วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2566)

E-ISSN: 2697-6269 Vol.7 No.5 (May 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง
572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปัญญาสุธี
ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร.
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.
ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง
เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
พระสาโรจน์ ธมฺมสโร, ดร.
โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง
ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา
มหาวิทยาลัยทักษิณ
รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศ์ภาพรรณ คูวิเศษแสง
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ดร. มุกดาวรรณ พลเดช
วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
ดร. อุทัย เอกสะพัง
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ
วัดสนธิ์ (นาสน)
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี
วัดศาลามีชัย
นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอนุชิต ปราบพาล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร
วัดสนธิ์ (นาสน)
พระบุญญฤทธิ์ ภทฺทจารี
วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 28 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นางสาวปุญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ฉ)

ผ้าทอลายหางกระรอก : องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา 1

TEXTILES WITH HANG KRA-ROK PATTERN: BODY OF KNOWLEDGE AND VALUES FROM SHORT STORY BY CHAMLONG FANGCHONLACHIT AND FROM KOH YOR COMMUNITY IN SONGKHLA PROVINCE

ณัฐพงศ์ กระจ่ายโภชน์ และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย

การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้ 13

THE DEVELOPMENT OF PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' PEDAGOGICAL CONTENT KNOWLEDGE DURING PROFESSIONAL TEACHER EXPERIENCE BY CONTENT REPRESENTATION AND SCAFFOLDING

วีระพันธ์ เจริญลิขิตกวิน, ธีรพงษ์ แสงประดิษฐ์ และขจรศักดิ์ บัวระพันธ์

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 28

A MODEL OF TEACHER LEADERSHIP DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT BASED ON PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXTENSION SCHOOLS IN THE AREA OF RESPONSIBILITY OF THE OFFICE OF EDUCATION SECTOR 11

พนิดา ยาทองไชย, วัฒนา สุวรรณไตรย์ และไชยา ภาวะบุตร

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 43

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL THAT PROMOTES GEOMETRIC THINKING BASED ON LEARNING STYLES OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

คงขวัญ ทิพย์อักษร, รุ่งทิวา แย้มรุ่ง, วิไลลักษณ์ ลังกา และชมนาด เชื้อสุวรรณทวี

สารบัญ (ต่อ)

การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน: ป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา 61
THE SUSTAINABLE PARTICIPATORY TOURISM MANAGEMENT OF THUNG HUA MUEANG COMMUNITY FOREST, THA PRADU, NATHAWEE, SONGKHLA PROVINCE
กันย์ณิภัฐ สุวรรณอ่อน, ปทุมวรรณ ทองตราชู และดำรงค์ สีทอง

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1 78
THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL FOR TEACHERS' PROMOTING ACTIVE LEARNING OF MAEYAO WITTAYA SCHOOL AND MAEYAO-DOIHANG SCHOOL GRUOP UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
สุรินทร์ คำโมนะ

การบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก 96
SCHOOL ADMINISTRATIVE MANAGEMENT FOR THE ROYAL AWARDS AT A PRIMARY LEVEL: A GROUNDED THEORY RESEARCH
พระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (ติกฺขปญฺโญ), วัฒนา สุวรรณไตรย์ และธวัชชัย ไพใหล

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก 114
THE GUIDELINE FOR LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF PEOPLE BASED ON BUDDHADHAMMA IN ORIGINAL TRADITION OF NAKHON SI THAMMARAT AS BASICALLY
พระราชวิสุทธิกวี (ไมตรี ปภารตโน, ไกรแก้ว), พระครูสิริธรรมาภิรัต และกันตภณ หนูทองแก้ว

พฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา 128
BEHAVIOR AND EXPECTATION OF TOURIST TOWARDS ARCHAEOLOGICAL AND HISTORICAL SITES IN THE INK BASIN IN PHAYAO PROVINCE
จารุวรรณ โปษยานนท์, วารัชต์ มัธยมบุรุษ, ประกอบศิริ ภักดีพินิจ และสาธิต เชื้ออยู่นาน

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 146
DEVELOPMENT MODEL OF TEACHER LEADERSHIP IN DIGITAL ERA ON INSTRUCTIONAL LEARNING IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NUMBER 11
มัตติกา ผาลี, ไชยา ภาวะบุตร และจินดา ลาโพธิ์

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 163
THE PARTICIPATORY LEARNING MANANGEMENT MODEL BASED ON THE BUDDHIST INTEGRAL THEORY AND LEARNING WITH HAPPINESS TO ENHANCE ELEMENTARY STUDENTS' EMOTIONAL QUOTIENT UNDER NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
ณัฐพงษ์ พลหน่วยตระกูล, เกียรติสุดา ศรีสุข, น้ำผึ้ง อินทะเนตร และศักดา สวาทะนันทน์

เรือมมะม็วด : คุณค่าทางนันทนาการ 181
RUEM MAMUAD : VALUE OF RECREATION
เตชภณ ทองเติม, พิทักษ์ มีดี และจีรนันท์ แก้วมา

แนวโน้มและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย 199
THE TREND AND LEGAL OF ELECTRIC VEHICLE CONVERSION BUSINESS IN THAILAND
นิรันดร์ วสันติอุปโภคากร, ตระกูล จิตวัฒนากร และเกียรติ บุญยโพ

ความหลากหลายทางเพศในบุคคลออทิสติก : ความท้าทายและการให้ความสนับสนุน 211
GENDER DIVERSITY IN PERSONS WITH AUTISM : CHALLENGES AND SUPPORTS
กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์

การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ 224
THAI GOVERNMENT'S ECONOMIC POLICY COMMUNICATION VIA THE PUBLIC RELATIONS DEPARTMENT'S AFFLIATED
สุภนันท์ ฤทธิ์มนตรี, สุภาภรณ์ ศรีดี, กานต์ บุญศิริ และจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย 242
THE ASSOCIATION BETWEEN SUBSATNCE LITERACY WITH SELF-CONTROL IN THE ETHNIC ELEMENTARY STUDENTS
พิมพ์พิสาข์ จอมศรี, วุฒิชัย ไชยรินคำ, มัลลิกา มาตระกูล และพนิดา ชัยวัง

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา 256

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR ENHANCING EXECUTIVE FUNCTION OF EARLY ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION SONGKHLA PROVINCE

พรฟ้า ทองสุข และขนิษฐา สาลีหมัด

การพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี 274

DEVELOPMENT OF CHILD DEVELOPMENT PROMOTION AND SURVEILLANCE LITERACY MODEL FOR PARENTS OF EARLY CHILDHOOD WITH SUSPECTED LANGUAGE DEVELOPMENT DELAY, SUPHUNBURI PROVINCE

อัมพร สัจจวีรวรรณ, ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสุรีย์ จันทโมลี

การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย 294

THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL PROGRAM TO PROMOTE EXECUTIVE FUNCTIONS IN EARLY CHILDHOOD

อารี ตีรณปัญญา, วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว และสราวุธ ชัยวิชิต

รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา 310

SUCCESSFUL MANAGEMENT MODEL OF A LARGE - SCALE GROS MICHEL BANANA COMMUNITY ENTERPRISE GROUP IN SUKPAIBOON SUBDISTRICT, SOENG SANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

เกรียงศักดิ์ วิเลปะนะ, ชลวิทย์ เจียรจิตต์ และภูมิ มูลศิลป์

บริบทชีวิตวิถีใหม่ของสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของประเทศไทย 325

NEW NORMAL LIFE CONTEXT OF PRIMARY PUBLIC HEALTH CENTER IN THAILAND

สมชาย สุพิสาร และยอดขวัญ สวัสดี

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต 341

POLICY PROPOSALS RELATED TO THE FUTURE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THAILAND

ปวันรัตน์ วัฒนะ, รุ่งทิวา แย้มรุ่ง และวิไลลักษณ์ ลังกา

สารบัญ (ต่อ)

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 360

EFFECTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY DISCLOSURE ON FINANCIAL PERFORMANCE OF THE FOOD AND BEVERAGE COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

นันทพัทธ์ โนนศรีเมือง และการันต์ กิจระการ

ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน 376

THE EFFECTIVENESS OF AN ENRICHMENT OF FINANCIAL LITERACY CURRICULUM BASE ON BRAIN-BASE LEARNING MANAGEMENT OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS IN PRIVATE HIGHER EDUCATION

พัชราภา อินทพรต, วัยวุฒฑ์ อยู่ในศิล และสิรินธร สินจินดาวงศ์

การสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี 391

MARKETING COMMUNICATION OF NONGNUER MASCOT TO PROMOTE SUPANBURI BRAND

ปรียนันท์ ประยูรศักดิ์, ศุภวรรณ อภิชาตไตรสรณ์, กฤษณพร ประสิทธิ์วิเศษ, วิภาวี วลีพิทักษ์เดช และสุทิตา จุลกนิษฐ์

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน 405

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF MANAGEMENT MODEL OF MEDIUM-SIZED AGRIBUSINESS FOR SUSTAINABILITY

เสาวณี วิเลปะนะ, ธันนิกานต์ สูญสิ้นภัย และชลวิทย์ เจียรจิตต์

ตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยของสังคมไทยในงานโฆษณา 419

THE LOGIC OF RESIDENTIAL CONSUMPTION OF THAI SOCIETY IN ADVERTISING

หวานทิพย์ พงษ์ประพันธ์, รัฐพล ไชยรัตน์ และทิฆัมพร เอี่ยมเรไร

สารบัญ (ต่อ)

การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก 435
COMMUNICATION OF POLICY AND OPERATIONS FOR ENHANCING WORK QUALITY AS WELL AS AND LIFT QUALITY OF EMPLOYEES 'S IN CERAMIC FACTORIES
ลีโอ กรรณสูต, สุภาภรณ์ ศรีดี, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล และเสนีย์ คำสุข

การศึกษาการนำเสนอและการแสดงออกของสื่อโทรทัศน์ที่มีมาตรฐาน STEM เป็นพื้นฐานโดยการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ STEM สำหรับเด็กของสหรัฐอเมริกา 446
A STUDY OF THE PRESENTATION AND BROADCAST OF TELEVISION MEDIA BASED STEM STANDARDS BY ANALYZING US CHILDREN'S BASED STEM CONTENTS
สีว์ เผิงหยวน

การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 458
A SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY THROUGH LESSON STUDY FOR TEACHERS' ACTIVE LEARNING ABILITIES PROMOTING OF ANUBANCHUN SCHOOL (BAN BUA SATHAN) UNDER THE PHAYAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
ลักษณา จันธิมา

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 476

บทความวิจัย

ผ้าทอลายหางกระรอก : องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*

TEXTILES WITH HANG KRA-ROK PATTERN: BODY OF KNOWLEDGE AND VALUES FROM SHORT STORY BY CHAMLONG FANGCHONLACHIT AND FROM KOH YOR COMMUNITY IN SONGKHLA PROVINCE

ณัฐพงศ์ กระจ่ายโภชน์*
Nattapong Krajayphot*
พรพันธุ์ เขมคุณาศัย
Phonphan Khamkhunasai
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา
Facuity of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: nattapong010833@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้น 2) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน และ 3) การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและชุมชนเกาะยอ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ช่างทอ ผู้รู้ในชุมชนเกาะยอ และผู้ประพันธ์เรื่องสั้น เครื่องมือที่วิจัย ได้แก่ การสังเกต แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม นำข้อมูลมาตีความ จำแนก และวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้น ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาไม่น้อยกว่า 3 รุ่น สามารถสั่งสมภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของภาคใต้ 2) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชนเกิดจากการเชื่อมโยงภูมิปัญญาการทอผ้าเข้ากับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และ 3) การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและจากชุมชนผ่านการพูดคุยและสนทนากลุ่มกับผู้รู้และช่างทอ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของช่างทอ นั่งเรือข้ามเกาะและสังเกตเห็น

* Received 27 March 2023; Revised 25 April 2023; Accepted 27 April 2023

สาหร่ายหางกระรอกที่ขึ้นอยู่ในทะเลสาบสงขลา ทำให้เกิดภาพจินตนาการนำไปสู่การประดิษฐ์ออกแบบ ถอดลายขึ้นมาเป็นลายใหม่ และตั้งชื่อเรียกว่า “ลายหางกระรอก” ส่งผลให้ชุมชนพูดถึงผ้าทอลายดั้งเดิมลายอื่น ๆ ทำให้วงสนทนาเรื่องผ้าทอของชุมชนมีความหมายมากขึ้น
คำสำคัญ: ผ้าทอลายหางกระรอก, องค์ความรู้, คุณค่า, เรื่องสั้น, ชุมชนเกาะยอ

Abstract

This article aims to study grasps and values of Hang Kra Rok weaving pattern from Chamlong Fangcholjitr's short stories and Koh Yor community Songkhla province in three aspects i.e. 1) grasps and values of Hang Kra Rok pattern from the short story 2) knowledge and virtues of Hang Kra Rok pattern from the community and 3) grasps and values integration of Hang Kra Rok pattern from the short story and Koh Yor community. This study is considered qualitative research by key informants i.e. weavers, community experts and the author of the short story. Instruments used in this research were observation, interview form and group discussion. The information was interpreted, categorised and analysed into three aspects which are 1) knowledge and value of Hang Kra Rok weaving pattern from the short story which has been inherited for at least three generations and able to accumulate the weaving wisdom of the south 2) gist and worth of Hang Kra Rok pattern from the community has been shaped from the relation of weavers’ wisdom with local resources and 3) the integration of knowledge and values of the weaving pattern from short stories and the community from interview, group discussion with experts and weavers. Weavers had taken from sailing through the island and noticing hydrilla in Songkhla Lake as an inspiration for designing and tracing a new pattern named “Hang Kra Rok” which has affected the community conversation about other traditional weaving patterns, making the community's discussion about textiles more meaningful.
Keywords: Textiles with Hang Kra-Rok Pattern, Body of Knowledge, Values, Short Story, Koh Yor Community

บทนำ

ชุมชนเกาะยอตั้งอยู่บนเกาะเล็ก ๆ เกาะหนึ่งในทะเลสาบสงขลา กลุ่มคนแรก ๆ ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็น คนจีน ทั้งคนจีนที่อพยพมาจากเมืองจีน คนจีนในประเทศไทย และกลุ่มคน

ไทยจากท้องถิ่นเมืองสงขลา (ณัฐนีภรณ์ น้อยเสงี่ยม, 2547) คนเกาะยอมีชื่อเสียงด้านหัตถกรรมการทอผ้ามาเป็นเวลานับร้อย ๆ ปี (ชาญชัย ปาณูปกรณ์, 2549) ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ความประณีต ความสวยงาม และลวดลายที่มีความนุ่มนวลหลากหลาย ทำให้ผ้าทอเกาะยอเป็นผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสงขลา และยังเป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในปี พ.ศ. 2549 (ศศิธร วิศพันธุ์, 2560)

ผ้าทอเกาะยอ จึงมีเอกลักษณ์ของการทอยกดอก กรรมวิธีการทอยกดอกทำให้เกิดลวดลายในการยกตะกรอแยกด้วยเส้นยืน แต่ไม่ได้เพิ่มเส้นยืนหรือเส้นพุ่งเข้าไปในผืนผ้า แต่บางครั้งจะยกดอกด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งจำนวนสองเส้นหรือมากกว่านั้น ลักษณะเด่นของผ้ายกดอกคือ ผืนผ้าจะมีลวดลายในตัว โดยผิวสัมผัสยกดอกจะมีความนูนของผ้าโดยแต่ละชิ้นจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับลวดลาย สันนิษฐานว่า คนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเกาะยอ ได้นำเอาทักษะอาชีพการทอผ้ามาสอนชาวบ้านในบริเวณนั้นด้วย ดังพงศาวดารเมืองสงขลาได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อศักราช 1139 ปีระกา เจ้าพระยานครศรีธรรมราช มีหนังสือให้กรมการออกมาเก็บผู้หญิงช่างทอหูกและบุตรสาวราษฎรชาวเมืองสงขลาพาไปเมืองนครศรีธรรมราชหลายสิบคน” แสดงให้เห็นว่าในศักราช 1139 หรือ พ.ศ. 2320 ซึ่งตรงกับสมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย ชาวเมืองสงขลาก็มีชื่อเสียงในด้านการทอผ้าแล้ว (อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล, 2553)

วรรณกรรมเรื่องผ้าทอลายหางกระรอก เป็นเรื่องสั้นเชิงสร้างสรรค์ที่จำลอง ฝั่งชลจิตร ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปีพุทธศักราช 2561 เป็นผู้ประพันธ์ ตีพิมพ์ครั้งแรกในโลกหนังสือ และได้รับรางวัลเรื่องสั้นประดับช่อการเกด จากบรรณาธิการ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ฉบับ “เพชรน้ำงาม” ปี พ.ศ.2523 เรื่องสั้นเรื่องผ้าทอลายหางกระรอก จึงได้สร้างชื่อเสียงให้กับจำลอง ฝั่งชลจิตร ตั้งแต่นั้นมา เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับการตีพิมพ์ซ้ำอีกหลายครั้ง เช่น ปี พ.ศ. 2524 พ.ศ. 2531 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ.2547 วรรณกรรมเรื่องนี้จึงเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ด้วยการใช้กลวิธีทางภาษาในการถ่ายทอด ทำให้ผลงานมีความประณีตสละสลวย แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และยังรวมไปถึงมุมมองทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่สะท้อนผ่านงานเขียนสารัตถะของเรื่องสะท้อนภูมิปัญญาและคุณค่าของผ้าทอผ่านโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละครสำคัญ ฉาก เหตุการณ์ และสถานที่ของเรื่อง ที่รู้จักและเรียกกันว่า “เกาะยอ”

อย่างไรก็ตาม ลวดลายผ้าทอเกาะยอโบราณหลายลาย ได้สูญหายไป ไม่ได้รับการทอซ้ำจากช่างทอ เนื่องจากทอยาก มีหลายขั้นตอน และใช้เวลานานแต่เรื่องราวของผ้าทอลายนี้ได้ถูกบันทึกไว้ในรูปแบบของเรื่องสั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องผ้าทอลายหางกระรอก : องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้น ของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้น 2) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน และ 3)

การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและชุมชน ซึ่งไม่เพียงนำไปสู่การฟื้นฟูผ้าทอลายหางกระรอกอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Intangible Cultural Heritage) ของชุมชนที่มีคุณค่า และเสี่ยงต่อการสูญหาย หากยังนำประโยชน์สู่การพัฒนาสร้างสรรค์ และเพิ่มมูลค่าผ้าทอลายหางกระรอกในเชิงพาณิชย์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอก จากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชน เกาะยอ จังหวัดสงขลา ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้น 2) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน 3) การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและชุมชนเกาะยอ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาเชิงเอกสารโดยการวิเคราะห์เรื่องสั้น ผ้าทอลายหางกระรอกและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ประชาการและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ช่างทอผ้า จำนวน 3 คน ผู้อาวุโสที่มีความรู้เรื่องผ้าทอ จำนวน 3 คน และสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์เรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) เก็บรวบรวมองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก 2) เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน โดยการสังเกต สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ช่างทอผ้า คนเฒ่าคนแก่ที่มีความรู้เรื่องผ้าทอและสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์เรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก นำข้อมูลมาตีความ จัดหมวดหมู่และคืนข้อมูลเพื่อสอบทานความน่าเชื่อถือ 3) การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและจากชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลจาก โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละครหลักที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง การบรรยายของผู้เล่าเรื่อง และฉากของเรื่องจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาตีความ วิเคราะห์ภาพสะท้อนองค์ความรู้และคุณค่าและบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและจากชุมชน ใช้วิธีการสังเคราะห์และนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอก จากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชน เกาะยอ จังหวัดสงขลา ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก โครงเรื่องผ้าทอลายหางกระรอกเริ่มต้นด้วยความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่ง ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะกลางทะเลสาบ หรือเกาะยอชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายล้วนทอผ้าเป็นอาชีพ ชายหนุ่มมีฝีไม้ลายมือในการทอผ้าโดยได้เรียนรู้ทักษะการทอผ้ามาจากผู้เป็นพ่อ และได้อาศัยการทอผ้าเป็นอาชีพเลี้ยงตน เส้นด้ายที่ใช้ทอผ้าชาวบ้านไม่ได้ผลิตขึ้นเอง ต้องพึ่งพาจากโรงงาน ผ่านพ่อค้าคนจีน ที่คอยเอารัดเอาเปรียบและผูกขาดการซื้อผ้าทอจากชาวบ้านแม้แต่ผ้าทอลายหางกระรอกสีฟ้าปนขาวที่ชายหนุ่มทอเป็นผ้าถุงไว้สำหรับให้สาวคนรักนุ่งในวันแต่งงานยังต้องซื้อคืนจากพ่อค้าคนจีนในราคาแพง แก่นเรื่องผ้าทอลายหางกระรอกไม่เพียงสะท้อนอัตลักษณ์ทางอาชีพของชุมชน หากแต่การที่ชายหนุ่มบรรจงทอผ้าอย่างประณีตจนเป็นลายหางกระรอกที่งดงาม ได้สะท้อนว่าชุมชนมีผ้าทอมือเป็นเสมือนสัญลักษณ์แทนใจสำหรับมอบให้หญิงสาวคนรักในวันสำคัญของชีวิต นอกจากนี้ แก่นเรื่องยังสะท้อนอำนาจของทุนที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือมรดกวัฒนธรรมของชุมชนสารัตถะของเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก สะท้อนองค์ความรู้และคุณค่า 3 ประการ ได้แก่

1.1 ประวัติศาสตร์การทอผ้าในตำบลเกาะยอ การทอผ้าในตำบลเกาะยอมีมานานก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง หรือก่อนปี พ.ศ.2482 การทอผ้าได้หยุดชะงักลงหลังสงครามสิ้นสุดลง เนื่องจากเส้นด้ายหาซื้อยากมาก ต่อมาชาวบ้านได้ฟื้นฟูการทอผ้าขึ้นมาใหม่หลังสงครามยุติได้ประมาณเจ็ดปีโดยได้รับความช่วยเหลือจากคุณหญิงภรรยาคหบดีในตัวเมืองจังหวัดสงขลาทำให้การทอผ้าพื้นเมืองของชุมชนกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง ดังคำบรรยายตอนหนึ่งว่า“คุณหญิงภรรยาของคหบดีในตัวจังหวัดท่านหนึ่งกลัวว่าศิลปกรรมพื้นบ้านเกี่ยวกับการถักทอจะสูญหายจึงมอบกี่ให้เจ็ดกี่พร้อมเงินอีกจำนวนหนึ่งสำหรับซื้อเส้นด้าย” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543) บรรยากาศการทอผ้าในครัวเรือนหวนคืนกลับมาคึกคักอีกครั้ง ฉากของเรื่อง ได้บรรยายภาพโรงทอผ้าของชาวบ้านที่เจ้าของมีทั้งคนไทยและคนจีน ในช่วงประมาณต้นทศวรรษ 2520 โรงทอผ้ามีกี่ไม่ต่ำกว่า 30 หลัง ตามบ้านจะมีกี่ 1 หลัง ถึง 2 หลังเกือบทุกบ้าน ใครไม่มีเงินสร้างกี่ก็จะมาทอผ้ารับจ้างในโรงทอผ้า ดังบทบรรยายว่า “ยี่สิบปีหลังสงครามญี่ปุ่นสิ้นสุดลง ชาวเกาะเริ่มหันมาทอผ้ากันอีก คนที่มีกี่อยู่แล้วเริ่มแต่งกี่เอาออกมาใช้คนที่ยังไม่มีก็สร้างมันขึ้นมา... นายซ้วนมีกี่ทอผ้าถึงสามสิบกี่ ชาวบ้านผู้ใดไม่มีเงินพอที่จะสร้างกี่ก็มาทอผ้ารับจ้าง” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543)

1.2 การสืบทอดมรดกผ้าทอของชุมชนเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอกได้สะท้อนถึงคุณค่าของผ้าทอและการสืบทอดความรู้ผ้าทอมือของชุมชนดังเสียงเล่าถึงตัวละครเอกว่า “จรูญ...เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขชาวเกาะ...เกิดและเติบโตท่ามกลางเสียงกี่กระตุกกลิ่นหอมของเส้นด้าย ตาจันพ่อของเขาเป็นช่างทอฝีมือดีที่สุดในหมู่คนทอผ้าด้วยกัน” (จำลอง ฝั่งชลจิตร , 2543) คนรุ่นหนุ่มรุ่นสาว รวมทั้งจรูญต่างสืบทอดความรู้และทักษะการทอผ้าจากคน รุ่นพ่อ

แม่ ดังคำบรรยายจากตัวบทตอนหนึ่งว่า “ในหมู่คนหนุ่มรุ่นเดียวกัน จรูญเป็นหนุ่มที่มีอนาคตที่สุดทอผ้าทำมาหากินจรูญไม่เคยแพ้ใคร ตาจันได้ถ่ายทอดเคล็ดวิธีทอผ้าให้เขาจนหมดและเขาก็รับเอามาอย่างสมใจพ่อ แน่นอนว่าเขาต้องเป็นคนที่มีฝีมือที่สุดต่อไปเขาต้องเดินทางบ่อยครั้งเพื่อไปสาธิตการทอผ้าตามที่ต่าง ๆ” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543)

1.3 การผูกขาดการค้าผ้าทอของนายทุน ก่อนการเข้ามาของทุนนิยมเหนือมรดกผ้าทอการค้าผ้าทอในช่วงต้นทศวรรษ 2520 ชาวบ้านเมื่อทอผ้าได้แต่ละผืนจะรู้สึกภาคภูมิใจ และเก็บเข้าตู้เอาไว้ชื่นชมจนเมื่อขาดเงินจึงจะนำผ้าทอไปขายในตัวเมือง ดังคำบรรยายของผู้เล่าเรื่องตอนหนึ่งว่า “...ราคาผ้าดีขึ้นเส้นด้ายสำหรับทอหาซื้อได้ไม่ยาก สัปดาห์หนึ่งได้ยินเสียงกี่ดังเพิ่มขึ้นตัวหนึ่ง พอทอเสร็จก็เก็บเข้าตู้วันดีคืนดีเอามานั่งเล็งดอกเล็งลายพินิจดูความซับซ้อนของลาย ราชวัตร ความสวยเรียบของลายหางกระรอกพร่องเงินขาดทองเมื่อไหร่ เอาข้ามเรือไปขายในจังหวัดก็พอมีคนซื้อ เพราะผ้าทอจากทะเลสาบมีชื่อเสียงอยู่แล้ว” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543) จากนั้นไม่นาน นายทุน คนจีนเริ่มเข้าสู่ตำบลเกาะยอเป็นตัวแทนจำหน่ายผ้าทอส่งไปขายกรุงเทพฯ มีการผูกขาดการรับซื้อผ้าทอโดยแลกเปลี่ยนกับการขายผ้าทอให้กับคนจีนที่ลงทุนด้ายให้ก่อน ดังคำบรรยายว่า “คนจีนชื่อหว่าจากตัวเมืองเป็นตัวแทนจำหน่ายผ้า เขาเคยบอกว่าเขาส่งผ้าไปขายที่กรุงเทพฯ ด้วย พร้อม ๆ กับเป็นผู้ซื้อด้ายมาจำหน่ายอีกด้วยเช่นกัน” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543) และจากคำพูดของตัวละครตอนหนึ่งว่า “อ๊ัวอยากขอร้องคนทอผ้าทุกคนนะ ทุกคนที่เอาด้ายไปจากอ๊ัวต้องขายผ้าให้อ๊ัว” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543) ต่อมาการผูกขาดได้ลงลึกไปถึงการลงทุน สร้างกี่ และด้ายให้ชาวบ้าน จนชาวบ้านกลายเป็นลูกจ้างทอผ้าให้นายทุนคนจีน ดังคำบรรยายว่า “คนจีนที่ชื่อหว่ายังคงไปมาที่เกาะบ่อย ๆ เขาลงทุนสร้างกี่ให้ชาวบ้านที่ไม่มีกี่ส่วนเขาจะหาด้ายมาป้อนคนทอรับค่าจ้างเป็นหลา ๆ” (จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2543) เรื่องสั้นเรื่องผ้าทอลายหางกระรอกไม่เพียงสะท้อนคุณค่ามรดกวัฒนธรรมผ้าทอที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นหากยังสะท้อนความรู้เกี่ยวกับพลวัตการทอผ้าการเข้ามาของทุนนิยมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตผ้าทอของชุมชนและสะท้อนกรณีศึกษากระบวนการผูกขาดการค้าของนายทุน

2. องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน ผ้าทอเป็นภูมิปัญญาของชุมชนเกาะยอได้รับการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิมจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ในปีพ.ศ.2557 สำหรับการทอผ้าลายหางกระรอก ช่างทอต้องมีความรู้และทักษะความชำนาญ 2 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 กระบวนการเตรียมด้าย การเตรียมด้ายสำหรับทอผ้าลายหางกระรอกช่างทอจะต้องมีความรู้และทักษะพิเศษ คือ การคบด้าย ซึ่งเป็นวิธีการนำเส้นด้าย 2 เส้น หรือเส้นไหม 2 เส้น มาประคบหรือประกบกัน อันเป็นกรรมวิธีที่ทำให้เกิดการเหลือบของเส้นด้ายก่อนการทอด้วยการนำเส้นไหมหรือฝ้ายสองสีปั่นเข้าด้วยกัน ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า เครื่องคบด้ายการคบด้ายเป็นการใช้เทคนิคการตีเกลียว เพื่อให้เกิดลวดลายตอนทอ ดังนั้นการทำให้ผ้า

ทอเกิดลวดลายที่สวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ขึ้นอยู่เทคนิคการคบด้าย และการเลือกสี ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดกระบวนการคบด้ายจะใช้เวลามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความชำนาญของช่างแต่ละคน (ถั้น สุวรรณฤทธิ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของ นพมาศ สาสนัย ที่กล่าวว่า ผ้าทอลายหางกระรอกเป็นผ้าที่มีกระบวนการเตรียมด้ายที่ต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญในการ “คบด้าย” ช่างทอต้องมีความอดทน ใจเย็นและมีประสบการณ์อย่างดีจึงจะได้ด้ายที่มีคุณภาพสำหรับเตรียมทอผ้าลายหางกระรอก (นพมาศ สาสนัย, 2564) ดังภาพที่ 1 - 2

ภาพที่ 1 ช่างทอกำลังทำการคบด้าย

ภาพที่ 2 เส้นด้ายที่ได้จากการคบด้าย

2.2 กระบวนการทอ ช่างทอจะเตรียมกี่ทอผ้า จากนั้นจะเริ่มด้วยเส้นด้ายยืน การเลือกสีเส้นด้ายยืน ช่างทออาจเลือกเส้นด้ายที่มีสีเข้ม ดังเช่น สีน้ำเงิน สีแดง หรือสีดำ หรือเป็นสีอ่อน เช่น สีขาว สีนวลเมื่อตัดกับเส้นพุ่งจะช่วยให้ผ้าทอเกิดลายเลื่อมที่เด่นชัดสวยงาม เส้นยืน คือ เส้นด้ายที่อยู่ในระหัด (แกนม้วนด้าย) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกี่ทอผ้า การเลือกสีเส้นยืนขึ้นอยู่กับช่างทอ หรือคนออกแบบว่าจะให้เป็นสีอะไร ส่วนใหญ่เป็นสีอ่อนเพื่อจะได้ตั้งเส้นพุ่งให้มีสีสัน เส้นด้ายยืนเป็นเส้นด้ายหลักที่ม้วนใส่กับระหัด นำมาสอดเข้าฟันหวีเพื่อนำมาเป็นตัวตั้งของการทอผ้า ดังภาพที่ 3 - 4

ภาพที่ 3 เส้นด้ายยืนสีอ่อน

ภาพที่ 4 เส้นด้ายยืนสีเข้ม

เส้นพุ่ง คือ เส้นด้ายที่อยู่ในกระสวย เวลาทอเส้นพุ่งจะขัดหรือสลับกับเส้นยืน เพื่อให้ได้ผืนผ้าซึ่งมีลวดลายตามที่ช่างทอต้องการ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 เส้นพุ่ง และกระสวยขัดด้ายในระหว่างการทอ

ผ้าทอลายหางกระรอกมี 2 ลักษณะ คือ ลายหางกระรอก และลายหางกระรอกร่องลง ซึ่งทั้ง 2 ลาย เป็นลวดลายดั้งเดิม ไม่มีการทออีกแล้ว เป็นลายที่เกิดจากการทอควบเส้นด้าย เป็นกรรมวิธีที่สร้างลวดลาย เหลื่อมล้ำของเส้นด้ายก่อนการทอ โดยนำเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายสองสีปั่นเข้าด้วยกัน ด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า เครื่องควบด้าย หรือคบด้าย และนำไปทอด้วยเทคนิคทอขัดธรรมดา เมื่อทอเสร็จเป็นผืนผ้า เนื้อผ้าจะมีลักษณะสีเหลื่อมคล้ายสาหร่ายหางกระรอก จึงเป็นที่เรียกโดยทั่วไปว่า ผ้าหางกระรอก ดังภาพที่ 6 - 7

ภาพที่ 6 ผ้าทอหางกระรอก

ภาพที่ 7 ผ้าทอหางกระรอกร่องลง

3. การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและชุมชน

การนำเสนอเรื่องสั้นเรื่องผ้าทอลายหางกระรอกผ่านการพูดคุยและสนทนากลุ่มกับผู้รู้และช่างทอผ่านการพูดคุยและสนทนากลุ่มกับผู้รู้และช่างทอ เป็นการกระตุ้นความทรงจำของชุมชนเรื่องผ้าทอหางกระรอก การหวนนึกถึงการทอผ้าหางกระรอก ประกอบกับความสวยงามของผ้า และความนิยมในการนุ่งผ้าหางกระรอกของคนรุ่นก่อน ทำให้เกิดการรื้อฟื้นเรื่องเล่าเกี่ยวกับที่มาของลายผ้า ซึ่งคนเฒ่าคนแก่ของเกาะยอได้เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ผ้าหางกระรอก เกิด

จากภูมิปัญญาของช่างทอ เวลาที่นั่งเรือข้ามเกาะไปยังสถานที่ต่าง ๆ มักจะสังเกตเห็นสาหร่ายหางกระรอกที่ขึ้นอยู่เต็มไปหมดในทะเลสาบสงขลา ยามที่เรือวิ่งผ่าน จะเห็นความพลิ้วไหวของสาหร่ายหางกระรอก ที่โอนเอนไปตามกระแสน้ำ กระแสลม การมองดูอยู่ทุกวัน ๆ ทำให้เกิดภาพจำ จินตนาการ จนนำไปสู่การประดิษฐ์ออกแบบ ถอดลายขึ้นมาเป็นลายใหม่ และตั้งชื่อเรียกว่า ลายหางกระรอก ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 สาหร่ายหางกระรอก

แรงบันดาลใจของชุมชนที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างเรื่องสั้น และเรื่องเล่าผ้าทอลายหางกระรอก ทำให้ชุมชนเกาะยอได้ฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายหางกระรอกขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะวิธีการคบด้าย ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้กับผ้าทอลายหางกระรอก โดยยังเหลือช่างทอที่อาวุโสไม่กี่คนที่ยังคงมีความรู้ แม้ว่าปัจจุบัน (พ.ศ.2565) จะมีเส้นด้ายหรือเส้นไหมที่ผ่านกระบวนการคบด้ายสำเร็จรูปจากโรงงานออกมาจำหน่าย แต่ช่างทอผ้าเกาะยอต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ผ้าทอเกาะยอเป็นผ้าทอมือ การสืบสานคุณค่าของผ้าทอหางกระรอกก็ต้องทำด้วยมือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอก จากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา อภิปรายผลใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก การทอผ้าในชุมชนเกาะยอมีมานาน สามารถสืบย้อนไปไกลถึงปลายสมัยกรุงธนบุรี ก่อนที่จะขาดช่วงจนปรากฏหลักฐานอีกครั้งก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาไม่น้อยกว่า 3 รุ่นอายุคน สามารถสั่งสมภูมิปัญญา จนเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าของภาคใต้ อย่างไรก็ตามลายผ้าโบราณจำนวนมากได้สูญหาย เนื่องจากไม่มีการทอ วิธีการฟื้นฟูลายผ้าดั้งเดิมที่สูญ

หายไป ดังเช่นผ้าทอหางกระรอก เกิดจากแรงบันดาลใจจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการรื้อฟื้นผ้าทอหางกระรอกขึ้นมาอีกครั้ง เช่นเดียวกับ งานวิจัยหลายเรื่องที่มีแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาการทอผ้าอย่างหลากหลาย เช่น งานศึกษาของ ทักษิณา พิพิธกุล ได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ผ้าทอโบราณในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ และการจัดตั้งศูนย์หัตถกรรม (ทักษิณา พิพิธกุล, 2559) หรืองานของ สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ์ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนา การอนุรักษ์ และการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าฝ้ายที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือ (สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ์, 2561) โดยการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการสืบสานการทอผ้าฝ้ายทอมือ ร่วมกันรื้อฟื้นฟื้นฟู เอกลักษณ์ของผ้าฝ้ายทอมือให้กลับมามีความสำคัญอีกครั้ง พัฒนาและประยุกต์ผ้าฝ้ายทอมือให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ประกาศยกย่องเชิดชูผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดการด้านการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นมรดกทางปัญญาสืบไป

2. องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน การสร้างสรรค์ลายผ้าทอชุมชนเกาะยอได้คิดลายผ้าทอขึ้น เรียกว่า ลายผ้าหางกระรอก ที่มาของลวดลายผ้า เกิดจากการเชื่อมโยงภูมิปัญญาการทอผ้าเข้ากับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอกในทะเลสาบสงขลา จนทำให้เกิดลายผ้าหางกระรอกขึ้น เหมือนหรือคล้ายกับลายผ้าโบราณของชุมชนอื่น ที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกับงานของ สวัสดิ์ แก้วแบน และคณะ ได้ศึกษาที่มาของลายผ้าไหมโบราณ พบว่า ลายสระมอ เป็นภาษาเขมรพื้นเมือง เป็นชื่อที่มาจากผลไม้ชนิดหนึ่งที่มีรสขมและฝาดใช้เป็นยา และลายสาคู มาจากต้นสาคู เป็นต้น (สวัสดิ์ แก้วแบน และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับคำพูดของ นพมาศ สาสนัย ที่กล่าวว่า ผ้าทอลายหางกระรอกเป็นผ้าที่มีกระบวนการเตรียมด้ายที่ต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญในการ “คบด้าย” ช่างทอต้องมีความอดทนใจเย็นและมีประสบการณ์อย่างดีจึงจะได้ด้ายที่มีคุณภาพสำหรับเตรียมทอผ้าลายหางกรระรอก (นพมาศ สาสนัย, 2564)

3. การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและจากชุมชนผ่านการพูดคุยและสนทนากลุ่มกับผู้รู้และช่างทอ เป็นการกระตุ้นความทรงจำของชุมชนเรื่องผ้าทอหางกระรอกประกอบกับความสวยงามของผ้า และความนิยมในการนุ่งผ้าหางกระรอกของคนรุ่นก่อนทำให้เกิดการรื้อฟื้นเรื่องเล่าเกี่ยวกับที่มาของลายผ้า ที่ได้เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ผ้าหางกระรอกเกิดจากภูมิปัญญาของช่างทอ เวลาที่นั่งเรือข้ามเกาะไปยังสถานที่ต่าง ๆจะสังเกตเห็นสาหร่ายหางกระรอกที่ขึ้นอยู่ในทะเลสาบสงขลา จะเห็นความพลิ้วไหวของสาหร่ายหางกระรอกที่โอนเอนไปตามกระแสน้ำ กระแสลม ทำให้เกิดภาพจินตนาการ นำไปสู่การประดิษฐ์ออกแบบถอดลายขึ้นมาเป็นลายใหม่ และตั้งชื่อเรียกว่า “ลายหางกระรอก”จากแรงบันดาลใจของชุมชนที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างเรื่องสั้น และเรื่องเล่าผ้าทอลายหางกระรอกทำให้ชุมชนเกาะยอได้ฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายหางกระรอกขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะวิธีการคบด้ายซึ่งยังเหลือช่างทอสูงอายุไม่กี่คนที่ยังคงทำเป็นแม้ว่าจะมีเส้นด้ายหรือเส้นไหมที่

ผ่านกระบวนการคบด้ายสำเร็จรูปจากโรงงานออกมาจำหน่ายแต่ช่างทอผ้าเกาะยอต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ผ้าทอเกาะยอเป็นผ้าทอมือการสืบสานคุณค่าของผ้าทอหางกระรอกก็ต้องทำด้วยมือเช่นกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตร และชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) องค์ความรู้และคุณค่าจากเรื่องสั้นผ้าทอลายหางกระรอก การทอผ้าในชุมชนเกาะยอมีมานานสามารถสืบย้อนไปไกลถึงปลายสมัยกรุงธนบุรีก่อนที่จะขาดช่วงจนปรากฏหลักฐานอีกครั้งก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และมีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาไม่น้อยกว่า 3 รุ่นอายุคน สามารถสั่งสมภูมิปัญญา จนเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านการทอผ้าของภาคใต้สะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์การทอผ้าในตำบลเกาะยอ การสืบทอดผ้าทอของชุมชนและการผูกขาดการค้าผ้าทอของนายทุน ในขณะที่ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา 2) องค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากชุมชน เกิดจากการเชื่อมโยงภูมิปัญญาการทอผ้าเข้ากับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอกในทะเลสาบสงขลา จนทำให้เกิดลายผ้าหางกระรอกขึ้นเหมือนหรือคล้ายกับลายผ้าโบราณของชุมชนอื่น ได้องค์ความรู้และคุณค่าผ่านช่างทอ ทั้งในมิติความรู้ ความชำนิชำนาญในการทอผ้า และ 3) การบูรณาการองค์ความรู้และคุณค่าผ้าทอลายหางกระรอกจากเรื่องสั้นและจากชุมชนผ่านการพูดคุยและสนทนากลุ่มกับผู้รู้และช่างทอ เป็นการกระตุ้นความทรงจำของชุมชนเรื่องผ้าทอหางกระรอกประกอบกับความสวยงามของผ้า และความนิยมในการนุ่งผ้าหางกระรอกของคนรุ่นก่อนทำให้เกิดการรื้อฟื้นเรื่องเล่าเกี่ยวกับที่มาของลายผ้า ที่เกิดจากภูมิปัญญาของช่างทอเวลาที่นั่งเรือข้ามเกาะไปยังสถานที่ต่าง ๆ จะสังเกตเห็นสาหร่ายหางกระรอกที่ขึ้นอยู่ในทะเลสาบสงขลาจะเห็นความพลิ้วไหวของสาหร่ายหางกระรอก ที่โอนเอนไปตามกระแสน้ำกระแสลม ทำให้เกิดภาพจินตนาการนำไปสู่การประดิษฐ์ออกแบบ ถอดลายขึ้นมาเป็นลายใหม่และตั้งชื่อเรียกว่า “ลายหางกระรอก” การสร้างลายผ้าจากการบูรณาการผ้าทอกับสาหร่ายหางกระรอกในทะเลสาบ กล่าวได้ว่า วรรณกรรมเรื่องผ้าทอลายหางกระรอกไม่เพียงเป็นพื้นที่บันทึกความทรงจำเกี่ยวกับการทอผ้าที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชุมชน แต่ยังสะท้อนพลวัตและการเปลี่ยนผ่านของทุนนิยมที่มีส่วนทำให้ผ้าทอเกาะยอถูกลดคุณค่าลงกลายเป็นงานรับจ้าง อีกทั้ง ความทรงจำที่ถูกบันทึกไว้ในวรรณกรรมได้ช่วยให้เกิดการฟื้นฟูผ้าทอหางกระรอกขึ้นมาใหม่และยังมีส่วนสำคัญทำให้เรื่องเล่าภูมิปัญญาการสร้างสรรค์ลายหางกระรอกถูกนำมาเล่าใหม่ นอกจากนี้การฟื้นคืนของผ้าทอลายหางกระรอก ยังส่งผลให้ชุมชนพูดถึงผ้าทอลายดั้งเดิมลายอื่น ๆ ทำให้วงสนทนาเรื่องผ้าทอของชุมชนมีความหมายมากขึ้น ดังนั้น 1) ควรเพิ่มช่องทางการตลาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทอลายหางกระรอกสู่ตลาดสากล 2)

ควรสร้างสรรค์เพิ่มมูลค่าผ้าทอพื้นถิ่นในชุมชนเกาะยอให้ครอบคลุมทุกกลุ่มทอผ้าให้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเกาะยอ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักการวิจัยแห่งชาติ ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2564

เอกสารอ้างอิง

จำลอง ฝั่งชลจิตร. (2543). ผ้าทอลายหางกระรอก. นนทบุรี: สำนักพิมพ์สมิต.

ชาญชัย ปาณูปกรณ์. (2549). ศึกษาผ้าทอเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารปาริชาติ, 18(3), 1-2.

ณัฐนีภรณ์ น้อยเสงี่ยม. (2547). การศึกษาสัดส่วนเรือนมงคลสูตร ตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา. ฉบับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย, 1(2), 52-75.

ถั้น สุวรรณฤทธิ์. (8 พฤศจิกายน 2564). ผ้าทอลายหางกระรอก. (ณัฐพงศ์ กระจ่ายโภชน์, ผู้สัมภาษณ์)

ทักษิณา พิพิธกุล. (2559). การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 24(45), 139-156.

นพมาศ สาสนัย. (8 พฤศจิกายน 2564). ผ้าทอลายหางกระรอก. (ณัฐพงศ์ กระจ่ายโภชน์, ผู้สัมภาษณ์)

ศศิธร วิศพันธุ์. (2560). การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าทอเกาะยอโดยใช้เทคนิคควิลท์. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 8(2), 1-9.

สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ์. (2561). การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายทอมือที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมของกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(29), 135-146.

สวัสดิ์ แก้วแบน และคณะ. (2562). ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมลายโบราณของชุมชนบ้านแกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 4(1) , 71-85.

อัจฉรา วงศ์วัฒนามงคล. (2553). “โลกเลสาบ” ภูมิปัญญาท้องถิ่น มรดกสังคมและวัฒนธรรมลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. สงขลา: บริษัทแม็กมีเดีย วาย 2 เคเพรส จำกัด.

บทความวิจัย

การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้*

THE DEVELOPMENT OF PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS' PEDAGOGICAL CONTENT KNOWLEDGE DURING PROFESSIONAL TEACHER EXPERIENCE BY CONTENT REPRESENTATION AND SCAFFOLDING

วีระพันธ์ เจริญลิขิตกวิน*
Werapan Jaruanlikitkawin*
ธีรพงษ์ แสงประดิษฐ์
Theerapong Sangpradit
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์
Khajornsak Buaraphan
สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม
Institute for Innovative Learning, Mahidol University, Nakhorn Pathom, Thailand
*Corresponding author E-mail: werapan.jaruanlikitkawin@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ภายหลังการพัฒนาด้วยตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้ ตัวแทนเนื้อหาเป็นเครื่องมือที่พัฒนาจาก CoRes (Content Representations) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของครูวิทยาศาสตร์ และสามารถพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนให้ดีขึ้นด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ใช้ตัวแทนเนื้อหาและถูกตีความเป็นความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนระดับมาก ปานกลาง และน้อย ภายหลังการตีความไม่ปรากฏผู้ที่แสดงออกในระดับน้อย จึงทำให้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลได้ 4 คน จากผู้ที่แสดงออกถึงความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนระดับมากและปานกลางอย่างละ 2 คน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ก่อนและหลังการจัดการ

* Received 20 April 2023; Revised 19 May 2023; Accepted 22 May 2023

เรียนรู้ การวิเคราะห์ตัวแทนเนื้อหาและแผนการจัดการเรียนรู้ และสังเกตการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบเหตุการณ์และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการพัฒนาด้วยตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทุกคนสามารถ 1)วางแผนและจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลางและมีเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน 2)ตีความตัวชี้วัดมาสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกัน 3)ให้ความสำคัญกับความรู้เดิมและการทำให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากทำในกิจกรรม คำนึงถึงเทคนิควิธีที่ทำให้นักเรียนเข้าใจหรือจดจำเนื้อหาได้ง่าย 4)ออกแบบและจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับตัวชี้วัด มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรมระหว่างนักเรียน และ 5)สามารถกำหนดการวัดและประเมินผลที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนในการจัดการเรียนรู้
คำสำคัญ: ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน, ตัวแทนเนื้อหา, การเสริมต่อการเรียนรู้, นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

Abstract

This research purpose was to follow pedagogical content knowledge (PCK) of pre-service science teachers after developed by content representation (CoRes) and scaffolded. CoRes is a tool which can examine PCK of science teachers and can develop PCK for better by scaffolding designed by researcher. The research participants are pre-service science teachers who answered in CoRes and were interpreted to be high, middle, and low level. After the interpretation, it revealed that it does not show that of low level. Therefore, the participants are 4 pre-service science teachers consist of 2 High-PCK level and 2 Middle PCK level. Collecting qualitative data by interviewing pre-service science teachers before and after teaching, analyzing CoRes and lesson plan and observing the teaching of pre-service science teachers. The data were analyzed constant comparison and analytic induction methods. The results revealed that before development, High-PCK level pre-service science teachers can teach science which his contents are complete and in accordance with curriculum, considering prior knowledge and observing behavior for assessment while Middle-PCK level pre-service science teachers teach incomplete content, analyze and set the indicators inaccurately, lack prior knowledge in teaching, organize activities which do not correspond with indicators and observe behavior for learning result assessment. After developed all pre-service science teachers can:

1) design learning activities and teach by consider content which according with curriculum and add interesting contents 2)analyze indicators of curriculum and transform to aims of learning 3)emphasize with prior knowledge, engagement of content and consider regarding the easier understanding and remembering techniques 4)design activity accorded with indicators, focus on result sharing of activity and select assessment method which appeared about learning evident.
Keywords: Pedagogical Content Knowledge, Content Representation, Scaffolding, Pre-Service science teacher

บทนำ

ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ต่าง ๆ อย่างน้อย 5 ประเภท คือ ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้เกี่ยวกับการทำความเข้าใจวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ความรู้เกี่ยวกับวิธีการในการจัดการเรียนรู้ และความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล และทำการบูรณาการความรู้เหล่านี้แล้วแสดงออกมาในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Magnusson, S. et al., 1999) ซึ่ง Shulman, L. S. เรียกความรู้ที่ถูกบูรณาการนี้ว่า ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน (Pedagogical Content Knowledge) หรือ PCK ซึ่งจะปรากฏในครูที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มาอย่างยาวนาน (Shulman, L. S., 1987) PCK มีลักษณะเป็นความรู้ของครูที่ถูกบูรณาการกันอย่างซับซ้อน และแสดงออกมาโดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่จะจัดการเรียนรู้ไปสู่สิ่งที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ โดยคำนึงถึงวิธีการที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน และหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการเรียนรู้ (Kathy, C., 1990); (Magnusson, S. et al., 1999); (Shulman, L. S., 1987) ทำให้ PCK ของครูสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยในต่างประเทศหลายฉบับได้ยืนยันเกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกของ PCK ที่มีต่อครูวิทยาศาสตร์ (Evens, M. et al., 2015)

ทั้งนี้การพัฒนา PCK จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การฝึกหัดครู เพราะครูจำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกฝนทักษะและรวบรวมความรู้ที่จำเป็นสำหรับการทำหน้าที่ผู้จัดการเรียนรู้ที่มี PCK เนื่องจากครูที่มีความชำนาญในการจัดการเรียนรู้ไม่ได้มี PCK มาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่ครูเหล่านี้สั่งสมประสบการณ์อย่างยาวนานจากนักเรียน กระบวนการจัดกิจกรรมในห้องเรียน และประสบการณ์ของตนเอง (Eames, C. et al., 2011); (Rohaan, E. J. et al., 2008) ดังนั้นการพัฒนา PCK ให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องพัฒนาตั้งแต่การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เนื่องจากในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนี้ นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์จะมีเวลาในการฝึกฝนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนจริงในสถานการณ์จริง ซึ่งนักการศึกษาได้เสนอวิธีการ

ต่าง ๆ ไว้หลายวิธีเพื่อใช้ในการพัฒนา PCK เช่น การสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของครูประจำการ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์การจัดการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ผู้เรียนหรือครูวิทยาศาสตร์ และการเขียนบันทึกการเรียนรู้ (Nilsson, P. & Loughran, J., 2011); (Aydin, S. et al., 2013); (Kartal, T. et al., 2012) แต่เนื่องจากการตรวจสอบ PCK นั้นทำได้ยาก (Loughran, J. et al. , 2004) เพราะความรู้ที่บูรณาการมาเป็น PCK นั้นถูกบูรณาการเข้าด้วยกันอย่างซับซ้อน ทำให้การพัฒนา PCK ด้วยวิธีการข้างต้นมีข้อจำกัดและขาดความครบถ้วน จึงมีการพัฒนาตัวแทนเนื้อหา หรือ CoRes (Content Representation) เพื่อใช้ในการตรวจสอบ PCK ของครูวิทยาศาสตร์ขึ้น (Loughran, J. et al. , 2004) ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้รับรายงานว่า CoRes สามารถอธิบายความรู้ต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็น PCK ของผู้ใช้ได้ดี และสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้ต่าง ๆ ของ PCK ได้เมื่อใช้ร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) (Hume, A. & Berry, A. , 2011); (Williams, J. & Lockley, J., 2012); (Nilsson, P. & Loughran, J., 2011)

CoRes มีลักษณะเป็นชุดข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ ที่สะท้อนความรู้ที่บูรณาการประกอบกันเป็น PCK ดังนั้นเมื่อครูตอบคำถามภายใน CoRes จึงไม่เพียงแต่จะเป็นการรวบรวมข้อมูลความรู้ที่จำเป็นสำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสามารถบอกได้ว่าความรู้ที่ครูใช้ในการบูรณาการออกมาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร ดังนั้นการพิจารณาการตอบคำถามใน CoRes ของครูร่วมกับการเสริมต่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้รับคำแนะนำจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าในสถานการณ์การปฏิบัติงานจริง (Vygotsky, L. S., 1978); (Rousseau, P., 2018) จะทำให้เกิดการพัฒนา PCK จนกระทั่งนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Eames, C. et al., 2011); (Williams, J. & Lockley, J., 2012)

ในการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้นั้น พบว่า CoRes มีจุดอ่อนคือ ข้อคำถามที่ปรากฏใน CoRes ยากเกินไป (Bertram, A., 2014) การใช้ CoRes เพื่อออกแบบการเรียนรู้ขาดการวัดและประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนรู้ (Eames, C. et al., 2011)สอดคล้องกับผลการนำ CoRes ไปทดลองใช้จริงกับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ของผู้วิจัย (คนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล) ซึ่งพบว่า CoRes ควรพัฒนาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีข้อคำถามเกี่ยวกับเป้าหมายของหลักสูตรและตัวชี้วัด และข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักสูตร ในส่วนการเสริมต่อการเรียนรู้ที่นักการศึกษาใช้ในการพัฒนา PCK นั้นยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการให้คำแนะนำในระหว่างเสริมต่อการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักการและออกแบบขั้นตอนในการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนา PCK ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนการวินิจฉัย การสร้างความตระหนัก และการเสริมต่อการเรียนรู้ (ปรากฏรายละเอียดในวิธีดำเนินการวิจัย) และมีเป้าหมายที่จะใช้ CoRes ที่พัฒนาขึ้นใหม่

ร่วมกับขั้นตอนการเสริมต่อการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ เพื่อพัฒนา PCK ให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ติดตามผลการพัฒนา PCK ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ภายหลังได้รับการพัฒนาด้วย CoRes และขั้นตอนการเสริมต่อการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนา PCK ให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ด้านเนื้อหา ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย ดังนี้ 1) ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนหรือ PCK 2) ตัวแทนเนื้อหา (CoRes) และ 3)การเสริมต่อการเรียนรู้

กลุ่มที่ศึกษา ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกจากการตอบคำถามใน CoRes และทำการแปลผลคำตอบเป็นระดับของ PCK ที่แสดงออกในระดับมาก ปานกลาง และน้อย ภายหลังการตอบคำถามพบว่าไม่ปรากฏผู้ที่แสดงออกในระดับน้อย จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลได้เพียง 4 คน จากระดับมาก 2 คน และระดับปานกลาง 2 คน โดยผู้วิจัยติดตามผลการพัฒนา PCK และทำการเสริมต่อการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในปีการศึกษา 2565

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน ผู้วิจัยได้นัดหมายนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เพื่อประชุมชี้แจงเกี่ยวกับเป้าหมายและภาระงานในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และได้แนะนำเกี่ยวกับ CoRes เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ตอบคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการออกแบบและจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2. ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาและติดตามผลการพัฒนา PCK ในสถานการณ์จริง โดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ CoRes และแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนสังเกตการจัดการเรียนรู้ และเข้าสังเกตการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำการพูดคุยและทำการเสริมต่อการเรียนรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 การวินิจฉัย คือการเตรียมข้อมูลโดยการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ CoRes และข้อมูลจากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ เพื่อ

จัดกลุ่มข้อมูลแยกตามองค์ประกอบของ PCK เพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่นักศึกษาสามารถทำได้แล้วในขณะนั้นและสิ่งที่ยังทำไม่ได้

2.2 การสร้างความตระหนัก คือการทำให้นักศึกษาระลึกถึงการจัดการเรียนรู้ของตนเอง โดยการให้นักศึกษาสะท้อนคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่งดำเนินการ สิ่งที่คิดว่าประสบความสำเร็จหรือทำได้ดี และสิ่งที่คิดว่าอยากปรับปรุง

2.3 การเสริมต่อการเรียนรู้ คือการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโดยให้คำชมเชยในสิ่งที่นักศึกษาสามารถดำเนินการได้แล้วแยกตามองค์ประกอบของ PCK และให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาในสิ่งที่นักศึกษายังทำไม่ได้ เพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งถัดไป

กระบวนการพัฒนาและติดตามผลการพัฒนา PCK นี้จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง 2-3 ครั้งต่อนักศึกษา 1 คน ตลอดระยะเวลา 3 เดือน จนกระทั่งนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์สามารถดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนก่อนยุติการเสริมต่อการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 4 ชิ้น คือ

1. แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-Content validity index) ได้เท่ากับ 1 และมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S- Content validity index) เท่ากับ 1 มีลักษณะสำคัญ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การสังเกตกิจกรรม ซึ่งบันทึกเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกตได้ในระหว่างการสังเกตการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งระบุความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่สังเกตได้

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย 2.1)คำชื่นชมที่มุ่งเน้นความรู้และสิ่งที่นักศึกษาสามารถทำได้แล้วแยกตามองค์ประกอบของ PCK และ 2.2)ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาความสามารถหรือสิ่งที่นักศึกษายังทำไม่ได้ แยกตามองค์ประกอบของ PCK

2. แบบสัมภาษณ์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-Content validity index) ได้เท่ากับ 1 และมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S- Content validity index) เท่ากับ 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ PCK ที่ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ในครั้งนั้น ๆ และการสะท้อนคิดเกี่ยวกับความสำเร็จและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้

3. แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-Content validity index) ได้เท่ากับ 1 และมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S- Content validity index) เท่ากับ 1 มีลักษณะเป็นรายการตรวจสอบที่สามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมโดยผู้วิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของ PCK ที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้

4. ตัวแทนเนื้อหา (CoRes) ที่พัฒนาขึ้นใหม่ ซึ่งผ่านการตรวจสอบดัชนีความตรงเชิงเนื้อหารายข้อ (I-Content validity index) ได้เท่ากับ 1 และมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S- Content validity index) เท่ากับ 1 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ดังนี้

4.1 แนวคิดสำคัญ (key conception) ของหัวข้อนี้คืออะไร?

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของหัวข้อนี้ รวมถึงข้อกำหนดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ในหัวข้อนี้อย่างไร?

4.3 หัวข้อนี้สำคัญกับชีวิตของนักเรียนอย่างไร?

4.4 แนวคิดคลาดเคลื่อนของนักเรียนในหัวข้อนี้มีอะไรบ้าง?

4.5 ข้อจำกัดหรือสิ่งทีทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนนี้ได้ยาก คืออะไร?

4.6 ความรู้และความสามารถพื้นฐานที่นักเรียนจำเป็นต้องมีก่อนเรียนรู้หัวข้อนี้ คืออะไร?

4.7 สื่อ แหล่งเรียนรู้ และสิ่งที่สามารถส่งเสริมการสอนหัวข้อนี้ คืออะไร

4.8 เราจะออกแบบการสอนหัวข้อนี้อย่างไร และทำไมจึงออกแบบเช่นนั้น?

4.9 เราจะวัดและประเมินผลหัวข้อนี้อย่างไร ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง?

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตการจัดการเรียนรู้ การตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบ CoRes การสัมภาษณ์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา PCK ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้วยตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้นี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลสรุปการติดตามการพัฒนา PCKแยกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์

ก่อนการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาที่มี PCK ระดับปานกลางจะกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ไม่ครบถ้วนตามที่สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดหรือใช้วิธีการคัดลอกสาระ

การเรียนรู้แกนกลางจากเอกสารตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มาทดแทนสาระสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้

ภายหลังได้รับการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดได้ทำการเรียบเรียงสาระสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นใหม่ โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดไว้และเพิ่มเติมเนื้อหาที่คิดว่าสำคัญหรือจำเป็นและน่าสนใจสำหรับผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีความหลากหลายของเนื้อหาและปรากฏข้อมูลใหม่หรือความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องมีหรือการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ในการจัดการเรียนรู้เรื่องเซลล์พืชและเซลล์สัตว์ นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์จะกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับ Elysia Chlorotica ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตครึ่งพืชครึ่งสัตว์เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมด้วย

ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้

ก่อนการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาที่มี PCK ระดับปานกลางมักจะกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้คลาดเคลื่อนจากตัวชี้วัด เช่นตัวชี้วัดกำหนดให้นักเรียนอธิบายความรู้โดยใช้แบบจำลอง แต่นักศึกษาไม่ได้เตรียมแบบจำลองไว้ให้นักเรียน หรือตัวชี้วัดกำหนดให้นักเรียนเขียนแผนภาพ แต่จุดประสงค์การเรียนรู้ที่นักศึกษากำหนดขึ้นไม่มีการให้นักเรียนเขียนแผนภาพ นอกจากนี้นักศึกษาทั้งหมดยังละเลยการทำให้นักเรียนมีเป้าหมายหรือความอยากรู้ในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจะดำเนินการเพียงแค่ให้นักเรียนทราบว่าจะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาอะไรเท่านั้น

ภายหลังได้รับการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ได้สอดคล้องกับตัวชี้วัด และปรากฏวิธีการในการสร้างความอยากรู้ให้กับนักเรียน เช่น การใช้สถานการณ์ที่ทิ้งท้ายให้นักเรียนต้องแก้ปัญหาก่อนเข้าสู่กิจกรรมเรียนรู้ การใช้เกมการแข่งขันตอบคำถามระหว่างกลุ่มตลอดคาบเรียน การกำหนดภารกิจเพื่อให้นักเรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการลงมือทำภารกิจ และการให้นักเรียนคาดเดาคำตอบที่ถูกต้องก่อนเริ่มกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนและแนวคิดผู้เรียน

ก่อนการเสริมต่อการเรียนรู้ ในช่วงเริ่มแรกนักศึกษาที่มี PCK ระดับปานกลางจะละเลยเกี่ยวกับการเตรียมหรือทบทวนความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียน ในขณะที่นักศึกษาที่มี PCK ระดับมากจะให้ความสำคัญกับการเตรียมความรู้และความสามารถที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีก่อนเรียน (prior knowledge) เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ได้สำเร็จ แต่นักศึกษาทั้งหมดจะแต่ขาดการเตรียมเทคนิควิธีที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจหรือจดจำบทเรียนได้ง่าย

ภายหลังการเสริมต่อการเรียนรู้ พบว่านักศึกษาทุกคนให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมและปรับแก้ไขความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียน ซึ่งสังเกตได้จากการจัดการเรียนรู้ภายหลังการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดจะกำหนดกิจกรรมเพื่อใช้ในการทบทวนหรือตรวจสอบ

ความรู้จำเป็นก่อนเรียน เช่น กิจกรรมตอบคำถามด้วยคำตอบใช่กับไม่ใช่ การระดมคำตอบของนักเรียนเพื่อตอบคำถาม การกำหนดสถานการณ์สั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถาม หรือใช้การอธิบายความรู้ที่จำเป็นต่อการทำกิจกรรมโดยตรง

นอกจากนี้นักศึกษาที่มี PCK ระดับมากจะกำหนดเทคนิควิธีเพื่อช่วยให้นักเรียนจดจำหรือเข้าในเนื้อหาที่เรียนได้ง่ายขึ้น โดยจะดำเนินการเทคนิควิธีเหล่านี้ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเปรียบเทียบองค์ประกอบและออร์แกเนลต่าง ๆ ของเซลล์ด้วยโครงสร้างของเมือง (ดังเช่น ผนังเซลล์มีไว้เพื่อความแข็งแรงของเซลล์เหมือนกับกำแพงเมืองมีไว้เพื่อความแข็งแรงของเมือง เยื่อหุ้มเซลล์เป็นเยื่อเลือกผ่านทำหน้าที่ควบคุมสารที่เข้าออกภายในเซลล์เหมือนกับตำรวจตรวจค้นเข้าเมืองที่ทำหน้าที่ตรวจสอบคนเข้าและออกจากเมือง ไมโทคอนเดรียทำหน้าที่ผลิตพลังงานให้กับเซลล์เหมือนกับโรงไฟฟ้าทำหน้าที่ผลิตและให้พลังงานกับเมือง) การให้คำเปรียบเทียบเพื่อให้เกิดการจดจำได้ง่าย เช่น ธาตุอาหารหลักของพืช คือ โพแทสเซียม (K) ฟอสฟอรัส (P) และ ไนโตรเจน (N) ถูกเปรียบเทียบด้วยคำว่า แค่ (K) พี่ (P) น้อง (N) การเปรียบเทียบศัพท์เฉพาะกับสิ่งที่นักเรียนน่าจะเข้าใจอยู่ก่อนแล้ว เช่น สมองส่วนพอนด์คือสมองส่วนควบคุมใบหน้าเหมือนโฟมล้างหน้ายี่ห้อพอนด์ เป็นต้น

ด้านความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้

ในระยะแรกก่อนการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาที่มี PCK ระดับปานกลางจะกำหนดกิจกรรมที่คลาดเคลื่อนจากตัวชี้วัด เช่น ตัวชี้วัดในหลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนใช้แบบจำลองในการอธิบายความรู้ แต่นักศึกษาที่มีระดับ PCK ปานกลางไม่ได้เตรียมแบบจำลองไว้ให้นักเรียนแต่ใช้กิจกรรมการสาธิตโดยใช้แบบจำลองให้ผู้เรียนดู หรือตัวชี้วัดในหลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนเขียนแผนภาพแสดงทิศทางการลำเลียงน้ำและสารอาหารของพืช แต่กิจกรรมการเรียนรู้ที่นักศึกษากำหนดขึ้นไม่มีการให้ผู้เรียนเขียนแผนภาพแสดงทิศทางดังกล่าว นอกจากนี้นักศึกษาทั้งหมดยังละเลยการแลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และไม่ได้สรุปบทเรียนด้วยข้อสรุปที่สอดคล้องหรืออ้างอิงกับผลการทำกิจกรรมของผู้เรียน ทำให้การสรุปบทเรียนเป็นการสรุปโดยครูผู้จัดการเรียนรู้เพียงฝ่ายเดียว

ภายหลังการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดให้ความสำคัญกับการตีความตัวชี้วัดและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างรัดกุม รวมถึงกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและผลการทำกิจกรรมระหว่างนักเรียนเพื่อสร้างข้อสรุป เช่น ให้นักเรียนนำเสนอผลการทำกิจกรรมโดยมุ่งเน้นที่การพิจารณาความเหมือนและความต่างของผลการทำกิจกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม หรือใช้การเขียนบันทึกผลการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนนำไปติดไว้ที่ผนังห้องเรียนหรือวางไว้บนโต๊ะประจำกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ สามารถตรวจสอบ พิจารณา ความเหมือนและความต่างก่อนที่จะอภิปรายเพื่อสรุปผล และนักศึกษาทุกคนจะทำสรุปผลการทำกิจกรรมโดยการกล่าวอ้างถึงข้อมูลหรือผลการทำกิจกรรมของนักเรียน

ด้านความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ก่อนการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทุกคนสามารถกำหนดวิธีและเกณฑ์การวัดและประเมินผลได้ในทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ แต่นักศึกษาที่มี PCK ปานกลางจะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติงาน หรือการตอบคำถามของนักเรียนเพื่อแปลผลเป็นคะแนน ซึ่งทำให้ในระหว่างการจัดการเรียนรู้นั้น นอกจากนักศึกษาจะต้องควบคุมและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วยังต้องมีภาระเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ภายหลังการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทุกคนเลือกใช้วิธีการประเมินผลด้วยใบงานหรือใบกิจกรรม เพื่อให้สามารถตรวจให้คะแนนได้ภายหลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้ โดยให้เหตุผลว่านอกจากจะเป็นหลักฐานที่เห็นชัดเจนแล้วยังสามารถจัดการเรียนรู้ได้เต็มความสามารถ โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลที่ต้องเกิดขึ้นในระหว่างการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้นักศึกษาบางคนยังได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับข้อสอบที่ใช้ในการสอบเข้าในระดับที่สูงขึ้น เช่น ข้อสอบจากการสอบในระดับประเทศหรือนานาชาติ และข้อสอบที่น่าสนใจจากหนังสือเรียนอื่น ๆ เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการวัดและประเมินผลในช่วงท้ายคาบเรียน โดยกำหนดเป็นกิจกรรมการทดสอบด้วยแอพพลิเคชั่นต่าง ๆ หรือการหาคำตอบจากปริศนาอักษรไขว้ เป็นต้น

อภิปรายผล

1. ในด้านความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ภายหลังได้รับการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดสามารถเรียบเรียงสาระสำคัญในแผนการจัดการเรียนรู้ขึ้นใหม่ โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่สาระการเรียนรู้แกนกลางกำหนดไว้และเพิ่มเติมเนื้อหาที่คิดว่าสำคัญหรือจำเป็นและน่าสนใจสำหรับผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าการได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและการรู้ว่าในการจัดการเรียนรู้ตนเองทำอะไรได้ดีและควรพัฒนา PCK เพิ่มเติมในด้านอะไรบ้าง ทำให้นักศึกษาเข้าใจและดำเนินการเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ได้เหมาะสมขึ้น ผลการวิจัยนี้มีความใกล้เคียงกับการวิจัยของ Aliustaoglu, F. & Tuna, A. ซึ่งให้ข้อมูลว่าการที่นักศึกษาวิชาชีพครูรู้ตัวว่าต้องพัฒนาสิ่งใดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้จะสามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ได้ (Aliustaoglu, F. & Tuna, A., 2022) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการวิจัยฉบับนี้ในเชิงรายละเอียดจะพบว่านักศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจเพิ่มเติมจากเนื้อหาในสาระการเรียนรู้แกนกลาง แตกต่างจากงานวิจัยของของ Aliustaoglu, F. & Tuna, A. อาจเป็นเพราะข้อคำถามที่ปรากฏใน CoRes ชี้นำให้นักศึกษาต้องระบุและนำความรู้ในชีวิตประจำวันไปประกอบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง

2. ในด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ภายหลังได้รับการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาสามารถกำหนดจุดประสงค์การ

เรียนรู้ได้สอดคล้องกับตัวชี้วัด และปรากฏวิธีการในการสร้างความอยากรู้ให้กับนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ekiz-Kiran, B. et al. ซึ่งพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูด้วยรายวิชาที่เน้น PCK แล้วพบว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างเป้าหมายการเรียนรู้ให้กับนักเรียน (Ekiz-Kiran, B. et al., 2021) ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าการได้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและการเน้นย้ำสิ่งที่นักศึกษายังทำไม่ได้เกี่ยวกับหลักสูตรและจุดมุ่งหมายการเรียนรู้อาจทำให้นักศึกษาเข้าใจและสามารถพัฒนาการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และการสร้างความอยากรู้ได้อย่างชัดเจน

3. ในด้านความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนและแนวคิดผู้เรียน ภายหลังได้รับการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเตรียมและปรับแก้ไขความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ekiz-Kiran, B. et al. และ Aliustaoglu, F. & Tuna, A. ซึ่งให้ข้อมูลว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้องค์ประกอบของ PCK เพื่อออกแบบแผนและกิจกรรมการเรียนรู้จะให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและปรับแก้ไขความรู้เดิมของนักเรียน (Ekiz-Kiran, B. et al., 2021); (Aliustaoglu, F. & Tuna, A., 2022)

4. ในด้านความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้ ภายหลังได้รับการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาทั้งหมดให้ความสำคัญกับการตีความตัวชี้วัดและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างรัดกุม รวมถึงกำหนดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและผลการทำกิจกรรมระหว่างนักเรียนเพื่อสร้างข้อสรุป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (Ekiz-Kiran, B. et al., 2021) และ (Aliustaoglu, F. & Tuna, A., 2022) ซึ่งให้ข้อมูลว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่เคยมีประสบการณ์ในการใช้องค์ประกอบของ PCK ในการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้และได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบต่าง ๆ ของ PCK จากผู้เชี่ยวชาญจะให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้และมุ่งเน้นการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างนักเรียน (Ekiz-Kiran, B. et al., 2021); (Aliustaoglu, F. & Tuna, A., 2022)

5. ในด้านการวัดและประเมินผล ภายหลังได้รับการพัฒนา PCK ด้วย CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ นักศึกษาเลือกใช้วิธีการประเมินผลด้วยใบงานหรือใบกิจกรรม เพื่อให้สามารถตรวจให้คะแนนได้ภายหลังเสร็จสิ้นการเรียนรู้และปรากฏหลักฐานในการประเมินผลชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ekiz-Kiran, B. et al. ซึ่งพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูด้วยรายวิชาที่เน้น PCK แล้วพบว่านักศึกษาสามารถเลือกวิธีและเกณฑ์การวัดและประเมินได้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Ekiz-Kiran, B. et al., 2021)

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบภายหลังการพัฒนา PCK ให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์โดยการใช้ CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพบว่า นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ 1)สามารถวางแผนและจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลางและมีเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน 2)สามารถวิเคราะห์และตีความตัวชี้วัดมาสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกัน 3)ให้ความสำคัญกับความรู้เดิมและการทำให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากทำในกิจกรรม คำนึงถึงเทคนิควิธีที่ทำให้นักเรียนเข้าใจหรือจดจำเนื้อหาได้ง่าย 4)สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับตัวชี้วัด มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรมระหว่างนักเรียน และ 5)สามารถกำหนดการวัดและประเมินผลที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผลการพัฒนา PCK ที่ดีขึ้นดังกล่าวเกิดจาก

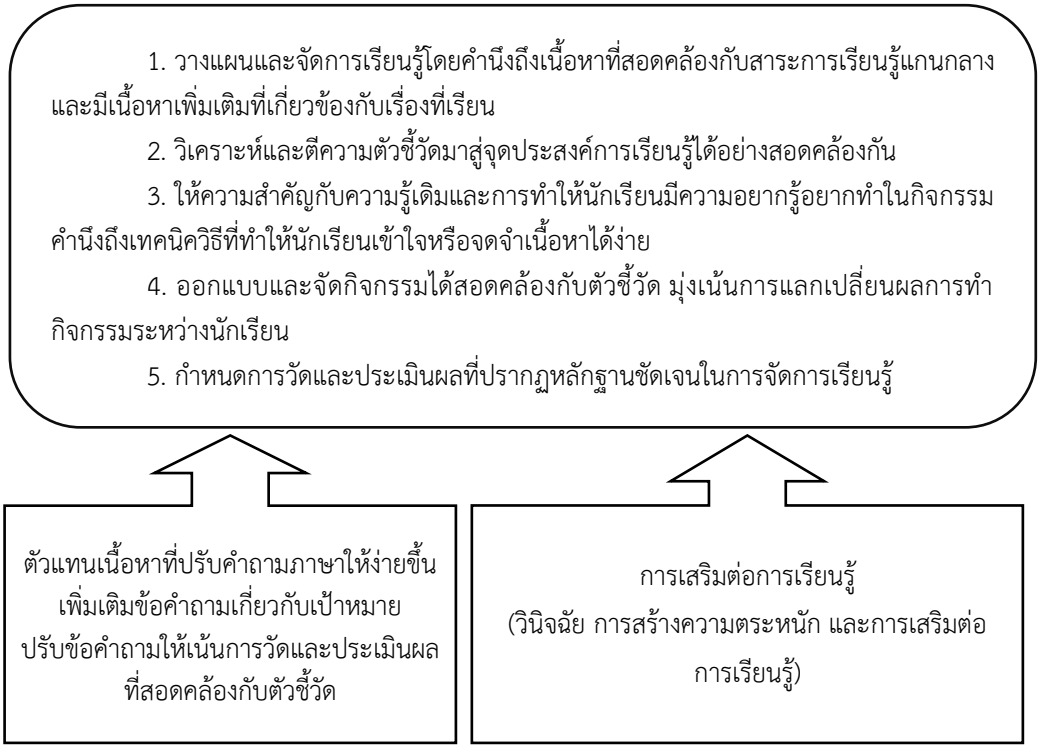
1. CoRes ที่พัฒนาขึ้นใหม่นี้สามารถแยกแยะความรู้ที่บูรณาการจนกลายเป็น PCK ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ได้ดี และผลจากการแยกแยะความรู้นี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถรู้ได้ว่านักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ใช้ความรู้อะไรบ้างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และความรู้แต่ละอย่างนั้นจะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

2. การเสริมต่อการเรียนรู้ด้วยขั้นตอนการวินิจฉัย การสร้างความตระหนัก และการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีการมอบบันทึกข้อเสนอแนะให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ สามารถพัฒนา PCK ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนา PCK ให้กับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์โดยการใช้ CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพพบว่า นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ 1)สามารถวางแผนและจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลางและมีเนื้อหาเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน 2)สามารถวิเคราะห์และตีความตัวชี้วัดมาสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกัน 3)ให้ความสำคัญกับความรู้เดิมและการทำให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากทำในกิจกรรม คำนึงถึงเทคนิควิธีที่ทำให้นักเรียนเข้าใจหรือจดจำเนื้อหาได้ง่าย 4)สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับตัวชี้วัด มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนผลการทำกิจกรรมระหว่างนักเรียน และ 5)สามารถกำหนดการวัดและประเมินผลที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ในการนำแนวทางการพัฒนา PCK ในการวิจัยนี้ไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า 1) ผู้ที่จะนำ CoRes และการเสริมต่อการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนและการเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับพัฒนาความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนอย่างละเอียด เพื่อที่จะสามารถพิจารณาและให้

ข้อเสนอแนะกับครูหรือนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม และ 2) การเสริมต่อการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยทักษะในการวิเคราะห์ความสามารถในการจัดการเรียนรู้แยกตามองค์ประกอบของความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอน ดังนั้นผู้ที่จะทำหน้าที่เสริมต่อการเรียนรู้ควรศึกษาเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนอย่างละเอียดเพื่อให้สามารถวิเคราะห์และจัดกลุ่มความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้แยกออกเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนสำหรับการสอนวิทยาศาสตร์มีสิ่งที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมในรายละเอียด ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยทั่ว ๆ ไป คือ ความยากของวิทยาศาสตร์และอุปสรรคของการใช้ความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจ ศึกษา และวิเคราะห์เกี่ยวกับความยากและการออกแบบเทคนิควิธีที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจหรือจดจำเนื้อหาสาระวิทยาศาสตร์ได้ง่ายขึ้น และควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับอุปสรรคที่ส่งผลต่อความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของครู ซึ่งทำให้ครูวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคนั้น

ภาพที่ 1 ตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักศึกษาผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณข้อมูลจากปริญญานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ใช้ตัวแทนเนื้อหาและการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้ในเนื้อหาผนวกวิธีสอนของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

Aliustaoglu, F. & Tuna, A. (2022). Analysis of the Pedagogical Content Knowledge Development of Prospective Teachers in the Lesson Plan Development Process: 4MAT Model. International Journal of Progressive Education, 18(1), 298-321.

Aydin, S. et al. (2013). Providing a Set of Research-Based Practices to Support Preservice Teachers Long-Term Professional Development as Learners of Science Teaching. Science Education,, 97(6), 903-935.

Bertram, A. (2014). CoRes and PaP-eRs as a strategy for helping beginning primary teachers develop their pedagogical content knowledge. Educación Química, 25(3), 292-303.

Eames, C. et al. (2011). CoRe: A way to build pedagogical content knowledge for beginning teachers (T. L. R. Initiative, Ed.). New Zealand: Centre for science and technology Education Research.

Ekiz-Kiran, B. et al. (2021). Development of pre-service teachers' pedagogical content knowledge through a PCK-based school experience course. Royal Society of Chemistry, 2021(2), 415-430.

Evens, M. et al. (2015). Developing Pedagogical Content Knowledge: Lessons Learned from Intervention Studies. Education Research International, 2015, 1-23.

Hume, A. & Berry, A. . (2011). Constructing CoRes—a Strategy for Building PCK in Pre-service Science Teacher Education. Science Education, 41(3), 341–355.

Kartal, T. et al. (2012). Developing Pedagogical Content Knowledge in Preservice Science Teachers through Microteaching Lesson Study. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46(2012), 2753-2758.

Kathy, C. (1990). Teachers' knowledge and learning to teach. In R. W. Houston, M. Haberman, & J. P. Silkula (Eds.) Handbook of research on teacher education (pp. 291–310). New York: Macmillan Publishing Company.

Loughran, J. et al. . (2004). In Search of Pedagogical Content Knowledge in Science: Developing Ways of Articulating and Documenting Professional Practice. JOURNAL OF RESEARCH IN SCIENCE TEACHING, 41(4), 370-391.

Magnusson, S. et al. (1999). Nature, Sources, and Development of Prdagogical Content Knowledge for Science Teaching. In N. G. Lederman (Ed.), PCK and Science Education (pp. 35-132). Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Nilsson, P. & Loughran, J. (2011). Exploring the Development of Pre-Service Science Elementary Teachers' Pedagogical Content Knowledge. Journal of Science Teacher Education, 23(7), 699-721.

Rohaan, E. J. et al. (2008). Reviewing the relations between teachers' knowledge and pupils' attitude in the field of primary technology education. Int J Technol Des Educ, 20(2010), 15-26.

Rousseau, P. (2018). Best Practices in Instructional Scaffolding. Southern Ontario: Learning & Teaching Office, Ryerson university.

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. Havard Educational review, 57(1), 1-21.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society. Cambridge, United States: Harvard University Press.

Williams, J. & Lockley, J. (2012). Using CoRes to Develop the Pedagogical Content Knowledge (PCK) of Early Career Science and Technology Teachers. Journal of Technology Education, 24(1), 34-53.

บทความวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*

A MODEL OF TEACHER LEADERSHIP DEVELOPMENT IN LEARNING MANAGEMENT BASED ON PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY IN EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXTENSION SCHOOLS IN THE AREA OF RESPONSIBILITY OF THE OFFICE OF EDUCATION SECTOR 11

พนิดา ยาทองไชย*
Panida Yathongchai*
วัฒนา สุวรรณไตรย์
Watana Suwannatrai
ไชยา ภาวะบุตร
Chaiya Pawabut
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand
*Corresponding author E-mail: panidapor1122@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) หาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 จำนวน 370 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมิน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีดังนี้ 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษามีค่าความต้องการ

* Received 30 April 2023; Revised 20 May 2023; Accepted 23 May 2023

จำเป็น 0.27 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ มีค่าความต้องการจำเป็น 0.29 3)การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต มีค่าความต้องการจำเป็น 0.30 และ 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน มีค่าความต้องการจำเป็น 0.34 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมิน จากผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลอง ร้อยละ 88.41 และผลการประเมินตนเองของผู้เข้ารับการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.88

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the components of teacher leadership in management, learning according to the philosophy of economics, in schools sufficient, expand educational opportunities 2) study the need for the development of teacher leadership in management. Learning according to the philosophy of economics, sufficient 3) create and Develop a model for the development of teacher leadership in management, learning according to the philosophy of economics, sufficient 4) Find the effectiveness of the model of teacher leadership development in the management of learning according to the philosophy of economics, self-sufficient sample group is a school teacher, expanding educational opportunities In the jurisdiction of the Office of Education Region 11 A total of 370 people use multi-stage randomization. The instruments used include interviews, questionnaires and assessments. The results of the research show that the teacher's leadership element in managing learning according to the philosophy of business is sufficient. In schools, educational opportunities are expanded as follows: 1) Development of learning units Learning in the institution's curriculum has the necessary requirements. 0.27 2) Integration of economic philosophy in learning management. Necessary requirements 0.29 3) As a good model for life Valuable 0.30 and 4) Development Self and colleagues Necessary requirements 0.34 The development model of teacher leadership in management, learning according to the philosophy of economics, in schools

suffice, expanding educational opportunities are as follows: 1) principle 2) goal 3) content 4) process 5) media and sources learning and 6) measurement and evaluation Based on the results of the model, it was found that the teachers of the school expanded educational opportunities, had 88.41 percent cognition after the experiment, and the results of self-assessment of participants. With an average increase of 0.88

Keywords: Development Model, Teacher Leadership in Learning Management, Philosophy of Sufficiency Economy, Educational Opportunity Extension Schools

บทนำ

การศึกษาถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จาก แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีวิธีการจัดบุคลากรเข้าสอน 3 วิธี คือ 1) สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาเท่านั้น 2) สอนระดับมัธยมศึกษาทั้งหมดและสอนระดับประถมศึกษาบางสาระการเรียนรู้ 3) สอนระดับ มัธยมศึกษาบางสาระการเรียนรู้และสอนระดับประถมศึกษาบางสาระการเรียนรู้ ทำให้ครูที่สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ได้กำหนดแนวปฏิบัติให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระ

ความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอน สามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และมีความรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการ ประเภทต่าง ๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสาน ความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ตามศักยภาพ (ศิริพร กุลสานต์, 2557)

ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงคุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ซึ่งครูผู้สอนทุกคนควรมีบทบาทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์และต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำทั้งในด้านการปฏิบัติหน้าที่และมีการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันจะส่งผลต่อการพัฒนาตนและพัฒนางานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด มีองค์ประกอบที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้ครูเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้โดยน้อมนำหลักปรัชญาพระราชทานสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา (ชาติชาย ก่อคุณ, 2562) และ สิริกร ไชยราช ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเริ่มจากครูผู้นำแบบอย่างความพอเพียง ในการประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นในการดำเนินชีวิตโดยแนวทางของความพอเพียง การเป็นครูผู้นำแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างในความเป็นครูมีการพัฒนาหลักสูตรและการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการชั้นเรียนและมีคุณลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกของครูในการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (สิริกร ไชยราช, 2562)

การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจยอมรับ เชื่อถือในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสามารถในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตจนเกิดเป็นอุปนิสัยพอเพียง นั้นมีอยู่หลายแนวทางโดยแต่ละแนวทางมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาได้ดีในบางจุด การพัฒนาโดยใช้หลายแนวทางประกอบกัน จะส่งเสริมกันให้ได้ผลที่สมบูรณ์ ความสำเร็จของการพัฒนา นอกจากจะขึ้นกับคุณภาพของการดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วยังขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญที่แฝงอยู่ในตัวผู้พัฒนาด้วย นั่นก็คือผู้พัฒนา (ครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง) จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ การยอมรับ และมีการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วย ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา จึงมิได้หมายความเพียงการ

ดำเนินการของผู้บริหารและครู รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาผู้เรียนเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการพัฒนาครู ผู้บริหาร และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วย (นันทา บุรีแสง, 2560) โดยแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน ต้องมีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานการคิดจัดทำสาระที่สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและท้องถิ่นและการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2549)

สำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบไปด้วยจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ซึ่งมีหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์และบทบาทการพัฒนาภาคต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทาง การพัฒนาประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์ขอกระทรวงศึกษาธิการ และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ ตามศักยภาพและโอกาสของบุคคลและชุมชนในแต่ละพื้นที่รวมไปถึงการสนับสนุนการพัฒนาจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การวิจัยและพัฒนาครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีสภาพบริบทและปัญหาต่างๆ ใกล้เคียงกัน คือยังขาดรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ตรงกับความต้องการและสามารถนำมาใช้พัฒนาภาวะผู้นำครูอย่างแท้จริง จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำ ศึกษาความต้องการจำเป็น สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ และหาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการช่วยเสริมสร้างและพัฒนาครูให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579)เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตรับผิดชอบของศึกษาธิการภาค 11 เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคลากรและชุมชน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

3. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

4. เพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สามารถกำหนดขอบเขตเนื้อหาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต และ 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2565 จำนวนโรงเรียน 326 โรงเรียน และมีจำนวนครู 5,454 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 370 คน ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Yamane ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Check List) แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้ 1) สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) ร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย 3) นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้อง เหมาะสม ของภาษา การใช้ถ้อยคำ โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ และ 4)นำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายเป็นรายข้อและนำข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์ แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่จริงของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

4.1 การประเมินแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ

4.2 การใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สถิติเบื้องต้น คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) จากดัชนีความสอดคล้อง IOC

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน

2. ความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 สรุปได้ ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน มีค่า PNI = 0.34 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต มีค่า PNI = 0.30 3) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ มีค่า PNI = 0.29 และ 4) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา มีค่า PNI = 0.27

3. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

4. ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประเมินประสิทธิผลโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลองคิดเป็นร้อยละ 88.41 และผลการประเมินตนเองของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.88 ซึ่งหมายความว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น ปรากฏผลดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

คะแนน	N	คะแนนรวม	E.I.
ทดสอบก่อนการพัฒนา	30	439	0.8525
ทดสอบหลังการพัฒนา	30	832	

จากตารางค่าดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีการทดสอบก่อนการพัฒนา 439 คะแนน ทดสอบหลังการพัฒนา 832 คะแนน มีคะแนนเพิ่มขึ้น เท่ากับ 397 คะแนนโดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.8441 หรือคิดเป็นร้อยละ 84.41 ดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา

ที่	องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	ค่าสถิติ (N=30)				เพิ่มขึ้น	ร้อยละความก้าวหน้า
		ก่อน		หลัง			
		$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1	การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา	3.32	0.81	4.17	1.05	0.85	17.00
2	การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้	3.31	0.82	4.22	1.0	0.91	18.20
3	การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต	3.28	0.81	4.18	1.05	0.90	18.00
4	การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน	3.27	0.76	4.11	1.05	0.84	16.80
	ค่าเฉลี่ย	**3.29**	**0.80**	**4.17**	**1.03**	**0.88**	17.60

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระหว่างก่อนการทดลองใช้รูปแบบและหลังการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ระยะหลังการทดลองใช้รูปแบบ ($\bar{x}$ = 4.17) สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ ($\bar{x}$ = 3.29) และมีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 0.88ซึ่งหมายความว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ร่วมวิจัยมีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับปานกลาง หลังจากที่ได้เข้าร่วมทดลองใช้รูปมีแบบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก มีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 0.88 หรือคิดเป็นดัชนีความก้าวหน้า 17.60

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิเคราะห์ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ได้มีการดำเนินงานตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ของหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วยชื่อหน่วยการเรียนรู้ แนวคิดเป้าหมาย เนื้อหา และกิจกรรมของผู้สอนจากนั้นจึงนำไปจัดทำหรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น อาจเป็นเพราะว่า ได้มีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีการนำหลักสูตรมาปรับปรุงให้ครอบคลุมไปถึงการจัดทำเอกสารประกอบต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ อยุธยา ได้กล่าวไว้ว่า หน่วยการเรียนรู้ที่ดีต้องประกอบด้วยบทเรียนบทที่จะนำผู้เรียนไปสู่หนึ่งหรือหลายความคิดรวบยอด ซึ่งประกอบด้วย ชื่อหน่วย การเรียน แนวคิดเป้าหมาย เนื้อหา กิจกรรมของผู้สอนและผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และจุดประสงค์การประเมินผล และอาจรวมถึงทรัพยากรบุคคล สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และเป็นไปในทิศทางเดียวกับหน่วยการเรียนรู้ (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2550) และองค์ประกอบที่ 2 การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ได้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการจัดการเรียนรู้โดยมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่า ได้มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้และนำมาบูรณาการแต่ละกลุ่มสาระเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจ สอดคล้องกับ สุรีพร เอี้ยวถาวร ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ของครูที่นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระในหลักสูตรตามมาตรฐานการเรียนรู้ และสอดคล้องกับความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงได้แก่ การพึ่งตนเอง การประหยัด การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลักสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเองการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สุรีพร เอี้ยวถาวร, 2550) และ องค์ประกอบที่ 3 การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต พบว่า ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงจากนั้นจึงนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากการปฏิบัติตนของครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงให้ได้ก่อน จากนั้นครูจึงถ่ายทอดและปลูกฝังแก่นักเรียน อาจเป็นเพราะว่า ครูได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในเรื่องการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้มีการถ่ายทอดและปลูกฝังแก่นักเรียน เริ่มต้นจากการเห็นคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต จากนั้นจึงคือการขยายสู่องค์กร หน่วยงาน ชุมชน และสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงาน ได้กล่าวไว้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของครูและนักเรียน โดยที่ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ต่างเล็งเห็นความสำคัญและน้อมนำปรัชญาฯ มาปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง เป็นแม่พิมพ์/พ่อพิมพ์ที่ดีทั้งในด้านการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักคุณธรรม อาทิขยันอดทน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนันและอบายมุข ไม่ฟุ่งเฟ้อ ฯลฯ และพัฒนาระบบการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาฯ อาทิตั้งใจสอน หมั่นหาความรู้เพิ่มเติม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน กระตุ้นให้เด็กรักการเรียนคิดเป็น ทำเป็นและปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเป็นการสร้างคนดีคนเก่ง ให้แก่สังคมสำหรับนักเรียน (คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2554)และองค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน พบว่า มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ดีขึ้นและสามารถให้คำแนะนำกับเพื่อนร่วมงานได้ โดยมีการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ หรือเพิ่มพูนความสามารถด้านอื่น ๆ ให้แก่ตนเองและนำไปแนะนำผู้อื่นเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาตนเองเป็นสิ่งที่ต้องทำอยู่เสมอเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนจึงจะสามารถนำไปพัฒนาเพื่อนร่วมงานและองค์กรได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฐปนีย์ นารีย์ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของครูผู้นำในการเป็นแบบอย่างที่ดีแสดงถึงความสนใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง และผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีความกระตือรือร้น ส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้รับสิ่งแปลกใหม่ ชักจูงโน้มน้าวให้เพื่อนร่วมงานปฏิบัติตาม โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดขึ้นในองค์กร มีการคิดเชิงระบบในองค์ความรู้ใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อร่วมงาน เพื่อสร้างผลงานให้บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (ฐปนีย์ นารี, 2561)

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า มีความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต 3)การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ และ4) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นสภาพที่ต้องการได้รับการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน และการพัฒนาผู้เรียน วัดได้จากการเปรียบเทียบความแตกต่าง

ระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น อาจเป็นเพราะว่า การวิจัยต้องมีการประเมินความต้องการจำเป็นเพราะเป็นเครื่องที่มีประสิทธิภาพทำให้สามารถกำหนดแผนงานที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรและนำมาพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) ที่ได้กล่าวถึงความต้องการจำเป็นไว้ว่า หมายถึงความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นหมายที่ต้องการให้เกิดกับสภาพที่เป็นอยู่จริง

3. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบที่พัฒนานี้เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมเหมาะกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากได้นำรูปแบบมา ทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนา พบว่า ครูมีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา สอดคล้องกับ สิริพรรณ จึงสุทธิวงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การวัดและประเมินผล (สิริพรรณ จึงสุทธิวงษ์, 2560)

4. ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค ตรวจสอบแล้วพบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจหลังเข้าร่วมทดลอง คิดเป็นร้อยละ 88.41 และผลการประเมินตนเองของผู้เข้ารับการพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.88 ซึ่งหมายความว่า ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ ธีรพงศ์ แสนยศ พบว่า ผลการหาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ 1) ผลการยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ รูปแบบการบริหารโรงเรียนและคู่มือ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ในการจัด

สนทนาอภิปรายกลุ่มย่อย พบว่า รูปแบบการบริหารและคู่มือการใช้ โดยรวมมี ความเป็นประโยชน์และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (ธีรพงศ์ แสนยศ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา 2) การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ 3) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต และ 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้นี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 1) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน 2) การเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต 3)การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ และ 4) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสามารถนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นไปพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดจึงควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ นี้ไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป และ 4) ประสิทธิผลของผู้เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำครูสูงขึ้นหลังการพัฒนา ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 2) ควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ นี้ไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนากระบวนการสอนของครูไปสู่การพัฒนาผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). การพัฒนาข้าราชการครูเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.

คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2554). เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ชาติชาย ก่อคุณ. (2562). การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฐปนีย์ นารี. (2561). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู เพื่อดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธีรพงศ์ แสนยศ. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นันทา บุรีแสง. (2560). การพัฒนาศักยภาพครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านสายปลาหลาย (คุรุราษฎร์ผดุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรียานุช พิบูลสราวุธ. (2549). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริพร กุลสานต์. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560- 2579. กรุงเทพมหานคร: พิมพลักษณ์.

สิริกร ไชยราช . (2562). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สิริพรรณ จึงสุทธิวงษ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุรีพร เอี้ยวถาวร. (2550). การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL THAT PROMOTES GEOMETRIC THINKING BASED ON LEARNING STYLES OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

คงขวัญ ทิพย์อักษร*
Kongkhwan Tipoaksorn*
รุ่งทิวา แย้มรุ่ง
Rungtiwa Yamrung
วิไลลักษณ์ ลังกา
Wilailak Langka
ชมนาด เชื้อสุวรรณทวี
Chommanad Cheausuwantavee
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
*Corresponding author E-mail: kongkhwan@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 4. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ pretest-posttest one group design กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเขาจำปา (เทียนราษฎร์อุทิศ) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจงอย่างมีจุดมุ่งหมาย ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การวัดและเรขาคณิต ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง แบ่งเป็นการเรียนรู้นอกและในห้องเรียนอย่างละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 32 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า 1) การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมบ่งชี้แตกต่างกัน 12 แบบ ตามระดับการคิด 3 ระดับ และลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 4 แบบ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

*Received 25 April 2023; Revised 19 May 2023; Accepted 23 May 2023

ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการ 2.2) จุดประสงค์ 2.3) สาระการเรียนรู้ 2.4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.4.1) ขั้นเรียนรู้ตามลีลา 2.4.2) ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยน 2.4.3) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน 2.4.4) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ 2.4.5) ขั้นประยุกต์ใช้ 2.5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ2.6) การวัดและประเมินผล 3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ จากผลการประเมินเฉลี่ยของภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก และ 4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผล โดยนักเรียนร้อยละ 75 ของจำนวนทั้งหมดมีระดับการคิดเชิงเรขาคณิตสูงขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การคิดเชิงเรขาคณิต , ลีลาการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the geometric thinking based on the learning style of elementary school students. 2) To develop a learning management model that promotes geometric thinking based on the learning style of elementary school students. 3) study the efficiency of the learning management model and 4) study the effectiveness of the learning management model. This study was an experimental model, with a pretest-posttest and a one group design with 20 Prathom Suksa Six students at Khao Champa School (Tian Rat Uthit) in the first semester of the 2022 academic year, who were obtained from a specific selection with a purpose and organize learning activities according to the subject of learning mathematics on measurement and geometry. The duration of the learning activities was eight plans of four hours each, which were learning outside two hours and inside the classroom two hours, with a total of 32 hours. The findings were as follows: 1) Geometric thinking based on the learning style of elementary school students. There were 12 different indicator behaviors according to 3 levels of thinking and 4 different learning styles. 2) The developed learning management model consisted of 6 important elements: 2.1) principles 2.2) objectives 2.3) content of learning 2.4) The learning management process consists of 5 steps, namely 2.4.1) style learning, 2.4.2) discussion and exchange, 2.4.3) collaborative learning, 2.4.4) knowledge summary, and 2.4.5) application 2.5) Media and learning resources and 2.6) Measurement and evaluation 3) Effective learning management model from the overall average assessment results were at a very appropriate level and 4) The learning management

model was effectiveness by 75% of all students had a higher level of geometric thinking and the students were satisfied with the learning activities process at a high level.

Keywords: Instructional Model, Geometric Thinking, Learning Styles

บทนำ

ในโลกปัจจุบันคณิตศาสตร์ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นวิชาสำหรับวิชาชีพเฉพาะทางในวงแคบอีกต่อไป หากแต่เป็นที่ยอมรับว่าคณิตศาสตร์เป็นภาษาสากลภาษาหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เนื่องจากชีวิตสมัยใหม่ทุกวันนี้ประชาชนถูกยัดเยียดด้วยเรื่องราวข่าวสารและข้อมูลท่วมท้น จึงจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น ในการรับ จำแนก จัดระเบียบ และตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในกิจกรรมประจำวัน รวมถึงทักษะที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานได้เปลี่ยนไปเป็นทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะการปฏิสัมพันธ์ตอบสนองสถานการณ์ (Interactive) ซึ่งจำเป็นต้องมีพื้นฐานคณิตศาสตร์ที่เข้มแข็ง เพื่อจะไปให้ถึงเป้าหมายของการทำงานและการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ แต่ในขณะที่โลกกำลังให้ความสำคัญกับคณิตศาสตร์และต้องการประชากรที่รู้คณิตศาสตร์ นักเรียนไทยกลับมีผลการเรียนรู้ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องสวนทิศทางกับความต้องการของตลาดแรงงานและความจำเป็นในการดำเนินชีวิตส่วนตัวในโลกปัจจุบัน (สุนีย์ คล้ายนิล, 2558)

ซึ่งจากการสืบค้นรายงานผลการประเมินนักเรียนระดับนานาชาติโครงการ PISA (The Programme for International Student Assessment) เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนการศึกษาคณิตศาสตร์ระดับโลก โดยผลการประเมิน PISA 2000 - PISA 2018 พบว่าประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยเมื่อเทียบกับทุกประเทศสมาชิก และอยู่ในลำดับท้าย ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) โดยเฉพาะในข้อสอบที่ใช้ความรู้เกี่ยวกับเรขาคณิตในการแก้ปัญหา พบว่านักเรียนไทยทำคะแนนได้ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับนักเรียนของประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน ซึ่งมีผลคะแนนของการตอบถูกเพียงร้อยละ 12.88 ของนักเรียนไทยที่เข้าสอบทั้งหมด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552ข) และจากการสืบค้นผลการประเมินด้านสาระความรู้คณิตศาสตร์จากโครงการ TIMSS 2011 ผลการประเมินชี้ว่า นักเรียนไทยอ่อนที่สุดในเนื้อหาเรขาคณิต โดยเปรียบเทียบกับผลคะแนนการประเมิน TIMSS 2007 พบว่าเนื้อหาเรขาคณิตนักเรียนมีคะแนนลดลงมากที่สุด 12 คะแนน ซึ่งแสดงถึงการถดถอยอย่างมากในเนื้อหาเรขาคณิต (สุนีย์ คล้ายนิล, 2558)

Pierre van Hiele and Dina van Hiele-Geldof (Van Hiele, P., 1986) กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เรขาคณิต คือ การไม่เข้าใจเนื้อหาและคิดว่าเป็นเรื่องที่ยาก นอกจากนี้มีสาเหตุหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้คือ นักเรียนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์และ

ความรู้พื้นฐาน อีกทั้งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเรขาคณิตอย่างถูกต้อง (Brahier, Daniel J., 2005) สอดคล้องกับ วินัย ดำสุวรรณ์ กล่าวว่าปัญหาความคิดทางเรขาคณิตของนักเรียนที่ครูพบในเวลาเรียนเรขาคณิตมีหลายประเด็น เช่น นักเรียนรู้จักรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแต่ไม่สามารถนิยามหรืออธิบายสมบัติของรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสได้ หรือนักเรียนบางคนก็ไม่เข้าใจว่าสี่เหลี่ยมจัตุรัสแตกต่างกับสี่เหลี่ยมผืนผ้าอย่างไร ในระดับที่สูงขึ้นไปนักเรียนส่วนใหญ่รู้และจำได้ แต่ก็พิสูจน์และแสดงเหตุผลไม่ได้ (วินัย ดำสุวรรณ์, 2558) ซึ่งประเด็นที่อ้างถึงนี้สะท้อนให้เห็นถึงระดับการมีวุฒิภาวะทางเรขาคณิต (Geometric Maturity) โดยในปี ค.ศ. 1954 ได้มีสองสามี-ภรรยาชาวดัชมีชื่อว่า ปิแอร์ และไดนา แวน ฮิลลี (Pierre and Dina van Hiele) ได้เสนอตัวแบบทางทฤษฎีที่จะสามารถพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิชาเรขาคณิตได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอธิบายระดับการคิดทางเรขาคณิตตามรูปแบบของแวนฮีลี 5 ระดับ ดังนี้ ระดับ 0 การมองเห็นแบบภาพรวม (Visualization) ระดับ 1 การมองแบบวิเคราะห์ แยกแยะ (Analysis) ระดับ 2 การพิสูจน์อย่างไม่เป็นแบบแผน (Informal Deduction) ระดับ 3 การพิสูจน์อย่างเป็นแบบแผน (Formal Deduction) และระดับ 4 การคิดขั้นสุดยอด (Rigor) (Crowley, M. L., 1987) โดยเริ่มจากระดับขั้นการคิดพื้นฐานไปสู่ขั้นการคิดที่ซับซ้อนมากขึ้น พวกเขายังกล่าวอีกว่าไม่มีใครข้ามระดับขั้นใดขั้นหนึ่งได้โดยไม่ผ่านระดับที่ต่ำกว่านั้นไปได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546); (สิริพร ทิพย์คง, 2545) ซึ่งจะเห็นว่าในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรขาคณิตของนักเรียน ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับลำดับขั้นพัฒนาการความคิดทางเรขาคณิตของนักเรียน กล่าวคือนักเรียนควรต้องผ่านการคิดจากขั้นต่ำไปสู่ขั้นสูงทีละขั้น ทั้งนี้ครูควรตรวจสอบและประเมินความเข้าใจของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอขณะที่สอน (ชนิศวรา ฉัตรแก้ว, 2549) โดยกิจกรรมการเรียนรู้แนวคิดทางเรขาคณิตควรเริ่มจากประสบการณ์ที่ให้นักเรียนได้สังเกต สำรวจ ค้นหาข้อมูลหรือจากการทดลองกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมหลาย ๆ กรณี เพื่อนำไปสู่หลักการที่สำคัญเกิดเป็นมโนทัศน์ (concept) ทางเรขาคณิตอันจะนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่สำคัญของการเรียนเรขาคณิต คือได้เห็นโครงสร้างของระบบและเข้าใจระบบการให้เหตุผลและการพิสูจน์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาคณิตศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546) แต่ในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นอยู่นั้นมักสอนโดยเน้นการท่องจำ และบอกขั้นตอนวิธีให้นักเรียนทำตามโดยผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดและทำความเข้าใจ จึงส่งผลให้นักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือวิธีการเรียนของนักเรียนไม่สอดคล้องกับแบบแผนการสอนของครูผู้สอน ทั้งนี้ก็เป็นเพราะครูผู้สอนไม่ได้ทำความเข้าใจว่าเด็กมีวิธีการคิดอย่างไร ซึ่งในความจริงการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องทำให้สัมพันธ์กับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน (Gannon, K. E. & Ginsburg, H. P, 1985); (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552ก): (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2552ข)

ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูผู้สอนจะต้องใช้กลวิธีที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดอย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพราะนักเรียนแต่ละคนย่อมมีร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความถนัดที่แตกต่างกัน รวมถึงลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย (บุญทัน อยู่ชมบุญ, 2529); (วิจารณ์ พานิช, 2555) และจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสรุปได้ว่า ลีลาการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกในการทำความเข้าใจข้อมูลหรือการแก้ปัญหาเพื่อหาข้อสรุปตามความถนัดของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน 4 แบบ โดยใช้หลักการทำงานของสมองเป็นเกณฑ์ในการแยกประเภทลีลาการเรียนรู้ (มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2544); (ทิศนา แขมมณี, 2564); (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2553) ได้แก่ 1) ลีลาการเรียนรู้แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (Single learning style from abstract experience) โดยผู้เรียนกลุ่มนี้จะถนัดใช้สมองซีกซ้าย มีลักษณะชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง คิดคนเดียว ใช้จินตนาการค้นคว้าจากเอกสารข้อมูล หรือจากประสบการณ์เดิม 2) ลีลาการเรียนรู้แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Single learning style from concrete experience) โดยผู้เรียนกลุ่มนี้จะถนัดใช้สมองทั้งสองซีก มีลักษณะชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง ชอบลงมือปฏิบัติ ทดลอง เพื่อสรุปหาข้อสรุปด้วยตนเอง 3) ลีลาการเรียนรู้แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (Group learning style from abstract experiences) โดยผู้เรียนกลุ่มนี้จะถนัดใช้สมองทั้งสองซีก มีลักษณะชอบเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น ชอบการมีปฏิสัมพันธ์ คิดร่วมกัน ใช้จินตนาการ ค้นคว้าจากเอกสารข้อมูล และอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน และ 4) ลีลาการเรียนรู้แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Group learning style from concrete experiences) โดยผู้เรียนกลุ่มนี้จะถนัดใช้สมองซีกขวา มีลักษณะชอบเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น ชอบการมีปฏิสัมพันธ์ ลงมือปฏิบัติ ทดลองร่วมกันกับผู้อื่น และอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งหากครูผู้สอนมีความเข้าใจลีลาการเรียนรู้ ก็จะสามารถจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับความถนัดของนักเรียน ซึ่งจะเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและมีความสุข (Graf, S. et al., 2008); (ทิศนา แขมมณี, 2564); (ศศิธร เวียงวะลัย, 2556) จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นและสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นในการเรียนรู้เรขาคณิต เพื่อเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป และเป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนได้นำไปจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดกับนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 และ 24 ที่กล่าวว่า นักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2545)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีนิยามศัพท์ของการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง พฤติกรรมการคิดที่แสดงออกในการเผชิญปัญหาเกี่ยวกับเรขาคณิต เพื่อหาข้อสรุปที่แตกต่างกัน 4 แบบ ได้แก่ 1) ลีลาการเรียนรู้แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม 2) ลีลาการเรียนรู้แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม 3) ลีลาการเรียนรู้แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม และ 4) ลีลาการเรียนรู้แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และเขียนแสดงการคิดที่แตกต่างกันตามระดับการคิดเชิงเรขาคณิต 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ 0 ขั้นพื้นฐาน (Visualization) ระดับ 1 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) และระดับ 2 ขั้นเชื่อมโยง (Relational) โดยสามารถวัดการคิดเชิงเรขาคณิตได้จากแบบวัดการคิดเชิงเรขาคณิตที่เป็นแบบอัตนัย 5 ข้อ และวัดลีลาการเรียนรู้จากใบกิจกรรม นอกจากนี้ยังประเมินผลจากพฤติกรรมบ่งชี้ตามการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	ผลที่ได้
ระยะที่ 1 ศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา			
1. สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงเรขาคณิตและลีลาการเรียนรู้เพื่อสรุปพฤติกรรมบ่งชี้การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลา การเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2. ตรวจสอบยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญด้านคณิตศาสตร์และการวัดประเมินผลที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน	1. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างการคิด เชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษากับพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป	แบบประเมินความสอดคล้องด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence: IOC)	การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและพฤติกรรมบ่งชี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

การดำเนินการวิจัย	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	ผลที่ได้
ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงอย่างมีจุดมุ่งหมาย	2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งค่าความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป	แบบประเมินความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	
ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้			
1. สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ลีลาการเรียนระดับการคิดเชิงเรขาคณิต หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) 2. จัดทำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. หาประสิทธิภาพของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงอย่างมีเป้าหมายและไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับกับระยะที่ 1 4. สร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 8 แผน 2) แบบวัดการคิดเชิงเรขาคณิต เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ 3) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ ซึ่งมีลักษณะการแสดงความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) จำนวน 10 ข้อ 5. หาคุณภาพเครื่องมือประกอบการวิจัย	1. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบภายในของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งค่าความเหมาะสมต้องมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป 3. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมีตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความความเหมาะสมของเครื่องมือการวิจัย ซึ่งค่าความเหมาะสมจะต้องมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป	แบบประเมินความสอดคล้องด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบประเมินความสอดคล้องด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบประเมินความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน 2) แบบวัดการคิดเชิงเรขาคณิต จำนวน 5 ข้อ 3) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ จำนวน 10 ข้อ
ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพกับกลุ่มเป้าหมาย			
1. ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้พื้นฐาน เรื่อง การวัดและเรขาคณิต ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเขาจำปา (เทียนราษฎร์อุทิศ) ที่กำลังศึกษาภาคเรียนที่ 1 ปี	1. วัดการคิดเชิงเรขาคณิตก่อนการจัดการเรียนรู้ 2. จัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการ	แบบวัดการคิดเชิงเรขาคณิต เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาของ	ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1. การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลา

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

การดำเนินการวิจัย	การเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	ผลที่ได้
การศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 20 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงอย่างมีจุดมุ่งหมาย เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่นักเรียนมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับที่แตกต่างกัน และนักเรียนไม่มีการเรียนพิเศษเสริม ซึ่งโรงเรียนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่จะมีลักษณะเช่นนี้ 2. ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนเขาจำปา (เทียนราษฎร์อุทิศ) 3. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย	เรียนรู้นอกและในห้องเรียนอย่างละ 2 ชั่วโมง โดยในการเรียนรู้นอกห้องเรียนนักเรียนจะทำใบงานตามลีลาการเรียนรู้ของตนเอง 3. วัดการคิดเชิงเรขาคณิตหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 36 ชั่วโมง 4. วัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้	นักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 8 แผน แบบวัดการคิดเชิงเรขาคณิต เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ	การเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ระยะที่ 4 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้			
1. วิเคราะห์ผลการคิดเชิงเรขาคณิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนจากการทำใบงาน 2. วิเคราะห์ผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์	1. ผลการคิดเชิงเรขาคณิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนจากการทำใบงาน 2. ผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้	ใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ฐานนิยม และร้อยละ ใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ฉบับที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประเมินการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาพบว่ามีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของเรียนระดับประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.2 (S.D. = 0.8) และค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษากับพฤติกรรมบ่งชี้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.8 (S.D. = 0.5) ซึ่งถือว่าการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและพฤติกรรมบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของเรียนระดับประถมศึกษามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

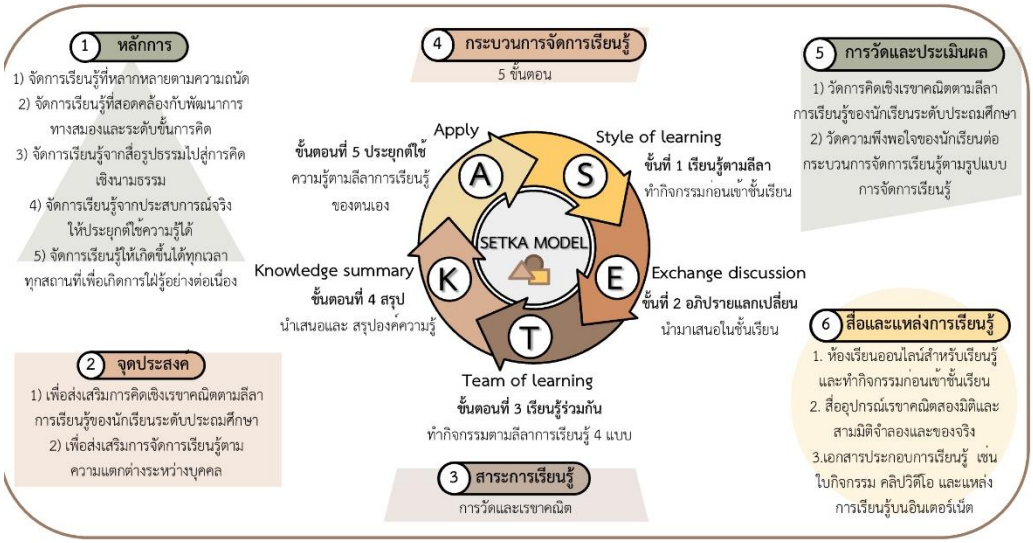
ตารางที่ 2 การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ระดับการคิด / ลีลาการเรียนรู้	พฤติกรรมบ่งชี้ ระดับ 0	ระดับ 1	ระดับ 2
แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (Single learning style from abstract experience: SA)	SA0: บอกชื่อรูปภาพจากการสังเกต การคิดจินตนาการ โดยใช้ประสบการณ์เดิมคนเดียว	SA1: จัดกลุ่มรูปภาพจากการสังเกต การคิดจินตนาการ โดยใช้ประสบการณ์เดิมคนเดียว	SA2: อธิบายเชื่อมโยงสมบัติจากภายในรูปและความสัมพันธ์ระหว่างรูป มีการให้เหตุผลประกอบ จากการสังเกต การคิดจินตนาการ โดยใช้ประสบการณ์เดิมคนเดียว
แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Single learning style from concrete experience: SC)	SC0: บอกชื่อรูปภาพจากการลงมือปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกหรือทำตามขั้นตอนที่แนะนำไว้คนเดียว	SC1: จัดกลุ่มรูปภาพจากการลงมือปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกหรือทำตามขั้นตอนที่แนะนำไว้คนเดียว	SC2: อธิบายเชื่อมโยงสมบัติจากภายในรูปและความสัมพันธ์ระหว่างรูป มีการให้เหตุผลประกอบ จากการลงมือปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกหรือทำตามขั้นตอนที่แนะนำไว้คนเดียว
แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (Group learning style from abstract experiences: GA)	GA0: บอกชื่อรูปภาพ จากการอภิปรายร่วมกัน	GA1: จัดกลุ่มรูปภาพ จากการอภิปรายร่วมกัน	GA2: อธิบายเชื่อมโยงสมบัติจากภายในรูปและความสัมพันธ์ระหว่างรูป มีการให้เหตุผลประกอบ จากการอภิปรายร่วมกัน
แบบกลุ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Group learning style from concrete experiences: GC)	GC0: บอกชื่อรูปภาพ จากการลงมือปฏิบัติร่วมกัน	GC1: จัดกลุ่มรูปภาพ จากการลงมือปฏิบัติร่วมกัน	GC2: อธิบายเชื่อมโยงสมบัติจากภายในรูปและความสัมพันธ์ระหว่างรูป มีการให้เหตุผลประกอบ จากการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

จากตารางที่ 2 แสดงการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและพฤติกรรมบ่งชี้ ที่แตกต่างกัน 12 แบบ ตามระดับการคิด 3 ระดับ และลีลาการเรียนรู้ 4 แบบ โดยใช้สัญลักษณ์ตามลีลาการเรียนรู้และระดับการคิดในการประเมินการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 1 ดังนี้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้

จากภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) สาระการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) ขั้นเรียนรู้ตามลีลา 4.2) ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยน 4.3) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน 4.4) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ 4.5) ขั้นประยุกต์ใช้ 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยผลการประเมินความความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบภายในร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้ รายละเอียดดังตารางที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบภายในของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ข้อ	รายการประเมิน	$\overline{x}$	ผลการประเมิน
1	หลักการของรูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	1	สอดคล้อง
2	จุดประสงค์ของรูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	1	สอดคล้อง
3	กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	1	สอดคล้อง
4	กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับหลักการของรูปแบบ	1	สอดคล้อง
5	กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปแบบ	1	สอดคล้อง
6	สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ	0.67	สอดคล้อง
7	สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้	1	สอดคล้อง
8	สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปแบบ	1	สอดคล้อง
9	การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของรูปแบบ	0.67	สอดคล้อง
10	การวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	1	สอดคล้อง

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของระหว่างองค์ประกอบภายในรูปแบบกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่าองค์ประกอบภายในรูปแบบกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทุกรายการประเมินมีสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบภายในร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 4 ผลประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ข้อ	รายการประเมินแต่ละด้าน	$\overline{x}$	S.D.	ผลการประเมิน
ด้านหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้				
1	แนวคิดและทฤษฎีที่มาสังเคราะห์เป็นหลักการที่นำมาใช้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
2	หลักการของรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์เหมาะกับการพัฒนาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3	หลักการของรูปแบบมีความชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้				
4	วัตถุประสงค์ของรูปแบบเหมาะสมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
5	วัตถุประสงค์ของรูปแบบเหมาะสมกับการพัฒนาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
6	วัตถุประสงค์ของรูปแบบสามารถวัดและประเมินได้	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้				
7	ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน	4.0	0.71	เหมาะสมมาก
8	ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.2	0.84	เหมาะสมมาก
9	ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.4	0.55	เหมาะสมมาก
10	ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับหลักการของรูปแบบ	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล				
11	การวัดและการประเมินผลเหมาะสมกับการคิดเชิงเรขาคณิต	4.6	0.55	เหมาะสมมากที่สุด

ตารางที่ 4 ผลประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมินแต่ละด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน
12	การวัดและการประเมินผลเหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน	4.4	0.89	เหมาะสมมาก
ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้				
13	สื่อและแหล่งการเรียนรู้เหมาะสมกับการพัฒนาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน	5.0	0	เหมาะสมมากที่สุด
	เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม	**4.5**	**0.59**	**เหมาะสมมาก**

จากตารางที่ 4 พบว่าร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าความเหมาะสม 4.5 (S.D. = 0.59) ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าทุกรายการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม

4. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยการคิดเชิงเรขาคณิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา และความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา รายละเอียดดังตารางที่ 5 และ 6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ลีลาการเรียนรู้	ระดับการคิด			การใช้รูปแบบ	ฐานนิยมของระดับการคิด
	0 (คน)	1 (คน)	2 (คน)		
แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม (SA)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 20 (14 คน)	(0 คน)	(0 คน)	ก่อน	ระดับ 0
	5,6 (2 คน)	1, 2, 10, 16, 17, 18, 20 (7 คน)	4, 3, 7, 13, 15 (5 คน)	หลัง	ระดับ 1
แบบเดี่ยวจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (SC)	1, 11, 13, 15, 17 (5 คน)	(0 คน)	(0 คน)	ก่อน	ระดับ 0
	(0 คน)	1, 11, 17 (3 คน)	13, 15 (2 คน)	หลัง	ระดับ 1
แบบกลุ่มจากประสบการณ์ ที่เป็นนามธรรม (GA)	6, 9, 11, 12, 13, 14, 17 (5 คน)	(0 คน)	(0 คน)	ก่อน	ระดับ 0
	6,14 (2 คน)	9, 11, 12, 17 (4 คน)	13 (1 คน)	หลัง	ระดับ 1
แบบกลุ่มจากประสบการณ์ ที่เป็นรูปธรรม (GC)	8, 12, 13, 14, 17, 19 (4 คน)	(0 คน)	(0 คน)	ก่อน	ระดับ 0
	8,14,19 (3 คน)	12,17 (2 คน)	13 (1 คน)	หลัง	ระดับ 0

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ลีลาการเรียนรู้	ระดับการคิด			การใช้รูปแบบ	ฐานนิยมของระดับการคิด
	0 (คน)	1 (คน)	2 (คน)		
รวม	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 (20 คน)	(0 คน)	(0 คน)	ก่อน	ระดับ 0
	5, 6, 8, 14, 19 (5 คน)	1, 2, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 20 (10 คน)	3, 4, 7, 13, 15 (5 คน)	หลัง	ระดับ 1
คิดจำนวนเป็นร้อยละ	**100**	**0**	**0**	**ก่อน**	**ระดับ 0**
	25	**50**	**25**	**หลัง**	**ระดับ 1**

*หมายเลขที่ปรากฏในตารางเป็นเลขที่ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

จากตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นักเรียนร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีการคิดเชิงเรขาคณิตอยู่ในระดับ 0 และหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นักเรียนร้อยละ 50 ของนักเรียนทั้งหมด มีพัฒนาการของการคิดเชิงเรขาคณิตอยู่ในระดับ 1 และนักเรียนร้อยละ 25 ของนักเรียนทั้งหมด มีพัฒนาการของการคิดเชิงเรขาคณิตอยู่ในระดับ 2 โดยนักเรียนแต่ละคนอาจมีลีลาการเรียนรู้มากกว่า 1 ลีลาการเรียนรู้

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ข้อ	รายการประเมินแต่ละด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน
ด้านกิจกรรมการจัดการเรียนรู้				
1	กิจกรรมการเรียนรู้น่าสนใจ	4.20	0.38	พึงพอใจมาก
2	กิจกรรมการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ	4.30	0.47	พึงพอใจมาก
3	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น	4.60	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
4	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้	4.40	0.25	พึงพอใจมาก
5	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง	4.40	0.57	พึงพอใจมาก
ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้				
6	เนื้อหาการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง	4.40	0.51	พึงพอใจมาก
7	เนื้อหาการเรียนรู้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	4.38	0.48	พึงพอใจมาก
8	เนื้อหาการเรียนรู้มีความต่อเนื่องกันและเรียงลำดับจากง่ายไปยาก	4.51	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
9	เนื้อหาการเรียนรู้เหมาะสมกับระดับความรู้ความเข้าใจของนักเรียน	4.62	0.47	พึงพอใจมากที่สุด
10	เนื้อหาการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนคณิตศาสตร์	4.35	0.43	พึงพอใจมาก
เฉลี่ยผลการประเมินภาพรวม		**4.41**	**0.47**	**พึงพอใจมาก**

จากตารางที่ 6 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.47) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.20 - 4.62

อภิปรายผล

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาในครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมบ่งชี้แตกต่างกัน 12 แบบ ตามระดับการคิด 3 ระดับ และลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 4 แบบ ซึ่งเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญาและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์เอกสารและตรวจสอบยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย ดังที่ Smyth R. เสนอแนวทางการพัฒนากรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework) โดยสามารถศึกษาทบทวนวรรณกรรมทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแนวคิดและการศึกษาของผู้วิจัย หรือแนวคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Smyth, R., 2004)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) สาระการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) ขั้นเรียนรู้ตามลีลา 4.2) ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยน 4.3) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน 4.4) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ 4.5) ขั้นประยุกต์ใช้ 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบของ นักการศึกษาต่าง ๆ (Bardo, J. W. & Hartman, J.J., 1982); (Joyce, B. & Weil, M., 1996); (ทิศนา แขมมณี, 2564) สังเคราะห์จัดทำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และตรวจสอบประมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Weil ที่เสนอแนวทาง การพัฒนารูปแบบว่าต้องมีทฤษฎีรองรับ และควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพ (Joyce, B. & Weil, M., 1996)

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ จากผลการประเมินเฉลี่ยของภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เนื่องจากมีกระบวนการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบภายในของร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้และความเหมาะสมของร่างรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และ ค่าความเหมาะสมของ

ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ซึ่งความสอดคล้องกับ วรพงษ์ แสงประสิทธิ์ ที่ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าควรมี ความเหมาะสมตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป (วรพงษ์ แสงประสิทธิ์, 2561)

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผล โดยนักเรียนร้อยละ 75 ของจำนวนทั้งหมดมีระดับการคิดเชิงเรขาคณิตสูงขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับ จอยซ์และคณะ ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกับผู้เรียน (Joyce, B. et al., 2011) โดยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามพัฒนาการทางสติปัญญา ตามระดับการคิดเชิงเรขาคณิต ตามความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวคือ นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมไปสู่นามธรรม ได้เรียนรู้ตามลีลาการเรียนรู้ที่ตนเองถนัด ทำให้นักเรียนเกิด การเรียนรู้ได้ดีและมีความสุข อีกทั้งยังได้ฝึกวิธีการเรียนรู้ในแบบที่ตนเองไม่ถนัด ซึ่งถือเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฐิติพร มาตรโคกสูง ที่พบว่าการใช้ภาษา รูปภาพ ใช้สื่อที่เป็นรูปธรรมในการอธิบายเกี่ยวกับเรขาคณิต จะช่วยให้นักเรียนรับรู้และเข้าใจเรื่องที่ครูต้องการจะสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และช่วยพัฒนาระดับความเข้าใจเชิงเรขาคณิตของนักเรียนได้ (ฐิติพร มาตรโคกสูง, 2553) และผลการวิจัยของ สิริพร ทองมาลี ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของ van Hiele เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงเรขาคณิต นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการสังเกตสำรวจ ค้นหาความรู้ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (สิริพร ทองมาลี, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีพฤติกรรมบ่งชี้แตกต่างกัน 12 แบบ ตามระดับการคิด 3 ระดับ และลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 4 แบบ ซึ่งสามารถนำไปเป็นกรอบแนวคิดในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในเนื้อหาเรขาคณิต ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) สาระการเรียนรู้ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1) ขั้นเรียนรู้ตามลีลา 4.2) ขั้นอภิปรายแลกเปลี่ยน 4.3) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน 4.4) ขั้นสรุปองค์ความรู้ และ 4.5) ขั้นประยุกต์ใช้ 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถพัฒนาการคิดเชิงเรขาคณิตตามลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้สูงขึ้น

ได้ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ตามพัฒนาการทางสติปัญญาและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามระดับความสามารถ ตามวิธีการเรียนรู้ที่ตนเองถนัดและไม่ถนัด ซึ่งถือเป็นการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัด การเรียนรู้ไปใช้ ดังนี้ 1) ผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ชัดเจนเพื่อที่จะสามารถนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและ 2) ควรมีการชี้แจงรายละเอียดแนวทางการจัดการเรียนรู้ ข้อตกลงเบื้องต้น ให้นักเรียนได้ทราบก่อน การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

ชนิศวรา ฉัตรแก้ว. (2549). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรขาคณิต และลำดับขั้นการคิดทางเรขาคณิตตามรูปแบบแวนฮีลี โดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปเรขาคณิตแบบพลวัต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฐิติพร มาตรโคกสูง. (2553). การศึกษาการใช้ระบบการนำเสนอภายนอกของครูและระดับความเข้าใจเชิงเรขาคณิตของนักเรียน ตามแนวคิดทฤษฎีของ Van Hiele เรื่องทฤษฎีบทปีทาโกรัส สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตรศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิศนา แขมมณี. (2564). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญทัน อยู่ชมบุญ. (2529). พฤติกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนโตร์.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด. 9119 เทคนิค พริ้นติ้ง.

มัณฑรา ธรรมบุศย์. (2544). รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles). วารสารวิชาการ, 4(10), 7-9.

วรพงษ์ แสงประเสริฐ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. In ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วินัย ดำสุวรรณ์. (2558). มโนทัศน์และการวิจัย ความเข้าใจคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). เรขาคณิต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2552ก). ตัวอย่างการประเมินผลนานาชาติ PISA : คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2552ข). เอกสารพัฒนาวิชาชีพครู : ครูมืออาชีพ. เอกสารประกอบการอบรมโครงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 1 - 3. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สิริพร ทองมาลี. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบของ van Hiele สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอ่าวน้อยวิทยานิคม. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.

สุนีย์ คล้ายนิล. (2558). การศึกษาคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียนไทย การพัฒนา - ผลกระทบ - ภาวะถดถอยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

Bardo, J. W. & Hartman, J.J. (1982). Urban society: A systemic introduction. New York: peacock.

Brahier, Daniel J. (2005). Teaching Secondary and Middle School Mathematics, 2nd edition, 2000. In Pearson Education, Inc. USA.

Crowley, M. L. (1987). The Van Hiele Model of the Development of Geometric Thought. In Teaching and Learning, K-12-1987 Yearbook. Virginia, USA: NCTM.

Gannon, K. E. & Ginsburg, H. P. (1985). Children's learning difficulties in mathematics. Education and Urban society, 17(4), 405-416.

Graf, S. et al. (2008). Identifying learning styles in learning management systems by using indications from students' behaviour. In Paper presented at the 2008 eighth ieee international conference on advanced learning technologies. IEEE.

Joyce, B. & Weil, M. (1996). Models of teaching (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Joyce, B. et al. (2011). Models of teaching (9th ed.). Boston, MA: Pearson Education Inc.

Smyth, R. (2004). Exploring the Usefulness of a Conceptual Framework as a Research Tool: A Researcher's Reflections. Issues in Educational Research, 14(2), 167-180.

Van Hiele, P. (1986). The child’s thought and geometry. English translation of selected writings of Dina Van Hiele-Geldof and Pierre M. Van Hiele (First published in 1959). Brooklyn, NY: Brooklyn College, School of Education.

บทความวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน: ป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา*

THE SUSTAINABLE PARTICIPATORY TOURISM MANAGEMENT OF THUNG HUA MUEANG COMMUNITY FOREST, THA PRADU, NATHAWEE, SONGKHLA PROVINCE

กันย์ณิภัฐ สุวรรณอ่อน*
Kannipat Suwan-on*
ปทุมวรรณ ทองตราชู
Patumwan Thongtrachou
คณะบริหารธุรกิจ สงขลา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
Hatyai Business School, Songkhla, Hatyai University, Thailand
ดำรงค์ สีทอง
Damrong Seethong
ผู้ประสานงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่าประดู่
Tha pradu Community-Based Tourism Coordinator, Thailand
*Corresponding author E-mail kaewkanit@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมืองฯ 2) เสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมืองฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนคนในชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา หน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 20 ท่าน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม ได้คัดกรองข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และพรรณนาเชิงอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

* Received 22 April 2023; Revised 22 May 2023; Accepted 25 May 2023

มี 5 องค์ประกอบ (5A'S) ได้แก่ ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว และปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว 2) เสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยมีความร่วมมือทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนและกำหนดมาตรฐานการบริการ และสมาชิกในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และการรักษาสถานที่ สิ่งแวดล้อมให้คงความเป็นธรรมชาติ

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว, แบบมีส่วนร่วม, อย่างยั่งยืน, ป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง จังหวัดสงขลา

Abstract

The Objectives of this research article were to study problems of to tourist attractions of the sustainable participatory tourism of Thung hua mueang community forest and recommendations for the sustainable participatory tourism of Thung hua mueang community forest. The qualitative research methodology and key informants are community leaders, community representatives, hotel operators, transport business operators, souvenir merchandise business operators, food and beverage business operators, tour business entrepreneurs, Songkhla tourism association, government agencies and related academics. Used a method to select 20 persons namely and was used in depth interviews, community survey, participatory and non-participatory observation and focus group. The analysis data from documentary research and field visits, screens and validates data in a triangulation and inductive descriptive. The results showed that 1) The problems in the operation of the tourism business sustainable Thung hua mueang community forest were 5 components (5A'S) problems with tourism attraction, problems with tourism activities, problems with tourism access, problems of tourism facilities and problems with accommodation in tourist spots. 2) Recommendations the guidelines for sustainable tourism management Thung hua mueang community forest consist of the development of tourism network for joint development of 3 sectors: government, public, private sectors to participate in the exchange and set service standards, and

community members should be involved in various actions such as public relations tourist attractions through various online media and preservation of culture and traditions in order to preserve the way of the community, Preserve the place and the environment to be the nature of community forest.

Keywords: Tourism Management, Participatory, Sustainable, Thung Hua Mueang Community Forest Songkhla Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการกระตุ้นพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะสามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก และมีผลต่อการพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ละประเทศจึงจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เช่น ประเทศรวันดาใช้การท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์สัตว์ป่า ประเทศเกาหลีใต้ที่ให้ชมธรรมชาติ วิถีชีวิตของคนในประเทศ รวมถึงสถาปัตยกรรมอันเก่าแก่ และประเทศอินโดนีเซีย กับการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ให้กับประเทศของตน และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในส่วนของประเทศไทย มีแผนแม่บทที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยว 5 ปี นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 และนำไปสู่การพัฒนาคู่ขนานกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ถือได้ว่า ภาคการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมการให้บริการ ที่ทำรายได้เข้าประเทศไทยจำนวนมาก จึงทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ เพื่อสร้างงานให้กับประชาชน และเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศ สำหรับการท่องเที่ยวชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อประชาชนในท้องถิ่น และบุคคลต่างถิ่นที่จะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ และกระตุ้นจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยชุมชน (กชนิภา อินทสุวรรณ์, 2565) อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนมีอุปสรรคและข้อจำกัดเช่น อุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว อุปสรรคและข้อจำกัดเกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และต้องการการสนับสนุนการให้ความรู้ นั่นหมายความว่าปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากไม่มีการจัดการอย่างชัดเจน ต่างคนต่างทำงาน ไม่มีความร่วมมือและเชื่อมโยงกัน (แอนนา สำราญ และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตามอุปสรรคและข้อจำกัดเหล่านี้จะหมดไป หากการท่องเที่ยวในชุมชน

เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นกุญแจหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สร้างเงิน สร้างงานให้กับประเทศและคนในชุมชน

ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นตำบลที่มีคลองนาทวีไหลผ่านกลางหมู่บ้าน และมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ซึ่งป่าชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 นิเวศ คือ ป่าปลูก ซึ่งมีพรรณไม้ที่ปลูกขึ้น ประกอบด้วย ยางนา และตะเคียนทอง ป่าพื้นราบ มีป่าสนและพันธุ์ไม้นานาชนิดสลับด้วย ทุ่งโล่ง และป่าชุ่มน้ำ พื้นที่ป่าเป็นที่ราบลุ่มบางที่คล้ายป่าพรุมีแอ่งน้ำขังที่เป็นร่องลึกหน่อยมีน้ำขังตลอดปี ในป่ามีพันธุ์พืชที่ใช้เป็นอาหาร พืชสมุนไพรและพืชที่ใช้ในพิธีกรรม (ดำรงค์ ศรีทอง และคณะ, 2559) ป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งทัศนียภาพของชุมชนทุ่งหัวเมือง วัดที่เก่าแก่ วิถีชีวิตของคนในชุมชนทุ่งหัวเมือง และป่าชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ วิถีชีวิตของคนในชุมชนเน้นการดำรงชีวิตด้วยความเรียบง่าย ใช้ชีวิตอยู่กับป่าชุมชน ทานอาหารจากพืชผักปลอดสารพิษ เน้นแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการอยู่ร่วมกันของคนกับธรรมชาติ เช่น ภูมิปัญญาชุมชน ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา แม้เป็นสถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวนมากที่อุดมสมบูรณ์ แต่ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวน้อย เนื่องจากยังไม่รู้จักแหล่งท่องเที่ยว ขาดสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว รวมไปถึงปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยวยังมีน้อย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้สนใจที่จะศึกษา การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม และท้ายสุดจะทำให้มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนมีรายได้จากการจัดกิจกรรม เกิดความเป็นหนึ่งเดียว ช่วยเหลือกัน เพื่อเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
2. ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประยุกต์แบบมีส่วนร่วม ด้วยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนคนในชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก ผู้ประกอบการธุรกิจการขนส่ง ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา หน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 20 ท่าน เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินดังนี้ 1) สำรวจชุมชน (Community Survey) ด้วยการจดบันทึกรวบรวม โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) 2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interviews) โดยแนวทางในการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (Main Questions) ที่ได้มาจากการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ภายใต้บรรยากาศการสนทนาที่เป็นกันเอง ด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการจดบันทึก บันทึกเสียง และจัดทำแผนผังความคิด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) ทดสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลผู้วิจัย ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ 1.1) ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเดิม แหล่งข้อมูลมีความหลากหลาย หรือพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลกับที่ได้มาจากการสำรวจเอกสารจากข้อมูลทุติยภูมิ 1.2) ด้านวิธีวิจัย (Method Triangulation) จากแหล่งข้อมูลจริงจากประสบการณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม 1.3) ด้านผู้สอบถาม (Investigator Triangulation) เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงร่วมตรวจสอบบทวิเคราะห์ และบทสรุปในการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามหลักวิชาการ 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้รวบรวมจากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และแบบประเมินมาตรวจสอบความถูกต้องของ

ข้อมูล คัดกรองข้อมูล และแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ค้นพบ และนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (Inductive)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาปัญหาและสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ทำให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ (5A'S) ได้แก่ ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว และปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรม เช่น ธรรมชาติที่ห้อมล้อมด้วยป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง มีสระน้ำขนาดใหญ่ โดยมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัดที่เก่าแก่ รวมไปถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน วัฒนธรรมด้านอาหารที่เน้นผักปลอดสารพิษ ความเป็นธรรมชาติ สำหรับปัญหาสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ดังข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

	ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาของสิ่งดึงดูดใจ	ผลกระทบของสิ่งดึงดูดใจ	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.	ปัญหาด้านการเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชนบางกลุ่ม	คนในชุมชนบางกลุ่มยังไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม	ส่งผลให้ขาดการทำงานเป็นหนึ่งเดียวกัน	การจัดประชุมบ่อย ๆ อบรมให้ความรู้เพื่อให้คนในชุมชนส่วนมาก มีส่วนร่วมตัดสินใจ และการเป็นหนึ่งเดียว
2.	ปัญหาด้าน Landmark หรือ จุด check in ใหม่ ๆ	ยังไม่ได้รับการพัฒนาจุด Landmark หรือ จุด check in ใหม่ ๆ	ส่งผลให้ไม่มีจุดดึงดูดความสนใจต่อการท่องเที่ยว	สร้าง Landmark หรือ จุด check in ใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชุมชน เพื่อดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านการเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนยังไม่เห็นสำคัญของการรวมกลุ่ม ส่งผลให้ขาดการทำงานเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงต้องอบรมให้ความรู้ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน เพราะถ้าคนในชุมชนสามารถเป็นหนึ่งเดียว มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อชุมชน จะนำมาซึ่งความตั้งใจ ทุ่มเท ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน ท้ายสุดจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชน และปัญหา Landmark หรือ จุด check in ใหม่ ๆ ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา จึงต้องสร้าง Landmark หรือจุด check in ใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงกับวิถีชุมชน เพื่อดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลความสะอาด สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว

1.2 ปัญหาของกิจกรรม (Activities) ซึ่งกิจกรรมที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเช่น การเดินป่าชุมชน เดินชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน การเรียนรู้ศูนย์เรียนรู้และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากชุมชน รวมถึงการนั่งรถคาริเบี้ยนเพื่อชมทัศนียภาพของชุมชนทุ่งหัวเมือง เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้กับชุมชนมากขึ้นในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และประเพณีของชุมชนที่บรรพบุรุษกระทำสืบต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับปัญหากิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

	ปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหากิจกรรมทางการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.	ปัญหาด้านการกำหนดค่าบริหารจัดการให้แก่คนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	คนในชุมชนไม่เห็นถึงผลตอบแทนที่ได้รับ	ส่งผลให้ไม่สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้	กำหนดเกณฑ์ และมาตรฐานการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดทำขึ้น เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง (ต่อ)

	ปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหากิจกรรมทางการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
2.	ปัญหาด้านมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบการในการบริการลูกค้า	ผู้ประกอบการขาดทักษะและการบริการที่มีมาตรฐาน	ส่งผลให้ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับลดน้อยลง	กำหนดมาตรฐานคุณภาพการให้บริการ โดยนำเครื่องมือ SERVQUAL 5 มิติ เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพการบริการ
3.	ปัญหาด้านปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว	ยังไม่มีความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปี	ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวเพียงบางช่วงเท่านั้น	กำหนดปฏิทินการท่องเที่ยว โดยมีจุดเด่นของแต่ละเดือน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้มีนักท่องเที่ยวตลอดปี

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง แสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านการกำหนดค่าบริหารจัดการให้แก่คนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากคนในชุมชนไม่เห็นถึงผลตอบแทนที่ได้รับ ส่งผลให้ไม่สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้ จึงต้องกำหนดเกณฑ์ และมาตรฐานการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดทำขึ้น เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงกำหนดให้มีเงินกองกลางภายในชุมชน เพื่อนำมาบริหารจัดการภายในชุมชนให้มีมาตรฐานเพิ่มมากขึ้นต่อไป ท้ายสุดคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมของชุมชนให้ดีขึ้นทุกปี และปัญหาด้านมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบการในการบริการลูกค้า เนื่องจากผู้ประกอบการขาดทักษะและการบริการที่มีมาตรฐาน ส่งผลให้ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการที่นักท่องเที่ยวได้รับลดน้อยลง จึงกำหนดมาตรฐานคุณภาพการให้บริการโดยนำเครื่องมือ SERVQUAL 5 มิติ มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการ และเมื่อนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเกิดความประทับใจ และเกิดประชาสัมพันธ์กันต่อเนื่อง ทำให้มีนักท่องเที่ยวรายใหม่มาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น หรือนักท่องเที่ยวเก่าสามารถมาเที่ยวซ้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ยั่งยืน และปัญหาด้านปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ยังไม่มีความโดดเด่นของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งปี ส่งผลให้นักท่องเที่ยวมา

เที่ยวเพียงบางช่วงเท่านั้น จึงแก้ปัญหาโดยการกำหนดปฏิทินการท่องเที่ยว โดยมีจุดเด่นของแต่ละเดือน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้มีนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี เช่น ถึงจะมีเขตห้ามล่า เขตรักษาพันธุ์ แต่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใช้ตัวกิจกรรมเป็นตัวเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น การรู้เรื่องป่า พันธุ์ไม้ สัตว์ อัตลักษณ์ของป่าในพื้นที่ราบ 1,000 ไร่ ดังนั้น จุดขาย คือการนำเสนอป่าราบ การเดินป่าโดยไม่ต้องขึ้นเขา การเดินป่าที่มีสัญญาณโทรศัพท์ มีบัวดิน ข้าวหม้อแกงลิง
สนทราย เสม็ดแดง เป็นต้น

1.3 ปัญหาด้านการเข้าถึง (Access) ด้วยการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนที่ หรือผังเส้นทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ การกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ ทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกมากขึ้น สำหรับปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ดังข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

	ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาการเข้าถึงท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.	ปัญหาป้ายบอกทางยังไม่มีความโดดเด่น	ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ	การเดินทางของนักท่องเที่ยวไม่สะดวกต่อการท่องเที่ยว	พัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับป้ายบอกเส้นทางการไปแหล่งท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และการเพิ่มรถโดยสารสาธารณะเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้
2.	ปัญหาการขนส่งมวลชนเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว			
3.	ปัญหาด้านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจ ที่ไม่โดดเด่น และทันสมัย	ผู้ประกอบการ และแอดมิน ขาดความรู้และทักษะในการจัดทำช่องทางการสื่อสารออนไลน์	ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวลดน้อยลง	การอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อให้บริหารจัดการเพจของชุมชนให้มีข้อมูลที่ทันสมัยตลอดเวลา

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง แสดงให้เห็นถึงปัญหาป้ายบอกทางยังไม่มีความโดดเด่น และปัญหาการขนส่งมวลชนเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้การเดินทางของนักท่องเที่ยวไม่สะดวกต่อการท่องเที่ยว จึงต้องพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับป้ายบอกเส้นทางการไปแหล่งท่องเที่ยวให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และการเพิ่มรถโดยสารสาธารณะเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว และปัญหาด้านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจ ที่ไม่โดดเด่น ไม่ทันสมัย เนื่องจากผู้ประกอบการ และแอดมินเพจชุมชนขาดความรู้ และทักษะในการจัดทำช่องทางการสื่อสารออนไลน์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวลดน้อยลง จึงต้องมีการอบรมให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติเพื่อให้บริหารจัดการเพจของชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และจัดการข้อมูล ให้ทันสมัยตลอดเวลา

1.4 ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และจัดขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานรักษาพยาบาล เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยในส่วนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง มีสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ ลานจอดรถ ที่นั่งสาธารณะ ร้านอาหาร โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นต้น สำหรับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ดังข้อมูลในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

	ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.	ปัญหาขาดหน่วยงานกลางในการประสานงาน และเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบบูรณาการ	ขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน สถานประกอบการ	การประสานงานของนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถติดต่อแบบ One Stop Service และได้ข้อมูลครบถ้วน	กำหนดหน่วยงานกลางในการประสานงาน และให้บริการแบบครบวงจร เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง (ต่อ)

	ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
2.	ปัญหาถนนเส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว การไฟฟ้าที่ยังไม่ครอบคลุมถึงแหล่งท่องเที่ยว	ขาดการสนับสนุนจากรัฐ	การเดินทางของนักเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว	เสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐเพิ่มงบประมาณการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม และเพิ่มเติมไฟฟ้า เพื่อสะดวกต่อนักท่องเที่ยว

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แสดงให้เห็นถึงปัญหาขาดหน่วยงานกลางในการประสานงาน และเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน สถานประกอบการ ส่งผลให้การประสานงานของนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถติดต่อแบบ One Stop Service และได้ข้อมูลครบถ้วน เสนอแนะการกำหนดหน่วยงานกลางในการประสานงาน และให้บริการแบบครบวงจร เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ รวมถึงปัญหาถนน เส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว การไฟฟ้าที่ยังไม่ครอบคลุมถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยขาดการสนับสนุนจากรัฐ ส่งผลให้ การเดินทางของนักเที่ยวยากลำบากในการท่องเที่ยว เสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐเพิ่มงบประมาณการซ่อมแซมเส้นทางคมนาคม และเพิ่มเติมไฟฟ้า เพื่อสะดวกต่อนักท่องเที่ยว

1.5 ปัญหาด้านที่พัก (Accommodation) ซึ่งสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักได้อย่างเพียงพอ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยที่พักจะต้องมีความเป็นธรรมชาติ บริการดี สิ่งแวดล้อมบริเวณที่พักดี มีการดูแลผู้ที่เข้ามาพักในด้านชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการมีส่วนร่วมสร้างธุรกิจใหม่ ๆ เช่น โฮมสเตย์แบบครัวเรือนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีกลิ่นอายวิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความสะดวก และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สำหรับปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ดังข้อมูลในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาด้านที่พักของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

	ปัญหาที่พักของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	สาเหตุปัญหาที่พักของการท่องเที่ยว	ผลกระทบของปัญหาที่พักการท่องเที่ยว	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1.	ปัญหาโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัด	ผู้ประกอบการในพื้นที่มีการสร้างโฮมสเตย์ที่พักจำนวนน้อย	ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	สร้างเครือข่ายความร่วมมือผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกำหนดมาตรฐานการบริการ
2.	ปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พักที่มีอยู่	ขาดการอบรมมาตรฐานการบริการผู้ประกอบการที่พัก	ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	

จากตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ปัญหาด้านที่พักของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แสดงให้เห็นถึงปัญหาโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัด ทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่มีการสร้างโฮมสเตย์ที่พักจำนวนน้อยและปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พักที่มีอยู่ เนื่องจากขาดการอบรมมาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พัก ซึ่งทั้ง 2 ปัญหาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกำหนดมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวก รู้สึกถึงความปลอดภัย และท้ายสุดเกิดความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น

2. เสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา จากการประชุมร่วมกันกับคนในชุมชนเพื่อถอดบทเรียน และคืนข้อมูลกลับให้แก่คนในชุมชนบ้านทุ่งหัวเมือง ซึ่งคนในป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง มีความพึงพอใจในการแก้ไขปัญหาด้านการเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน อยู่ในระดับดี และให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีการแบ่งงานกันทำ กำหนดผลตอบแทน โดยการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ทำให้มีคนมาร่วม และช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม คนในชุมชนให้ความเห็นชอบในแนวทางแก้ไขดังกล่าว และนำไปสู่ความเข้มแข็งของสมาชิกในชุมชน เพื่อรองรับวิถีชีวิตแบบ new normal อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง อย่างยั่งยืน ได้แก่

2.1 ควรมีการพัฒนาเครือข่าย ทั้งภาครัฐบาล ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนและกำหนดมาตรฐานการบริการ โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้ 1) วางแผนขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวของป่าชุมชนทุ่งหัวเมืองอย่างต่อเนื่อง 2) การพัฒนา ปรับปรุงและบูรณะสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ป่าชุมชน วัด และส่งเสริมแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง เพื่อให้มีความสวยงาม 3) การจัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวในป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง การประสานงาน และให้บริการแบบครบวงจร เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ 4) จัดสรรงบประมาณในการบูรณะ ซ่อมแซม และบริหารจัดการการท่องเที่ยวของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง 5) การอบรมให้สมาชิกในชุมชนมีองค์ความรู้ครอบคลุมตั้งแต่ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านบัญชีการเงิน และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกในป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิผล และ 6) การสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง โดยการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในการเดินทาง พัฒนาแอปพลิเคชันที่อำนวยความสะดวก ระบบความปลอดภัย สุขอนามัย รวมถึงเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

2.2 สมาชิกในป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 2) ร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง เพื่อให้คงกลิ่นอายของวิถีชุมชน และไม่ให้สูญหายไปจากป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง 3) ร่วมดูแล อนุรักษ์ รักษาสถานที่เก่าแก่และสิ่งแวดล้อมให้คงความเป็นธรรมชาติ ของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาปัญหาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา สรุปการอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง คือ ปัญหาด้านการเป็นหนึ่งเดียวของคนในชุมชน และปัญหา Landmark หรือ จุด check in ใหม่ ๆ ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรมณฑ์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม ดำปรีดา นั่นคือ จัดการประชุมบ่อย ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจ การพัฒนาประเพณีวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างแลนด์มาร์คใหม่เพื่อดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว (พัชรมณฑ์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม ดำปรีดา, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ นั่นคือ หากชาวบ้านในชุมชนมีอัธยาศัยดี มีความรักใคร่กันในชุมชน มีภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์ และมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมีไมตรีจิต ทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ, 2564)

1.2 ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง คือ ปัญหาด้านการกำหนดค่าบริหารจัดการให้แก่คนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาด้านมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบการในการบริการลูกค้า และปัญหาด้านปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิภา อินทสุวรรณ์ นั่นคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อเกิดความน่าสนใจต่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (กชนิภา อินทสุวรรณ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณพรหม ชุนงาม และคณะ นั่นคือ หากมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่แท้จริง จะทำให้ชุมชนมีปริมาณเงินหมุนเวียนและเกิดโอกาสทางเศรษฐกิจชุมชน อีกทั้งคนในชุมชนจะเกิดความภาคภูมิใจต่อไป (รณพรหม ชุนงาม และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dodds, R., & Butler, R.W.,Fennell, D.A., & Cooper, C. นั่นคือ การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Dodds, R., & Butler, R.W., 2019); (Fennell, D.A., & Cooper, C., 2020)

1.3 ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง คือ ปัญหาป้ายบอกทางยังไม่มีความโดดเด่น ปัญหาการขนส่งมวลชนเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว และปัญหาด้านช่องทางออนไลน์ เช่น เพจ ที่ไม่โดดเด่น ไม่ทันสมัย เนื่องจากผู้ประกอบการ และแอดมินเพจชุมชนขาดความรู้ และทักษะในการจัดทำช่องทางการสื่อสารออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ นั่นคือ ป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในชุมชนต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ, 2564)

1.4 ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ปัญหาขาดหน่วยงานกลางในการประสานงาน และเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบบูรณาการ รวมถึงปัญหาถนน เส้นทางคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยว การไฟฟ้าที่ยังไม่ครอบคลุมถึงแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิภา อินทสุวรรณ์ นั่นคือ การให้บริการข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา สถานรักษาพยาบาล ร้านอาหาร และร้านค้าต่าง ๆ เป็นต้น เป็นสิ่งจำเป็นต่อการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะพิจารณาถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวด้วย (กชนิภา อินทสุวรรณ์, 2565)

1.5 ปัญหาด้านที่พักของการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนคือ ปัญหาโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัด และปัญหามาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการที่พักที่มีอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ นั่นคือ ปัญหามาตรฐานของผู้ประกอบการที่พัก ที่ขาดการอบรมของมาตรฐานการบริการ ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ บุญสถิต และคณะ นั่นคือ ผู้ประกอบการต้องมีความรู้ ทักษะด้านต่าง ๆ

และนำกลยุทธ์ทางการตลาดและสร้างสรรค์รูปแบบบริการที่ใหม่ ๆ แตกต่างจากคู่แข่ง มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มาตรฐานการบริการที่ดี และตรงตามความต้องการของผู้บริโภค (พรสวรรค์ บุญสถิต และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทิกา หิรัญเทศ นั่นคือที่พักมีบรรยากาศไม่เหมาะสม จึงต้องปรับปรุงบรรยากาศ และเพิ่มมาตรฐานการบริการ (วันทิกา หิรัญเทศ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ นั่นคือ การจัดสรรที่พักแบบโฮมสเตย์ท้องถิ่นถือเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวและสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของชุมชนได้มากขึ้นด้วย (สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ, 2564)

2. เสนอแนะแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ได้มีแนวทางไว้ดังนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เพื่อประโยชน์สูงสุด ดังนั้น องค์กรประกอบของการท่องเที่ยว (5 A'S) ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่ต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านโควิด-19 และเพื่อรองรับวิถีชีวิตแบบ new normal จึงมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืนนั่นคือ 1) มีการพัฒนาเครือข่าย ทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนและกำหนดมาตรฐานการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ นั่นคือหลาย ๆ ปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่สามารถแก้ไขได้เพียงภาคส่วนใด ภาคส่วนหนึ่ง หากมีการร่วมมือกันพัฒนาทั้ง 3 ภาคส่วนคือ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน และภาคเอกชน และสร้างสมดุลของกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนได้ (ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ, 2564) นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรดาว ฟูพาณิชย์พฤกษ์ คือ การร่วมมือกันทั้ง 3 ภาคส่วนคือ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน และภาคเอกชน ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจกันของคนในชุมชน เกิดการมีส่วนร่วม และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้ (แพรดาว ฟูพาณิชย์พฤกษ์, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนิภา อินทสุวรรณ์ นั่นคือ การมีชุมชนสัมพันธ์ที่ดี ถือเป็นหลักของการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (กชนิภา อินทสุวรรณ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ กมลสินธุ์ และคณะ นั่นคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยแบ่งออกเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของคนในชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้ง 4 ข้อ มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนได้ (จารุวรรณ กมลสินธุ์ และคณะ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา มีปัญหาในการดำเนินงานตามประกอบการท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ (5A'S) ได้แก่ ปัญหาของสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาของสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว และปัญหาของที่พักในแหล่งท่องเที่ยว 2) แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาเครือข่าย ทั้ง 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐบาล ภาคประชาชน ภาคเอกชน และส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เพื่อประโยชน์สูงสุด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกภาคส่วน มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว และสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนได้ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะคือ 1) ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความพึงพอใจ หรือความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาต่อยอดและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง แบบยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กชนิภา อินทสุวรรณ์. (2565). โควิด-19: การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน. วารสารมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์., 11(1), 416-424.

จารุวรรณ กมลสินธุ์ และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค, 7(2), 375-388.

ดำรงค์ ศรีทอง และคณะ. (2559). การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาป่าชุมชนทุ่งหัวเมือง ตำบลท่าประดู่ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. ในรายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธนกฤต ยอดอุดม และคณะ. (2564). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอพรหมคีรี อำเภอนบพิตำ และอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(3), 209-220.

พรสวรรค์ บุญสถิต และคณะ. (2563). พอสเทล: เทรนด์ใหม่ของธุรกิจโรงแรมในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 7(1), 301-317.

พัชรมณฑ์ พร้อมเพียรพันธ์ และสยาม ดำปรีดา. (2565). การจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมชุมชนไทหล่มในเขตเทศบาลเมืองหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(3), 215-224.

แพรดาว ฟูพาณิชย์พฤกษ์. (2559). กรอบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา เกาะช้างจังหวัดตราด. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 3(1), 39-64.

รณพรหม ชุนงาม และคณะ. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในยุคดิจิทัล. วารสารศิลปการจัดการ, 6(2), 949-968.

วันทิกา หิรัญเทศ. (2565). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อระดับปัญหาของการท่องเที่ยวในชุมชนตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว 6As. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 8(2), 66-81.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สุภัทรา สังข์ทอง และคณะ. (2564). การศึกษากิจกรรมเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 17(1), 24-46.

แอนนา สำราญ และคณะ. (2562). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฝั่งอันดามัน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 15(2), 70-85.

Dodds, R., & Butler, R.W. (2019). Overtourism: Issues, Realities and Solutions. Berlin: Walter de Gruyter.

Fennell, D.A., & Cooper, C. (2020). Sustainable Tourism: Principles, Contexts and Practices. Bristol: Channels View Publications.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MODEL FOR TEACHERS' PROMOTING ACTIVE LEARNING OF MAEYAO WITTAYA SCHOOL AND MAEYAO-DOIHANG SCHOOL GRUOP UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุรินทร์ คำโมนะ*
Surin khammona*
โรงเรียนแม่ยาววิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เชียงราย
Mae Yao Wittaya School
The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 1, Chiangrai, Thailand
*Corresponding author E-mail: rinsusurin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อสร้าง เพื่อศึกษาผลการใช้ และเพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สัมภาษณ์ครูต้นแบบ 23 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบจากครู 50 คน และ 4) ประเมินรูปแบบโดยครู 50 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้าร่วมทดลองนักเรียนจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสรุปข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาสรุปข้อมูล และ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูต้องการพัฒนาการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2) รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำไปใช้ และมีขั้นตอน

* Received 20 April 2023; Revised 20 May 2023; Accepted 23 May 2023

ได้แก่ ขั้นปรับกระบวนทัศน์และเตรียมความพร้อม ขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ ขั้นปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน ขั้นสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน และขั้นเผยแพร่และสร้างเครือข่าย 3) ภายหลังการใช้รูปแบบครูสามารถออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. 0.44) จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 33.64 คะแนน) และครูควรปรับปรุงและพัฒนาการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 4) ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. 0.24)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objective of this research article was to survey the context, to create, to implement and to evaluate the professional learning community model for teachers' promoting active learning of Maeyao Wittaya School and Maeyao-Doihang School Group. This study used research and development method, as follows: Step 1, to survey the context that data were collected via literature reviewing of active learning management and interviewed 23 model teachers and 6 experts. Step 2, to create and review the model by 7 experts, Step 3, to implement the model by 50 teachers, Step 4, evaluation the model by 50 teachers that were voluntary selection from 9 schools. The research tools were summary form, structure interview, evaluation form. Research data were mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions and t-test. The findings showed that 1) Teachers need to improve the design activities learning for teaching. 2) The PLC model consist of 5 major components: principles, objectives, process, measurement and evaluation, and success conditions. The 5 steps of the model process consist of 1) Paradigm adjustment and preparation 2) Thinking and learning strategy development, 3) Teaching and Open classroom, 4), Reflection and learning together 5) Magnify an outcome. 3) After implementing the model, teachers were able to design and write lesson plan at a high level ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. 0.44), to organize active learning activities in classroom at good level (the average score was 33.64 points) and overall, teachers should improve the design and writing

the lesson plans emphasizing teaching techniques according students' daily life. 4) Teacher's opinion on input, process, product of model in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. 0.24)

Keywords: Model development, Processional Learning Community, Active learning

บทนำ

การที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและมีลักษณะที่รวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง ด้านประชากร สภาพภูมิอากาศ และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2557) ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ดังนั้นคนไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับยุคสมัยและพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2011) ได้ร่วมกันพัฒนากรอบงานเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st century learning) โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยให้ผู้เรียนใช้ความรู้ในสาระหลักไปบูรณาการสั่งสมประสบการณ์กับทักษะ 3 ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาจะใช้ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 5 ระบบ คือ ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ ระบบการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ ระบบหลักสูตรและวิธีการสอน ระบบการพัฒนางานอาชีพ และระบบแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2559)

การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงมุ่งไปที่ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของไทยจึงเป็นการพัฒนาคนสร้างนวัตกรรม โดยสถานศึกษาสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรของชาติ เน้นมาตรฐานการเรียนรู้ และบริบทของท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ครูมีบทบาทเป็นผู้สอน (Instructor) ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ปรึกษา (Advisor) ผู้ชี้แนะ (Coacher) และเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2562) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูในสถานศึกษา คือ การส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

(Professional Learning Community: PLC) เพื่อให้ครูเกิดสังคมการเรียนรู้ในการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษา รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างสังคมครูที่เข้มแข็งในการพัฒนาตนเองและนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาครูให้เป็นครูยุคใหม่ ปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “Coach” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” โดยส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) สามารถออกแบบการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการวัดประเมินผลที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง (Higher order thinking) ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง (Active learning) มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่าง (Differentiated instruction) สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านทักษะการคิดขั้นสูง และพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face Training) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

ประเด็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรุก ผู้เรียนใช้เวลาในการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ในการคิด ลงมือปฏิบัติ สรุป และสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง อันจะส่งผลให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active learning) ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทางกาย (Physically active) ทางสติปัญญา (Intellectually active) ทางสังคม (Socially active) ทางอารมณ์ (Emotionally active) โดยครูต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูจำเป็นต้องศึกษาและเลือกรูปแบบ เทคนิควิธีการสอนให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการเฉพาะในการสอนแต่ละครั้ง กล่าวคือ ครูต้องมีกรอบการจัดการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้การสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับความรู้และฝึกใช้ความรู้ในการลงมือปฏิบัติ รวมทั้งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง ได้เผชิญสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค ฝึกนำความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน รวมทั้งครูต้องให้ข้อมูลย้อนกลับและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนตามความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน อาทิเช่น ชาริณี ตรีวรัญญู ค้นพบสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตกต่ำ และยังไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เนื่องมาจากหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูยังขาดประสิทธิภาพ หลักสูตรขาดความยืดหยุ่น ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่แตกต่างหลากหลาย ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครูยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการนำความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ชาริณี ตรีวรัญญู, 2560) เมื่อทำการสำรวจในขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบปัญหา คือ ครูยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์ สื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้ประกอบการสอนไม่หลากหลาย ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ปัญหานักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ อ่านเขียนภาษาไทยยังไม่คล่อง คิดวิเคราะห์ไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาและส่งผลต่อการเรียนรู้ นักเรียนสนใจในการเรียนน้อย ไม่กระตือรือร้นในการเรียน ไม่ตั้งใจเรียนนักเรียนบางคนยังขาดความกล้าแสดงออก และไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ไม่กล้าตอบคำถาม มีความเขินอายกลัวตอบคำถามไม่ได้ ดังนั้นครูจึงมีความต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาจากการทำงานจริง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงาน ทักษะการคิด และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (โรงเรียนแม่ยาววิทยา, 2563)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาความต้องการของครูครูโรงเรียนแม่ยาววิทยาและครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้งด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน และวิธีการประเมินผลหลากหลายตามสภาพจริง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ระบุแนวทางการพัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 คือ การพัฒนาครูด้วยการส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) เพื่อให้ครูเกิดสังคมการเรียนรู้ในการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษาและระหว่างสถานศึกษารวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างสังคมครูที่เข้มแข็งในการพัฒนาตนเองและนักเรียนให้เต็มศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากการศึกษางานวิจัยของสุวิมล สพฤกษ์ศรี วศินี รุ่งเรือง มยุรี เจริญศิริ

พบว่า ครูที่เข้าร่วมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีคุณลักษณะของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนสร้างสรรค์นวัตกรรมและผลงานได้ในระดับดีและดีมาก (สุวิมล สพฤกษ์ศรี, 2561); (วศินี รุ่งเรือง, 2562); (มยุรี เจริญศิริ, 2563) แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้งด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน และการวัดและการประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการหลากหลายตามสภาพจริง ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาครูในสถานศึกษาและเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันในครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
4. เพื่อประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) 4 ขั้นตอน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เป็นการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยาและครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องการพัฒนารูปแบบและการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สัมภาษณ์ครู จำนวน 23 คน เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เกี่ยวกับแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปข้อมูลและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบ โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาออกแบบและยกร่างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ทั้งหมดได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญและแบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นทดลองนำร่องกับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์โรงเรียนแม่ยาววิทยา จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนแม่ยาววิทยา จำนวน 23 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง จำนวน 27 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้าร่วมทดลองนักเรียนจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน รวมจำนวน 50 คน เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความสามารถในการจัด

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และสรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และแบบประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.89 และแบบสรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะเนื้อหาและสรุปข้อมูล และ t-test for one sample

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ร่วมวิจัย เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง ได้แก่ ครูโรงเรียนแม่ยาววิทยา จำนวน 23 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง จำนวน 27 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้าร่วมทดลองนักเรียนจากครูอาสาสมัครจาก 9 โรงเรียน รวมจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า 1) การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ครอบคลุมในประเด็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 2) ความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ทักษะอาชีพ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) แนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมให้ครูศึกษาพัฒนาตนเองเพิ่มเติมจากสื่อ

ต่าง ๆ จัดทำเอกสารและเครื่องมือต้นแบบ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูมีการเปิดชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนคิดร่วมกัน นิเทศ ติดตาม ภายในองค์กรและภายนอก และสนับสนุนให้ครูมีบทบาทในการนำเสนองาน

2. รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำไปใช้ มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นปรับกระบวนทัศน์และเตรียมความพร้อม 2) ขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ขั้นเผยแพร่และสร้างเครือข่าย ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า

3.1 ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.44) โดยมีครูจำนวน 20 คน ที่มีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.57 - 5.00) ครูจำนวน 29 คน ที่มีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.57 - 4.50) และมีครูจำนวน 1 คน ที่มีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.50)

3.2 ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบความสามารถ	จำนวนครู	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	เกณฑ์ (ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม)	ค่าสถิติ (t)	P
ความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน	50	40	33.64	4.94	28	48.157*	.000

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่า ครูที่ได้รับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนแม่ยาววิทยา มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.64 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงว่า ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3.3 สรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม มีจุดเด่น คือ โรงเรียนมีการจัดประชุมประจำเดือน ครูได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามความสะดวกและเหมาะสม จุดที่ควรพัฒนา คือ ควรแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของนักเรียนเป็นสำคัญ และแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง คือ การปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบและเขียนแผน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

4. ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวม

รายการ	n = 50		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ความเหมาะสม
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.61	0.36	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.66	0.29	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.59	0.34	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.63**	**0.24**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. 0.24)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ทักษะอาชีพ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากสภาพการเรียนการสอนซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือนักเรียนชนเผ่า มีปัญหาด้านการอ่านการเขียน มีความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนน้อย และครูบางกลุ่มที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด เมื่อสำรวจสภาพการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เดือนละ 1 ครั้ง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับช่วงชั้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในวันพฤหัสบดีหรือวันเวลาที่เหมาะสม แต่ยังพบว่า ครูบางส่วนยังเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วน และต้องปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องอำนวยความสะดวกและจัดปัจจัยต่าง ๆ ให้มีความพร้อมและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chichibu, T, et al. ได้ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครูโดยการศึกษาบทเรียนร่วมกัน 2014 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ในต่างจังหวัดรับรู้และตระหนักถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการศึกษาชั้นเรียนในระดับต่ำ แม้ว่าจะมีการดำเนินการประชุมการศึกษาบทเรียนร่วมกันบ่อยครั้งก็ตาม ดังนั้นความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาและการดำเนินการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Chichibu, T, et al., 2019) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ansawi, B. & Pang, V. พบว่า ครูมีการรับรู้ทั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และมีความเห็นว่าการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการพัฒนาบทเรียนร่วมกันอาจนำไปสู่ความสำคัญของโครงการ SISC ของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวทางการปฏิบัติของโรงเรียน (Ansawi, B. & Pang, V., 2017)

2. รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำไปใช้ มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นปรับกระบวนทัศน์และเตรียมความพร้อม 2) ขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ขั้นเผยแพร่

และสร้างเครือข่าย ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ครู และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลสำคัญในการพัฒนารูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทโรงเรียน เพื่อให้การพัฒนารูปแบบเป็นไปอย่างเป็นระบบและมีทฤษฎีรองรับ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี และคณะ ได้สรุปองค์ประกอบของรูปแบบไว้ว่า การพัฒนารูปแบบที่ดีต้องมีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบนั้น ๆ มีองค์ประกอบของรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กันทั้งด้านหลักการ จุดประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล ซึ่งสามารถนำไปสู่เป้าหมายของรูปแบบที่กำหนดไว้ (ทิศนา แขมมณี และคณะ, 2563) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ที่พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบ รวมทั้งการทดลองนำร่องก่อนการนำไปใช้จริง เพื่อให้รูปแบบมีความสมบูรณ์ ถูกต้องชัดเจน เหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำปฏิบัติ รูปแบบดังกล่าวนี้มีจุดเด่น คือ การดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบ 5 ขั้นตอน ได้ศึกษาพัฒนาการของครูโดยประเมินความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ และประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนในขั้นปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน และเมื่อดำเนินการทุกขั้นตอนเสร็จแล้วมีการประเมินผลในภาพรวมของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งมีการสะท้อนความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องในภาคเรียนต่อไป ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของกุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์ ที่พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ (กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์, 2563)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนโดยรวมเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับดี และ 3) สรุปการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมมีจุดเด่น คือ โรงเรียนมีการจัดประชุมประจำเดือน ครูได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามความสะดวกและเหมาะสม จุดที่ควรพัฒนา คือ ควรแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นกิจกรรมที่

เชื่อมโยงกับบริบทของนักเรียนเป็นสำคัญ และแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง คือ การปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ จากการนิเทศติดตามในลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย การสอบถามปัญหา และความต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านปัจจัยต่างเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการประเมินพบว่าครูส่วนใหญ่มีออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนในระดับดีเยี่ยม แม้ว่าจะมีครู 1 - 2 คนที่ต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนในลักษณะการพาดู พาคิด พาทำ รวมทั้งสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การ โดยมีการนิเทศติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สำหรับครูที่เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนในระดับดีเยี่ยมจนเป็นแบบอย่างได้ โรงเรียนได้จัดให้มีการขยายผลโดยการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูเกียรติครูที่มีกระบวนการดำเนินการที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างได้ และเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของประวิต เอราวรรณ์ ที่ได้เสนอกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนสุขภาวะในเว็บไซต์ของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา กล่าวคือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ครูทั้งโรงเรียนได้ร่วมทบทวนและกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายเหล่านั้นอย่างแท้จริง แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน ทบทวนผลการปฏิบัติที่ได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาการสอนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของเพื่อนร่วมวิชาชีพ เผยแพร่สู่สาธารณะและสร้างเครือข่าย โดยนำเรื่องราวหรือกลไกเหล่านั้นสู่สาธารณชน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดให้ชุมชนอื่นได้มาศึกษาและแลกเปลี่ยนร่วมกัน การสร้างคู่คิดของชุมชน (Community Buddy) และการเปิดกว้างสู่สาธารณะ คือ การใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในเวลาที่ไม่กระทบต่อการจัดกิจกรรมปกติของครู ซึ่งจะทำให้องค์กรมีความยั่งยืนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ประวิต เอราวรรณ์, 2560) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ishii ที่ศึกษาพบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของมหาวิทยาลัยฟุคุอิในญี่ปุ่น โดยดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสะท้อนผลการเรียนรู้ ทำครูประจำการได้พัฒนาความรู้ เนื้อหาการสอนผ่านการฝึกปฏิบัติจริงและไตร่ตรองซ้ำ ๆ (Ishii, K., 2017) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chichibu, T. & Kihara, T. การสื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างครู การจัดการเรียนการสอนของครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน (Chichibu, T. & Kihara, T. , 2013) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Graham ที่พบว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยที่สนับสนุน เช่น ความเป็นผู้นำและการ

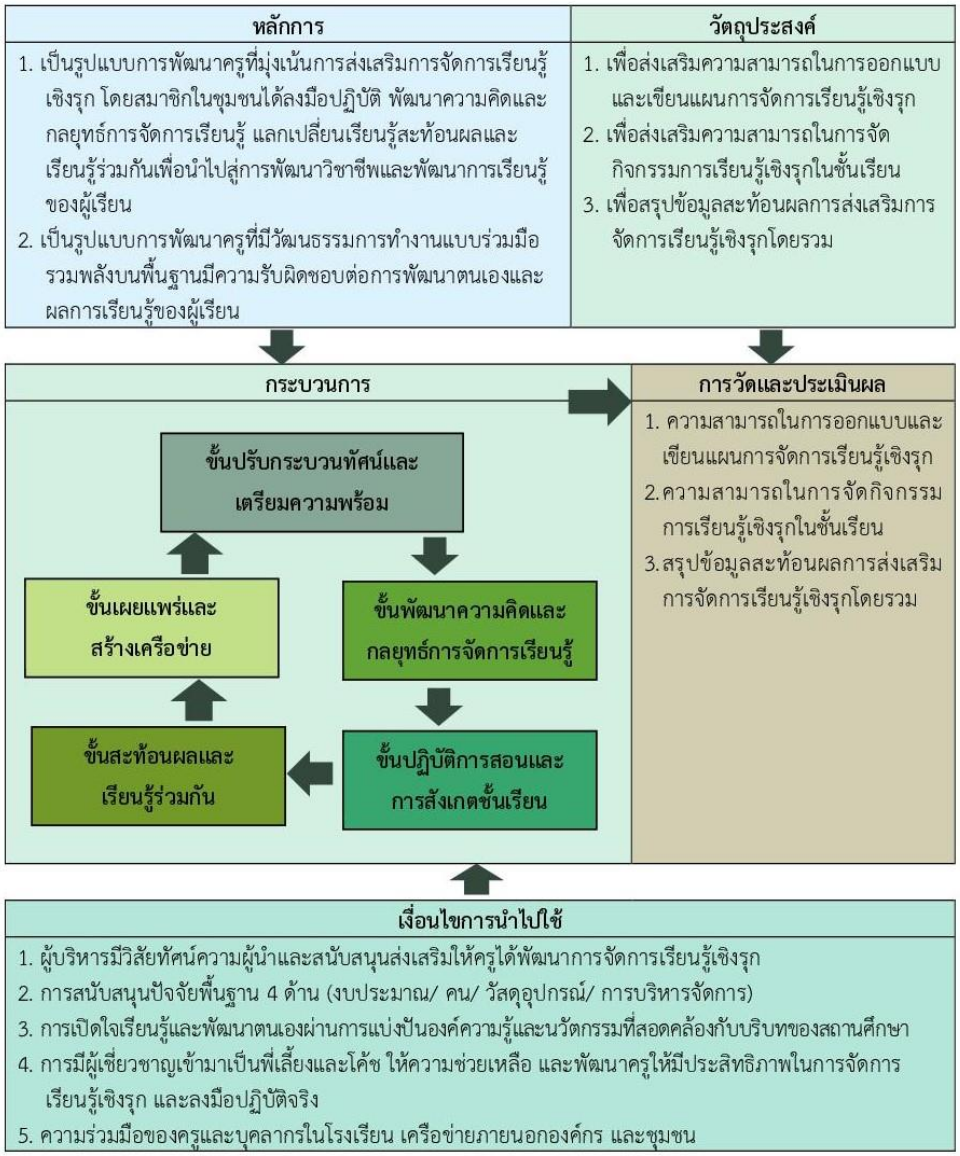
ปฏิบัติขององค์กร (Graham, P., 2017) ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการศึกษาบทเรียนร่วมกัน

4. ผลการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ครูมีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต อาจจะเป็นเพราะว่า การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนแม่ยาววิทยาและความร่วมมือของครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง ทำให้ครูได้พัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน โดยโรงเรียนได้มีความเตรียมความพร้อมโดยขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาให้ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ครูได้ลงมือปฏิบัติเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง และการที่โรงเรียนได้จัดเตรียมความพร้อมด้านสื่อการเรียนรู้และการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และปัจจัยสนับสนุนที่ส่งให้การดำเนินงานตามรูปแบบประสบผลสำเร็จ ซึ่งการประเมินรูปแบบดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดรัตนะ บัวสนธ์ ซึ่งเป็นการประเมินหลังการใช้รูปแบบเสร็จแล้วในลักษณะของการประเมินในภาพรวม (รัตนะ บัวสนธ์, 2563) โดยค้นพบว่า การดำเนินงานตามรูปแบบโดยรวมประสบผลสำเร็จ โดยครูโรงเรียนแม่ยาววิทยาและครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮางมีความคิดเห็นต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวศินี รุ่งเรือง ที่พบว่า ผู้เกี่ยวข้องต่อการใช้รูปแบบมีความเห็นว่า รูปแบบช่วยพัฒนาศิลปะการสอนของครูที่สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น และครูเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน (วศินี รุ่งเรือง, 2562) เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุธิดา การีมี ที่พบว่า การใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบออนไลน์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาของครู ช่วยให้คุณครูมีเพื่อนร่วมปรึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการระหว่างวิชาและผลการประเมินและรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (สุธิดา การีมี, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำไปใช้ มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นปรับกระบวนทัศน์และเตรียมความพร้อม 2) ขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ 3) ขั้น

ปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ขั้นเผยแพร่และสร้างเครือข่าย รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทำให้ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมาก มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามความสะดวกและเหมาะสม และแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง คือ การปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบและเขียนแผน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ โรงเรียนควรสร้างความตระหนักให้ครูพัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพจากแหล่งเรียนรู้และสื่อออนไลน์ และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และควรเน้นการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติงานประจำ ทั้งการจัดการเรียนการสอน การทำงานพิเศษต่าง ๆ ของโรงเรียน และควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ออกแบบแผนการจัดการเรียนเชิงรุก ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายและจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ทักษะอาชีพ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับครู ภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ และผู้เรียนที่เกิดจากการใช้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 2) ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบภาคีเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ของโรงเรียนแม่ยาววิทยา และครูกลุ่มโรงเรียนแม่ยาว-ดอยฮาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนแม่ยาววิทยา. (2563). ข้อมูลการสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแม่ยาววิทยา. เชียงราย: โรงเรียนแม่ยาววิทยา.

กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. (2563). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์เพื่อส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชาริณี ตรีวรัญญู. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 299-319.

ทิศนา แขมมณี และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกฐานสรรถนะเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ประวิต เอราวรรณ์. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนสุขภาวะ. เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2564 จาก http://www.ires.or.th/?p=804

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2562). ทักษะ 7C ของครู 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มยุรี เจริญศิริ. (2563). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของ ครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ในดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัตนะ บัวสนธ์. (2563). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วศินี รุ่งเรือง. (2562). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่ส่งเสริมศิลปะการสอนของครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.

สุธิดา การีมี. (2562). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบออนไลน์โดยใช้แนวคิด การพัฒนาบทเรียน ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการ

เรียนการสอน สะเต็มศึกษาของครูประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล สพฤกษ์ศรี. (2561). ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Ansawi, B. & Pang, V. (2017). The Relationship between Professional Learning Community and Lesson Study: A Case Study in Low Performing Schools in Sabah, Malaysia. Sains Humanika, 9(1-3), 63-70.

Chichibu, T, et al. (2019). Promoting Teacher Collaborative Learning in Lesson Study: Exploring and Interpreting Leadership to Create Professional Learning Community. In Instructional Leadership and Leadership for Learning in Schools: Understanding Theories of Leading. London: Palgrave Macmillan.

Chichibu, T. & Kihara, T. . (2013). How Japanese Schools Build a Professional Learning Community by Lesson Study. International Journal for Lesson and Learning Studies, 2(1), 12-25.

Graham, P. (2017). Improving Teacher Effectiveness through Structured Collaboration: A Case Study of a Professional Learning Community. RMLE Online, 31(1), 1-17.

Ishii, K. (2017). Active Learning and Teacher Training: Lesson Study and Professional Learning Communities. Scientia in Educatione, 8(Special Issue), 101-118.

Partnership for 21st Century Skills. (2011). Framework for 21st Century Learning. Retrieved March 14, 2021, from http://www.p21.org

บทความวิจัย

การบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก*

SCHOOL ADMINISTRATIVE MANAGEMENT FOR THE ROYAL AWARDS AT A PRIMARY LEVEL: A GROUNDED THEORY RESEARCH

พระมหารถศรี อินธิสิทธิ์ (ติกฺขปญฺโญ)*
Phramaha Rotthasri Inthisit (Thigkhapanyo)*
วัฒนา สุวรรณไตรย์
Watana Suwannatrai
ธวัชชัย ไพใหล
Tawatchai Pailai
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร
Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand
*Corresponding author E-mail: rodsri106@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) การปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษา และ 3) ผลสืบเนื่องที่เกิดจากการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสร้างทฤษฎีฐานรากเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกพื้นที่ที่มีปรากฏการณ์ความสำเร็จโดดเด่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจงใช้เทคนิค Snowball Sampling จนกว่าข้อมูลอิ่มตัว เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแปลความและตีความจากข้อมูล แล้วสร้างมโนทัศน์ขึ้นโดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี และใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการช่วยจัดระบบข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ 1.1) รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 1.2) การวางแผนกลยุทธ์ การนำเอากลยุทธ์ไปใช้ และ 1.3) การประเมินแผนกลยุทธ์ โดยการกำหนดกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาผู้เรียน 2) การปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ใช้แนวปฏิบัติเพื่อบรรลุตามเกณฑ์มี 5 แนวทาง ได้แก่ 2.1) ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 2.2) ใช้แนวปฏิบัติอันเป็น

* Received 30 April 2023; Revised 21 May 2023; Accepted 24 May 2023

เลิศ SMART: Model 2.3) เน้นวัฒนธรรมคุณภาพ 5Q 2.4) อาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน และ 2.5) ใช้คุณลักษณะการทำงานมุ่งสู่ความเป็นเลิศ และ 3) ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 3 ส่วน คือ เกิดขวัญกำลังใจบุคลากรภายใน เกิดความพึงพอใจในความสำเร็จแก่บุคลากรภายนอก มีการบูรณาการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายในระดับผู้บริหารและหน่วยงาน เกิดองค์ความรู้ใหม่
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, สถานศึกษา, รางวัลพระราชทาน, ประถมศึกษา, ทฤษฎีฐานราก

Abstract

This research aimed to Study 1) The characteristics of school management. 2) Compliance with school assessment criteria; and 3) Consequences arising from the management of the Royal Awards Primary School. The study using grounded theory methodology is qualitative research Choose an area with outstanding success phenomena. The snowball sampling technique involved key informants inside and outside the school. Select specifics until the data is saturated. Research tools include document analysis, observation logs, in-depth interviews, and group discussion recordings. Data analysis uses methods of interpreting and analyzing data and creates concepts based on theoretical sensitivity and computer programs to help organize data. The research results showed that 1) the nature of school management consists of three components: 1) strategic management style; 2) strategic planning; and 3) strategic plan evaluation. There are 5 guidelines to achieve the criteria, namely: 1) comply with the criteria for evaluating the Royal Awards Academy; 2) use SMART: Model Best Practices; 3) Emphasize the 5Q quality culture; 4) Rely on the participation and responsibility of all sectors; 5) Use the work characteristics to strive for excellence, and 3. The consequences arising from the management of the Royal Award Academy in three related sectors, namely, the morale of internal personnel and satisfaction with the achievements of external personnel. There is integration between network partners at the executive level and departments. New knowledge is born.
Keywords: Management, School, Royal Awards, Primary Level, Grounded Theor

บทนำ

โรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับฝึกหัดสร้างเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียนภายใต้การดูแลของครู อาจารย์ และเป็นสถาบันที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคนที่เป็นสมาชิกของชุมชนให้ได้คุณภาพมาตรฐาน เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม สอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผลและจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีแหล่งเรียนรู้ที่ดีและจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกในการแสวงหาความรู้ มีห้องสมุด มีหนังสือหลากหลายประเภทซึ่งต้องเป็นหนังสือที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดในเชิงสร้างสรรค์ มีสื่อเพื่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อเป็นการพัฒนาขีดความสามารถให้ตนเอง พร้อมกับฝึกทักษะในหลาย ๆ ด้านเพื่อการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนี้ โดยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ราชกิจจานเบกษา, 2560) การที่โรงเรียนจะบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนนั้นว่า เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เพียงใด หรือมีทรัพยากรทางการบริหารเพียงพอหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาระดับประถมศึกษาถือได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาที่สำคัญมาก เพราะจะเป็นจุดที่ส่งต่อให้กลุ่มนักเรียนมีพัฒนาการเรียนรู้ขึ้นไปสู่ระดับที่สูงขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กการบริหารจัดการนั้นก็ยิ่งประสบความยากลำบากมากขึ้นอีกมาก ซึ่งจากรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ปัญหาสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็กมีอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ได้รับงบประมาณน้อย 2) ขาดครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และ 3) โรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในชุมชนขนาดเล็ก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) และปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาด้านงบประมาณ เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยรายหัวที่สูง เพราะมีงบประมาณไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น และขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลต้องดำเนินการ แก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยการประสานความร่วมมือและทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู (กัญภร เอี่ยมพญา และคณะ, 2565) ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องบูรณาการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลตามที่กำหนดไว้ ซึ่งในการบริหารจัดการมีแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการสถานศึกษาร่วมสมัยอยู่มากมาย (ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์, 2563) เช่น การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good governance) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management-RBM) การบริหาร

แบบมีส่วนร่วม (Participative Management) การบริหารแบบสถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้น ซึ่งในแต่ละรูปแบบก็มีข้อดี ข้อจำกัด และเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเลือกเฟ้นแล้วนำมาบูรณาการใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของตน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าทรัพยากรทางการบริหารจัดการในสถานศึกษา หรือในบริบทของสถานศึกษานั้นจะขาดแคลน ถ้าหากได้นำเอาหลักการแนวคิดทฤษฎีมาเป็นแนวทางปฏิบัติย่อมประสบผลสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้สามารถดำรงสถานะโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถโน้มน้าว จูงใจบุคลากรทางการศึกษาและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย จึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จเกิดผลงานเชิงประจักษ์ได้รับการประเมินผ่านเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานคัดเลือกเป็นสถานศึกษาที่มีผลงานดีเด่นทั้งในด้านคุณภาพนักเรียน และคุณภาพการบริหารจัดการได้รับเกียรติยกย่องเชิดชูให้เป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน เป็นเกียรติศักดิ์ศรีแก่ผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน (ทรงพล เจริญคำ, 2563)

โครงการสถานศึกษารางวัลพระราชทานเป็นรางวัลที่กระตุ้นทำให้เกิดการยกระดับและพัฒนามาตรฐานคุณภาพการจัดการศึกษาของชาติให้ดีขึ้น และสร้างเกียรติยศให้แก่โรงเรียนที่บริหารจัดการจน ประสบผลสำเร็จ จากการสืบค้นในฐานข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานทางการศึกษา พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีปรากฏการณ์การบริหารจัดการสถานศึกษาแห่งหนึ่ง มีผลการดำเนินงานโดดเด่นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร ได้ใช้หลักการบริหารจัดการโดยอาศัยความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการใช้ทำให้ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานศึกษารับรางวัลพระราชทาน 3 ครั้งต่อเนื่องกัน ประเภทเดียวกัน และขนาดสถานศึกษาเดียวกัน ภายในระยะเวลา 10 ปีคือ ปีการศึกษา 2554, 2550 และ 2546 จนส่งผลให้ได้รับโล่ทองคำโรงเรียนรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ, 2560) จากปรากฏการณ์โดดเด่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การเข้าไปศึกษาเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตามแนวทางของวิธีการวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Research) ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีโดยการอธิบายสาระสำคัญของปรากฏการณ์และยืนยันข้อค้นพบด้วยการตรวจสอบ ความเชื่อถือได้ก่อนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (สุรศักดิ์ วงค์ษา, 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษา การปฏิบัติตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษาและผลสืบเนื่องที่ยังคงดำรงอยู่เป็นอย่างไร

พร้อมถอดเป็นองค์ความรู้นำไปพัฒนาเป็นทฤษฎีฐานราก เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก

2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก

3. เพื่อศึกษาผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ตามรูปแบบการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Research) ที่ใช้วิธีการตีความ (Interpretation) โดยใช้ฐานคิดตามแนวทางทฤษฎีสรรค์สร้างนิยม (constructivism) และผสมผสานแนวคิดของกระบวนการตีความเพื่อสร้างความเข้าใจ (Understanding) บริบทที่ศึกษาและกระบวนทัศน์ตามแนวคิดปฏิฐานนิยมเพื่อจะอธิบาย (Explanation) ปรากฏการณ์ที่โดดเด่นนี้ โดยดำเนินการอย่างเคร่งครัดตามแนวทางการวิจัยแบบอุปนัย (Inductive) ซึ่งเริ่มต้นกระบวนการวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลแบบองค์รวม (Holistic approach) เพื่อตอบคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยไม่อิงกรอบแนวคิดทฤษฎีใด ๆ (Charmaz, K. , 2014) ทั้งนี้เพื่อจะค้นหาและทำความเข้าใจปรากฏการณ์การบริหารสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา ผ่านการรับรู้และให้ความหมายของบุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ แล้วนำข้อค้นพบมาสร้างเป็นทฤษฎีฐานราก (Grounded theory)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดเกณฑ์เลือกพื้นที่ศึกษาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทานที่โดดเด่นและได้รับรางวัลต่อเนื่องกัน เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ด้วยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยหลักการเลือกเชิงทฤษฎี (Theory Sampling) และใช้การอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่เป้าหมายและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา จำนวนขึ้นอยู่กับข้อมูลจะอิ่มตัว (The data is saturated)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และตัวผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดย

การสร้างแนวคำถาม (guideline) การสัมภาษณ์ระดับลึก (in-depth interview) การจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ใช้กรอบแนวคิดพื้นฐานในการวิจัยเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องตรงประเด็นการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษาแล้วบันทึกไว้แบบวิเคราะห์เอกสาร เข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจง คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นบุคคลแรกจากนั้นจึงเข้าสัมภาษณ์บุคคลต่อไปตามคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลคนแรกตามการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) แล้วบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ พร้อมกับเข้าสังเกตการณ์ในสถานศึกษาและชุมชน องค์ส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องบันทึกไว้ในแบบบันทึกการสังเกต เมื่อได้ข้อมูลอิ่มตัวตามประเด็นการวิจัยแล้วจึงจัดสนทนากลุ่มโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละภาคส่วนให้ข้อมูลเพิ่มเติมและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและบันทึกไว้ในแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลและได้บันทึกไว้ตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนและคุณภาพข้อมูลโดยอาศัยกระบวนการตรวจสอบ โดย 1) การตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data triangulation) 2) การตรวจสอบข้อมูลจากการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธี (Mythological Triangulation) 3) การให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล (Members Check) จดบันทึกและทำดัชนีข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วจึงทำข้อสรุปชั่วคราวพร้อมกำจัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง สร้างข้อสรุป พิสูจน์ข้อสรุปโดยแปลความและตีความจากข้อมูล สร้างมโนทัศน์ขึ้นมาโดยอาศัยความไวเชิงทฤษฎี (สุภางค์ จันทวานิช, 2559) รวมทั้งใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดระบบข้อมูล ลำดับต่อมาจึงเขียนเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นการเขียนรายงานวิจัยและการเผยแพร่ (Writing up/Dissemination) ในรูปแบบการพรรณนานำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา: การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมในบริบทชุมชนและสถานศึกษาตามความเชื่อ ความคิด พฤติกรรม ทัศนคติ มุมมอง และค่านิยมของบุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก ได้ดำเนินการบริหารจัดการบรรลุวัตถุประสงค์

มีองค์ 3 องค์ประกอบ คือ 1) รูปการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) การวางแผนกลยุทธ์ การนำเอาแผนกลยุทธ์ไปใช้ และ 3) การประเมินแผนกลยุทธ์ โดยการกำหนดกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของในส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้อำนวยการ ครู นักเรียน และภาคีเครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานท้องถิ่น

2. การปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก มีแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์ได้ มี 5 แนวทาง คือ 1) ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ด้าน คุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา 2) ใช้แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ SMART: Model การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสะท้อนผล การทำงานเป็นทีม 3) เน้นวัฒนธรรมคุณภาพ 5Qs คือ 1 คุณภาพสถานศึกษา คุณภาพผู้บริหาร คุณภาพครู คุณภาพนักเรียน คุณภาพผู้ปกครอง 4) อาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา และภาคีเครือข่าย 5) มีคุณลักษณะของการทำงานมุ่งความเป็นเลิศ คือ มีความมุ่งมั่น ความทุ่มเท ความเสียสละ ความตั้งใจจริง

3. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก เกิดขึ้นแก่ 3 ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา และภาคีเครือข่าย โดยเกิดขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา บุคคลการภายนอกสถานศึกษาได้รับความพึงพอใจในผลงานความสำเร็จ และภาคีเครือข่ายเกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา และที่สำคัญก็คือมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ นำผลการวิจัยสรุปเป็นข้อเสนอเชิงทฤษฎีการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา ตามรูปแบบการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Research) โดยมีองค์ประกอบข้อเสนอเชิงทฤษฎีประกอบด้วย

1. ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 รูปการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process Model) ค่านิยมหลัก 5 ประการ NAKAE : Model ประกอบด้วย 1) N = Nice ความดี 2) A = Ability ความสามารถ 3) K = Knowledge ความรู้ 4) A = Appreciate ความชื่นชม และ 5) E = Excellence ความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นค่านิยมหลักในการดำเนินงาน และดำเนินงานใช้กระบวนการ PIE: Model รวม 2 โมเดลเข้าด้วยกันจึงเป็น NAKAE: PIE Model ซึ่งมีกระบวนการ PIE: Model 1) P: Planning การวางแผน มีขั้นตอน 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร (SWOT) 2) การกำหนดวิสัยทัศน์ (VITION) 3) พันธกิจ (MISSION) 4) เป้าหมาย/เป้าประสงค์ (GOAL) 5) วัตถุประสงค์ (OBJECTIVE) 6) ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ (STRATEGIC) 7) แผนงาน/โครงการ (PLAN/PROJECT) 2) I: Implementation การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์หรือการใช้เทคนิควิธีการและเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) ทักษะผู้บริหาร คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอดรวมทั้งการเป็นแบบอย่าง และการจูงใจ 2) ใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3) ภาวะผู้นำแบบเชิญชวนและสร้างเครือข่าย (4) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (5) ภาวะเชิงวิชาการ (กนกอร สมปราชญ์, 2562) 3) E: Evaluation การติดตามประเมินผล ได้นำเอาวงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย (1) Plan การวางแผน (2) Do การปฏิบัติตามแผน (3) Check การตรวจสอบ (4) Act การดำเนินการให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ได้มีการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จึงทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอก สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาโกสินทร์ ทินฺนญาโณ ได้กล่าวสรุปว่า การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการเริ่มแรกที่สำคัญของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับองค์การ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดกลยุทธ์ต้องเข้าใจในความสัมพันธ์และแนวโน้มความเป็นไปของสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร รวมทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไปการกำหนดกลยุทธ์เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (พระมหาโกสินทร์ ทินฺนญาโณ, 2564) และสอดคล้องกับ ณัฐพร ละม้ายแข และทัศนะ ศรีปัตตา ได้กล่าวสรุปว่า การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกขั้น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ขั้นการกำหนดกลยุทธ์ขั้นการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ขั้นการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ และขั้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (ณัฐพร ละม้ายแข และทัศนะ ศรีปัตตา, 2565) องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ การนำเอาแผนกลยุทธ์ไปใช้ ในลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน (Characteristics of the management of educational institutes

conferring royal awards) ใช้แนวคิด ทฤษฎี หลักการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) 2) การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good governance) 3) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management-RBM) 4) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) 5) การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) 6) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy in school) อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินถา ศิริวรรณ ที่สรุปว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบเพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจตลอดจน การประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินถา ศิริวรรณ, 2560) และสอดคล้องกับ อรรถพล ปานอ่วม และคณะ ได้สรุปว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการมีส่วนในการตัดสินใจด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน (อรรถพล ปานอ่วม และคณะ., 2565) และสอดคล้องกับ อรวรรณ ป้อมดำ กล่าวสรุปว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ในการเตรียมการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีกระบวนการของการวัดผลประเมินผล เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ซึมซับ ฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการอยู่อย่างพอเพียง (อรวรรณ ป้อมดำ, 2561) และ องค์ประกอบที่ 3 การประเมินแผนกลยุทธ์โดยการกำหนดกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาผู้เรียน กลยุทธ์การบริหารงานสำหรับสถานศึกษาและชุมชน (Administration Strategies for Schools and Communities) ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะและทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) กลยุทธ์พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) กลยุทธ์พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ 4) กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) กลยุทธ์พัฒนาระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยการมีส่วนร่วม 2) ปัจจัยกระบวนการ 3) ปัจจัยกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษานั้น

ต้องกำหนดให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง สอดคล้องกับ เบญสิร์ยา เกษอุดมทรัพย์ และคณะ ได้สรุปว่า มี 8 กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ 1) เพิ่มประสิทธิภาพการวางแผน พัฒนาครูให้มีสมรรถนะ 2) พัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบสารสนเทศให้เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะ 3) พัฒนาระบบและกลไก นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสมรรถนะ 4) เพิ่มขีด สมรรถนะประจำสายงานของครูในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 5) สนับสนุนปัจจัยด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ในการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครู 6) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะประจำสายงาน 7) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และ 8) เสริมสร้างและยกระดับเครือข่ายความร่วมมือในการ ดำเนินงานพัฒนาครูให้มีสมรรถนะ (เบญสิร์ยา เกษอุดมทรัพย์ และคณะ, 2565)

2. การปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก มีเงื่อนไขการเกิดสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา การที่จะเป็นโรงเรียนสถานศึกษารางวัลพระราชทาน มี 5 แนวทาง คือ 1) ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินซึ่งเป็นตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านคุณภาพนักเรียน (2) ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ (3) ด้านการบริหารและจัดการศึกษา (4) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (5) ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) 2) แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ SMART: Model คือ S: Strategy การนำกลยุทธ์มาใช้ในการบริหาร M: Management การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ A: Achievement การมุ่งผลสัมฤทธิ์ R: Reflection การสะท้อนผล T: Teamwork การทำงานเป็นทีมมาใช้ในการดำเนินากร 3) วัฒนธรรมคุณภาพ 5Qs คือ Q1: Quality of Schools คุณภาพสถานศึกษา Q2: Quality of Directors คุณภาพผู้บริหาร Q3: Quality of Teachers คุณภาพครู Q4: Quality of Students คุณภาพนักเรียน Q5: Quality of Parents คุณภาพผู้ปกครอง 4) อาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยว ประกอบด้วย (1) บุคลากรภายในสถานศึกษา (2) บุคลากรภายนอกสถานศึกษา (3) ภาคีเครือข่าย และ 5) คุณลักษณะการทำงานมุ่งความเป็นเลิศ ได้แก่ (1) ความมุ่งมั่น (2) ความทุ่มเท (3) ความเสียสละ และ (4) ความตั้งใจจริง อาจเป็นเพราะว่า เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานผ่านเกณฑ์การประเมินได้รับรางวัลพระราชทานต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน และยังต้องมีแนวปฏิบัติที่ดี เน้นการทำงานที่มุ่งคุณภาพ และต้องมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีด้วย สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เต็มสุวรรณ และดาวรุวรรณ ถวิลการ ได้กล่าวสรุปว่า วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับ “มาก” และค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำด้านคุณภาพ การทำงาน

เป็นทีม การมุ่งเน้นผู้รับบริการ การพัฒนาวิชาชีพครู การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานมีแบบแผน วิธีการปฏิบัติงานที่เน้นคุณภาพจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดเป็นวัฒนธรรมคุณภาพที่มีบุคลากรให้ความสำคัญกับการทำงานที่มีคุณภาพ ใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมพัฒนาความรู้ในวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา ดำเนินงานด้วยกระบวนการที่มีแบบแผนโดยการรจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านคุณภาพ อีกทั้งคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ เพื่อให้ผลของการจัดการศึกษาสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ (ศิริวรรณ เต็มสุวรรณ และดาวรุวรรณ ถวิลการ, 2560)

3. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา จากการใช้ลักษณะการบริหารจัดการศึกษาและปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษาแล้ว ทำให้เกิดผลสืบเนื่องมีแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย โดยผลที่เกิดขึ้นในภาพรวมของแต่ละฝ่ายจะประกอบไปด้วย 1) เกิดขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาให้ทำให้พยายามดำรงคุณภาพ มาตรฐานความสำเร็จ เกียรติยศ รางวัลเชิญชูเกียรติให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง 2) บุคคลภายนอกสถานศึกษามีความพึงพอใจเพราะได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการด้วย 3) ภาคีเครือข่ายเกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา และที่สำคัญก็คือมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์เกิดขึ้นจากการทำงานร่วมกันอีกด้วย อาจเป็นเพราะว่าผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นเป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งมีการบูรณาการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายของโรงเรียน สอดคล้องกับขจรศักดิ์ เขียวน้อย (2564) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อรับรางวัลพระราชทานเป็นวิธีการที่ทำให้บุคลากรเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน และนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรให้เหมาะสมกับสถานการณ์เงื่อนไขหรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและเหมาะสม เพื่อให้งานสำเร็จและทุกคนเกิดพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (ขจรศักดิ์ เขียวน้อย, 2564) และการที่สถานศึกษามีโครงการและกิจกรรมที่ดีได้ปฏิบัติร่วมกันทำให้เกิดผลที่ดีกับทุกฝ่ายเช่นกัน สอดคล้องกับ นิวุธ มีพันธ์ ได้กล่าวสรุปว่า การที่โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมที่ดีเด่นสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการดำเนินการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเน้นการทำงานเป็นระบบ โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและยึดเป้าหมายความสำเร็จของงานร่วมกัน และผลงานจากการดำเนินงานดีเด่นที่เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการของนักเรียน ครอบคลุมทั้งโรงเรียน รวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ชุมชนและมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงานอย่างแพร่หลาย ความดีเด่นนี้มักจะเป็นโครงการต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ชุมชน หรือบุคคลทั่วไป ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อนักเรียน เป็นการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านและเป็นแบบอย่างให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ได้ (นิวุธ มีพันธ์, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น คือ “นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษารางวัลพระราชทานเพื่อความเป็นเลิศ RTS: Model โดยนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ในข้อสรุปเชิงทฤษฎีมาสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ได้องค์ประกอบดังนี้

1. **SSAS: Model** ลักษณะรูปแบบการบริหารจัดการ มี 4 องค์ประกอบ คือ

1.1 รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process Model) โดยใช้การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่สร้างความพร้อมให้กับสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้ โดยการกำหนดแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานที่จำเป็นใช้การวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบทั้งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยที่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าใจตัวตน เข้าใจบริบทของสถานศึกษา แล้วจึงกำหนดทิศทางการดำเนินงาน สร้างความสอดคล้องของการปฏิบัติงานให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มีการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม สามารถพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน นำไปสู่การเพิ่มโอกาสความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา (อนันท์ งามสะอาด, 2559) ผู้บริหารสามารถนำหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จะช่วยให้ทิศทางการจัดการศึกษา เป้าหมายของสถานศึกษา (School Goals) การระดมทรัพยากร และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น

1.2 กระบวนการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) โดยการกำหนดแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานซึ่งจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบทั้งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์รวมทั้งการจัดทำกิจกรรม แผนงานโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องในแต่ละกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางของสถานศึกษาที่จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ในการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นจะองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการอยู่ 4 กิจกรรมด้วยกัน คือ 1) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) 2) การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) 3) การนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic implementation)

และ 4) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (Strategic control and evaluation) โดยทุกกิจกรรมในกระบวนการนี้จะมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน

1.3 กลยุทธ์ในการดำเนินการ (Action Strategy) ในการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษาให้ประสบผลสำเร็จต้องใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานหลายประการประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ด้าน คุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านการบริหารและจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา 2) กลยุทธ์แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ SMART: Model การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสะท้อนผล การทำงานเป็นทีม 3) กลยุทธ์เน้นกระบวนการทำงานด้วยวัฒนธรรมคุณภาพ 5Q 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา และภาคีเครือข่าย 5) กลยุทธ์คุณลักษณะของการทำงานมุ่งความเป็นเลิศ คือ ความมุ่งมั่น ความทุ่มเท ความเสียสละ ความตั้งใจจริง

1.4 บุคลากรที่มีส่วนร่วม (Stakeholders) การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้บริหารคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล (นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินถา ศิริวรรณ, 2560)

2. SSPE: Model การบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศ มี 4 องค์ประกอบ คือ

2.1 แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศของโรงเรียน (SMART: Model)) ประกอบด้วย 1. S: Strategy การนำ
กลยุทธ์มาใช้ในการบริหาร 2) M: Management การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ 3) A: Achievement การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 4) R: Reflection การสะท้อนผล 5) T: Teamwork การทำงานเป็นทีม จะเป็นแนวปฏิบัติในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ผลงานอันเป็นเลิศ

2.2 วัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียน (School quality culture 5Qs) ประกอบด้วย 1) Q1: Quality of Schools คุณภาพสถานศึกษา 2) Q2: Quality of Directors คุณภาพผู้บริหาร 3) Q3: Quality of Teachers คุณภาพครู 4) Q4: Quality of Students คุณภาพนักเรียน 5) Q5: Quality of Parents คุณภาพผู้ปกครอง เมื่อคุณภาพเกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนแล้วจะทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งในนโยบายระดับสูงและระดับของสถานศึกษาเอง

2.3 การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน (Participation and responsibility of all sectors) ประกอบด้วย 1) บุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน 2) บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ผู้มีส่วนร่วม

ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และบุคคลในชุมชน 3) ภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนร่วมประกอบไปด้วย หน่วยงานระดับท้องถิ่น หน่วยงานสายบังคับบัญชา หน่วยงานระดับจังหวัดและหน่วยงานอื่น ๆ ทุกภาคส่วนต้องบูณาการการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้เกิดพลังในการทำงาน และประสานสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานด้วยกัน

2.4 คุณลักษณะการทำงานมุ่งความเป็นเลิศของโรงเรียน (Excellence-oriented features) ประกอบด้วย 1) ความมุ่งมั่น 2) ความทุ่มเท 3) ความเสียสละ 4) ความตั้งใจจริง ในทุกกระบวนการของการดำเนินงาน ทำให้เกิดผลงานอันเป็นเลิศทุกโครงการ ทุกกิจกรรม

3. MSF: Model เป้าหมายการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ

3.1 สร้างขวัญกำลังใจ (Morale) แก่บุคลากรภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้มากขึ้น ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

3.2 สร้างความพึงพอใจ (Satisfied) แก่บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และบุคคลในชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ได้รับผลจากความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน อันจะทำให้ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3.3 บูรณาการการทำงาน (Functional integration) ต่อภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 1) หน่วยงานระดับท้องถิ่น 2) หน่วยงานสายบังคับบัญชา 3) หน่วยงานระดับจังหวัด 4. หน่วยงานอื่น ๆ ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคลากรของหน่วยงานแต่ละฝ่าย อันจะทำให้การขับเคลื่อนงานเป็นไปด้วยดี

4. PDCA: Cycle วงจรคุณภาพ (Deming, W. E., 1986) มี 4 องค์ประกอบ คือ

P (Plan) คือ ขั้นตอนการวางแผน เพื่อเลือกปัญหา ตั้งเป้าหมาย การแก้ปัญหา และวางแผนแก้ปัญหา

C (Check) คือ ขั้นตอนการตรวจสอบ และเปรียบเทียบผล

D (Do) คือ ขั้นตอนการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่วางไว้

A (Action) คือ การกำหนดเป็นมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

5. RTS: Model = วัฒนธรรมองค์กร (ค่านิยมหลัก 3 ประการ)

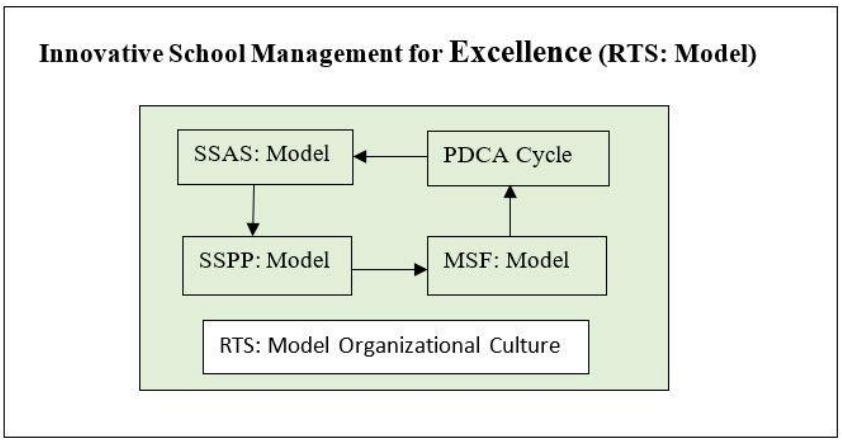
R = Rejoice in all-around management ชื่นชมยินดีในการบริหารจัดการรอบด้าน คือ ผู้บริหารต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยใช้หลักคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการและภาวะผู้นำในการบริหารคน บริหารงาน ให้ประสบผลสำเร็จ

และชื่นชมยินดีในผลสำเร็จนั้นอย่างรอบด้านทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ใช้คติ “คนสำราญ งานสำเร็จ”

T = Total quality management การจัดการคุณภาพโดยรวม ผู้บริหารมุ่งเน้นคุณภาพในกระบวนการทำงานทุกโครงการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการสถานศึกษา และสร้างคุณภาพมาตรฐานให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และสถานศึกษา

S = Satisfaction in all Sectors ความพึงพอใจของทุกภาคส่วน เป็นเป้าหมายที่สำคัญของสถานศึกษาต้องกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดกับผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ประกอบด้วย 1) บุคลากรภายในสถานศึกษา 2) บุคลากรภายนอกสถานศึกษา 3) ภาคีเครือข่าย

เมื่อผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษานำเอานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทแล้วย่อมประสบผลสำเร็จ แต่อย่างใดก็ตามการบริหารจัดการศึกษาถึงแม้จะมีแนวปฏิบัติหรือทฤษฎีการบริหารที่ดีอย่างไร ผลที่เกิดขึ้นอาจจะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็ได้ ฉะนั้นจึงต้องใช้กระบวนการติดตาม ประเมินผลในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน แล้วพัฒนาปรับปรุงงานให้มีความก้าวหน้าไป สรุปเป็นแผนภาพ (Concept Mapping) ได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ RTS: Model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1. ลักษณะการบริหารจัดการสถานศึกษารางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา ได้ดำเนินการบริหารจัดการบรรลุวัตถุประสงค์ มีองค์ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 2) การวางแผนกลยุทธ์ การนำเอาแผนกลยุทธ์ไปใช้

และ 3) การประเมินแผนกลยุทธ์ โดยการกำหนดกลยุทธ์ในด้านการพัฒนาผู้เรียน 2. การปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน มีแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์ได้ มี 5 แนวทาง คือ 1) ปฏิบัติตามเกณฑ์การประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน ใน 5 ด้าน ได้แก่ คุณภาพนักเรียน การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ การบริหารและจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความดีเด่นของสถานศึกษา 2) ใช้แนวปฏิบัติอันเป็นเลิศ SMART: Model ได้แก่ การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสะท้อนผล และการทำงานเป็นทีม 3) เน้นวัฒนธรรมคุณภาพ 5Qs ได้แก่ สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง 4) อาศัยการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกภาคส่วน คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย และ 5) คุณลักษณะของการทำงานต้องมุ่งความเป็นเลิศ คือ มีความมุ่งมั่น ความทุ่มเท ความเสียสละ และความตั้งใจจริง 3. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการเป็นสถานศึกษารางวัลพระราชทาน เกิดขึ้นแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคลากรภายนอกสถานศึกษา ภาคีเครือข่าย โดยเกิดขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรภายในสถานศึกษา บุคคลการภายนอกสถานศึกษาได้รับความพึงพอใจในผลงานความสำเร็จที่เกิดขึ้น และภาคีเครือข่ายเกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งในระดับผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา และที่สำคัญก็คือมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ดังนั้นจึงนำเอาข้อสรุปเชิงทฤษฎีนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบเป็นองค์ความรู้ใหม่ คือ “นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ RTS: Model” และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) รูปแบบลักษณะการบริหารสถานศึกษารางวัลพระราชทาน เป็นหลักการบริหารที่จะต้องบูรณาการใช้กับหลักการบริหารจัดการอื่น ๆ ด้วยจึงจะประสบความสำเร็จได้ และต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน 2) การพัฒนาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนเกิดจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ร่วมทำกิจกรรมที่โรงเรียนอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการทำงานเป็นทีมจะทำให้งานทุกอย่างประสบความสำเร็จ และ 3) ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบอื่น ๆ ในการนำแนวทางข้อสรุปเชิงทฤษฎีนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นการเทียบเคียงผลและเป็นการพัฒนางานให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เบญสิร์ยา เกษอุดมทรัพย์ และคณะ. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตาก. วารสารศิลปาการจัดการ, 6(3), 1570-1571.

กนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำกับคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กัญภร เอี่ยมพญา และคณะ. (2565). โรงเรียนขนาดเล็ก : ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(1), 315-327.

ขจรศักดิ์ เขียวน้อย. (2564). กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อรับรางวัลพระราชทาน. วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 1(ฉบับปฐมฤกษ์), 1-18.

ณัฐพร ละม้ายแข และทัศนะ ศรีปัตตา. (2565). การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถาน ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(6), 65-76.

ทรงพล เจริญคำ. (2563). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าท์.

ธัญมัย ปรัชญาวุฒิรัตน์. (2563). การสร้างทฤษฎีฐานรากภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา: พหุกรณีศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และอินถา ศิริวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม The ParticipativeManagement. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 4(1), 176-186.

นิวุธ มีพันธ์. (2559). ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาโกสินทร์ ทินนญาโณ. (2564). กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา มมร วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 1(1), 35-46.

ราชกิจจานเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจกรไทยพุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอน 40ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ. (2560). โรงเรียนรางวัลพระราชทานคุณภาพมาตรฐานสู่ความยั่งยืนของชุมชน. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(19). 24-27.

ศิริวรรณ เต็มสุวรรณ และดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนรางวัลพระราชทานในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(3). 32-33.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). รายงานของคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักกรรมาธิการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). คู่มือการประเมินนักเรียนเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ วงค์ษา. (2563). การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีทฤษฎีฐานราก: แนวความคิด วิธีการและข้อพึงระวัง. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 15(1), 117-129.

อนันท์ งามสะอาด. (2559). การนำหลักบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ไปใช้ในสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2566 จาก https://www.facebook.com/drrnan/posts/763458237094264/.

อรรถพล ปานอ่วม และคณะ. (2565). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 30 สังกัดสำนักการศึกษาสำนักงานเขตประเวศกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 8(1). 142-155.

อรวรรณ ป้อมดำ. (2561). การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. ใน รายงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กระทรวงศึกษาธิการ.

Charmaz, K. . (2014). Constructing Grounded Theory Vol 2n Edition. Los Angeles: Sage.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge, MA: Center for Advanced EngineeringStudy, Massachusetts Institute of Technology.

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก*

THE GUIDELINE FOR LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF PEOPLE BASED ON BUDDHADHAMMA IN ORIGINAL TRADITION OF NAKHON SI THAMMARAT AS BASICALLY

พระราชวิสุทธิกวี (ไมตรี ปภารตโน, ไกรแก้ว)
Phrarachawisuttikawee (Maitree Paparatano, Kraikaew)
พระครูสิริธรรมาภิรัต
Phrakhrusiridhammapirat
กันตภณ หนูทองแก้ว*
Kantaphon Nuthongkaew*
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช
Faculty Of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: Kantaphon_27@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยสนับสนุนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ 3) บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ และ 4) นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน พระพุทธศาสนา ด้านวัฒนธรรมหรือพัฒนาสังคม ผู้นำทางศาสนาและประเพณี และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 16 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยสนับสนุนแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ได้แก่ 1.1) ด้านร่างกาย 1.2) ด้านอารมณ์ 1.3) ด้านสังคม 1.4) ด้านความคิด และ 1.5) ด้านจิตใจ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ซึ่งเป็นความสามารถของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและความสมดุล สร้างความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและดีงาม 3) การบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ OMGI Model ซึ่ง O หมายถึง Original Traditions (ประเพณีต้นแบบ), M หมายถึง Moralities (หลักศีลธรรมที่สำคัญและคู่ควรแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต), G หมายถึง Guidelines

* Received 2 May 2023; Revised 24 May 2023; Accepted 26 May 2023

(แนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิต) และ I หมายถึง Indicators (ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ได้จากการสกัดองค์ความรู้) และ 4) การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯ ผ่านรูปแบบองค์ความรู้ OMGI Model เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และมีประโยชน์ ได้แก่ 4.1) ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4.2) ใช้กับโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐและชุมชน 4.3) เผยแผ่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์หรือสื่อสารมวลชน

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักธรรม, ประเพณีต้นแบบ

Abstract

This research article aims to 1) study the supporting factors for the development of Guidelines for improving the quality of life, 2) to study guidelines for life quality development, 3) the integration for life quality development, and 4) Guidelines for improving the quality of life of the people by using the principles in the original tradition in Nakhon Si Thammarat as basically. It is a qualitative research. Key informants include experts in Buddhism, culture or social development religious and traditional leaders and public representatives in area, 16 persons. Tools used were interview forms and focus group discussions, data were analyzed by descriptive. The results of the research were as follows: 1) Factors supporting the life quality development guidelines were: 1.1) Physical aspects 1.2) emotional aspect, 1.3) social aspect, 1.4) thought aspect, and 1.5) psychological aspect, 2) ways to improve the quality of life, which are human ability in a life and can be happy and balanced create success in life properly 3) integration for life quality development with body knowledge of the research with OMGI Model, O means Original traditions, M means Moralities, G means guidelines I means indicators 4) Presentation of knowledge about the concept improve quality of life with the knowledge gained from the research, OMGI model, to achieve tangible results 4.1) used with local government, 4.2) used with various projects that strengthen the relationship between government and community, 4.3) to spread the way to improve the quality of life by using the principles in the tradition throughout on line, social media and mass communication.

Keywords: Guideline, Life Quality Development, Buddhist Principle, Original Tradition

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ การนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อเป็นแนวทางในการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะทางด้าน ทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้าน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่อบริการความสะดวกสบายในชีวิตแก่ประชาชน รวมถึงการส่งเสริมทางด้าน ร่างกาย และสภาพจิตใจ ต่างก็ เป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น (พัชรี หล้าแหล่ง, 2556) การตื่นตัวใน การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีแนวทางให้คนไทยมี กำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต โดยมีเป้าหมายให้คนไทยได้รับ การพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัด ฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมได้กินดีอยู่ดี มีความสุข สมบูรณ์ ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยมีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหารเพื่อมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาสังคม 5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคม ที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดี ย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าก้าวไกลขึ้น (นัสมล บุตรวิเศษ และอุปริฏฐา อินทรสาด, 2563); (สำราญ จูช่วย, 2555)

สำนักงานพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช จากสถานการณ์ทางสังคม ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชประจำปีงบประมาณ 2565 มีประชากรทั้งสิ้น 1,549,344 คน เป็นลำดับที่ 9 ของประเทศ ประกอบด้วยสัญชาติไทย จำนวน 1,546,396 คน เป็นเพศหญิง 783,514 คน และเพศชาย 762,882 คน และประชากรไม่มีสัญชาติ จำนวน 2,948 คน ความหนาแน่นของประชากร 156 ตารางกิโลเมตร/คน ทั้งนี้สัดส่วนประชากรวัยแรงงาน (อายุระหว่าง 15 - 59 ปี) มีจำนวน765,665 คน คิดเป็นร้อยละ 49.42 ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตในระบบเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 287,817 คน หรือลำดับที่ 64 ของประเทศ โดยมีสถานการณ์ทางสังคมเชิงประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) สถานการณ์ความ

รุนแรงในครอบครัว มีจำนวน 39 ครั้ง ผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 35 คน และเพศหญิง จำนวน 4 คน และ 2) สถานการณ์การค้ามนุษย์ มีจำนวน 57 ครั้ง ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่ามากที่สุด รองลงมา คือ กัมพูชา และลาว ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2565) จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นบทสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งสำคัญต่อประชาชนทุกคนไม่ว่าจะดี มีหรือจน ทุกคนล้วนต้องการพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น การนำเอาประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีต้นแบบ ถือว่าเป็นนวัตกรรมที่น่าสนใจและเป็นแบบแผนในการที่จะอนุรักษ์และรักษาประเพณีต้นแบบของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดถึงการถอดรหัสหลักธรรมที่นำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นับเป็นการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าผ่านประเพณีสำคัญที่เป็นต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก เพื่อศึกษาให้ทราบปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ บูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ และนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก
3. เพื่อบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมใน ประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดดังนี้ ศึกษาเอกสาร วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) สำรวจข้อมูลจาก

เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) คือ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ งานเขียนจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก 2) นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งประเภท วิเคราะห์ อธิบายความ ตีความ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และ 3) ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านวัฒนธรรม หรือพัฒนาสังคม กลุ่มผู้นำทางศาสนาและประเพณี และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน เป็นต้น กลุ่มผู้นำทางศาสนาและความเชื่อ และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น รองเจ้าคณะภาค 16-17-18 (ธรรมยุต) เจ้าคณะอำเภอ และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงวัฒนธรรม หรือกระทรวงพัฒนาสังคม กลุ่ม ผู้นำชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 16 ราย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 2) การ สนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลซึ่งเป็นผู้รอบรู้และมีประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ หรือเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้งและมีการจัดเวทีเสวนาเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก มี 2 แบบ ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (interviewing mannerdeep) แบ่งขั้นตอนออกเป็น 1.1) ก่อนการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (In–depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามความเหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนได้ จึงมีแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview guide) เป็นแนวทางในการพูดคุย ซักถามและจดบันทึกหลังจากนั้น ก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ“แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก ในรูปแบบโมเดล (Model) ในรูปของดุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ 1.2) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา นักพัฒนาสังคม และผู้นำด้านศาสนา ทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส รวมทั้งสิ้น 5 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูล

ที่มีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด 1.3) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ได้มีหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์จากทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ตามวันและเวลา ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์สะดวกให้การสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการสนทนาลุ่ม (Focus Group) รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์มาบูรณาการองค์ความรู้และนำเสนอ การสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและตกผลึกความคิดในการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานรากในรูปแบบโมเดล (Model) ต่อไป 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนาผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม หรือพัฒนาสังคม กลุ่มผู้นำทางศาสนาและประเพณี และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน เป็นต้น กลุ่มผู้นำทางศาสนาและความเชื่อ และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ เช่นรองเจ้าคณะภาค 16-17-18 (ธรรมยุต) เจ้าคณะอำเภอ และตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงวัฒนธรรม หรือกระทรวงพัฒนาสังคม กลุ่มผู้นำชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ด้วยการสนทนาและสัมภาษณ์เชิง ลึกโดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นนำข้อมูลบทสัมภาษณ์มาเขียนเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล 5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการ สนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วย วิธีการบรรยายในรูปแบบเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา หลังจากนั้นก็ดำเนินการเรียบเรียงและ นำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก” ในรูปแบบโมเดล (Model)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดีมีความสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และ ด้านสังคม มีการดำรงชีวิตอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ รวมทั้งเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต พร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และบุคคลสามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นคนที่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม โดยมี

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ 3) คุณภาพชีวิตด้านสังคม 4) คุณภาพชีวิตด้านความคิด และ 5) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก คุณภาพชีวิตภายใต้การขับเคลื่อนหลักธรรมในประเพณีต้นแบบของ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถของมนุษย์ในการ ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความสมดุลของชีวิตคือการมีรูปกับนามหรือร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง แข็งแกร่ง มีความเข้าใจความเป็นไปของชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตทั้งในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคมส่วนรวม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สร้างความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและดีงามด้วย การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตใน ทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา จิตใจ คุณธรรม ความพร้อมในการดำรง ชีวิตใน สังคม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมถึงการพัฒนาในทุกขั้นตอนของชีวิตนับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัย สูงอายุ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งส่วนบุคคล สังคม และประเทศชาติ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ประชาชนต้องสร้างสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เพื่อให้ร่างกาย ปราศจากโรคร้ายและโรคภัยไข้เจ็บ ประชาชนใน ชุมชนรู้จักรักษาสุขภาพโดยการออกกำลังกายเป็นประจำ ควรอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องอาหาร ควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย วิธีออกกำลังกาย หน่วยราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการ รณรงค์เกี่ยวกับโทษและอันตรายของยาเสพติด ร่างกายเป็นฐานความมั่นคงของมนุษย์ทุกคน ถ้าร่างกาย สมบูรณ์แข็งแรงย่อมทำให้มีพลังด้านการทำงาน ความคิดสติปัญญาในการดำเนินชีวิตได้ปกติสุข เพื่อการดูแล สุขภาพอย่างถูกต้องและถูกวิธีจำเป็นต้องมีการอบรมความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น มีการ ตรวจ สุขภาพประจำปีแก่ประชาชน อีกประการหนึ่งที่จะเกิดสุขภาพที่ดีได้นั้น คือการเข้าวัด อบรมธรรมะ การฟังเทศน์ฟัง ธรรม การไหว้พระสวดมนต์ ตลอดถึงการปฏิบัติธรรม เป็นวิธีที่ดีในการพัฒนาสุขภาพจิตเป็นการพัฒนาภายใน และเป็นการพัฒนาความรู้ด้านธรรมะไปด้วย เพื่อที่จะนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัด นครศรีธรรมราชเป็นฐานราก สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย OMGI Model การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้าน ต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้าเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และการสนับสนุนจากสังคมผ่านสถาบันต่าง ๆ ผสมผสานเข้าด้วยกันแล้ว ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นฐานราก” เรียกว่า OMGI Model ดังนี้ O หมายถึง Original Traditions ใช้ประเพณีต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวคือ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีอาบน้ำคนแก่ ประเพณีลากพระ ประเพณีการให้ทานไฟ ประเพณีสวดด้าน M หมายถึง Moralities หลักศีลธรรมที่สำคัญ และคู่ควรแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต กล่าวคือ หลักความ

กตัญญูกตเวที หลักความไม่ประมาท หลักความ เมตตา หลักความสามัคคี หลักความเพียร หลักความอดทน G หมายถึง Guidelines มีแนวทางสำหรับพัฒนา คุณภาพชีวิตโดยการจัดอบรม จัดกิจกรรมในประเพณีต่าง ๆ ในทางศาสนา การเผยแพร่ข่าวสารทั้งภาครัฐและ เอกชน การศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง รัฐสวัสดิการหรือการช่วยเหลือทางภาครัฐ และ I หมายถึง Indicators ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ได้จากการสกัดองค์ความรู้ คือ มีคุณภาพดี มีบ้านอาศัย ฝักใฝ่การศึกษา รายได้ก้าวหน้า ปลูกฝังค่านิยมไทย

4. การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมใน ประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก การนำเสนอองค์ความรู้ OMGI Model ไปใช้ได้จริง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะเชื่อมั่นว่าความรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นความรู้ที่เป็นความจริง และมีประโยชน์ ยังขาดแต่การประยุกต์สู่สาธารณะเพื่อให้นำไปใช้ได้ง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ เพราะคำสอนในทางพุทธศาสนาไม่มีจำกัดกาลดังคำบาลีว่า “อกาลิโก” มีกระบวนการนำไปใช้ ดังนี้ 1) นำ OMGI Model ไปใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในชุมชน แล้วนำผลการประยุกต์ใช้ มาปรับปรุงคุณภาพชีวิตประชาชนในตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป 2) นำ OMGI Model ไปใช้กับโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ วัดและชุมชน ซึ่งในปัจจุบันมีโครงการมากมายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณชีวิตที่มีการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ วัด ชุมชน ตลอดถึงอาสาสมัครต่างๆในภาคสังคม 3) เผยแผ่แนว ทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นฐานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือทางสื่อสารมวลชน รวมทั้งการค้นหา “บุคคลหรือชุมชนต้นแบบ” เพื่อยกย่องและนำวิธีปฏิบัติของบุคคลหรือชุมชนเหล่านั้นนำมาเผยแผ่แก่คนหรือชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก อภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การมีชีวิตที่ดีมีความสุขมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และด้านสังคม มีการดำรงชีวิตอยู่ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่ง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ รวมทั้งเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต พร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และบุคคลสามารถดำรงตนเองให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม เป็นคนที่รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและไม่ทำตนให้เป็นภาระที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมประกอบด้วย 1)

คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 2) คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ 3) คุณภาพชีวิตด้านสังคม 4) คุณภาพชีวิตด้านความคิด และ 5) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (ขวัญใจ ทองศรี, 2564)สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำราญ จูช่วย ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิติอยู่ในสังคมโดยมีแนวทาง ในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นให้บุคคลและสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหาร เพื่อมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้บุคคลและ สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาสังคม 5) การพัฒนา คุณภาพชีวิตทำให้บุคคลและสังคม ที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความร่วมมือร่วมใจ ในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่า หากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดี ย่อมนำไปสู่การพัฒนา ประเทศชาติให้เจริญรุดหน้าก้าวไกลขึ้น (สำราญ จูช่วย, 2555)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นความสามารถของมนุษย์ใน การดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความสมดุลของชีวิตคือการมีรูปกับนามหรือร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง แข็งแกร่ง มีความเข้าใจความเป็นไปของชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตทั้งในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว สังคม ส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สร้างความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและดีงามด้วย การพัฒนา คุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา จิตใจ คุณธรรม ความพร้อมในการ ดำรงชีวิตในสังคม ความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้องและถูกวิธีจำเป็นต้องมีการอบรมความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้น มีการตรวจสุขภาพ ประจำปีแก่ประชาชน อีกประการหนึ่งที่ จะเกิดสุขภาพที่ดีได้นั้น คือการเข้าวัด อบรมธรรมะ การฟังเทศน์ฟังธรรม การไหว้พระสวดมนต์ ตลอดถึงการปฏิบัติธรรม เป็นวิธีที่ดีในการพัฒนาสุขภาพจิตเป็นการพัฒนาภายในและเป็นการพัฒนาความรู้ด้านธรรมะไปด้วย เพื่อที่จะนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวัน (พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ขันติวโร) และคณะ, 2563) สอดคล้องกับผลการวิจัยของปรางทิพย์ ภักดีคีรีไพรวัลย์ ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคำ จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตโดยใช้แบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF - THAI) ระดับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมาก ด้านจิตใจ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมาก ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมาก ด้านสิ่งแวดล้อม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมาก และคุณภาพชีวิตโดยรวม มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดี เมื่อใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ พบว่า ระดับ

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสัมพันธภาพผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านโครงการภายในชุมชน ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอโดยรวม ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ผลการศึกษาความแตกต่างระหว่างตัวแปรกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พบว่า ตัวแปรในด้านเพศ อายุการศึกษา สถานภาพ อาชีพและรายได้มีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวม (ปรางทิพย์ ภักดีคีรีไพรวัลย์, 2559)

3. การบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัด นครศรีธรรมราชเป็นฐานราก สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย OMGI Model เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นฐานราก” เรียกว่า OMGI Model ดังนี้ O หมายถึง Original Traditions ประเพณีต้นแบบในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต M หมายถึง Moralities หลักศีลธรรมที่สำคัญ และคู่ควรแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต G หมายถึง Guidelines มีแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการจัดอบรม และ I หมายถึง Indicators ตัวชี้วัด คุณภาพชีวิตที่ได้จากการสกัดองค์ความรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล ศิริศักดิ์ไพบูลย์ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทขององค์การบริการส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งหมด 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต และรองลงมาตามลำดับ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ด้านการสงเคราะห์และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ด้านการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับโอกาสทางสังคมที่เสมอภาคและทั่วถึง และด้านการจัดให้มีบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ การศึกษา ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายมีผลต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่วนเพศ สถานภาพสมรส การประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีผลต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก 3) ความคิดเห็นต่อปัญหาและข้อเสนอแนะในบทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีดังนี้ คือ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้ประชาชนเลี้ยงครอบครัวอย่างยั่งยืน รวมถึง มีการส่งเสริมการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน ทักษะ ความรู้ ความสามารถ เพื่อประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ เกิดความมั่นคงในหน้าที่การงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในอยู่

ดีมีสุขอย่างแท้จริง (นฤมล ศิริศักดิ์ไพบูลย์, 2556)

4. การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมใน ประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ OMGI Model ไปใช้ได้ จริง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้ 1) นำ OMGI Model ไปใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็น แนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในชุมชน แล้วนำผลการประยุกต์ใช้ มาปรับปรุงคุณภาพชีวิต ประชาชนในตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป 2) นำ OMGI Model ไปใช้กับโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ วัดและชุมชน ซึ่งในปัจจุบันมี โครงการมากมายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณชีวิตที่มีการประสานความร่วมมือระหว่าง รัฐ วัด ชุมชน ตลอดถึงอาสาสมัครต่าง ๆ ในภาคสังคม 3) เผยแผ่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมใน ประเพณีต้นแบบ ของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์หรือทางสื่อสารมวลชน รวมทั้งการค้นหา “บุคคลหรือชุมชนต้นแบบ” เพื่อยกย่องและนำวิธีปฏิบัติของบุคคลหรือชุมชนเหล่านั้น นำมาเผยแผ่แก่คนหรือชุมชนอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แสงระวี แก้วเมืองฝาง ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พบว่า การเกษตรมีบทบาทและความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชากร การเกษตร ได้ถูกปรับเปลี่ยนจากระบบเกษตรยังชีพไปเป็นเกษตรเพื่อการค้าที่ใช้เครื่องจักรกลแทนที่ การใช้แรงงานคนและสัตว์ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รายได้น้อย การเช่าพื้นที่ปลูกไม่สามารถสร้างผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร ได้ซึ่งเป็นผลมาจากเกษตรกรยังคงใช้สารเคมี อย่างไรก็ตามเกษตรกรยังคงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและยังคงมีการเรียนรู้วิธีการทำการเกษตรจากผู้รู้ในชุมชน 2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า ด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวอบอุ่นและเป็นสุข ครอบครัวปลอดอบายมุข การพบปะสังสรรค์และการทำกิจกรรมร่วมกันด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ส่วนร่วมด้านวัฒนธรรม ประเพณี ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน ความพอเพียงของรายได้ ความมั่นคงในครัวเรือน และความเพียงพอของต้นทุนการผลิต ด้านการสร้างเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายส่งผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย สำหรับด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมขององค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรมชุมชนนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย 3) ผลการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย คือ FARMERS MODEl ที่ประกอบไปด้วย F = ครอบครัว (Family) A = ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางการเกษตร (Agricultural Heritage) R = สิ่งแวดล้อม (Resource) M = การมีส่วนร่วม

(Management) E = เศรษฐกิจ (Economic) R = การสร้างเครือข่าย (Rural Network) S = วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) 4) ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา มีคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับสูงมาก ทั้งทางด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (แสงระวี แก้วเมืองฝาง, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก สรุปได้ดังนี้ 1.1) คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 1.2) คุณภาพชีวิต ด้านอารมณ์ 1.3) คุณภาพชีวิตด้านสังคม 1.4) คุณภาพชีวิตด้านความคิด และ 1.5) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก ซึ่งเป็นความสามารถของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความสมดุลของชีวิต สร้างความสำเร็จในชีวิตได้อย่างถูกต้องและดีงามด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน 3) การบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานราก สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย OMGI Model O หมายถึง Original Traditions M หมายถึง Moralities หลักศีลธรรมที่สำคัญและคู่ควรแก่การพัฒนาคุณภาพชีวิต G หมายถึง Guidelines มีแนวทางสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการจัดอบรม และ I หมายถึง Indicators ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ได้จากการสกัดองค์ความรู้ 4) การนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานรากองค์ความรู้ OMGI Model ไปใช้จริง เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม และมีประโยชน์ มีกระบวนการนำไปใช้ ดังนี้ 4.1) ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4.2) ใช้กับโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ วัดและชุมชน 4.3) เผยแผ่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยใช้หลักธรรมในประเพณีต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นฐานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือทางสื่อสารมวลชน ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรหรือที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังนี้ 1) ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานคุณภาพชีวิตในพื้นที่รับผิดชอบให้ทั่วถึงและเป็นระบบ 2) ควรทำการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนในชุมชนให้ได้รับทราบอย่างทั่วถึงและสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เทศนาสั่งสอนหลักธรรมที่เกี่ยวกับประเพณีต้นแบบ 3) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) หน่วยงานรัฐบาลควรสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมบุคลากร เพื่อสนับสนุนโครงการแก้ไขสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนของผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน

อย่างพอเพียงตามสภาพของชุมชนนั้น ๆ 5) ควรส่งเสริมให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอย่างถูกต้อง สร้างศรัทธา ในพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องให้กับประชาชนและเยาวชนภายใต้บริบทหลักธรรมในประเพณีต้นแบบ 6) ควรใส่ใจและมีความตั้งใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างตั้งใจจริงจัง ต้องปลูกฝังและสร้างคุณธรรม จริยธรรม สร้างความมีระเบียบวินัย และทรงไว้ซึ่งฐานานุศักดิ์ในเพศบรรพชิต ที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมที่จะต้องเป็นแบบอย่างและเป็นผู้นำในการสร้างคุณงามความดี อบรมสั่งสอนและถ่ายทอดเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้แก่ชาวโลกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

แสงระวี แก้วเมืองฝาง. (2552). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ขวัญใจ ทองศรี. (2564). คุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 325-337.

นฤมล ศิริศักดิ์ไพบูลย์. (2556). การศึกษาบทบาทขององค์การบริการส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

นัสมล บุตรวิเศษ และอุปริฏฐา อินทรสาด. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา.

ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูอุดรขันติคุณ (บุญจันทร์ ขันติวโร) และคณะ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสวดมนต์ของชุมชนท่าลี่ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. Journal of Modern Learning Development, 6(3), 81-95.

พัชรี หล้าแหล่ง. (2556). การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดชุมพร.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2562 จาก www.nakhonsithammarat.m-society.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำราญ จูช่วย. (2555). วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยราชพฤกษ์.

บทความวิจัย

พฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา*

BEHAVIOR AND EXPECTATION OF TOURIST TOWARDS ARCHAEOLOGICAL AND HISTORICAL SITES IN THE INK BASIN IN PHAYAO PROVINCE

จารุวรรณ โปษยานนท์*
Jaruwan Poshyananda*
วารัชต์ มัธยมบุรุษ
Warach Madhyamapurush
ประกอบศิริ ภักดีพินิจ
Prakobsiri Pakdeepinit
สาธิต เชื้ออยู่นาน
Satit Chuayounan
คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา
School of Business and Communication Arts, University of Phayao, Phayao, Thailand
*Corresponding author E-mail: jaruwanpo7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา จำนวน 400 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณตามสูตรของ Yamane, T. เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.6 อายุ 21-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.2 ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 28.1 นิยมพักค้างคืน 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 28.3 ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในด้าน

* Received 28 April 2023; Revised 22 May 2023; Accepted 26 May 2023

ความปลอดภัยมีความคาดหวังในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.10 จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวนั้นเริ่มให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการรับจากการท่องเที่ยว มีความต้องการทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่ต้องการรับจากการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก คือ ด้านอารมณ์ รู้สึกมีความสุข มีความต้องการในระดับมาก ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัตศาสตร์ในจังหวัดพะเยา ควรมีการพัฒนากายภาพสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ของแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินใจให้นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: พฤติกรรม, ความคาดหวัง, นักท่องเที่ยว, แหล่งท่องเที่ยว, โบราณคดีและประวัติศาสตร์

Abstract

This research article aims to a study of behavior and expectation of tourist towards archaeological and historical sites in the Ing River Basin in Phayao Province. is a quantitative research The sample group consisted of 400 tourists who had visited archaeological and historical sites in the Ing River Basin in Phayao Province. The sample group was selected by calculation according to Taro Yamane's formula. Research tools were questionnaires. Research statistics were frequency, percentage, mean and the standard deviation Descriptive data analysis. The results showed that Behavior and Expectation of Tourist towards Archaeological and Historical Sites in Ing River Basin in Phayao Province. Most of the tourists are female. Representing 60.6 percent, aged 21-25 years, representing 17.2 percent. The nature of travel, most of them like to travel with friends and family. 28.1 percent preferred to stay overnight for 1 night, representing 28.3 percent, the expectation of tourists traveling in archaeological and historical attractions. In terms of safety, there are high expectations. The average score was 4.10 from the tourism behavior of tourists who travel to travel, beginning to pay more attention to the safety of life and property during travelling. Experiences that travelers want from traveling. There are demands in all aspects at a high level. What I want to receive from tourism first is the emotional aspect, feeling happy. There is a need at a high level. Therefore, cultural tourism management

in archaeological and historical sites in Phayao Province Physical, environmental, facilities should be developed. basic utilities of tourist attractions to be beautiful and attract tourists. As well as organizing tourism activities that delight tourists.
Keywords: Behavior, Expectation, Tourist, Tourist destination, Archaeological and Historical Sites

บทนำ

แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์ สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคมโดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี (บุณยสฤษฎ์ อเนกสุข, 2558)

จังหวัดพะเยาเป็นหนึ่งในกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน) ที่เชื่อมโยงกับอารยธรรมล้านนา ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในหลากหลายประเภท อาทิเช่น การท่องเที่ยวชายแดนกับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ และกรรณิกา พิมลศรี, 2553) การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิเช่น ดอยหนอก ภูลังกา กว๊านพะเยา หนองเล็งทราย เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี อาทิเช่น ชุมชนรอบกว๊านพะเยา วัดศรีโคมคำ กิจกรรมเวียนเทียนกลางน้ำในวันสำคัญทางพุทธศาสนารอบวัดติโลกอาราม ประเพณีบวงสรวงไหว้สาพญางำเมือง ประเพณีแปดเป็ง และประเพณียี่เป็งลอยโคมที่กว๊านพะเยาวิถีชุมชนไทลื้อในอำเภอเชียงคำและเชียงม่วน ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดินบริเวณด่านชายแดนบ้านฮวก สำหรับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอีกประเภทหนึ่งของจังหวัดพะเยา คือ โบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ล้านนาและสุโขทัย (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2, 2560)

ตามหลักฐานที่ได้จากการสำรวจของกรมศิลปากรและนักวิจัยด้านประวัติศาสตร์ได้พบแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำอิง บางแหล่งได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยของภาครัฐและชุมชน ซึ่งมีจำนวน 2 แหล่งในบริเวณลุ่มน้ำอิง ได้แก่ โบราณสถานบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา และโบราณสถานเวียงลอ อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นต้น ซึ่งโบราณสถานทั้งสองแหล่งนี้ได้รับงบประมาณและทำการขุดค้นทางโบราณคดีโดยกรมศิลปากร มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 และมีได้การศึกษาวิจัยศักยภาพของโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยาและสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพะเยา โดยที่โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหน้าที่โดยตรงของกรมศิลปากรในการขุดค้นขุดแต่งแหล่งโบราณคดีเพื่อทำการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดี เพื่อหาอายุสมัยและความสำคัญของแหล่งโบราณคดีนั้น แต่กระบวนการหลังจากมีการขุดค้นทางโบราณคดีแล้วกรมศิลปากรไม่ได้เข้ามาดูสถานที่นั้น ๆ ด้วยกำลังของบุคลากรและงบประมาณไม่เพียงพอ จึงเป็นหน้าที่ของชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งโบราณคดีหรือแหล่งประวัติศาสตร์จะต้องมีเข้ามาดูแลและบริหารจัดการ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แต่เนื่องด้วยขาดความต่อเนื่องของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการวัฒนธรรมที่มีหน้าที่ในการให้ความรู้กับชุมชน เพื่อการบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทางของการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและแนวทางในการพัฒนาเพื่อที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2, 2560)

การที่ให้แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในจังหวัดพะเยาได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพะเยา นอกจากหลักฐานทางโบราณคดีแล้วการที่นักท่องเที่ยวได้เลือกมาท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหนึ่งของการท่องเที่ยว ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์จะช่วยให้ชุมชนและผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวมีชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อสอดรับกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว จากการสำรวจบริบทของแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในจังหวัดพะเยาพบว่า มีศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในการรองรับด้านการท่องเที่ยว แต่ปัญหาที่พบส่วนมาก

เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ในการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2, 2560)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและการคาดหวังของนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์ บริเวณลุ่มน้ำอิงจังหวัดพะเยา เพื่อนำเสนอผลของพฤติกรรมการท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในจังหวัดพะเยา นำเสนอเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการคาดหวังของนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์ บริเวณลุ่มน้ำอิงจังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา ปีพ.ศ.2560 จำนวน 596,754 คน (กลุ่มบริหารศาสตร์ภาคเหนือตอนบน, 2560) กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ Yamane, T. (Yamane, T., 1973) โดยได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ต่อความคลาดเคลื่อนที่ไม่เกินร้อยละ 5 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวพฤติกรรมและความคาดหวังต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ข้อมูลด้านพฤติกรรม 3) ข้อมูลด้านความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา และ 4) ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้ 1) เครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ทั้งความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี จำนวน 3 ท่าน ซึ่งได้ค่าของ IOC เฉลี่ยอยู่ที่ 0.70 ค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า หรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้อง น้อยว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงการกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยควรปรับเปลี่ยนคำถาม (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) 2) นำแบบสอบถาม

มาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ ที่ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมา โดยทดลองใช้แบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวไทย 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำแบบสอบถามแต่ละชุดมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal consistency method) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cornbrash's Alpha Coefficient) โดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546); (สุวิมล ติรกานันท์, 2548)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย แจกแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ แบ่งการใช้สถิติเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถิติในตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ข้อมูลด้านพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, J. W., 1981) ในการแปลค่าดังนี้

4.21 - 5.00 หมายถึง ความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20 หมายถึง ความคาดหวัง อยู่ในระดับมาก
2.61 - 3.40 หมายถึง ความคาดหวัง อยู่ในปานกลาง
1.81 - 2.60 หมายถึง ความคาดหวัง อยู่ระดับน้อย
1.00 - 1.80 หมายถึง ความคาดหวัง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าพฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในจังหวัดพะเยา โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวโบรารคดีและประวัติศาสตร์ จำนวนทั้งหมด 400 ชุด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงโบราณคดีและประวัติศาสตร์ 4) ประสบการณ์ที่ท่านต้องการได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ได้ผลสรุปออกมาเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว เพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 60.6 อยู่ในช่วงอายุส่วนใหญ่อายุ 21-25 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 17.1 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 241 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 59.4 รายได้ส่วนใหญ่มากกว่า 25,000 บาท/เดือน จำนวน 162 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 39.9 สถานภาพโสด จำนวน 277 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 68.2 ประกอบอาชีพผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ (นักเรียน นักศึกษา แม่บ้าน พ่อบ้าน ฯลฯ) จำนวน 108 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 26.6 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว จำนวน 114 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 28.1 ส่วนใหญ่เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาแล้ว จำนวน 361 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 88.9 ช่วงระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาส่วนใหญ่นิยมพักค้างคืน 1 คืน จำนวน 115 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 28.3 สถานที่พักแรมในจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่นิยมพักโรงแรม จำนวน 164 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 40.4 นิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการท่องเที่ยว จำนวน 330 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 81.3 โดยมีขั้นตอนการตัดสินใจในการท่องเที่ยวจากมีเวลาว่างจากงานประจำ และค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยว ตัดสินใจท่องเที่ยว จำนวน 204 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 50.2 ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารและการรับรู้จากการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 169 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 41.6 ในส่วนของข่าวสารทางการท่องเที่ยวจังหวังพะเยาจาก สื่อออนไลน์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เฟสบุ๊ค อินตาร์แกรม ไลน์ จำนวน 249 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 61.3 มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา (โดยประมาณ) มากกว่า 3,000 บาท จำนวน 174 บาท คิดเป็นจำนวนร้อยละ 42.9 มีลักษณะในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ตัดสินใจร่วมกับครอบครัว จำนวน 144 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 35.5 มีลักษณะการจัดการวางแผนและการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดพะเยานิยมวางแผนและจัดการการเดินทางด้วยตัวเองและเพื่อน จำนวน 400 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 98.5 นิยมเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จำนวน 206 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 50.7 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แบ่งออกกเป็น 5 ด้าน พบว่า

1. ด้านความดึงดูดด้านการท่องเที่ยว มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.06 , S.D. = 0.765) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในด้านคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวมีความคาดหวังระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09 , S.D.=0.726) ด้านความสมบูรณ์และสวยงามของร่องรอยที่

เหลืออยู่ของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์มีความคาดหวังระดับมาก ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะในต่างละยุคสมัยมีความคาดหวังระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04 , S.D.=0.769) ความเป็นเอกลักษณ์ทางสิ่งก่อสร้างหรือวัตถุทางโบราณคดีที่พบได้ยากมีความคาดหวังระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04 , S.D.=0.816) ดังแสดงตามตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านความดึงดูดด้านการท่องเที่ยว)

รายการ	ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ความดึงดูดด้านการท่องเที่ยว			
ด้านคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.09	0.726	ความคาดหวังระดับมาก
ด้านความสมบูรณ์และสวยงามของร่องรอยที่เหลืออยู่ของแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์	4.08	0.751	ความคาดหวังระดับมาก
ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะในต่างละยุคสมัย	4.04	0.769	ความคาดหวังระดับมาก
ความเป็นเอกลักษณ์ทางสิ่งก่อสร้างหรือวัตถุทางโบราณคดีที่พบได้ยาก	4.04	0.816	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**4.06**	**0.765**	**ความคาดหวังระดับมาก**

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.82 , S.D. = 0.834) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในกิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบกับสภาพแวดล้อมของแหล่งทองเที่ยว มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.755) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมีในแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97, S.D. = 0.819) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความคาดหวังระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.824) ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.76 , S.D. = 0.824) มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชมระดับความคาดหวังมาก ($\bar{x}$ = 3.45, S.D. = 0.951) ดังแสดงตามตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว)

รายการ	ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว			
ความหลากหลายของกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	3.85	0.824	ความคาดหวังระดับมาก
ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.76	0.824	ความคาดหวังระดับมาก
กิจกรรมท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบกับสภาพแวดล้อมของแหล่งทองเที่ยว	4.07	0.755	ความคาดหวังระดับมาก
ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมมีในแหล่งโบราณคดี และประวัติศาสตร์	3.97	0.819	ความคาดหวังระดับมาก
มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชม	3.45	0.951	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**3.82**	**0.834**	**ความคาดหวังระดับมาก**

3. ด้านการเข้าถึงและการรองรับด้านการท่องเที่ยว ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.80 , S.D. = 0.891) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ถนน และป้ายบอกทาง) มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.830) สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้แก่น้ำ ไฟฟ้า ถนน ที่พัก สัญญาโทรศัพท์ และที่จอดรถ ถังขยะ เป็นต้น มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95, S.D. = 0.831) ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.67, S.D. = 0.956) มีบริการพาหนะสำหรับท่องเที่ยวในสถานที่ เช่น รถจักรยาน รถราง เป็นต้น มีความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 1.007) ดังแสดงตามตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านการเข้าถึง และการรองรับด้านการท่องเที่ยว)

รายการ	ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
3. ด้านการเข้าถึง และการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ถนน และป้ายบอกทาง)	3.95	0.830	ความคาดหวังระดับมาก

ตารางที่ 4 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านการเข้าถึง และการรองรับด้านการท่องเที่ยว) (ต่อ)

รายการ	ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้แก่น้ำ ไฟฟ้า ถนน ที่พัก สัญญาโทรศัพท์และทีจอดรถ ถังขยะ เป็นต้น	3.95	0.831	ความคาดหวังระดับมาก
ป้ายสื่อความหมายของแหล่งท่องเที่ยว	3.92	0.834	ความคาดหวังระดับมาก
มีศูนย์บริการให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว	3.67	0.956	ความคาดหวังระดับมาก
มีบริการพาหนะสำหรับท่องเที่ยวในสถานที่ เช่น รถจักรยาน รถราง เป็นต้น	3.53	1.007	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**3.80**	**0.891**	**ความคาดหวังระดับมาก**

4. ด้านความปลอดภัย ความคาดหวังในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.772) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.727) ความปลอดภัยในทรัพย์สิน คาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.724) ความปลอดภัยจากโรคระบาด คาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.09, S.D. = 0.755) ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ คาดหวังในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.98, S.D. = 0.813) ดังแสดงตามตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านความปลอดภัย)

รายการ	ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์		
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
4. ด้านความปลอดภัย			
ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ	4.17	0.727	ความคาดหวังระดับมาก
ความปลอดภัยจากโรคระบาด	4.09	0.755	ความคาดหวังระดับมาก
ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ	3.98	0.813	ความคาดหวังระดับมาก
ความปลอดภัยในทรัพย์สิน	4.17	0.724	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**4.10**	**0.772**	**ความคาดหวังระดับมาก**

5. ด้านการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ความคาดหวังในระดับมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.683) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.784) มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม คาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.792) การดูแลรักษาและปรับปรุงแหล่งเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.817) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ เช่น กำหนดโซน กำหนดเวลาเข้าชมและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นต้น ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.788) มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.803) มีเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเพียงพอ ความคาดหวังในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.901) ดังแสดงตามตารางที่ 6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ด้านการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์)

รายการ	**ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์**		
	$\bar{X}$	**S.D.**	**ความหมาย**
5. ด้านการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์			
การดูแลรักษาและปรับปรุงแหล่งเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	3.92	0.817	ความคาดหวังระดับมาก
การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ เช่น กำหนดโซน กำหนดเวลาเข้าชมและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว เป็นต้น	3.92	0.788	ความคาดหวังระดับมาก
มีเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเพียงพอ	3.70	0.901	ความคาดหวังระดับมาก
มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	3.89	0.803	ความคาดหวังระดับมาก
มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	3.96	0.792	ความคาดหวังระดับมาก
ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.98	0.784	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**3.89**	**0.683**	**ความคาดหวังระดับมาก**

ตอนที่ 4 ประสบการณ์ที่ท่านต้องการได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ พบว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการรับจากการท่องเที่ยวมีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.759) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ประสบการณ์ด้านอารมณ์ (รู้สึกมีความสุข ความสนุก เพลิดเพลินท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี

และประวัติศาสตร์) มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.714) ประสบการณ์ด้านความรู้ (ได้รับความรู้จากการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.770) ประสบการณ์ด้านความสร้างสรรค์ (เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.764) ประสบการณ์ด้านสังคม (ได้ทำความรู้จัก มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากยิ่งขึ้น) มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.789) ประสบการณ์ด้านร่างกาย (ได้ใช้พละกำลังหรือออกกำลังกายในระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.762) ดังแสดงตามตารางที่ 7 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงประสบการณ์ที่ท่านต้องการได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์

รายการ	ความต้องการได้รับจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ประสบการณ์การท่องเที่ยว			
1. ประสบการณ์ด้านอารมณ์ (รู้สึกมีความสุข ความสนุก เพลิดเพลินท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์)	4.09	0.714	ความคาดหวังระดับมาก
2. ประสบการณ์ด้านความรู้ (ได้รับความรู้จากการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์)	4.04	0.770	ความคาดหวังระดับมาก
3. ประสบการณ์ด้านร่างกาย (ได้ใช้พละกำลังหรือออกกำลังกายในระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์)	3.84	0.762	ความคาดหวังระดับมาก
4. ประสบการณ์ด้านสังคม (ได้ทำความรู้จัก มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากยิ่งขึ้น)	3.89	0.789	ความคาดหวังระดับมาก
5. ประสบการณ์ด้านความสร้างสรรค์ (เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์)	3.96	0.764	ความคาดหวังระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	**3.96**	**0.759**	**ความคาดหวังระดับมาก**

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-25 ปี การศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้มากกว่า 25,000 บาท/เดือน สถานภาพโสด และเป็นผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ก่อพงษ์ บุญยการ ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000 –30,000 บาท สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ (ก่อพงษ์ บุญยการ, 2550)

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาแล้ว ส่วนใหญ่พักค้างคืน 1 คืน สถานที่พักแรมคือโรงแรม นิยมใช้รถยนต์ส่วนตัว โดยมีขั้นตอนการตัดสินใจในการท่องเที่ยวจากมีเวลาว่างจากงานประจำและค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวก่อนการตัดสินใจท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารและการรับรู้จากการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุค อินตาร์แกรม และไลน์ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา โดยประมาณมากกว่า 3,000 บาท มีการตัดสินใจเดินทางร่วมกับครอบครัว นิยมวางแผนและจัดการการเดินทางด้วยตัวเองและเพื่อน นิยมเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ซึ่งสอดคล้อง งานวิจัยของ สายฝน ยวนแหล และคณะ ที่พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์คือการเดินทางมาเพื่อการพักผ่อนและเยี่ยมชมสถานที่ใหม่ๆเป็นหลักและในด้านรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวผู้มาเยือนมีรูปแบบการท่องเที่ยวด้วยตนเองโดยใช้พาหนะส่วนตัวซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวแล้วและมีความต้องการกลับมาเที่ยวอีก โดยได้รับข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุค อินตาร์แกรม ไลน์ มากที่สุด (สายฝน ยวนแหล และคณะ, 2548)

3. ความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ด้านความดึงดูดด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และเบญจวรรณ โมกมล ที่ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวจะต้องมีหลักว่าสามารถดึงดูดคนให้ไปเที่ยวชมได้แก่ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ (สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และเบญจวรรณ โมกมล, 2550) และผลการศึกษาของ ประกอบศิริ ภักดีพินิจ ที่พบว่า เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอาชีพสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ในชุมชนได้ (ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2545) และยังมีงานวิจัยของ สายฝน ยวนแหล และคณะ ที่พบว่าความสวยงามของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นปัจจัยจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ (สายฝน ยวนแหล และคณะ, 2548) ซึ่งสามารถอภิปรายรายละเอียดเพิ่มเติมได้ดังนี้ 1)

นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Chankhanit, A. ที่ว่าชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีแหล่งการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา (Chankhanit, A., 2014) ดังนั้น รูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเหมาะสมต่อการเตรียมความพร้อมต่อการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร ที่ว่าองค์ประกอบตัวบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่าการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้าและกลายเป็นที่รู้จักของผู้คนอย่างแพร่หลายต้องพัฒนาจากเรื่องระบบการให้บริการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน คือ การประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง มีสื่อความหมายกับคนที่มาเยือนอย่างเข้าใจกันและ การอำนวยความสะดวกทุกด้าน (ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร, 2542) 2) นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังด้านการเข้าถึงและการรองรับด้านการท่องเที่ยว ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และนิรมล จันทร์แย้ม และ เสาวคนธ์ ฟรายเก้อ ที่พบว่าศักยภาพของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้น ความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยว เช่น เส้นทางการเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาแหล่งท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ และควรจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง เช่น สถานที่จอดรถ ร้านซ่อมรถ ร้านสะดวกซื้อ ห้องน้ำ เป็นต้น (ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และนิรมล จันทร์แย้ม, 2559); (เสาวคนธ์ ฟรายเก้อ, 2562) 3) นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังด้านความปลอดภัย มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและนำเสนอแนวทางการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้ว่ามี 6 แนวทางด้วยกัน คือ การจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้านอุบัติเหตุ 2) ด้านการหลอกลวง/ต้มตุ๋น 3) ด้านภัยธรรมชาติ 4) ด้านอาชญากรรม 5) ด้านสุขอนามัย/โรคระบาด 6) และด้านการจลาจล/การก่อการร้าย (4) นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังด้านการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Kerry, G. & Jackie, C. บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ที่กล่าวไว้ว่า การให้ชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม (Kerry, G. & Jackie, C., 2000) และ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) นอกจากความร่วมมือของคนในชุมชนเองแล้ว สุนีย์ อภิชาตกุลชัย ยังได้กล่าวไว้ว่า ความร่วมมือและความช่วยเหลือที่มาจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่าย และการเสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งก็มีส่วนสำคัญยิ่งสิ่งสำคัญประการแรกที่จะทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้นั้น โดยอาศัยหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสุขและความสามัคคีและช่วยป้องกันหรือลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน (สุนีย์ อภิชาตกุลชัย, 2557)

4. ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการรับจากการท่องเที่ยวแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีดังนี้ ประสบการณ์ด้านอารมณ์ (รู้สึกมีความสุข ความสนุก เพลิดเพลินท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ประสบการณ์ด้านความรู้ (ได้รับความรู้จากการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ประสบการณ์ด้านความสร้างสรรค์ (เกิดความคิดสร้างสรรค์ท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ประสบการณ์ด้านสังคม (ได้ทำความรู้จัก มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนมากยิ่งขึ้น) มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ประสบการณ์ด้านร่างกาย (ได้ใช้พละกำลังหรือออกกำลังกายในระหว่างท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์) มีความต้องการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Jennings, G. R. & Nickerson, N. การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experiential tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวร่วมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เป็นเจ้าของพื้นที่กับนักท่องเที่ยว (Jennings, G. R. & Nickerson, N., 2006) และแนวคิดของ Perreault, W. D. et al. เกี่ยวกับรูปแบบการการเดินทางมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสวงหาประสบการณ์ (experiential tourists) รวมถึงแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำรงชีวิตและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน (Perreault, W. D. et al., 1979)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า พฤติกรรมและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์บริเวณลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยว เพศหญิง อยู่ในช่วงอายุส่วนใหญ่อายุ 21-25 ปี ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว นิยมพักค้างคืน 1 คืน รูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนและครอบครัว ส่วนใหญ่เคยมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาแล้ว พักค้างคืนและเลือกพักโรงแรมในตัวจังหวัดพะเยา ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการท่องเที่ยว มีการวางแผนการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดจากการทำงาน หาข้อมูลและตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวด้วยตัวเอง ค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวังพะเยาจาก สื่อออนไลน์ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เฟสบุค อินตาร์แกรม ไลน์ และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา โดยประมาณ 3,000 บาท ต่อทริป ผลกการศึกษาความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มี 5 ด้าน ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงและการรองรับด้านการท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัย ด้านการจัดการแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ พบว่านักท่องเที่ยวมีความคาดหวังต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีและประวัติศาสตร์เพื่อเป็น

แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก เป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น ผลการศึกษาประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการรับจากการท่องเที่ยวมีความต้องการทุกด้านในระดับมาก พบว่า ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการรับจากการท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก คือ ประสบการณ์ด้านอารมณ์ รู้สึกมีความสุข ความสนุก เพลิดเพลินท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ มีความต้องการในระดับมาก ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและประวัตศาสตร์ในจังหวัดพะเยา ควรมีพัฒนากายภาพ สิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ของแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงามและดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินใจให้นักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป พบประเด็นที่คาดว่าจะเป็นประโยชน์ ดังนี้ รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง

เสาวคนธ์ ฟรายเก้อ. (2562). แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษากลุ่มเขาออกการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. ในวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. (2560). ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2564 จาก http://osmnorth-n2.moi.go.th/demo/home/

ก่อพงษ์ บุญยการ. (2550). พฤติกรรมและปัจจัยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกใช้บริการที่พักในอำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธนภูมิ ปองเสงี่ยม และนิรมล จันทร์แย้ม. (2559). การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (The 1st RUSNC)**.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร. (2542). สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย .

บุณยสฤษฏ์ อเนกสุข. (2558). ยล เยี่ยม เยือน เหย้า : แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยว. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2545). ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ และกรรณิกา พิมลศรี. (2553). การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อ กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน. ในรายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ใน สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร.

สายฝน ยวนแหล และคณะ. (2548). พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟูปริ๊นติ้ง.

สุนีย์ อภิชาตกุลชัย. (2557). การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุพรรณิการ์ ขวัญเมือง และเบญจวรรณ โมกมล. (2550). ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวเชิงสปา จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุวิมล ติรกานันท์. (2548). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Best, J. W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice - Hall.

Chankhanit, A. (2014). Guideline for Tourism Potentiality Building in WiengHuawSubdistrict Administration Organization, Plan District, Chiang Rai Province from Cultural Tourism Route. Research report: Chiang Rai Rajabhat University.

Jennings, G. R. & Nickerson, N. (2006). Quality tourism experiences. Burlington, MA: Elsevier.

Kerry, G. & Jackie, C. (2000). The Tourism DevelopmentHandbook: A Practical Approach to Planning and Marketing. New York: Continuum.

Perreault, W. D. et al. (1979). A Psychological Classification of Vacation Life-styles. Journal of Leisure Research, 9(3), 208-224.

บทความวิจัย

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*

DEVELOPMENT MODEL OF TEACHER LEADERSHIP IN DIGITAL ERA ON INSTRUCTIONAL LEARNING IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE REGIONAL EDUCATION OFFICE NUMBER 11

มัตติกา ผาลี*
Mattika Phalee*
ไชยา ภาวะบุตร
Chaiya Pawabutra
จินดา ลาโพธิ์
Jinda Lapho
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร
Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand
*Corresponding author E-mail: mattika.pha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาฯ 3) ตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนา ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นฯ เป็นวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 386 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ระยะที่ 2 จัดทำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล และยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 30 คน 7 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบบประเมินภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย

* Received 30 April 2023; Revised 21 May 2023; Accepted 25 May 2023

พบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ประกอบ ด้วย 6 องค์ประกอบ 65 ตัวบ่งชี้ 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ประกอบ ด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) สื่อการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล และ 3) ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมโดยรวมมากที่สุด และครูมีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นหลังการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 45.80

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, ภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล, การจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล

Abstract

This research article aims to 1) study the components of digital teacher leadership in learning management, 2) create and develop a development model, and 3) examine the effectiveness of the development model. according to the developed model It is a research and development method (R&D), divided into 3 phases. is Phase 1, to study the model of teacher leadership development in the digital age. The sample consisted of primary school teachers. In the area responsible for the Office of Education Region 11 in the academic year 2022, a total of 386 people were selected by multi-stage random sampling. and confirmed by experts Expert Phase 3: An experimental model for developing teacher leadership in the digital age is an elementary school teacher in the area under the responsibility of Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office, Region 2, 30 people in 7 schools by purposive random sampling. Tools used to collect research data consisted of an unstructured interview form. estimation scale type questionnaire Assessment form for teacher leadership in the digital age in learning management. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as follows: 1) The components of teacher leadership in the digital age in learning management consisted of 6 components, 65 indicators. 2) The teacher leadership development model. The digital age in learning management consists of 1) principles, 2) objectives, 3) contents, 4) processes, 5) learning materials, and 6) measurement and evaluation and 3) the results of examining the effectiveness of the digital age teacher leadership development model in learning management. Most suitable overall And teachers have more digital teacher

leadership in learning management after the development. representing 45.80 percent.

Keywords: Development Model, Teacher Leadership in The Digital Era, Learning Management in The Digital Era

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ของประเทศไทยต้องมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถติดต่อสื่อสารและอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของความเสมอภาคและ ผลประโยชน์ร่วมกันในการเสริมสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของ ภูมิภาคอาเซียน รูปแบบการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและเป้าหมายการรวมกลุ่มเป็นภูมิภาคอาเซียน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระพื้นฐานและสามารถนำสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบของสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ โดยเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะและประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพราะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน หรือในโรงเรียนเท่านั้น ผู้สอนและผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลายสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (ทรงเกียรติ พืชมงคล และคณะ, 2559)

ภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล มีคุณค่าและมีประโยชน์แก่วงการทางวิชาการเรียนรู้ ครูรวมพลัง ร่วมมือทำงานในชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (professional learning community) มีวัฒนธรรมของการร่วมมือและเสริมสร้างการพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ แก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหา บำรุงรักษาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่วิชาชีพ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ส่งเสริมพัฒนาเพื่อนครูสู่ครูมืออาชีพ 2) เป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนและมีนวัตกรรม 3) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4) มุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน จากผลการวิจัยของไชยา ภาวะบุตร และคณะ พบว่า การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาลนั้น บุคลากรควรบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ (ไชยา ภาวะบุตร และคณะ, 2563) และ Fullan กล่าวไว้ว่า ในช่วงที่ผ่านมามีการให้ความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาต่อการเพิ่มคุณภาพครูมากขึ้น เนื่องจากความพยายามในการปฏิรูป (Fullan, M., 2001) ซึ่ง Barth ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนเกิดแรงผลักดันต่อการพัฒนาวิชาชีพครูและภาวะผู้นำครู (Barth, R. S., 2001) และแนวคิดของ Harris กล่าวว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วให้ครูเป็นผู้นำในการสอนแก่ครูคนอื่นๆ นำไปสู่การร่วมมือ มีการยืนยันงานเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ว่าการกระจายภาวะผู้นำไปสู่ครูหรือส่งเสริม

ให้ครูมีความ สามารถในการนำส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการจัดองค์กรของสถานศึกษา อีกทั้งการมีส่วนเกี่ยวข้องและการร่วมมือรวมพลังของบุคลากรครูในสถานศึกษาอันเป็นหลักสำคัญของความสามารถทางภาวะผู้นำ และภาวะผู้นำครูนั้นยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาสถานศึกษาและมีอิทธิพลทางบวกต่อความเชื่อมั่นในความสามารถ (self-efficacy) และขวัญกำลังใจครู (Harris, A., 2002) ตลอดถึง ธราญา จิตรชญาวณิช ได้กล่าวว่า ซึ่งในสังคมไทยเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะปัญหาของครู ซึ่งมีปัญหาสำคัญด้านการจัดการเรียนรู้ของครู กล่าวคือครูบางคนส่วนมากหรือบางส่วนในสถาบันการศึกษาแต่ละระดับยังยึดตนเองเป็นสำคัญหรือเป็นหลักการสอน โดยตนเองเคยใช้วิธีการหรือกระบวนการอย่างไรก็ทำแบบนั้นตลอด ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ไปในทางที่ดี แปลกใหม่ และน่าสนใจ จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขสนุกในการเรียนรู้ และเกิดความท้อแท้ในการเรียนเพราะรู้สึกว่าไม่ได้รับประโยชน์มากมายในการเรียน (ธราญา จิตรชญาวนิช, 2560) และ กนกอร สมปราชญ์ ได้กล่าวว่า สถานศึกษานั้นครูขาดภาวะผู้นำย่อมทำให้ดำเนินงานต่าง ๆ ไปด้วยความยากลำบาก วุ่นวายสับสน ต่างคนต่างทำงานไม่ประสานกัน และเกิดความขัดแย้ง การบรรลุเป้าหมายก็ย่อมจะล่าช้า ไม่ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กนกอร สมปราชญ์, 2560) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล กล่าวถึงภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์ การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความรู้พื้นฐานด้วนเทคโนโลยีดิจิทัลแต่ยังขาดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

ด้วยสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล เพื่อสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล และตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพราะการจัดการเรียนรู้เป็นหน้าที่หลักที่สำคัญในวิชาชีพครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครูผู้สอนมีภาวะผู้นำทางการจัดการเรียนรู้ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง

และมีความสุข ตลอดจนพิจารณาถึงความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ในการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลและตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 386 คน ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล และยืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน และในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลและตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 30 คน จาก 7 โรงเรียน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบประเมินภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ 9 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดกรอบแนวคิด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนา จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการดังนี้

1. นำกรอบแนวคิดในการวิจัย มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2. สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

3. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา และหาความสอดคล้องของข้อมูล เพื่อสรุปองค์ประกอบและวิธีการพัฒนาที่ใช้ในการร่างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาระดับการมีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล โดยการศึกษาเชิงสำรวจ

1. นำข้อมูลที่สรุปได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาสร้างเป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของการวิจัยและสอดคล้องกับนิยามศัพท์

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม พร้อมนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3. นำแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตรวจสอบ

4. หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index) เป็นรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC. Index ตั้งแต่ 0.5 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) มาใช้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.89 - 1.00

5. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

6. นำแบบสอบถามดังกล่าวมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายเป็นรายข้อ และนำข้อคำถามที่มีอำนาจค่าจำแนกเข้าเกณฑ์คืออยู่ระหว่าง 0.31 - 0.97 แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

7. นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นรายงานต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมจัดพิมพ์และแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

8. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

9. เก็บแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 312 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82 พร้อมนำไปจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษามี 6 องค์ประกอบ 65 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มี 11 ตัวบ่งชี้ 1.2 การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 13 ตัวบ่งชี้ 1.3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมี 9 ตัวบ่งชี้ 1.4) การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัลมี 10 ตัวบ่งชี้ 1.5) การคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูยุคดิจิทัลมี 7 ตัวบ่งชี้ และ 1.6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมี 15 ตัวบ่งชี้

2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ 1.1) หลักการ ได้แก่ แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย 1.1.1) เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยยึดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน 1.1.2) เป็นรูปแบบที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการกระทำ เป็นการเรียนรู้ในการสร้างความคิด รวบยอด การพัฒนาความเข้าใจและความสามารถต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง 1.1.3) เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารประกอบ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกปฏิบัติจริง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) และ 1.1.4) เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยมีหลักการสำคัญ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) 1.2) วัตถุประสงค์ ได้แก่ เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลของการพัฒนา ประกอบด้วย 1.2.1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา 1.2.2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน

ประถมศึกษา และ 1.2.3) เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น 1.3) เนื้อหา ได้แก่ องค์ความรู้ในเอกสารประกอบการพัฒนา จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย 1.3.1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 1.3.2) การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 1.3.3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 1.3.4) การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 1.3.5) การคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 1.3.6 คุณธรรม จริยธรรมจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 1.4) กระบวนการพัฒนา ได้แก่ ขั้นตอนการพัฒนา ประกอบด้วย 1.4.1) การศึกษาเอกสารประกอบ 1.4.2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 1.4.3) การฝึกปฏิบัติจริง และ 1.4.4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) 1.5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือการใช้เอกสารประกอบการพัฒนา วีดีทัศน์ วีซีดี วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องเขียน เครื่องฉายภาพ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ 1.6) การวัดและประเมินผล ได้แก่ วิธีการวัดเพื่อประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ในกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบ

3. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีรายละเอียดดังนี้นี้ 3.1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80) พิจารณาตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้คือ คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู ($\bar{X}$ = 4.89) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.78) กระบวนการของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.78) การวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.80) หลักการของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.67) เนื้อหาของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.67) และ 3.2) ภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ระหว่างก่อนการทดลองใช้รูปแบบและหลังการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการประเมิน ระยะหลังการทดลองใช้รูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.77) สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ ($\bar{X}$ = 2.49) และมีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 2.28 ซึ่งหมายความว่า ครูที่ร่วมวิจัยมีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ก่อนเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับน้อย หลังจากที่ได้เข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 2.28 หรือคิดเป็นดัชนีความก้าวหน้า 45.80

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยองค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

2) การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5) การคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ รัตติยา พร้อมสิ้น กล่าวถึง ภาวะผู้นำครู ว่า เป็นพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของครูที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ และผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันขององค์กร (รัตติยา พร้อมสิ้น, 2559)ซึ่ง Harris, A. and Mujis, D. ได้ให้ความหมายไว้เช่นเดียวกันว่าภาวะผู้นำครูหมายถึงความสามารถของครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเรียน การสอนใช้บทบาทของผู้นำเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ท่ามกลางครูและครูผู้นำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนในระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่จะนำหรือเป็นผู้นำซึ่งภาวะผู้นำนั้นเป็นการสร้างสถานการณ์ทำให้บุคคลได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน (Harris, A. & Muijs, D., 2005) และยังสามารถอภิปรายรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ของภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา คือ ลักษณะของครูผู้สอนที่การพัฒนาตนเองเพื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัย โดยใช้ ICT เพื่อการประยุกต์ใช้และสร้างนวัตกรรมในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ พัฒนา สนับสนุน ทักษะการคิด ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ชี้แนะแนวทางเพื่อให้เกิดการเรียนรู้นำไปสู่ในการประเมินและวัดผลการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา ได้กล่าวดังนี้ 1) ครูพึงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประยุกต์ใช้ได้ดีในวิชาชีพครู เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้และการทำงาน 2) จัดการศึกษาต้องสอดคล้องสภาพสังคมเทคโนโลยีก้าวไกล 3) เน้นการใช้และสร้างนวัตกรรมในบริบทของไทยมุ่งพัฒนาคนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม อยู่ร่วมกันด้วยมนุษยธรรม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) และ อินทิรา ชูศรีทอง ได้สรุปองค์ประกอบมี 5 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การใช้ ICT พื้นฐาน และระบบเครือข่าย 2) การใช้ ICT พัฒนา สนับสนุนทักษะการคิด ความคิดสร้างสรรค์ 3) การใช้ ICT ในการประเมิน และวัดผลการเรียนการสอน 4) การใช้ ICT ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ 5) การกำหนดเป้าหมาย และการออกแบบกิจกรรมควบคู่ไปกับการใช้ ICT (อินทิรา ชูศรีทอง, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ Fansher ได้กล่าวถึงการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนโดย 1) นำเสนอวิธีการสอนของครูจากการบอกให้ทำหรือการบรรยายไปเป็นการสอนแบบใหม่ที่ปล่อยให้ผู้เรียนสอนตัวเอง 2) ครูเป็นผู้แนะนำ (Fansher, H., 2011)

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล คือ ลักษณะของครูผู้สอนที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถค้นหาตนเองได้เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ทางดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ กัชพร ค้าทอง ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการ

พัฒนาความคล่องทางดิจิทัลไว้ดังนี้ 1) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) สามารถค้นหาตนเองได้ 3) สร้างแนวคิดใหม่ (กัชพร ค้าทอง, 2563) และยังมี จิณณวัตร ปะโคทัง ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัลไว้ดังนี้ 1) พัฒนาครูให้มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง 2) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้อย่างหลากหลายที่สามารถพัฒนาตนเองได้ 3) สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ทุกเวลา (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) และ Park Y. ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัลไว้ดังนี้ 1) มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) สร้างแนวคิดใหม่ 3) มีทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 4) เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ (Park. Y., 2006)

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ คือ พฤติกรรมของครูผู้สอนที่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นการปฏิบัติจริงสอนแบบโครงงาน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นในการทำกิจกรรมสร้างผลงานด้วยตัวนักเรียนเอง จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีลักษณะ STEM Education และใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้เพื่อการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับ กรองทิพย์ นาควิเชียรได้เสนอแนวคิดการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นการปฏิบัติจริง 2) สอนแบบโครงงาน โดยครูเป็นผู้กระตุ้นในการทำกิจกรรมสร้างผลงานด้วยตัวนักเรียนเอง 3) ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ 4) สอนแบบโมเดลซิปปา 5) วัดและประเมินผลตามสภาพจริง 6) ใช้สื่อและเทคโนโลยีประกอบการจัดการเรียนรู้ (กรองทิพย์ นาควิเชียร, 2560) และ จิณณวัตร ปะโคทัง ได้กล่าวถึงลักษณะการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นการปฏิบัติจริง 2) ใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ 3) สอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 4) วัดและประเมินผลตามสภาพจริง 5) จัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) และสอดคล้องกับ Churchesได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เพื่อให้เกิดนวัตกรรม ไว้ดังนี้ 1) จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นการปฏิบัติจริง 2) วัดและประเมินผล (Churches, C., 2008)

องค์ประกอบที่ 4 การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล คือ ลักษณะของครูผู้สอนที่มีความสามารถในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ออกแบบบทเรียนออนไลน์และประยุกต์ใช้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพอย่างสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ และสามารถใช้คอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตได้อย่างหลากหลาย ใช้โปรแกรมค้นหาข้อมูล ฐานข้อมูลออนไลน์ และสามารถประเมินผลข้อมูลการใช้และการจัดการสารสนเทศ ประเมินความถูกต้อง และการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากอินเตอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับ จิณณวัตร ปะโคทัง ได้กล่าวถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Information, Communication and Technology Literacy: ICT) ในโลกศตวรรษที่ 21 คือ การรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วตอบสนอง รับสิ่งที่รับรู้มาเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทันที แสดงถึงการขาดทักษะการคิดแบบขาดวิจารณญาณ ผลที่เกิดขึ้นก็จะตกอยู่ภายใต้การชวนเชื่อและไม่

สามารถกำหนดตนเองได้ การสร้างทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการเท่าทันไม่ตกอยู่ภายใต้การถูกชักจูง ชวนเชื่อ มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) 2) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) 3) การรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Information, Communication and Technology) (จิณณวัตร ปะโคทัง, 2561) และยังมี สุกัญญา แช่มช้อย ได้กล่าวถึงการรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ 1) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลค้นหาสื่อ ข้อมูล และสารสนเทศได้ 2) วิเคราะห์ผลกระทบของสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์, สื่อสังคมออนไลน์ และสื่อบันเทิงต่อผู้รับสื่อได้ 3) ประเมินสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์, สื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงได้ 4) สร้างสรรค์สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์, สื่อสังคมออนไลน์และสื่อบันเทิงได้ 5) ประเมินและเลือกใช้สารสนเทศได้ 6) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประมวล และนำเสนอสารสนเทศได้ 7) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารหรือนำเสนอสื่อและสารสนเทศอย่างปลอดภัย ไม่ผิดจริยธรรมและกฎหมาย (สุกัญญา แช่มช้อย, 2562) สอดคล้องกับ Beetham and Sharp กล่าวไว้ว่า การรู้เท่าทันดิจิทัล คือ 1) มีความรู้ความเข้าใจ (Recognized Need) 2) มีความสนใจใฝ่รู้ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมต่าง ๆ (Beetham, H. & Sharpe, R., 2013)

องค์ประกอบที่ 5 การคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ คือ การริเริ่มสร้างสรรค์ทางความคิด เพื่อสร้างความคิดแนวใหม่ให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับใช้ในการเรียนรู้ตามสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ กองการบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ว่า การปรับเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อบ่มเพาะความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการรังสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ (Generative Learning) คือ 1) ปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียน และในระบบ เป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน และนอกระบบ 2) ปรับเปลี่ยนจากการเรียนจากข้อเท็จจริง (Fact-Based) เป็นการเรียนที่เริ่มจากการใช้ความคิด (Idea-Based) 3) ปรับเปลี่ยนจากการคิดในกรอบ (In the Box) เป็นการคิดนอกกรอบ (Out the Box) 4) ปรับเปลี่ยนจากการเรียนแบบถ่ายทอด (Transmitting) เป็นการเรียนแบบชี้แนะ (Mentoring) (กองการบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) ตลอดถึง กรองทิพย์ นาควิเชียร ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ 1) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 2) กระตุ้นศิษย์สร้างนวัตกรรม 3) มีความสามารถในการประสานคนอื่นที่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและไม่สอดคล้องกัน ให้สามารถทำงานร่วมกัน 4) การสร้างแรงจูงใจนำไปสู่แนวคิดที่สนับสนุนความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเชิงสร้างสรรค์ (กรองทิพย์ นาควิเชียร, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ Beetham and Sharpe ได้กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ คือ 1) ความสามารถที่จะสังเคราะห์ 2) สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ หรือสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ (Beetham, H. & Sharpe, R., 2013)

องค์ประกอบที่ 6 คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล คือ พฤติกรรมของครูผู้สอนที่เป็นแบบอย่างในการใช้ ICT อย่างถูกต้องปลอดภัย สื่อสารถูกต้อง

ตามกฎหมาย คุณธรรม จริยธรรม และครูต้องรู้จักตนเอง ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง และของผู้อื่น พร้อมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอังพึงประสงค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ บันเย็น เพ็งกระจ่าง ได้กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งได้ให้ความหมายของ จริยธรรมว่า 1) สิ่งที่พึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคม 2) เป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่นมานคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น (บันเย็น เพ็งกระจ่าง, 2561) และยังมี พรชัย เจดามาน และคณะ ได้กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งได้ให้ความหมายของ จริยธรรมว่า 1) สิ่งที่พึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคม 2) เป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่นมานคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิตในยุคดิจิทัล เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี (พรชัย เจดามาน และคณะ, 2559) และ Park Y. ได้กล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไว้ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมร่วมกัน 2) ยกย่องและให้ความสำคัญของความซื่อสัตย์ของครู 3) ยกย่องชมเชยความเป็นกัลยาณมิตรทั้งกลุ่มครูและคนทั่วไป 4) ยกย่องชมเชยความเสียสละ ความมีจิตอาสา ในการพัฒนาศิษย์ให้เป็นคนดี 5) จัดให้มีรางวัลในความมีจิตวิญญาณความเป็นครูในโรงเรียน 6) สนับสนุน ส่งเสริม และให้ความสำคัญในความหวังดีในความรักต่อศิษย์และเพื่อนร่วมงาน จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นกรอบในการพัฒนาครูในโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าไปในทิศทางเดียวกันด้วย (Park. Y., 2006)

2. จากผลสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติยา พร้อมสิ้น เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนาของรูปแบบ และ 5) การวัดและประเมินผล (รัตติยา พร้อมสิ้น, 2559) ส่วน รัษฎากร อัครจันทร์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาภาค 11 มีองค์ประกอบของรูปแบบ

6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล (รัษฎากร อัครจันทร์, 2560) นอกจากนี้ Dessler มีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) ความมุ่งหมายของรูปแบบ 3) เนื้อหาของรูปแบบ 4) กระบวนการของรูปแบบ 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล (Dessler, P., 1968)

3. จากผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ตรวจสอบได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณารายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้คือ คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัล การวัดและประเมินผล วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ และเนื้อหาของรูปแบบ และ 2) ภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ระหว่างก่อนการทดลองใช้รูปแบบและหลังการทดลองใช้รูปแบบ มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ระยะหลังการทดลองใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ และมีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 2.28 ซึ่งหมายความว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ร่วมวิจัยมีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ก่อนเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับน้อย หลังจากที่ได้เข้าร่วมทดลองใช้รูปมีแบบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีความแตกต่างเพิ่มขึ้น 2.28 หรือคิดเป็นดัชนีความก้าวหน้า 45.80 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตติยา พร้อมสิ้น เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า หลังจากทดลองใช้รูปแบบจะมีดัชนีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพิ่มขึ้นร้อยละ 72.97 (รัตติยา พร้อมสิ้น, 2559) ส่วน รัษฎากร อัครจันทร์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า หลังจากทดลองใช้รูปแบบจะมีดัชนีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นร้อยละ 38.77 (รัษฎากร อัครจันทร์, 2560) จากผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้ ครูผู้สอนในสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อนำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง เป็นแบบอย่างแก่เพื่อนร่วมงาน โดยการฝึกฝนด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลายทำให้ครูผู้สอนในสถานศึกษา เกิดหลักการแนวคิดทักษะความสามารถและตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ 65 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ มี 11 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 13 ตัวบ่งชี้ 3) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 9 ตัวบ่งชี้ 4) การรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล มี 10 ตัวบ่งชี้ 5) การคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูยุคดิจิทัล มี 7 ตัวบ่งชี้ และ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 15 ตัวบ่งชี้ 2. การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้ 1) หลักการ ได้แก่ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) สื่อและแหล่ง และ 6) การวัดและประเมินผล 3. ผลการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 มีรายละเอียดดังนี้นี้ 1) ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คู่มือรูปแบบการพัฒนาภาระผู้นำครู วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผล หลักการของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ และ 2) ภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยผลการประเมินภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ระยะหลังการทดลองใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบ และมีความแตกต่างเพิ่มขึ้น ซึ่งหมายความว่า ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ร่วมวิจัยมีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ก่อนเข้าร่วมทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับน้อย หลังจากที่ได้เข้าร่วมทดลองใช้รูปมีแบบภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดมีความแตกต่างเพิ่มขึ้นหรือคิดเป็นดัชนีความก้าวหน้า ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรนำ 1) ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาความคล่องทางดิจิทัล 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านการรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัล 5) ด้านการคิดสร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ และ 6) คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป 2) ควรนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้นี้ไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นเรื่องกระบวนการสอนของครูไปสู่การพัฒนาผู้เรียน 3) จากผลการทดลองใช้รูปแบบในการพัฒนาระยะที่ 2 การปฏิบัติจริง และระยะที่ 3การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนวิชาชีพ (PLC) สามารถใช้เวลาในปฏิบัติไปพร้อมกันได้

เอกสารอ้างอิง

ไชยา ภาวะบุตร และคณะ. (2563). พัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 9(33), 1-11.

กนกอร สมปราชญ์. (2560). ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: คลังพัฒนา.

กรองทิพย์ นาควิเชียร. (2560). คุณลักษณะครูมืออาชีพยุคการศึกษา 4.0 : กรณีศึกษาครูที่ได้รับรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหาจักรี รางวัลครูคุณากร และรางวัลครูยิ่งคุณ. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก www.google.co.th.

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา.

กัชพร ค้าทอง. (2563). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท.

ทรงเกียรติ พืชมงคล และคณะ. (2559). การจัดการเรียนรู้ของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก www.google.co.th.

ธราญา จิตรชญาวนิช. (2560). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บันเย็น เพ็งกระจ่าง. (2561). การพัฒนาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศ คลองหลวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. ในวิทยานิพนธศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

พรชัย เจดามาน และคณะ. (2559). การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 The Development Education Issue of Thailand 4.0 towards

21th Century. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2564 จาก http://www.oknation.nationtv.tv/blog/jedaman/2016/12/31/entry-1

รัตติยา พร้อมสิ้น. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัษฎากร อัครจันทร์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อินทิรา ชูศรีทอง. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Barth, R. S. (2001). Teacher Leader. Phi Detta Kappan, 82(6), 443-449.

Beetham, H. & Sharpe, R. (2013). Rethinking pedagogy for a digital age: Designing for 21st century learning . New York, NY: routledge.

Churches, C. (2008). A. Bloom's Digital Taxonomy. Retrieved September 9, 2011, from http://www.montgomeryschoolsmd.org/uploadedFiles/departments/techteaining/homepage/BloomDigitalTaxonomy2001.pdf.

Dessler, P. (1968). The Effective Executive. New York: Harper & Row Publishers.

Fansher, H. (2011). 21st Century Learning Environments: Building a Better School. Canada: Springbank Community High School.

Fullan, M. (2001). The New Meaning of Education Change. New York: College Teaching.

Harris, A. & Muijs, D. (2005). Improving Schools through Teacher Leadership. Comwall: MPG book.

Harris, A. (2002). Improving Schools through Teacher Leadership. Comwall: MPG book.

Park. Y. (2006). 8 Digital skills we must teach our children. Retrieved October 15, 2016, from http://www.weforum.org.

บทความวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1*

THE PARTICIPATORY LEARNING MANANGEMENT MODEL BASED ON THE BUDDHIST INTEGRAL THEORY AND LEARNING WITH HAPPINESS TO ENHANCE ELEMENTARY STUDENTS' EMOTIONAL QUOTIENT UNDER NONTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐพงษ์ พลหน่วยตระกูล*
Nuttapong Phonnuaytrakoon*
เกียรติสุดา ศรีสุข
Kiatsuda Srisuk
น้ำผึ้ง อินทะเนตร
Nampueng Intanate
ศักดา สวาทะนันทน์
Sakda Swathanan
คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Faculty of Education, Curriculum, Teaching and Learning Technology, Chiang Mai University, Thailand
*Corresponding author E-mail: nuttglk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงพัฒนา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขต

* Received 5 May 2023; Revised 23 May 2023; Accepted 27 May 2023

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 105 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และ 2) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และคำนวณคะแนนพัฒนาการผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน คือ 1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข 2. เรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3. สะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4. เสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5. ประเมินอารมณ์แบบ 360° และ (4) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์จากการประเมินตนเองของนักเรียน จากการประเมินโดยครูผู้สอน และจากการประเมินโดยผู้ปกครองมีพัฒนาการระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ, การเรียนรู้อย่างมีความสุข

Abstract

The purposes of this research article are as follows: 1) to develop the participatory learning management model based on the Buddhist Integral Theory and learning with happiness to enhance elementary students' emotional quotient under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 1 and 2) to study the results from using the participatory learning management model based on the Buddhist Integral Theory and learning with happiness to enhance elementary students' emotional quotient under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 1. The researcher proceeded according to the research and development methodology. The samples were 105 Grade 5 students under Nonthaburi Educational Service Area Office 1. The samples were selected with the purposive sampling method. The research instruments were as follows: 1) the developed learning model, and 2) the students' emotional quotient evaluation form. The data were analyzed by calculating the means and calculating developmental scores of the students' emotional quotient evaluations. The findings revealed that, 1) It was found that the participatory

learning management model based on the Buddhist Integral Theory and learning with happiness consisted of four components: (1) the principles of the learning model; (2) the objectives of the learning model; (3) the five learning procedures including 1. creating learning atmosphere with happiness, 2. learning for mental developments, 3. reflecting thoughts for characteristic developments, 4. developing social skills and 5. evaluating emotions for 360 degrees; and (4) the evaluations of the learning model. 2) The results from using the participatory learning management model according to the students' self-evaluations, the teachers' evaluations, and the parents' evaluations were at the moderate level
Keywords: Emotional Quotient, Participatory Learning Management, The Buddhist Integral Theory, Learning with Happiness

บทนำ

วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีความรู้และทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สาระสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ไม่ละเลยความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ทักษะกระบวนที่จำเป็นในชีวิต ค่านิยม เจตคติ คุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคมของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของ วรภัทร์ ภู่เจริญ ที่อธิบายว่า การเรียนรู้สมัยใหม่เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ไม่ใช่เพียงการพัฒนาสติปัญญาทางสมองของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว เนื่องเพราะความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นต้องเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการพัฒนาปัญญาทั้งฐานกาย ฐานใจ และฐานคิดควบคู่กันไป พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ได้แก่ การมีจิตอาสา การเห็นใจผู้อื่น การควบคุมตนเอง การมีค่านิยมที่ดี ความสามารถในการแยกแยะกุศลและอกุศล รวมถึงความฉลาดทางอารมณ์ (วรภัทร์ ภู่เจริญ, 2559)

กรมสุขภาพจิต อธิบายว่า แนวคิดที่มุ่งเน้นพัฒนาคนด้านเชาว์ปัญญาเพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต ก่อให้เกิดผลเสียที่ตามมา ซึ่งมีการศึกษาวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีเชาวน์ปัญญาสูง กลับล้มเหลวในการเป็นผู้บริหาร เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ และขาดการมีปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดีกับบุคคลอื่น (กรมสุขภาพจิต, 2545) สอดคล้องกับแนวคิดของ Labby, S. F. C. et al. ที่ว่าการมีเชาวน์ปัญญาสูงเพียงอย่างเดียวไม่ได้บ่งชี้ความสำเร็จในชีวิต

เพราะในความเป็นจริงชีวิตต้องได้รับการพัฒนาทักษะและความสามารถในด้านอื่นอีกมากมาย ความฉลาดด้านสติปัญญา (IQ) ส่งผลเพียงเล็กต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลความสำเร็จ ได้แก่ ความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ และทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญยิ่งต่อสัมฤทธิ์ผลและความสำเร็จทางอาชีพ (Labby, S. F. C. et al., 2013) ในทำนองเดียวกัน Mayer, J.D. et al. กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นการสร้างแรงกระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อสร้างสรรค์การทำงานและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข จากการศึกษาเอกสารที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ในหลายด้านทั้งปัจจัยที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคล ปัจจัยภายนอกที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมในการดำเนินชีวิตของบุคคล รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของบุคคลในมิติต่าง ๆ (Mayer, J.D., et al, 2000) ดังนั้น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนให้ได้ผลต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต่าง ๆ แบบองค์รวม การปลูกฝังพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์จึงต้องร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมาย

จากการสำรวจของกรมสุขภาพจิต พบว่าเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ร้อยละ 77.1 มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ปกติขึ้นไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 23,274 ราย (กรมสุขภาพจิต, 2559) แม้ผลการสำรวจดังกล่าวจะบรรลุค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้คือร้อยละ 70 แต่ยังมีนักเรียนที่มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำที่ควรได้รับการพัฒนาถึง ร้อยละ 23 และข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถสรุปได้ว่าเด็กนักเรียนไทยในช่วงวัยอื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงกำลังเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าเป็นห่วง จากการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ข้อมูลผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 110 คน พบว่า สภาพการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 2) ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ร่วมกันวางแผนและตัดสินใจกำหนดหรือกิจกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน และ 3) ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ร่วมกันประเมินและสะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกลไกในการพัฒนาด้วยการส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน ด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ที่ศึกษานิเทศก์และครูผู้สอนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในงานวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาพบว่า หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ได้ ดังที่ (กุสุมา เมฆะวิภาต, 2560) ได้ศึกษาการบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียนด้วยการเรียนรู้และการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครองและพระสงฆ์ ช่วยสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย และยังทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา ผู้วิจัยจึงศึกษาทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากงานวิจัยของ อรทัย มีแสง โดยมีรากฐานมาจากทฤษฎี บูรณาการของ เคน วิลเบอร์ ที่นำเสนอว่า ปัญหาทุกอย่างในโลกปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สามารถแก้ไขด้วยการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยมีปัจจัยหลักอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเจตนา (I) ด้านพฤติกรรม (It) ด้านวัฒนธรรม (We) และด้านสังคม (Its) โดยการพัฒนาจิตปัญญาอย่างบูรณาการ จะช่วยทำให้ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในมนุษย์มีการเติบโตและพัฒนาได้เต็มรูปแบบ ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธสามารถนำไปพัฒนาตนเองและสังคม เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนทำกิจกรรมเพื่อสังคม การส่งเสริมความรู้เรื่องความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยเพื่อให้เกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และยังสามารถนำไปพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุขได้อีกด้วย ซึ่งการปรับปรุงพฤติกรรมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธนี้ ทำได้ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยศีล 2) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยจริต จริต หรือ จริยา และ 3) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยกรอบเสขิยวัตร ซึ่งเทียบได้กับ “สมบัติของผู้ดี” (อรทัย มีแสง, 2555)

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน คือ 1) การรับรู้และเข้าถึงอารมณ์จิตใจของตนเองและผู้อื่น 2) ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ตนเอง และ 3) ความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการเรียนรู้อย่างมีความสุขช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุข สดชื่นเบิกบาน รู้จักรักผู้อื่น เผื่อแผ่ความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีจากประสบการณ์ที่ได้รับ และพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเอง และยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนรู้ภายใต้แนวคิดทฤษฎี 6 ประการ คือ 1) สร้างความรักและความศรัทธา 2) เห็นคุณค่าการเรียนรู้ 3) เปิดประตูสู่ธรรมชาติ 4) มุ่งมั่นและมั่นคง 5) มีมิตรภาพ และ 6) ชีวิตที่สมดุล ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขทั้ง 6 ทฤษฎีมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน โดยเด็กจะต้องได้รับการยอมรับในจุดเด่นจุดด้อยของตัวเขาเอง ทั้งพ่อแม่และครูควรเข้าใจในความแตกต่างในธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างให้เด็กเกิดความรักและศรัทธา เมื่อเด็กมีความรักและศรัทธาก็จะสนใจและเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ โดยในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้องจัดบทเรียนให้สนุกและน่าสนใจ จัดบรรยากาศในการเรียนที่ผ่อนคลาย กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้

ความคิด จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน (กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ, 2540) สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อิสรา จิตตะโล ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียน ความเหมาะสมของบทเรียนในการเรียนการสอน สื่อในการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และคุณลักษณะของครู (อิสรา จิตตะโล, 2559)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามแนวคิดทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นแบบแผนของการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นระบบ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการ (ทิศนา แขมมณี, 2551) โดยใช้หลักการ บูรณาการความรู้ ความคิดกับคุณธรรม ร่วมกับการบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติและชีวิตจริงของนักเรียน และใช้รูปแบบการบูรณาการเนื้อหาสาระภายในวิชาเดียวกัน (Nested) ด้วยการสอดแทรกกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เข้าไปในการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้ได้ผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) ประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) นำรูปการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และ 4) ประเมินผล

การใช้และปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยโดยสังเขป ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 32 รวมทั้งสิ้น 2,048 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง) จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 105 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากการคัดเลือกโรงเรียนที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

2.1.2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือการวิจัย มีดังนี้

2.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พุทธศักราช 2561-2580 แนวทางการความฉลาดทางอารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2.1.2 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2.1.3 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน พิจารณาคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63)

2.2.1.4 นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองกับครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คนที่สอนในรายวิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา และวิชา

ภาษาอังกฤษ นักเรียนจำนวน 3 ห้องเรียน 105 คน ในโรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์

2.2.2 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน เป็นตรวจสอบอารมณ์และความรู้สึกของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมหรือการปฏิบัติตนในโรงเรียน ที่บ้าน และในชีวิตประจำวัน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตั้งแต่ 1-5 จำนวน 30 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของคู่มือการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.2.2.1 ศึกษาแนวคิดความฉลาดทางอารมณ์ รวมถึงงานวิจัยและตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา และกำหนดองค์ประกอบของความฉลาดทางอารม์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้และเข้าถึงอารมณ์จิตใจ ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ตนเอง และความสามารถในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ

2.2.2.2 สร้างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับนักเรียน ฉบับครูผู้สอน และฉบับผู้ปกครอง ฉบับละ 60 ข้อ ที่ประกอบด้วยข้อความเชิงนิมาน (Positive Statement) และข้อความเชิงนิเสธ (Negative Statement) ชนิดละ 30 ข้อ

2.2.2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา โดยข้อคำถามที่มีคุณภาพตามเกณฑ์จะมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2544) จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญพบว่า แบบสอบถามแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2.2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียน ครู และผู้ปกครองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนกลุ่มละ 30 คน แล้วมาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการหาค่าความมีอำนาจจำแนกจากการทดสอบค่า t (t-test) และหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α) ของครอนบาค โดยข้อคำถามที่มีอำนาจจำแนกจะมีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) และแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นสูงจะมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.71 ขึ้นไป (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552) ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามพบว่า ข้อคำถามฉบับนักเรียนจำนวน 60 ข้อ มีค่า t ตั้งแต่ 1.94 - 4.13 และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.77 ข้อคำถามฉบับครูผู้สอนจำนวน 60 ข้อ มีค่า t ตั้งแต่ 2.51 - 5.74 และความเชื่อมั่นของ

แบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.85 และ ข้อคำถามฉบับผู้ปกครองจำนวน 60 ข้อ มีค่า t ตั้งแต่ 2.26 - 4.79 และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ 0.93

2.2.2.5 จัดทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับนักเรียน ฉบับครูผู้สอน และฉบับผู้ปกครอง โดยคัดเลือกข้อคำถามมีคุณภาพตามเกณฑ์มากที่สุดจำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยข้อความ (Positive Statement) จำนวน 15 ข้อ และข้อความเชิงนิเสธ (Negative Statement) จำนวน 15 ข้อ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ และผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

3.2 ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ โดยดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ด้วยการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนการจัดการเรียนรู้ (Plan) การจัดการเรียนรู้ (Act) การสังเกตและประเมินผล (Observe) และการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา (Reflect) กับครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน ที่สอนในรายวิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนจำนวน 3 ห้องเรียน 105 คน ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 ดำเนินการวิจัย 4 วงรอบ ๆ ละ 3 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

3.3 ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระหว่างการใช้รูปแบบครั้งที่ 1 และครั้งที่ 5

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบนมาตรฐานผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน

4.2 คำนวณคะแนนพัฒนาการจากการเปรียบเทียบผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนครั้งแรกและครั้งหลังสุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับ

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 มีผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ **หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้** มี 9 ข้อ คือ 1) จัดกิจกรรมกลุ่ม ฝึกทักษะทางสังคมให้แก่ผู้เรียน 2) ปลูกฝังคุณธรรมและคุณลักษณะที่ดีงาม 3) เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากประสบการณ์เดิม ประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่ 4) เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 5) ประพฤติตนในกรอบศีล 5 ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา 6) เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีมารยาทและคุณสมบัติของผู้ดี 7) จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย ให้นักเรียนรู้สึกอิสระ 8) เสริมสร้างความรักและศรัทธาในการเรียน รู้จักรักผู้อื่น ชื่นชนและศรัทธาในสิ่งรอบตัว เสริมสร้างความคิดเชิงบวก และ 9) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะกับธรรมชาติและความสนใจของผู้เรียน **วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้** มี 2 ข้อ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ มีทักษะกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างความรู้และความคิดรวบยอดและเสริมสร้างคุณลักษณะด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและศาสนา และ 2) เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรักและศรัทธาต่อตนเอง ครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้น และผู้อื่น สามารถเข้าถึงอารมณ์จิตใจของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ **กระบวนการจัดการเรียนรู้** มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข 2) เรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3) สะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4) เสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5) ประเมินอารมณ์แบบ 360° **การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้** เป็นการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่มุ่งเน้นพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นของรูปแบบ โดยอาศัยแนวคิดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ใช้เครื่องมือวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สะท้อนพฤติกรรม/ตัวบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอย่างแท้จริง ด้วยการประเมินเพื่อการพัฒนา (Formative Assessment) และการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังการใช้รูปแบบ (Summative Assessment)

2. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 แสดงผลการการเปรียบเทียบ

ผลการประเมินความความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 5 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลการประเมินความความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 5

ผู้ประเมิน		ผลการประเมินความฉลาดทางอารมณ์				
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 5	ผลต่าง	คะแนนพัฒนาการ	ระดับพัฒนาการ
1. นักเรียน	$\bar{X}$	2.26	2.79	+0.53	30.45	ปานกลาง
	S.D.	0.38	0.30			
2. ครูผู้สอน	$\bar{X}$	2.14	2.74	+0.60	32.25	ปานกลาง
	S.D.	0.38	0.44			
3. ผู้ปกครอง	$\bar{X}$	2.24	2.84	+0.60	34.09	ปานกลาง
	S.D.	0.56	0.33			

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์จากการประเมินตนเองของนักเรียนมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 30.45) ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจากการประเมินโดยครูผู้สอนมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 32.25) และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจากการประเมินโดยผู้ปกครองมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 34.09)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ 1) ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ และ 2) การ

เรียนรู้อย่างมีความสุข สำหรับกำหนดรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข 2) เรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3) สะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4) เสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5) ประเมินอารมณ์แบบ 360° เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี ที่สรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ (ทิศนา แขมมณี, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce, B. et al. ที่กล่าวว่า ข้อคำนึงในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยไม่ควรยึดมั่นกับทฤษฎีหรือหลักการเรียนรู้ใดเพียงอย่างเดียว (Joyce, B. et al, 2004) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) ที่มีดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเพื่อนำผลการศึกษาสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในขั้นถัดไป มีการศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและจิตวิทยาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย วัดและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ มีการสะท้อนความคิดเห็นจากการปฏิบัติทุกขั้นตอน และผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีคุณภาพและเหมาะที่จะนำไปใช้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเชิงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบช่วยให้การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมีประสิทธิภาพและส่งผลให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์ ดังเช่น ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่อิงเนื้อหาสาระของรายวิชา โดยทดลองรูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษโดนเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านรวมกัน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบความสามารถทางด้านความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์, 2551) และ อรัญญา กุฎจอมศรี ได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE ที่ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 5 ขั้น คือ 1) ขั้นร้องเพลง (Singing: S) 2) ขั้นกระตุ้นความรู้ (Motivation: M) 3) ขั้นปฏิสัมพันธ์ (Interaction: I) 4) ขั้นเรียนรู้ร่วมกัน (Learning together: L) และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation: E)

หลังจากการนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบที่สร้างขึ้นทำให้เด็กมีพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นในทุกด้าน (อรัญญา กุฎจอมศรี, 2557)

2. จากผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินครั้งที่ 1 กับครั้งที่ 5 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์จากการประเมินตนเองของนักเรียนมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 30.45) ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจากการประเมินโดยครูผู้สอนมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 32.25) และ ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนจากการประเมินโดยผู้ปกครองมีพัฒนาการระดับปานกลาง (คะแนนพัฒนาการ = 34.09) การที่นักเรียนมีพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์เป็นผลมาจากการบูรณาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนด้วยการนำกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ ประกอบด้วย 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข 2) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3) การสะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4) การเสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5) การประเมินอารมณ์แบบ 360° เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมและการแสดงออกทางอารณ์ที่ถูกต้อง จากแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

2.1 ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ (The Buddhist Integral Theory) เป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในงานวิจัยครั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนมุ่งเน้นการปรับปรุงพฤติกรรมผู้เรียนด้วย 1) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยศีล เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งควบคุมไม่ให้เกิดการกระทำที่ไม่ดี อันมีผลต่อตนเองและสังคม 2) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยจริต เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากที่ไม่พึงประสงค์ ให้เกิดการปรับตัวเพื่อให้ตนเองมีความสุข และเกิดสันติต่อสังคม และ 3) การปรับปรุงพฤติกรรมด้วยกรอบเสขิยวัตร เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมบุคลิกภาพ ความระเบียบเรียบร้อย มารยาท และเป็นที่ศรัทธาของผู้พบเห็น โดยพฤติกรรมนี้มีส่วนสัมพันธ์กับอารมณ์ของผู้เรียน ดังที่ กรมสุขภาพจิต อธิบายว่า พื้นอารมณ์เป็นส่วนสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมและบุคลิกภาพของคน การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์จึงเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นการแสดงออกที่ส่งผลต่อพื้นอารมณ์และสภาวะจิตภายในตัวบุคคล (กรมสุขภาพจิต, 2545) ดังนั้น การนำทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธมาบูรณาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนจึงช่วยพัฒนาสภาวะจิตและพื้นอารมณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและคุณลักษณะบ่งชี้ความฉลาดทางอารมณ์ตามองค์ประกอบ 3 ด้านที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ได้แก่ 1) ความสามารถในการเข้าถึงอารมณ์จิตใจทั้งของตนเองและผู้อื่น 2)

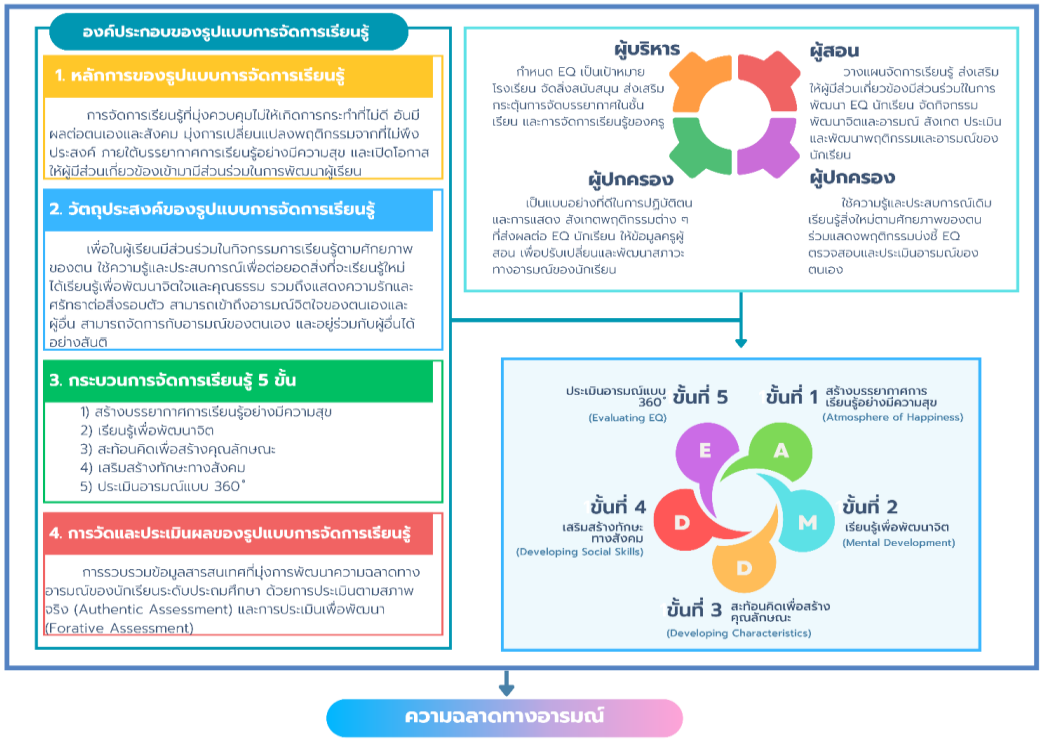
ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ตนเอง และ 3) ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ พัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญยุพา สรรพศรี และคณะ ที่ได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ด้านศีลส่งผลให้นักเรียน มีระเบียบวินัย สำรวมกายและวาจา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีสัมมาคาระ มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น มีความพร้อมในการเรียน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีครูมากำกับดูแล ความฉลาดทางอารมณ์ด้านสมาธินักเรียนมีสมาธิดีขึ้น นิ่งไม่วอกแวก มีความเพียรพยามยามในการทำงานเพิ่มขึ้น ตั้งใจเรียนมีสมาธิในการเรียน มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ ทำงานที่ครูมอบหมายได้ถูกต้องและส่งทันตามกำหนดเวลา ส่วนความฉลาดทางอารมณ์ด้านปัญญา นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนและมีทักษะในการคิดเพิ่มขึ้นมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดีขึ้นทุกข้อ (กัญยุพา สรรพศรี และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับ Gunasekare, T. P. and Dissanayake, D. ที่อธิบายว่าการสอนพระพุทธศาสนาช่วยพัฒนาคุณภาพจิตและอารมณ์ โดยมีหลัก 7 ประการที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้สงบแม้ว่าจะอยู่ภายใต้ความตึงเครียด ประกอบด้วย การยึดหลักคุณธรรม ความมั่นคงที่เกิดจากศรัทธา จิตที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสมดุลและความมั่นคงทางจิต ความรู้สึกได้ถึงเป็นอยู่ที่ดี จิตที่มีปัญญาตระหนักรู้ การรู้แจ้งเห็นจริงซึ่งสัจธรรม และการหลุดพ้น (Gunasekare, T. P. and Dissanayake, D., 2015)

2.2 การเรียนรู้อย่างมีความสุขเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องเพราะความสุขจะทำให้ผู้เรียนสนใจ กระตือรือร้น และพร้อมที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ มีความรู้สึกภาคภูมิในใจตนเอง มีความสุขและสนุกสนานในการเรียน โดยครูผู้สอนต้องมีความเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หลักการสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนสร้างความรักและความศรัทธาให้กับผู้เรียน 2) จัดสภาพการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ให้ผู้เรียนรู้สึกอิสระและมีความสนุกสนาน และ 3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนมีความสุขจากการช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งเมื่อนักเรียนอยู่ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน จะช่วยให้มีอารมณ์เบิกบานแจ่มใส การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีความรักและศรัทธาต่อสิ่งรอบตัว มีความสุขจากการช่วยเหลือ ยอมรับตนเองและผู้อื่น จะช่วยให้พวกเขาสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น จึงกล่าวได้ว่า พัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนส่วนหนึ่งจึงเกิดจากการที่นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักการของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข ที่ว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการสอน บรรยากาศเชิง

บวกจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตดี มีความตั้งใจ และใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นผลจากการวิจัยคือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเป็นฐาน ที่เน้นการนำไปใช้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข2) เรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3) สะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4) เสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5) ประเมินอารมณ์แบบ 360° และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งยังกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ครูผู้สอน ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่ชัดเจนและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นครั้งนี้ เป็นหนึ่งของความพยายามในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นในวัยเรียน ตามเจตนารมณ์ของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) สอดรับวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน 2 แนวคิดหลัก ได้แก่ 1) ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ และ 2) การเรียนรู้อย่างมีความสุข มีการกำหนดกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข 2) เรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต 3) สะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ 4) เสริมสร้างทักษะทางสังคม และ 5) ประเมินอารมณ์แบบ 360° เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถนำไปบูรณาการจัดการเรียนรู้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิชาสังคมศึกษา ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน 5 ขั้นตอนที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันเริ่มด้วย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิต การสะท้อนคิดเพื่อสร้างคุณลักษณะ การเสริมสร้างทักษะทางสังคม และการประเมินอารมณ์ของผู้เรียน 2) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณธรรมความดีงาม และทักษะทางสังคมเป็นองค์ประกอบ ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียนจะไม่เกิดขึ้นหากครูผู้สอนไม่นำหลักการแนวคิดดังกล่าว มาบูรณาการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในทุก ๆ ครั้งที่สอน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มปกติเพื่อตรวจสอบและยืนยันประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในอีกมิติ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือหลักสูตรการฝึกอบรมตามทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธและการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนที่ไม่ต้องบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2545). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมสุขภาพจิต. (2559). เชื่อมั่นเด็กไทย...ไอคิวดี อีคิวเด่น “การสำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พ.ศ.2559”(อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2566 จาก https://th.rajanukul.go.th/_admin/file-download/5-5748-1473733031 .pdf

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กัญยุพา สรรพศรี และคณะ. (2562). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(2), 101-112.

กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ. (2540). ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

กุสุมา เมฆะวิภาต. (2560). บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตนอปลายในสถานศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(2), 156-169.

เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: โรงพิมพ์ครองช่าง.

ทิศนา แขมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

วรภัทร์ ภู่เจริญ. (2559). Learn How to Learn ให้ความรักก่อนให้ความรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อริยชน.

ศศินันท์ ศิริธาดากุลพัฒน์. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมและความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถพิเศษ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ. (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อรทัย มีแสง. (2555). ทฤษฎีบูรณาการเชิงพุทธ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

อรัญญา กุฎจอมศรี. (2557). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อิสรา จิตตะโล. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 22(1), 386-396.

Gunasekare, T. P. and Dissanayake, D. (2015). EMOTIONAL STABILITY: FROM THE BUDDHISM LENS. Proceedings of Academics World 13th International Conference, Colombo, Sri Lanka. Retrieved December 24, 2015, from http://ssrn.com/abstract=2736019

Joyce, B. et al. (2004). Model of Teaching. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Labby, S. F. C. et al. (2013). Emotional Intelligence Skills and Principal Characteristics. Journal of Education Research, 7(4),257-268.

Mayer, J.D., et al. (2000). Models of Emotional Intelligence in Sternberg, R. J. (ed.), Handbook of Intelligence (396-420). New York: Cambridge University Press.

บทความวิจัย

เรือมมะม็วด : คุณค่าทางนันทนาการ*

RUEM MAMUAD : VALUE OF RECREATION

เตชภณ ทองเติม*
Tachapon Tongterm*
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Faculty of Liberal Arts and Science, Sisaket Rajabhat University, Thailand
พิทักษ์ มีดี
Phitak Meedee
โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 จังหวัดศรีสะเกษ
Rajaprajanugroh 29 School, Sisaket Province, Thailand
จีรนันท์ แก้วมา
Jeeranan Kaewma
วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University, Thailand
*Corresponding author E-mail: spsc_network@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ทำการวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมใน 5 มิติ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จากข้อมูล 4 แหล่ง ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ได้แก่ 1.1) ผู้ป่วยที่เคยรักษาด้วยกิจกรรมเรือมมะม็วด 1.2) ครอบครัวของผู้ป่วยที่เคยรักษาด้วยกิจกรรมเรือมมะม็วด 1.3) ครูเรือมมะม็วด/ผู้ร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด 1.4) นักดนตรี เรือมมะม็วด และ 1.5) ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรที่เคยเข้าร่วม/เข้าชม การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 5 คน โดยทั้งสองกลุ่มได้รับการเลือกแบบเจาะจง 3) ข้อมูลระดับความหนักของการเข้าร่วมกิจกรรมจากกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วดในสถานการณ์จริง จำนวน 17 คน 4) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในสถานการณ์จริง จำนวน 12 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดให้คุณค่าทางนันทนาการในด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอารมณ์และจิตใจ กล่าวคือ แม้ปัจจุบันจะยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่จะสามารถเชื่อมโยงและพิสูจน์

* Received 5 April 2023; Revised 26 May 2023; Accepted 29 May 2023

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเร้นลับตามความเชื่อของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร กับอาการป่วยของโรคต่าง ๆ ได้อย่างแน่ชัด แต่อย่างน้อยการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดสามารถช่วยสานสัมพันธ์ระบบเครือญาติในสังคมชนบท และช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะในด้านจิตใจแก่ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ในจังหวัดศรีสะเกษให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข
คำสำคัญ: นันทนาการ, เรือมมะม็วด, กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร, การแพทย์พื้นบ้าน, จังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

The purpose of this research paper was to analyze the recreational value of the Ruem Mamuad activity and used a mixed research methodology for analyzing the recreational value of activities in five dimensions: body, mind, emotion, social, and intellect. The collection of data was conducted by using four sources: 1) 30 keys information divided into 5 groups: 1.1) the patients who had been treated with the Ruem Mamuad activity; 1.2) the families of patients who had been treated with the Ruem Mamuad activity; 1.3) the Ruem Mamuad activity teachers and dancers in the Ruem Mamuad activity; 1.4) the musicians of the Ruem Mamuad activity; and 1.5) the people of Thai-Khmer ethnic groups who had attended or visited the Ruem Mamuad activity, 2) the 5 experts in sports science and physical education, 3) a sample of 17 participants in real situations, and 4) the 12 times of participant observation in Ruem Mamuad activities in real-life situations. The results of this research showed that the most recreational value of Ruem Mamuad activity was in the social dimension, followed by the emotional and mental dimensions. Although there is currently no scientific evidence to establish a definitive link and proof of the relationship between the mystical powers of the Thai-Khmer ethnic people and the illnesses of various diseases, at least the Ruem Mamuad activity can help strengthen kinship relations in rural society and enhance the quality of life, especially the psychological aspects of the Thai-Khmer ethnic people in Sisaket province, to be able to lead a normal and happy life.
Keywords: Recreation, Ruem Mamuad, Thai-Khmer Ethnic Groups, Local Medicine, Sisaket Province

บทนำ

ภูมิปัญญาด้านสุขภาพแบบพื้นบ้าน (Indigenous health) ถือเป็นวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ ในชีวิตประจำวัน เป็นความรู้ เทคนิค และประสบการณ์เชิงปฏิบัติภายในระดับ ปัจเจกบุคคล ครอบครัว และเครือญาติ ที่ถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย (รุจินาถ อรรถสิษฐ และคณะ, 2565) ซึ่งองค์ความรู้และวิธีปฏิบัติของ ภูมิปัญญาด้านสุขภาพแบบพื้นบ้านนั้นมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน มีอัตลักษณ์ (Identity) และมีการผสมผสานกับการแพทย์รูปแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง สำหรับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยหรือที่เรามักได้ยินติดหูกันว่าดินแดน “ภาคอีสาน” นั้น ถือเป็นดินแดนแอ่งอารยธรรมที่สำคัญของไทยที่มีการสั่งสมวัฒนธรรมมาเป็นเวลาอันยาวนาน มีอาณาบริเวณที่ถือได้ว่ามีความหลากหลายทั้งทางวัฒนธรรม ประเพณี และกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic groups) (อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์, 2561) โดยชาวไทยเชื้อสายเขมร หรืออาจเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร (Thai-Khmer ethnic groups) นั้นถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนที่พบได้มากในเขตภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ (ศิริกมล สายสร้อย, 2551) ซึ่งถือเป็นกลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และภาษาที่โดดเด่น มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น (คุณวัฒน์ ดวงมณี และคณะ, 2561) โดยหนึ่งในความเชื่อที่โดดเด่น คือ การนับถือวิญญาณของบรรพบุรุษ หรือผีบรรพบุรุษ (คุณวัฒน์ ดวงมณี และคณะ, 2561) และกิจกรรมประเภทหนึ่งที่สามารถสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีบรรพบุรุษของกลุ่มชนนี้ได้อย่างชัดเจนคือ “การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด” ซึ่งประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร มักจะมีความเชื่อว่าสาเหตุ การเจ็บป่วยของคนเรานั้นเกิดได้จากหลายสาเหตุรวมกัน อาทิ สภาพแวดล้อมการอยู่อาศัย พฤติกรรมการใช้ชีวิต (การกิน การออกกำลังกาย การนอนพักผ่อน ฯลฯ) รวมถึงเกิดจากการ ดลบันดาลของอำนาจลี้ลับที่อยู่เหนือธรรมชาติ โดยปัจจุบันประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร บางส่วนยังคงมีความเชื่อที่ว่าการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ด้วยการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือไม่สามารถตรวจหาสาเหตุของโรคได้มักเกิดจากผีบรรพบุรุษเป็นเหตุ (เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2550) แม้กระทั่งการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 อย่างหนักในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร บางกลุ่มยังคงมีความเชื่อว่าสาเหตุของการเกิดโรคระบาดนั้นเกิดจากการกระทำของอำนาจที่เหนือธรรมชาติด้วยเช่นกัน (บางกอก มีเดีย แอนด์ บรอดคาสติ้ง, 2563) นอกจากนี้ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ที่ได้อธิบายเหตุผลของการเจ็บป่วยของมนุษย์ไว้ว่าเป็นเพราะความผิดปกติหรือความบกพร่องของร่างกายอันเกิดจากเชื้อโรคหรืออุบัติเหตุโดยไม่เกี่ยวข้องกับผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรืออำนาจที่เหนือธรรมชาติใด ๆ มาเป็นตัวแปรต้น ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่จะต้องมีมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดอย่างเคร่งครัด ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการคงอยู่ ของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในสังคม

ปัจจุบันด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นหากกิจกรรมเรือมมะม็วดมีคุณค่าที่ไม่เพียงพอก็อาจจะส่งผลให้กิจกรรมดังกล่าวนี้สูญหายไปจากสังคมไทยก็เป็นได้

กิจกรรมเรือมมะม็วด มีลักษณะคล้ายกิจกรรมทรงเจ้าเข้าผี (พัฒนา กิติอาษา, 2544) โดยมีชื่อเรียกที่หลากหลายแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่และสำเนียงของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ อาทิ มะม๊วด มอม็วด แม่มด ปัญโจลมะม๊วด โจลมะม๊วด แกลมอ เป็นต้น โดยกิจกรรมนี้ถือปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน (พิมวลี ดีสม และสวภา เวชสุรักษ์, 2563) ซึ่งหากพิจารณาตามหลักนันทนาการแล้วจะพบได้ว่า การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดถือเป็นรูปแบบกิจกรรมนันทนาการบำบัด (Recreational therapy) รูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและมีการใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยใช้การร่ายรำประกอบจังหวะดนตรีเป็นฐานของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งปัจจุบันได้มีนักวิชาการไทยสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมเรือมมะม็วดนี้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ยังคงเน้นศึกษาเกี่ยวกับระบบความเชื่อและขั้นตอนการปฏิบัติของกิจกรรมเป็นหลัก (เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2555ก); (เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2555ข); (พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร และคณะ, 2560) และมีการศึกษาเกี่ยวกับระบบดนตรีและท่าทางของการร่ายรำไว้บ้างเล็กน้อย (วรวิทย์ วราสินธ์ และเสาวภา พรสิริพงษ์, 2555); (กีรติ เปาริสาร, 2561); (พิมวลี ดีสม และสวภา เวชสุรักษ์, 2563) แต่ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมนี้มาก่อน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่ จะศึกษาวิจัยเรื่อง “เรือมมะม็วด : คุณค่าทางนันทนาการ” ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดภายใต้ความเชื่อของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะสามารถสะท้อนคุณค่าและเหตุผลของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรได้ อีกทั้งเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ด้านการสาธารณสุขและการพัฒนาท้องถิ่นสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่วิจัยและในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดภายใต้ความเชื่อของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “เรือมมะม็วด : ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ในจังหวัดศรีสะเกษ” ซึ่งได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เลขที่

โครงการวิจัย 001/2564 โดยสาเหตุที่ใช้คำว่ากิจกรรมเรือมมะม็วดในบทความวิจัยนี้เนื่องจากบทความวิจัยนี้มุ่งทำความเข้าใจกิจกรรมเรือมมะม็วดในฐานะเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่ง และมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

2. พื้นที่ในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:

2.1 พื้นที่ในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษที่มีประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จากอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษที่มีจำนวนประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร อาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จำนวน 6 อำเภอ (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2562) ทำการคัดเลือกอำเภอละ 1 หมู่บ้าน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ จะต้องเป็นหมู่บ้านที่มีหลักฐานการก่อตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี และตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา (ในช่วง พ.ศ. 2552 - 2562) มีการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ปี ทำให้ได้พื้นที่ศึกษา จำนวน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านกระแชงเมืองใหม่ (อำเภอกันทรลักษ์) บ้านหนองปิงปอง (อำเภอขุขันธ์) บ้านโนนสูง (อำเภอขุนหาญ) บ้านประเสริฐพัฒนา (อำเภอภูสิงห์) บ้านศรีแก้ว (อำเภอศรีรัตนะ) และบ้านเมืองน้อย (อำเภอห้วยทับทัน)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ป่วยที่เคยรักษาด้วยกิจกรรมเรือมมะม็วด 2) ครอบครัวของผู้ป่วยที่เคยรักษาด้วยกิจกรรมเรือมมะม็วด 3) ครูเรือมมะม็วด/ผู้ร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด 4) นักดนตรีเรือมมะม็วด และ 5) ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรที่เคยเข้าร่วม/เข้าชมการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด โดยคัดเลือกกลุ่มละ 6 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับขั้นตอนวิจัย เชิงคุณภาพทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ นอกจากจะประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ดังที่กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น ยังประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 5 คน และผู้ร่วมรำในกิจกรรม เรือมมะม็วด จำนวน 17 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย:

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

3.1.1 แบบประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด ที่พัฒนามาจากแบบประเมินคุณค่าของการละเล่นพื้นบ้านไทยของ ชัชชัย โกมารทัต (ชัชชัย โกมารทัต, 2549) ทั้งนี้เพื่อประเมินคุณค่าทางนันทนาการของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดใน 5 มิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

2 คะแนน กรณี ผู้ประเมินเห็นว่ากิจกรรมเรือมมะม็วดมีคุณค่าโดยตรง ต่อองค์ประกอบที่ทำการประเมิน

1 คะแนน กรณี ผู้ประเมินเห็นว่ากิจกรรมเรือมมะม็วดมีคุณค่าบ้างเล็กน้อย ต่อองค์ประกอบที่ทำการประเมิน

0 คะแนน กรณี ผู้ประเมินเห็นว่ากิจกรรมเรือมมะม็วดไม่มีคุณค่าโดยตรง ต่อองค์ประกอบที่ทำการประเมิน

โดยแบบประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด ที่สร้างขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งใช้วิธีตรวจสอบความสอดคล้อง (Item Objective Conguence Index: IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 0.80

3.1.2 บันทึกวีดิทัศน์การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด จำนวน 12 ครั้ง ซึ่งได้จากการบันทึกขณะเข้าร่วมการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

3.1.3 แบบบันทึกอัตราการเต้นของหัวใจ (Heart rate: HR) ขณะเข้าร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล: คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ร่วมกับให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำแบบประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด 2) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา จำนวน 5 คน ศึกษากิจกรรมเรือมมะม็วด จากวีดิทัศน์บันทึกจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จำนวน 12 ครั้ง และให้ทำแบบประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด 3) ศึกษาระดับความหนักของการเข้าร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด โดยใช้ผลการประเมิน HR ขณะเข้าร่วมการรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด ของกลุ่มตัวอย่างผู้รำ จำนวน 17 คน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งที่ 1 ในวันที่ 16 ธันวาคม 2563 (จำนวน 8 คน) ณ บ้านหนองปิงปอง อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ และครั้งที่ 2 ในวันที่ 22 มกราคม 2564 (จำนวน 9 คน) ณ บ้านกระแชงเมืองใหม่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยทำการเก็บข้อมูล HR ก่อนเริ่มกิจกรรม และ HR ระหว่างร่วมกิจกรรม ในช่วงระหว่างการพักหลังจากมีการรำอย่างต่อเนื่องในรอบแรก ซึ่งทำการวัด HR โดยใช้วิธีการวางนิ้วชี้และนิ้วกลางลงบนข้อมือ (หลอดเลือด) และนับอัตราการเต้นของหัวใจใน 1 นาที ซึ่งผู้ช่วยวิจัยทุกคนได้ผ่านการฝึกฝนมาแล้วจนชำนาญ และ 4) เข้าร่วมสังเกตแบบมี ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด จำนวน 12 ครั้ง ซึ่งโครงการวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาวิจัยระหว่างเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2562 - กันยายน พ.ศ. 2564

5. การวิเคราะห์ข้อมูล:

5.1 ประเมินคุณค่าทางนันทนาการของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด โดยนำ ผลการศึกษาที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา นำมาหาค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ประเมินระดับคุณค่าทางนันทนาการ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.00 หมายถึง มีคุณค่าทางนันทนาการ ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง มีคุณค่าทางนันทนาการ ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.50 - 0.99 หมายถึง มีคุณค่าทางนันทนาการ ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 0.49 หมายถึง มีคุณค่าทางนันทนาการ ระดับน้อยมาก

ซึ่งการนำเสนอข้อสรุปคุณค่าทางนันทนาการของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในบทความวิจัยนี้ ได้นำเสนอเฉพาะประเด็นที่มีผลการประเมินคุณค่าทางนันทนาการอยู่ในเกณฑ์ระดับมากเท่านั้น (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.00) โดยข้อสรุปจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (n = 30) ถูกนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ บวก (+) และข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิ (n=5) ถูกนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ ลบ (-)

5.2 ประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดในด้านร่างกาย โดยใช้วิธีการประเมินระดับความหนักของการเข้าร่วมการรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด ซึ่งใช้วิธีการประเมิน HR เทียบกับอัตราการเต้นหัวใจสูงสุด (Maximum heart rate: HR_{max}) โดย HR_{max} สามารถคำนวณ ได้จากสูตร

อัตราการเต้นหัวใจสูงสุด (HR_{max}) = 220 - อายุ

หลังจากนั้นนำผลที่คำนวณได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแบ่งระดับความหนักของการ ออกกำลังกาย ที่เสนอโดย Norton, K. et al. (Norton, K. et al., 2010) ซึ่งมีเกณฑ์การแบ่ง ดังนี้

เบามาก (Very light) หมายถึง มีระดับความหนักอยู่ระหว่าง < 40% ของ HR_{max}
เบา (Light) หมายถึง มีระดับความหนักอยู่ระหว่าง 40 - 54% ของ HR_{max}
ปานกลาง (Moderate) หมายถึง มีระดับความหนักอยู่ระหว่าง 55 - 69% ของ HR_{max}
หนัก (Hard) หมายถึง มีระดับความหนักอยู่ระหว่าง 70 - 89% ของ HR_{max}
หนักมาก (Very hard) หมายถึง มีระดับความหนักอยู่ระหว่าง ≥ 90% ของ HR_{max}

5.3 ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) โดยวิเคราะห์ไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลและนำประเด็นที่ได้จากการตีความไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่าไม่ได้ตีความผิดไปจากความเป็นจริงที่ปรากฏ นำเสนอผลการวิจัยโดยการสร้างข้อสรุปและใช้รูปภาพประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและพลศึกษา สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(+) และผู้เชี่ยวชาญ (-) (n = 35)

คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด	ผู้ป่วย	ครอบครัวของผู้ป่วย	แม่ครู/พ่อครู /ผู้ร่วมรำ	นักดนตรีเรือมมะม็วด	ผู้เข้าร่วม/ผู้เข้าชม
ด้านร่างกาย					
1. เสริมสร้างองค์ประกอบของร่างกาย					
2. เสริมสร้างความแข็งแรงและอดทนของกล้ามเนื้อ					
3. เสริมสร้างความอดทนของระบบหายใจ	+ -		+ -		
4. เสริมสร้างความอ่อนตัว					
5. เสริมสร้างพลังของกล้ามเนื้อ					
6. เสริมสร้างความเร็ว					
7. เสริมสร้างการทรงตัว	+		+		
8. เสริมสร้างความคล่องแคล่วว่องไว					
9. เสริมสร้างเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง					
10. เสริมสร้างการประสานสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อ					
ด้านจิตใจ					
1. เสริมสร้างความร่าเริง แจ่มใส	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -
2. เสริมสร้างความเชื่อมั่น	+ -	+ -	+ -	+	
3. เสริมสร้างความกล้า	+				
4. เสริมสร้างความสุขุม สงบ	+				
5. เสริมสร้างความมุมานะ พยายาม					
6. เสริมสร้างกำลังใจ	+ -	+ -	+ -	+	+
ด้านอารมณ์					
1. เสริมสร้างความพึงพอใจ	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -
2. เสริมสร้างการผ่อนคลายความตึงเครียด	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -
3. เสริมสร้างความรู้จักยั้งคิด	-	-	+		
4. เสริมสร้างการรู้จักอดทน อดกลั้น					
5. เสริมสร้างการรู้จักเก็บความรู้สึก					
6. เสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์	+		+	+	
ด้านสังคม					
1. เสริมสร้างการเสียสละ (ต่อส่วนรวม)			+ -	+	
2. เสริมสร้างความรับผิดชอบ (ต่อส่วนรวม)			+ -		
3. เสริมสร้างความจริงใจ (ต่อเพื่อน)	+ -	+	+ -	+	
4. เสริมสร้างความซื่อสัตย์ยุติธรรม					
5. เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -
6. เสริมสร้างความมีมิตรไมตรี	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(+) และผู้เชี่ยวชาญ (-) (n = 35) (ต่อ)

คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด	ผู้ป่วย	ครอบครัวของผู้ป่วย	แม่ครู/พ่อครู /ผู้ร่วมรำ	นักดนตรีเรือมมะม็วด	ผู้เข้าร่วม/ผู้เข้าชม
7. เสริมสร้างการเคารพในสิทธิผู้อื่น	+	+	+	+	+ -
8. เสริมสร้างการยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น	+	+	+	+	
9. เสริมสร้างการมีน้ำใจนักกีฬา					
10. เสริมสร้างการทำงานประสานกัน	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -
11. เสริมสร้างการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	+ -	+ -	+ -	+ -	+
12. เสริมสร้างการเคารพกติกาทางสังคม	+ -	+ -	+	+	+
13. เสริมสร้างความกตัญญู	+ -	+ -	+ -	+ -	+
ด้านสติปัญญา					
1. เสริมสร้างการรู้จักคิด			+		
2. เสริมสร้างการรู้จักสังเกต			+		
3. เสริมสร้างการรู้จักแยกแยะความแตกต่าง					
4. เสริมสร้างความมีเหตุผล	+	+	+		
5. เสริมสร้างการรู้จักตัดสินใจ					
6. เสริมสร้างการรู้จักแก้ปัญหา					
7. เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์					
8. เสริมสร้างการเรียนรู้	+ -	+ -	+ -	+ -	+ -

หมายเหตุ 1. ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผลการประเมินคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดที่มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.00 หรือ ระดับมาก มานำเสนอในตารางนี้เท่านั้น

2. ข้อมูลจากผลการประเมินของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (n = 30) ถูกนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ บวก (+) และข้อมูลจาก ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 5) ถูกนำเสนอด้วยสัญลักษณ์ ลบ (-)

2. จากผลการเก็บข้อมูล HR ก่อนเริ่มกิจกรรม และ HR ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม ในช่วงระหว่างการพักหลังจากมีการรำอย่างต่อเนื่องในรอบแรกของตัวอย่างผู้รำ จำนวน 17 คน โดยเก็บข้อมูลในช่วงเวลา 23.30 - 00.30 น. ได้ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับความหนักของการเข้าร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วด (n = 17)

ลำดับ	เพศ	สถานะ	อายุ	HR_{max}	HR ก่อนเริ่มกิจกรรม	HR ระหว่างร่วมกิจกรรม	$\%HR_{max}$ ระหว่างร่วมกิจกรรม	ระดับความหนัก
1	หญิง	แม่ครู	74	146	84	126	86.3	หนัก
2	หญิง	ผู้ร่วมรำ	72	148	92	146	98.6	หนักมาก
3	หญิง	ผู้ร่วมรำ	70	150	96	128	85.3	หนัก
4	หญิง	ผู้ร่วมรำ	60	160	112	118	73.8	หนัก
5	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	80	120	77.4	หนัก
6	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	64	102	65.8	ปานกลาง
7	ชาย	ผู้ร่วมรำ	39	181	78	132	72.9	หนัก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับความหนักของการเข้าร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วด (n = 17) (ต่อ)

ลำดับ	เพศ	สถานะ	อายุ	HR_{max}	HR ก่อนเริ่มกิจกรรม	HR ระหว่างร่วมกิจกรรม	$\%HR_{max}$ ระหว่างร่วมกิจกรรม	ระดับความหนัก
4	หญิง	ผู้ร่วมรำ	60	160	112	118	73.8	หนัก
5	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	80	120	77.4	หนัก
6	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	64	102	65.8	ปานกลาง
7	ชาย	ผู้ร่วมรำ	39	181	78	132	72.9	หนัก
4	หญิง	ผู้ร่วมรำ	60	160	112	118	73.8	หนัก
5	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	80	120	77.4	หนัก
6	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	64	102	65.8	ปานกลาง
7	ชาย	ผู้ร่วมรำ	39	181	78	132	72.9	หนัก
8	หญิง	ผู้ร่วมรำ	56	164	106	106	64.6	ปานกลาง
9	หญิง	ผู้ร่วมรำ	65	155	88	134	86.5	หนัก
10	หญิง	ผู้ร่วมรำ	63	157	70	140	89.2	หนัก
11	หญิง	แม่ครู	73	147	90	112	76.2	หนัก
12	หญิง	ผู้ร่วมรำ	26	194	82	126	64.9	ปานกลาง
13	หญิง	ผู้ร่วมรำ	64	156	104	110	70.5	หนัก
14	หญิง	ผู้ร่วมรำ	63	157	92	120	76.4	หนัก
15	หญิง	ผู้ร่วมรำ	38	182	86	140	76.9	หนัก
16	ชาย	ผู้ร่วมรำ	35	185	78	132	71.4	หนัก
17	ชาย	ผู้ร่วมรำ	19	201	68	156	77.6	หนัก

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 82.3) มีอายุเฉลี่ย 55.7 ± 17.3 ปี อายุมากที่สุด 74 ปี และอายุน้อยที่สุด 19 ปี โดยมีค่าเปอร์เซ็นต์ของอัตรา การเต้นของหัวใจสูงสุด ($\%HR_{max}$) อยู่ระหว่าง 64.6 - 98.6 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์จะพบว่า มีระดับความหนักของกิจกรรมอยู่ระหว่างระดับปานกลางถึงระดับหนักมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ $\%HR_{max}$ เท่ากับ 77.3 ± 9.3 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับหนัก และมีฐานนิยม (Mode) อยู่ในเกณฑ์ระดับหนักด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงการศึกษานำร่องในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 17 คน เท่านั้น ซึ่งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในด้านการรำในกิจกรรม เรือมมะม็วด พบว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดไม่ได้มีรูปแบบการรำที่ตายตัวนัก โดยผู้รำบางคนมีการร่ายรำตามจังหวะของดนตรี (ช้า/เร็ว) ผู้รำบางคนไม่ได้ลุกขึ้นร่ายรำตามจังหวะของดนตรี และผู้รำบางคนมีอากัปกิริยากระโดดโลดเต้นอย่างรุนแรง โดยผู้รำส่วนใหญ่มีความเชื่อที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการแสดงอากัปกิริยาเหล่านี้ว่า อากัปกิริยาที่เกิดขึ้นเป็นอากัปกิริยาของผีมะม็วดที่มาอาศัยอยู่ในร่างกายของตนเองในขณะนั้น โดยผู้รำหลายรายได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่า ผู้รำจะรู้สึกตัวตลอดการร่ายรำแต่ไม่สามารถบังคับร่างกายของตนเองได้ โดยในกรณีที่ผีมะม็วดเป็น เพศหญิง การ

แสดงออกของท่าทางร่ายรำก็มักจะมีรูปแบบที่อ่อนช้อย เชื่องช้า และงดงาม แต่หากผีมะม็วดเป็นเพศชายหรือเป็นวัยรุ่นที่ชอบความสนุกมากกว่า ก็มักจะมีท่าทางการร่ายรำที่ทะมัดทะแมงหรือมีการกระโดดโลดเต้นตามจังหวะดนตรีอย่างสนุกสนานนั้นเอง ดังนั้น การจะนำผลการศึกษาครั้งนี้มาสรุปแบบเหมารวมว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วดของผู้รำจะมีความหนักระดับปานกลางขึ้นไปนั้นจึงอาจจะไม่สามารถกล่าวได้อย่างถูกต้องมากนัก นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าในช่วงบางเดือนที่มีการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดอย่างต่อเนื่อง ผู้รำบางรายจะถูกเชิญจากผู้จัดกิจกรรม (เจ้าภาพ) ให้ไปร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วดอย่างต่อเนื่อง จนมี คำกล่าวที่ว่า “ช่วงกลางวันคือช่วงเวลานอน และช่วงกลางคืนคือช่วงเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เรือมมะม็วดของพวกตน” อย่างไรก็ตามกิจกรรมเรือมมะม็วดไม่ใช่กิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงเป็นหลัก ดังนั้น ในช่วงบางเดือนจึงไม่มีการจัดกิจกรรมประเภทนี้ในพื้นที่วิจัยเลยด้วยเช่นกัน

สำหรับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นคุณค่าในการเข้าร่วมกิจกรรม เรือมมะม็วดของผู้รำ หรืออาจเรียกว่า รูปมะม็วด (ผู้ที่มีผีมะม็วดมาอาศัยอยู่ด้วย) ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันว่า หากรูปมะม็วดได้มาร่วมร่ายรำในกิจกรรมเรือมมะม็วดที่ถูกเชิญ เขาเหล่านั้นจะรู้สึกว่าตนเองมีสุขภาพที่ดี มีความกระปรี้กระเปร่า และรู้สึกสดชื่นในวันต่อ ๆ มา แต่หากได้รับเชิญแล้วไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ อาจเนื่องมาจากการติดภารกิจส่วนตัวหรือสาเหตุอื่นใดก็ตาม ก็มักจะรู้สึกไม่สบาย ไม่กระปรี้กระเปร่า ไม่สดชื่น โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืนที่มีการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด มักจะมีอาการกระวนกระวายใจ ครั่นเนื้อครั่นตัว นอนไม่หลับ และในรูปมะม็วดบางรายอาจจะมีอาการหูแว่ว ได้ยินเสียงกระซิบ หรือเสียงที่ไม่สามารถค้นหาต้นตอของเสียงได้ตลอดทั้งคืน โดยรูปมะม็วดส่วนใหญ่มีความเชื่อในประเด็นนี้สอดคล้องกันว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการต่าง ๆ เหล่านั้น เนื่องมาจากผีมะม็วดที่อาศัยอยู่กับตนเองอยากไปร่วมร่ายรำและอยากสนุกสนานนั่นเอง

3. สำหรับข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นคุณค่าทางสังคม พบว่า ในอดีตที่ความเจริญก้าวหน้าในมิติต่าง ๆ ยังเข้ามาไม่ถึงชุมชนชนบทในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมากนัก การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร มีลักษณะคล้ายกับการจัดมหรสพประเภทหนึ่ง กล่าวคือ กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานทั้งแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ร่วมชมกิจกรรม โดยภายในงานเจ้าภาพมักจะให้การต้อนรับผู้มาร่วมงานเป็นอย่างดี มีข้าว ปลาอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการตลอดทั้งคืน (ในอดีตนิยมจัดกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลากลางคืน) โดยการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งจะมีครอบครัว ญาติพี่น้อง ตลอดจนชาวบ้านในชุมชนละแวกเดียวกันมาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก และหากกล่าวถึงกลุ่มวัยเด็ก จะพบได้ว่า การจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในอดีตนั้นถือเป็นกิจกรรมที่น่าตื่นตา ตื่นใจ และน่าสนุกไม่น้อย เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่ได้มีกิจกรรมเพื่อความบันเทิงมากนักนั้นเอง

แต่ด้วยความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในทุก ๆ มิติที่ต่างหลั่งไหลเข้าสู่ชนบทแทบทุกพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน กล่าวคือ เกือบทุกหลังคาเรือนมีโทรทัศน์ บางหลังคาเรือนมีคอมพิวเตอร์ และประชาชนมีสมาร์ทโฟนใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ความน่าสนใจของกิจกรรมเรือมมะม็วดดังเช่นอดีตถูกลดบทบาทลงเมื่อเปรียบเทียบกับความน่าสนใจจากสื่อบันเทิงอื่น ๆ รอบตัว นอกจากนี้ด้วยความก้าวหน้าของวิทยาการทางการแพทย์ ยังทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับการบำบัดรักษาด้วยกิจกรรมเรือมมะม็วดถูกลดบทบาทลง โดยบางครอบครัวไม่ได้ให้ความสนใจกิจกรรมนี้แล้ว และนอกจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด 19 ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมเรือมมะม็วดได้รับความสนใจลดน้อยลง กล่าวคือ เจ้าภาพ/ผู้จัดงาน มีความต้องการที่จะลดจำนวนของผู้เข้าร่วมงานลงให้น้อยที่สุด เนื่องด้วยกลัวผิดกฎหมายการรวมกลุ่ม ตลอดจนชาวบ้านก็ไม่กล้าจะออกนอกบ้านมากนักเนื่องด้วยกลัวติดโรคโควิด 19 นั้นเอง ทำให้สภาพการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษในช่วงการเก็บข้อมูลวิจัย พบว่า กิจกรรมเรือมะม็วดถูกลดบทบาทลงไปมากเมื่อเปรียบเทียบกับในสมัยอดีต

4. ผลจากการศึกษาคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วดโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า ในบางช่วงของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะมีการส่งเสียงเชียร์อย่างสนุกสนาน อาทิ ในช่วงอัญเชิญผีมะม็วดเข้าร่างทรง (รูปมะม็วด) หรือในช่วงที่มี การเลือกร่างทรงใหม่ มักจะได้ยินเสียงเชียร์พร้อมทั้งเสียงปรบมือตามจังหวะดนตรีมะม็วดอย่างสนุกสนาน ดังภาพที่ 1 นอกจากนี้ในบางช่วงบางตอนของการจัดกิจกรรมยังมีการละเล่นประเภทพูดโต้ตอบหรือต่อบทกลอนกันไปมาระหว่าง นักดนตรี แม่ครู/พ่อครู ผู้ร่วมรำ หรือผู้คนที่เข้าร่วมงานอีกด้วย และยังมีการละเล่นประเภทการหยอกล้อต่าง ๆ อาทิ การสาดน้ำเพื่อคลายร้อน การทำให้ตกใจ การปะแป้ง เป็นต้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วดร่วมส่งเสียงเชียร์ พร้อมปรบมือให้จังหวะตามเสียงดนตรีเพื่อกระตุ้นร่างทรงมะม็วดคนใหม่

ภาพที่ 2 การหยอกล้อระหว่างนักดนตรีและผู้ร่วมรำในกิจกรรมเรือมมะม็วด
ซึ่งเป็นช่วงหนึ่งของการดำเนินกิจกรรม

จากผลการศึกษาคุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด จากทั้ง 4 แหล่งข้อมูล สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดถือเป็นกิจกรรมนันทนาการบำบัดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีการร่ายรำประกอบจังหวะเสียงดนตรีเป็นฐานในการดำเนินกิจกรรม โดยกิจกรรมดังกล่าวได้ให้คุณค่าทางนันทนาการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมครบทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งให้คุณค่าในด้านสังคมสูงสุด ได้แก่ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและการทำงานประสานกันของคนในครอบครัวและชุมชน และเสริมสร้างความมีมิตรไมตรี รองลงมาคือคุณค่าด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ เสริมสร้างความพึงพอใจ เสริมสร้างการผ่อนคลายความตึงเครียด และเสริมสร้างความร่าเริง แจ่มใส

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดให้คุณค่านันทนาการทางด้านสังคมมากที่สุด โดยกิจกรรมเรือมมะม็วดสามารถช่วยเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในระบบเครือญาติ เสริมสร้างความมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันและเสริมสร้างการทำงานประสานกันของผู้คนในชุมชน ซึ่งในประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่าอาจเนื่องมาจาก ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ยังคงมีความเชื่อที่ว่าการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในแต่ละครั้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกในครอบครัวของเจ้าภาพทุกคนจะต้องรับรู้และเห็นพ้องต้องกัน กล่าวคือ จะมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรมนี้ไม่ได้ โดยหากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวไม่เห็นพ้องต้องกัน ผีมะม็วดก็จะไม่ดลบันดาลให้ผู้ป่วยในครอบครัวหายจากอาการเจ็บป่วยที่กำลังเผชิญอยู่นั้นเอง โดยจากผลการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดในปัจจุบันก็พบว่า เจ้าภาพยังคงยึดถือความเชื่อดั้งเดิมในอดีต โดยในการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดจำเป็นจะต้องบอกกล่าวคนในครอบครัว

บุตรหลาน และญาติพี่น้องของตนเองที่ไปทำงานอยู่ต่างถิ่นให้กลับมาร่วมกิจกรรม เรือมมะม็วด แต่หากไม่สะดวกในการเดินทาง ปัจจุบันได้มีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วย อาทิ มีถ่ายทอดสดกิจกรรมผ่าน Facebook live หรือใช้ Video calling เพื่อให้ญาติที่ไม่สามารถเดินทางกลับมาร่วมงานได้นั้นได้รับชมกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งด้วย กุศโลบายดังกล่าวนี้จึงทำให้กิจกรรมเรือมมะม็วดสามารถช่วยเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในระบบเครือญาติได้ และนอกจากกระบวนการดังกล่าวแล้วยังพบอีกว่า การจัดกิจกรรม เรือมมะม็วดในแต่ละครั้งนั้นเจ้าภาพจำเป็นต้องมีการเตรียมการในหลายส่วนงานทั้งด้าน การจัดเตรียมสถานที่ การจัดเตรียมข้าวปลาอาหาร ตลอดจนการประสานงานครูมะม็วด นักดนตรีมะม็วด และรูปมะม็วด เพื่อให้มาร่วมกิจกรรมที่ตนเองจะจัดขึ้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือเป็นกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์ในลักษณะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในระบบเครือญาติและระบบชุมชนด้วยเช่นกัน

โดยการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดอาจจะเป็นเพียงกุศโลบายของคนในอดีต ซึ่งไม่ได้ให้ผลกระทบโดยตรงต่อการรักษาโรคแต่เป็นผลทางอ้อมที่เกิดจากกระบวนการ กล่าวคือ การจัดกิจกรรมทำให้ครอบครัว ญาติพี่น้อง และผู้คนในชุมชนได้ร่วมมือร่วมใจกัน ได้พูดคุยให้กำลังใจ เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน และส่งผลให้ผู้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาคุณค่าของ สารภี ขาวดี ที่ได้รายงานไว้ว่า กิจกรรมเรือมมะม็วด มีบทบาทหน้าที่ในการเป็นตัวกำหนดและควบคุมสังคม และเป็นเครื่องมือในการรวมตัวกันของลูกหลาน และเป็นแหล่งรวมความสามัคคีกันของคนในหมู่บ้าน (สารภี ขาวดี, 2548) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบน แล้วพบว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระบบเครือญาติด้วยเช่นกัน (อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม, 2559) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาคติความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ แล้วพบว่า การนับถือผีบรรพบุรุษนั้น ทำให้บุคคลเกิดการยับยั้งชั่งใจในการประพฤติตนและช่วยทำให้ครอบครัวเกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้อาวุโส ส่วนในด้านสังคมช่วยทำให้เกิดความสามัคคี และความรักใคร่กลมเกลียวกัน (พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร และคณะ, 2560)

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า กิจกรรมเรือมมะม็วดให้คุณค่านันทนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์เป็นลำดับรองลงมา โดยกิจกรรมเรือมมะม็วดช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และช่วยเสริมสร้างความร่าเริงแจ่มใสของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งในประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า อาจเนื่องมาจากในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดล้วนมี กุศโลบายแฝงเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมกิจกรรมได้ร่วมให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยและญาติของผู้ป่วย กล่าวคือ ชาวบ้านที่มาร่วมงานทั้งในช่วงการเตรียมข้าวปลาอาหาร การจัดสถานที่ การจัดปรัมพิธี หรือในช่วงวันที่มีการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วด ต่างได้ร่วมพบปะพูดคุย ไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

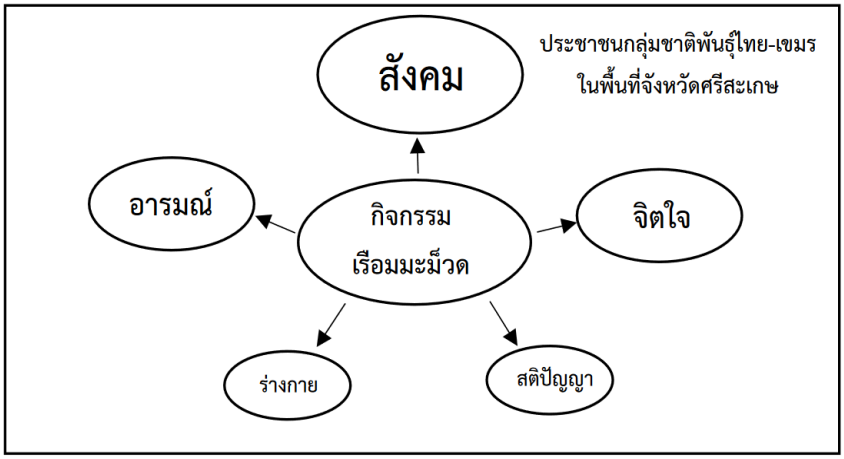
และสร้างความพึงพอใจ ส่งผลทำให้ร่างกายหลั่งฮอร์โมนโดพามีน (Dopamine) ซึ่งถือเป็นฮอร์โมนที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ รักใคร่ และยินดีออกมาก็เป็นไปได้ (Olguín, HJ. et al., 2016) โดยจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มักจะมีหน้าตาที่ ยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งในบางช่วงบางตอนของการดำเนินกิจกรรมจะมีการละเล่นประเภทพูดกลอนโต้ตอบ พูดหยอกล้อ หรือล้อเลียน และมักจะได้ยินเสียงหัวเราะอย่างสนุกสนานภายในงานเป็นระยะ ๆ

นอกจากนี้ การที่ให้ผู้ป่วยและรูปมะม็วด (ผู้รำ) ได้เข้าร่วมร่ายรำในกิจกรรมเรือมมะม็วดนั้น ก็เปรียบเสมือนได้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการประเภทหนึ่ง เนื่องจากดนตรีประกอบกิจกรรมเรือมมะม็วดถือเป็นดนตรีเพื่อการบำบัด (Music therapy) (อลงกรณ์ อิทธิผล, 2560) โดยการที่ผู้ป่วยและรูปมะม็วดได้เคลื่อนไหวร่างกายร่ายรำตามจังหวะดนตรี ทำให้ร่างกายได้เคลื่อนไหวซึ่งถือเป็นการออกกำลังกายประเภทหนึ่งด้วยนั้นเอง และนอกจากนี้การปฏิบัติกิจกรรมเรือมมะม็วดมักใช้ระยะเวลานานตลอดทั้งคืน ทำให้ผู้ป่วยและรูปมะม็วดได้ร่วมการร่ายรำจำนวนหลายรอบ โดยการทำกิจกรรมที่มีความหนักระดับปานกลางอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 30 นาทีนี้ ถือเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายแบบแอโรบิกที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างระบบความอดทนของระบบหัวใจและไหลเวียนเลือด (Cardiorespiratory endurance) ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกด้วย และนอกจากนี้การได้เข้าร่วมทำในสิ่งที่ตนเองชอบและสนใจก็อาจส่งผลทำให้ร่างกายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลั่งฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน (Endorphin) หรือที่เรียกว่า “สารแห่งความสุข” ออกมาจากสมองส่วนไฮโปธารามัส (Hypothalamus) และต่อมใต้สมอง (Pituitary gland) ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความพึงพอใจและลดระดับความเครียดได้นั้นเอง (Harber, VJ. & Sutton, JR., 1984)

อีกเหตุผลที่นำมาอภิปรายในประเด็นการศึกษานี้คือ อาจเนื่องมาจากการที่ญาติหรือบุตรหลานที่ไปทำงานต่างจังหวัดได้กลับมาร่วมกิจกรรมเรือมมะม็วดนั้น ถือเป็นการได้กลับมาเยี่ยมเยียนบ้านเกิดของตนเอง ได้กลับมาแสดงความรักความห่วงใยต่อคนในครอบครัว ซึ่งก็อาจจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายและยังอาจช่วยผ่อนคลายความเครียดทั้งของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยได้ด้วย เนื่องจากยังรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีคุณค่าและยังได้รับความรักจากญาติพี่น้องดังเดิม ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เชิดศักดิ์ ฉายถวิล ที่ได้รายงานไว้ว่าดนตรีประกอบกิจกรรมเรือมมะม็วดถือเป็นดนตรีบำบัดที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันเกื้อกูลกันทางสังคม (เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2550) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีราภรณ์ น่ำทอง ที่ได้รายงานผลการศึกษาไว้ว่าการจัดกิจกรรมเรือมมะม็วดสามารถสร้างขวัญและกำลังใจ อีกทั้งสร้างความอบอุ่นให้กับผู้ป่วย ครอบครัว และเครือญาติได้ (ธีราภรณ์ น่ำทอง, 2551)

องค์ความรู้ใหม่

กิจกรรมเรือมมะม็วดภายใต้ความเชื่อของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ถือเป็นกิจกรรมที่ให้คุณค่าทางนันทนาการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมครบทั้ง 5 มิติ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 คุณค่าทางนันทนาการของกิจกรรมเรือมมะม็วด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมเรือมมะม็วดภายใต้ความเชื่อของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ถือเป็นกิจกรรมที่ให้คุณค่าทางนันทนาการแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมครบได้ทั้ง 5 มิติ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยให้คุณค่าในด้านสังคมสูงสุด ได้แก่ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ เสริมสร้างการทำงานประสานกันของคนในครอบครัวและชุมชน และเสริมสร้างความมีมิตรไมตรี รองลงมาคือคุณค่าด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ เสริมสร้างความพึงพอใจ เสริมสร้างการผ่อนคลายความตึงเครียด และเสริมสร้างความร่าเริงแจ่มใส สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษาในครั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำกิจกรรมเรือมมะม็วดไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมระบบเครือญาติ และเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชนได้ และมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาเพื่อหาสาเหตุของการดำรงอยู่และพลวัตของกิจกรรมเรือมมะม็วดภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ในยุคปัจจุบัน และ 2) ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการสุขภาพแบบบูรณาการร่วมกับวิถีของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถเลือกใช้ระบบการดูแลสุขภาพสมัยใหม่ร่วมกับการจัดการสุขภาพแบบพื้นบ้านตามความเชื่อดั้งเดิมของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยประเภท Fundamental Fund กลุ่ม Basic Research Fund ประจำปี 2564

เอกสารอ้างอิง

กีรติ เปาริสาร. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบและโครงสร้างท่ารำในพิธีกรรมปัญโจลมะม็วด ในเขตอีสานใต้. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(1), 41-59.

คุณวัฒน์ ดวงมณี และคณะ. (2561). การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนสี่เผ่าในจังหวัด ศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชัชชัย โกมารทัต. (2549). กีฬาพื้นเมืองไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ศึกษา และวิเคราะห์ความเป็นมา วิธีเล่น และคุณค่า. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2550). ดนตรีประกอบการรักษาโรคด้วยพิธีกรรมเรือมมะม็วตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2555ก). การแพทย์ทางเลือก: รูปแบบการสืบสานและพัฒนาดนตรีบำบัดโรคในพิธีเรือมมะม็วดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรในภาคอีสาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2555ข). สุขภาวะชุมชนในพิธีกรรมบำบัดโรคกับความมั่นคงทางวัฒนธรรมด้านสุขภาพบนพื้นฐานความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สาขามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 64-86.

ธีราภรณ์ น่ำทอง. (2551). เรือมมะม็วด: ทางเลือกในการจัดการสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.

บางกอก มีเดีย แอนด์ บรอดคาสติ้ง. (2563). ชาวสุรินทร์ ทำพิธีโบราณรำแม่มด ไล่โควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2565 จาก https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/140201

พระปลัดวีระชนม์ เขมวีโร และคณะ. (2560). คติความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(2), 123-132.

พัฒนา กิติอาษา. (2544). ทรงเจ้าเข้าผีในวัฒนธรรมสุขภาพไทย. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

พิมวลี ดีสม และสวภา เวชสุรักษ์. (2563). นาฏกรรมในพิธีกรรมปัญโจลมะม็วด จังหวัดสุรินทร์. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(1), 41-55.

รุจินาถ อรรถสิษฐ และคณะ. (2565). สถานการณ์การจัดการความรู้ วิจัย ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 26 มีนาคม 2565 จาก https://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/pro-8_chapter5_3(2).pdf

วรวิทย์ วราสินธ์ และเสาวภา พรสิริพงษ์. (2555). การเปลี่ยนผ่านบทบาทหน้าที่ดนตรีกันตรึม: จากดนตรีศักดิ์สิทธิ์สู่ดนตรีพาณิชย์. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 31(1), 79-107.

ศิริกมล สายสร้อย. (2551). เขมรในอรัญประเทศ. สระแก้ว: โรงเรียนอรัญประเทศ.

สารภี ขาวดี. (2548). การศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม “การโจลมะม็วด” : กรณีศึกษาจากชุมชนเขมรหมู่บ้านปรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). ข้อมูลทั่วไปจังหวัดศรีสะเกษ. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2565 จาก https://www.opsmoac.go.th/sisaket-dwl-files-431991791853

อลงกรณ์ อิทธิผล. (2560). บทเพลงและเสียงดนตรีในพิธีกรรมรักษาโรคของหมอขวัญที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. ว.มทรส. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 2(2), 202-213.

อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม. (2559). ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบนพื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป่วย อึ้งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทิศ ทาหอม และสุนันท์ เสนารัตน์. (2561). การประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอีสาน. วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์, 5(1), 15-24.

Harber, VJ. & Sutton, JR. (1984). Endorphins and exercise. Sports Med, 1(2), 154-71.

Norton, K. et al. (2010). Position statement on physical activity and exercise intensity terminology. Journal of Science and Medicine in Sport, 13(5), 496-502.

Olguín, HJ. et al. (2016). The Role of Dopamine and Its Dysfunction as a Consequence of Oxidative Stress. Oxidative Medicine and Cellular Longevity, 2016(Special Issue), 1-13.

บทความวิชาการ

แนวโน้มและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย*

THE TREND AND LEGAL OF ELECTRIC VEHICLE CONVERSION BUSINESS IN THAILAND

นิรันดร์ วสันติอุปโภคากร*
Nirun Vasantiaupapokagorn*
ตระกูล จิตวัฒนากร
Trakul Chitwattanakorn
เกียรติ บุญยโพ
Kiat Bunyapo
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Faculty of Liberal Art Department, North Bangkok University, Thailand
*Corresponding author E-mail: Nirun.vasan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า และแนวโน้มของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า 1. ในด้านมาตรการทางกฎหมาย ถึงแม้ภาครัฐได้ออกมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าออกมาบังคับใช้ อาทิ มาตรการทางภาษีแต่อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายที่ถูกบังคับใช้บางฉบับยังขาดความเหมาะสม และไม่มีมาตรการส่งเสริมในด้านอื่น ๆ ส่งผลให้การใช้รถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยไม่เกิดประสิทธิภาพเช่นในต่างประเทศ เนื่องจากการจัดเก็บภาษีสำหรับรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในอัตราร้อยละ 80 ของราคารถยนต์ที่นำเข้า เป็นอัตราเดียวกับรถยนต์ประเภทสันดาปภายในหรือรถยนต์ที่ใช้น้ำมัน ไม่มีความสอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และจากปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมายดังที่กล่าวมานั้น ส่งผลให้ราคารถยนต์ไฟฟ้ามีราคาแพง นอกจากนี้แล้วจากการที่มาตรการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐในการซื้อรถยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มที่จะสิ้นสุดลง สิ่งนี้ยิ่งทำให้รถยนต์ไฟฟ้านำเข้าจะกลายเป็นยานยนต์ที่มีราคาแพงอย่างชัดเจนและเกิดเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้บริโภคซึ่งมีรายได้ปานกลาง 2. แนวโน้มธุรกิจของรถยนต์ไฟฟ้า

* Received 10 May 2023; Revised 27 May 2023; Accepted 30 May 2023

ดัดแปลงนั้น พบว่า จากสถานการณ์ที่กล่าวมาเป็นโอกาสของกลุ่มธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงเช่นกัน โดยหากกลุ่มผู้ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงสามารถพัฒนาคุณภาพ และสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในด้านสมรรถนะรวมทั้งด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ ก็จะสามารถคาดการณ์ได้ว่าธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทยนั้นจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน

คำสำคัญ: แนวโน้มธุรกิจ, ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า, รถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง, มาตรการกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า

Abstract

The objectives of this academic paper were to present factors relating to legal measures related to the electric vehicle business and the trend of the Electric Vehicle Conversion Business in Thailand. The presentation of this data was obtained from the synthesis of concepts, theories and related research as follows. 1] In the Legal, although the government has issued legal measures related to the promotion of the use of electric cars. However, some of the enforced legal measures are still inadequate and there are no other measures to promote other than tax measures. Therefore, the use of electric cars in Thailand is not as effective as in other countries. It also found that collecting tariffs for electric vehicles at a rate of 80 percent of the price of imported cars which is the same rate as internal combustion vehicles, is not in line with the pollutant payer principle according to the Enhancement and Conservation of Environmental Quality Act B.E. 2535. From the aforementioned legal measures, it was found that the price of electric cars was expensive. In addition, the government's financial support measures for the purchase of electric cars are likely to end. All this further makes imported electric vehicles a distinctly expensive and constraining vehicle for middle-income consumers. 2] However, it can be said that is also an opportunity for the electric vehicle conversion business group. If the groups can improve the quality and build consumer confidence in terms of performance. That can be predicted that Thailand's electric vehicle conversion business will have a better trend.

Keywords: Business Trend, Electric vehicle business, Electric vehicle conversion, Legal measures on the electric vehicle business

บทนำ

ปัจจุบันทิศทางและแนวโน้มของอุตสาหกรรมยานยนต์ทั่วโลกอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านจากรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานเชื้อเพลิงน้ำมัน ไปสู่รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบไฟฟ้า และในการเปลี่ยนผ่านนี้จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจยานยนต์และธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในอุตสาหกรรมรถยนต์เป็นวงกว้าง ตั้งแต่ ผู้ผลิตรถยนต์ ผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบ ไปจนถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งหากผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องไม่ปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง อาจเผชิญปัญหาการผลิตสินค้าไม่ตรงความต้องการของตลาด และขาดทุนจนต้องปิดกิจการลงได้ (MReport, 2019) นอกจากนี้แล้วบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ในปัจจุบันหลายบริษัทได้ทำการวิจัยและพัฒนายานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้ากันอย่างจริงจัง ส่วนหนึ่งเพื่อช่วยลดมลพิษที่เกิดจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิงน้ำมันที่มีกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ดังนั้นยานยนต์ยนต์พลังงานไฟฟ้าจึงเปรียบเสมือนเป็นนวัตกรรมใหม่และเป็นทางเลือกใหม่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นในหลายประเทศ ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก รายงานการวิจัยจากศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน พบว่าประเทศไทยซึ่งเป็นฐานการผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพและพัฒนาทักษะเพื่อรองรับเทคโนโลยีและเป็นการปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้เท่าทันกระแสโลกของอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้ารวมทั้งยังต้องปรับตัวเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจรถยนต์ด้วยเช่นกัน (ธนาคารออมสิน, 2561)

ในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมา การใช้รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า พบว่ามีการขยายตัวมากขึ้น ในขณะที่ยอดขายรถยนต์ที่ใช้พลังงานเชื้อเพลิงน้ำมัน มีแนวโน้มชะลอตัวลงและยอดขายรถยนต์ไฟฟ้าทั่วโลกซึ่งหมายความรวมเฉพาะรถยนต์ที่สามารถอัดประจุไฟฟ้า (Plug-in EVs) ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าที่ขับเคลื่อนโดยพลังงานไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ 100% (Battery EV: BEV) และรถยนต์ไฟฟ้าแบบปลั๊กอินไฮบริด (Plug-in Hybrid EV: PHEV) มียอดจำหน่ายเกิน 2 ล้านคัน เป็นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 2018 และเพิ่มขึ้นเป็น 2.3 ล้านคันในปี ค.ศ. 2019 และยังคงมียอดจำหน่ายเพิ่มขึ้นเป็น 3.2 ล้านคันในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งคิดเป็นอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 43.00 ในขณะที่สถานการณ์ธุรกิจรถยนต์โดยรวมมียอดจำหน่ายลดลงเป็นปีที่ 3 ติดต่อกันจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ขณะที่สัดส่วนการจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.3 ของยอดจำหน่ายรวมในปี ค.ศ. 2017 เป็นร้อยละ 4.20 ในปี ค.ศ. 2020 หรือเพิ่มขึ้นเป็น 3 เท่าตัวภายในช่วง 3 ปีผ่านมา ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการรับรู้ถึงประโยชน์ของรถยนต์ไฟฟ้าทั้งในเรื่องความประหยัดค่าเชื้อเพลิง ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนแรงจูงใจและมาตรการจากภาครัฐทำให้

หน่วยงานหลายแห่งมีความคิดเห็นตรงกันว่าโลกกำลังเข้าสู่ “ทศวรรษแห่งการปฏิวัติ EV” (EV Revolution) ในปี ค.ศ. 2020 - 2029

KKP Research ประเมินว่ายอดขายรถยนต์พลังงานไฟฟ้าทั่วโลกอาจเพิ่มสูงขึ้นถึง 14 ล้านคัน ในปี ค.ศ. 2025 (KKP Research, 2021) ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำมันของโลกจะเริ่มลดลงเป็นการถาวรหลังราคาเพิ่มสูงขึ้นถึงระดับ 103 ล้านบาร์เรลต่อวันสอดคล้องกับ Bank of America ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2027 ปริมาณความต้องการน้ำมันของรถยนต์สันดาปภายใน (ICE) จะเริ่มลดลงและถูกแทนที่ด้วยรถยนต์พลังงานไฟฟ้า (EV) (Bank of America, 2021)

ภาพที่ 1 แนวโน้มและประมาณการยอดจำหน่ายรถยนต์ไฟฟ้าทั่วโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 - 2025 และแนวโน้มความต้องการใช้น้ำมันทั่วโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 - 2031

นอกจากนี้แล้วจากการที่ภาครัฐให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมได้นำมาสู่มาตรการสนับสนุนที่ต่อเนื่อง โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าเริ่มได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทวีปยุโรปและส่งผลให้ธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าเริ่มขยายตัวในหลายประเทศ อาทิ ประเทศนอร์เวย์ และประเทศเนเธอร์แลนด์ รวมถึงประเทศจีนที่ปัจจุบันพบว่า เป็นประเทศที่ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้ามีมูลค่ามากที่สุดในโลก และในหลายประเทศได้กำหนดนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า โดยอาจจะกำหนดเป็นมาตรการจูงใจผู้บริโภคให้หันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้า อาทิ ในประเทศไทยได้มีมาตรการการให้เงินอุดหนุนเพื่อซื้อรถยนต์ไฟฟ้า (EV Purchase Subsidy) หรือการอนุญาตให้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าสามารถวิ่งบนทางพิเศษ (Tollways) ได้ฟรี เช่นในหลายประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์พลังงานไฟฟ้า (KKP Research, 2021)

จากที่กล่าวมาถึงแม้ว่าจะแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มของธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าว่ายังมีโอกาสเติบโตได้ (สถาบันยานยนต์, 2564) แต่ในข้อเท็จจริงกลับพบว่า การเติบโตของธุรกิจ

รถยนต์พลังงานไฟฟ้ายังไม่สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่ราคายังสูงกว่ารถยนต์ที่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิง สอดคล้องกับอนุสรณ์ ธรรมใจ กล่าวว่า รถยนต์ไฟฟ้าอาจไม่ประสบความสำเร็จในตลาดรถยนต์ในไทยหากไม่ได้รับการสนับสนุนด้วยมาตรการพิเศษจากภาครัฐ ถึงแม้ราคาไฟฟ้าจะต่ำกว่าราคาน้ำมัน แต่เนื่องจากแบตเตอรี่ยังมีอายุการใช้งานเพียง 8 ปี ส่งผลให้ราคาขายรถยนต์ไฟฟ้าในตลาดมือสองตกลงอย่างมาก (อนุสรณ์ ธรรมใจ, 2559) อีกทั้งจากการสัมภาษณ์รองผู้ว่าการการไฟฟ้านครหลวง พบว่า มีข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่ง นั่นคือ มาตรการการอุดหนุนเงินจากภาครัฐเพื่อซื้อรถไฟฟ้าอาจจะสิ้นสุดลงในปลายปี พ.ศ. 2566 ซึ่งจะส่งผลให้รถยนต์พลังงานไฟฟ้ามีราคาแพงขึ้น ดังนั้นเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้รถที่ต้องการใช้รถยนต์ไฟฟ้าแต่ยังไม่มีกำลังซื้อ จึงทำให้เกิดกลุ่มบริษัทที่รับผลิตและดัดแปลงรถยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายในให้กลายเป็นรถยนต์ไฟฟ้า โดยการนำรถยนต์เก่ามาดัดแปลงเป็นรถยนต์พลังงานไฟฟ้าด้วยการติดตั้งมอเตอร์ แบตเตอรี่ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่ง ปริพัตร บูรณสิน กล่าวว่า ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทยมีโอกาสเติบโตได้ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายจำกัดอายุการใช้งานรถยนต์ โดยรถยนต์ที่ผ่านการตรวจสภาพว่าและผลการตรวจสภาพพบว่ามีความปลอดภัยจะสามารถต่อทะเบียนได้ ทำให้สามารถนำมาใช้ในการดัดแปลงและสามารถใช้งานได้ต่อไป (ปริพัตร บูรณสิน, 2565)

จากความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของธุรกิจยนต์และธุรกิจรถยนต์พลังงานไฟฟ้าดัดแปลงซึ่งเป็นทางเลือกให้กับผู้ใช้รถยนต์ที่ต้องการความประหยัด และปัจจัยด้านมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ มาตรการทางภาษี และ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยด้านมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า และแนวโน้มของธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทย โดยการนำเสนอข้อมูลครั้งนี้ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้หลักการวิพากษ์ภายใน (Internal criticism) เพื่อตรวจสอบว่าเนื้อหาภายในว่ามีความครอบคลุมและสอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ศึกษา (Kerlinger, 1968) จากนั้นจึงใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารตามหลักเกณฑ์ของ Scott ประกอบด้วย 1) หลักความถูกต้อง คือ เป็นเอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความต้องถูกต้องสมบูรณ์สอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ 2) หลักความน่าเชื่อถือ คือ เป็นเอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล 3) มีหลักความเป็นตัวแทน คือ เป็นเอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ รายละเอียดสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ และ 4) หลักความหมายชัดเจน คือ เป็นเอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่ายชัดเจน (Scott, 1990) เพื่อให้ได้ข้อมูลนำเสนอที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการศึกษา ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอในลำดับถัดไป

สถานการณ์รถยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบัน

รถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle: EV) เป็นรถยนต์ที่ใช้พลังงานทางเลือกซึ่งขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าโดยใช้พลังงานไฟฟ้าซึ่งเก็บอยู่ในแบตเตอรี่หรืออุปกรณ์เก็บพลังงานไฟฟ้าแบบอื่น ๆ ต่างจากรถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์ใช้พลังงานเชื้อเพลิงน้ำมัน สามารถช่วยลดมลพิษที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากรถยนต์ไฟฟ้าไม่มีกระบวนการเผาไหม้ภายใน เทคโนโลยีของรถยนต์ไฟฟ้ามีมาตั้งแต่ราวปี ค.ศ. 1900 และเริ่มมีผู้ให้ความสนใจมากขึ้นเมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันแพงในราวปี ค.ศ. 1990 และเริ่มมีบริษัทผู้ผลิตได้ทำการผลิตเพื่อจำหน่าย ซึ่งรถยนต์ไฟฟ้าอาจหมายถึงรถยนต์ไฟฟ้าในหลากหลายรูปแบบอาจหมายถึงรถยนต์ไฟฟ้าแบบเสียบไฟ (Plug-in Electric Vehicle หรือ PEV) ซึ่งแบ่งประเภทย่อยได้อีกตามแหล่งพลังงานที่ใช้ ดังนี้

1. แบบที่ใช้พลังงานการขับเคลื่อนจากพลังงานไฟฟ้าที่ประจุในแบตเตอรี่เพียงอย่างเดียว เรียกว่า รถไฟฟ้าทั้งคัน (All-Electric Vehicle) หรือเรียกว่า รถไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle หรือ BEV) ตัวอย่างรถยนต์ที่มีจำหน่ายในตลาด เช่น Nissan LEAF, Mitsubishi i-MiEV หรือ Tesla Model S เป็นต้น อีก

2. แบบที่ใช้พลังงานจากหลายแหล่งผสมกัน เช่น รถยนต์ไฟฟ้าแบบเสียบไฟแบบผสม (Plug-in Hybrid Electric Vehicle หรือ PHEV)ตัวอย่างรถยนต์ที่มีจำหน่ายในตลาด เช่น Chevrolet Voltหรือ Toyota Prius Plug-in เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2558) โดยจำแนกชนิดของรถยนต์ไฟฟ้าได้เป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าไฮบริด (Hybrid Electric Vehicle: HEV) รถยนต์ไฟฟ้าปลั๊กอินไฮบริด (Plug-in Hybrid Electric Vehicle: PHEV) รถยนต์ไฟฟ้าแบตเตอรี่ (Battery Electric Vehicle: BEV) และรถยนต์ไฟฟ้าเซลล์เชื้อเพลิง (Fuel Cell Electric Vehicle: FCEV)

ปัจจุบันพบว่าจำนวนผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในต่างประเทศกับจำนวนผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าในตลาดประเทศไทย จะเห็นว่าในตลาดต่างประเทศรถยนต์ไฟฟ้าเป็นที่นิยมแพร่หลายมาก่อนประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว (สถาบันยานยนต์, 2564) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในประเทศที่พัฒนาผู้บริโภคจะให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งในอดีตราคาน้ำมันในต่างประเทศสูงมาก ส่งผลให้รถยนต์ไฟฟ้าเป็นที่นิยมอย่างรวดเร็ว และถึงแม้ราคาของรถยนต์ไฟฟ้าจะสูงกว่ารถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์เผาไหม้ภายในหรือเชื้อเพลิงฟอสซิล แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยุโรป อเมริกา และญี่ปุ่น ผู้บริโภคคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมในเรื่องสภาวะแวดล้อมในระยะยาว ในขณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา ผู้ผลิตและจำหน่ายรถยนต์ญี่ปุ่นมีความเห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับจำนวนเงินที่ต้องจ่ายเพิ่มในการตัดสินใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้ามากกว่าการให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของรถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์เผาไหม้ภายในหรือเชื้อเพลิงฟอสซิล ดังนั้น เมื่อความแตกต่างของราคารถยนต์ไฟฟ้ากับราคาของรถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์เผาไหม้ภายในหรือ

เชื้อเพลิงฟอสซิลมีมาก ผู้บริโภคไทยจึงเลือกที่จะไม่จ่ายเพิ่มและใช้รถยนต์ที่ใช้เครื่องยนต์น้ำมันแบบเดิม ประกอบกับสถานีชาร์จไฟฟ้าสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าในปัจจุบันยังมีให้บริการน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบสถานีบริการน้ำมันหรือก๊าซต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ทั่วไป โดยในประเทศไทยมีเพียง 18 แห่งเท่านั้น (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, 2558) ประกอบกับเทคโนโลยีรถยนต์ไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่มีความซับซ้อน และไม่มีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพียงพอ ผู้บริโภคจึงขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้า รวมถึงข้อดี-ข้อเสีย และความแตกต่างของการใช้รถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภท ได้แก่ รถยนต์ไฟฟ้าปลั๊กอินไฮบริด และรถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่ว่ารถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทมีประสิทธิภาพการใช้งานแตกต่างกันอย่างไร ทำให้การตระหนักรู้ถึงรถยนต์ไฟฟ้าและโครงสร้างพื้นฐานในประเทศไทยยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักในปัจจุบัน (ยานยนต์, 2565)

Carley et al. กล่าวว่า การที่ผู้บริโภคเคยรับรู้ถึงรถยนต์ไฟฟ้าและสถานีชาร์จไฟฟ้าในชุมชนของตัวเองนั้นส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ไฟฟ้าไฮบริดแบบปลั๊กอิน (Carley, S., et al., 2013) ซึ่งแสดงว่าผู้คนยังรับรู้ถึงรถยนต์ไฟฟ้าและสถานีชาร์จไฟฟ้าในชุมชนของตัวเองน้อยเมื่อเทียบกับรถยนต์ที่ใช้เชื้อเพลิงน้ำมัน ในขณะที่ การบรรจุแผนพัฒนารถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เป็นสิ่งที่ดี ดังนั้น ความเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวเนื่องกับทางกฎหมายและการดำเนินการต่าง ๆ มีการคาดการณ์ว่าจะสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ในกลุ่ม BCG (Bio-Circular-Green Economy) ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและในขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับเทรนด์ของโลกที่กลุ่มกองทุนขนาดใหญ่จำนวนมากที่ให้ความสนใจกับอุตสาหกรรมรักษ์โลก

สรุปได้ว่า รถยนต์ไฟฟ้าเป็นยานยนต์ทางเลือกที่มีแนวโน้มการใช้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้ามีแนวโน้มเติบโต แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในด้านราคา ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างโอกาสและแนวโน้มการเติบโตของกลุ่มธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงดังรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

ปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันผู้ใช้รถยนต์ในประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจในการการใช้รถยนต์ไฟฟ้า สิ่งนี้ส่งผลให้ภาครัฐได้ออกมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าออกมาบังคับใช้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการทางกฎหมายบางฉบับยังขาดความเหมาะสมและไม่มีมาตรการส่งเสริมในด้านอื่น ๆ นอกจากมาตรการทางภาษี สาเหตุนี้จึงส่งผลให้การใช้รถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยไม่เกิดประสิทธิภาพเช่นในต่างประเทศ (กัญจน์ชนก ธรรมวโร, 2561)และเมื่อพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย พบว่า

ยังมีปัญหาและข้อจำกัด โดยที่มาตรการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าที่ประเทศไทยบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังขาดความเหมาะสมและไม่มีมาตรการส่งเสริมอื่น ๆ ที่เพียงพอ อาทิ มาตรการทางกฎหมายศุลกากร ซึ่งพบว่ามีการจัดเก็บภาษีศุลกากรสำหรับรถยนต์พลังงานไฟฟ้าในอัตราร้อยละ 80 ของราคารถยนต์ที่นำเข้า ซึ่งเป็นอัตราเดียวกับรถยนต์ประเภทสันดาปภายในซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ดังนั้นอัตราภาษีของศุลกากรไทยจึงยังไม่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้า เนื่องจากรถยนต์ประเภทสันดาปภายในมีอัตราการก่อมลพิษสูงกว่ารถยนต์ไฟฟ้าประเภทแบตเตอรี่มากแต่กลับถูกเก็บภาษีศุลกากรในอัตราที่เท่ากัน แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ในปัจจุบัน ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว โดยกรมการขนส่งทางบก สนับสนุนให้ผู้ใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้า “จ่ายภาษีรถประจำปีรถยนต์ไฟฟ้าน้อยกว่ารถที่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิง” แต่ต้องเป็นรถยนต์ไฟฟ้าที่มีกำลังมอเตอร์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งสามารถจดทะเบียนกับกรมการขนส่งทางบกได้ (ยานยนต์, 2565)

กัญจน์ชนก ธรรมวโร กล่าวว่า การส่งเสริมการลงทุนนั้น มาตรการทางกฎหมายที่ส่งเสริมการลงทุนยังมีปัญหาและมีข้อจำกัด (กัญจน์ชนก ธรรมวโร, 2561) กล่าวคือ กลุ่มธุรกิจที่ผลิตรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด ประเภทปลั๊กอินไฮบริดและประเภทแบตเตอรี่กลับได้รับสิทธิประโยชน์น้อยกว่ากลุ่มธุรกิจผลิตรถยนต์ประเภทสันดาปภายใน ส่วนกลุ่มธุรกิจที่ผลิตอุปกรณ์สำหรับรถยนต์ไฟฟ้าประเภทไฮบริด ประเภทแบตเตอรี่และประเภทปลั๊กอินไฮบริดได้รับการส่งเสริมการลงทุนเทียบเท่ากิจการผลิตรถยนต์ประเภทสันดาปภายในและผลิตชิ้นส่วนยานพาหนะ ข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจต่าง ที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ไฟฟ้าทั้งหมดยังไม่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ที่สูงสุด และถึงแม้ว่าจะมีเงื่อนไขกำหนดให้กิจการต่าง ๆ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติม แต่ในภาพรวมยังถือว่าเป็นมาตรการการส่งเสริมการลงทุนที่ต่ำกว่าประเทศมาเลเซีย และนอกจากนี้ถึงแม้ว่าประกาศคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุนที่ 5/2560 เรื่อง นโยบายส่งเสริมการลงทุนการผลิตรถยนต์ไฟฟ้า ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ ซึ่งเป็นฉบับใหม่จะมีการกำหนดแยกประเภทธุรกิจหรือกิจการของรถยนต์ไฟฟ้าแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงก็ยังไม่ได้กำหนดกลุ่มธุรกิจที่ครอบคลุมถึงรถยนต์ไฟฟ้าประเภทเซลล์เชื้อเพลิง

นอกจากนี้แล้วพบว่ายังมีข้อจำกัดอีกประการที่สำคัญ คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ได้มีการกำหนดให้รถยนต์ไฟฟ้าที่สามารถจดทะเบียนกับกรมขนส่งทางบกได้ จะต้องใช้มอเตอร์ที่มีกำลังมากกว่า 15 กิโลวัตต์ และต้องวิ่งได้เร็วกว่า 45 กิโลเมตรต่อชั่วโมง (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) ซึ่งกำลังของมอเตอร์ไฟฟ้าของรถยนต์ไฟฟ้าในต่างประเทศ จะใช้มอเตอร์ไฟฟ้าที่ให้กำลังน้อยกว่า 15 กิโลวัตต์ แต่สามารถวิ่งได้ระยะไกลถึง 40 – 60 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จึงทำให้รถยนต์ไฟฟ้าขนาดเล็กไม่สามารถนำมาใช้บนถนนหรือทางหลวงได้ และประการต่อมาพระราชบัญญัติรถยนต์ได้วางหลักเกณฑ์การเก็บภาษีสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า ให้จัดเก็บใน อัตรา

การจัดเก็บรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คนหรือรถยนต์กระบะ ซึ่งจะจัดเก็บภาษีตามน้ำหนัก ผลที่ตามก็คือผู้ใช้รถยนต์ไฟฟ้าไม่ได้มีสิทธิประโยชน์พิเศษใด ๆ ที่สูงกว่ารถยนต์ปกติหรือรถยนต์สันดาปภายใน

เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายและนโยบายส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว พบว่า ผู้ที่ใช้รถยนต์ไฟฟ้าทุกประเภทจะได้รับการยกเว้นอัตราภาษีรถยนต์ประจำปี และค่าธรรมเนียมในการขอจดทะเบียนรถยนต์อีกด้วย ดังนั้น อัตราการเก็บภาษีรถยนต์ประจำปีของไทยจึงขาดความเหมาะสม และนอกจากนี้แล้วตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ยังมีการลดหย่อนภาษีสำหรับรถยนต์ที่มีอายุการใช้งานมานานกว่า 5 ปี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใช้รถยนต์เก่า ส่งผลให้รถยนต์เก่าเสียภาษีน้อยกว่ารถยนต์ซึ่งไม่เหมาะสมกับการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าและไม่สอดคล้องกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เนื่องจากรถยนต์สันดาปภายในยิ่งผ่านการใช้งานมานานมากเพียงใด ก็จะยิ่งมีอัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่สิ่งแวดล้อมมากขึ้นเท่านั้น ในขณะที่ในส่วนของสถานีอัดประจุไฟฟ้านั้น พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมสถานีอัดประจุไฟฟ้า ส่วนที่มีคงเป็นเพียงนโยบายมอบเงินสนับสนุนโครงการสนับสนุนการลงทุนสถานีอัดประจุไฟฟ้า (Charging Station) เพื่อช่วยเหลือสำหรับการติดตั้งสถานีอัดประจุไฟฟ้าจ้านวน 100 สถานีเท่านั้น ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานีอัดประจุไฟฟ้าเป็นจุดที่ต้องใช้กระแสไฟฟ้าแรงสูงซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินได้ต้องได้รับการควบคุมดูแลจากรัฐอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและสนใจมาใช้รถยนต์ไฟฟ้าต่อไป

กล่าวโดยสรุป มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอาทิ มาตรการทางภาษีนำเข้า และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 โดยเฉพาะข้อกำหนดในการจดทะเบียนต่อภาษีรถยนต์ รวมทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ทำให้ทราบถึงอุปสรรคและข้อจำกัดในธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าและรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดธุรกิจภายใต้ข้อบังคับทางกฎหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลง

การพัฒนานวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle) หรือ EV เป็นแนวโน้มในอนาคตที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเข้ามาทดแทนรถยนต์ที่ใช้น้ำมัน ซึ่งรัฐบาลโดยกระทรวงพลังงานก็ได้มีแผนส่งเสริมอย่างเป็นระบบและอยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ในระยะเวลาที่ผ่าน กฟผ.ได้ทดลองดัดแปลงรถยนต์เก่า Honda Jazz ให้เป็น

รถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงต้นแบบรุ่นแรก ที่สร้างน่าสนใจให้กับประชาชนที่สนใจในเรื่องของนวัตกรรมยานยนต์ไฟฟ้ามาแล้ว ซึ่งโครงการวิจัยพัฒนาชุดประกอบรถไฟฟ้าดัดแปลงและคู่มือการดัดแปลง (EV Kit & Blueprint Project) ของกฟผ.และสวทช. ร่วมมือกัน ที่เป็นระยะที่ 2 ของการพัฒนารถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงนั้น เริ่มโครงการมาตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2560 โดยเลือกดัดแปลงรถยนต์ประเภท Eco Car ยี่ห้อ Nissan Almera ซึ่งเป็นระบบเครื่องยนต์สันดาปภายใน (Internal Combustion Engine – ICE) มาเป็นระบบรถยนต์ไฟฟ้า (Battery Electric Vehicle – BEM) จำนวน 2 คัน และในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2561 ที่ผ่านมาได้มีพิธีรับมอบรถยนต์ที่ดัดแปลงแล้วเสร็จมาทดลองใช้

โดยรถยนต์ที่ถูกนำมาดัดแปลงอีกครั้งได้แก่ Nissan Almera ขนาดเครื่องยนต์ 1200 ซีซี ที่เป็นรถยนต์เก่าที่ผ่านการใช้งานมาแล้ว ซึ่งนำมาพัฒนาและดัดแปลงให้เป็นรถยนต์ไฟฟ้ามีกำลังส่งออกสูงสุดของมอเตอร์ไฟฟ้าที่ 61.86 กิโลวัตต์ ใช้เวลาในการชาร์จแบตเตอรี่จนเต็มประมาณ 12 – 15 ชั่วโมง ณ เครื่องอัดประจุแบบ normal charge แต่หากเป็นการชาร์จด้วยการอัดประจุแบบเร็วด้วยไฟฟ้าระบบ 3 เฟส (fast charge) จะใช้เวลาอัดประจุเพียง 2 – 3 ชั่วโมง รถคันดังกล่าวมีความเร็วสูงสุดไม่เกิน 160 กิโลเมตรต่อชั่วโมง วิ่งได้ในระยะทางประมาณ 150 – 200 กิโลเมตรต่อการชาร์จแบตเตอรี่ 1 ครั้ง (ด้วยการวิ่งความเร็วเฉลี่ย 90 กิโลเมตรต่อชั่วโมง สามารถวิ่งได้ระยะทาง 200 กิโลเมตร มีต้นทุนค่าเชื้อเพลิงประมาณ 60 สตางค์ต่อกิโลเมตร ซึ่งประหยัดกว่ารถยนต์ที่ใช้น้ำมันที่มีต้นทุนเชื้อเพลิงอยู่ที่ประมาณ 1 บาทต่อกิโลเมตร และนอกจากนี้แล้วยังพบว่าในปัจจุบันมีหลายบริษัทที่รับดัดแปลงรถยนต์ที่ใช้น้ำมันให้กลายเป็นรถยนต์ไปฟ้าดัดแปลง อาทิ บริษัท พนัส แอสเซมบลีย์ และ จำกัด บริษัท อีวี คาร์ ไทยแลนด์ เป็นต้น (ตั้งศิริ, 2565)

กล่าวโดยสรุป แนวโน้มของการนำรถยนต์เก่ามาดัดแปลงเป็นรถยนต์พลังงานไฟฟ้าได้ถูกพัฒนามาระยะหนึ่งแล้ว หากเพียงแต่เป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐ และต่อมาได้มีภาคเอกชนสนใจแต่ก็ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ายังไม่ได้ทำการตลาดอย่างจริง และความต้องการรถไฟฟ้าที่เร่งตัวทั่วโลกนำไปสู่การพัฒนาระบบนิเวศ (Ecosystem) ของตลาดรถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญ เช่น แบตเตอรี่ มอเตอร์ไฟฟ้า เป็นต้น สาธารณูปโภคด้านการชาร์จไฟ การผลิตไฟฟ้า กฎระเบียบและความต้องการของผู้บริโภค (Rachot Leingchan, 2022) และจากปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งจากด้านราคาและการยกเลิกมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยกระตุ้นให้ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงมีแนวโน้มเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สรุป

การตระหนักถึงการลดมลพิษที่เกิดจากการใช้พลังงานน้ำมันเชื้อเพลิงของรถยนต์ทั่วไปที่มีกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คนในสังคม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมยานยนต์และธุรกิจรถยนต์ ในขณะที่ปัจจัยด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้า ได้แก่ มาตรการทางภาษีนำเข้า และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 รวมทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ส่วนทิศทางและแนวโน้มของอุตสาหกรรมรถยนต์กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน จากรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานเชื้อเพลิงน้ำมันไปสู่รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยระบบไฟฟ้า และการเปลี่ยนผ่านนี้จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจรถยนต์และธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในปัจจุบันบริษัทผู้ผลิตรถยนต์หลายบริษัทได้ทำการคิดค้นและเร่งพัฒนารถยนต์ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า รถยนต์พลังงานไฟฟ้าจึงเป็นนวัตกรรมใหม่และเป็นทางเลือกใหม่ที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงขึ้นในหลายประเทศ แต่จากการที่รถยนต์ไฟฟ้ายังคงมีราคาแพง อีกทั้งมาตรการเงินอุดหนุนจากภาครัฐมีความเป็นไปได้ที่จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2566 สถานการณ์ดังกล่าวจึงอาจจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงในประเทศไทยมีทิศทางและแนวโน้มที่ดีในอนาคตเพราะจะกลายเป็นทางเลือกให้กับผู้ใช้รถยนต์ที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพียงแต่กลุ่มผู้ประกอบธุรกิจรถยนต์ไฟฟ้าดัดแปลงต้องพัฒนาคุณภาพการดัดแปลงทั้งในคุณภาพด้านอะไหล่ และคุณภาพด้านฝีมือ รวมทั้งยังต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้รถยนต์เช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กัญจน์ชนก ธรรมวโร. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการใช้รถยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์, 1(11), 143-155.

ตั้งศิริ. (2565). รู้จัก อีวี คาร์ ไทยแลนด์ ธุรกิจรับแปลงรถใช้น้ำมันคันเดิม เป็นรถไฟฟ้าในราคาเริ่ม 3.5 แสนบาท. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก https://brandinside.asia/ev-car-thailand-interview/

ธนาคารออมสิน. (2561). โครงการเติบโตทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน.

ปริพัตร บูรณสิน. (2565). อุตสาหกรรม EV conversion ต้องแจ้งเกิดในไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2565 จาก https://www.busandtruckmedia.com/33416/

ยานยนต์. (2565). ใช้รถยนต์ไฟฟ้า "จ่ายภาษีรถประจำปีน้อยกว่ารถที่ใช้น้ำมัน. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.pptvhd36.com/automotive/articles/168052.

ราชกิจจานุเบกษา. (2564). กำหนดกำลังของมอเตอร์ไฟฟ้าที่ใช้ขับเคลื่อนรถตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ พ.ศ. 2563. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 25 ง.

สถาบันยานยนต์. (2564). สรุปอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยปี 2563 และแนวโน้มปี 2564. Press Release. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยานยนต์.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2558). รายงานประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน.

อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2559). พลวัตเศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2566 จาก http://www.dft.go.th

Bank of America. (2021). The Electric Revolution Is Here Our Obsession Is Making It Easy. Retrieved March 10, 2023, from https://investors.chargepoint.com/overview/default.aspx

Carley, S., et al. (2013). Intent to Purchase a Plug-In Electric Vehicle: A Survey of Early Impressions in Large US Cites. Transportation Research Part D: Transport and Environment, 18(2013), 39-45.

Kerlinger. (1968). Foundations of Behavior Research. Japan: CBS.

KKP Research. (2021). When the automotive industry changes to E V, why is Thailand disadvantaged by competitors? Retrieved March 24, 2022, from https://advicecenter.kkpfg.com/th/moneylifestyle/money/economic-trend/thai-automotive-industry-analysis.

MReport. (2019). Electric cars and the Thai automobile industry. Retrieved March 24, 2022, from https://www.mreport.co.th/experts/technology/086

Rachot Leingchan. (2022). Electric cars: Demand and Chance. Retrieved March 8, 2023, from https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/ev-survey-22

Scott. (1990). A matter of record: Documentary sources in social research. Polity Press: Cambridge.

บทความวิชาการ

ความหลากหลายทางเพศในบุคคลออทิสติก : ความท้าทายและการให้ความสนับสนุน*

GENDER DIVERSITY IN PERSONS WITH AUTISM : CHALLENGES AND SUPPORTS

กนกพร วิบูลพัฒนะวงศ์*
Kanokporn Vibulpatanavong*
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand
*Corresponding author E-mail: kanokpornv@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบความท้าทายหลายอย่างในชีวิตประจำวัน ในการมองผ่านมุมมอง intersectionality เมื่อความต้องการพิเศษทับซ้อนกับอีกอัตลักษณ์หนึ่งซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ความท้าทายของคนกลุ่มนี้ยิ่งซับซ้อนขึ้น บทความนี้พูดถึงความท้าทายของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศและเสนอวิธีในการให้ความสนุนบุคคลดังกล่าว ความท้ายทายที่บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศประสบ เช่น การที่บุคคลอื่นไม่เชื่อว่าบุคคลออทิสติกมีความหลากหลายทางเพศ บุคคลออทิสติกส่วนหนึ่งรู้สึกว่าความเป็นออทิสติกส่งผลถึงการค้นพบอัตลักษณ์ของตน และบุคคลออทิสติกยังมีความยากลำบากในการสื่อสารอันส่งผลต่อการสื่อสารความต้องการของตนในเรื่องเพศ นอกจากนี้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เรียนรู้เพศศึกษาที่มีความเฉพาะกับตน และยังมีความยากลำบากในการหาผู้ให้บริการทางสุขภาพที่เข้าใจทั้งความเป็นออทิสติกและความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นผู้ปกครองและผู้ให้บริการควรให้การสนับสนุนด้วยความเข้าใจ การให้บริการทางการการแพทย์และการศึกษาควรคำนึงถึงความท้าทายที่บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบและให้บริการด้วยความละเอียดอ่อน รวมทั้งตระหนักว่าอาจมีความท้าทายบางอย่างที่ผู้ให้บริการอาจไม่คาดคิดมาก่อนและพัฒนาความยืดหยุ่นในการให้บริการ การให้ความรู้กับทั้งบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศและผู้ให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การสนับสนุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

* Received 14 March 2023; Revised 24 May 2023; Accepted 27 May 2023

คำสำคัญ: ออทิสติก, ความหลากหลายทางเพศ, LGBTQ+, ความท้าทายและการให้การสนับสนุน

Abstract

Persons with autism who are gender minorities face several challenges in life. Through the lens of intersectionality, when one minority identity intersects with another, challenges the person must face are even more complex. This paper discusses challenges of persons with autism who are gender minorities, and discuss how to provide support to them. The challenges they face are such as people do not believe that persons with autism's genders are diverse. A number of persons with autism feel that autism influences how they discover their identities. Persons with autism also have communication difficulties which influence how they express their needs. In addition, persons with autism who are gender minorities have limited opportunities to receive gender education specifically designed for them and have difficulties finding health service providers who understand both autism and gender diversity. Therefore, parents, education providers, and health providers are important in providing support effectively to persons with autism. In providing health and education services, service providers should consider challenges that persons with autism who are gender minorities encounter and provide services with sensitivity. They also need to be aware that there may be unexpected challenges that can occur during service providing and thus services should be provided with flexibility. Education and training for persons with autism who are gender minorities and service providers is the key to effective service provision.

Keywords: Autistic, Gender Diversity, LGBTQ+, Challenges and Supports.

บทนำ

Individual with Disabilities Education Act (2014) ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายคำว่า Autism ว่า "ความบกพร่องทางพัฒนาการที่ส่งผลต่อการสื่อสารด้วยวัจนภาษาและอวัจนภาษา และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นอย่างมาก โดยทั่วไปจะเห็นได้ตั้งแต่ก่อนอายุ 3 ปี และมีผลเสียต่อการศึกษาของเด็ก ลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การทำกิจกรรมซ้ำ ๆ การเคลื่อนไหวซ้ำ ๆ อย่างไม่มีประโยชน์ การต่อต้านความเปลี่ยนแปลงรอบตัว หรือการ

เปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางประสาทสัมผัสอย่างผิดปกติ โดยจะไม่ใช้คำว่าออทิซึมหาสาเหตุของ พฤติกรรมเกิดจากความบกพร่องทางอารมณ์” (US Department of Education, 2004) ในส่วนของประเทศไทย ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ใช้คำว่า “บุคคลออทิสติก” และได้ให้ความหมายว่า “บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วนซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อนอายุ 30 เดือน” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) อย่างไรก็ตาม บุคคลในชุมชนออทิสติกส่วนหนึ่งได้ปฏิเสธการมองออทิสติกผ่านมุมมองทางการวินิจฉัยและสนับสนุนมุมมองทางชุมชนวัฒนธรรม คือ อัตลักษณ์ของบุคคลออทิสติกเป็นเพียงความแตกต่างจากประชากรทั่วไปทางด้านประสาทวิทยา และไม่ใช่ความบกพร่องหรือความพิการตามมุมมองในด้านการวินิจฉัย (Sarret, J. C., 2016) อ้างถึงใน (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

สมาคมจิตแพทย์อเมริกันรายงานว่า อัตราการเกิดออทิสติกในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ 1% (American Psychiatric Association, 2013) Rachel Loomes และคณะ พบว่าอัตราส่วนบุคคลออทิสติกผู้ชายต่อบุคคลออทิสติกผู้หญิงคือ 1: 3 คน ในประเทศไทย (Loomes, R. et al, 2017) รายงานข้อมูลสถานการณ์คนพิการปี พ.ศ. 2565 พบว่ามีบุคคลออทิสติกจำนวน 19,358 คน เป็นชาย 15,984 คน เป็นหญิง 3,374 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565) Marianthi Kourti อธิบายว่าเกณฑ์การวินิจฉัยออทิซึมส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากลักษณะของออทิสติกที่ปรากฏในเพศชาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้หญิง บุคคล transgender และ non-binary เนื่องจากเกณฑ์การวินิจฉัยไม่ได้ให้ความสำคัญกับลักษณะที่ปรากฏของออทิซึมในกลุ่มคนเหล่านี้ ทำให้ในปัจจุบันเริ่มมีการศึกษาลักษณะของออทิซึมที่ปรากฏในผู้หญิงและพบว่าลักษณะดังกล่าวในผู้หญิงมีความซับซ้อน ทำให้เห็นความเป็นออทิสติกไม่ชัดเจน และบุคคลออทิสติกหญิงมีความสนใจที่มีความเป็นผู้หญิงมากกว่า (feminine) (Kourti, M. & Griffin, E., 2021)

Ryan A. Miller กล่าวว่าบุคคลออทิสติกมีความหลากหลายทางเพศมากกว่าประชากรทั่วไป (Miller, R., 2020) Jeroen Dewinter และคณะ พบว่าบุคคลออทิสติกรายงานว่ามีความสนใจในเพศเดียวกันมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ โดยบุคคลออทิสติกผู้หญิง 6.1 เปอร์เซ็นต์มีความสนใจผู้หญิงในขณะที่ 1.3 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มเปรียบเทียบรายงานว่ามีความสนใจผู้หญิง บุคคลออทิสติผู้ชาย 5.1 เปอร์เซ็นต์รายงานว่ามีความสนใจผู้ชายในขณะที่กลุ่มควบคุม 3.8 เปอร์เซ็นต์รายงานว่ามีความสนใจผู้ชาย นอกจากนี้ 4.7 เปอร์เซ็นต์ของบุคคลออทิสติผู้ชายเมื่อเทียบกับ 1.1 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มควบคุม และ 14.9 เปอร์เซ็นต์ของบุคคลออทิสติกผู้หญิงเมื่อเทียบกับ 1.6% ของกลุ่มควบคุม รายงานว่ามีความดึงดูดทางเพศไม่ใช่ทั้งกับ

ผู้ชายและกับผู้หญิง (Dewinter, J. et al, 2017) อ้างถึงใน (Hillier, A. et al, 2020) นอกจากนี้ Samantha J. Herrick และ Paul A. Datti กล่าวว่าบุคคลออทิสติกที่เป็น asexual มีจำนวน 13 – 33 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเทียบกับประชากรทั่วไปซึ่งมีจำนวน 1 เปอร์เซ็นต์ (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

ทั้งบุคคลออทิสติกและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต่างพบความท้าทายในชีวิต บุคคลออทิสติกมักสงสัยว่าตนเองสื่อสารได้ดีหรือไม่ มีความยากลำบากในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีปัญหาในการทำงานเป็นกลุ่ม บุคคลออทิสติกยังต้องจัดการกับการถูกตีตราและการที่ผู้คนอื่นไม่เข้าใจ บางครั้งบุคคลออทิสติกต้องพยายามแสดงตนให้เหมือนคนอื่นซึ่งส่งผลต่อการเป็นตัวของตัวเอง ส่วนบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสที่จะถูกแบ่งแยก ถูกล่วงละเมิด และขาดโอกาสในการได้รับบริการที่เหมาะสมกับตนเอง พร้อมทั้งยังต้องจัดการกับอัตลักษณ์ของตน (identity) (Miller, R., 2020) เช่น จะเปิดเผยความแตกต่างของตนหรือจะไม่เปิดเผย และจะเปิดเผยกับใคร บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาทางสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ภาวะวิตกกังวล และการใช้สารเสพติด อันเป็นผลมาจากความท้าทายต่าง ๆ ที่ต้องประสบ (Cain, L. & Velasco, J. , 2021)

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องจัดการกับอัตลักษณ์สองอัตลักษณ์ที่ทับซ้อนกัน ความซับซ้อนดังกล่าวเรียกว่า intersectionality ซึ่งหมายถึง ความท้าทายที่เกิดจากอัตลักษณ์ที่ถูกตีตรามากกว่าหนึ่งอัตลักษณ์ทำให้เกิดการทับซ้อนกันของระบบการกดทับบุคคลที่มีมากกว่าหนึ่งอัตลักษณ์ที่ถูกตีตราทำให้บุคคลได้รับผลกระทบทางลบที่แตกต่างจากแต่ละอัตลักษณ์จะพบเจอเมื่อแต่ละอัตลักษณ์ปรากฏแยกกัน (Hillier, A. et al, 2020) ดังนั้นครูและผู้ให้บริการต่าง ๆ จึงควรทำความเข้าใจกับความท้าทายที่แตกต่างซึ่งบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบ เพื่อให้การจัดการศึกษาและการให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จึงนำเสนอความท้าทายของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศและเสนอแนวทางในการให้ความสนับสนุนในการให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์ ผู้ให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์ควรทำความเข้าใจกับความท้ายทายที่บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบ ให้บริการด้วยความละเอียดอ่อน และให้บริการอย่างยืดหยุ่นเตรียมพร้อมสำหรับความท้าทายในประเด็นที่ผู้ให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์ไม่เคยคาดคิดมากก่อน

เนื้อเรื่อง

ในปัจจุบันสังคมมีความเปิดกว้างทางด้านความหลากหลายทางเพศมากขึ้น รวมทั้งมีความเปิดกว้างในการยอมรับบุคคลที่เป็นออทิสติกมากขึ้น ในกลุ่มบุคคลออทิสติกนั้นมีความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวทุกกลุ่มคน อย่างไรก็ตามบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทาง

เพศมีแนวโน้มที่จะประสบความท้าทายที่เฉพาะและซับซ้อนซึ่งผู้ปกครองและผู้ให้บริการควรคำนึงถึงเพื่อการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

ความท้าทายของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศประสบความท้าทายต่าง ๆ ในชีวิต โดยความท้าทายนั้นนอกเหนือไปจากความท้าทายที่บุคคลออทิสติกหรือบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบ การทำความเข้าใจกับความท้าทายของบุคคลออทิสติที่มีความหลากหลายทางเพศจึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การให้บริการทางการศึกษา ทางการแพทย์ และทางสุขภาพจิตที่มีประสิทธิภาพ จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศพบกับความท้าทายต่าง ๆ ดังนี้

การได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นออทิสติกอาจทำให้บุคคลอื่นไม่เชื่อว่าบุคคลออทิสติกมีความหลากหลายทางเพศ (Strang, J. F. et al, 2018) บุคคลอื่นอาจมองว่าความหลากหลายทางเพศเป็นเพียงความหลงใหล (Obsession) ของภาวะออทิสติก หรือมองว่าบุคคลออทิสติกเป็นเช่นนี้เอง John F. Strang และคณะ (2018) อธิบายว่าอาจเป็นเพราะบุคคลออทิสติกมีความยากลำบากในการแสดงออกถึงเพศของตนอันเนื่องมาจากภาวะออทิสติก หรือไม่สนใจที่จะแสดงออกถึงเพศของตนผ่านทางการแสดงออกภายนอก เช่น การแต่งกาย หรืออาจเป็นเพราะบุคคลออทิสติกกังวลว่าจะถูกละเมิดและแบ่งแยกจึงไม่แสดงออกถึงเพศของตนอย่างเต็มที่ ในบริบทครอบครัวอาจเกิดจากครอบครัวลังเลที่จะยอมรับความหลากหลายทางเพศของบุคคลออทิสติก (Strang, J. F. et al, 2018) Ashleigh Hillier และคณะ รายงานว่าผู้ปกครองมักปฏิเสธว่าบุคคลออทิสติกเลือกที่จะมีเพศกลุ่มน้อย และสงสัยว่าลูกหลานรู้จักตนเองหรือรู้ว่าตนเองต้องการอะไรหือไม่ ผู้ปกครองบางคนมองว่าลูกหลานของตนเองสับสน ด้วยเหตุนี้เองผู้ปกครองจึงควรได้รับการสนับสนุนเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลออทิสติก (Hillier, A. et al, 2020)

บุคคลออทิสติที่มีความหลากหลายทางเพศส่วนหนึ่งพบว่าลักษณะออทิสติกส่งผลกระทบต่อการค้นพบอัตลักษณ์ทางเพศของตน Laura Foran Lewis และคณะ กล่าวว่าบุคคลออทิสติกรู้สึกว่าการมีเพื่อนและรักษาความเป็นเพื่อนให้คงอยู่นั้นเป็นเรื่องยาก ดังนั้นการมีความสัมพันธ์แบบโรแมนติดจึงเป็นสิ่งที่เกินคาดถึง การขาดประสบการณ์โรแมนติกทำให้เป็นเรื่องยากที่บุคคลออทิสติจะเข้าใจอัตลักษณ์ทางเพศของตนได้เนื่องจากไม่เคยได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลอื่น นอกจากนี้การขาดจินตนาการของบุคคลออทิสติกยังส่งผลต่อการจินตนาการว่าตนมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น สำหรับบุคคลออทิสติกแล้วเป็นการยากที่จะจินตนาการในสิ่งที่ตนไม่เคยมีประสบการณ์ (Lewis, L. F. et al, 2020) ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การค้นพบอัตลักษณ์ของบุคคลออทิสติกเกิดขึ้นช้าลงและมีความซับซ้อนมากขึ้น

บุคคลออทิสติกได้รายงานถึงความยากลำบากในการสื่อสารอันทำให้ไม่สามารถที่จะบอกได้ว่ามีความต้องการใดบ้างในเรื่องเพศและไม่สามารถทำให้ได้มาซึ่งบริการที่จำเป็น (Strang, J. F. et al, 2018) เช่น เวลาคนอื่นใช้คำศัพท์เกี่ยวกับเพศที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง บุคคลออทิสติกไม่มีคำศัพท์ในการที่จะบอกคนอื่นให้ใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมได้หรือรู้สึกประหม่าที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับเพศของตนเมื่อมีคนถาม (Strang, J. F. et al, 2018) นอกจากนี้บุคคลออทิสติกยังมีความยากลำบากในการสื่อสารความต้องการของตนเองให้คู่ของตนเข้าใจอันส่งผลกระทบต่อการมีความสัมพันธ์ที่น่าพึงพอใจ โดยความยากลำบากในการสื่อสารนั้นเกิดได้จากทั้งข้อจำกัดในความสามารถทางการสื่อสารโดยตรง หรือเกิดความยากลำบากในการทำความเข้าใจกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองเพื่อที่จะสื่อสารออกมา อย่างไรก็ตามยังมีรายงานจากบุคคลออทิสติกว่าสิ่งที่ตนเองจำเป็นต้องสื่อสารเป็นเรื่องยาก เช่น บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเปิดเผยตนเองให้คนรู้ถึงสองอย่างคือความเป็นออทิสติกและความหลากหลายทางเพศ (Lewis, L. F. et al, 2020) ซึ่งการใช้ภาษาในการแสดงตนเป็นเรื่องยากอยู่แล้วแม้แต่กับคนที่ไม่ได้เป็นออทิสติกก็ตาม นอกจากนี้บุคคลออทิสติกยังมีความยากลำบากในด้านอวัจนภาษาอีกด้วย บุคคลออทิสติกจึงมีความยากลำบากในการอ่านสัญญาณจากบุคคลเพศเดียวกันว่าสนใจตนหรือไม่ และไม่รู้วิธีการส่งสัญญาณว่าตนสนใจไปให้บุคคลเพศเดียวกันที่ตนสนใจ (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

มีรายงานว่าบุคคลออทิสติกรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับทั้งในชุมชนออทิสติกและชุมชนคนที่มีความหลากหลายทางเพศ อันนำสู่การลดทอนการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลออทิสติก (Miller, R., 2020); (Hillier, A. et al, 2020) ชุมชน LGBTQ+ อาจไม่เข้าใจความหลากหลายของออทิซึม การที่บุคคลออทิสติกมีลักษณะไม่ตรงกับภาพที่คนอื่นเหมารวมว่าบุคคลออทิสติกทุกคนเป็นทำให้เกิดความสับสนและความไม่เข้าใจ บางครั้งก็เกิดความสงสัยในคำวินิจฉัยว่าบุคคลนั้นเป็นออทิสติกจริงหรือไม่ (Hillier, A. et al, 2020) ในขณะเดียวกันในชุมชนออทิสติกก็ยังมีผู้ไม่เข้าใจความหลากหลายทางเพศ (Miller, R., 2020) ด้วยสาเหตุนี้เองบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศจึงอาจรู้สึกโดดเดี่ยวและรู้สึกเหมือนถูกปฏิเสธ (Hillier, A. et al, 2020) อย่างไรก็ตาม Ryan A. Miller รายงานถึงความสำคัญของชุมชนออนไลน์ซึ่งบุคคลหลากหลายทางเพศบางคนพบว่าได้รับความยอมรับทุกอัตลักษณ์ที่ตนเองเป็นและมีบุคคลที่เป็นออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งสามารถค้นหาชุมชนที่ยอมรับตนได้เจอหรือสามารถสร้างชุมชนที่ยอมรับตนเองขึ้นมาได้ (Miller, R., 2020) แต่ชุมชนทั้งออนไลน์และไม่ออนไลน์สำหรับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีน้อยมาก ยกตัวอย่างเช่น Twainbow เป็นหนึ่งในชุมชนออนไลน์สำหรับบุคคลออทิสติกที่มีอยู่น้อยนั้น (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

บุคคลออทิสติกมีแนวโน้มที่จะมีภาวะซึมเศร้าสูงขึ้น ในขณะที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็มีแนวโน้มที่จะมีภาวะซึงเศร้าสูงขึ้นเช่นกัน (Murphy, J. et al, 2020)

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศมีแนวโน้มที่จะมีภาวะซึมเศร้ามากกว่าบุคคลออทิสติกที่มีเพศตรงกับร่างกายตนเองและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ไม่มีภาวะออทิสติก (Murphy, J. et al, 2020); (George, R. & Stokes, M. A., 2018) นอกจากนี้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีโอกาสมีความเครียดสูงอีกด้วย (Hillier, A. et al, 2020) Samantha J. Herrick และ Paul A. Datti อธิบายว่าทั้งบุคคลออทิสติกและบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดทางวาจา ร่างกาย และทางเพศ สูงกว่าประชากรทั่วไป และบุคคลทั้งสองกลุ่มยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงความต้องการพื้นฐาน เช่น การศึกษา ที่พัก และการจ้างงาน มากกว่าประชากรทั่วไป ด้วยเหตุนี้การให้การสนับสนุนที่เข้าใจถึงความซับซ้อนของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

นอกจากความท้าทายต่าง ๆ แล้ว บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีโอกาสเรียนรู้เพศศึกษาน้อยมาก Samantha J. Herrick และ Paul A. Datti กล่าวว่าเพศศึกษาในกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศและในกลุ่มบุคคลที่มีความพิการเป็นสิ่งที่ขาดแคลน (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022) Robert P. Jones และ Daniel Cox รายงานว่ามีเพียง 12 เปอร์เซ็นต์ของคนยุคมินเลนเนี่ยมที่ได้รับเพศศึกษาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกัน (Jones, R. P. & Cox, D., 2015) อ้างถึงใน (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022) ด้วยเหตุนี้เพศศึกษาสำหรับบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศจึงยิ่งมีน้อยมาก เพศศึกษาสำหรับบุคคลออทิสติกจำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมสาธารณะและพฤติกรรมส่วนตัว ความแตกต่างระหว่างความจริงและจินตนาการ การรักษาทักษะที่เรียนไปให้คงอยู่ ความสมดุลระหว่างความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว การเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งประเด็นทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Gerhardt, P. F., 2018) อ้างถึงใน (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022)

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังประสบปัญหาในการหาบริการหรือบุคลากรทางสุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่เข้าใจวิธีการทำงานและสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ Ashleigh Hillier และคณะ รายงานว่าบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศได้เล่าถึงการที่ผู้ให้บริการทางสุขภาพไม่รู้ว่าจะให้ความช่วยเหลือตนเองได้อย่างไรอันมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ทางด้านอัตลักษณ์ทางเพศ บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศบางคนต้องเปลี่ยนผู้ให้บริการหลายครั้ง หรือถูกส่งต่อไปให้ผู้บริการอื่น และประสบความไม่สะดวกเนื่องจากข้อมูลไม่ได้รับการส่งต่ออย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีประสบการณ์เชิงลบในการได้รับบริการ เช่น ผู้ให้บริการระบุเพศไม่ถูกต้อง ใช้คำศัพท์ที่ล้าหลัง และการพูดคุยกับผู้ปกครองในระหว่างที่พวกเขาไม่อยู่ (Hillier, A. et al, 2020) การมีต้นแบบยังเป็นอุปสรรคหนึ่งของบุคคล

ออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศอีกด้วย Laura Foran Lewis และคณะ พบว่าบุคคลออทิสติมีความยากลำบากในการทำความเข้าใจวิถีปฏิบัติในเรื่องการออกเดท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกเดทของผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งมีความแตกต่างจากผู้มีเพศตรงกับกายภาพของตนเอง บุคคลออทิสติกเรียนรู้โดยการสังเกตและทำตามในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามกลับเป็นการยากที่บุคคลออทิสติกจะหาต้นแบบที่อยู่ใกล้ตัวได้ (Lewis, L. F. et al, 2020)

บุคคลออทิสติกที่เป็น asexual (ไม่มีความฝักใฝ่ทางเพศ) ยังพบความท้าทายเฉพาะอีกด้วย Samantha J. Herrick และ Paul A. Datti กล่าวว่าบุคคลออทิสติกที่เป็น asexual อาจมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารกับผู้อื่นเรื่องการไม่ฝักใฝ่ทางเพศของตนเอง บุคคลออทิสติกอาจไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่าง asexual กับ aromantic (ไม่สนใจเรื่องความรักโรแมนติก) โดยควรจะได้รับการช่วยเหลือให้ทำความเข้าใจว่าตนเองเป็น asexual หรือ aromantic หรือทั้งสองอย่าง บุคคลออทิสติกที่เป็น asexual อาจมีความยากลำบากในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เป็น asexual เพื่อสนับสนุนกันและกัน เพื่อเป็นเพื่อน หรือเพื่อโอกาสในการมีความรักโรแมนติก นอกจากนี้บุคคลออทิสติกที่เป็น asexual ต้องเรียนรู้ที่จะจัดการกับการเข้าหาที่ไม่พึงประสงค์และการล่วงละเมิดทางเพศอีกด้วย (Herrick, S. J. & Datti, P. A., 2022) Laura Foran Lewis และคณะ พบว่าบุคคลออทิสติกที่เป็น asexual มีความกังวลว่าตนเองจะเพิกเฉยต่อความต้องการของคู่ของตน และมีความรู้สึกว่าอัตลักษณ์ทางเพศของตนไม่ได้รับการยอมรับเพราะถูกมองว่าเป็นลักษณะของบุคคลออทิสติก (Lewis, L. F. et al, 2020)

ถึงแม้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศจะต้องพบกับความท้ายทายหลายประการ John F. Strang และคณะ ได้เล่าถึงประสบการณ์เชิงบวกของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การที่บุคคลออทิสติกเข้าสังคมน้อย ทำให้สามารถที่จะเป็นตัวเองได้มากขึ้น การที่บุคคลออทิสติกได้เรียนรู้ทั้งสองสังคม ทั้งสังคมออทิสติกและสังคมของผู้มีความหลากหลายทางเพศ และการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่น่าสนใจ (Strang, J. F. et al, 2018)

โดยสรุป บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศประสบความท้าทายมากมาย ดังนี้ 1) บุคคลอื่นไม่เชื่อว่าบุคคลออทิสติกมีความหลากหลายทางเพศ 2) บุคคลออทิสติกส่วนหนึ่งรู้สึกว่าความเป็นออทิสติกส่งผลถึงการค้นพบอัตลักษณ์ของตน 3) บุคคลออทิสติกยังมีความยากลำบากในการสื่อสารอันส่งผลกระทบต่อการสื่อสารความต้องการของตนในเรื่องเพศ 4) บุคคลออทิสติกส่วนหนึ่งรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับทั้งในชุมชนออทิสติกและชุมชนผู้มีความหลากหลายทางเพศ 5) บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสที่จะเกิดภาวะซึมเศร้าและภาวะเครียดสูงกว่ากลุ่มประชากรทั่วไป ประชากรออทิสติก และประชากรที่มีความหลากหลายทางเพศ 6) บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสน้อยมากที่จะได้เรียนรู้เพศศึกษาที่มีความเฉพาะกับตน 7) บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศมี

ความยากลำบากในการหาผู้ให้บริการทางสุขภาพที่เข้าใจทั้งความเป็นออทิสติกและความหลากหลายทางเพศ และยังมีความยากลำบากในการหาต้นแบบที่ตนเองจะได้เรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมต่าง ๆ 8) บุคคลออทิสติกที่เป็น asexual ยังมีความท้าทายเฉพาะของตนเองอีกด้วย เช่น การไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่าง asexual และ aromantic รวมทั้งการรู้สึกกังวลว่าตนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคู่ได้ดี และได้รับการมองว่าความเป็น asexual ของตนคือลักษณะของออทิสติก ด้วยความท้าทายเหล่านี้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศจึงควรได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ โดยหัวข้อต่อไปกล่าวถึงการให้ความสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ

การให้ความสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ

Ashleigh Hillier และคณะ กล่าวว่าการสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นทำได้โดย 1) ผู้ปกครอง ครู และผู้ให้บริการให้ความสำคัญกับการยอมรับอัตลักษณ์อื่น ๆ ของบุคคลออทิสติกนอกเหนือจากอัตลักษณ์ของความเป็นออทิสติก 2) บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศควรได้รับข้อมูลที่จำเป็นผ่านทางโรงเรียน และผู้ปกครองควรได้รับข้อมูลผ่านทางผู้ให้บริการต่าง ๆ 3) การจัดหาโอกาสให้บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศได้พบกับบุคคลอื่นที่มีความคล้ายคลึงกับตน และได้เข้าถึงเครือข่ายหรือชุมชนที่บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับการยอมรับ (Hillier, A. et al, 2020)

Shain M. Neumeier ได้กล่าวถึงการที่ผู้ใหญ่จะสนับสนุนเด็กออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศไว้ดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับเด็กที่อยู่ตรงหน้า ผู้ใหญ่จะต้องละทิ้งอคติและให้ความสำคัญว่าเด็กต้องการอะไรและทำอย่างไรเด็กจะได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ 2) ช่วยให้ความรู้และพัฒนาภาษาที่จำเป็นที่จะช่วยให้เด็กออทิสติกเข้าใจอัตลักษณ์ของตน 3) จัดหาโอกาสให้เด็กได้พบกับผู้ใหญ่ออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ 4) เสนอที่จะคุยกับบุคคลากรของโรงเรียนและผู้ให้บริการทางสุขภาพให้กับเด็ก แต่ต้องไม่บังคับเด็กให้ยอมรับความช่วยเหลือที่ตนไม่ต้องการและเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของเด็ก 5) หากเด็กต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงทางเพศ ระบุและจัดหาความช่วยเหลือให้กับเด็กทั้งความช่วยเหลือทางด้านร่างกายและทางจิตวิทยา 6) ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของเด็กออทิสติกถึงแม้ว่าในอนาคตเด็กอาจจะต้องการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศของตน (Neumeier, S. M., 2021)

Ryan A. Miller และคณะ ได้กล่าวถึงการให้การสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศในระดับอุดมศึกษาไว้ดังนี้ 1) ผู้ให้บริการจะต้องตั้งใจประสานงานกันและจะต้องประสานงานกันให้บ่อยขึ้นเพื่อทำให้สิ่งแวดล้อมนั้นเปิดกว้างสำหรับบุคคลที่มีความซ้อนทับระหว่างความต้องการพิเศษและความหลากหลายทางเพศ ถ้ามหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง นักศึกษาจะไม่รู้สึกว่าตนเองต้องลบอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งของตนไป 2) ผู้ให้บริการต้องจัดการให้ความรู้ในเรื่องการซ้อนทับกันของอัต

ลักษณ์ต่าง ๆ และสื่อสารกับนักศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยก การให้ความรู้ดังกล่าวอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในมหาวิทยาลัย เช่น การปฐมนิเทศ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดโครงการใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ 3) ผู้ให้บริการจะต้องเพิ่มการส่งต่อนักศึกษาออทิสติกไปรับการวินิจฉัยและบริการทางสุขภาพต่าง ๆ และลดอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษา รวมทั้งเรื่องค่าใช้จ่าย เพื่อให้นักศึกษาได้รับบริการทางสุขภาพที่จะช่วยให้ตนได้ทำความเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเอง (Miller, R., 2020)

Marianthi Kourti และ Ella Griffin ได้อธิบายถึงการที่ผู้ให้บริการจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศไว้ว่า 1) ผู้ให้บริการต้องสำรวจทัศนคติตนเองก่อนการให้บริการและพยายามทำความเข้าใจว่ามุมมองของตนอาจไม่เหมือนกับมุมมองของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ 2) พัฒนากลยุทธที่เป็นประโยชน์ เช่น การใช้คำสรรพนามและการเรียกชื่ออย่างเหมาะสม ระมัดระวังภาษาที่ใช้ในการเขียนประวัติการให้บริการเพราะตัวอักษรที่เขียนจะยังคงอยู่ไม่หายไป และระมัดระวังเรื่องความเป็นส่วนตัวของผู้รับบริการ 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ไว้ใจกัน ความสัมพันธ์จะต้องเน้นสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การยอมรับกัน และการให้ความรู้สึกปลอดภัยเพื่อให้การให้บริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Kourti, M. & Griffin, E., 2021)

การให้ความสนับสนุนบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ผู้ปกครองและผู้ให้บริการควรมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ยอมรับอัตลักษณ์ของบุคคลออทิสติกติก รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้น การให้ความรู้กับผู้ปกครองและผู้ให้บริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการให้บริการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การที่บุคคลออทิสติกได้มีบุคคลต้นแบบและชุมชนที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีความสำคัญอีกด้วย

สรุป

บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศประสบความท้าทายหลายอย่างในการดำรงชีวิต การที่บุคคลอื่นไม่เชื่อว่าบุคคลออทิสติกมีความหลากหลายทางเพศ บุคคลออทิสติกส่วนหนึ่งรู้สึกว่าความเป็นออทิสติกส่งผลถึงการค้นพบอัตลักษณ์ของตน และบุคคลออทิสติกยังมีความยากลำบากในการสื่อสารอันส่งผลกระทบต่อการสื่อสารความต้องการของตนในเรื่องเพศ การให้การสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยผู้ปกครองและผู้ให้บริการต้องควรยอมรับอัตลักษณ์ของบุคคลออทิสติก ให้ความรู้และสนับสนุนการเข้าถึงบริการ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตร และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศ ผู้ให้บริการทางการการแพทย์และการศึกษาควรคำนึงถึงความท้าทายที่บุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศต้องประสบและให้บริการด้วยความละเอียดอ่อน รวมทั้งตระหนักว่าอาจมีความท้าทายบางอย่างที่ผู้ให้บริการอาจไม่คาดคิดมาก่อนและพัฒนาความยืดหยุ่นในการ

ให้บริการ อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยในเรื่องบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศยังมีน้อยและเป็นเรื่องใหม่ การศึกษาความท้าทายของบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยจะช่วยให้เห็นความเหมือนและความต่างระหว่างวัฒนธรรมได้ การทำความเข้าใจเรื่องบริบททางสังคมและวัฒนธรรมโทยที่ส่งผลต่อบุคคลออทิสติก บุคคลที่มีความหลายหลายทางเพศ และบุคคลออทิสติกที่มีความหลากหลายทางไปจะนำไปสู่การให้บริการบุคคลออทิสติกในประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). ข้อมูลสถานการณ์คนพิการ 31 ธันวาคม 2565. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2566 จาก https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: กระทรงศึกษาธิการ.

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. (5th ed.). Author: San Francisco.

Cain, L. & Velasco, J. . (2021). Stranded at the intersection of gender, sexuality, and autism: Gray's story. Disability & Society, 36(3), 358-375.

Dewinter, J. et al. (2017). Sexual orientation, gender identity, and romantic relationships in adolescents and adults with autism spectrum disorder. Journal of Autism and Developmental Disorders, 47(9), 2927-2934.

George, R. & Stokes, M. A. (2018). Gender identity and sexual orientation in autism spectrum disorder. Autism, 22(8), 970-982.

Gerhardt, P. F. (2018). Sexual education and individuals with ASD: What behavior analysts need to know. Eden Princeton Lecture Series. Retrieved March 1, 2023, from https: / / www. cigna. com/ static/ www- cigna- com/ docs/ individuals- families/ health- wellness/ topic- autism/ 2020/ march- autism-handout.pdf

Herrick, S. J. & Datti, P. A. (2022). Autism Spectrum Disorder and Sexual Minority Identity: Sex Education Implication. American Journal of Sexuality Education, 17(2), 257-276.

Hillier, A. et al. (2020). LGBTQ+ and autism: Experiences and challenges. International Journal of Transgender Health, 21(1). 98-110.

Jones, R. P. & Cox, D. (2015). How race and religion shape millennial attitudes on sexuality and reproductive health. Retrieved March 1 , 2023, from https://www.prri.org/wp-content/uploads/2015/03/PRRI-Millennials-Web-FINALpdf

Kourti, M. & Griffin, E. (2021). Developing a good relationship with an autistic transgender or non-binary person as a professional. In Kourti, M. (Ed.), Working with Autistic Transgender and Non-Binary People (pp. 125-138). Philadelphia: Jessisca Kingley Publisher.

Lewis, L. F. et al. (2020). "Straight sex is complicated enough!": The lived experiences of autistics who are gay, lesbian, bisexual, asexual, or other sexual orientation. Journal of Autism and Developmental Disorder, 51(7), 2324-2337.

Loomes, R. et al. (2017). What Is the Male-to-Female Ratio in AutismSpectrum Disorder? A Systematic Review and Meta-Analysis. Journal of American Academy of Child Adolescent Psychiatry, 56(6), 466-474.

Miller, R. (2020). Out of (queer/disabled) time: Temporal experiences of disability and LGBTQ+ identities in U.S. higher education. Critical Education, 11(16), 1-20.

Murphy, J. et al. (2020). Autism and transgender identity: Implication for depression and anxiety. Retrieved March 1, 2023, from https://doi/10.1016/j.rasd.2019.101466

Neumeier, S. M. (2021). Beyond 'for you own good': Youth liberation, disability justice and the importance of autonomy in the lives of autistic transgender children. In Kourti, M. (Ed.), Working with Autistic Transgender and Non- Binary People (pp. 33- 48). Jessisca Kingley Publisher: Philadelphia.

Sarret, J. C. (2016). Biocertification and neurodiversity: The role and implication of self diagnosis in autistic communities. Neuroethics, 9(1), 23-26.

Strang, J. F. et al. (2018). "They thought it was and obsession": Trajectories and Perspective of Autistic Transgender and Gender- Diverse Adolescents. Journal of Autism and Developmental Disorder, 48(12), 4039-4055.

US Department of Education. (2004). Individuals with Disability Act. Retrieved March 1, 2023, from http://idea.ed.gov/

บทความวิจัย

การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์*

THAI GOVERNMENT'S ECONOMIC POLICY COMMUNICATION VIA THE PUBLIC RELATIONS DEPARTMENT'S AFFLIATED

สุภนันท์ ฤทธิ์มนตรี*
Suppanan Ritmontree*
สุภาภรณ์ ศรีดี
Supaporn Sridee
กานต์ บุญศิริ
Karn Boonsiri
จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
Jitraporn Sudhivoraseth
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
*Corresponding author E-mail: jmindmedia@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารนโยบายฯ 2) ศึกษากระบวนการสื่อสารนโยบายฯ 3) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารนโยบายฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบายด้านการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ 2 คน 2) ผู้บริหารหน่วยสื่อของกรมประชาสัมพันธ์ 3 คน 3) ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ 7 คน และ 4) ตัวแทนผู้รับสารของกรมประชาสัมพันธ์ 8 คน รวมจำนวน 20 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการสื่อสารฯ การจัดโครงสร้างองค์กรจำแนกตามสื่อดั้งเดิม โดยใช้เฟซบุ๊กมาสนับสนุนการทำงานเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งช่องทาง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีปริมาณงานเพิ่มจากภารกิจที่กำหนดไว้ 2) กระบวนการสื่อสารฯ ได้แก่ การรับนโยบายจากคณะรัฐมนตรี ทีมโฆษกรัฐบาล บริหารประเด็นโดยการประชุมศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ กำหนดกลยุทธ์การสื่อสาร จากนั้นเผยแพร่นโยบาย โดยใช้เนื้อหาที่ผ่านการวิเคราะห์จากที่ประชุม และประเมินผลการเผยแพร่ สรุปความคิดเห็นที่มีต่อนโยบายและรายงานต่อคณะรัฐมนตรี 3) กล

* Received 19 April 2023; Revised 17 May 2023; Accepted 20 May 2023

ยุทธ์การสื่อสารฯ ได้แก่ การนำจุดแข็งของนโยบายมาผลิตซ้ำเพื่อขยายผล ชี้แจงทำความเข้าใจทีละประเด็น และสะท้อนจุดอ่อนกลับไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อแก้ปัญหา จากการศึกษาพบแนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ประสานข้อมูลนโยบายร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์กับรัฐบาลในการรับส่งข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2) จัดให้มีผู้รับผิดชอบการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยเฉพาะ เพื่อใช้เทคโนโลยีได้เต็มศักยภาพ และ 3) ปรับโครงสร้างองค์กรโดยกำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน

คำสำคัญ: การสื่อสาร, นโยบายเศรษฐกิจ, เครือข่าย, กรมประชาสัมพันธ์

Abstract

The purposes of this dissertation were to 1) study the current issue of disseminating government economic policies, 2) study the process of disseminating government economic policies, 3) study communication strategies for sharing government economic policies. This qualitative dissertation interviews 20 key informants: (1) two policymaker communication experts from the Public Relations Department; (2) three media executives from the same department; (3) seven social online communication employees from the Department of Public Relations' network; and (4) eight representatives of the Department of Public Relations' audiences. The research tools were structured in-depth interviews, data collection with in-depth interviews and descriptive data analysis. The study's findings revealed that; 1) The current issues: Organizational structure by traditional media by using Facebook to support one more channel of work that makes operators have more workload than assigned tasks. 2) Communication Process: receiving policies from the Cabinet government spokesperson team. Issues are managed by meetings at the Information Operations Center for public relations, set communication strategy then publish the policy using content analyzed from the meeting and evaluate the results of dissemination Summarize opinions on the policy and report to the Cabinet. 3) Communication Strategies: reproducing policy strengths to expand results, clarify and understand each point and reflect weaknesses back to responsible agencies to solve problems. From the study, it was found that communication development guidelines consisted of 1) Coordinate joint policy information between the Public Relations Department and the government in transmitting information systematically.

2) Provide a person responsible for communicating through specific online media channels to use technology to its full potential. And 3) Restructure the organization by clearly assigning responsible persons for online media work.

Keywords: Communication; Economic policy. Network, Public Relations Department

บทนำ

การสื่อสารนับเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลที่ขับเคลื่อนดำเนินการนโยบายต่าง ๆ กับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากนโยบายเหล่านั้น ซึ่งนโยบายเศรษฐกิจนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเกี่ยวข้องกับปากท้องความเป็นอยู่การดำรงชีวิตของประชาชนและมีผลโดยตรงต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะยิ่งในช่วงที่ประเทศต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 พบว่า ปัญหาที่สร้างผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง นอกจากปัญหาด้านสาธารณสุขแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นผลจากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลก็เป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้กัน ดังนั้นการออกมาตรการต่าง ๆ ในช่วงที่อารมณ์สังคมอยู่ในภาวะตึงเครียดจากหลากหลายปัจจัยที่เข้ามารุมเร้า ย่อมต้องคำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะตามมาอย่างรอบด้าน กล่าวคือ การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจที่ออกมาในช่วงเวลานั้นยิ่งต้องให้ความสำคัญกับความเปราะบางดังกล่าว ทั้งนี้หากสื่อสารได้ดี ก็จะเป็นกำลังใจที่สำคัญให้กับประชาชน ผลลัพธ์ที่ได้ย่อมกลับมาเป็นความชื่นชอบหรือคะแนนนิยมที่มีต่อรัฐบาลที่ดำเนินมาตรการต่าง ๆ แต่หากเกิดความผิดพลาด ผลลัพธ์ที่ได้ก็จะเป็นไปในทิศทางตรงข้ามที่อาจถึงขั้นกระทบต่อความมั่นคงหรือเสถียรภาพของรัฐบาล การสื่อสารจึงเป็นเสมือนโซ่ข้อกลางที่จะเชื่อมต่อความเข้าใจอันดี ระหว่าง “รัฐบาล” และ “ประชาชน” ให้เห็นประโยชน์ปลายทางที่รัฐบาลมุ่งหวังจากการดำเนินนโยบาย (สัญญา สกุลเคณาภูมิ, 2564)

ในช่วงที่ทั้งโลกต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤต “นโยบายเศรษฐกิจ” มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤต และฟื้นกลับมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศได้อีกครั้ง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) รัฐบาลไทยได้ดำเนินมาตรการลดภาระค่าครองชีพและฟื้นฟูเศรษฐกิจจากผลกระทบของโควิด-19 ภายใต้งบประมาณที่มีจำกัด โดยพิจารณากลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากมาตรการด้านสาธารณสุข เช่น ผู้ที่ขาดรายได้จากการประกอบอาชีพในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาด คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้อัดฉีดเม็ดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจผ่านหลากหลายมาตรการ เช่น เราเที่ยวด้วยกัน คนละครึ่ง ม.33 เรารักกัน เราไม่ทิ้งกัน ยิ่งใช้ยิ่งได้ (นัชชา เกิดอินทร์ และคณะ, 2564) โดยสื่อสารนโยบายดังกล่าวผ่านหลากหลายช่องทาง ทั้งที่สามารถควบคุมได้ เช่น สื่อของรัฐ เว็บไซต์และโซเชียล

มีเดียของหน่วยงานภาครัฐ และสื่อที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สื่อมวลชน โซเชียลมีเดียของสำนักข่าว หรือบุคคลสาธารณะ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาวะการแข่งขันของสื่อที่ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้บางครั้งการสื่อสารนโยบายรัฐบาลมีการนำเสนอเนื้อหาไม่ครบถ้วน บิดเบือน หรือการเลือกบางประเด็นมาพาดหัวจนสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ผิดวัตถุประสงค์ของนโยบาย (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2555) ด้วยสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และ ยูทูบ (ปรัชญา เปี่ยมการุณ, 2562) ขณะที่รายงาน Digital 2020 reports พบว่า “เฟซบุ๊ก” เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้งานมากเป็นอันดับหนึ่งของโลกโดยมีจำนวนผู้ใช้งานราว 2,449 ล้านคน โดยในประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้งานเฟซบุ๊กมากเป็นอันดับ 8 ของโลกที่ 51 ล้านบัญชี (TFW Agency, 2021)

กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนมานานกว่า 90 ปี โดยมีการบริหารงานแบ่งตามสื่อหลักในอดีตอย่างวิทยุและโทรทัศน์ แต่เนื่องจากปัจจุบันภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) มีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องและรวดเร็วจากการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ (New media) อย่างสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ทำให้สื่อที่เคยมีอิทธิพลในการกำหนดข้อมูลข่าวสารของโลกอย่างสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ได้ถูกลดบทบาทและแทนที่ด้วยสื่อออนไลน์ และจากการวิเคราะห์ความพร้อมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของกรมประชาสัมพันธ์ประจำปี 2561 พบว่า กรมประชาสัมพันธ์ มีคะแนนความพร้อมด้านดิจิทัลเพียง 52.3 คะแนน ชี้ให้เห็นว่ากรมประชาสัมพันธ์มีคะแนนด้านความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของหน่วยงานระดับกรมทั้งหมด (กรมประชาสัมพันธ์, 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการและกลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างการรับรู้และใช้ประโยชน์จากนโยบายซึ่งจะสร้างความพึงพอใจและมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในด้านอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์

2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์

3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชาการ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงาน และตัวแทนผู้รับสารของกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เลือกแบบเจาะจงจากผู้กำหนดนโยบายด้านการสื่อสาร ผู้ปฏิบัติงานและตัวแทนผู้รับสารของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 1) อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ 2) รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ 3)ผู้บริหารหน่วยสื่อกรมประชาสัมพันธ์ 3 คน 4) ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารกรมประชาสัมพันธ์ 7 คน 5) ตัวแทนผู้รับสารผ่านสื่อของกรมประชาสัมพันธ์ 8 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์

4. การเก็บรวบรวม โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ ข้อมูลตั้งแต่การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก นัดวันเวลาและสถานที่สัมภาษณ์ การจดบันทึกย่อและบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและสรุปเอกสาร จัดทำตารางจัดระเบียบข้อมูลแยกตามประเด็นหลักของการศึกษา

5. วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ด้วยการสร้างข้อสรุปตามกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าและตรวจสอบความน่าเชื่อถือการวิจัยตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาด้านการสื่อสารเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารมีทัศนคติที่ดี และมีการนำเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจไปเผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน เป็น

เรื่องที่ประชาชนสนใจ เมื่อนำเนื้อหาดังกล่าวไปเผยแพร่ก็มักได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้ติดตามสื่อของกรมประชาสัมพันธ์ แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านข้อมูลเชิงลึกหรือการตอบข้อซักถามในบางประเด็นที่อาจไม่มีข้อมูลเพียงพอ หรือไม่ได้รับการยืนยันข้อมูลอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินนโยบายนั้นโดยตรง ทำให้การตอบข้อสงสัยของประชาชนในบางประเด็นคำถามที่ซับซ้อนยังทำได้อย่างจำกัด

1.2 สภาพปัญหาด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ สามารถใช้ช่องทางเฟซบุ๊กในการสนับสนุนการทำงานของสื่อดั้งเดิมที่ตนเองรับผิดชอบ เช่น การนำเฟซบุ๊กมาเชิญชวนให้คนไปรับชมในสื่อหลักบนโทรทัศน์และวิทยุ มีเพียงสำนักข่าวที่ผลิตเนื้อหาสำหรับเฟซบุ๊กออกมาโดยเฉพาะเพื่อให้สื่อในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์สามารถนำไปใช้เผยแพร่เนื้อหาต่อได้ แต่ด้วยข้อจำกัดที่ต้องรับผิดชอบสื่อออนไลน์ในภาพรวมทั้งหมด ทำให้ยังไม่สามารถใช้ศักยภาพของแพลตฟอร์มใดแพลตฟอร์มหนึ่งได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งเงื่อนไขในการเข้าถึงของแต่ละแพลตฟอร์มก็มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาซึ่งมีผลต่อการเข้าถึงเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์

2. กระบวนการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การรับนโยบาย ปัจจุบันกรมประชาสัมพันธ์จะรับนโยบายมาจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีโดยตรง เนื่องจากอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้บริหารระดับกรมเพียงหน่วยงานเดียวที่ได้เข้าร่วมประชุมคณะรัฐมนตรี แล้วนำมาถ่ายทอดต่อให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร ขณะเดียวกันยังได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (Information Operation Center : IOC) ติดตามการแถลงข่าวของโฆษกรัฐบาลซึ่งจะนำนโยบายสำคัญของรัฐบาลจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมาแถลงข่าวเผยแพร่ให้กับสื่อมวลชน แล้วนำมาพิจารณาต่อว่าในแต่ละสัปดาห์มีนโยบายใดที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ก็จะมีการมอบหมายให้หน่วยงานด้านสื่อของกรมประชาสัมพันธ์ไปติดตามเนื้อหารายละเอียดเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 การบริหารประเด็น การประชุมศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (IOC) ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ในแต่ละสัปดาห์ โดยนำเอามติคณะรัฐมนตรี และข้อมูลจากทุกกระทรวงมาพิจารณากำหนด “หัวข้อข่าวสารสำคัญ” หรือ “ประเด็น IOC” เพื่อให้ทุกหน่วยของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พูดเรื่องเดียวกันพูดพร้อมกัน และพูดในทิศทางเดียวกัน ในทุกสื่อทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค บนทุกแพลตฟอร์มทั้งออนไลน์ ออนแอร์ และออนกราวนด์ โดยเนื้อหาที่นำไปสื่อสารจะผ่านการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของนโยบายและสื่อสารในสิ่งที่ประชาชน

อยากรู้ ควบคู่ไปกับสิ่งที่รัฐอยากบอกเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและได้ประโยชน์จากเนื้อหาที่สื่อสารออกไป

2.3 การเผยแพร่ เมื่อได้ประเด็นและเนื้อหาจากที่ประชุม IOC แล้ว ทุกหน่วยงานของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะนำประเด็นที่ได้ไปทำการสื่อสารในทุกช่องทางที่รับผิดชอบของตัวเอง ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล โดยแบ่งสัดส่วนการสื่อสารตามความเหมาะสมของเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายของแต่ละนโยบายโดยมีสำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานหลักในการผลิตเนื้อหาสำหรับช่องทางออนไลน์เพื่อให้หน่วยงานในเครือข่ายนำไปใช้ในการสื่อสารต่อได้เนื่องจากบางหน่วยงานอาจไม่มีบุคลากรในการรับผิดชอบช่องทางเฟซบุ๊กหรือช่องทางออนไลน์โดยตรง

2.4 การติดตามประเมินผล ภายหลังการสื่อสารนโยบายออกไปแล้วทุกหน่วยจะต้องจัดทำรายงานผลการสื่อสารโดยการเก็บข้อมูลเชิงสถิติทั้งจำนวนผลผลิต และยอดการเข้าถึงในแต่ละช่องทางโดยเฉพาะเฟซบุ๊กที่สามารถเก็บข้อมูลในเชิงจำนวนการเข้าถึง ยอดไลก์ ยอดแชร์ และการแสดงความคิดเห็น รวมถึงยังสามารถนำความคิดเห็นที่สะท้อนผ่านเฟซบุ๊กมาวิเคราะห์ความคิดเห็นเชิงบวก ความคิดเห็นเชิงลบ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดจะถูกรายงานกลับเข้ามาที่ IOC เพื่อให้จัดทำรายงานเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีต่อไป

3. กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์มีการนำกลยุทธ์ด้านสารและกลยุทธ์ด้านสื่อมาใช้ร่วมกันเพื่อให้ได้เนื้อหาที่เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารที่ใช้ โดยมีแนวทางการพิจารณากลยุทธ์ในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 กลยุทธ์ด้านสาร กรมประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญในการออกแบบเนื้อหาของสารจากนโยบายรัฐที่เข้าใจยากให้สื่อสารในภาษาที่เข้าใจง่ายมีหลักคิดคือ “ชาวนาชาวสวนฟังรู้เรื่อง สามล้อเครื่องฟังเข้าใจ” นอกจากเนื้อหาที่เข้าใจง่ายแล้ว มุมมองหรือประเด็นของเนื้อหายังผ่านการวิเคราะห์โดยการสื่อสารจะชูจุดแข็งของนโยบายที่คนสนใจหรือคนได้ประโยชน์มาสร้างจุดสนใจเพื่อสร้างการรับรู้และชวนติดตามเนื้อหาที่เหลือ ในขณะเดียวกันก็พยายามปิดจุดอ่อนของนโยบายทั้งการอธิบายทำความเข้าใจประเด็นที่อาจเกิดความเข้าใจผิดหรือประเด็นเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งสะท้อนจุดอ่อนของนโยบายกลับไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้เกิดการแก้ไข

3.2 กลยุทธ์ด้านสื่อ เนื่องจากกรมประชาสัมพันธ์มีสื่อที่หลากหลายทั้งสื่อหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุที่สามารถเข้าถึงประชาชนในวงกว้างได้ทั่วประเทศ ทำงานควบคู่กับสื่อออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ติดตามที่มีความสนใจเฉพาะกลุ่มหรือช่วงอายุที่หลากหลาย โดยจะเลือกใช้ช่องทางสื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของนโยบายเป็นหลัก แต่หากเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกกำหนดผ่านการประชุม IOC จะใช้ทุกสื่อทุกช่องทางเพื่อให้นโยบายที่สื่อสารในแต่ละช่วงเวลาเข้าถึงประชาชนวงกว้างให้ได้มากที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนานโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ มีดังนี้

1. พัฒนากลไกประสานข้อมูลนโยบายร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์กับรัฐบาลในการรับส่งข้อมูลอย่างเป็นระบบ เนื่องจากปัจจุบันการรับนโยบายยังเป็นลักษณะขึ้นกับตัวบุคคลทั้งการที่อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ร่วมประชุมในคณะรัฐมนตรี และผู้ปฏิบัติงานรับฟังการแถลงของทีมโฆษก ทำให้การรับส่งข้อมูลยังมีช่องว่างเกิดขึ้นทั้งการไม่สามารถสอบทานความถูกต้องของข้อมูล หรือการประเมินความสำคัญของประเด็นที่จะสื่อสารในแต่ละช่วงเวลาร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์และรัฐบาล อาจมีการแต่งตั้งตัวแทนหรือคณะทำงานในการรับผิดชอบด้านข้อมูลระหว่างกรมประชาสัมพันธ์และรัฐบาลเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2. จัดระบบงานให้มีผู้รับผิดชอบงานรองรับนโยบายแต่ละด้านเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่จะสื่อสาร และช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารอย่างเฟซบุ๊กโดยเฉพาะ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสื่อสาร และช่องทางที่จะสื่อสารมากขึ้น สามารถพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในแต่ละด้านเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญของกรมประชาสัมพันธ์ในการรับผิดชอบเนื้อหานั้น ๆ รวมถึงใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ปรับโครงสร้างองค์กรโดยกำหนดผู้รับผิดชอบงานสื่อออนไลน์ให้ชัดเจนและสร้างกลไกการใช้ทรัพยากรทั้งหมดของกรมประชาสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากโครงสร้างองค์กรในปัจจุบันยังแบ่งตามช่องทางการสื่อสารในอดีตคือโทรทัศน์ วิทยุ แต่ปัจจุบันการสื่อสารผ่านสื่อใหม่มีอิทธิพลทางความคิดและเข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น แต่ยังไม่มีผู้รับผิดชอบงานด้านสื่อออนไลน์ที่ชัดเจนและเพียงพอ อีกทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานยังทำได้จำกัดและเกิดความซ้ำซ้อน ซึ่งหากปรับโครงสร้างองค์กรและกระบวนการทำงานร่วมกันให้มีความชัดเจน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ อภิปรายได้ว่า

1.1 สภาพปัญหาด้านการสื่อสารเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารมีทัศนคติที่ดีและมีการนำเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจไปเผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ พีระ จิรโสภณและคณะ ที่ได้ศึกษาพบว่า การ

สื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์จะประสบความสำเร็จหรือไม่ หัวใจสำคัญ คือ การการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารให้ไปถึงผู้รับสารปลายทางที่เป็นเป้าหมายผ่านช่องทางการสื่อสาร (พีระ จิรโสภณ และ คณะ, 2559) และ Amri Dunan ได้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารนั้นต้องสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันและตรงกัน ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารได้ (Amri Dunan, 2019) ทั้งนี้ การจะทำให้ผู้รับสารและผู้ส่งสารมีความเข้าใจตรงกันนั้น อัจฉรา ศรีพันธ์ ได้อธิบายไว้ว่า ไม่ว่าการสื่อสารระดับใดก็ล้วนใช้แบบจำลองการสื่อสารของ เดวิด เค เบอร์โล หรือ SMCR Model มาอธิบายได้ทั้งสิ้น (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2562) เท่ากับว่า รัฐบาลในฐานะผู้ส่งสาร จะสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันและตรงกันกับผู้รับสารได้นั้นจะมีโซ่ข้อกลางระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร คือ เนื้อหาของสารที่ส่ง และช่องทางการสื่อสารที่ใช้ ซึ่งผลจากการวิจัยนี้ พบว่าเนื้อหาของสารที่ส่ง คือนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลกับช่องทางการสื่อสารที่ใช้คือ สื่อออนไลน์อย่างเพจเฟซบุ๊กในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ และหากพิจารณาต่อถึงปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ Howlett, M., et al .ได้อธิบายไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ความรู้ ความเข้าใจในนโยบาย ทัศนคติ ความรู้สึกต่อนโยบาย และการนำไปเผยแพร่หรือการปฏิบัติในการสื่อสารนโยบาย (Howlett, M., et al, 2017) ในมิติด้านเนื้อหาหรือนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้น ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร มีความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพียงพอในการสื่อสาร ส่วนหนึ่งเนื่องจากเป็นนโยบายที่อยู่ในความสนใจของผู้ปฏิบัติงานและความสนใจของประชาชนในวงกว้างอยู่แล้ว รวมทั้งผู้บริหารเห็นความสำคัญว่า นโยบายเหล่านี้สำคัญทั้งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงต้องมีการกระตุ้นเศรษฐกิจหลังสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในเชิงการบรรเทาผลกระทบด้านเศรษฐกิจให้กับประชาชน กล่าวคือ มีการอุดหนุนเงินเข้าสู่ระบบผ่านการใช้จ่ายของประชาชนโดยตรง การสื่อสารนโยบายดังกล่าวจึงมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ที่เป็นสื่อกลางของภาครัฐในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน

1.2 สภาพปัญหาด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ที่รับผิดชอบด้านการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ สามารถใช้ช่องทางเฟซบุ๊กในการสนับสนุนการทำงานของสื่อดั้งเดิมที่ตนเองรับผิดชอบ บุคลากรของกรมประชาสัมพันธ์บางส่วนยังมีทัศนคติต่อการสื่อสารผ่านเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์ที่ตัวเองรับผิดชอบในทางที่ไม่ดีนัก เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจงานตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ แต่เป็นลักษณะงานฝากหรืองานได้รับมอบหมายพิเศษ แม้มีความสำคัญในเชิงปฏิบัติ แต่ในเชิงระบบที่มีการกำหนดภารกิจงานหรือการชี้วัดผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงยังไม่สามารถทำได้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความพร้อมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลโดย สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ที่พบว่า กรมประชาสัมพันธ์มีคะแนนความพร้อมด้านดิจิทัลต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และค่าเฉลี่ย

ของหน่วยงานระดับกรมทั้งหมด (กรมประชาสัมพันธ์, 2563) นอกจากนี้ สุรพงษ์ โสธนเสถียร ยังได้ชี้ให้เห็นสถานการณ์ปัญหาของสื่อในปัจจุบันว่า ไม่สามารถหาทางออกของการบริหารจัดการได้ด้วยยุทธศาสตร์ นโยบายและวิธีการแบบดั้งเดิม ต้องแสวงหาแนวทางบริหารจัดการรูปแบบใหม่ที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างรวดเร็ว (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563ก)

2. กระบวนการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ อภิปรายได้ว่า

2.1 การรับนโยบาย ปัจจุบันกรมประชาสัมพันธ์จะรับนโยบายมาจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีโดยตรง เนื่องจากอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้บริหารระดับกรมเพียงหน่วยงานเดียวที่ได้เข้าร่วมประชุมคณะรัฐมนตรี จากนั้นนำมาถ่ายทอดต่อให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร ขณะเดียวกันยังได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (Information Operation Center : IOC) ติดตามการแถลงข่าวของโฆษกรัฐบาลซึ่งจะนำนโยบายสำคัญของรัฐบาลจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมาแถลงต่อสื่อมวลชน แล้วนำมาพิจารณาต่อว่าในแต่ละสัปดาห์มีนโยบายใดที่รัฐบาลให้ความสำคัญ จึงมอบหมายให้หน่วยงานด้านสื่อของกรมประชาสัมพันธ์ไปติดตามเนื้อหารายละเอียดเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารนโยบายของรัฐบาลไปยังประชาชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละนโยบายได้นั้นจะต้องนำกระบวนการสื่อสารแต่ละส่วนมาพิจารณา ซึ่งสอดคล้องกับที่ Orphanides, A. ได้อธิบายถึง กระบวนการสื่อสารนโยบายให้ประสบความสำเร็จ ตั้งแต่รับนโยบาย การนำนโยบายมาบริหารประเด็น การเผยแพร่นโยบาย และการประเมินผล (Orphanides, A., 2019) และเนื่องจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นสื่อของรัฐซึ่งมักถูกใช้เป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่มีความถูกต้อง ดังนั้นการรับนโยบายจากต้นทางอย่างเป็นระบบจึงมีความสำคัญที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ปัจจุบันการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์มีลักษณะตามแนวคิดของ Buhmann et al. คือมีทิศทางการไหลของข้อมูลในแนวดิ่ง (Vertical Communication) ในลักษณะการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down Communication) (Buhmann et al, 2019) โดยมีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เป็นตัวแทนรับนโยบายจากการประชุมคณะรัฐมนตรีแล้วนำมาถ่ายทอดควบคู่กับการมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานติดตามการแถลงข่าวในนโยบายสำคัญจากโฆษกรัฐบาล และการให้ข้อมูลของรัฐมนตรีแต่ละกระทรวง ในการนำข้อมูลจากทั้งสองด้านมาทวนสอบเพื่อพิจารณาประเด็นที่จะสื่อสารในแต่ละช่วงเวลา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าการทำงานลักษณะดังกล่าวเป็นการวางกลไกไว้แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ผู้บริหารที่ร่วมประชุมคณะรัฐมนตรี อาจไม่ได้มาถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทุกครั้ง หรือการจับประเด็นจากการประชุมหรือการแถลงข่าวยังต้องผ่านมุมมองและทัศนคติของผู้จับประเด็นและผู้ถ่ายทอด สอดคล้องกับแนวคิดของ Amri Dunan ที่ระบุว่ามักเกิดช่องว่างระหว่างข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานกับผู้กำหนดนโยบาย ดังนั้น

เพื่อเป็นการลดช่องว่างดังกล่าว อาจมีการมอบหมายผู้แทนหรือสร้างกลไกการส่งต่อข้อมูลหรือการรับนโยบายทั้งจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรี กระทรวงที่เป็นผู้นำนโยบายนั้นเข้าสู่ที่ประชุมหรือผู้รับผิดชอบในเรื่องที่รัฐบาลให้ความสำคัญในช่วงเวลานั้นอย่างเป็นระบบ และมีแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนเพื่อให้การรับนโยบายมีประสิทธิภาพ (Amri Dunan, 2019)

2.2 การบริหารประเด็น กรมประชาสัมพันธ์มีการบริหารประเด็นผ่านการประชุมของศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (IOC) ซึ่งเป็นการประชุมเพื่อกำหนดทิศทางและประเด็นการสื่อสารของสื่อทั้งหมดภายใต้การกำกับดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทั้งด้านเนื้อหาของสารและด้านช่องทางการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันของสื่อทั้งหมดของกรมประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ พีระ จิรโสภณและคณะ ที่ได้กล่าวว่ากลยุทธ์การสื่อสารเป็นการวางระบบการสื่อสารภายในที่ดี ตั้งแต่การเลือกผู้ส่งสาร การออกแบบเนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร และการเข้าใจผู้รับสาร ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ได้ใช้กลไกการบริหารประเด็นในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารให้กับทุกหน่วยของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคในการวางระบบการทำงานร่วมกันและสร้างความเข้าใจในนโยบายอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปสื่อสารต่อให้กับประชาชน (พีระ จิรโสภณ และ คณะ, 2559)

2.3 การเผยแพร่นโยบาย ปัจจุบันกรมประชาสัมพันธ์และรัฐบาลได้หันมาให้ความสำคัญกับการสื่อสารผ่านสื่อใหม่อย่างเฟซบุ๊กมากขึ้น เพื่อให้สอดรับกับพฤติกรรมของผู้รับสารที่เปลี่ยนไป ทั้งนี้หากพิจารณาคุณลักษณะของสื่อใหม่ตามแนวคิดของ Robert K .Logan ที่ระบุว่า เป็นการสื่อสารสองทางที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้ในเวลาเดียวกัน เกิดบริบทในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารโดยปราศจากข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ (Robert K .Logan, 2010) อีกทั้ง สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ยังอธิบายถึงลักษณะของสื่อใหม่ในยุคที่สาม ซึ่งเข้ามามีบทบาทต่ออิทธิพลทางความคิดของคนในสังคมมากกว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ยังสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกันในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจุบันกรมประชาสัมพันธ์มีการนำเฟซบุ๊กมาใช้ในการประชาสัมพันธ์หรือสื่อสารข้ามแพลตฟอร์มเพื่อการสนับสนุนช่องทางหลักของกรมประชาสัมพันธ์ คือโทรทัศน์ และวิทยุ ทำให้ เฟซบุ๊กในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ เป็นเหมือนชุมชนบนโลกออนไลน์ของฐานผู้ติดตามสื่อหลักของกรมประชาสัมพันธ์เดิม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563ข)

2.4 การติดตามประเมินผล ด้วยลักษณะสำคัญของสื่อใหม่โดยเฉพาะเฟซบุ๊กทำให้เกิดการสื่อสารสองทาง เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารได้ในเวลาเดียวกันตามแนวคิดของ Robert K .Logan ได้กล่าวว่า การสื่อสารสองทางนั้นเองยังทำให้กรมประชาสัมพันธ์สามารถติดตามประเมินผลการสื่อสารนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งผลการสื่อสารในเชิงปริมาณที่สามารถอธิบายโดยมีข้อมูลหลักฐานอ้างอิงได้

ชัดเจนว่า นโยบายที่สื่อสารออกไปนั้นมีคนเข้าถึงจำนวนมากน้อยแค่ไหน และยังประเมินผลในเชิงคุณภาพที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ทั้งความคิดเห็นเชิงบวก เชิงลบ และข้อเสนอแนะต่อนโยบาย (Robert K .Logan, 2010) สอดคล้องกับแนวคิดของ พีระ จิรโสภณ และคณะ ที่อธิบายถึงการประมวลปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสาร จะทำให้ผู้ส่งสารทราบผลของการสื่อสารว่าสำเร็จแค่ไหน บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง วิธีการ เนื้อหา สาระของสาร และการเลือกสื่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารต่อไป (พีระ จิรโสภณ และ คณะ, 2559) ทำให้กรมประชาสัมพันธ์สามารถสะท้อนความคิดเห็นเหล่านั้นกลับไปยังผู้กำหนดนโยบายให้ทราบผลของการสื่อสารและมุมมองของประชาชนต่อนโยบายนั้น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนานโยบายและนำนโยบายไปขยายผลในด้านอื่นต่อไป

3. กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ อภิปรายได้ว่า กรมประชาสัมพันธ์มีการนำกลยุทธ์ด้านสาร และกลยุทธ์ด้านสื่อมาใช้ร่วมกันเพื่อให้ได้เนื้อหาที่เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารที่ใช้ โดยมีแนวทางการพิจารณากลยุทธ์ในแต่ละด้าน โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบเนื้อหาสารจากนโยบายรัฐที่เข้าใจยาก ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีหลักคิดคือ “ชาวนาชาวสวนฟังรู้เรื่อง สามล้อเครื่องฟังเข้าใจ” การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านเฟซบุ๊กในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ มีการวางระบบในการกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันผ่านการประชุมศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (Information Operation Center : IOC) อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับการศึกษาของ พีระ จิรโสภณ และคณะ ที่ระบุว่า การกำหนดกลยุทธ์ต้องมองภาพรวมเพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงาน โดยต้องวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม (พีระ จิรโสภณ และ คณะ, 2559) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

3.1 กลยุทธ์ด้านสาร (Message) หลังจากที่ได้รับนโยบายจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีจะมีการพิจารณาประเด็นสำคัญที่ต้องสื่อสารในช่วงเวลานั้นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยในแต่ละสัปดาห์จะมีการนำข้อมูลจากนโยบายรัฐบาลมาวิเคราะห์ร่วมกับการติดตามการนำเสนอของสื่อมวลชนและการทำ Social Listening เพื่อดูทิศทางอารมณ์ของสังคม ว่าในช่วงสัปดาห์นั้นควรที่จะสื่อสารประเด็นใดจึงจะได้รับความสนใจจากสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดประเด็นในสื่อ (Media Advocacy) ที่ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ได้อธิบายว่า การสื่อสารเชิงรุก ที่ระบุถึงการชี้แนะประเด็นในสื่อต้องวิเคราะห์กระแสความสนใจของสาธารณชนมาเป็นอย่างดี และเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้การสื่อสารประเด็นไปยังสาธารณชนประสบความสำเร็จ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551) ซึ่งหากพิจารณาตามกลยุทธ์การสื่อสารของ Kotler, P. แล้วจะพบว่าเนื้อหาสารในลักษณะดังกล่าวมีแรงจูงใจด้าน

เหตุผล (Rational Appeals) ซึ่งเนื้อหาสารที่มุ่งให้เห็นข้อเท็จจริงของสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งแรงจูงใจด้านอารมณ์ (Emotional Appeals) จะทำให้คนรู้สึกคล้อยตาม หากไม่เข้าร่วมกิจกรรมจะรู้สึกสูญเสีย และกระตุ้นให้ผู้รับสารเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไม่ให้ตัวเองสูญเสียสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ (Kotler, P. et al, 2017)

3.2 กลยุทธ์ด้านสื่อ (Channel) ในการสื่อสารประเด็นสำคัญที่กำหนดให้สื่อสารในแต่ละช่วงเวลา กรมประชาสัมพันธ์เลือกใช้ทุกสื่อที่มีในการสื่อสารเพื่อให้เนื้อหาสารนั้นแพร่กระจายไปยังกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความหลากหลายที่สุด สอดคล้องกับกลยุทธ์การวางระบบการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร (Information assimilation) ซึ่งมีการวางระบบกระจายข้อมูลทั้งทีวี วิทยุ ในส่วนกลางและภูมิภาค รวมทั้งสื่อออนไลน์ของทุกหน่วยงาน ซึ่งมีการวางระบบแจกจ่ายข้อมูลผ่านสื่อที่ควบคุมได้ (Controlled media) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information Exchange System) ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ เข้ามาเป็นหนึ่งในผู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับกลุ่มเป้าหมายด้วยกันเอง และเกิดกระแสความสนใจนโยบายที่ออกมา อย่างไรก็ตามเนื่องจากการสื่อสารในยุคปัจจุบันมีความเป็นพลวัต คือการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นกลยุทธ์การสื่อสารจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบอยู่เสมอ กล่าวคือต้องกำหนดกลยุทธ์ทั้งด้านสื่อและด้านสารให้มีความสอดคล้อง ดังที่ สุรพงษ์ โสธนเสถียรและสุภาภรณ์ ศรีดี อธิบายไว้ในทฤษฎีบูรณาการสารสนเทศที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่าต้องอาศัย 2 ปัจจัย คือ ทิศทางของสารสนเทศที่สนับสนุนความเชื่อก็จะส่งผลให้ทัศนคติของผู้รับสารเป็นบวก เมื่อผู้รับสารเห็นว่าเรื่องนี้มีผลกระทบโดยตรงหรือเป็นประโยชน์มากเท่าไหร่ ก็จะยิ่งสนับสนุนสารสนเทศนั้น และมีแนวโน้มที่จะให้การสนับสนุนนโยบายเหล่านั้น ซึ่งจะส่งผลให้นโยบายที่ออกมาเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และสุภาภรณ์ ศรีดี, 2562)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาคือแนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ อภิปรายได้ว่า

1. การพัฒนากลไกประสานข้อมูลนโยบายร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์กับรัฐบาลในการรับส่งข้อมูลอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่กระบวนการรับนโยบายจากรัฐบาลที่ต้องมีการวางระบบในการรับข้อมูลจากรัฐบาลทั้งในระดับคณะรัฐมนตรี ระดับกระทรวง โดยกำหนดหน่วยงานหรือผู้แทนของกรมประชาสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเพื่อให้เกิดการรับข้อมูลจากต้นทางที่มีประสิทธิภาพ และจะทำให้ผู้ที่นำนโยบายไปสื่อสารต่อมีแนวทางและข้อมูลที่ถูกต้องและชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Amri Dunan ที่ระบุถึงกระบวนการสื่อสารนโยบายของรัฐบาลต้องกำหนดระเบียบหรือขั้นตอนปฏิบัติให้ชัดเจน เนื่องจากมักมีช่องว่างระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับผู้กำหนดนโยบาย (Amri Dunan, 2019) นอกจากนั้น ประวิทย์ วรธมโม ยังเสนอไว้ว่า นโยบายสาธารณะต้องอาศัยทั้งศิลป์และศาสตร์ และต้องมีการวางแผนทั้งระบบ ดังนั้น การรับข้อมูลนโยบายจากรัฐบาลหรือกระทรวงที่รับผิดชอบผ่านตัวแทนของกรม

ประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบจะทำให้กรมประชาสัมพันธ์มีการรับข้อมูลนโยบายที่ชัดเจนนำมากำหนดกลยุทธ์ในด้านศาสตร์และศิลป์เพื่อสื่อสารนโยบายให้ประชาชนเกิดความเข้าใจได้ต่อไป (ประวิทย์ วรธมโม, 2563)

2. จัดระบบงานให้มีผู้รับผิดชอบงานรองรับนโยบายแต่ละด้านเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่จะสื่อสาร และช่องทางที่ใช้ในการสื่อสารอย่างเฟซบุ๊กโดยเฉพาะ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์มีความรู้ในเนื้อหาที่จะสื่อสาร และช่องทางที่จะสื่อสารมากขึ้น รวมถึงใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ที่พัฒนาอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะเนื้อหาสารที่มีแรงจูงใจตามแนวคิดของ Kotler, P. ที่กล่าวไว้ว่าเนื้อหาของสารจะสามารถจูงใจผู้รับสารให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ควรต้องมีแรงจูงใจในด้านเหตุผล ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ศีลธรรม และสิ่งแวดล้อม หรือแรงจูงใจที่ผสมผสานในหลายด้านร่วมกัน (Kotler, P. et al, 2017) ซึ่งหากการบริหารประเด็นของกรมประชาสัมพันธ์สามารถสร้างกลยุทธ์เนื้อหาของสารที่มีแรงจูงใจผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของนโยบาย และความสนใจของประชาชน และ IOC สามารถสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อนของนโยบายได้อย่างแท้จริงโดยปราศจากการแทรกแซงหรือสามารถวิพากษ์วิจารณ์นโยบายนั้นได้อย่างตรงไปตรงมา จะทำให้การสื่อสารสามารถปิดจุดอ่อนของนโยบายนั้นได้ ตามแนวคิดของ Orphanides, A. ที่ว่าการสื่อสารที่ชัดเจนของศูนย์กลางที่กำหนดกลยุทธ์ได้อย่างเป็นอิสระ จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านการสื่อสารและสามารถจัดการกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารนโยบาย หรือภายหลังการนำนโยบายไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว (Orphanides, A., 2019)

3. ปรับโครงสร้างองค์กรโดยกำหนดผู้รับผิดชอบงานสื่อออนไลน์ให้ชัดเจนและสร้างกลไกการใช้ทรัพยากรทั้งหมดของกรมประชาสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้ทุกกลไกสามารถขับเคลื่อนการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา คือ การปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ ตรงกับงานวิจัยของ อภิชัจ พุกสวัสดิ์ ที่ระบุว่า ต้องมีการผลักดันนโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และมีโครงสร้างฝ่ายประชาสัมพันธ์ในด้านการใช้สื่อใหม่ให้ชัดเจน (อภิชัจ พุกสวัสดิ์, 2558) รวมทั้ง การศึกษาของ จิตตินันท์ ตั้งประเสริฐ ที่ระบุถึงปัญหาในการใช้สื่อของกรมประชาสัมพันธ์ในยุค 4.0 ว่า ยังมีปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญงานด้านการใช้สื่อและงบประมาณการใช้สื่อมีจำกัด ดังนั้นหากมีการจัดองค์กรใหม่ หรืออย่างน้อยอาจเริ่มต้นจากการปรับกระบวนการทำงานให้มีความชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน หรือเพิ่มอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในบางหน่วยโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสื่อใหม่ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือระบบที่เป็นจุดแข็งของกรมประชาสัมพันธ์ รวมทั้งอาจมีการนำเฟซบุ๊กในเครือข่ายของกรม

ประชาสัมพันธ์ทั้งหมดมากำหนดบุคลิกลักษณะ (character) รวมไปถึงตำแหน่ง (position) หรือการทำงาน (function) ของแต่ละเพจให้มีความชัดเจน จะช่วยแบ่งเบาภาระงานที่ซ้ำซ้อน และมีการบริหารจัดการช่องทางการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรที่รับผิดชอบช่องทางการสื่อสารแต่ละช่องทางได้มีความรู้ความสามารถและสามารถพัฒนาช่องทางนั้นได้อย่างเต็มศักยภาพ (จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ ได้จัดโครงสร้างองค์กรจำแนกตามสื่อดั้งเดิม โดยใช้เฟซบุ๊กมาสนับสนุนการทำงานอีกหนึ่งช่องทาง ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีปริมาณงานเพิ่มจากภารกิจที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1.1) สภาพปัญหาด้านการสื่อสารเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารมีทัศนคติที่ดี และมีการนำเนื้อหานโยบายเศรษฐกิจไปเผยแพร่ตามช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง 1.2) สภาพปัญหาด้านการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊กในเครือข่ายกรมประชาสัมพันธ์ ผู้ที่รับผิดชอบสามารถใช้ช่องทางเฟซบุ๊กในการสนับสนุนการทำงานของสื่อดั้งเดิมที่ตนเองรับผิดชอบ 2) กระบวนการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 2.1) การรับนโยบายจากคณะรัฐมนตรี ทีมโฆษกรัฐบาล แล้วนำมาถ่ายทอดต่อให้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสาร 2.2) บริหารประเด็นโดยการประชุมศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ 2.3) การเผยแพร่นโยบาย โดยใช้เนื้อหาที่ผ่านการวิเคราะห์จากที่ประชุม 4) การประเมินผลการเผยแพร่สรุปความคิดเห็นที่มีต่อนโยบายและรายงานต่อคณะรัฐมนตรี 3) กลยุทธ์การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ มีการนำกลยุทธ์ด้านสาร และกลยุทธ์ด้านสื่อมาใช้ร่วมกันเพื่อให้ได้เนื้อหาที่เหมาะสมกับช่องทางการสื่อสารในแต่ละด้าน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมีหลักคิด คือ “ชาวนาชาวสวนฟังรู้เรื่อง สามล้อเครื่องฟังเข้าใจ” นำจุดแข็งของนโยบายมาผลิตซ้ำเพื่อขยายผล ชี้แจงทำความเข้าใจทีละประเด็น และสะท้อนจุดอ่อนกลับไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อแก้ปัญหา 4.) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ 4.1) ประสานข้อมูลนโยบายร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์กับรัฐบาลในการรับส่งข้อมูลอย่างเป็นระบบ 4.2) จัดให้มีผู้รับผิดชอบการสื่อสารผ่านช่องทางเฟซบุ๊กโดยเฉพาะ เพื่อใช้เทคโนโลยีได้เต็มศักยภาพ และ 4.3) ปรับโครงสร้างองค์กรโดยกำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ สมควรปรับระบบการทำงานเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรได้เต็มศักยภาพหรือปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการสื่อสารในปัจจุบัน ได้แก่ 1) การจัดระบบการทำงานในเชิงเนื้อหา อาจมีการรวมกองบรรณาธิการที่รับผิดชอบด้าน

เนื้อหาให้อยู่ภายใต้หน่วยงานเดียวกันเพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการผลิตเนื้อหาเพื่อสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมด หรืออาจมีการกำหนดรูปแบบการทำงานให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถแบ่งปันหรือเข้าถึงเนื้อหาที่ผู้สื่อข่าวแต่ละหน่วยงานผลิต ซึ่งจะช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและจัดสรรบุคลากรให้สามารถรับผิดชอบเนื้อหาในแต่ละด้านซึ่งจะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในเนื้อหาแต่ละด้านและสามารถผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพหรือจัดทำข้อมูลเชิงลึกในการสื่อสารของกรมประชาสัมพันธ์ได้ 2) การจัดระบบการทำงานของสื่อเฟซบุ๊กหรือสื่อออนไลน์ให้เป็นหน่วยงานหลัก หรือหน่วยงานภายใต้โครงสร้างหลัก ให้มีโครงสร้างของบุคลากร ภารกิจ และงบประมาณที่ชัดเจนเพื่อให้การดำเนินงานของสื่อใหม่มีระบบและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับภูมิทัศน์ของสื่อที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งยังเป็นการลดความซ้ำซ้อนของงานและภารกิจงานของบุคลากร และ 3) ปรับโครงสร้างองค์กรให้มีหน่วยงานระดับสำนัก/กอง เทียบกับสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ให้มีบทบาทในการรับผิดชอบสื่อออนไลน์โดยเฉพาะ ซึ่งต้องรับผิดชอบในการผลิตเนื้อหากลางในการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายช่องสื่อออนไลน์ของกรมประชาสัมพันธ์ทุกแพลตฟอร์มไม่เฉพาะเฟซบุ๊กเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. (2563). แผนพัฒนาดิจิทัล กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ.2563-2565. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566 จาก https://www.prd.go.th/th/content/page/index/id/39

จิตตินันทน์ ตั้งประเสริฐ. (2563). นโยบาย การบริหารจัดการ และการใช้สื่อในการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ของกรมประชาสัมพันธ์ในบริบทประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย.

นัชชา เกิดอินทร์ และคณะ. (2564). มาตรการการเยียวยาของรัฐต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6 (11), 259-272.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2555). การบริหารค่าจ้างเงินเดือน. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.

ประวิทย์ วรธมโม. (2563). การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(3), 29-43.

ปรัชญา เปี่ยมการุณ. (2562). ภูมิทัศน์สื่อ ภายใต้บริบทการสื่อสารการท่องเที่ยว. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7 (1), 113-118.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีระ จิรโสภณ และ คณะ. (2559). ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สัญญา สกุลเคณาภูมิ. (2564). กรอบแนวคิดการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะฐานคติทางรัฐศาสตร์. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 28(2), 43-68.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2563ก). การบริหารจัดการข้ามสื่อ:จากสื่อมวลชนไปสู่สื่อออนไลน์. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 10(2), 1-23.

_____. (2563ข). ทฤษฎีการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และสุภาภรณ์ ศรีดี. (2562). หลักและทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นขั้นสูง. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อภิชัจ พุกสวัสดิ์. (2558). การพัฒนานวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรธุรกิจเอกชนในประเทศไทย. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 9(2), 17-37.

อัจฉรา ศรีพันธ์. (2562). โฉมหน้าใหม่ของสื่อสารพัฒนาการการผลักดันให้เกิดการผลิตองค์ความรู้และงานวิจัยด้าน “สื่อสารพัฒนาการ”. วารสารศาสตร์ฉบับ “โฉมหน้าใหม่ของสื่อสารพัฒนาการ”, 12 (2),1-3.

Amri Dunan. (2019). Komunikasi Virtual Game Online Defence Of the Ancient-Dota 2 Pada Komunitas Razer Gaming Depok Virtual Communication in the Defence of the Ancient-Dota 2 Online Game at . Masyarakat Telematika Dan Informasi: Jurnal Penelitian Teknologi Informasi dan Komunikasi, 10(2), 28-36.

Buhmann et al. (2019). Do no Harm and do More Good too: Connecting the SDGs with Business and Human Rights and Political CSR Theory. Corporate Governance: The international journal of , 19(3), 389-403.

Howlett, M., et al. (2017). Understanding co-production as a policy tool: Integrating new public governance and comparative policy theory. Journal of Comparative Policy Analysis: Research , 19(5), 487-501.

Kotler, P. et al. (2017). Marketing For Competitiveness: Asia To The World - In The Age Of Digital Consumers. Singapore: World Scientific.

Orphanides, A. (2019). Monetary Policy Strategy and its Communication. In Proceedings of the 2019 Jackson Hole Economic Policy Symposium. Challenges for Monetary Policy.

Robert K .Logan. (2010). Understanding new media: Extending Marshall McLuhan. New York: Peter Lang Inc., International Academic.

TFW Agency. (2021). จำนวนผู้ใช้งาน Social Media ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566 จาก https://www.twfdigital.com/blog/2021/02/facebook-instagram-youtube-twitter-users-thailand-2021/

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย*

THE ASSOCIATION BETWEEN SUBSATNCE LITERACY WITH SELF-CONTROL IN THE ETHNIC ELEMENTARY STUDENTS

พิมพ์พิสาข์ จอมศรี
Pimpisa Chomsri
สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย
School of Nursing, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand
วุฒิชัย ไชยรินคำ*
Wuthichai Chairinkam*
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา
Faculty of Nursing, University of Phayao, Phayao, Thailand
มัลลิกา มาตระกูล
Mullika Matrakul
สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย
School of Nursing, Mae Fah Luang University, Chiang Rai, Thailand
พนิดา ชัยวัง
Panida Chaiwang
คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย เชียงราย
Faculty of Nursing, Chiang Rai College, Chiang Rai, Thailand
*Corresponding author E-mail: wuthichai.ch@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย รูปแบบการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ประชากรคือ นักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2564 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 186 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธี multi-stage random sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ส่วนคือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามพฤติกรรมการควบคุมตนเอง และแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

* Received 29 April 2023; Revised 26 May 2023; Accepted 29 May 2023

ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive statistic) คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเองโดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ (analytic statistic) คือ การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (binary logistic regression) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 54.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 45.2 เป็นเพศชาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ม้ง (ร้อยละ 59.7) ระดับความรอบรู้ทางสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 51.6 อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 36.6 อยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีการกระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเองอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง 3.09 เท่าของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีการกระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเองอยู่ในระดับที่สูงกว่า (95% CI; 1.151 - 8.286, p-value<.05) สรุปผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสัมพันธ์กับการเป็นบุคคลที่มีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

คำสำคัญ: ความรอบรู้สารเสพติด, ควบคุมตนเอง, นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย, ชนชาติพันธุ์

Abstract

The aimed of this research to investigate the association between substance literacy with self-control in a representative sample of ethnic elementary students. This cross-sectional study was conducted with ethnic elementary students, who were studying in the academic year 2021. Multi-stage random selection of 186 students. Demographic information questionnaire, self-control questionnaire, and substance literacy questionnaire were recorded by self-report. We used frequency, percent, mean, and standard deviation to illustrate general characteristics, used binary logistic regression analysis to determine the relationship between substance literacy with self-control. A total of 54.8% were female and 45.2% were male. Most of the participants are the Hmong (59.7%). The level of substance literacy of the sample group was found that 51.6% were low and 36.6% were moderate, those who were low and moderate of substance literacy were more likely to be low and moderate of self-control as compared to those who were higher level of self-control (OR: 3.09, 95% CI; 1.151 - 8.286, p < 0.05). Conclusion: most of the participants had low level of health literacy, those of them were associated with low to moderate self-control.

Keywords: substance literacy, self-control, upper elementary students, ethnic

บทนำ

นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น (10-13 ปี) ซึ่งวัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง ต้องการความตื่นเต้น ท้าทาย ต้องการการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน จึงเป็นเหตุผลจูงใจให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมการเลียนแบบเพื่อนหรือทำตามเพื่อนเพื่อให้ได้รับการยอมรับ รู้สึกเป็นพรรคพวกเดียวกัน (สุริยเดว ทรีปาตี, 2560) ดังนั้น วัยรุ่นในทุกช่วงวัยจึงมีโอกาสเกี่ยวข้องกับสารเสพติดได้ง่าย โดยเฉพาะบุคคลที่มีปัจจัยที่สัมพันธ์กับการกระทำผิดอันประกอบไปด้วยภาวะเครียด ภาวะวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า มีพฤติกรรมก้าวร้าว และมีการควบคุมตนเองอยู่ในระดับต่ำ (Lemos, I. & Faísca, L., 2015) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่นกลุ่มชนชาติพันธุ์ก็มีความเสี่ยงต่อการเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายเช่นเดียวกับวัยรุ่นชนชาติอื่นๆ (Mahathamnuchock, S. , 2015) หากแต่เมื่อมีผลกระทบต่อสุขภาพเกิดขึ้นแล้ว บุคคลกลุ่มนี้เข้าถึงบริการทางสุขภาพ รวมถึงระบบบริการต่างๆ ของภาครัฐได้ยากกว่ากลุ่มพื้นราบ ทั้งนี้สาเหตุเนื่องมาจากปัญหาในการสื่อสาร การอพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และปัญหาความยากจน (Apidechkul, T. et.al., 2018) ดังนั้น การป้องกันการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดจึงเป็นทางเลือกที่ควรได้รับการส่งเสริม จากการทบทวนเอกสารทางวิชาการพบว่าบุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพที่ถูกต้อง (Chisolm, J. D. et al, 2014); (König, C. et al., 2018) และบุคคลที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดีจะลดโอกาสเสี่ยงในการใช้สารเสพติดต่าง ๆ ลง (Egerton, G. A. et al., 2021)

ทฤษฎีการควบคุม (self-control theory) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะมีการกระทำผิดหรือกระทำผิดซ้ำประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 6 ปัจจัย (Gottfredson, M. R. et al., 1990) คือ ความหุนหันพลันแล่น (impulsive) (Geerlings, Y. et al., 2020) การชอบเสี่ยง (risk taking) การใช้ภาษากายมากกว่าภาษาพูด (physical activities) การยึดถือตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง (self-center) มีอารมณ์โกรธฉุนเฉียวง่าย (temper) และมักเลือกทำงานง่ายๆ ไม่ซับซ้อน (simple task) ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิด มีแนวโน้มในการกระทำผิดอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่พฤติกรรมการใช้สารเสพติด (McMullen, J. C., 1999); (Phoglad, S., 2011) อย่างไรก็ตาม พบว่า บุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับที่เพียงพอ จะส่งเสริมให้บุคคลกระทำพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพอย่างถูกต้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p= <.01) (Flearya, A.S., et.al, 2018) การควบคุมตนเองได้ดียังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีทัศนคติที่ถูกต้องกับการเสพกัญชา และมีผลต่อการลดพฤติกรรมการเสพกัญชาในวัยรุ่น (Egerton, G. A. et al., 2021) นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่มีการควบคุมตนเองได้ดีและอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยง มีพฤติกรรมการกระทำผิดน้อยกว่าเด็กที่มีการ

ควบคุมตนเองต่ำและอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงเดียวกัน (Sohn, B. et al., 2019) และบุคคลที่มีการควบคุมตนเองได้ดีจะเริ่มจากการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี และพัฒนาจนกระทั่งเกิดความสมดุลของกระบวนการคิด (Conover, K. & Daiute, C., 2017) ประกอบกับการมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารเสพติดยังมีความสัมพันธ์กับการลดการใช้สารเสพติดด้วย (König, C. et al., 2018)

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และนฤมล ตรีเพชรศรีอุไร ได้นิยามความรอบรู้ทางสุขภาพว่าหมายถึง ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ประเมินการปฏิบัติและจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัวและชุมชนเพื่อสุขภาพที่ดี (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และนฤมล ตรีเพ็ชรศรีอุไร, 2554) ดังเช่นการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราในวัยรุ่นพบว่า วัยรุ่นที่มีระดับความรอบรู้ทางสุขภาพที่สูงกว่ามีพฤติกรรมดื่มสุราน้อยกว่าบุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำกว่า (Chisolm, J. D. et al, 2014); (König, C. et al., 2018) นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 37.8 ที่ป่วยด้วย alcohol use disorders และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41.8 ที่ป่วยด้วย substance use disorders มีความรอบรู้ทางสุขภาพในระดับต่ำ (Rolova, G. et al, 2021) ดังนั้น การส่งเสริมให้ความรอบรู้ทางสุขภาพเกิดขึ้นอย่างเพียงพอ จะเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดพฤติกรรมทางสุขภาพที่ถูกต้อ และลดการกระทำพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพต่างๆ ลง (Degan, T. J. et al., 2022); (Hyman, A. et al., 2020)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังขาดหลักฐานทางวิชาการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรเฉพาะคือ นักเรียนกลุ่มชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดสูง (Apidechkul, T. et.al., 2018) ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการส้รางสรรค์กิจกรรมป้องกันและลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในวัยรุ่นกลุ่มชนชาติพันธุ์ได้ อันจะเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานในทางการแพทย์และสาธารณสุขในการลดปัญหาสุขภาพที่จะเกิดจากการใช้สารเสพติดในกลุ่มดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ของนักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ลักษณะเป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้การศึกษา ได้แก่ นักเรียนชนชาติพันธุ์ระดับประถมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2564 ในเขตภาคเหนือตอนบน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คำนวณจากโปรแกรม Epi Info™ 7 User Guide ของ Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (Centers for Disease Control and Prevention (CDC), 2016) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 186 คน (คำนวณได้ 169 คน เพื่อป้องกันการสูญหายหรือไม่สมบูรณ์ของข้อมูล จึงคำนวณเพิ่มอีก 10% ได้ทั้งสิ้น 186 คน) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยการใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นสัดส่วน (proportion random sampling) ในการระบุจำนวนนักเรียนจากแต่ละโรงเรียนและแต่ละชั้นเรียนตามสัดส่วนของนักเรียน หลังจากนั้นสุ่มเลือกนักเรียนโดยวิธี simple random sampling จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีข้อคำถาม เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา ปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารสพติดของเด็กและเยาวชน แบ่งเป็น 5 ด้านคือ ด้านปัจจัยส่วนบุคคล ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน ด้านสถานศึกษา และด้านชุมชน (Alaska Division of Behavioral Health, 2011)

2. แบบสอบถามพฤติกรรมการควบคุมตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 6 เรื่องคือ ด้านการกระทำไม่พึงประสงค์ ด้านการคบคนไม่ดี ด้านการกระทำไม่เหมาะสม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) มีข้อคำตอบให้เลือก 5 ระดับคือ ปฏิบัติตามมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ประกอบด้วยคำถามจำนวน 32 ข้อ พัฒนาขึ้นมาโดยจิตรฎายิน เอี่ยมอุ้ย ได้มีการทดสอบความเชื่อมั่นพบว่าได้ค่าอัลฟ่าครอนบาคคือ 0.89 (จิตรฎายิน เอี่ยมอุ้ย, 2549)

3 แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพต่อการป้องกันการใช้สารเสพติดได้ค่าซึ่งดัดแปลงมาจากแบบวัดความรอบรู้ดด้านสุขภาพคนไทย (Thai Health Literacy Scales) ของอังศินันท์ อินทรกำแหง (อังศินันท์ อินทรกาแหง, 2560) หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ให้ได้ค่า 0.75 ขึ้นไป โดยการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ที่มีความ

เชี่ยวชาญและประสบกาณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้ใช้สารเสพติดในเด็กและเยาวชน และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตและจิตเวช หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficiency) และนำมาปรับปรุงจนได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 (Polit, D. F. & Hungler, B. P., 1991) จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ทบทวนประเด็นความรอบรู้ด้านสุขภาพต่อการป้องกันการใช้สารเสพติดและพฤติกรรมการควบคุมตนเอง

2. นักวิจัยเข้าพบครูและนักเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ขอความยินยอมในการทำวิจัย และนัดหมายวัน เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่นัดหมาย โดยนักเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และมีนักวิจัยคอยให้คำแนะนำตลอดเวลาที่ตอบแบบสอบถาม นักเรียนตอบแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด แบบสอบถามพฤติกรรมการควบคุมตนเอง และแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 – 6 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2564 ในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 186 คน

4. ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด และพฤติกรรมการควบคุมตนเองโดยใช้ descriptive statistic คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด กับพฤติกรรมการควบคุมตนเองโดยใช้ analytic statistic คือ binary logistic regression

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเชียงราย เลขที่ CRPPHO No. 101/2564 วันที่ได้รับ 30 กันยายน 2564 เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติ แล้วชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์และขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง และสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง ให้กลุ่มตัวอย่างลงลายมือชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่ากลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการขอยุติการเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มีผลกระทบต่อการ

รักษาพยาบาล และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น กรณีกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 15 ปี นักวิจัยขอความยินยอมจากผู้ปกครองด้วยทุกครั้ง

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 186 คน นำเสนอผลการวิจัยออกเป็นลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ระดับความรอบรู้ทางสุขภาพที่ถูกต้องต่อการใช้สารเสพติด และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการควบคุมตนเองต่อการอบายมุขและสารเสพติดกับความรอบรู้ทางสุขภาพ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=186)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	894	45.16
หญิง	102	54.84
ชนชาติพันธุ์		
ม้ง	111	59.68
อาข่า	36	19.35
อื่นๆ	39	20.97
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 4	69	37.09
ประถมศึกษาปีที่ 5	51	27.41
ประถมศึกษาปีที่ 6	66	35.50
การใช้สารเสพติดของบิดาหรือมารดา		
ใช้	51	23.66
ไม่ใช้	135	76.34
การใช้สารเสพติดของเพื่อนสนิท		
ใช้	23	12.37
ไม่ใช้	163	87.63
การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมกระทำความรุนแรง		
ใช่	43	44.62
ไม่ใช่	143	55.38

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิงร้อยละ 54.84 กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 59.68 เป็นชนชาติพันธุ์ม้ง กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 37.09 ประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 27.41 และประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 35.50 ประวัติการใช้สารเสพติดของบิดาหรือมารดา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 23.66 มีบิดาหรือมารดาที่ใช้สารเสพติด กลุ่ม

ตัวอย่างร้อยละ 12.37 มีเพื่อนสนิทที่ใช้สารเสพติด และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.62 เคยมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมกระทำที่มีความรุนแรง

ตารางที่ 2 ระดับความรอบรู้ทางสุขภาพที่ถูกต้องต่อการใช้สารเสพติด (n=186)

ความรอบรู้ทางสุขภาพ	จำนวน (ร้อยละ)		
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	115 (61.83)	53 (28.49)	18 (9.68)
ด้านความรู้ความเข้าใจ	85 (45.70)	68 (36.60)	33 (17.70)
ด้านทักษะการสื่อสาร	114 (61.29)	53 (28.49)	19 (10.22)
ด้านทักษะการตัดสินใจ	97 (52.15)	63 (33.87)	26 (13.98)
ด้านการจัดการตนเอง	77 (41.40)	73 (39.25)	36 (19.35)
ด้านการบอกต่อ	98 (52.69)	63 (33.87)	25 (13.44)
คะแนนความรอบรู้ทางสุขภาพโดยรวม	**96 (51.57)**	**68 (36.60)**	**22 (11.83)**

จากตารางที่ 2 แสดงภาพรวมของความรอบรู้ทางสุขภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 51.57 มีความรอบรู้อยู่ในระดับต่ำ และร้อยละ 36.60 มีความรอบรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยระดับความรอบรู้ทางสุขภาพที่ถูกต้องต่อการใช้สารเสพติด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 61.83 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 28.49 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 45.70 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ36.60 ด้านทักษะการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความรอบรู้อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 61.29 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 28.49 ด้านทักษะการตัดสินใจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.15 มีความรอบรู้อยู่ในระดับต่ำ รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 33.87 ด้านการจัดการตนเอง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 41.40 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 39.25 ความรอบรู้ทางสุขภาพด้านการบอกต่อ กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 52.69 รองลงมาคือระดับปานกลาง ร้อยละ 33.87

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการควบคุมตนเองต่อการอบายมุขและสารเสพติดกับความรอบรู้ทางสุขภาพ (n=186)

พฤติกรรมการควบคุมตนเอง	ระดับความรอบรู้ (n, %)		Odds ratio	95% CI
	ต่ำถึงปานกลาง	สูง		
การกระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเอง			**3.09**	**1.151, 8.286***
ระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง	88 (47.31)	6 (3.23)		
ระดับมากถึงมากที่สุด	76 (40.86)	16 (8.60)		

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการควบคุมตนเองต่อการอบายมุขและสารเสพติดกับความรอบรู้ทางสุขภาพ (n=186) (ต่อ)

พฤติกรรมการควบคุมตนเอง	ระดับความรอบรู้ (n, %)		Odds ratio	95% CI
	ต่ำถึงปานกลาง	สูง		
ด้านพฤติกรรมไม่พึงประสงค์			**4.06**	**1.511, 10.920****
ระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง	99 (53.23)	6 (3.23)		
ระดับมากถึงมากที่สุด	65 (34.95)	16 (8.60)		
ด้านพฤติกรรมคบคนไม่ดี			**3.66**	**1.289, 10.382***
ระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง	85 (45.70)	5 (2.69)		
ระดับมากถึงมากที่สุด	79 (42.47)	17 (9.14)		
ด้านพฤติกรรมไม่เหมาะสม			**1.92**	**0.785, 4.714**
ระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง	101 (54.30)	10 (5.38)		
ระดับมากถึงมากที่สุด	63 (33.87)	12 (6.45)		

*p-value<.05, **p-value<.01

ตารางที่ 3 อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการควบคุมตนเองต่อการอบายมุขและสารเสพติดกับระดับความรอบรู้ทางสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการกระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง มีระดับความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง 3.09 เท่าของคนที่สามารถ กระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value<.05 (95% CI: 1.151 - 8.286) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของพฤติกรรมการควบคุมตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง จะมีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง 4.06 เท่า ของคนที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value<.01 (95% CI: 1.511 - 10.920) กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านคบคนไม่ดีได้ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง จะมีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง 3.66 เท่าของคนที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านคบคนไม่ดีอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value<.05 (95% CI: 1.289 - 10.382) สำหรับด้านสุดท้ายคือ ด้านพฤติกรรมไม่เหมาะสม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้ในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง จะมีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง 1.92 เท่า ของคนที่มีพฤติกรรมการควบคุมตนเองด้านพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 51.6 (Padmore AA, 2018) กล่าวว่าผู้ที่มีรายได้น้อยมีความสัมพันธ์กับการมีความรอบรู้ทางสุขภาพต่ำ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชนชาติพันธ์ที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนของประเทศไทย ฐานะทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่มีความขัดสน ส่งผลให้ความสามารถในเข้าถึงข้อมูลต่างๆ มีจำกัด นำไปสู่การด้อยความสามารถในด้านต่างๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาในนักศึกษาของภาคเหนือ ประเทศไทยที่รายงานว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับไม่เพียงพอ ทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีโอกาสดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่สูงตามไปด้วย เนื่องจากบุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพที่ไม่เพียงพอมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคาดหวังผลลัพธ์เชิงบวกของแอลกอฮอล์และบุหรี่ในระดับสูง (Yangyuen, S. et al., 2021) และความรอบรู้ทางสุขภาพยังเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่เสี่ยงต่อสุขภาพของบุคคล และส่งเสริมการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของบุคคลอีกด้วย (Degan, T. J. et al., 2022); (Hyman, A. et al., 2020) โดยบุคคลที่มีความรอบรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารเสพติด บุคคลนั้นจะมีการควบคุมตนเองได้ดี โดยเริ่มจากการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี และพัฒนาจนกระทั่งเกิดความสมดุลของกระบวนการคิด (Conover, K. & Daiute, C., 2017) จนนำไปสู่การลดการใช้สารเสพติด (König, C. et al., 2018)

ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการควบคุมตนเองในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลาง มีระดับความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง 3.09 เท่าของคนที่มีการควบคุมตนเองในระดับมากถึงมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ p-value<.05 (95% CI: 1.151 – 8.286) เนื่องจากบุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง จะมีความสามารถในการจัดการความรู้อย่างเป็นกระบวนการได้ต่ำกว่าบุคคลที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับสูง ส่งผลต่อการเกิดความยับยั้งชั่งใจ ความสามารถในการตัดสินใจ และการควบคุมตนเองได้ในระดับที่แตกต่างกัน (Bae, S. M., 2017); (Egerton, G. A. et al., 2021) สอดคล้องกับการศึกษาในนักเรียนของประเทศเกาหลีใต้ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการควบคุมตนเองได้ดี จะมีการกระทำผิดในโลกไซเบอร์ได้น้อย (Bae, S. M., 2017) นอกจากนี้ ยังพบว่าวัยรุ่นที่มีการควบคุมตนเองได้ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีทัศนคติที่ถูกต้องกับการเสพกัญชา และมีผลต่อการลดพฤติกรรมการเสพกัญชาในวัยรุ่น (Egerton, G. A. et al., 2021) เช่นเดียวกับการศึกษาในเด็กที่มีการควบคุมตนเองได้ดีและอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยง พบว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีพฤติกรรมการกระทำผิดน้อยกว่าเด็กที่มีการควบคุมตนเองต่ำและอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงเดียวกัน (Sohn, B. et al., 2019) เช่นเดียวกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ และอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความ

เสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ดังนั้น การส่งเสริมให้บุคคลเกิดความรอบรู้ทางสุขภาพในระดับที่เพียงพอ (König, C. et al., 2018) และส่งเสริมให้บุคคลมีความสามารถและทักษะในการควบคุมตนเองได้ดี จึงเป็นปัจจัยที่ช่วยป้องกันการใช้สารเสพติดได้ แม้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงต่อการเข้าถึงสารเสพติด (Sohn, B. et al., 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรอบรู้ทางสุขภาพอยู่ในระดับต่ำมีความสัมพันธ์กับการเป็นบุคคลที่มีการกระทำพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ในระดับต่ำถึงปานกลาง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ สถานศึกษาควรมีนโยบายในการส่งเสริมความรอบรู้เกี่ยวกับสารเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่เข้าถึงสื่อความรู้ต่างๆ ได้อย่างจำกัด ข้อเสนอะนะในการศึกษาครั้งถัดไป คือ ควรทำการศึกษาในนักเรียนชนชาติพันธุ์ในบริบทที่แตกต่างกันเพื่อนำมาเปรียบเทียบหรือนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นแนวทางในการออกแบบโปรแกรมการส่งเสริมความรอบรู้ทางสุขภาพและการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองที่เหมาะสมกับนักเรียนชนชาติพันธุ์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ภายใต้การบริหารโครงการวิจัยในประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพประชาชนชาวเขาประเทศไทย (ระยะที่ 2) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ศูนย์ความเป็นเลิศการวิจัยสุขภาพชนชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

เอกสารอ้างอิง

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และนฤมล ตรีเพ็ชรศรีอุไร. (2554). ความฉลาดทางสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.

จิตรฎายิน เอี่ยมอุ้ย. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุริยเดว ทรีปาตี. (2560). พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันาคม 2565 จาก http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/images/documents/3.pdf

อังศินันท์ อินทรกาแหง. (2560). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือความรอบรู้ด้านสุขภาพของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

Alaska Division of Behavioral Health. (2011). Risk and Protective Factors for Adolescent Substance Use (and other Problem Behavior). Retrieved December 20 , 2022, from https://dhss.alaska.gov/health/dbh/Documents/Prevention/programs/tobacco/Risk_Protective_Factors.pdf

Apidechkul, T. et.al. (2018). Fectors supporting young Ethnic Minority male's engaging in commercial sex and accessing health care in Chiang Mai, Thailand. Journal of Public Health, 48(2). 147-160.

Bae, S. M. (2017). The influence of strain factors, social control factors, self-control and computer use on adolescent cyber delinquency: Korean National Panel Study. Children and Youth Services Review, 78(2017), 74-80.

Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2016). Epi Info™ 7 User Guide. Atlanta, Georgia (US): Division of Health Informatics & Surveillance (DHIS), Center for Surveillance, Epidemiology & Laboratory Services (CSELS).

Chisolm, J. D. et al. (2014). Health literacy, alcohol expectancies, and alcohol use behaviors in teens. Patient education counseling journal, 97(2), 291–296.

Conover, K. & Daiute, C. (2017). The process of self-regulation in adolescents: A narrative approach. Journal of Adolescence, 57(1), 59-68.

Degan, T. J. et al. (2022). Health literacy and healthcare service utilisation in the 12- months prior to entry into residential alcohol and other drug treatment. Addictive Behaviors, 124(8), 107111.

Egerton, G. A. et al. (2021). Testing the dual process model of adolescent cannabis use with prospective three- way interactions between self-regulation, negative outcome expectancies, and implicit cannabis attitudes. Addictive Behaviors, 118(2021), 106902.

Flearya, A. S. et.al. (2018). Adolescent health literacy and health behaviors: A systematic review. Journal of Adolescence, 62(1), 112-127.

Geerlings, Y. et al. (2020). The association between psychopathy and delinquency in juveniles: A three-level meta-analysis. Aggression and Violent Behavior, 50(2020), 101342.

Gottfredson, M. R. et al. (1990). A General Theory of Crime. Stanford: Stanford University Press.

Hyman, A. et al. (2020). Testing a school-based program to promote digital health literacy and healthy lifestyle behaviours in intermediate elementary students: The Learning for Life program. Preventive Medicine Reports, 19(2020), 101149.

König, C. et al. (2018). Understanding Educational and Psychosocial Factors Associated with Alcohol Use among Adolescents in Denmark; Implications for Health Literacy Interventions. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(8), 1671.

Lemos, I. & Faísca, L. (2015). Psychosocial adversity, delinquent pathway and internalizing psychopathology in juvenile male offenders. Int J Law Psychiatry, 42-43(2016), 49-57.

Mahathamnuchock, S. (2015). Health Promotion Behaviors of Sgaw Karens in Risk of Non-Communicable Disease (NCD). Nursing Journal Volume , 42(1), 118-125.

McMullen, J. C. (1999). A Test of Self-control Theory Using General Patterns of Deviance. In (Doctor of Philosophy.). Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

Padmore AA. (2018). Social participation, health literacy, and health and well-being: A crosssectional study in Ghana. Population Health, 4(2018), 263-70.

Phoglad, S. (2011). Effect of Self-Control Theory on the Recidivism of Criminal Offences against Person among Male Juvenile Delinquents in the Bangkok Metropolitan Area. Thai Human Resource Research Journal, 6(1). 46-56.

Polit, D. F. & Hungler, B. P. (1991). Nursing Research:Principles and methods. (Vol. 4th). Phiadephia: J.B.Lippincott.

Rolova, G. et al. (2021). Health Literacy, Self-Perceived Health, and Substance Use Behavior among Young People with Alcohol and Substance Use Disorders. Int J Environ Res Public Health, 18(8). 4337.

Sohn, B. et al. (2019). Explanatory effects of young childhood caregiving environment, child's pro-social behavior, and child self-regulation skills on adolescent problem behavior. Children and Youth Services Review, 100(C), 298-303.

Yangyuen, S. et al. (2021). Relationship between health literacy in substance use and alcohol consumption and tobacco use among adolescents, Northeast Thailand. Journal of Education and Health Promotion, 10(2021), 1-6.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา*

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR ENHANCING EXECUTIVE FUNCTION OF EARLY ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION SONGKHLA PROVINCE

พรฟ้า ทองสุข*
Pornfa Tongsuk*
ขนิษฐา สาลีหมัด
Khanittha Saleemad
คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
The Graduate School Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: Pornfapramanda@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การดำเนินการวิจัย 2ระยะ ได้แก่ระยะที่ 1 สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนวรพัฒน์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา2565 จำนวน 31 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตราวัดรูบริค (Scoring Rubric) แบบสะท้อนคิดของผู้เรียน (Reflection note) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิง

* Received 30 April 2023; Revised 23 May 2023; Accepted 26 May 2023

คุณภาพ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่มีการวัดซ้ำ (One-way repeated measure ANOVA) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1.รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลามี 4 ขั้นคือ 1.ขั้นเรียนรู้(Learn) 2.ขั้นวางแผน(Plan) 3.ขั้นปฏิบัติ(Do) 4.ขั้นสะท้อน (Reflect) 2. ผลศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการวัดความสามารถคิดบริหารจัดการตนทั้ง 4 ครั้งสูงขึ้นตามลำดับ การประเมินครั้งที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 30.67 การประเมินครั้งที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 32.51 การประเมินครั้งที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 37.67 และการประเมินครั้งที่ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ย= 37.77

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ , ความสามารถคิดบริหารจัดการตน ,นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

Abstract

This article aims to develop a learning management model enhancing the ability to think and manage themselves (Executive Function) of early elementary school students under The Office Of The Private Education Songkhla Province and the ability to think about managing themselves (Executive Function) of early elementary school students. The research was carried out in 2 phases, i.e. phase 1 creating and developing the learning management model, and phase 2 studying the results of using the learning management model. The sample is 31 students in Grade 2/3 who are studying in the first semester of the academic year 2022 at Worapat School obtained by multi-stage random sampling. Tools used to collect information include: Behavior observation form, Scoring Rubric, reflective form of learners, which Data analysis was performed using content analysis for qualitative data. and one-way repeated measure ANOVA for quantitative data. The research results of learning management model development found that the learning management model enhancing the ability to think and manage themselves (Executive Function) of early elementary school students has 4 stages: 1. Learn 2. Plan 3. Do 4. Reflect. In addition, the results of using the learning management model were higher in all 4 cognitive ability measurements respectively. The first assessment had a mean score of 30.67, second had a mean score of 32.51, third had a mean score of 37.67, and forth had a mean score of 37.77.

Keyword: Learning Management Model, Executive Function, Early Elementary School Students

บทนำ

ความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function)คือ กระบวนการทำงานของสมองระดับสูงเป็นโครงสร้างใหญ่ทางปัญญาที่ครอบคลุมกระบวนการในการสร้างสติปัญญา เป็นทักษะการคิดขั้นสูงของสมองมนุษย์เราความสามารถคิดบริหารจัดการตนนั้นควบคุมโดยสมองส่วนหน้าสุด (prefrontal cortex) มีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมความคิด การตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงออกของอารมณ์และการกระทำ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561a) ซึ่งมนุษย์ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับสมองที่พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นเด็ก ๆ จึงไม่ได้เกิดมาพร้อมกับทักษะเหล่านี้ แต่มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา (DiTullio, G., 2018) ความสามารถคิดบริหารจัดการตนนั้นมีองค์ประกอบมากมายอยู่หลายทักษะตามแนวคิดทฤษฎีของแต่ละนักการศึกษา องค์ประกอบของความสามารถคิดบริหารจัดการตนนั้นแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ด้วยกันคือ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับทางด้านสติปัญญา และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทางด้านพฤติกรรม นั่นหมายความว่าความสามารถคิดบริหารจัดการตนเป็นกระบวนการทางปัญญาที่จำเป็นสำหรับการควบคุม การเลือกและการตรวจสอบพฤติกรรมที่ประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความสามารถคิดบริหารจัดการตนที่เป็นกระบวนการทางปัญญาขั้นพื้นฐาน มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1. ความจำใช้งาน (Working Memory) 2. การการยั้งคิด ไตร่ตรอง (Inhibitory) ควบคุมตนเองยับยั้งพฤติกรรมและ 3.ความยืดหยุ่นความคิด (Cognitive Flexibility) องค์ประกอบขั้นพื้นฐานทั้ง 3นี้ที่จะนำมาซึ่งองค์ประกอบด้านอื่นๆในลำดับที่สูงกว่าที่จะถูกสร้างขึ้นอีกหลายด้านพร้อมๆ กันเช่น การวางแผน (planning)ความฉลาดที่ลื่นไหล (fluid intelligence) การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา (reasoning and problem-solving)(Psychol., 2012)

ความสามารถคิดบริหารจัดการตนสามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นได้ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้ใหญ่และการเพิ่มขึ้นของทักษะดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความพร้อมทางการเรียนของเด็กมากกว่าสติปัญญา (Intelligence Quotient : IQ) ผลทดสอบทางสติปัญญาเป็นการวัดสิ่งที่เรียกว่า “ความสามารถทางปัญญาที่ตกผลึกแล้ว” (Crystallized Intelligence) เป็นการเรียกข้อมูลในสิ่งที่เรียนไปเรียบร้อยแล้วหรือเน้นในด้านความจำ แต่ความสามารถคิดบริหารจัดการตน คือ ความสามารถในการใช้สิ่งที่เรารู้แล้วนำมาสร้างสรรค์ใหม่ หรือนำมาแก้ปัญหาซึ่งเป็น “ความสามารถทางเชาว์ปัญญา” (Fluid Intelligence) (Canet Juric Lorena et al., 2013) ความสามารถคิดบริหารจัดการตนยังมีความเชื่อมโยงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Canet Juric Lorena et al., 2013) และมีความสำคัญต่อความสำเร็จด้านการเรียน โดยเฉพาะการอ่าน การ

คำนวณและผลการเรียนทุกระดับจนถึงมหาวิทยาลัย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561b) ความสามารถคิดบริหารจัดการตนได้เริ่มต้นพัฒนาตั้งแต่หลังจากที่ทารกคลอดไม่นานโดยมีวัย 3 ถึง 5 ปีเป็นช่วงเวลาแห่งโอกาสที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาทักษะเหล่านี้ (C. o. t. D. C. a. H. University) ถึงแม้ว่าความสามารถคิดบริหารจัดการตนจะมีอัตราการพัฒนาที่สูงมากในช่วงวัยเด็ก 3-5 ปีแต่การพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนก็ยังที่จะสามารถพัฒนาต่อเนื่องไปจนถึงวัยเรียน วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้ ถึงแม้ว่าอัตราการพัฒนาจะไม่สูงมากเท่ากับการพัฒนาในช่วงวัยเด็ก 3-5 ปีก็ตาม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561b) ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบด้านความจำใช้งาน (working memory) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินงานด้านความรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้น ระดับความจำในการทำงาน (working memory) ที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการทำงานในทุกองค์ประกอบของความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Canet Juric Lorena et al., 2013) และจะค่อยๆพัฒนาตลอดเวลาตั้งแต่ช่วงวัยเด็กไปจนถึงช่วงวัยรุ่น ด้านความยืดหยุ่นความคิด(Cognitive Flexibility) แทบจะไม่ปรากฏก่อนอายุ 4 หรือ 5 ขวบ (Monica eileen wolfe, 2004) จะปรับปรุงเมื่ออายุ 6 ขวบและบรรลุระดับผู้ใหญ่เมื่อประมาณอายุ 10 ปี (Rosseli et al., 2019) การยั้งคิด ไตร่ตรอง (Inhibitory Control) จะพัฒนามากขึ้นเมื่ออายุ 12 ปี (García et al, 2013)

จากรายงานสรุปผลการประเมินโครงการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ที่จัดทำโดยสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน องค์ประกอบพื้นฐาน ที่ประกอบด้วย 1.ความจำใช้งาน 2.การยั้งคิด ไตร่ตรอง 3.ความยืดหยุ่นความคิด นักเรียนร้อยละ 80.27 ได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีหมายความว่าเด็กแสดงพฤติกรรมด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ นักเรียนร้อยละ 19.73 ได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์พอใช้หมายความว่าเด็กแสดงพฤติกรรมด้วยตนเองเป็นบางครั้ง แต่เมื่อทำการประเมินในนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2563 ที่เคยผ่านการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน พบว่าผลการประเมินองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 3 ด้านนั้นลดลงอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่ได้รับผลการประเมินอยู่เกณฑ์ดีลดลงเหลือเพียงร้อยละ 50 และยังมีนักเรียนได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุงเพิ่มขึ้นอีกด้วย จากรายงานสรุปผลการประเมินดังกล่าวทำให้พบว่า การที่นักเรียนขาดการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนอย่างต่อเนื่องมีผลทำให้ความสามารถคิดบริหารจัดการตนนั้นลดลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถคิดบริหารจัดการตนทำให้เราเข้าใจในกระบวนการทำงานของสมองมนุษย์ที่เรียกว่า ความสามารถคิดบริหารจัดการตนอย่าง

ชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีข้อค้นพบที่ยืนยันให้เห็นว่าองค์ประกอบความสามารถคิดบริหารจัดการตนที่มีความสำคัญเป็นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับการพัฒนาในลำดับแรกนั้นมีด้วยกัน 3 องค์ประกอบ คือ1.ความจำใช้งาน (Working Memory) 2.การยั้งคิด ไตร่ตรอง (Inhibitory Control) และ3.ความยืดหยุ่นความคิด (Cognitive Flexibility)ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นในวัย 7-12 ปีนั้น เป็นวัยที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้ง 4 ด้าน มีร่างกายที่แข็งแรงกว่าช่วงวัยที่ผ่านมา ควบคุมร่างกายได้ดีขึ้น มีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม สนใจอยากเรียนรู้ในวัฒนธรรมกลุ่ม มีความคิดที่ยืดหยุ่นและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561b) จึงทำให้เป็นวัยที่มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนในระดับที่สูงขึ้น นอกเหนือจากองค์ประกอบพื้นฐานที่กล่าวข้างต้น องค์ประกอบของความสามารถคิดบริหารจัดการตนที่จะพัฒนาเพิ่มขึ้นในนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นมีอีก 2 องค์ประกอบคือ 1.การควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) 2. การวางแผน จัดระบบดำเนินการ (Planning & Organizing) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังฆวัดสงขลา เพื่อที่จะเป็นการรักษาระดับองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาไม่ให้ลดลงหรือขาดหายไป พร้อมทั้งพัฒนาองค์ประกอบในทักษะที่สูงขึ้นอีกด้วย เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถคิดบริหารจัดการตนสมตามระดับวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยออกแบบขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน(Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

1. ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และแนวคิดการบริหารจัดการตนจากเอกสาร บทความ งานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จากการศึกษาทบทวนได้ข้อมูลว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน(Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา ได้พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 คือ 1.ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's Cognitive Development Theory) 2.ทฤษฎีวัฒนธรรมเชิงสังคมของวีก็อทสกี้ (Lev Vygotsky) 3.การสะท้อนคิด (Reflection) 4.แนวคิด ทฤษฎีพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function)

2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการสร้างหรือการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น การหาคุณภาพเครื่องมือนั้นได้ดำเนินการโดยการนำข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้สัมภาษณ์กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของการใช้ภาษาในข้อคำถา

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านความสามารถคิดบริหารจัดการตน มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3.2 นักการศึกษาด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นไม่ต่ำกว่า 5 ปี

4. นำข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้

5. ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยนำแนวคิดที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดและองค์ประกอบของรูปแบบจนได้ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา ประกอบด้วยหลักการจัดการเรียนรู้ 5 ข้อ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 เรียนรู้ (Learn) ขั้นที่ 2 วางแผน (Plan) ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Do) ขั้นที่ 4 ประเมินตน (Reflect)

6. ดำเนินการสร้างต้นแบบเครื่องมือประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ คู่มือการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตราวัดรูบริค

(Scoring Rubric) และแบบสะท้อนคิดของผู้เรียน โดยนำเทคนิคและหลักการในการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research–PAR) เข้ามาใช้ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยคือครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 ประจำปีการศึกษา 2565และครูประจำชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 2/3เทคนิคดังกล่าวคือ แนวทางการประสานทางวิชาการ (Technical collaborative approach) และหลัก 4 ประการคือ 1.หลักความสัมพันธ์ 2.หลักการสื่อสาร 3.หลักการมีส่วนร่วม 4.หลักการรวมไว้

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

1. ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวรพัฒน์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา2565 จำนวน 1 ห้องเรียน 31 คน

2. ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล

3. ขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างทำเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

4. ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเอกชนจังหวัดสงขลา เป็นระยะเวลา 13 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที จัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ1คาบเรียน โดยทำการประเมินความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนก่อนการเรียนรู้1 ครั้ง และเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบตามขั้นตอนของรูปแบบจะมีการประเมิน รวมการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 3ครั้ง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

4.1 คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

4.2 เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ใบความรู้ และสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

4.3 เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วย แบบทดสอบแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตราวัดรูบริค (Scoring Rubric) และแบบสะท้อนคิดของผู้เรียน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากผลการประเมินความสามารถคิดบริหารจัดการตน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวที่มีการวัดซ้ำ (One-way repeated measure ANOVA) เป็นการเปรียบเทียบความแปรปรวนของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนที่ได้จากการวัดในแต่ละช่วงเวลาโดยวิเคราะห์ในภาพรวม ทั้งนี้เกณฑ์การประเมินจะพิจารณาจากระดับความสามารถคิดบริหาร

จัดการตนของนักเรียนในแต่ละช่วงเวลาในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากแบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้และแบบบันทึกการสะท้อนคิดของผู้เรียน

6. สรุปผลและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา ประกอบไปด้วยหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ข้อดังนี้

1. จัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนใช้กระบวนการทางปัญญาได้คิดเกิดการเรียนรู้ มีหลักการความรู้ในเรื่องนั้นๆอย่างถูกต้อง

2. กระบวนการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยเริ่มจากการวางแผนงาน เพื่อกำหนดเป้าหมายและวิธีการดำเนินงาน เป็นการเชื่อมโยงความรู้ทางหลักการทฤษฎีสู่การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ท้าทาย ลองผิดลองถูกเป็นการพัฒนาทักษะความสามารถคิดบริหารจัดการตน

3. เน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม สนับสนุนนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีประสบการณ์การเรียนรู้จากผู้ที่มีความสามารถมากกว่า

4. บทบาทของครูผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนทางปัญญาโดยใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้น ครูจะเป็นผู้ดูแลและคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อเห็นว่านักเรียนนั้นต้องการ

5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะเป็นการประเมินตามสภาพจริงผู้สอนและนักเรียนจะประเมินร่วมกัน ผู้สอนจะประเมินนักเรียนเป็นระยะเพื่อดูพัฒนาการ ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม กระบวนการทำงานและผลงาน นักเรียนจะร่วมประเมินเมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ สะท้อนคิดให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้และประเมินตนเอง

ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

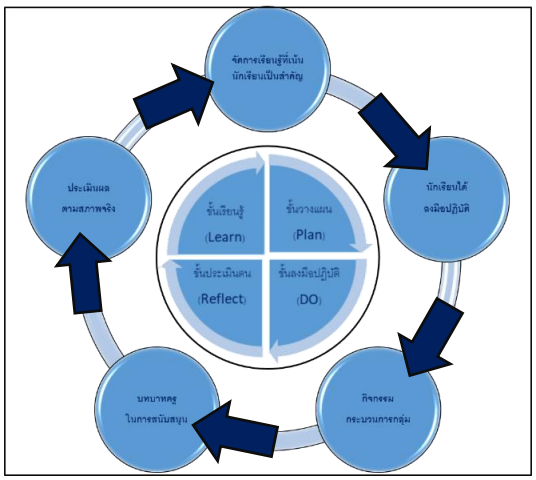
ขั้นที่ 1 เรียนรู้ (Learn) หมายถึงขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีหลักการความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นอย่างถูกต้อง สามารถจดจำความรู้และนำไปใช้ในการทำงาน การแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 วางแผน (Plan) หมายถึงขั้นตอนในการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนนำพื้นฐานความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ร่วมกันวางแผนในการทำงาน บริหารจัดการตน จัดงาน ฝึกวางแผน กำหนดเป้าหมาย รายละเอียดของงานขั้นตอนในการทำงาน

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Do) หมายถึง ขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยมีครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนชี้แนะ

ขั้นที่ 4 ประเมินตน (Reflect) หมายถึงขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้สะท้อนข้อมูลในการประเมินตนเอง ประเมินงานตามสภาพความเป็นจริง มีเหตุและผล ว่าเพราะอะไรที่ทำให้เราไปสู่เป้าหมายได้ และอะไรที่ทำให้เราไม่สามารถไปสู่เป้าหมายได้ เพื่อจะได้รู้จักตนเองและปรับปรุง

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการ 5 ข้อ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยเมตริกซ์ความแปรปรวนของการวัดทั้ง 4 ครั้ง (Mauchly's Test of Sphericity) มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำความสามารถคิดบริหารจัดการตน

Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	p	Epsilon[b]		
				Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
.457	22.506	5	.000	.749	.813	.333

จากตาราง ผลการทดสอบเมาช์ลี่ (Mauchly's Test) ของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นเพื่อพิจารณาเมทริกซ์ความแปรปรวน พบว่า ค่าสถิติ Mauchly's W เท่ากับ .457 ค่า Approx. Chi-Square เท่ากับ 22.506 และค่า p เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงทำให้ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนั้น การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จึงต้องใช้การประมาณค่าแบบ Greenhouse-Geisserแทนการประมาณค่าแบบ Sphericity Assumed ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางนี้

ตาราง ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จากการวัดซ้ำทั้งหมด 4 ครั้ง

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตน

แหล่งความแปรปรวน		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Time	Greenhouse-Geisser	1217.065	2.247	541.691	79.645	.000	.726
Error(Time)	Greenhouse-Geisser	458.435	67.404	6.801			

จากตาราง จะเห็นได้ว่าผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จากการวัดซ้ำทั้งหมด 4 ครั้งโดยใช้การประมาณค่าแบบ Greenhouse-Geisseพบว่าค่า p เท่ากับ .000ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังนั้น จากค่าเฉลี่ยของการทดสอบทั้ง 4 ครั้ง มีการทดสอบอย่างน้อยหนึ่งคู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงมีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่เพื่อพิจารณาหาคู่ที่มีความแตกต่างต่อไปด้วยวิธีการ LSD ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

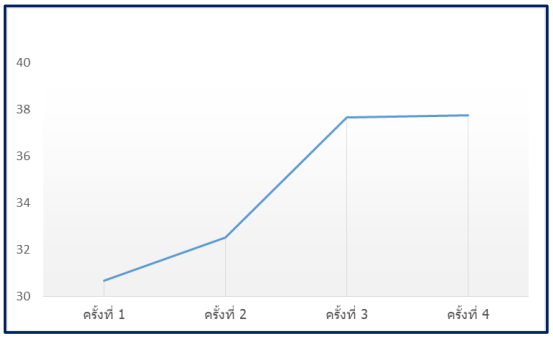
ตาราง แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตน

	ครั้งที่ 1	**ครั้งที่ 2**	**ครั้งที่ 3**	**ครั้งที่ 4**
ครั้งที่ 1	0.000	-1.839*	-7.000*	-7.097*
ครั้งที่ 2		0.000	-5.161*	-5.258*
ครั้งที่ 3			0.000	-.097
ครั้งที่ 4				0.000

จากตาราง ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นจากการวัดครั้งที่ 1 2 และ3 พบว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามช่วงเวลาคะแนนการวัดในครั้งหลังจะมีค่ามากกว่าการวัดครั้งก่อน

โดยจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way repeated measure ANOVA) พบว่า เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนตั้งแต่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในคาบเรียนที่ 1-13 ของการจัดการเรียนรู้ พบว่าความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังแสดงในภาพประกอบนี้

ภาพที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยความสามรถคิดบริหารจัดการตนจากการประเมิน 4 ครั้ง

จากคะแนนเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่ได้จากการประเมิน 4 ครั้ง พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นมีผลคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ในการประเมินครั้งที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถคิดบริหารจัดการตนอยู่ในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 30.67 เมื่อดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ครบ 5 คาบเรียนมีการประเมินครั้งที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.51 ดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ครบ 10 คาบเรียนมีการประเมินในครั้งที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.67 ในการประเมินครั้งนี้ค่าคะแนนมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และเมื่อดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ครบ 13 คาบเรียนได้ประเมินครั้งที่ 4 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.77

ผู้วิจัยพบว่านักเรียนทั้ง 31 คนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น มีพัฒนาการของความสามารถคิดบริหารจัดการตนที่ดีขึ้นตั้งแต่ได้รับการจัดการเรียนรู้ใน 5 คาบเรียนแรก และจะพบว่านักเรียนมีการพัฒนาของความสามารถคิดบริหารจัดการตนอย่างต่อเนื่องสามารถเห็นพัฒนาการได้อย่างชัดเจนเมื่อผ่านการเรียนรู้ไปแล้ว 10 คาบเรียน ซึ่งหมายความว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นได้

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนสงขลา พบว่ามีหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ข้อ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ กระบวนการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยผ่านกระบวนการกลุ่มสนับสนุนนักเรียนให้มีปฏิสัมพันธ์การเรียนรู้ร่วมกัน บทบาทของครูผู้สอนจะเป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะให้นักเรียนได้ใช้กระบวนทางปัญญา รวมไปถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะเป็นการประเมินตามสภาพจริง กระบวนการจัดการเรียนรู้มี 4 ขั้น ประกอบไปด้วยขั้นที่ 1 เรียนรู้ (Learn) มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการทางปัญญามีความรู้พื้นฐานและสามารถจดจำนำมาใช้งานได้ ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผน (Plan) และขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ (Do) การจัดการเรียนรู้ทั้ง2ขั้นนี้เป็นการต่อยอดเพื่อให้นักเรียนนำความรู้มาจากขั้นที่ 1 มาใช้ในการวางแผนบริหารจัดการงาน และลงมือปฏิบัติตามแผนงานเพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด ขั้นที่ 4 ประเมินตน (Reflect) การจัดการเรียนรู้จะดำเนินการตามนี้ทุกขั้นตอนเป็นวงจรต่อเนื่องกัน เป็นการย้ำความรู้และทบทวนซ้ำไปเรื่อยๆ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน อภิปรายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เรียนรู้ (Learn) เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีหลักการความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นอย่างถูกต้อง เกิดกระบวนการเรียนรู้เมื่อนักเรียนใช้กระบวนการคิดทั้งคิดวิเคราะห์ คิดคาดการณ์ คิดอย่างมีจินตนาการ คิดเชื่อมโยง คิดแบบเป็นเหตุเป็นผลเพื่อเชื่อมโยงโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับประสบการณ์เรียนรู้ใหม่ สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (Information Processing Theory) ที่กล่าวว่ากระบวนการพัฒนาสติปัญญาของมนุษย์ คือ การนำเสนอสิ่งเร้าที่นักเรียนรู้จักหรือมีข้อมูลอยู่จะสามารถช่วยให้นักเรียนหันมาใส่ใจและรับรู้สิ่งนั้น จัดสิ่งเร้าในการเรียนรู้ให้ตรงกับความสนใจของนักเรียน การฝึกให้จำโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การท่องจำซ้ำๆ จะช่วยให้นักเรียนนั้นจดจำเนื้อหาสาระใด ๆ ได้เป็นเวลานาน ของ Chanruang ที่สรุปว่า การจัดการสอนนั้นครูจำเป็นต้องตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนก่อนที่จะให้เรียนรู้สิ่งใหม่ ด้วยการใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน (Chanruang, W., 2006)

ขั้นที่ 2 วางแผน (Plan) นำพื้นฐานความรู้มาประยุกต์ใช้ คิดบริหารจัดการตนจัดการงาน รู้ว้าเป้าหมายที่สำเร็จคืออะไร และทำอย่างไรจึงจะไปสู่เป้าหมายได้ เป็นการพัฒนาให้นักเรียนได้ใช้ความคิดที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีความเข้าใจที่เป็นเหตุเป็นผล เรียงลำดับรายละเอียดขั้นตอนในการทำงาน กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการสร้างสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเอง ของศักดิ์ชัย ใจซื่อตรง (2561) ที่สรุปว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้วางแผนการทำงานด้วยตนเองเป็นขั้นที่สำคัญในการ

พัฒนาทักษะการจัดการสมอง (EF) หากกิจกรรมใดมีความยากนักเรียนจะใช้เวลาค่อนข้างนาน แต่ถ้ากิจกรรมใดที่นักเรียนมีพื้นฐานในการทำงานอยู่บ้างจะใช้เวลาในการวางแผนที่น้อยลง โดยนักเรียนจะมีการวางแผนการทำงานร่วมกับและเพื่อน (ศักดิ์ชัย ใจซื่อตรง, 2561) สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างให้นักเรียนได้รู้จักกระบวนการของการวางแผนนั้น คือบทบาทของครู Center on the Developing Child Harvard University (2011) กล่าวว่าครูหรือผู้ใหญ่จะต้องคอยช่วยเหลือและสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และคอยช่วยเหลือเมื่อเห็นว่านักเรียนต้องการ การฝึกฝนทักษะเหล่านี้โดยผ่านการกำหนดงาน แบ่งงานให้เป็นลำดับขั้นตอน ใช้เทคนิคการเสริมต่อการเรียนรู้ Scaffolding สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนในลักษณะการช่วยเหลือตามสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เพื่อนักเรียนจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้ด้วยตัวเองในที่สุด

ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Do) ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อได้เรียนรู้ถึงทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด องค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัตินั้นประสบผลสำเร็จ นักเรียนสามารถที่จะสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองและทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายมีทั้ง กระบวนการการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย อุปกรณ์เครื่องมือที่เหมาะสมมีจำนวนเพียงพอและพร้อมใช้งาน บรรยากาศการเรียนรู้สถานที่ที่เอื้ออำนวย และบทบาทของครูที่จะคอยสนับสนุนดูแลให้การช่วยเหลือเมื่อเห็นว่านักเรียนนั้นต้องการ ของเกดิษฐ์ จันทร์ขจร ที่สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ครูปล่อยให้เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติเอง โดยไม่ได้สอนทักษะ หรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติจากงานที่ครูมอบหมาย การสอนทักษะหรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ เช่น การวางแผน การจัดสรรเวลา การจัดการสารสนเทศต่าง ๆ สามารถแยกแยะหรือจับประเด็นสำคัญจากรายละเอียด การตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเอง หรือการสะท้อนความคิดจากการทำงาน ฯลฯ เป็นเครื่องมือสำคัญและมีความจำเป็นที่สุดของการจัดการกับปัญหาความบกพร่องของความสามารถคิดบริหารจัดการตน การนำทักษะของความสามารถคิดบริหารจัดการตนเข้าสู่ในรายวิชาและห้องเรียนจึงไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแต่ครูสามารถบูรณาการการสอน และประเมินทักษะ หรือกลยุทธ์ในการทำงาน เข้าสู่การทำกิจกรรมควบคู่กับการมุ่งไปที่ผลงานที่ได้จากกิจกรรม (เกดิษฐ์ จันทร์ขจร, 2562)

ขั้นที่ 4 ประเมินตน (Reflect) เป็นขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญอีกขั้นหนึ่งที่มุ่งเน้นให้นักเรียนประเมินตนเอง ว่าเพราะอะไรที่ทำให้เราไปสู่เป้าหมายได้และอะไรที่ทำให้เราไม่สามารถไปสู่เป้าหมายได้เพื่อที่จะได้รู้จักตนเองและปรับปรุง ตามแนวคิดทฤษฎี Gibbs Reflective Cycle กล่าวว่า การสะท้อนคิดเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาความสามารถของผู้เรียน สนับสนุนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ ของยศวีร์ สายฟ้า ที่สรุปว่าการจัดการ

เรียนรู้โดยใช้การสะท้อนคิดที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้รับรวบรวมข้อมูลจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน แล้วนำมาพินิจพิเคราะห์อย่างใคร่ครวญจนเกิดความเข้าใจในความคิดของตนอย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้คิดเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนรู้ของตน ตัดสินใจในผลงานของตนเองที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา และเป็นการทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ โดยเกิดขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนิน ซึ่งจะช่วยพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกระบวนการคิด รวมทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการแนะนำตนเอง วิพากษ์ตนเอง สร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถชี้แนะตนเองได้มากขึ้น และได้รู้การประเมินตนเอง (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) สอดคล้องกับ Danielsand Clarkson(2010) ที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการที่โดดเด่นของเด็กในวัย 5-7 ปี ที่จะมีทักษะการสะท้อนตนเอง (selfreflective skill) และทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและมีตรรกะ (reasoning andlogical thinking skills) เด็กวัย 5–7 ปี เริ่มมีความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและตัวตนของตนเองมากขึ้น สามารถบอกเล่าจุดเด่น บอกเล่าคุณลักษณะของตนเอง รับรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองได้มากขึ้น เริ่มมีมุมมองในการมองสิ่งต่างๆ รอบตัว แบบมีตรรกะและมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับProf. Dr. McMillan JH & Hearn J (2009) พบว่าการสะท้อนคิดเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการจูงใจนักศึกษาให้เข้าใจในบทเรียน ประสบความสำเร็จในระดับที่สูงกว่าที่คาด ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ที่อยู่นอกเหนือความคาดหวังของผู้สอน ทำให้ผลลัพธ์จากการเรียนรู้มักจะสูงกว่าสิ่งที่ผู้สอนต้องการป้อนให้นักศึกษาเสมอ

2. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดนักเรียนมีระดับคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเห็นได้จากผลของการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากการวัดผลคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนจากแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมาตราวัดรูบริค (Scoring Rubric) และแบบบันทึกการสะท้อนคิดที่นักเรียนเป็นผู้บันทึกความรู้หรือสิ่งที่ตนได้รับหลังจากที่ได้เรียนรู้หรือปฏิบัติกิจกรรม ผู้วิจัยได้ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเป็นแบบมาตรวัดรูบริค(Scoring Rubric) เพื่อประเมินพฤติกรรม กระบวนการที่นักเรียนใช้เพื่อให้เกิดผลงาน เป็นวิธีการให้คะแนนในการประเมินตามสภาพจริง กล่าวคือเมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนก็จะได้แสดงพฤติกรรมต่างๆออกมา ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่ใช้ประเมินตามสภาพจริงได้ในทันที นอกจากการประเมินที่เกิดจากผู้วิจัยแล้วยังมีแบบสะท้อนคิดที่นักเรียนจะได้ทำการทบทวนถึงประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตนเองได้ทำมารวมทั้งเป็นการประเมินความสามารถของตนเอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาและช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการเรียนรู้ ตามหลักการจัดการเรียนรู้ John Dewey (จอห์น ดิวอี้) ได้ให้ความสำคัญของการสะท้อนคิดเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ทั้ง

3 ด้านคือ1. ด้านความรู้ (knowledge)2. ด้านทักษะ(skill) 3. ด้านทัศนคติ (Attiude) ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินทั้ง 2 แบบมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลจากการประเมินทั้งเชิงปริมาณที่มีคะแนนสูงขึ้นเรื่อยๆ และเชิงคุณภาพ พบว่าคะแนนหลังการทดลองมีค่าสูงกว่าก่อนทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียนที่ดีขึ้นตามลำดับ ค่าเฉลี่ยนคะแนนความสามารถคิดบริหารจัดการตนสูงขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะจัดตามขั้นตอนนี้เป็นการย้ำซ้ำความรู้ให้กับนักเรียนเป็นไปตามกฎการเรียนรู้ธอร์นไดค์ (Thorndike) คือ กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การที่นักเรียนได้รับฝึกหัดหรือกระทำกิจกรรมนั้นบ่อย ๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ของสุคนธา เพชรศิริ ที่สรุปว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ RRL: Review & Repeat Learning เรียนซ้ำ ย้ำทวน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสำหรับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนนี้ ทำให้ครูมีทักษะการสอนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทย รายวิชาคณิตศาสตร์ รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รายวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบ RRL: Review & Repeat Learning มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (สุคนธา เพชรศิริ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พบว่า 1.รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นมี 4 ขั้นคือ 1.ขั้นเรียนรู้(Learn) 2.ขั้นวางแผน(Plan) 3.ขั้นปฏิบัติ (Do) 4.ขั้นสะท้อน (Reflect) 2. ผลศึกษาการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากการวัดความสามารถคิดบริหารจัดการตนทั้ง 4 ครั้งสูงขึ้นตามลำดับ การประเมินครั้งที่ 1 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 30.67 การประเมินครั้งที่ 2 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 32.51 การประเมินครั้งที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย = 37.67 และการประเมินครั้งที่ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ย= 37.77 ผลการวิจัยอธิบายได้ว่า รูปแบบจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถที่จะเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน (Executive Function) ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นได้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.สถานศึกษาควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ครูมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียน ครูผู้สอนควรมีการเตรียมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างความสามารถคิดบริกหารจัดการตนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้นักเรียนได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง 2.สถานศึกษาควรให้การสนับสนุนและเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาให้มี สภาพแวดล้อม บรรยากาศ บุคลากร อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้การเสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตนของนักเรียน 3. ครูผู้สอนควรมีการ

เตรียมการจัดการเรียนรู้มาเป็นอย่างดี ศึกษาหาข้อมูลที่จะจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความสามารถคิดบริหารจัดการตน ว่าควรมีรูปแบบหรือขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้อย่างไร และส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนำไปบูรณาการกับการทำกิจวัตรอื่น ๆ อีกได้

เอกสารอ้างอิง

เกดิษฐ์ จันทร์ขจร. (2562). การบริหารจัดการของสมองขั้นสูง :แนวคิดและแนวทางประยุกต์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2), 111-116.

ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). ประเด็นท้าทายในการจัดการประถมศึกษา: จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา. วารสารครุศาสตร์.ปีที่ 4, 2(3), 126-142.

ศักดิ์ชัย ใจซื่อตรง. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ศิลปะที่ส่งเสริมทักษะการจีดการสมอง(EF) สำหรับเด็กปฐมวัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561a). คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มติชน (จำกัด) มหาชน.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561b). คู่มือพัฒนาทักษะสมองEF Executive Functionsในเด็กวัย 7-12 ปี สำหรับพ่อแม่และครู. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด.

สุคนธา เพชรศิริ. (2563). การพัฒนารูปแบบ RRL:Review&Repeat Learning เรียนซ้ำ ย้ำทวน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสำหรับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=184543&bcat_id=16

Canet Juric Lorena et al. (2013). Development patterns of executive functions in children. The Spanish Journal of Psychology, 15(6), 93-102.

Chanruang, W. (2006). Development of analytical thinking enhancement program For students Prathom 4. Master of Education Thesis: Thepsatri Rajabhat University.

DiTullio, G. (2018). Helping Students Develop Executive Function Skills. Retrieved January 12, 2564, from https://www.edutopia.org/article/helping-students-develop-executive-function-skills

Monica eileen wolfe. (2004). Executive function processes: inhibition, working memory,planning and attention in children and youth with attentiondeficit hyperactivity disorder. Doctor of philosophy major subject : school psychology: Texas A&M University.

Rosseli et al. (2019). Age, executive functioning, and decision-making styles in adults: a moderated mediation model. A Journal on Normal and Dysfunctional Development. Retrieved May 12, 2564, from https://lahore.comsats.edu.pk /Papers/Abstracts/741858638071211372173 5.pdf

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี*

DEVELOPMENT OF CHILD DEVELOPMENT PROMOTION AND SURVEILLANCE LITERACY MODEL FOR PARENTS OF EARLY CHILDHOOD WITH SUSPECTED LANGUAGE DEVELOPMENT DELAY, SUPHUNBURI PROVINCE

อัมพร สัจจวีรวรรณ*
Amporn sajjaweerawan*
ประภาเพ็ญ สุวรรณ
Prapapen Suwan
สุรีย์ จันทโมลี
Suree Chantamolee
คณะสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Public Health Graduate School, Western University, Thailand
*Corresponding author E-mail: amporn.sa@western.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยฯ 2) ยกร่างและพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยฯ 3) ทดลองใช้และ ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยฯ ที่สร้างขึ้น เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ความรู้พื้นฐานด้านพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 159 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณา สัมภาษณ์เครือข่ายสุขภาพ 12 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก: รูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการอนุมาณ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบโดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 กำหนดกิจกรรมพัฒนาด้วยกระบวนการ A-I-C ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบฯ กับกลุ่มทดลอง 30 คน ด้วยแบบสอบถามความรอบรู้ด้านพัฒนาการ แบบบันทึกการปฏิบัติของผู้ปกครอง ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ค่า IOC 0.60 - 1 ค่าความเชื่อมั่น = 0.72 ประเมิน

* Received 2 May 2023; Revised 25 May 2023; Accepted 27 May 2023

พัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กด้วยคู่มือ ดี เอส พี เอ็ม (DSPM) ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครอง เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมาก 2) การยกร่างและพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็ก ของเครือข่ายสุขภาพ โดยใช้เทคนิค A-I-C ได้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม 3) การทดลองใช้และติดตามประเมินประสิทธิผลได้จัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะตามรูปแบบ ฯ ที่สร้างขึ้น และประเมินพัฒนาการเด็ก ก่อนทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีผลไม่แตกต่างกัน หลังทดลองในแต่ละช่วงเวลาค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็ก, การเฝ้าระวัง, การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย, พัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า

Abstract

This article was aimed to; 1) analysis the problem and needs to develop achild development promotion and surveillance literacy model for parentes of Early childhood with suspected language development delay in Suphunburi province; 2) deaft and develop the model; and 3) try-out and evaluation the model developed. This research and development (R&D) study was divided into 3 phases. Phase 1: Situation Analysis basic knowledge of 159 parents of early childhood was collected by using a set of questionnaires and data analysis was done by computing descriptive statistics. Phase 2: Model development, the model was developed by the health alliance network. The data collected in Phase 1 was used as the baseline data for model development. Learning activities were developed by applying A-I-C process. Phase 3, Trial and Evaluation, the model was tested with 30 parents. Each in the developmental and the comparison groups. Evaluation was done by using the Child Development Literacy Questionnaire, Parents' Performance Recording Form, and the DSPM was used to evaluate children' s language development. The results showed that: 1) the analysis of the problem and need for the developments of child development literacy model sevealed the Significance of this problem; 2) from the model development phase, A-I-C technique was applied and 6 sessions of learning activity plan were developed; 3) in the trial and evaluation phase, the model developed in phase 2 was implemented as well as the

organization of skill promotion activities in accordance with the DSPM developed by the Ministry of Public Health, the results showed that before the experimentation, the difference of the variables measured was not found but after the experimentation, statistically significant difference was found for every variable measured.

Keywords: Model Development, Child Development Literacy, Surveillance, Child Development Promotion of Early Childhood, Suspected Development

บทนำ

พัฒนาการ หมายถึง การทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย (Ball, W. J & Bindler, C. R., 2008) รวมถึงความคิด สติปัญญา อารมณ์ การดำรงชีวิต การตัดสินใจ แก้ปัญหา (ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย และคณะ, 2554) พัฒนาการแบ่งเป็นด้าน กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา การเข้าใจภาษา การใช้ภาษา การช่วยเหลือตัวเองและสังคม (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) พัฒนาการจะพัฒนาตามช่วงอายุของเด็ก (ศูนย์วิชาการแฮปปี้โฮม, 2564) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการแบ่งเป็นด้านพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2563) เด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าหากไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและครอบครัว เพราะภาษาที่ล่าช้าจะขัดขวางการรับรู้และการเรียนรู้ทำให้พัฒนาการด้านอื่นๆ ล่าช้าด้วย (พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์ และดุษฎี เงินหลั่งทวี, 2561) จากการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 30 (ธีรชัย บุญยะลีพรรณ, 2560) ด้านการใช้ภาษาพบมากที่สุด และสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ประพา หมายสุข และคณะ, 2562) พบมากในกลุ่มเด็กช่วงวัย 18 และ 30 เดือน

ปี 2564 พบเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าร้อยละ 71.84 ของที่สงสัยล่าช้าทั้งหมด ร้อยละ 9.43 ไม่สามารถติดตามมากระตุ้นพัฒนาการได้ จากปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญ ผู้ปกครองไม่ตระหนักถึงความสำคัญ และไม่ใช้คู่มือ ดี เอส พี เอ็ม (DSPM) (สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย, 2564) ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความรอบรู้แก่ผู้ปกครอง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายอย่างจริงจัง (วรรณริชฎา กิตติธงโสภณ, 2563)

ผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจำนวนมากมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการหาสาเหตุและการฝึกกระตุ้นพัฒนาการที่ล่าช้าเพื่อให้กลับมามีพัฒนาการที่เหมาะสม งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความรอบรู้ของผู้ปกครองด้านพัฒนาการเด็กพบน้อยมาก กระทรวงสาธารณสุขได้มีนโยบายและเป้าหมายให้มีการสร้างความรอบรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อมุ่งหวังให้

ปฏิบัติได้ถูกต้องโดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยประสบการณ์ด้านบวกจะช่วยให้สมองของเด็กปฐมวัยมีความสมบูรณ์ (Alberta Family Wellness Initiative, 2017)

จังหวัดสุพรรณบุรีพบเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า 24.99 % ด้านภาษาร้อยละ 30 ของเด็กที่สงสัยล่าช้าทั้งหมด (ระบบคลังข้อมูลสุขภาพจังหวัดสุพรรณบุรี, 2564) สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือการขาดความรู้/ ความรอบรู้ของผู้ปกครอง (เขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข, 2565) ซึ่งสำคัญและจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติที่ถูกต้อง

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดย ใช้แนวคิดความรอบรู้สุขภาพ ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจป้องกันโรค การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับกระบวนการ เอ-ไอ-ซี (A-I-C) ของภาคีเครือข่ายสุขภาพในชุมชน เพื่อ ให้มีการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพแบบยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทีมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อยกร่างและพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและติดตามเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาที่สงสัยล่าช้าที่สร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหาของพัฒนาการด้านภาษาของเด็กปฐมวัย ความรอบรู้พื้นฐาน ปัญหาอุปสรรคของการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครอง มีวิธีดำเนินการดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 240 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรปรับหาความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประชากร

กรณีประชากรมีจำนวนน้อย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, และพิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ, 2560) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินทักษะความรอบรู้พื้นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์แนวคิดหลักในการพัฒนาความรอบรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก สำหรับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยพื้นฐาน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2562) การตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเด็กและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.6 - 1 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (สุรีย์พันธุ์วรพศธร, 2558) ได้ 0.72 2) แบบสอบถาม มี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ปกครองความเกี่ยวพันธ์กับเด็ก จำนวนเด็กที่ต้องดูแล การตั้งครรภ์และการคลอด ภาวะแทรกซ้อนอื่น ๆ การบอกแจ้งจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ส่วนที่ 2 ความรอบรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลบริการสุขภาพการสื่อสารกับบุคลากรสาธารณสุขการสนับสนุนจากครอบครัวการรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจากแหล่งต่างๆ ความสะดวกในการเดินทางไปสถานพยาบาลที่เกี่ยวข้อง 3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาพัฒนาการเด็ก แนวทางแก้ไข ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา แนวคิด หลักการของความรอบรู้ และความต้องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาด้านพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครองจากภาคีเครือข่ายสุขภาพ จำนวน 12 คน ได้แก่ ตัวแทนบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาการเด็ก ของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานสาธารณสุขอำเภออู่ทอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เทศบาล โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออู่ทอง แห่งละ 1 คน ตัวแทน อสม. 5 คน และผู้แทนประชาชน ในอำเภออู่ทอง 2 คน ซึ่งจะเรียกกลุ่มนี้ว่า "เครือข่ายสุขภาพ" ที่สมัครใจให้ข้อมูล เกี่ยวกับ ความคิดเห็นต่อความหมายและความสำคัญของพัฒนาการสมวัย ประสบการณ์และผลของเด็กที่พัฒนาการไม่สมวัย ความสำคัญของการกระตุ้นพัฒนาการและโครงการเพื่อช่วยเหลือพ่อแม่ในชุมชน

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบฯ นำผลที่ได้จากระยะที่ 1 มาร่างรูปแบบฯ โดยใช้เทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วม (A-I-C) (ประชาสรรค์ แสนภักดี, 2561) ของกลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ 12 คนซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เสนอแผนกิจกรรมต้นแบบที่ร่างขึ้นกับผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงเครื่องมือวิจัยที่ใช้รวบรวมข้อมูลและแผนกิจกรรมฯ ให้เหมาะสมแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มย่อยที่เป็นผู้ปกครองของเด็กที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 ราย

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบฯ นำรูปแบบฯ ที่สร้างขึ้นจากระยะที่ 2 ไปทดลองใช้กับกลุ่ม ทดลองซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็กปฐมวัยอายุ 18 - 30 เดือนที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า ในอำเภออู่ทอง จำนวน 30 ราย โดยมีกลุ่มเปรียบเทียบในอำเภอบางปลาม้าจำนวน 30 ราย เก็บข้อมูลก่อนทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองในสัปดาห์ที่ 4 และติดตามประเมินผลสัปดาห์ที่ 6 ด้วยแบบสอบถามความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการ

ใช้ภาษาสงสัยล่าช้า 6 ทักษะ จำนวนข้อคำถามรวม 49 ข้อเกณฑ์ให้คะแนนคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 คะแนน เห็นด้วย 4 คะแนน ไม่แน่ใจ 3 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 คะแนน ใช้สถิติการวิเคราะห์แบบความแปรปรวนร่วมแบบวัดซ้ำ (ANCOVA Repeated Measures) และหาขนาดผล (Effect size) ของรูปแบบความรอบรู้ฯ ด้วยวิธีขนาดผลบางส่วน (Partial eta squared) แบบบันทึกพฤติกรรมของผู้ปกครองแบบประเมินพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กสำหรับผู้ปกครอง และผู้วิจัยทำการประเมินพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กตามคู่มือ DSPM ขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Two - Group เปรียบเทียบพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้ปกครองด้วยสถิติ Chi-Square (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2559) ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อรูปแบบกิจกรรม

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2565 ตามรหัสโครงการเลขที่ HE-WTU543021

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิง ร้อยละ 75.5 อายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 32.7 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.4 จำนวน 1 ใน 3 มีระดับการศึกษาประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาเท่ากัน อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 60 รายได้ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 76.1 เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าเป็นหลาน ร้อยละ 71.7 และประมาณครึ่งหนึ่งดูแลเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาสงสัยล่าช้ารวมกับเด็กคนอื่นรวม 2 คน มารดาไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ฝากครรภ์สม่ำเสมอ น้ำหนักแรกเกิดของเด็กอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 84.9 ไม่มีปัญหาระหว่างคลอดหรือภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน ร้อยละ 61.6 เด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าทางภาษาอย่างเดียวร้อยละ 93.7 พาเด็กไปกระตุ้นพัฒนาการบางครั้งร้อยละ 46.5 พาเด็กไปตามนัดทุกครั้งร้อยละ 42.1 ได้รับข่าวสารจากบุคลากรของหน่วยงานของรัฐร้อยละ 59.2 ได้รับทางวิทยุ, โทรทัศน์ และหอกระจายข่าว ร้อยละ 28.9

1.2 ทักษะความรอบรู้พื้นฐาน พบว่า ทักษะในทุกๆ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การรู้เท่าทันสื่อและการสนับสนุนจากครอบครัว อยู่ในระดับต่ำ ดังแสดงตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรอบรู้พื้นฐานพัฒนาการเด็กรายด้านและการรับบริการ (n = 159)

ความรอบรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและการรับบริการ	ระดับความรอบรู้		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
1. การเข้าถึงข้อมูล	0	128 (80.0)	31 (19.5)
2. ความสามารถในการเข้าถึงบริการสุขภาพ	56 (35.2)	103 (64.8)	0
3. การสื่อสารกับบุคลากรสาธารณสุข	20 (12.6)	139 (87.4)	0
4. การสนับสนุนจากครอบครัว	0	45 (28.3)	114 (71.7)
5. การรู้เท่าทันสื่อและข่าวสารเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจากแหล่งต่างๆ	0	77 (48.4)	82 (51.6)
6. ความสะดวกในการเดินทางไปสถานพยาบาลที่เกี่ยวข้อง	11 (6.9)	127 (79.9)	21 (13.2)

1.3 ความคิดเห็นของกลุ่มภาคีเครือข่ายสุขภาพ 1) ความคิดเห็นต่อปัญหาพัฒนาการเด็กสงสัยล่าช้าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมาก “เด็กที่มีพัฒนาการสมวัยจะเรียนรู้ได้ดีจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ช่วยพัฒนาประเทศ”2) ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทผู้ปกครองในการกระตุ้นพัฒนาการล่าช้า ผู้ปกครอง ไม่ยอมรับปัญหา”พอครูพบปัญหาบอกผู้ปกครองจะไม่ยอมรับเวลาผู้ปกครองมาฟ้องผู้บริหารก็จะฟังผู้ปกครอง”3) การขาดอุปกรณ์เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กสมาชิกที่เป็นผู้แทนจากโรงเรียน/หน่วยงานการศึกษาระบุถึงความต้องการอุปกรณ์ เครื่องเล่นต่างๆและ “ชุมชนควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเพื่อให้สามารถช่วยเหลือแนะนำเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนได้”4) ความรู้และทักษะการสังเกตความผิดปกติเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่สงสัยล่าช้า เห็นว่าพ่อ – แม่/ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดู ขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก 5) ความคิดเห็นต่อความสำคัญของการกระตุ้นพัฒนาการเด็กให้เกิดการพัฒนาสมวัย”พัฒนาการเด็กมีความสำคัญอย่างมากและอยากจะให้ทุกคนในชุมชนได้ทราบถึงความสำคัญนี้” ”โครงการที่จะจัดให้ผู้ปกครองมีประโยชน์เพราะผู้ปกครองไม่สามารถไปใช้บริการที่โรงพยาบาลได้ถ้ามีในชุมชนผู้ปกครองจะสะดวกและขอให้ครูได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย” 6) ความสนใจ/ ใส่ใจ/ ความกระตือรือร้นของกลุ่มสมาชิกเครือข่ายสุขภาพร่วมกันหาแนวทาง และวางแผนกิจกรรมและดำเนินงานต่อไป

2. การยกร่างและพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้กับผู้ปกครองของเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า กลุ่มสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ จำนวน 12 คน ร่วมกับผู้วิจัยวางแผนกิจกรรมของรูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าโดยการใช้เทคนิค A-I-C จน

ได้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 : ทักษะการเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านพัฒนาการเด็ก กิจกรรมที่ 2 : ทักษะความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก กิจกรรมที่ 3 : ทักษะการสื่อสารความสามารถในการโต้ตอบซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก กิจกรรมที่ 4 : ทักษะการจัดการตนเองเพื่อการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้ากิจกรรมที่ 5 : ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสามารถสอบถามความถูกต้องความน่าเชื่อถือของสื่อได้ กิจกรรมที่ 6 : ทักษะการตัดสินใจที่จะปฏิบัติ การตัดสินใจ การเลือกที่จะตัดสินใจและการปฏิบัติได้

3. ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าที่สร้างขึ้น นำรูปแบบฯ ที่สร้างและพัฒนาในระยะที่ 2 ไปทดลองใช้กับ ผู้ปกครองเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าในกลุ่มทดลอง 30 คน โดยจัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะ แต่ละทักษะ ดังนี้ 1) ให้ผู้เรียนฟังการบรรยายเนื้อหา ดูวีดิโอและหนังสั้นประกอบความรู้จาก Youtube จากของหน่วยงาน/ องค์กรต่างๆ แบ่งกลุ่มอภิปรายและนำเสนอกลุ่มใหญ่เพื่ออภิปรายร่วม และสรุปแนวคิดหลักร่วมกับผู้วิจัย 2) สำหรับทักษะการปฏิบัติผู้วิจัยเพิ่มการสาธิตวิธีการฝึกกระตุ้นพัฒนาการด้านการใช้ภาษาแก่ผู้ปกครองแล้วให้ผู้ปกครองปฏิบัติย้อนกลับ และ 3) แจกอุปกรณ์สำหรับฝึกพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองนำไปฝึกเด็กที่บ้านเป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยมี อสม. เยี่ยมติดตามให้ผู้ปกครองทำการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามที่ได้รับการฝึกทักษะพร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมการฝึกกระตุ้นพัฒนาการของผู้ปกครอง ปรากฏผลในแต่ละด้านดังนี้

3.1 วัดตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามและบันทึกความสามารถการใช้ภาษาของเด็กโดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเกณฑ์ประเมินทักษะด้านการใช้ภาษาของเด็กอายุช่วง 18 – 30 เดือน ตามคู่มือ DSPM ของกระทรวงสาธารณสุข 3 ครั้ง ก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 และระยะติดตามผลสัปดาห์ที่ 6 พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ เป็นหญิงร้อยละ 80.0 และ 76.71 ตามลำดับ มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 46.7 เท่ากัน สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 76.7 และ 66.7 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ ปวช. ร้อยละ 66.7 และ 63.3 อาชีพเกษตรกรรมเท่ากัน ร้อยละ 46.7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 80 และ 70 ระบุว่าเด็กเป็นหลาน ร้อยละ 70.0 และ 60.0 เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กเป็นประจำ ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะประชากรของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบโดยใช้ Chi-square test พบค่า Chi-square ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในทุกๆ ตัวแปรแสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีคุณลักษณะทางด้านประชากรและสังคมคล้ายกัน

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก เป็นบุตรคนที่ 1 ร้อยละ 60.0 เท่ากัน ขณะตั้งครรภ์มารดาอายุอยู่ระหว่าง 20 - 30 ปี ร้อยละ 80 เท่ากัน คลอดครบกำหนด น้ำหนักแรกคลอดของเด็กอยู่ใน

เกณฑ์ปกติ ร้อยละ 83.3 เท่ากัน มารดาฝากครรภ์ครบกำหนด 100% เท่ากัน ได้รับยาบำรุงสำหรับหญิงตั้งครรภ์ ร้อยละ 96.7 และ 86.7 ไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ ขณะคลอดหรือหลังคลอด ร้อยละ 96.7 และ 90.0 เด็กกินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน ร้อยละ 76.7 และ 66.7 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กร้อยละ 76.7 และ 70.0 และที่ได้รับจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 36.7 และ 30.0 มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าทางภาษาอย่างเดียว ร้อยละ 93.3 และ 80.0 พาเด็กไปรับการกระตุ้นตามนัด ร้อยละ 43.3 และ 33.3 ผลการทดสอบค่า Chi-square test พบว่าค่า Chi-square มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกๆ ตัวแปร ซึ่งแสดงว่าลักษณะข้อมูลของเด็กของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีลักษณะใกล้เคียงกันทุกประเด็น

3.3 ความรอบรู้พัฒนาการเด็ก ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าในทุกทักษะอยู่ในระดับน้อยไม่แตกต่างกัน หลังทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าในทุกทักษะเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 2 ครั้ง มากกว่าก่อนทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในทุกทักษะ รายละเอียดตามตารางที่ 2 - 4

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับความรอบรู้พัฒนาการเด็กรายด้านของผู้ปกครองกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบระยะก่อนทดลอง-หลังทดลอง และติดตามผล (จำนวนกลุ่มละ 30 คน)

ความรอบรู้รายด้าน / ระยะการประเมิน		คะแนนเฉลี่ยและการกระจาย		ระดับความรอบรู้
		$\bar{x}$	S.D.	
1. ความรอบรู้ความเข้าใจ				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.72	.15	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.75	.15	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.47	.16	สูง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.75	.15	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	4.09	.24	สูง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.84	.14	น้อย
2. การเข้าถึงข้อมูล				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.84	.18	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.87	.25	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.44	.21	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.87	.25	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	3.94	.15	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.79	.17	น้อย
3. การสื่อสาร				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.79	.17	น้อย

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับความรอบรู้พัฒนาการเด็กรายด้านของผู้ปกครองกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบระยะก่อนทดลอง-หลังทดลอง และติดตามผล (จำนวนกลุ่มละ 30 คน) (ต่อ)

ความรอบรู้รายด้าน / ระยะการประเมิน		คะแนนเฉลี่ยและการกระจาย		ระดับความรอบรู้
		$\bar{X}$	S.D.	
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.89	.18	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.52	.19	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.90	.17	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	3.97	.19	ปานกลาง
2. กลุ่มเปรียบเทียบ		2.90	.17	น้อย
4. การจัดการตนเอง				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.72	.16	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.86	.15	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.47	.21	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.86	.15	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	3.96	.13	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.92	.17	น้อย
5. การรู้เท่าทันสื่อ				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.90	.15	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.93	.17	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.52	.18	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.93	.17	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	3.87	.17	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.96	.20	น้อย
6. การตัดสินใจ				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.86	.14	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.88	.15	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.48	.16	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.88	.15	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	4.03	.12	สูง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.90	.15	น้อย
7. ความรอบรู้รวม				
ก่อน	1. กลุ่มทดลอง	2.80	.08	น้อย
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.86	.083	น้อย
หลัง	1. กลุ่มทดลอง	3.48	.08	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.86	.083	น้อย
ติดตาม	1. กลุ่มทดลอง	3.98	.08	ปานกลาง
	2. กลุ่มเปรียบเทียบ	2.88	.070	น้อย

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้พัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลอง พบว่าเมื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความรอบรู้พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 367.746 (P-Value<0.001) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลามีความรอบรู้เฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปรากฏดังตารางที่3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างความรอบรู้พัฒนาเด็กของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANCOVA) (n=30)

ความรอบรู้พัฒนาการเด็ก	SS	df	MS	F	p
ความแปรปรวนในกลุ่ม	33.869	1	33.869	367.746	<0.001*
ความคลาดเคลื่อน	2.487	27	.092		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05,SS=Sum of Square, MS=Mean Square, Partial Eta Squared=.932

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้พัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มเปรียบเทียบในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ .865 (P-Value=0.472) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลามีความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างความรอบรู้พัฒนาการเด็กของกลุ่มเปรียบเทียบ ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตาม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANCOVA) (n=30)

ความรอบรู้พัฒนาการเด็ก	SS	df	MS	F	p-value
ความแปรปรวนในกลุ่ม	62.124	1	62.124	.865	.472
ความคลาดเคลื่อน	.406	25	.016		

นัยสำคัญที่ระดับ 0.05,SS=Sum of Square, MS=Mean Square, Partial Eta Squared=.094

3.4 พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ให้แก่เด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง กลุ่มทดลอง ชวนเด็กร้องเพลง‘ไก่เอ๋ยไก่’อ่านนิทานเรื่องไกให้เด็กฟัง พร้อมกับเปิดหนังสือภาพไก่ร้อยละ 66.7 เล่นกับเด็กชวนเด็กคุยเปิดภาพบัตรคำ “ไก่” ให้เด็กดู และฝึกพัฒนาการการพูดตามช่วงวัยตามคู่มือ DSPM (ดี เอส พี เอ็ม) ตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำร้อยละ 46.7 46.7และ 53.3 ตามลำดับ) กลุ่มเปรียบเทียบปฏิบัติพฤติกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ร้อยละ 66.7 66.7 46.7 และ 53.3 ตามลำดับ ทดสอบด้วย Chi-square ไม่แตกต่างกัน หลังทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ข้อ ยกเว้นพฤติกรรม “การฝึกการพูดตามช่วงวัย ตาม

คู่มือ DSPM ที่มีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน (p<.001) ระยะติดตามผลสัปดาห์ที่ 6 คะแนนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ Chi-square test) ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน (ร้อยละ) และผลการทดสอบคะแนนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังใช้รูปแบบสัปดาห์ที่ 6 (จำนวนกลุ่มละ 30 คน)

พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กสงสัยล่าช้าด้านภาษา	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		X^2	p-value
	ทำ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ได้ทำ จำนวน (ร้อยละ)	ทำ จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ได้ทำ จำนวน (ร้อยละ)		
1. ช่วยฝึกการพูดตามช่วงวัยของเด็กที่ได้รับการฝึกทักษะในการเข้าร่วมกิจกรรมตามคู่มือ	29 (96.7)	1 (3.3)	19 (63.3)	11 (36.7)	.599[F]	1.00
2. เล่นกับเด็กชวนเด็กคุย และเปิดภาพบัตรคำ “ไก่” ให้เด็กดู	26 (86.7)	4 (13.3)	17 (56.7)	13 (43.3)	.84[F]	1.00
3. ฝึกชวนเด็กร้องเพลง “ไก่เอ๋ย ไก่” พร้อมกับเปิดหนังสือภาพ “ไก่)	29 (96.7)	1 (3.3)	19 (63.3)	11 (36.7)	1.787[F]	.367
4. อ่านนิทานเรื่อง “ไก่” ให้เด็กฟัง พร้อมกับเปิดหนังสือภาพ “ไก่”	28 (93.3)	2 (6.7)	20 (66.7)	10 (33.3)	.268[F]	1.00
5. ใช้คู่มือฝึกกระตุ้นพัฒนาการ ดี เอส พี เอ็ม (DSPM)	27 (90.0)	3 (10.0ป	18 (60.0)	12 (40.0)	.988[F]	.548

F คือ Fisher’s Exact sig

3.5 พัฒนาการทางภาษาของเด็กที่มีพัฒนาการภาษาสงสัยล่าช้า วัดประสิทธิผลของรูปแบบกิจกรรมโดยวัดความสามารถของภาษา 4 ประเด็น คือ 1) เลียนคำเด่นและคำท้าย 2) เลียนคำพูดเป็นวลี 2 คำขึ้นไป 3) พูดตอบรับและปฏิเสธ และ 4) พูดคำกริยาต่างๆ ได้ เมื่อสิ้นสุด การทดลองและระยะติดตามผล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ Chi-square test พบว่า สัดส่วนความสามารถทั้ง 4 ประเด็น ในกลุ่มทดลองสูงกว่าในกลุ่มเปรียบเทียบ

3.6 ความพึงพอใจของผู้ปกครองกลุ่มทดลองต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อคำถามได้แก่ กิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้เสริมสร้างทักษะด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครองได้มากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 4.40 ($\bar{X}$ = 4.40

S.D. = 0.49) มีความทันสมัยมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย4.43 ($\bar{X}$ = 4.43 S.D. = 0.56) สามารถนำไปใช้ได้ง่ายและสะดวก มากที่สุดคะแนนเฉลี่ย 4.66 ($\bar{X}$ = 4.66 S.D. = 0.47) สามารถนำไปใช้ได้มีความถูกต้องสอดคล้องกับคู่มือ DSPM มากที่สุดคะแนนเฉลี่ย4.10 ($\bar{X}$ = 4.10 S.D. = 0.40) โดยรวมแล้วกิจกรรมมีประโยชน์ต่อผู้ปกครองมากที่สุดคะแนนเฉลี่ย4.63 ($\bar{X}$ = 4.63 S.D. = 0.55) ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.44 ($\bar{X}$ = 4.44 S.D. = 0.27)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทีมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนมากเป็นหญิง มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปีมีระดับการศึกษาประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาเท่ากัน อาชีพเกษตรกร รายได้ 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าเป็นหลาน และประมาณครึ่งหนึ่งดูแลเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาสงสัยล่าช้ารวมกับเด็กคนอื่นรวม 2 คน มารดาไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ฝากครรภ์สม่ำเสมอ น้ำหนักแรกเกิดของเด็กอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่มีปัญหาระหว่างคลอดหรือภาวะแทรกซ้อนอื่นๆ เลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน เด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าทางภาษาอย่างเดียว พาเด็กไปกระตุ้นพัฒนาการบางครั้ง ได้รับข่าวสารจากบุคลากรของหน่วยงานของรัฐ ทางวิทยุ, โทรทัศน์ และหอกระจายข่าว ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ในระยะที่ 1 และระยะที่ 3 ที่เป็นข้อมูลของผู้ปกครองและของเด็กเป็นลักษณะทางประชากรทั่วไปที่นำมาศึกษาจึงมีความใกล้เคียงกัน และใกล้เคียงกับการศึกษาของยุทธนา ศิลปรัสมี และคณะ เรื่องการศึกษาพัฒนาการไม่สมวัยของเด็กปฐมวัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มารดามีอายุมากกว่า 20-35 ปี คลอดครบตามกำหนด ไม่มีความผิดปกติของมารดาขณะคั้งครรภ์และการคลอด น้ำหนักของเด็กแรกคลอดปกติ (ยุทธนา ศิลปรัสมี, และคณะ, 2560)

1.2 ทักษะความรอบรู้พื้นฐาน ในทุกๆ ด้านของปัจจัยพื้นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การรู้เท่าทันสื่อและการสนับสนุนจากครอบครัว อยู่ในระดับต่ำใกล้เคียงกับการวิจัยของ วรกานต์ วิญญูกูล และ ธราพร กิตติเสนีย์ ที่ศึกษาความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กอายุ 0-5 ปี พบว่าความรอบรู้ด้านการเข้าถึงข้อมูลมีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำ (วรกานต์ วิญญูกูล , และธราพร กิตติเสนีย์, 2563)

1.3 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เห็นว่าปัญหาพัฒนาการด้านภาษาที่สงสัยล่าช้าในเด็กปฐมวัยของจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมาก หากไม่ได้รับการแก้ไขจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาทั้งด้านการเรียน การปฏิบัติตัวและปัญหาสังคม จึงต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนต้องมีความรู้แก้ปัญหาร่วมกัน และต้องได้รับการสนุบสนุนอุปกรณ์และของเล่นต่าง ๆ อย่างเพียงพอ

2. การยกร่างและพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มสมาชิกเครือข่ายสุขภาพ-ยินดี และเต็มใจที่จะร่วมแก้ปัญหาด้วยเห็นว่าโครงการ กิจกรรมที่จัดทำขึ้นมีประโยชน์ต่อเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน และจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริงจึงร่วมกับผู้วิจัยวางแผนกิจกรรมของรูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าตามกรอบแนวคิดความรอบรู้สุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขโดยการใช้เทคนิค A-I-C จนได้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 : ทักษะการเข้าถึง กิจกรรมที่ 2 : ทักษะความรู้ ความเข้าใจ กิจกรรมที่ 3 : ทักษะการสื่อสาร กิจกรรมที่ 4 : ทักษะการจัดการตนเอง กิจกรรมที่ 5 : ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ กิจกรรมที่ 6 : ทักษะการตัดสินใจที่จะปฏิบัติ

3. ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าที่สร้างขึ้น โดยจัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะ แต่ละทักษะ ดังนี้ 1) ให้ผู้เรียนฟังการบรรยายเนื้อหาดูวีดิโอและหนังสั้นประกอบความรู้จาก Youtube จากของหน่วยงาน/ องค์กรต่างๆ 2) สำหรับทักษะการปฏิบัติผู้วิจัยเพิ่มการสาธิตวิธีการฝึกกระตุ้นพัฒนาการด้านการใช้ภาษาแก่ผู้ปกครองแล้วให้ผู้ปกครองปฏิบัติย้อนกลับ และ 3) แจกอุปกรณ์สำหรับฝึกพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองนำไปฝึกเด็กที่บ้านเป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยมี อสม. เยี่ยมติดตามให้ผู้ปกครองทำการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามที่ได้รับการฝึกทักษะพร้อมทั้งบันทึกพฤติกรรมการฝึกกระตุ้นพัฒนาการของผู้ปกครอง ปรากฏผลในแต่ละด้านดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองและของเด็กกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเปรียบเทียบมีลักษณะใกล้เคียงกันทุกประการผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านคุณลักษณะประชากรของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบโดยใช้ Chi-square test พบค่า Chi-square ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในทุกๆ ตัวแปร เนื่องจากเป็นลักษณะทางประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการศึกษา

3.2 ความรอบรู้พัฒนาการเด็ก ก่อนทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าในทุกทักษะอยู่ในระดับน้อยไม่แตกต่างกัน หลังทดลองและระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีความรอบรู้ด้าน

พัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้าในทุกทักษะเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 2 ครั้ง มากกว่าก่อนทดลองและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในทุกทักษะ เปรียบเทียบก่อน หลัง เมื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความรอบรู้พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ 367.746 (P-Value<0.001) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลามีความรอบรู้เฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรอบรู้พัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มเปรียบเทียบ ในแต่ละช่วงเวลา ได้ค่า F-test เท่ากับ .865 (P-Value=0.472) แสดงว่าในแต่ละช่วงเวลามีความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กเฉลี่ยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อภิปรายได้ว่าผลจากการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะความรอบรู้ด้านพัฒนาโดยมีการบรรยายเนื้อหาความรู้ ดูคลิปวิดีโอประกอบ แบ่งกลุ่มย่อยอภิปรายเสนอความคิดเห็น ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังได้รับความรู้ตรงประเด็นมากขึ้น ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ อรุณศรี กัณวเศรษฐผล และคณะ ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถของผู้ดูแลเด็กวัยปฐมวัยพัฒนาการด้านภาษาล่าช้าที่พบว่า ความรู้ของผู้ดูแลเด็กหลังการทดลองสูงเพิ่มขึ้นอย่างนัยสำคัญทางสถิติ (อรุณศรี กัณวเศรษฐ, และคณะ, 2561)

3.3 พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ให้แก่เด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง กลุ่มทดลอง ชวนเด็กร้องเพลง‘ไก่เอ๋ยไก่’อ่านนิทานเรื่องไกให้เด็กฟัง พร้อมกับเปิดหนังสือภาพไก่ร้อยละ 66.7 เล่นกับเด็กชวนเด็กคุยเปิดภาพบัตรคำ “ไก่” ให้เด็กดู และฝึกพัฒนาการการพูดตามช่วงวัยตามคู่มือ DSPM (ดี เอส พี เอ็ม) ตามที่เจ้าหน้าที่แนะนำร้อยละ 46.7 46.7และ 53.3 ตามลำดับ กลุ่มเปรียบเทียบปฏิบัติพฤติกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ร้อยละ 66.7 66.7 46.7 และ 53.3 ตามลำดับ ทดสอบด้วย Chi-square ไม่แตกต่างกัน หลังทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ข้อ ยกเว้นพฤติกรรม “การฝึกการพูดตามช่วงวัย ตามคู่มือ DSPM ที่มีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน (p<.001) ระยะติดตามผลสัปดาห์ที่ 6 คะแนนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบแตกต่างกันโดยใช้สถิติ Chi-square test) อภิปรายได้ว่า ผลจากกิจกรรมที่ให้ความรู้ และให้ผู้ปกครองได้ลงมือปฏิบัติควบคู่กับการให้ความรู้ช่วยให้ผู้ปกเกิดความมั่นใจสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ นาถอนงค์ บำรุงชน และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมพลังอำนาจผู้ดูแลผู้บกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา กลุ่มทดลองมี ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการดูแลมากกว่าก่อนทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นาถอนงค์ บำรุงชน, และคณะ, 2557)

3.4 พัฒนาการทางภาษาของเด็กที่มีพัฒนาการภาษาสงสัยล่าช้า วัดประสิทธิผลของรูปแบบกิจกรรมโดยวัดความสามารถของภาษา 4 ประเด็น คือ 1) เลียนคำเด่นและคำท้าย 2) เลียนคำพูดเป็นวลี 2 คำขึ้นไป 3) พูดตอบรับและปฏิเสธ และ 4) พูดคำกริยา

ต่างๆ ได้ เมื่อสิ้นสุด การทดลองและระยะติดตามผล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ Chi-square test มีสัดส่วนความสามารถทั้ง 4 ประเด็น ในกลุ่มทดลองสูงกว่าในกลุ่มเปรียบเทียบ และก่อนใช้รูปแบบใกล้เคียงกับการศึกษาของ Ros, R., et Al การฝึกอบรมผู้ปกครองเด็กที่มีความเสี่ยงต่อพัฒนาการล่าช้า: บทบาทของผู้ปกครองในการดูแลเรื่องการบ้านพบว่า พ่อแม่นำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมกลับไปฝึกเด็กที่บ้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กลดลง (Ros, R., et Al, 2016)

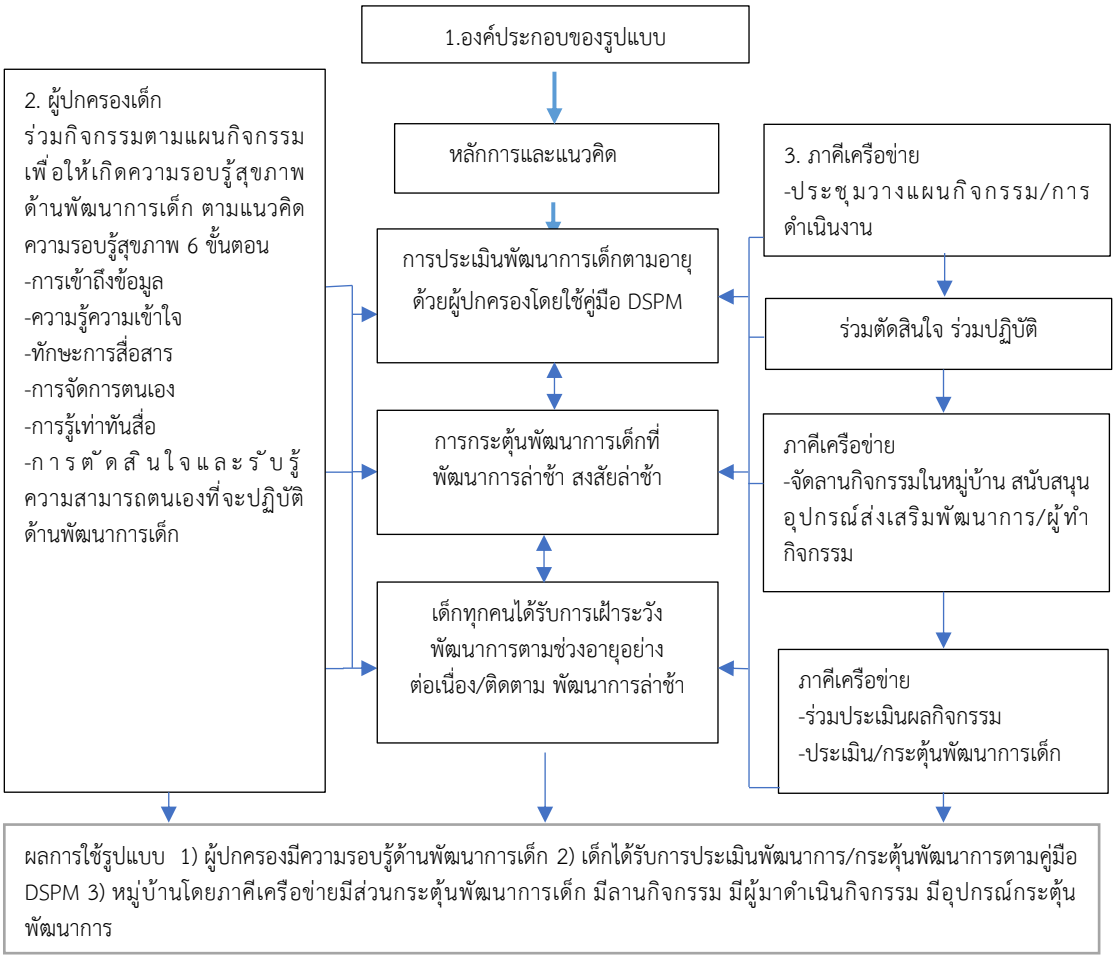
3.5 ความพึงพอใจของผู้ปกครองกลุ่มทดลองต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกข้อคำถามได้แก่ กิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้เสริมสร้างทักษะด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครอง มีความทันสมัยมีคุณภาพน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ได้ง่ายและสะดวก สามารถนำไปใช้ได้มีความถูกต้องสอดคล้องกับคู่มือ DSPM โดยรวมแล้วกิจกรรมมีประโยชน์ต่อผู้ปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

1. การแก้ปัญหาพัฒนาการด้านการใช้ภาษาที่สงสัยล่าช้าของเด็กนอกจากการมุ่งเน้นที่วิธีการฝึกกระตุ้นตามคู่มือแล้วควรให้ความสำคัญกับบริบทของเด็กซึ่งจะช่วยให้มองเห็นแนวทางในการแก้ไขได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2. บุคลสำคัญในการแก้ปัญหาพัฒนาการด้านการใช้ภาษาที่สงสัยล่าช้าของเด็กนอกจากพ่อ แม่
ผู้ปกครองแล้ว เครือข่ายสุขภาพในชุมชนเป็นผู้ที่มีสำคัญอย่างยิ่งเช่นกันเพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงควรให้เครือข่ายเข้ามามีบทบาทในการเป็นส่วนร่วม

3. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (A-I-C) เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการนำมาใช้แก้ปัญหาด้านพัฒนาการเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเทคนิค วิธีการที่ผู้มีส่วนได้เสียทุกระดับในปัญหาดังกล่าวมาร่วมกันเสนอความคิดเห็นโดยที่สมาชิกกลุ่มจะไม่มีการกล่าวว่า หรือตำหนิในความคิด/ ข้อเสนอของกันและกัน โดยสามารถเขียนเป็น โมเดลได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาสงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครองในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยทีมีพัฒนาการด้านการใช้ภาษาที่สงสัยล่าช้า จังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการวิจัยที่พบว่า ในระยะศึกษาสถานการณ์ผู้ปกครองมีความรอบรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในระดับต่ำ เครือข่ายสุขภาพมีความเห็นว่าปัญหาพัฒนาการเด็กเป็นปัญหาสำคัญ ได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมและดำเนินการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างทักษะความรอบรู้แก่ผู้ปกครอง โดยทำการประเมินก่อนทดลองหลังการทดลองใช้รูปแบบ 4 สัปดาห์ และ 6 สัปดาห์ เด็กปฐมวัยที่เป็นบุตร/หลาน ของกลุ่มทดลองมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นและดีกว่าเด็กในกลุ่มเปรียบเทียบ แสดงว่าข้อมูลนี้น่าจะเป็นผลจากการส่งเสริมและกระตุ้น

พัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรอบรู้ด้านพัฒนาการเด็กที่พัฒนาขึ้น ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะความรอบรู้พัฒนาการเด็ก ทั้ง 6 ทักษะ ของกลุ่มทดลองที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลอง และการเพิ่มขึ้นของพัฒนาการทางภาษาของเด็กของกลุ่มทดลอง ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบความรอบรู้พัฒนาการเด็กที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำรูปแบบนี้ไปใช้กับปัญหาพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่สงสัยล่าช้า เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและความสามารถในการปฏิบัติพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่สงสัยล่าช้าอย่างครอบคลุม และประยุกต์ใช้กับปัญหาสุขภาพอื่นของงานสาธารณสุข ทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2560). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

เขตสุขภาพที่ 5 กระทรวงสาธารณสุข. (2565). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ปีงบประมาณ 2565. เรียกใช้เมื่อ 2565 พฤษภาคม 1 จาก http://apph.hpc.go.th<we>upFile pdf

ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย และคณะ. (2554). ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็กสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บ.บียอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์จำกัด.

ธีรชัย บุญยะลีพรรณ. (2560). สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทยที่อายุ 9,18,30,42 เดือน ปี พ.ศ. 2560 ด้วยคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข .

นาถอนงค์ บำรุงชน, และคณะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมพลังอำนาจผู้ดูแลผู้บกพร่องทางพัฒนาการ และสติปัญญา. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 28(2). 125-140.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, และพิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ. (2560). ระเบียบวิธีการวิจัยทางการสาธารณสุข: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร. กรุงเทพมหานคร: บริษัทจามจุรีโปรดักส์จำกัด.

ประชาสรรค์ แสนภักดี. (2561). ศูนย์ฝึกอบรมภูมิปัญญาสู่สากล. เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Mind Map & AIC for Participatory Planning). เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2566 จาก http://www.prachasan.com/mindmapknowledge/aic.html

ประพา หมายสุข และคณะ. (2562). การศึกษานำร่องโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กล่าช้า โดยใช้แนวทาง DIR/Floortime. วารสารวชิรสารการพยาบาล, 21(2), 1-11.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2562). จากทักษะความรอบรู้สุขภาพสู่พฤติกรรมสุขภาพและผลลัพธ์สุขภาพ. เอกสารการประชุมทางวิชาการและนำเสนองานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 15 “การบูรณาการงานวิจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยด้วยนวัตกรรม”.หน้า 116 - 28. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นวัชรพล.

พงษ์ศักดิ์ น้อยพยัคฆ์ และดุษฎี เงินหลั่งทวี. (2561). พัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี เอ ลีฟวิ่ง จำกัด.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2563). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธนา ศิลปรัสมี, และคณะ. (2560). การศึกษาพัฒนาการไม่สมวัยของเด็กปฐมวัยในจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2565 จาก https://www.spo.moph.go.th>sop

วรกานต์ วิญญกูล, และธราพร กิตติเสนีย์. (2563). ความรอบรู้การดูแลสุขภาพเด็กอายุ 0-5 ปี. ELIB. นนทบุรี: ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมอนามัย.

วรรณริชฎา กิตติธงโสภณ. (2563). การส่งเสริมพัฒนาการในเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ด้านภาษาอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 33(2), 6-18.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2559). วิธีวิทยาการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ทรีบีการพิมพ์และตรายาง.

ศูนย์วิชาการแฮปปี้โฮม. (2564). พัฒนาการเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2565 จาก www.happyhomeclinic.com/academy.html

สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย. (2564). ประชุมถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินการเพิ่มศักยภาพการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัมนาการเด็กปฐมวัยด้วยคู่มือ DSPM สำหรับเครือข่ายบุคลากรที่ดูแล เด็กปฐมวัยในพื้นที่ 2 ธันวาคม 2564 ณ ห้องประชุมสำนักส่งเสริมสุขภาพ ชั้น 3 อาคาร 7 กรมอนามัย. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ กรมอนามัย.

สุรีย์พันธุ์ วรพศธร. (2558). การวิจัยทางสุขศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก.

อรุณศรี กัณวเศรษฐ, และคณะ. (2561). ผลของโปรแกรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถของผู้ดูแลเด็กวัยปฐมวัยพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า. วชิรสารการพยาบาล, 20(1), 40-53.

Alberta Family Wellness Initiative. (2017). The Foundation of Lifelong Learning. Alberta, Canada. Retrieved May 15 , 2022, from www. albertafamily wellness.org

Ball, W. J. & Bindler, C. R. (2008). Pediatric nursing: Caring for children. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Ros, R. et Al. (2016). Parent Training for Children With or at Risk for Developmental Delay: The Role of Parental Homework Completion. Retrieved May 15, 2022, from https://scholar.google.co.th/scholar?q=Ros

บทความวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย*

THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL PROGRAM TO PROMOTE EXECUTIVE FUNCTIONS IN EARLY CHILDHOOD

อารี ตีรณปัญญา*
Aree Teeranapanya*
วิพงษ์ชัย ร้องขันแก้ว
Wipongchai Rongkhankaew
สราวุธ ชัยวิชิต
Saravudh Chaivichit
สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Sport and Leisure Management, Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University, Thailand
*Corresponding author E-mail: a_teeranapanya@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย 2) ศึกษาผลการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สังกัดโรงเรียนสาธิตละออ อุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวน 51 คน ที่ได้มาจากการคัดกรองด้วยแบบประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและสุ่มโดยการแบ่งจับคู่ (Match-Paired sampling) ออกเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 25 คนและกลุ่มควบคุมจำนวน 26 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ผ่านการตรวจค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และ 2) แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่า(Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach เท่ากับ 0.91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการ

* Received 20 April 2023; Revised 28 May 2023; Accepted 30 May 2023

เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง 2) ทักษะการคิดเชิงบริหารของกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดเชิงบริหารของกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
คำสำคัญ: โปรแกรมนันทนาการ, ทักษะการคิดเชิงบริหาร, เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a recreation program to promote executive functions in early childhood and 2) to study the results of participating in a recreational program to promote executive functions in early childhood. It was a quasi-experimental research. The sample consisted of 51 subjects in early childhood, who were obtained by screening with the Early Childhood Executive Functions Assessment Form, which was created by the researcher and randomly divided by pairs (Match-Paired sampling) into 25 experimental groups and 26 control groups. The research instruments consisted of the following: 1) a recreation program to promote executive functions in early childhood and the face validity was approved by five experts; and 2) a behavior assessment form on executive functions by allowing experts to verify the accuracy and the validity of the content. The index of item-objective congruence (IOC) = 0.60 - 1.00 and a Cronbach confidence of 0.91. The data were analyzed by using mean, standard deviation and t-test. The findings were as follows: 1) the development of a recreation program to promote executive functions in early childhood was appropriate and applied in practice; 2) executive functions in early childhood in the experimental group after joining the program were higher than before joining at a statistical significance level of .05, and executive functions in early childhood in the experimental group after joining the program were higher the control group at a statistical significance level of .05
Keywords: Recreational Program, Executive Function, Early Childhood

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่เป็นผลจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Technology) และนวัตกรรม (Innovation) ที่ถูกสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและมีบทบาทใน

การดำเนินชีวิต ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลง คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ ที่มีความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคมสูง ที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ 2) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมและวัฒนธรรม ที่ตระหนักถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม ดังนั้น บุคคลที่เกิดขึ้นมาในพ.ศ. 2553-2568 ซึ่งเรียกว่า บุคคลแห่งโลกศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถดำเนินชีวิตให้ได้อย่างดีมีสุขบนพื้นฐานคุณภาพชีวิตที่ดีโดยอาศัยปัจจัย 3 ประการ คือ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (พัชราภา ตันติชูเวช, 2560) โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กยุคศตวรรษที่ 21 ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพคือ 1) มีลักษณะเฉพาะสร้างอัตลักษณ์ คิด เลือกและตัดสินใจ 2) สร้างสรรค์ดัดแปลงสิ่งต่างๆ ให้ตรงตามความต้องการ 3) ค้นหา ตรวจสอบความจริงและสิ่งที่ต้องการรู้ให้ได้ซึ่งคำตอบ 4) มีความเป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคล และ 5) มีมุมมอง ทัศนคติในเชิงบวก (วิจารณ์ พานิช, 2555) จากประเด็นข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้สามารถเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลอย่างมีคุณภาพโดยสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่ว่าด้วย “คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตรวรรษที่21” (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2562) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางนำไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) การเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย ที่มุ่งเน้นในการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ พัฒนาคนให้เติบโตให้มีเจตคติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) และพระราชบัญญัติส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ที่มีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมกับช่วงวัย อีกทั้งมีทักษะการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2560) และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านนันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2563 - 2565) คือ นันทนาการเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ทำให้เป็นคนที่สมบูรณ์รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชุมชน สังคม นำไปสู่ความสามัคคีในชาติ เป็นสังคมแห่งคุณธรรมจริยธรรม (กรมพลศึกษา, 2560)

การที่เด็กสามารถดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันให้อยู่รอดปลอดภัย ประสบความสำเร็จพร้อมกับมีภูมิคุ้มกันที่ดีต้องมีทักษะการคิดเชิงบริหารที่แข็งแรงเป็นพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพราะเป็นทักษะพื้นฐานของความคิด ความรู้สึกและการกระทำ ที่ส่งผลให้เด็กสามารถ 1) ดูแลตัวเองและสิ่งต่างๆ รอบ

กายที่ไม่เกินความสามารถภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ 2) เอาตัวรอดได้จากสิ่งยั่วยุที่ทำให้หลงผิด มีความอดทนรู้จักรอ และ 3) รู้และเข้าใจความต้องการของตนเอง มีแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่น (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2561) โดยบุคคลที่มีทักษะการคิดเชิงบริหารดีย่อมมีความสามารถในการกำกับควบคุมอารมณ์ ยับยั้งพฤติกรรม และแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสมกับสถานการณ์ รู้จักรอคอยด้วยความอดทน มีความมุ่งมั่นและจดจ่อในสิ่งที่ทำ จดจำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้ (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560)

การส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กเกิดทักษะการคิดเชิงบริหาร ต้องมีการปรับและจัดกิจกรรมที่ยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงวัย ความสามารถตลอดจนศักยภาพในการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์ท้าทาย (challenge situation) ให้เด็กได้ใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (cognitive challenge) โดยลักษณะของความท้าทายต้องมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก และการอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องการวางแผนซับซ้อน (complex planning) มีเวลาและเงื่อนไขตลอดจนข้อตกลงเข้ามาเพื่อเป็นส่วนในการกระตุ้นความสามารถในการจดจ่อใส่ใจ มุ่งมั่นและไม่วอกแวก ทำให้สมองมีการประมวลความจำขณะใช้งานได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2561) และหนึ่งในวิธีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร คือ นันทนาการซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการบูรณาการศาสตร์ทางการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยมีการจัดประสบการณ์ที่ถ่ายทอดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้รับความสุข ความเบิกบานตลอดจนการผ่อนคลายและเสริมสร้างพลังงานขึ้นมาใหม่ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มพูนความรู้และทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการเจริญงอกงามของผู้เข้าร่วม (สมบัติ กาญจนกิจ, 2542) การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารด้วยกิจกรรมนันทนาการจึงเป็นการเรียนรู้อย่างมีความสุขที่เด็กเข้าร่วมด้วยความสนุก โดยมีสื่ออุปกรณ์กระตุ้นให้เกิดความบันเทิงใจขณะเรียนรู้ โดยลักษณะกิจกรรมมีกระบวนการเริ่มจากง่ายไปยากเพิ่มความซับซ้อนทีละนิด เพื่อให้เกิดการท้าทายนำไปสู่การเรียนรู้ที่คงทนและส่งเสริมศักยภาพและทักษะที่มีความหมายต่อชีวิตเด็ก (กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ, 2541)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญและสนใจพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เด็กต้องสามารถดูแลตัวเองและมีอนาคตที่ดีบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม และตระหนักรู้คุณค่าในตนเอง ผู้อื่น ชุมชน และสังคมโลก ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติได้อย่างเต็มศักยภาพและรู้คุณค่า อีกทั้งเพื่อเป็นการนำผลการวิจัยที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการเผยแพร่ให้ความรู้ การต่อยอดองค์ความรู้ และการนำกระบวนการไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารด้วยกิจกรรมนันทนาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

2. เพื่อศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในรูปแบบวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย คือ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนันทนาการ ด้านทักษะการคิดเชิงบริหารExecutive Functions และด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยเกณฑ์การคัดเข้า ดังนี้

1.1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนันทนาการที่มีประสบการณ์ทางด้านนันทนาการไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.2 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัยที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยไม่น้อยกว่า 10 ปี

1.3 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.4 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาที่เกี่ยวข้องหรือกรณีที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญามหาบัณฑิตจะต้องมีตำแหน่งทางวิชาการในตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือมีผลงานในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 10 ปี

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 สังกัดโรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต โดยมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวน 134 คน ได้มา 2 ห้องเรียน จำนวน 51 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นทำการสังเกตและประเมินทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยเพื่อคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง โดยนำคะแนนของแบบประเมินของเด็กแต่ละคนมาเรียงคะแนนจากต่ำสุดไปสูงสุด เป็นลำดับที่ 1 ถึง 51 จากนั้นจัดเข้ากลุ่มด้วยวิธีการ

แบ่งกลุ่มแบบจับคู่(Match-Paired sampling) ได้กลุ่มทดลองจำนวน 25 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 26 คน และทำการทดสอบเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงบริหารของทั้งสองกลุ่ม พบว่า ทักษะการคิดเชิงบริหารของทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับน้อย โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า ดังนี้

2.1 เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี

2.2 ตัวแทน/ผู้ปกครอง ยินยอมให้เข้าร่วมโปรแกรมฯ

2.3 สามารถเข้าร่วมโปรแกรมฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการวิจัย

2.4 ไม่มีภาวะแทรกซ้อน เช่น ป่วย ไข้หวัด ไอ จาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยและด้านนันทนาการ จากหนังสือ ตำรา วารสารและงานวิจัยต่าง ๆ และได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนามาจากแบบประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัยแบบ MU.EF - 101 (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุลและคณะ, 2560)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 2 ครั้งๆ ละ 45 นาที จำนวน 16 กิจกรรม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการประเมินโดยครูประจำชั้นที่มีความรู้จักและคุ้นเคยกับเด็กเป็นอย่างดีเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือน ด้วยวิธีการสังเกตและจดบันทึก โดยเป็นการให้คะแนน 0-4 ในรูปแบบรูบริค (Scoring Rubric) ประเมินก่อนและหลังการทดลอง 1 สัปดาห์

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง Two Groups Pretest-Posttest Design

กลุ่ม	วัดก่อนทดลอง	ทดลอง	วัดหลังการทดลอง
ทดลอง	O_1	X	O_2
ควบคุม	O_1	-	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแทนการวิจัย

O_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

X แทน การจัดโปรแกรมให้กลุ่มตัวอย่าง

O_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

การตรวจสอบเครื่องมือ

1. โปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ทั้งทางด้านปรัชญา หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนันทนาการ โดยคำนึงถึงปัจจัยในการการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยมีองค์ประกอบ 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะความจำเพื่อใช้งาน (Working memory) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Mental Flexibility) และทักษะการยับยั้งชั่งใจ (Self-control) นำมาสร้างเป็นโปรแกรมนันทนาการ จำนวน 16 กิจกรรม โดยมีขอบเขตของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย 1) หัวเรื่อง ประกอบด้วยสัปดาห์และชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) วัตถุประสงค์ 4) สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ 5) การดำเนินกิจกรรม และ 6) การวัดและประเมินผล

1.2 นำโปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่อทางผู้เชี่ยวชาญทางด้านนันทนาการ ด้านทักษะการคิดเชิงบริหาร และด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน ประเมินความความเที่ยงตรงของเนื้อหาเชิงประจักษ์(Face Validity) ผลการพิจารณาพบว่ากิจกรรมที่นำมาพัฒนาเป็นโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสม

1.3 นำโปรแกรมฯ ไปศึกษานำร่อง (Pilot Study) กับเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี จำนวน 24 คน เพื่อหาความเป็นไปได้ของโปรแกรมในสภาพจริง จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมฯ

2. แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

2.1 ศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยเพื่อจัดทำแบบประเมิน

2.2 จัดทำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ที่มีความสัมพันธ์กับโปรแกรม โดยมีองค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยได้แก่ ความจำเพื่อใช้งาน การยืดหยุ่นความคิดและการยับยั้งชั่งใจ โดยมีข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบมาตรประมาณค่า (Rating Scales) 4 ระดับคือ มากที่สุด มากน้อย น้อยที่สุด จากนั้นตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try-out) กับเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 25 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach เท่ากับ0.91

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ สถิติวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความ(Index of Item-Objective Congruence: IOC) และสถิติวิเคราะห์ความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบ paired samples t-test (ภายในกลุ่ม) และแบบ independent samples t-test (ระหว่างกลุ่ม)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยตามหลักการ APIE โดยจัดเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 2 ครั้งๆ ละ 45 นาที โปรแกรมประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการประเภทศิลปหัตถกรรม เกมกีฬา การเต้นรำ การร้องเพลงและดนตรี ภาษาและวรรณกรรม การแสดงและการละคร จำนวน 16 กิจกรรม ได้แก่ 1) เสียงอะไรนะป่องแป่ง 2) เดินไปฟังไป 3) โคลนนิ่ง 4) ปั้นดินให้เป็นงาน 5) ชวนกันออกกำลังกาย 6) ลูกโป่งหรรษา 7) แหวกว่ายไปกับปลาสายรุ้ง 8) เล่นกับบล็อก 9) เล่นด้วยกันสนุกดี 10) ของเล่นของพวกเรา 11) เธอคือใคร 12) ร้องเล่นขยับกุบกับกุบกับ 13) ภาพจำที่ฉันสุขใจ 14) นักประพันธ์ตัวน้อย 15) ติ๊กต็อก และ 16) Friendship Game โดยผลการพิจาณาจากผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นตรงกันว่าโปรแกรมมีความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้จริงได้ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมจาก 50 นาที เป็น 45 นาที เพื่ออยู่ในระยะความสนใจของเด็กปฐมวัย และปรับวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารให้ชัดเจน

2. ผลของการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการคิดเชิงบริหาร ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลอง

(n=25)

ทักษะการคิดเชิงบริหาร	ก่อนการเข้าร่วม			หลังการเข้าร่วม			t	p
	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล	$\overline{x}$	S.D.	แปลผล		
ทักษะความจำเพื่อใช้งาน	1.768	.467	น้อย	2.624	.347	มาก	-18.817	.000*
ทักษะการยืดหยุ่นความคิด	1.728	.568	น้อยที่สุด	2.544	.481	มาก	-15.450	.000*
ทักษะการยับยั้งชั่งใจ	1.760	.496	น้อย	2.736	.347	มาก	-23.159	.000*
รวม	**1.752**	**.488**	**น้อย**	**2.634**	**.356**	**มาก**	**-22.350**	**.000***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีทักษะการคิดเชิงบริหารโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย

และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก แสดงให้เห็นว่าทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการคิดเชิงบริหาร ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทักษะการคิดเชิงบริหาร	กลุ่มทดลอง (n=25)			กลุ่มควบคุม (n=26)			t	p
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
EF1 ทักษะความจำเพื่อใช้งาน	1.768	.467	น้อย	1.723	.396	น้อยที่สุด	.371	.713
EF2 ทักษะการยืดหยุ่นความคิด	1.728	.568	น้อยที่สุด	1.738	.472	น้อยที่สุด	.072	.943
EF3 ทักษะการยับยั้งชั่งใจ	1.760	.496	น้อย	1.865	.346	น้อย	.799	.428
รวม	**1.752**	**.488**	**น้อย**	**1.775**	**.389**	**น้อย**	**.327**	**.745**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย กลุ่มทดลองมีทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐม วัยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย และก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มควบคุมมีทักษะการคิดเชิงบริหาร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะการคิดเชิงบริหาร หลังการเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ทักษะการคิดเชิงบริหาร	กลุ่มทดลอง (n=25)			กลุ่มควบคุม (n=26)			t	p
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
EF1 ทักษะความจำเพื่อใช้งาน)	2.624	.347	มาก	1.769	.347	น้อย	-8.779	.000*
EF2 ทักษะการยืดหยุ่นความคิด	2.544	.481	มาก	1.761	.434	น้อย	-6.098	.000*
EF3 ทักษะการยับยั้งชั่งใจ	2.736	.347	มาก	1.892	.355	น้อย	-8.568	.000*
รวม	**2.634**	**.356**	**มาก**	**1.807**	**.357**	**น้อย**	**-8.269**	**.000***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ทักษะการคิดเชิงบริหารโดยรวมและรายด้านของกลุ่มทดลองอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก และภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมปกติ ทักษะการคิดเชิงบริหารโดยรวมและรายด้านของกลุ่มควบคุมอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย แสดงให้เห็นว่าทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1 การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

การพัฒนาโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยตามหลักการ AIPE ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการที่พัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย จำนวน 16 กิจกรรม โดยผลการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง เนื่องด้วยการออกแบบและสร้างโปรแกรมนันทนาการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กภายใต้ความต้องการ ความสนใจที่เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นความใคร่รู้ ความท้าทายในการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการได้รับความสนุกสนาน ความพึงพอใจซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่ว่าการจัดโปรแกรมนันทนาการที่ดีควรมีรูปแบบการจัดที่เป็นระบบ มีกระบวนการและขั้นตอนที่เปิดโอกาสและสร้างประสบการณ์ทางนันทนาการที่ดี ให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าร่วมได้ตรงตามความสนใจ ความต้องการ และสมรรถนะตามวัย อีกทั้งพัฒนาความสมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา (สุวิมล ตั้งสัจจพจน์, 2553) อีกทั้งต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เลือกใช้กิจกรรม วิธีการ สื่อที่มีความหลากหลายและเหมาะสม ให้สามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เข้าร่วมได้ ตลอดจนต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน (เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย, 2556) และผลการวิจัยของรชต ถนอมกิตติ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการเต้นแอโรบิคที่มีต่อสมาธิของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่าประสิทธิภาพของสมาธิในเด็กปฐมวัยสามารถพัฒนาได้ด้วยการเต้นแอโรบิก โดยลักษณะของโปรแกรมที่มีการดำเนินการอย่างมีลำดับขั้นตอน ตระหนักถึงธรรมชาติ พัฒนาการและขีดความสามารถที่เป็นไปตามวัยของเด็กย่อมส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (รชต ถนอมกิตติ, 2560)

2. ผลของการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

2.1 ทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองโดยรวมและรายด้านภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยโปรแกรมนันทนาการเป็นลักษณะของการจัดกิจกรรมที่มีแบบแผน กระบวนการ รูปแบบในการจัดกิจกรรมนันทนาการที่สร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับ

ผู้เข้าร่วมได้รู้จักคุณค่าแห่งตนและผู้อื่นผ่านกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการ ความสนใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rossman, J. R. & Schlatter, B. E. ที่ได้กล่าวว่าการจัดโปรแกรมนันทนาการที่ให้ผู้เข้าร่วมได้รับประสบการณ์ สร้างความพึงพอใจ มีอิสระในการตัดสินใจเข้าร่วมด้วยตนเอง ควรมีการออกแบบและจัดเตรียมพร้อมนำเสนอด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย (Rossman, J. R. & Schlatter, B. E. , 2008) อีกทั้งเด็กปฐมวัยต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างเป็นองค์รวม ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม โดยให้มีบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างอบอุ่น มีความสุข ปลูกฝังความเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม ยึดมั่นในคุณงามความดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และพิจารณาทักษะการคิดเชิงบริหารเป็นรายด้าน 1) ทักษะความจำเพื่อใช้งาน(Working Memory) หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยโปรแกรมได้ให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรม โดยการปฏิบัติกิจกรรมที่มีขั้นตอนซับซ้อนและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้องครบถ้วนจนสำเร็จโดยไม่ต้องให้ผู้ใหญ่กำกับ สามารถจดจำกติกาข้อตกลง รวมถึงสามารถสนทนาหัวข้อเดิมได้ต่อเนื่องหรืออธิบายเรื่องราวได้จนจบ และมีช่วงระยะเวลาความสนใจตามวัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของณรุทธ์สุทธจิตต์ ได้กล่าวไว้ว่าเด็กปฐมวัยที่มีการเรียนรู้ที่ดี ลักษณะของโปรแกรมต้องมีการวางเงื่อนไขเพิ่มความท้าทาย โดยเริ่มจากปฏิบัติในสิ่งที่ง่ายก่อน มีการเรียงลำดับกิจกรรมที่มีลักษณะให้สามารถเชื่อมโยงความรู้และความสามารถได้ตามวัยเพราะเด็กแต่ละคนย่อมมีประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ต้องอาศัยแนวทางจากประสบการณ์เดิมควบคู่ในบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2541) 2) ทักษะการยืดหยุ่นความคิด (Mental Flexibility) ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยโปรแกรมได้ให้เด็กแสดงพฤติกรรมโดยเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับข้อตกลงกติกาใหม่ ๆ ได้ภายใต้บรรยากาศที่อาจวุ่นวายและเต็มไปด้วยเสียงดังเซ็งแซ่ การรปฏิบัติตนตามกฎ กติกา ข้อตกลงเบื้องต้น อีกทั้งได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันและสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน โดยมีข้อกำหนดในเรื่องของ เวลา สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งเมื่อเด็กพบปัญหาสามารถคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตลอดจนสามารถคิดพลิกแพลงในการใช้วัสดุและวิธีการได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวดี หาญเมธี ได้กล่าวไว้ว่าการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารที่ดี คือการให้เด็กได้สำรวจทดลอง เล่นอิสระ ผ่านการสังเกตด้วยการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านสิ่งแวดล้อมรอบตัว สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายเหมาะสมและปลอดภัย กิจกรรมที่ให้เด็กได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง (สุภาวดี หาญเมธี, 2560) และ 3) ทักษะการยับยั้งชั่งใจ(Self-Control) ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยโปรแกรมได้ให้เด็กแสดงพฤติกรรมในการตั้งใจทำกิจกรรมโดยไม่รบกวนผู้อื่น แก้ปัญหาด้วยการประนีประนอม ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

มอบหมายเสร็จในเวลาที่กำหนดรู้จักการรอคอย พูดเชิงบวกพูดกับผู้อื่นด้วยคำพูดที่ดี รู้จักการเล่นและระวังไม่ให้ได้รับอันตรายทั้งตนเองและคนรอบข้าง รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ที่ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ว่าบทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญควรรู้ เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าแห่งการเล่นที่เป็นฐานแห่งการเรียนรู้ของเด็ก มีการจัดสภาพแวดล้อมที่สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสม จัดสรรเวลาและการใช้สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของเด็ก และการพูดคุยให้คำแนะนำ คำชมเชยและการให้กำลังใจ (ดวงตา เจริญทรัพย์, 2553); (บันลือ พฤกษะวัน, 2551); (ปรีดา ปัญญาจันทร์และคณะ, 2553)

2.2 เด็กปฐมวัยกลุ่มทดลองมีทักษะการคิดเชิงบริหารทั้งโดยรวมและรายด้านภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยโปรแกรมได้พัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารผ่านกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของAustin ได้นำเสนอวิธีการและรูปแบบในการจัดโปรแกรมนันทนาการด้วยหลักการ “APIE” ของ Austin ซึ่งเป็นรูปแบบที่นักนันทนาการสามารถนำมาใช้ในการสร้างโปรแกรม โดยมีกระบวนการเริ่มต้นด้วย **A** คือ การประเมินความต้องการและเลือกกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารที่มีความเหมาะสมกับความสนใจและสมรรถนะของเด็ก **P** คือ การนำข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินมาวางแผนและออกแบบโปรแกรม(Planning) **I** คือ การนำโปรแกรมไปใช้ (Implementation) ปฏิบัติจริง **E** คือ การประเมินผลหลังการจัดโปรแกรม (Evaluation) เป็นการนำผลที่ได้จากการจัดโปรแกรมมาสรุปและประเมินผล (Austin, D.R., 1996) ควบคู่ไปกับการออกแบบโปรแกรมที่คำนึงถึงผู้เข้าร่วมด้วยการใช้แนวทางการจัดกิจกรรมตามสถานการณ์ 6 ประการ (Six Key Elements for a Situated Activity System) ประกอบด้วย 1) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วม 2) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 3) สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ 4) โครงสร้าง 5) สัมพันธภาพของผู้เข้าร่วมและ 6) ความต่อเนื่องของกิจกรรม โดยกิจกรรมนันทนาการที่นำมาจัดในโปรแกรมครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่เด็กต้องใช้เวลาอยู่กับตัวเอง มีความอดทนและมุ่งมั่น เป็นกิจกรรมที่มีลำดับ ขั้นตอน และการวางแผนและเด็กได้มีโอกาสในการชื่นชมผลงานทั้งของตนเองและผู้อื่น เปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย มีการใช้พื้นที่โล่งกว้างที่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีการกำหนดกติกาที่ชัดเจน เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม เป็นการกระตุ้นความรู้ความชำนาญ การรู้คิด ยับยั้งชั่งใจ ปฏิบัติตนตามข้อตกเบื้องต้น เด็กได้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเด็กเกิดการเรียนรู้ รับรู้ อารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ผู้อื่นนำไปสู่การเข้าใจ ยอมรับ แสดงออกอย่างสมเหตุสมผล (Rossman, J. R. & Schlatter, B. E. , 2008)

องค์ความรู้ใหม่

โปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการ ที่ได้พัฒนาขึ้นโดยศึกษาเอกสารทางวิชาการ หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนันทนาการและทักษะการคิดเชิงบริหาร โดยผู้วิจัยได้ออกแบบโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ตามแนวคิดหลักการของAPIE ประกอบด้วย A คือ การประเมินความต้องการของผู้ใช้ (Assessment) P คือ การนำข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินมาวางแผนและออกแบบโปรแกรม (Planning) I คือ การนำโปรแกรมไปใช้(Implementation) และ E คือ การประเมินผลหลังการจัดโปรแกรม (Evaluation) (Austin, D.R., 1996) และการจัดกิจกรรมตามสถานการณ์ 6 ประการ (Six Key Elements for a Situated Activity System) ประกอบด้วย 1) การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วม (Interacting People) 2) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (The Physical Setting) 3) สื่อ วัสดุและอุปกรณ์ (Leisure Objects) 4) โครงสร้าง (Structure) 5) สัมพันธภาพของผู้เข้าร่วม (Relationships) และ 6) ความต่อเนื่องของกิจกรรม(Animation) (Rossman, J. R. & Schlatter, B. E. , 2008) ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่าโปรแกรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการพัฒนาตามหลักการสร้างโปรแกรมตามแนวคิด ทฤษฎี นำไปสู่การเลือกกิจกรรมนันทนาการที่มีความเหมาะสม ตรงกับความสนใจและสมรรถนะของเด็กปฐมวัย โดยประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการประเภทศิลปหัตถกรรม เกมกีฬา การเต้นรำ การร้องเพลงและดนตรี ภาษาและวรรณกรรม และการแสดงและการละคร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจากการประเมินมาวางแผนและออกแบบโปรแกรม ได้ 16 กิจกรรม โดยใช้เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมละ 45 นาที ผลจากการนำโปรแกรมไปใช้ พบว่าทักษะการคิดเชิงบริหารของกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการสูงกว่าก่อนการเข้า และทักษะการคิดเชิงบริหารของกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมนันทนาการสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าโปรแกรมนันทนาการสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้การนำโปรแกรมนันทนาการฯ ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรม นักนันทนาการ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรปรับและยืดหยุ่นรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของเด็กในบริบทที่ต่างกัน และควรจัดกิจกรรมภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ความสะอาดขนาดของพื้นที่ แสงสว่าง บรรยากาศตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม อีกทั้งสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมเพียงพอพร้อมใช้งานและมีความปลอดภัย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนผู้นำกิจกรรมต้องมีความรู้ ความเข้าใจในความแตกต่าง ธรรมชาติและพฤติกรรมของเด็ก อีกทั้งต้องมีความคล่องแคล่วและช่างสังเกตเป็นผู้ชี้แนะสนับสนุนและเอาใจใส่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

เทพประสิทธิ์ กุลธวัชวิชัย. (2556). การนันทนาการ (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมพลศึกษา. (2560). แผนปฏิบัติการด้านนันทนาการ ฉบับที่ 3 (2563-2565). เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2563 จาก https://www.dpe.go.th/manual-preview-412991791793.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2563 จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1590998426_d_1.pdf.

กิติยวดี บุญซื่อ และคณะ. (2541). การเรียนรู้อย่างมีความสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: ไอเดีย สแควร์.

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่2 พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2563 จาก https://planning.anamai.moph.go.th/th/dataevaluation2 / download?id=73167&mid=35369&mkey=m_document&lang=th&did=23855

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2541). จิตวิทยาการสอนดนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงตา เจริญทรัพย์. (2553). การเล่นของเด็ก ปว.333: เอกสารประกอบการสอนวิชา=CE. 333 (Play of children). กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล. (2559). การวิจัยนวัตกรรมการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2563 จาก file:///C:/Users/ACER/Downloads/pdf_06_09_59_part1.pdf.

นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุลและคณะ. (2560). การพัฒนาและหาค่าเกณฑ์มาตรฐานเครื่องมือประเมินการคิดเชิงบริหารในเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/MU.res.2017.7

บันลือ พฤกษะวัน. (2551). จุดประกายสมองของเด็กปฐมวัย คู่มือครูและผู้ปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2561). เลี้ยงลูกอย่างไรให้ได้ EF (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: แพรวเพื่อนเด็ก.

ปรีดา ปัญญาจันทร์และคณะ. (2553). เล่า ร้อง เต้น เล่นละคร เทคนิคการสอนเด็กปฐมวัยอย่างมีสุนทรียะ. กรุงเทพมหานคร: แปลนสารา.

พัชราภา ตันติชูเวช. (2560). เจเนอเรชันแอลฟา : เจเนอรเรชันใหม่ในสังคมไทยศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รชต ถนอมกิตติ. (2560). ผลของโปรแกรมการเต้นแอโรบิกที่มีต่อสมาธิของเด็กก่อนวัยเรียน. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ). เรียกใช้เมื่อ 26 กันยายน 2563 จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Dev_Psy/Ratchata_T.pdf.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สมบัติ กาญจนกิจ. (2542). นันทนาการชุมชนและโรงเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2563 จาก https://www.oap.go.th/images/documents/about-us/policy/Master_Plan_2561-80.PDF

สุภาวดี หาญเมธี. (2560). เติบโตตามรอยพ่อ. กรุงเทพมหานคร: รักลูกบุ๊กส์.

สุวิมล ตั้งสัจจพจน์. (2553). นันทนาการและการใช้เวลาว่าง. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชานันทนาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Austin, D.R. (1996). Therapeutic recreation: an introduction (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Rossman, J. R. & Schlatter, B. E. . (2008). Recreation programming : designing leisure experiences (5th ed.). Champaign: Sagamore Publishing.

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา*

SUCCESSFUL MANAGEMENT MODEL OF A LARGE - SCALE GROS MICHEL BANANA COMMUNITY ENTERPRISE GROUP IN SUKPAIBOON SUBDISTRICT, SOENG SANG DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

เกรียงศักดิ์ วิเลปะนะ*
Kriengsak Vilepana*
ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Chonlawit Chiarajit
ภูมิ มูลศิลป์
Poom Moonsilp
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: Kriangsak.wilepana@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 100 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐานและสถิติเชิงบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่มีความสำเร็จในระดับมากทุกปัจจัย (Mean = 3.97 - 4.15, S.D. = 0.63 - 0.78)

* Received 28 April 2023; Revised 27 May 2023; Accepted 30 May 2023

โดยมีปัจจัยสำคัญที่ช่วยหนุนเสริมให้วิสาหกิจประสบความสำเร็จ คือ สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมของตนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารงานของวิสาหกิจมีระบบที่ชัดเจน การถ่ายโอนความรู้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และบริษัทคู่ค้าที่มีประสิทธิภาพช่วยในการประกันราคา และ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ใช้หลักการสำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้ (Collaboration: C) ประสานงานองค์กรภายนอกและร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ การบริหารจัดการ (Management: M) สร้างระบบการบริหารและการจัดการวิสาหกิจ และ การพัฒนาพื้นที่ (Network: N) มุ่งเน้นการศึกษาและขยายพื้นที่การเพาะปลูก

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, กล้วยหอมทองแปลงใหญ่

Abstract

This research aimed to 1) study the factors leading to successful business management for a large - scale Gros Michel banana enterprise group and 2) develop a successful business management model for a large - scale Gros Michel banana enterprise group in Sukpaiboon Subdistrict, Soeng Sang District, Nakhon Ratchasima Province. The study employed mixed methods research using quantitative data collection via a questionnaire distributed to 100 community enterprise members who were selected by purposive sampling. Data analysis utilized descriptive statistics were mean and standard deviation (S.D.). Qualitative data were collected from 10 key informants who were stakeholders in the community enterprise using semi - structured interviews and analyzed by content analysis. Research findings indicated that 1) all success factors of business management for a large - scale Gros Michel banana enterprise group were at a high level (mean = 3.97 - 4.15, S.D. = 0.63 - 0.78). The key factors leading to successful enterprise were existing knowledge, skills, and experience sharing among community enterprise members; a well - defined enterprise management system; and knowledge transfer using modern technology in conjunction with support from government agencies as well as effective business partners in a price guarantee scheme; and 2) successful business management for a large - scale Gros Michel banana enterprise group observed key principles of knowledge building: Collaboration (C) with external organizations, including knowledge

development; Management (M), covering enterprise system management and area development; and Network (N), focusing on study and expansion of plantation areas.

Keywords: Management Model, Community Enterprise, Large - Scale Gros Michel Banana

บทนำ

การเกษตรในประเทศไทยถือว่าเป็นอาชีพที่อยู่กับคนไทยมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์จนถึงในยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งเกษตรกรถือเป็นหัวใจสำคัญที่ผลักดันผลผลิตให้กับภาคเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วย แต่ในปัจจุบันภาคการเกษตรกรของไทยตกอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งเนื่องจากจำนวนเกษตรกรรายย่อยลดลง รวมทั้งเป็นแรงงานในภาคเกษตรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการพัฒนาประเทศ และ การถดถอยของวิถีเกษตรกรรมด้วยปัญหาที่สะสมมาอย่างยาวนานของเกษตรกรเป็นผลทำให้เกิดแนวคิดใน การระดมพลังและรวมกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีความสำคัญในเชิงนโยบายและการปฏิบัติในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจระดับประเทศเพื่อลดความยากจนของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมหรือพื้นที่ชนบท ด้วยวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งเพิ่มคุณค่าผลผลิตตามธรรมชาติการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์โดยกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้แก่ชุมชนนั้น ผ่านกลุ่มองค์กรชุมชน มีหลักคิดสำคัญเป็นการสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ครอบครัวและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกในชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งของวิสาหกิจชุมชน (สมนึก วิโนทัย, 2562) โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกื้อกูลซึ่งกันและกันของผู้คนในชุมชนมาใช้ในการประกอบกิจการเพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของการประกอบธุรกิจโดยชุมชนอันจะส่งผลต่อธุรกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าและการพึ่งพาตนเองของชุมชนในอนาคต (สุธิดา แจ้งประจักษ์, 2558)

ความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืนมายิ่งขึ้น ซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จย่อมต้องมีการบริหารอันเป็นกระบวนการสำคัญตั้งแต่ขั้นการวางแผนจัดการกลุ่มวิสาหกิจ มีการดำเนินการและควบคุมให้สมาชิกในกลุ่มนำพาไปซึ่งเป้าหมายอันเป็นความสำเร็จขององค์การปัจจัยสำคัญต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายใน การดำเนินงานของผู้บริหารร่วมกับสมาชิกของกลุ่ม มีประสิทธิภาพและมีทรัพยากรอันสำคัญในการบริหาร ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ นำมาสู่การบริหารจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (HREX Thailand, 2562) สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ

วิสาหกิจชุมชนนั้นมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ ความยั่งยืน และการถ่ายทอด สอดคล้องกับที่ พระสุธีรัตนบัณฑิต นำเสนอกรอบการวิเคราะห์ LIST MODEL เป็นแบบจำลองของแนวคิดและกระบวนการที่เชื่อมโยงเข้าหากันเพื่อให้เกิดกระบวนการวิจัยในการพัฒนาสังคมมี LIST ที่เป็นตัวย่อของคำ 4 คำได้แก่ L (Learning การเรียนรู้) I (innovation การสร้างสรรค์ค้นวัตกรรม) S (Sustainability ความยั่งยืน) และ T (Tranformation การถ่ายทอด) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาสังคมซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยเฉพาะในชุมชนเกษตรกรรมและชุมชนชนบทมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้กระบวนการเรียนรู้อันเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีฐานองค์ความรู้และสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมิได้เป็นเรื่องในระดับชุมชนเท่านั้นแต่มีความสอดคล้องตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับสากล (พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2561ข)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอ เสิงสาง จังหวัดนครราชสีมาจังหวัดนครราชสีมา หรือจังหวัดข้างเคียง เพื่อศึกษาปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ และนำผลของการศึกษาไปต่อยอดสู่การปฏิบัติทั้งในแง่ของนโยบายหรือการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ หรือธุรกิจอื่นๆสามารถที่จะนำรูปแบบหรือแนวคิดที่จะได้จากการศึกษาวิสาหกิจชุมชนนี้ไปปรับใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีลักษณะเป็นกรณีศึกษา (Case Study) ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงเชิงประจักษ์ (Empirical Inquiry) เพื่อศึกษาปัจจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ซึ่งมี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดการธุรกิจ วิสาหกิจชุมชน การ

พัฒนาอย่างยั่งยืน LIST MODEL เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัจจัยของของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และ 3) นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนสมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จำนวน 100 คน โดยมีการเลือกแบบเจาะจงจากคุณสมบัติที่สำคัญ ได้แก่ (1) เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ไม่น้อยกว่า 1 ปี (2) เป็นผู้ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกหรือเคยมีปัญหาการขัดกันแห่งผลประโยชน์จนถูกให้พักปฏิบัติงานในกลุ่มอาชีพ และ(3) เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงไม่เป็นผู้พิการทุพพลภาพ มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ได้แก่ ลักษณะแบบเจาะจงให้ความสำคัญกับการที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และมุมมองความคิดเพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นมา ทั้งนี้นับว่ามีคุณสมบัติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ (1) เป็นสมาชิกหรือผู้แทนหน่วยงานราชการที่ยังคงมีบทบาทเกี่ยวกับการดำเนินงานอยู่ในกลุ่มอาชีพในพื้นที่ของการวิจัย (2) เป็นผู้มีความรู้ที่สามารถในการถอดบทเรียนและข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน และ (3) เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงไม่เป็นผู้พิการทุพพลภาพ สามารถแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 10 คน คือ ประธานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน กลุ่มเกษตรจังหวัด/เกษตรอำเภอ จำนวน 2 คน กลุ่มเกษตรกร จำนวน 3 คน และเจ้าของบริษัทคู่ค้า/ผู้แทน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ให้เกิดข้อมูลหรือองค์ความรู้ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ เก็บข้อมูลจาก ผู้แทนสมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ เก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย โดยผู้วิจัยกำหนดลักษณะแนวคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ซึ่งมีการตรวจสอบ

คุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัด (Item - Objective Congruence Index: IOC) มีค่าระหว่าง .60 - 1.00 นำมาแก้ไขเฉพาะข้อคำถามที่ควรปรับปรุง หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเกษตรกรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ คือ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้และถ่ายทอดนวัตกรรม (LIST Model) ร่วมกับข้อมูลจากแบบสอบถามปัจจัยของการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 100 ชุด และข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยกระบวนการกลุ่ม (Focus group) ที่มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ตามลักษณะข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ความถี่จากข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายข้อและรายด้านสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด (4.51 - 5.00) มาก (3.51 - 4.50) ปานกลาง (2.51 - 3.50) น้อย (1.51 - 2.50) และน้อยที่สุด (1.00 - 1.50) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 3 ด้าน ตามแนวทางของ Miles and Huberman (ชาย โพธิสิตา, 2562) คือ 2.1) การจัดการข้อมูล (Data Management) 2.2) การแสดงข้อมูล (Data Display) 2.3) การค้นหาข้อสรุป การตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลศึกษาปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านจากแบบสอบถามของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยความสำเร็จ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านการสร้างองค์ความรู้	3.97	0.78	มาก
ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.08	0.71	มาก
ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน	4.15	0.63	มาก
ด้านการสร้างการเปลี่ยนแปลง	4.09	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของ LIST MODEL เป็นปัจจัยในบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา โดยด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับ 4.15 และด้านการสร้างองค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ระดับ 3.97 แปลได้ว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพพบปัจจัยของความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนุนเสริมทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย

1.1 สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ เป็นกลุ่มวิสาหกิจที่เริ่มต้นมาจากสมาชิกในกลุ่มประมาณ 5 คน ได้ช่วยกันเริ่มก่อตั้งกลุ่มผู้ปลูกกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2559 ในพื้นที่ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา จากการพยายามในการศึกษา และพัฒนาการในการปลูกพืชสวนชนิดอื่น จากการดูแลและช่วยเหลือกันในกลุ่ม จนทำเกิดรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในครัวเรือน รวมไปถึงความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการปลูกกล้วยหอมทอง รายได้ที่เพิ่มขึ้นจนสามารถปลดหนี้ได้ และมีคนจากชุมชนและใกล้เคียงสนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มเพิ่มขึ้น จากเดิมที่มีผู้ก่อตั้งกลุ่มประมาณ 5 คน จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน ประมาณ 200 คน พร้อมกันนั้นวิสาหกิจได้พัฒนาการบริหารการจัดการของกลุ่มและการจัดการกับสมาชิก พัฒนาจนสามารถก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ได้ สมาชิกเองต่างนำความรู้ความสามารถ หรือประสบการณ์เดิมของตนมาเสนอแนะเพื่อพัฒนาและปรับปรุงวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปได้

1.2 การบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน การจัดการบริหารของวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ใช้วิธีการจัดการโดยการแบ่งหน้าที่กันภายในวิสาหกิจชุมชน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน โดยมีการเลือกผู้นำของวิสาหกิจชุมชนจากสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน มาเป็นคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน ประมาณ 10 คน เป็นผู้กำหนดแนวทางในการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน หาแนวทางการแก้ไขปัญหา การ

จัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การหาตลาดเพื่อระบายผลผลิต เป็นตัวกลางในกระจายข้อมูลข่าวสารทั้งเรื่องวิธีการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการรวบรวมผลผลิตและจัดจำหน่ายให้กับบริษัทคู่ค้า ทำให้วิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนที่กลายเป็นต้นแบบในการบริหารงานให้กับกลุ่มเกษตร วิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ได้เข้ามาศึกษาดูงานเป็นประจำ ความสำเร็จในการบริหารงานจนสามารถกลายมาเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานหรือกลุ่มอื่น ๆ ได้

1.3 การถ่ายโอนความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการทำงานนับเป็นการช่วยกันพัฒนางานของตนเอง รวมทั้งของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่เป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่มีการถ่ายทอดความรู้เข้ามาใช้กับสมาชิกทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ อย่างแอปพลิเคชัน Line เข้ามาเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร ทั้งวิธีการแนะนำการปลูกสำหรับสมาชิกใหม่ วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการเพาะปลูกตลอดจนกระบวนการ เทคนิคหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการเพิ่มหรือพัฒนาผลผลิตให้ดี ทั้งนี้ หากสมาชิกท่านใดประสบปัญหาก็สามารถถ่ายรูปหรือบันทึกวิดีโอส่งไปในกลุ่มเพื่อสอบถามปัญหา สมาชิกคนอื่น ๆ จะเข้ามาช่วยกันตอบคำถามจนสามารถแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังได้รับคำแนะนำ และการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งจากสำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา และสำนักงานเกษตรอำเภอเสิงสางที่เข้ามาติดตามและให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกกล้วยหอมทองและช่องทางการพัฒนาการเพาะปลูกรูปแบบใหม่อยู่เสมอ

1.4 บริษัทคู่ค้า ตลาดถือเป็นสิ่งสำคัญของการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะกล้วยหอมทองที่มีอายุในการเก็บรักษาในระยะสั้น การระบายผลผลิตรวมถึงการจัดจำหน่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญและละเอียดอ่อน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ มีบริษัทคู่ค้าที่เข้มแข็งสามารถรับซื้อผลผลิตของวิสาหกิจได้เป็นจำนวนมาก และไม่เฉพาะเจาะจงหรือคัดทิ้งผลผลิตที่ไม่ได้ขนาด ในราคาที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามกลไกของตลาด จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ทั้งหมด แต่หากบริษัทไม่สามารถรับซื้อได้ทั้งหมด อันเนื่องมาจากผลผลิตมีการเก็บเกี่ยวเกินกว่าจำนวนที่คาดการณ์ไว้ บริษัทก็จะให้คำแนะนำหรือช่วยหาตลาดโดยรอบมารองรับผลผลิตที่เกินกว่าที่บริษัทรับซื้อได้หมด วิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่สามารถบริหารจัดการจำหน่ายผลผลิตได้อย่างดี นอกจากนี้บริษัทคู่ค้ายังเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานสำคัญที่เผยแพร่และส่งต่อความรู้โดยการนำประสบการณ์จากการเพาะปลูกกล้วยหอมจากแหล่งอื่น ๆ ที่เป็นคู่ค้ากับบริษัทมาถ่ายทอดและแนะนำให้กับกลุ่มวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกันของกลุ่มเกษตรที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่เสมอ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

สามารถสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ได้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏดังนี้

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

2.1 Collaboration (สร้างองค์ความรู้) การจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างองค์ความรู้ รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและองค์กรภายนอกวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด ผ่านการส่งเสริมพัฒนาด้านการเกษตร องค์กรเกษตร และให้บริการทางการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องที่ บริษัทคู่ค้า ซึ่งเป็นองค์กรที่มีองค์ความรู้ด้านการจัดการกับธุรกิจเกษตร การตลาด การจัดการสินค้าเกษตร ตลอดจนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ที่สามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างองค์ความรู้แบ่งย่อยได้ 2 องค์ประกอบ คือ

2.1.1 ประสานองค์กรภายนอก การจัดการความรู้ที่เหมาะสมกับธุรกิจเกษตรจำเป็นต้องอาศัยชุดข้อมูลจากบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นเจ้าขององค์ความรู้เฉพาะด้าน เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการ การบริหารของแปลงเกษตรและวิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องการองค์ความรู้ที่หลากหลาย หน่วยงานที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ทางด้านเกษตร คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ซึ่งเป็นผู้รวบรวมความรู้ทางด้านการเกษตร เพื่อการเพาะปลูก การป้องกัน และการดูแลรักษาพืชและสัตว์โดยเฉพาะ นอกจากนั้นบริษัทคู่ค้ายังถือเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องธุรกิจการเกษตรได้อย่างรอบด้าน ไม่เพียงเท่านั้นยังสามารถแนะนำเทคนิคและวิธีการจัดการกับแปลงปลูกผ่านการแลกเปลี่ยนและรับรู้จากวิสาหกิจอื่น ๆ ให้สามารถนำไปปรับประยุต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ส่วนองคีการบริหารส่วนตำบล ซึ่งถือเป็นเจ้าขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่ทั้งด้านการเกษตร ด้านบริหารจัดการ และด้านเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างแท้จริง การประสานองค์กรภายนอกกับการจัดการความรู้ระหว่างกันของสมาชิกจะช่วยให้วิสาหกิจเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง

2.1.2 ร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ นอกจากการประสานองค์กรภายนอก เพื่อการจัดการความรู้ที่เหมาะสมในการสร้างองค์ความรู้ถือเป็นการบริหารจัดการกับ

ความรู้ เทคนิค วิธีการจัดการกับแปลงเกษตรของตนเอง และการจัดการกับธุรกิจเกษตรในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนเกษตร ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์กับสมาชิกและวิสาหกิจชุมชนให้สามารถบริหารจัดการกับการเกษตรของตนเองได้อย่างรอบด้าน การร่วมมือในการพัฒนาองค์ความรู้หลังจากการสร้างองค์ความรู้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันในการพัฒนาวิสาหกิจโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ผลประโยชน์ของวิสาหกิจ ถือเป็นผลประโยชน์ต่อทั้งชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นพันธกิจสำคัญของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่มีความมุ่งมั่นในการเป็นองค์กรเพื่อสังคม

2.2 Management (การบริหารจัดการ) วิสาหกิจชุมชนเป็นการรวมกลุ่มกันของสมาชิกเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิก ซึ่งปัจจัยสำคัญของความอยู่รอดของวิสาหกิจคือการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำเนินกิจการอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงผันผวนของธุรกิจเกษตรและการจัดการกับแปลงเกษตรของสมาชิก ให้สามารถดำรงอยู่ได้ การบริหารการจัดการที่ดีจะส่งผลดีต่อทั้งสมาชิกและวิสาหกิจ การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ มีรูปแบบการบริหารจัดการ ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้ 2 องค์ประกอบหลัก คือ

2.2.1 ระบบบริหาร เป็นระบบบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อันมีประธานกรรมการวิสาหกิจชุมชนเป็นประธาน โดยมีหน้าที่เป็นตัวแทนในการควบคุมดูแลผลประโยชน์ของวิสาหกิจ การสร้างและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกันของสมาชิก การออกนโยบายในการบริหารงาน กรรมการอื่น ๆ อันเป็นตัวแทนจากการเลือกตั้งกันของสมาชิกเป็นผู้ประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกและวิสาหกิจให้สามารถบริหารสินค้าเกษตร การบริหารงานวิสาหกิจให้ถือเป็นประโยชน์สูงสุดของสมาชิก การบริหารวิสาหกิจจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก ที่ถือเป็นบุคคลสำคัญของวิสาหกิจให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของวิสาหกิจและถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

2.2.2 ระบบจัดการ เป็นการจัดการภายในของวิสาหกิจควบรวมไปถึงการจัดการภายในแปลงเกษตรของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อันถือเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญของวิสาหกิจ การจัดการวางแผน การคาดการผลผลิตที่แม่นยำ จะทำให้การจัดการกับสินค้าเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถต่อรองกับบริษัทคู่ค้าตลอดจนแผนการจัดการจัดส่งสินค้าและความต้องการของตลาดอันจะนำมาสู่ความแม่นยำและผลประโยชน์สูงสุดของสมาชิกทุกคน การจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างโอกาสในการขยายธุรกิจและพื้นที่เพื่อระดมทรัพยากรทางการเกษตรและการจัดการได้อย่างเหมาะสม

2.3 Network (การพัฒนาพื้นที่) การจัดการกับวิสาหกิจที่มีความเข้มแข็งให้สามารถเกิดประโยชน์กับชุมชนโดยรอบได้ นับว่าเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน การขยายและถ่ายทอด ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เป็น

วิถีทางในการสร้างเครือข่ายและนับว่าเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนไปในตัว ผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาพื้นที่จะช่วยสร้างสรรค์สังคม และตอกย้ำถึงเจตนารมย์สำคัญของการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง การพัฒนาพื้นที่แบ่งย่อยออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ

2.3.1 ศึกษาพื้นที่ การเรียนรู้พื้นที่เป็นข้อสำคัญในการศึกษาพื้นที่เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัจจัยเชิงพื้นที่ในหลายส่วน เช่น ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิสาหกิจชุมชน การศึกษาพื้นที่เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังมากที่สุด เนื่องจากการศึกษาพื้นที่ที่ไม่เพียงพอทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่รอบด้านและเป็นจริง อาจส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อวิสาหกิจชุมชนได้ เช่นเดียวกันหากมีการศึกษาพื้นที่อย่างรอบด้านและครอบคลุมแล้วจะเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจและถือเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง องค์กร และชุมชนโดยรอบ

2.3.2 ขยายพื้นที่ หลังจากการศึกษาพื้นที่อย่างครบถ้วนแล้ว การขยายองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายสู่ชุมชนโดยรอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนที่เป็นพื้นที่เดิมของวิสาหกิจชุมชน จะช่วยให้สร้างฐานการผลิตที่มั่นคง สร้างอำนาจในการต่อรองกับตลาด ตลอดจนการขยายช่องการขายและการส่งออกไปยังบริษัทคู่ค้า การขยายพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและรอบคอบโดยคำนึงถึงขอบข่ายในการบริหาร การจัดการวิสาหกิจได้อย่างครอบคลุมจะสร้างประโยชน์และเป็นการการันตีได้ถึงความประสบความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ได้

อภิปรายผล

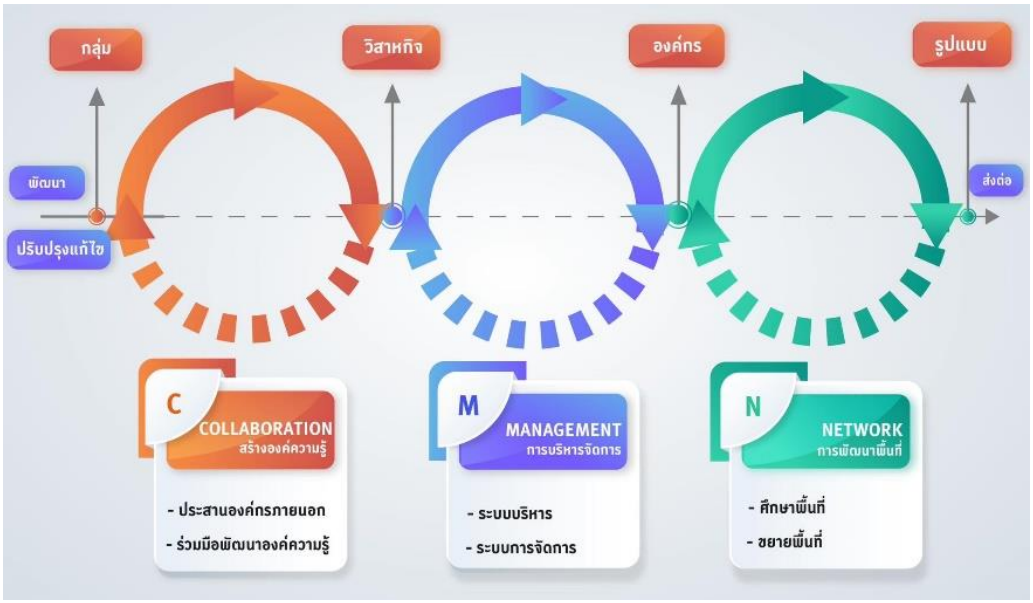
รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา อภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ จากการวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามและการเก็บข้อมูลจากการสัมภาณ์กลุ่มเป้าหมายโดยใช้กระบวนการกลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ มีดังนี้ 1) สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน สมาชิกมีความพยายามในการศึกษาและพัฒนาการในการปลูกพืชให้เกิดการสร้างรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมไปถึงการนำความรู้ประสบการณ์เดิมช่วยหนุนเสริมซึ่งกันและกันภายในกลุ่มสมาชิก จนทำให้กลุ่มเกิดการพัฒนากลานมาเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ 2) การบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน การจัดการบริหารของวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ด้วยการแบ่งหน้าที่กันภายในวิสาหกิจ

ชุมชน ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน 3) การถ่ายโอนความรู้ สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการทำงานทั้งในส่วนของกลุ่มและตนเอง และ 4) บริษัทคู่ค้า เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสำคัญต่อธุรกิจเกษตร อันเนื่องจากระยะเวลาในการเก็บผลผลิตที่สั้นและปริมาณการผลิตที่สูง ช่องทางการจัดจำหน่ายจะต้องรองรับการระบายสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วในราคาที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องสัจจา บรรจงศิริ และคณะ, เสาวณี จุลิรัชณีก ร และพระสุธีรัตนบัณฑิต ที่กล่าวไว้ว่า กลุ่มวิสาหกิจจำเป็นต้องขยายเป็นกลุ่มเรียนรู้และผลิต ผ่านการวางระบบการบริหารกลุ่ม การตลาด สมาชิกให้ความสำคัญกับกลุ่มและการยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วม ทั้งยังต้องพัฒนาตนเอง มีการสื่อสารภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการผลิตที่อาศัยความรู้และภูมิปัญญาเดิมของสมาชิก เพื่อการต่อยอดและการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง (สัจจา บรรจงศิริ และคณะ, 2554); (เสาวณี จุลิรัชณีกร, 2564); (พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากโร), 2561ก)

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) Collaboration (สร้างองค์ความรู้) เพื่อประสานองค์กรภายนอกและร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ 2) Management (การบริหารจัดการ) แบ่งออกเป็นระบบบริหารและระบบจัดการ และ 3) Network (การพัฒนาพื้นที่) เน้นการศึกษาพื้นที่แลละขยายพื้นที่ รูปแบบดังกล่าวสอดคล้อง Naipinit, A. et al. ที่ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคามและตรวจสอบแนวปฏิบัติของ การจัดการกลยุทธ์สำหรับวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย พบว่าวิสาหกิจชุมชนต้องมีการพัฒนาด้านการตลาด การผลิต ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการผลิตภัณฑ์ ตลอดจนความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการ, ความสามารถของผู้ประกอบการ, เทคโนโลยี, ทัศนคติของผู้ประกอบการ, แรงจูงใจในการดำเนินธุรกิจ, แหล่งที่มาของเงินลงทุนและความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการ (Naipinit, A. et al., 2016) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Doherty, B. et al. ที่อธิบายการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบ Hybrid Organization Forms พบว่าการบริหารการจัดการธุรกิจที่จะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในเรื่องการแก้ปัญหาทางสังคมทั้งเรื่องรายได้และความเป็น หรือในด้านสิ่งแวดล้อม และการเลือกแก้ปัญหาต้องมีความเหมาะสมกับสถานที่หรือบริบทนั้น ๆ รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่จึงนับว่าเป็นรูปแบบที่สามารถเป็นตัวอย่างในการนำบริหารจัดการไปปรับใช้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ เพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนและสังคมของตนเองต่อไป (Doherty, B. et al., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ ตำบลสุขไพบูลย์ อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมที่มีการพัฒนาและการปรับปรุง เพื่อขยายขนาดของกลุ่มให้มีลักษณะที่เข้มแข็งขึ้นกันตามลำดับ กล่าวคือ การพัฒนาจากกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในวงรอบนี้สมาชิกต้องผ่านการสร้างองค์ความรู้ (Collaboration) ร่วมกัน โดยการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชน รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและองค์กรภายนอกวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ผ่านการบริหารจัดการ (Management) วิสาหกิจชุมชนในวงรอบที่ 2 พัฒนาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรในรูปแบบของห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด และสุดท้ายในวงรอบที่ 3 การพัฒนาพื้นที่ (Network) การจัดการกับวิสาหกิจให้เข้มแข็งจนสามารถเกิดประโยชน์กับชุมชนโดยรอบ ก่อนจะพัฒนาเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ มวลประสบการณ์ ตลอดจนเทคนิควิธีการใหม่ เพื่อส่งต่อสู่กลุ่มเกษตรกรหรืออื่น ๆ ภายนอกพื้นที่ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) ปัจจัยของการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ฯ มีดังนี้ 1) สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน 2) การบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน 3) การถ่ายโอนความรู้ สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการทำงานทั้งในส่วนของกลุ่มและตนเอง และ 4) บริษัทคู่ค้า เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสำคัญต่อธุรกิจเกษตร อันเนื่องจากระยะเวลาในการเก็บผลผลิตที่สั้นและปริมาณการผลิตที่สูง ช่องทางการจัดจำหน่ายจะต้องรองรับการระบายสินค้าไปสู่มือผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วในราคาที่เหมาะสม 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจกล้วยหอมทองแปลงใหญ่ มี 3 องค์ประกอบ คือ 2.1) สร้างองค์ความรู้ (Collaboration) การจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชน เป็นการสร้างองค์ความรู้ รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้กันระหว่างสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนและองค์กรภายนอกวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 2.1.1) การประสานองค์กรภายนอก การสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการ การบริหารของแปลงเกษตรและวิสาหกิจชุมชน 2.1.2) การร่วมมือพัฒนาองค์ความรู้ ใช้การบริหารจัดการกับความรู้ เทคนิค วิธีการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนเกษตร 2.2) การบริหารจัดการ (Management) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ดีจะทำให้วิสาหกิจอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ผันผวนของธุรกิจเกษตรและการจัดการกับแปลงเกษตรของสมาชิก มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 2.2.1) ระบบบริหาร การบริหารผ่านตัวแทนของวิสาหกิจชุมชนที่ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างสมาชิกและวิสาหกิจ 2.2.2) เป็นการจัดการภายในของวิสาหกิจและการจัดการภายในแปลงเกษตรของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2.3) การพัฒนาพื้นที่ (Network) การจัดการกับวิสาหกิจที่มีความเข้มแข็งให้สามารถเกิดประโยชน์กับชุมชนโดยรอบ ผ่านการขยายและถ่ายทอด ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 2.3.1) ศึกษาพื้นที่เรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในปัจจัยเชิงพื้นที่ 2.3.2) ขยายพื้นที่ การขยายองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายสู่ชุมชนโดยรอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนที่เป็นพื้นที่เดิมของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารและการจัดการวิสาหกิจชุมชนหรือองค์กรเพื่อสังคมในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้อย่างยั่งยืน 2) ควรศึกษาทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ในด้านอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

เสาวณี จุลิรัชณีกร. (2564). โอกาสและศักยภาพการค้าชายแดนสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2564 จาก https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/

ชาย โพธิสิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ: คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากโร). (2561ก). องค์ประกอบ รูปแบบ และกระบวนการสร้างเครือข่ายการวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสุธีรัตนบัณฑิต. (2561ข). LIST MODEL FOR RESEARCH AND SOCIAL DEVELOPMENT. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2564 จาก https://issuu.com/tinwitee/docs/listmodel-bookfonalcolure

สมนึก วิโนทัย. (2562). ศักยภาพบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วารสารเกษมบัณฑิต, 20(1), 53-73.

สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2554). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 1(1), 178-190.

สุธิดา แจ้งประจักษ์. (2558). การจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มซอสพริกป้าพุ ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 24(46), 43-45.

Doherty, B. et al. (2014). Social Enterprises as Hybrid Organizations: A Review and Research Agenda. International Journal of Management Reviews, 16(4), 417-436.

HREX Thailand. (2562). แนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารจัดการ (Management Concept). Retrieved กันยายน 11, 2565, from https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190419-management-concept/

Naipinit, A. et al. (2016). Strategic management of community enterprises in the upper northeast region of Thailand. Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, 10(4), 346-362.

บทความวิจัย

บริบทชีวิตวิถีใหม่ของสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของประเทศไทย*

NEW NORMAL LIFE CONTEXT OF PRIMARY PUBLIC HEALTH CENTER IN THAILAND

สมชาย สุพิสาร*
Somchai Supisan*
ยอดขวัญ สวัสดี
Yodkwan Sawatdee
สาขาการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Department of Design Faculty of Decorative Arts Silpakorn University, Thailand
*Corresponding author E-mail: Somchai_su@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ 2) ศึกษาบริบทชีวิตวิถีใหม่กับเกณฑ์หลักการออกแบบเพื่อทุกคน เป็นงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้ใช้สถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิโดยเน้นกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านกระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบเก็บข้อมูลตามมาตรฐานการออกแบบเพื่อทุกคน 4) แบบสังเกตการณ์ และ 5) แบบทัศนียภาพ 3 มิติ เพื่อนำมาออกแบบปรับปรุงพื้นที่โดยใช้หลักแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนทั้ง 7 ประการ เป็นตัวเชื่อมการรับรู้กับการปฏิสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการใช้พื้นที่ภายในอาคาร ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมในการให้ความรู้ด้านสุขภาพและกิจกรรมการตรวจรักษาชุมชน ทำให้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานบริการสาธารณสุขมีความแตกต่างกันและยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบเพื่อทุกคน 2) การใช้เกณฑ์มาตรฐานแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนตามความเข้าใจของผู้รับผิดชอบสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ จะต้องคำถึงความสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการและในบริบทชีวิตวิถีใหม่ของรูปแบบการให้บริการด้านสาธารณสุขระดับปฐมภูมิที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปโดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนที่สัมพันธ์กับ

* Received 2 May 2023; Revised 27 May 2023; Accepted 29 May 2023

บริบทชีวิตวิถีใหม่ของผู้ใช้บริการที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และการรับรู้การใช้พื้นที่ เพื่อเป็นมาตรฐานในการปรับปรุงสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิที่สอดคล้องกับกับบริบทชีวิตวิถีใหม่ให้เกิดความเท่าเทียมกันของสังคม พร้อมที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
คำสำคัญ: ชีวิตวิถีใหม่, สาธารณสุขระดับปฐมภูมิ, การออกแบบเพื่อทุกคน

Abstract

The purposes of this research were 1) A study of the current environment management model in primary health care unit. and 2) A study of the new normal life context and criteria for Universal design. This research is a qualitative research. The Participants groups are users of primary health care facilities, with an emphasis on the elderly in the community. The researcher used a case study in Ban Krathum Sub-district Health Care Unit, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The tools were 1) questionnaire 2) interview form 3) Standard data collection Universal design. 4) Observation and 5) 3D model. Design using the 7 design concepts for all as a link to perception and interaction. The finding of this researches were as follows: 1) The context of each area depends on the activity of using the space within the building. which consists of activities in health education and community treatment activities Thus, the model of the environment within the public health facility is different and does not meet the criteria for designing for everyone. 2) Implementation of design concepts for everyone as understood by those in charge of primary health care facilities. It must take into account the relationship between service users and service providers and in the context of the new way of life in primary health care that needs to be changed by using the conceptual framework of design for everyone in relation to the context. A new way of life for service users that creates interaction and awareness of the use of space. To be a standard for the improvement of primary health care facilities in line with the new normal life context for social equality. ready to enter the aging society
Keywords: New Normal, Primary Health Care Unit, Universal Design

บทนำ

ในช่วงเวลาต้นปี 2562 ที่ผ่านมาวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่เรียกว่าไวรัสโคโรน่า 19 ได้มีการแพรระบายไปทั่วโลกทำให้มีประชากรโลกมีผู้ติดเชื้อมากกว่า 70

ล้านคนและมีผู้เสียชีวิตมากมาย ซึ่งการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 นี้ทำให้พฤติกรรมมนุษย์มีการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของมนุษย์ชาติที่เปลี่ยนแปลงไปในการใช้ชีวิต ทำให้การใช้ชีวิตเปลี่ยนไปจึงเกิดคำพูดใหม่ที่เรียกว่า ชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งรูปแบบชีวิตวิถีใหม่นี้ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร ส่งผลต่อภาวะทางอารมณ์ที่มีต่อตนเองและบุคคลอื่นหรือสิ่ง ซึ่งในสภาวการณ์นี้อารมณ์ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นอารมณ์ในด้านลบ (พระมหานิพิฐพนธ์ จิรวฑฺโน, 2564) และราชบัณฑิตสภา มีมติให้บัญญัติคำว่าชีวิตวิถีใหม่ คือความปกติใหม่, ฐานวิถีชีวิตใหม่ ทั้งนี้สถานการณ์ในประเทศไทยมีการกำหนดมาตรการในการป้องกันการระบายของเชื้อไวรัสตามประกาศของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วโลกว่าประเทศไทยมีระบบการป้องกันได้เป็นระดับต้น ๆ ของโลก โดยกระทรวงสาธารสุขได้กำหนดมาตรการตรวจคัดกรอง แยกกัก กักกัน หรือคุมไว้สังเกตเพื่อการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคจากผู้เดินทางซึ่งมาจากต่างประเทศ กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 โดยมีมาตรการ เช่นตรวจคัดกรอง กักตัว สำหรับผู้ที่เดินทางเข้ามาในประเทศ และลดการสัมผัสกันเช่น การสัมผัสมือ การรับประทานอาหารร่วมกัน การเว้นระยะห่าง เป็นต้น สถานบริการด้านสาธารณสุขมีสำคัญในการรับมือตั้งแต่ตรวจคัดกรอง แยกกัก กักกัน และการให้ข้อมูลแก่ประชาชนในเรื่องการป้องกันตัวเอง โดยมีมาตรการการเว้นระยะห่างคือมาตรการเพิ่มระยะห่างทางกายภาพ เพื่อหยุดหรือชะลอการแพร่กระจ่ายของโรคติดต่อ โดยวัตถุประสงค์ของการเว้นระยะห่างทางสังคมคือการลดโอกาสการสัมผัสระหว่างคนที่เป็นพาหะกับคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ติดเชื้อ เพื่อลดการแพร่เชื้อ การเจ็บป่วยและระยะสุดท้ายคือการเสียชีวิต การเว้นระยะห่างทางสังคมอาจทำให้เกิดภาวะต่าง ๆ เช่น ความเหงา ความเครียด ซึ่งมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในการดำรงชีวิตแห่งวิถีชีวิตใหม่

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิที่มีอยู่ทุกตำบลซึ่งมีมากถึง9,471 แห่ง ให้บริการตรวจรักษา ป้องกัน ฟื้นฟู ฉุกเฉินเพื่อส่งต่อพบว่ามีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนโดยพบว่าการบริหารจัดการบางส่วนยังดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุขอีกส่วนเป็นการบริหารจัดการโดยเทศบาล สิ่งที่กล่าวมาส่งผลกระทบต่อการปรับปรุงพื้นที่ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พื้นที่ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ โดยมีผลของการศึกษาองค์ประกอบเชิงพื้นที่ (กองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2558) เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาการจัดการพื้นที่ของหน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ

โดยเฉพาะด้านสถานที่ให้บริการด้านสุขภาพของชุมชนการใช้มาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีผลกับการออกแบบในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่ โดยใช้หลักการออกแบบเพื่อทุกคน ใช้ชีวิตวิถีใหม่ในการบริการด้านสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิยังขาดความเข้าใจในรูปแบบที่ต้องให้เกิดการรับรู้และปฏิสัมพันธ์ภายใต้บริบทชีวิตวิถีใหม่ (วิมลสิทธิ์ หรยาง

กรู และคณะ, 2554) การวางแนวทางการออกแบบเชิงพื้นที่ไว้เป็นมาตรฐานในการออกแบบสำหรับบางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ได้รับงบประมาณได้การปรับปรุงพื้นที่ซึ่งไม่จำเป็นต้องดำเนินการที่องค์ประกอบแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น บริบทของพื้นที่ จำนวนประชากรในตำบล และงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เป็นต้น การออกแบบเพื่อทุกคน (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2561) เป็นแนวคิดในการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่รวมไปถึงสิ่งของเครื่องใช้ทั่วไปในสังคม โดยมีหลักในการออกแบบเพื่อการใช้งานที่สะดวกสบาย ปลอดภัย ครอบคลุมสำหรับทุกคนและไม่ต้องมีการดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การออกแบบเพื่อทุกคนมีหลักการพื้นฐาน 7 ประการ ดังนี้ 1) ความเสมอภาค 2) ความยืดหยุ่น 3) ใช้ง่ายเข้าใจง่าย 4) ข้อมูลชัดเจน 5) ระบบป้องกันอันตราย 6) ทุ่นแรงกาย และ 7) ขนาดและสถานที่ที่เหมาะสม (Schmitz-Gunter, T. et al., 2013) ซึ่งหลักการดังกล่าวนอกจากจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานการออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสังคมไทยเพื่อคนทุกคน ทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมสร้างสรรค์ได้อีกด้วยการออกแบบเพื่อคนทุกคน (กองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561)

แนวคิดด้านจิตวิทยาสภาพแวดล้อม (วิมลสิทธิ์ หรยางกรู และคณะ, 2554) มีความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งกับการออกแบบเพื่อทุกคนที่จะปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อให้ทุกคนเกิดการรับรู้และการปฏิสัมพันธ์กัน สามารถนำมาใช้เป็นกระบวนการเชื่อมโยงพฤติกรรมมนุษย์และกิจกรรมกับชีวิตวิถีใหม่ที่สะท้อนการรับรู้และการปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่กับคนในชุมชนของการให้บริการด้านสาธารณสุขเป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพอนามัยประจำตำบลที่มีมาตรฐานย่อยของโรงพยาบาลหลัก (Marberry, S. O., 1995) เพื่อการตรวจรักษาและส่งต่อไปยังโรงพยาบาลหลักของอำเภอและจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ
2. ศึกษาบริบทชีวิตวิถีใหม่กับเกณฑ์หลักการออกแบบเพื่อทุกคน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา โดยการใช้วิธีแบบสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sample) โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนโยบาย โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ 1 ท่าน สถาปนิกอาวุโส 1 ท่าน และ สถาปนิกชำนาญการ 1 ท่าน 2) กลุ่มกรณีศึกษา (Case Study) เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและอาสาสมัครสาธารณสุขจากพื้นที่ในการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์และแบบสอบผู้สูงอายุ

จำนวน 15 คน 3) กลุ่มกรณีศึกษาเด่น (Unique sampling) กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 30 คน ใช้เป็นกลุ่มกรณีศึกษาสำหรับจัดเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่แบบสัมภาษณ์, แบบสอบถาม, แบบตรวจสอบมาตรฐานการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดมาตรฐานด้านการออกแบบโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิซึ่งเป็นมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุขจากงานวิจัยและรายงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักการออกแบบเพื่อทุกคน (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2561) เพื่อนำมาใช้กับการออกแบบภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และผลการศึกษาเป็นส่วนของกระบวนการออกแบบที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสถานที่ให้บริการด้านสุขภาพที่ดีและปลอดภัยตามมาตรฐานของการออกแบบเพื่อคนทุกคน (Kleczkowski, B. & M., Pibouleau, R., 1977) โดยกรอบแนวคิดนี้ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ใช้อาคาร สถาปนิกนักออกแบบที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิ

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามประเด็นต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ, เพศ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการใช้พื้นที่ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สอบถามผู้เข้ามาใช้บริการโดยมีวิธีการตรวจสอบเครื่องมือโดยจากการลงพื้นสำรวจเบื้องต้นผู้ที่มาใช้บริการ ความถี่ในการเข้าใช้พื้นที่และกิจกรรมที่มาใช้บริการ ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และมีผลการตรวจสอบเครื่องมือจากสถาปนิกอาวุโสที่มีการศึกษาโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิ

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ออกแบบและผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นประเด็นคำถามเฉพาะประเด็นกับการออกแบบเพื่อทุกคน เช่น การจัดพื้นที่ การเลือกใช้วัสดุ ระบบป้ายสัญลักษณ์ เป็นต้น จำเป็นต้องอาศัยวิธีการ สัมภาษณ์ผู้ใช้อาคาร จัดทำแบบสัมภาษณ์ผู้ออกแบบโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิ ได้แก่สถาปนิกอาวุโส และมีผลการตรวจสอบเป็นไปตามข้อมูลเพื่อสนับสนุนการออกแบบเพื่อทุกคน

3. แบบเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมิน (Check-list) ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เป็นเครื่องมือมาตรฐานโดยศูนย์การออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2561) โดยมีวิธีการตรวจสอบเครื่องมือเป็นไปตามมาตรฐานการออกแบบเพื่อทุกคน และผลการตรวจสอบเครื่องมือผ่านกระบวนการนำเสนอต่อวิทยากรการอบรมการใช้เครื่องมือการออกแบบเพื่อทุกคน

4. แบบสังเกตการณ์ พฤติกรรมของการเข้ามาใช้บริการภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยมีวิธีการตรวจสอบเครื่องมือ โดยมีวิธีการตรวจสอบเครื่องมือโดยการ

สังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการ จากพื้นที่กรณีศึกษา และผลการตรวจสอบเครื่องมือแบบสังเกตการณ์ได้รับข้อเสนอแนะจากสถาปนิกอาวุโส

5. แบบทัศนียภาพ 3 มิติ เพื่อการนำเสนอแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายใน จัดทำแบบสามมิติ เพื่อนำมาเป็นแนวทางเพื่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อม และผลการตรวจสอบเครื่องมือผ่านการนำเสนอต่อวิทยากรการอบรมการใช้เครื่องมือการออกแบบเพื่อทุกคน

วิธีการเก็บข้อมูล

1. นำเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการออกแบบสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิที่จัดทำโดยกองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขมามาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น

2. นำแบบเก็บข้อมูลมาใช้ประเมิน (Check-list) ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) เพื่อหาข้อที่ควรปรับปรุง ได้แก่ทางลาด ราวจับช่วยพยุงตัว วัสดุ ระบบป้ายสัญลักษณ์ เป็นต้น

3. นำแบบสังเกตการณ์โดยใช้วิธีการบันทึกภาพ พฤติกรรมการใช้พื้นที่พร้อมการจดบันทึกและวาดผังภายในอาคารรวมทั้งข้อคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยในประเด็นที่สังเกตพบ จากสถานการณ์จริงเพื่อประกอบการวิเคราะห์/อภิปรายผลและสรุปผลการศึกษาวิจัยโดยทำเป็นแบบทัศนียภาพ 3 มิติ เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบสภาพแวดล้อมภายในที่รองรับการออกแบบเพื่อทุกคน

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานบริการ สาธารณสุขระดับปฐมภูมิ ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร งบประมาณที่ได้จากภาครัฐเช่น กระทรวงสาธารณสุข และเทศบาลที่เป็นส่วนปกครองท้องถิ่น เพื่อทำกิจกรรมที่เกิดการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ ซึ่งตามกฎหมายของการปรับปรุงเพื่อรองรับการใช้งานเพื่อทุกคน แนวทางการออกแบบเกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลและงบประมาณที่จำกัดทำให้การออกแบบพื้นที่ไม่มีมาตรฐานชัดเจนเพื่อใช้กันทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์พื้นที่กรณีศึกษา รพ.สต.ตำบลบ้านกระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลจากการลงพื้นที่พบว่า รพ.สต.แห่งนี้ไม่มีการต่อเติมการใช้งานมากนักซึ่งเป็นผลให้เกิดการปรับสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางการออกแบบได้โดยไม่พบอุปสรรคที่ยากต่อการปรับปรุงพื้นที่ทั้งนี้สามารถสรุปพื้นที่เพื่อทำการออกแบบ จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากจำนวนประชากรในตำบลบ้านกระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยช่วงเวลาที่มีกิจกรรมการตรวจรักษามีผู้เข้ามาใช้บริการ จำนวน 30 คน

พบว่าร้อยละ 80 เป็นผู้สูงอายุและเป็นเพศหญิงจำนวนมากกว่าเพศชายที่เข้ามาร่วมกิจกรรมตรวจรักษาในพื้นที่ จำนวนความถี่และกิจกรรมเชิงพื้นที่โดยมีความถี่ของกิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพมากที่สุด 30 คน ที่เข้ามาใช้พื้นที่ 2เดือนครั้ง กิจกรรมตรวจรักษา จำนวน 20 คน เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อรับการตรวจรักษาตามรอบที่แพทย์จากอำเภอจะลงพื้นที่ ส่วนที่เหลือจะเป็นการมาขอตรวจเพื่อรับยาที่มีอาการทั่วไป และกิจกรรม อาสาสมัครสาธารณสุขของกลุ่มก็จะมีความถี่ในการเข้าใช้พื้นที่มากว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ ซึ่งผลการจากศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ยังคงใช้มาตรการการเว้นระยะห่าง การสวมหน้ากากอนามัย ซึ่งเป็นรูปแบบของชีวิตวิถีใหม่ที่ผู้เข้ามาใช้บริการภายในสถานบริการระดับปฐมภูมิ ที่ต้องปฏิบัติตาม

ภาพที่ 1 กิจกรรมการตรวจรักษาภายในโรงพยาบาลระดับปฐมภูมิ

2. การออกแบบตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคนในบริบทชีวิตวิถีใหม่ผลการวิจัยพบว่าในการใช้เครื่องมือตรวจสอบมาตรฐานในพื้นที่ให้บริการภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพบว่าการจัดการพื้นที่ การเลือกใช้วัสดุ ระบบป้ายสัญลักษณ์ ระบบความปลอดภัย เป็นต้น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการตรวจสอบ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สัญลักษณ์บนพื้นและป้ายสัญลักษณ์

รายละเอียด	มาตรฐานขั้นต่ำ	วัดได้จริง	สรุป
สัญลักษณ์บนพื้น	0.90 ม. x 0.90 ม.	0.90 ม. x 0.90 ม.	ตามเกณฑ์
ป้ายขนาด (สัญลักษณ์ + ข้อความ) - ความสูง	0.30 ม. x 0.30 ม. 2.00 ม	ไม่มี	ตกเกณฑ์

พื้นที่จอดรถคนพิการ ที่ว่างข้างที่จอดรถด้านหน้าต้องกว้าง 1.00 ม. ที่จอดรถต้องกว้าง 2.60 ม. ยาว 6.00 ม. ส่วนในบริเวณทางด้านหน้าโรงพยาบาลเชื่อมต่อกับพื้นที่ส่วนกิจกรรมและตรวจคัดกรองตามมาตรการป้องกันและคัดกรองโควิด 19 โดยพื้นที่บริเวณนี้มีการปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมโดยใช้การคัดกรองในส่วนด้านหน้าซึ่งทำให้เห็นถึงรูปแบบชีวิตวิถีใหม่กับการกำหนดพฤติกรรมการใช้พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกอาคารโดยมีระยะเป็นสิ่งสำคัญบริเวณพื้นที่จอดรถต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 2.40 x 6.00 ม. และระยะเว้นว่างด้านข้างไม่น้อยกว่า 1.00 ม.

ภาพที่ 2 พื้นที่บริเวณทางเข้าของตัวอาคาร

บริเวณส่วนภายในโถงกิจกรรมและส่วนพักคอยก่อนเข้าทำการตรวจรักษามีการกำหนดพื้นที่การใช้งานที่ชัดเจนได้แก่ ส่วนคัดครอง ส่วนพักคอย ส่วนตรวจรักษา เป็นพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่าง ๆ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นพบปัญหาด้านความปลอดภัยจากการใช้วัสดุปูพื้น เนื่องจากกระเบื้องที่ใช้มีพื้นผิวที่มันวาวทำให้อาจเกิดการลื่นล้มได้ส่วนใหญ่พฤติกรรมการใช้พื้นที่ของผู้เข้ามาใช้บริการจะไม่ใส่รองเท้าเข้ามาในบริเวณส่วนพักคอยและบริเวณตรวจรักษา

ภาพที่ 3 โถงกิจกรรมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 2 ทางลาดเอียงและราวจับ

รายละเอียด	มาตรฐานขั้นต่ำ	วัดได้จริง	สรุป
ทางลาดเอียง	1:12 (4.7 องศา)	1:12 (4.7 องศา)	ตามเกณฑ์
อุปกรณ์ราวจับ	มีราวจับทั้ง 2 ด้านของทางลาด	ไม่มี	ตกเกณฑ์
	เส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 40 มม.	ไม่มี	ตกเกณฑ์
	สูงจากพื้น 80 - 90 ซม.	ไม่มี	ตกเกณฑ์

ภาพที่ 4 พื้นที่ตรวจรักษาภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตารางที่ 3 ระบบสัญลักษณ์

รายละเอียด	มาตรฐานขั้นต่ำ	วัดได้จริง	สรุป
สัญลักษณ์คนพิการ	สัญลักษณ์ล้อเลื่อนหันขวา	ไม่มี	ตกเกณฑ์
เครื่องหมายแสดง	ความชัดเจนของสัญลักษณ์	ไม่เห็นชัด	ตกเกณฑ์
ตำแหน่งทิศทาง	ตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวก		ตกเกณฑ์
	ที่จอดรถ	ไม่มี	ตกเกณฑ์
	ห้องน้ำ	มีแต่สีไม่ถูกต้อง	ตกเกณฑ์
	ทางลาด	ไม่มี	ตกเกณฑ์
	ข้อมูลข่าวสาร	มีไม่ชัดเจน	ตกเกณฑ์

ระบบป้ายสัญลักษณ์เป็น 1 ใน 7 ข้อที่เป็นเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบเพื่อทุกคน ระบบป้ายแสดงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญเพราะจะเป็นสิ่งแรกที่ทุกคนจะต้องทราบว่าตำแหน่งอยู่ตรงไหนสะดวกที่เข้าถึงได้และปลอดภัยโดยมีหน้าที่ได้แก่ การแสดงตำแหน่งสิ่งอำนวยความสะดวกและแสดงตำแหน่งทิศทางด้วยระบบป้ายสัญลักษณ์

พื้นภายในโถงกิจกรรมอาจจะไม่เหมาะสมกับการใช้งานเนื่องจากพื้นมีความลื่นจะทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของผู้ใช้บริการ อีกทั้งยังขาดสัญลักษณ์ของพื้นผิวต่างสัมผัส (Tactile surface) ที่มีขนาดอยู่ที่ 0.30 x 0.30 ม. วัสดุมีทั้งยางที่ใช้ภายในอาคาร ทั้งนี้การใช้งานยังที่มีความแตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ พื้นผิวต่างสัมผัสชนิดเตือน พื้นผิวสัมผัสชนิดบอกตำแหน่งและพื้นผิวสัมผัสชนิดน้ำทางซึ่งทั้ง 3 รูปแบบ ต้องอยู่ที่พื้นในบริเวณทางเข้า หน้าห้องน้ำและทางแยกต่าง ๆ

ภาพที่ 5 พื้นที่ห้องน้ำผู้พิการ

ตารางที่ 4 ห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ

รายละเอียด	มาตรฐานขั้นต่ำ	วัดได้จริง	สรุป
ประตู	บานเปิดออกเปิดได้ไม่ต่ำกว่า 90 ซม.หรือบานเลื่อน	บานเลื่อน	ตามเกณฑ์
	ความกว้างไม่ต่ำกว่า 90 ซม.	1.00 ม	
	ไม่มีอุปสรรคกีดขวางหรือระดับ	ระดับพื้นเดียวกัน	
พื้นที่ว่างภายใน	เส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 1.50 ม.	1.60 ม.	ตามเกณฑ์
	ระดับเสมอพื้นภายนอก	ระดับเดียวกับพื้น	
ราวจับบริเวณโถส้วม	ราวจับด้านติดผนังเป็นรูปตัว L ติดตั้งที่ระดับความสูง 65 - 70 ซม. ยื่นล้ำหน้าโถ 25 - 30 ซม.	ไม่มีมือจับด้านติดผนัง	ตกเกณฑ์
	ราวจับไม่ติดผนังเป็นแบบพับเก็บได้หรือแบบยึดกับพื้นห่างจากขอบโถ 15 - 20 ซม. ยาวไม่น้อยกว่า 55	เป็นแบบยึดกับพื้นยาว 1.20 ม.	ตามเกณฑ์
การติดตั้งโถส้วม	ระยะห่างวัดจากกึ่งกลางโถถึงผนัง 45 - 50 ซม.	วัดได้ 45 ซม.	ตามเกณฑ์

ตารางที่ 4 ห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุ (ต่อ)

รายละเอียด	มาตรฐานขั้นต่ำ	วัดได้จริง	สรุป
การติดตั้งอ่างล้างหน้า	ระยะกึ่งกลางจากผนังไม่น้อยกว่า 45 ซม. ความสูงในการติดตั้ง 75 - 80 ซม. พื้นที่ใต้อ่างโล่งไม่น้อยกว่า 60 ซม. กระจกเงาสูงจากพื้น 1.00 ม.	ไม่มีในห้องน้ำ	ตกเกณฑ์

พื้นที่ภายในห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุยังขาดตามมาตรฐานห้องน้ำสาธารณะที่ควรจะมีได้แก่ ราวจับช่วงพยุงตัวที่ผนัง ระบบป้ายเพื่อง่ายต่อการใช้งานเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินภายในห้องน้ำ อีกทั้งระยะที่เหมาะสมของราวจับพยุงตัว ที่ต้องมีความสูง 0.70 ม.ตามมาตรฐาน ระบบสัญญาณฉุกเฉินที่ติดตั้งสูงทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเอื้อมมือถึงได้สะดวก บริเวณหน้าห้องน้ำไม่ควรมีระดับที่แตกต่างเนื่องจากรถเข็นไม่สามารถเข้าไปใช้งานได้ประตูห้องน้ำเป็นบานเลื่อนและมีช่องทางเข้าไม่น้อยกว่า 1.00 ม.

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลในพื้นที่พบประเด็นที่สามารถนำมาออกแบบปรับปรุงพื้นที่โดยใช้หลักแนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนเป็นกระบวนการของตัวเชื่อมการรับรู้กับการปฏิสัมพันธ์โดยนำแนวคิดทั้ง 7 ประการมาแสดงผลของการศึกษาได้ดังนี้ 1) มีความเท่าเทียมกันในการใช้ประโยชน์ (Equitable Use) การออกแบบเคาน์เตอร์ที่มีความสูงที่มีระดับต่างกัน สำหรับให้บริการผู้ที่ใช้รถเข็น (Wheel chair) หรือเด็กสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก แผ่นพื้นแจ้งเตือนเพื่อผู้พิการทางสายตา 2) มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน (Flexible in Use) ออกแบบให้ใช้งานได้กับผู้ที่ถนัดซ้ายหรือขวา หรือปรับสภาพความสูง-ต่ำ ขึ้น-ลง ได้ตามความสูงของผู้ใช้ เช่น การออกแบบห้องน้ำที่มีการกำหนดตำแหน่งราวจับช่วยพยุงตัวที่เหมาะสมและปรับเปลี่ยนได้ตามการใช้งาน 3) ใช้งานสะดวกปลอดภัย (Simple and Intuitive use) การใช้รูปภาพเป็นสัญลักษณ์สากลและสื่อสารให้เข้าใจได้ง่ายเช่น การใช้รูปภาพเพื่อการแยกขยะ หรือ ระบบอักษรเบลล์เพื่อให้คนตาบอดสัมผัสรู้ได้ว่าจะต้องใส่ด้าน 4) สื่อความหมายที่เข้าใจ (Perceptible Information) ป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ บอร์ดข้อมูลข่าวสาร 5) การออกแบบที่ป้องกันความผิดพลาดได้ (Tolerance for error) ระบบป้องกันอันตรายจากการทำงานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด เช่น กรรไกรที่มีปลอกสวมแต่สามารถตัดกระดาษและใช้งานได้ปกติ หรือตัวปิดหัวเหล็กเส้นเพื่อป้องกันอันตรายจากงานก่อสร้าง 6) ช่วยผ่อนแรงได้ (low physical effort) เป็นอุปกรณ์เพื่อความสะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก เช่น เครื่องช่วยพยุงตัวสำหรับผู้ทำกายภาพบำบัดและคนชรา 7) มีพื้นที่และขนาดที่เหมาะสมในการเข้าถึงและใช้ได้ (Appropriate size and space for approach) เช่น ขนาดของห้องน้ำที่เหมาะสมกับผู้พิการผู้สูงอายุ ที่ออกแบบให้เหมาะสมต่อการใช้รถเข็น (Wheel chair) มีขนาดพื้นที่เพียงพอสำหรับหมุนหรือกลับรถเข็นได้ภายในห้องน้ำ

ทั้งนี้การออกแบบตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อทุกคนนี้สามารถเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตวิถีใหม่เพื่อเป็นการปรับตัวเข้ากับสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้ว

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานบริการ สาธารณสุขระดับปฐมภูมิ พบว่า การออกแบบเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่มทุกวัยตามบริบทของสังคมชีวิตวิถีใหม่ โดยโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่คน ทุกกลุ่มทุกวัยสามารถใช้งานได้อย่างสะดวกสบาย เช่น ทางเดินเท้า ระบบการใช้พื้นที่ภายในอาคารที่มีความปลอดภัย ระบบป้ายสัญลักษณ์ (สุภาวดี บุญฉัตรและชาย สัญญาวิวัฒน์, 2558) เพื่อการรับรู้ในการเข้าใช้บริการ เป็นต้น จากการศึกษารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิโดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรกคือการนำเกณฑ์มาตรฐานในการออกแบบเพื่อทุกคนมาประยุกต์ใช้ตามบริบททางสังคมในแต่ละพื้นที่มีความต้องการที่ใช้งานที่แตกต่างกันทำให้รูปแบบของการออกแบบเพื่อทุกคนที่มีความหลากหลาย ประเด็นที่สอง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุถือเป็นบริบทชีวิตวิถีใหม่ที่ต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับการใช้พื้นที่ ทั้งนี้ผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องแหล่งข้อมูลจากการออกแบบเพื่อทุกคนที่ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการตรวจสอบอาคารสาธารณะ (ไตรรัตน์ จารุทัศน์, 2561)

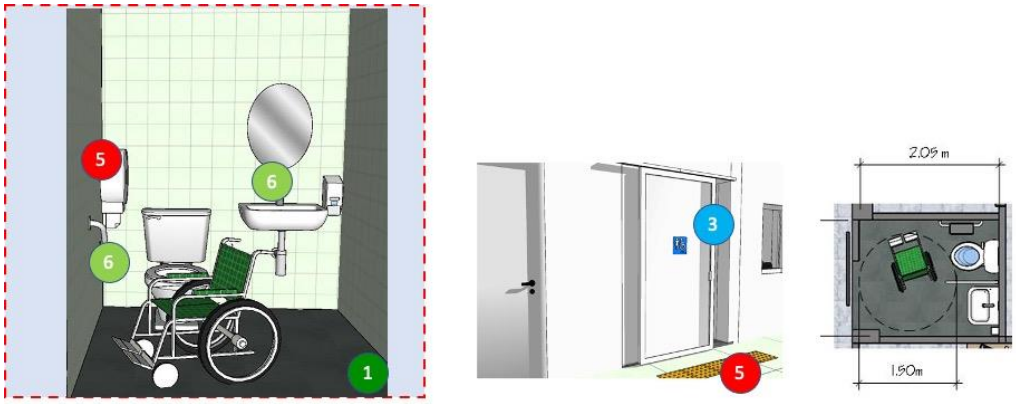
จากกรณีศึกษาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้ากระทุ่ม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ได้ทำการ สำรวจและเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่และรูปแบบมาตรฐานมีผลต่อการจัดพื้นที่ภายในแต่รูปแบบขึ้นอยู่กับพื้นที่ของการต่อเติมอาคารตามประโยชน์ใช้สอยซึ่งต้องคำนึงถึงงบประมาณและจำนวนประชากรในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งได้มีการนำมาตรฐานการออกแบบไปทำการตรวจสอบการออกแบบเพื่อทุกคน การศึกษาบริบทชีวิตวิถีใหม่กับเกณฑ์หลักการออกแบบเพื่อทุกคนพบว่ากิจกรรมและพฤติกรรมการใช้พื้นที่ยังไม่ตอบสนองต่อบริบทชีวิตวิถีใหม่ซึ่งรูปแบบของการออกแบบเพื่อทุกคน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอการใช้หลัก 7 ประการของการออกแบบเพื่อทุกคนมาหาแนวทางการทางการออกแบบซึ่งกระจายตามข้อต่าง ๆ ได้ ดังภาพที่ 6 - 8

ภาพที่ 6 วิเคราะห์พื้นที่เพื่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในอาคารภาพวาด 3 มิติโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 7 วิเคราะห์พื้นที่เพื่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในอาคารภาพวาด 3 มิติโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 8 การปรับพื้นที่ภายในห้องน้ำคนพิการและผู้สูงอายุภาพวาด 3 มิติโปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. การออกแบบตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักการออกแบบเพื่อทุกคนในบริบทชีวิตวิถีใหม่ พบว่า การนำเสนอแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมโดยใช้แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคน ทำให้พื้นที่ภายในอาคารมีความปลอดภัย สะดวกสบาย และสามารถตอบสนองต่อกิจกรรมและพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในอาคารกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่และเข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งมนุษย์และสังคมต้องปรับตัวเพื่อการใช้ชีวิตต่อไปโดยการปรับปรุงพื้นที่ของสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิ บริเวณส่วนให้บริการซึ่งประกอบไปด้วยส่วนพักคอย, ส่วนจัดกิจกรรม, ส่วนตรวจรักษาและบริเวณห้องน้ำ ทั้งนี้การออกแบบเพื่อทุกคนเป็นการกำหนดแนวทางของชีวิตวิถีใหม่จึงไม่ได้แตกต่างจากการดำชีวิตที่เป็นอยู่ เพียงแต่ชุมชนและสังคมต้องปรับตัว เฝ้าระวังเพื่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมีปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยการออกแบบเพื่อทุกคนที่ตอบสนองต่อกิจกรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินชีวิตทำให้เกิดชีวิตวิถีใหม่กับการเปลี่ยนแปลงโดยสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นสิ่งที่สำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคประชาชนในการปรับปรุงพื้นที่ภายในเป็นการขับเคลื่อนเพื่อสร้างต้นแบบของระบบสาธารณสุขของประเทศไทยให้มีมาตรฐานที่ขับเคลื่อนชีวิตวิถีใหม่ไปพร้อมกับความก้าวหน้าด้านสาธารณสุขต่อไปในอนาคตและตอบสนองต่อสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเรียกว่า “การออกแบบเพื่อทุกคนในบริบทชีวิตวิถีใหม่” สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องแหล่งข้อมูลจากการเกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการออกแบบสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ (กลุ่มพัฒนาและกำหนดมาตรฐาน กองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมปัจจุบันภายในสถานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิและศึกษาบริบทชีวิตวิถีใหม่กับเกณฑ์หลักการออกแบบเพื่อทุกคนโดยบริบทของพื้นที่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในอาคาร ได้แก่ 1) กิจกรรมในการให้ความรู้ด้านสุขภาพและกิจกรรมการตรวจรักษาซึ่งทั้ง 2 กิจกรรม เป็นกิจกรรมด้านสาธารณสุขมูลฐานของชุมชน 2) เกณฑ์มาตรฐานการใช้แนวคิดการออกแบบเพื่อทุกคนต้องมีความเข้าใจในหลักการออกแบบเพื่อทุกคนซึ่งจะต้องคำถึงความสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ สรุปได้ว่า บริบทวิถีใหม่ คือบริบทของสังคมผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบแนวทางการปรับปรุงรูปแบบทางสภาพแวดล้อมภายในเพื่อเป็นการพัฒนาการให้บริการด้านสาธารณสุขระดับพื้นฐานที่มุ่งเน้นเรื่องของการออกแบบเพื่อทุกคนในบริบทชีวิตวิถีใหม่ที่ต้องดำเนินการปรับปรุงและทำการออกแบบและปรับปรุงสภาพแวดล้อมก่อนจะดำเนินการเพื่อทำการประเมินผลของวิจัยในกระบวนการสุดท้ายต่อไป การเสนอแนวทางในการออกแบบและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสอดคล้องกับระบบสาธารณสุขของประเทศไทยกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุคือชีวิตวิถีใหม่กับการออกแบบเพื่อ

คนทุกคนมีความสำคัญเพื่อให้พื้นที่สนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุและคนทุกคนให้มีความเท่าเทียมและคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการให้ความสำคัญด้านงบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในเหมาะสมกับจำนวนบุคลากรทางการแพทย์เพื่อที่จะเป็นศูนย์รองรับที่จะดูแลดูแลและจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุแต่ละตำบล ตอบสนองต่อแผนยุทธศาสตร์ประเทศมุ่งสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในรูปแบบชีวิตวิถีใหม่

เอกสารอ้างอิง

ไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2561). การออกแบบเพื่อทุกคน.(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลุ่มพัฒนาและกำหนดมาตรฐาน กองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2550). รายงานการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสถาปัตยกรรมศูนย์สุขภาพชุมชนที่ยั่งยืนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกษาในพระบรมราชูปถัมภ์.

กองแบบแผน กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2558). เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการออกแบบสถานบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิประจำปีงบประมาณ 2558. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2562 จาก http://dcd.hss.moph.go.th

กองส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). ตัวอย่างที่ดีในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน “สำหรับคนพิการและคนทุกวัย” (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พระมหานิพิฐพนธ์ จิรวฑฺฒโน. (2564). การพัฒนาอารมณ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมชีวิตวิถีใหม่. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 6(2), 1-11.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และคณะ. (2554). จิตวิทยาสภาพแวดล้อมมูลฐานการสร้างสรรค์และจัดการสภาพแวดล้อมน่าอยู่อาศัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัท จี.บี.พี เซ็นเตอร์ จำกัด.

สุภาวดี บุญฉัตรและชาย สัญญาวิวัฒน์. (2558). อาคารเข้าใจง่ายด้วยป้ายบอกทาง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kleczkowski, B. & M., Pibouleau, R. (1977). Approaches to Planning and Design of Health Care Facilities in Developing Areas (Vol.1 & Vol.2, 1977). Geneva: World Health Organization.

Marberry, S. O. (1995). Innovations in Healthcare Design. New York: Van Nostrand Reinhold.

Schmitz-Gunter, T. et al. (2013). Sustainable Building and Design. Chicago: Konemann.

บทความวิจัย

ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต*

POLICY PROPOSALS RELATED TO THE FUTURE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THAILAND

ปวันรัตน์ วัฒนะ*
Pawanrat Wattana*
รุ่งทิวา แย้มรุ่ง
Rungtiwa Yamrung
วิไลลักษณ์ ลังกา
Wilailak Langka
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Thailand
*Corresponding author E-mail: pawanrat.i.f@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการวิจัยแบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ จำนวน 17 คน จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามปลายเปิดและแบบสอบถามเดลฟาย สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังนี้ 1) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ควรเป็นหน่วยงานหลักและร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาในการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ 2) หลักสูตรคณิตศาสตร์ควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดแนวทางชัดเจนในการนำไปใช้ร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน 3) กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สสวท. และ ก.ค.ศ.

* Received 2 May 2023; Revised 26 May 2023; Accepted 28 May 2023

ควรร่วมกันพัฒนาความเข้าใจ สนับสนุน และติดตามการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ของครูในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รวมทั้งการจัดสรรเวลาและภาระงานที่เอื้อต่อการทำงานของครู และ 4) การตัดสินผลการเรียนควรพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานและสสวท. ควรกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการวัดและประเมินผลที่เน้นการประเมินระหว่างเรียนให้ผู้เรียนแสดงกระบวนการคิดและทักษะต่าง ๆ โดยครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย, การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์, การวิจัยอนาคตภาพ

Abstract

The objective of this research is to study and present policy proposals related to the future of mathematics education in Thailand. By using the method of studying relevant documents, Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) uses in-depth interviews and questionnaires by seventeen mathematics education management experts chosen by purposive sampling. The research tools were the Open-ended questionnaire and the Delphi questionnaire. The statistics used in the research were median, interquartile range and content analysis. The result are as following: 1) The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST) should be the main agency and cooperate with the agencies responsible for the Basic Education Commission, the Office of the Teachers, the Civil Service and Educational Personnel Commission (OTEPC), and the Teachers' Council of Thailand (Khurusapha) managing mathematics education.; 2) mathematics curriculum should be a core curriculum, set guidelines for the same standard and how to integrate the mathematics curriculum into the local school curriculum.; 3) the Ministry of Education, the agencies responsible for the Basic Education Commission, IPST, and OTEPC worked together to develop understanding of learning mathematics as well as supporting and monitoring professional learning communities (PLC) of teachers, including allocating time and workload in schools to supporting teachers.; and 4) that learning outcomes in educational institutions should improve the learners. Which the agencies responsible for Basic Education Commission and IPST should determine Guidelines or learner assessment form to emphasize of assessment

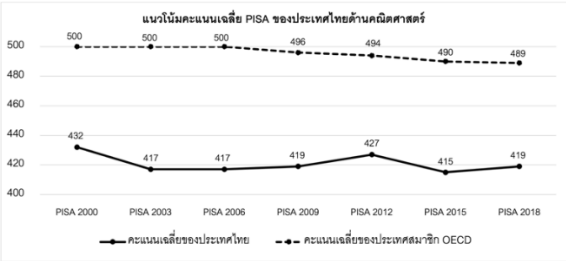
between learning for learners to demonstrate thinking skill and other skills by teachers using suitable measurement tools and variety.

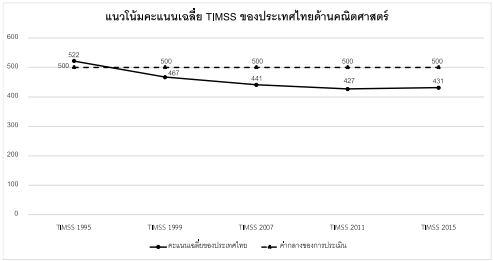
Keyword: Policy Proposals, Management of mathematics education, Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR)

บทนำ

โลกปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขันและมุ่งพัฒนาศักยภาพของประเทศโดยยกระดับการพัฒนาในด้าน ต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนาผู้เรียนให้มีพื้นฐานความรู้และความคิดทางวิทยาศาสตร์ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีศักยภาพ และมีความสามารถต่อการแข่งขันได้ในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) ทั้งยังมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญต่อตลาดแรงงานและการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะที่เคยเป็นความต้องการกลับมีความต้องการน้อยลง แต่ความต้องการทักษะด้านการแก้ปัญหา ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ตอบสนองสถานการณ์ (Interactive) และทักษะเกี่ยวกับการจัดการตนเองกลับมีเพิ่มขึ้น จึงเป็นที่แน่นอนว่าเยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ทุกคนไม่ใช่เฉพาะผู้ที่อยากทำงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้นที่จำเป็นต้องมีพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ที่เข้มแข็ง เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายของการทำงานและ การดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ เพราะยุคสมัยใหม่นี้คณิตศาสตร์ไม่ได้ถูกมองว่าเป็นวิชาสำหรับวิชาชีพเฉพาะทางอีกต่อไป หากแต่เป็นที่ยอมรับว่าคณิตศาสตร์เป็นภาษาสากลภาษาหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558); (World Economic Forum, 2020)

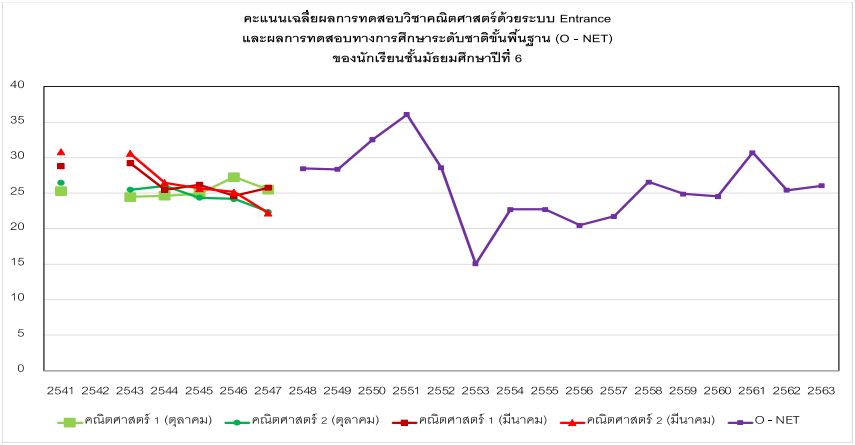
ประเทศไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์จึงได้เข้าร่วมการประเมินในระดับนานาชาติ ได้แก่ โครงการ PISA (Programme for International Student Assessment) และโครงการ TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) ซึ่งเป็นการประเมินหรือตรวจสอบระบบคุณภาพการศึกษาของประเทศในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือมีความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลก ผลการประเมินทั้งสองโครงการพบว่า โครงการ PISA ผู้เรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับนานาชาติและโครงการ TIMSS ค่ากลางของการประเมิน คือ 500 คะแนน ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 500 คะแนน จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ของผู้เรียนไทยที่ผ่านมาไม่มีการเปลี่ยนแปลง (ปรีชาญ เดชศรี และคณะ, 2551); (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562ก); (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวโน้มคะแนนเฉลี่ย PISA ของประเทศไทยด้านคณิตศาสตร์และแนวโน้มคะแนนเฉลี่ย TIMSS ของประเทศไทยด้านคณิตศาสตร์

ผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์ของโครงการ PISA พบว่า ผู้เรียนสามารถตอบคำถามคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทที่เคยพบหรือคุ้นเคยมาก่อน สามารถทำได้เฉพาะเมื่อโจทย์กำหนดตัวอย่างให้ นั่นคือ สามารถตีความ แปลความ และรู้สถานการณ์ในบริบทที่ไม่ซับซ้อน ต่อมาในปี ค.ศ. 2018 คะแนนของประเทศไทยถือว่าผู้เรียนมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ต่ำและไม่สามารถใช้คณิตศาสตร์ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริงได้ (โครงการ PISA ประเทศไทย, 2556); (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) และผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์ของโครงการ TIMSS พบว่า ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่บ้างในเนื้อหาเรื่องจำนวนเต็มและกราฟอย่างง่าย สามารถประยุกต์ใช้ความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ที่หลากหลาย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) จากผลการประเมินของทั้งสองโครงการแสดงให้เห็นว่าระบบการศึกษาของประเทศไทยควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะมาใช้ในชีวิตจริงหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ นอกจากผลการประเมินในระดับนานาชาติแล้วนั้น ประเทศไทยได้จัดการทดสอบสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 - ปีการศึกษา 2547 มหาวิทยาลัยได้จัดการสอบในระบบ Entrance ขึ้น ต่อมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2548 จนถึงปัจจุบัน สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ได้จัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test : O – NET) เพื่อเป็นการวัดความรู้และความคิดรวบยอดในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและนำผลการทดสอบที่ได้ไปคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผลการทดสอบที่ผ่านมาพบว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ในทุกปีการศึกษามีคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2556) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ด้วยระบบ Entrance และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากที่กล่าวมาจะพบว่าการประเมินผลด้านคณิตศาสตร์ทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติสะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ว่าเป็นไปตามความมุ่งหมายหรือไม่ซึ่งความมุ่งหมายของการจัดการศึกษานั้นเกิดจากหลักสูตรซึ่งเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของคนชาตินั้น ๆ หลักสูตรจะเป็นตัวสะท้อนคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ดังนั้นหลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญทางการศึกษา ประเทศใดหลักสูตรมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศย่อมมีความรู้ มีคุณภาพ และศักยภาพในการพัฒนาประเทศ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553); (ประสาท เนืองเฉลิม, 2554) สำหรับประเทศไทยผู้วิจัยได้แบ่งการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ออกเป็น 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 เป็นช่วงก่อน พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จะเข้ามาทำหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์และช่วงที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2514 เป็นต้นไป จากการศึกษาพบว่าเมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการต่าง ๆ ส่งผลให้นโยบายของประเทศชาติมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคนให้เท่าทันยุคสมัย การทบทวนและพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง สสวท.และกระทรวงศึกษาธิการจึงให้ความสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรคณิตศาสตร์ตลอดมา โดยการติดตาม ประเมินและวิจัยหลักสูตรในแต่ละช่วง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการศึกษาดังจะเห็นได้จากการที่หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดทั้งด้านเนื้อหา ทักษะ/กระบวนการ แม้กระทั่งรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู แต่เมื่อเวลาผ่านไปปัญหาคุณภาพผู้เรียนด้านคณิตศาสตร์ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ แม้หลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของประเทศอย่างไร ผลการทดสอบก็ยังคงเช่นเดิม (จารุวรรณ สิงห์ม่วง, 2556);

(สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562ข) เมื่อเทียบกับประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียด้วยกันอย่างประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสิงคโปร์ซึ่งเข้าร่วมการประเมินในโครงการ PISA และโครงการ TIMSS พบว่าผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์มีคะแนนมากกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับนานาชาติ โดยทุกประเทศมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดการศึกษารวมถึงการจัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์อีกด้วย แต่ละประเทศมีจุดเน้นที่แตกต่างกันคือ สาธารณรัฐสิงคโปร์ปรับลดการสอนให้น้อยลงโดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และหาคำตอบด้วยตัวเอง ประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีมุ่งเน้นการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริงทั้งยังลดเวลาเรียน เน้นการทำกิจกรรมและส่งเสริมด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ อาทิ เรื่องของการประยุกต์ใช้และกระบวนการสร้างแบบจำลอง (Applications and Modeling) และการรู้คิด (Metacognition) และสาธารณรัฐประชาชนจีน-ฮ่องกงยังได้กำหนดทักษะเฉพาะสำหรับการเรียนรู้ในวิชาคณิตศาสตร์ (ปรีชาญ เดชศรี และคณะ, 2550); (Kim, R., 2012)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าทุกประเทศได้มีการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยเฉพาะหลักสูตรคณิตศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับวิชาคณิตศาสตร์โดยจัดให้มีหน่วยงานเฉพาะอย่างสสวท. ในการพัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ แต่ทว่าผลการประเมินทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติบ่งชี้ให้เห็นถึงผลที่ผ่านมาว่าการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์นอกจากหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แล้วยังน่าจะมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์และถึงเวลาที่ประเทศชาติจะต้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยและ แนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและ การวิจัยแบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) เป็นการวิจัยที่ผสมผสานเทคนิควิธีวิจัยแบบ Delphi และเทคนิควิธีวิจัยแบบ EFR ไว้ด้วยกัน ซึ่งเทคนิควิธีวิจัยแบบ Delphi จะได้ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการกลั่นกรองหลายรอบ ทั้งยังมีการใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการยืนยันคำตอบเพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือจากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียวจากเทคนิควิธีวิจัยแบบ EFR ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูล (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548); (นาตยา ปิลันธนานนท์, 2526) เพื่อนำไปสร้างเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต (พ.ศ. 2566 - 2575) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทย

2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยและแนวทาง การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคตตามองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) นโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ 2) หลักสูตรคณิตศาสตร์ 3) การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ 4) การวัดและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งขั้นตอนในการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับสภาพที่ผ่านมา อาทิ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการของแต่ละปีงบประมาณ, รายงานผลการดำเนินงานขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, หลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยโดยกรมวิชาการและสสวท., แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ขององค์กรและหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ หลักสูตรคณิตศาสตร์ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การวัดและประเมินผล และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของประเทศไทยกับผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 17 คน จากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีรายละเอียดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ (กลุ่มผู้ให้ข้อมูล) ดังนี้

1. บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานในการกำหนดนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์อย่างน้อย 5 ปีที่สังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน

2. บุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานในการจัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์อย่างน้อย 5 ปีที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 4 คน

3. คณบดีหรือรองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ที่มีหลักสูตรการผลิตครูคณิตศาสตร์ จำนวน 3 คน

4. อาจารย์ประจำหลักสูตรการผลิตครูคณิตศาสตร์หรือหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์หรือคณะวิทยาศาสตร์ ที่มีประสบการณ์การสอนคณิตศาสตร์หรือการสอนคณิตศาสตร์ศึกษาอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน

5 ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ซึ่งต้องสำเร็จการศึกษาทางคณิตศาสตร์หรือคณิตศาสตรศึกษาหรือที่เกี่ยวข้องกับการสอนคณิตศาสตร์ในระดับปริญญาตรีขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 4 คน

จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งระยะที่ 1 ดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลา 3 เดือน โดยเข้าถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจากการโทรศัพท์เรียนเชิญและการเข้าพบสื่อสารด้วยวาจาพร้อมทำหนังสือเชิญเข้าร่วมให้ข้อมูล ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจะได้อ่านข้อคำถามจากแบบสอบถามปลายเปิดที่ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับความมุ่งหมายของการสัมภาษณ์แล้ว ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขอบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงและการจดบันทึกการสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพื่อให้ได้สภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต

ระยะที่ 2 การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคตโดยใช้วิธีการวิจัยแบบ Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัย Ethnographic Futures Research (EFR) และเทคนิคเดลฟาย (Delphi) ไว้ด้วยกัน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการกลั่นกรองหลายรอบและใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการยืนยันคำตอบเพื่อเป็นการเพิ่ม ความน่าเชื่อถือในการได้ซึ่งข้อมูล (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548) จำนวน 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นการตอบแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ (กลุ่มเดิม) จำนวน 17 คน พร้อมกับวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างแบบสอบถามเดลฟายที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบบ ลิเคิร์ท (Likert Scale) พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานในด้านการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ จำนวน 3 คน หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ – มิถุนายน พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลา 5 เดือน รอบที่ 2 และ 3 เป็นการนำแบบสอบถามเดลฟายให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบแบบสอบถามจำนวน 2 รอบ โดยดำเนินการในเดือนกรกฎาคม – กันยายน พ.ศ. 2565 รวมระยะเวลา 3 เดือน นำผลที่ได้มาพิจารณาหาแนวโน้มเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median: Mdn.) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) ซึ่งค่ามัธยมฐานที่กำหนดเป็นเกณฑ์ยอมรับในการวิจัยครั้งนี้

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งกลุ่มในแต่ละประเด็นนำเสนอต้องมีค่ามัธยฐาน (Mdn.) ตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไปและ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นการวัดการกระจายของข้อมูลด้วยผลต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 (Q_1) และควอไทล์ที่ 3 (Q_3) ซึ่งค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ที่คำนวณได้ของแนวโน้มแต่ละประเด็นนำเสนอ ข้อใดไม่เกิน 1.5 ถือเป็นเกณฑ์ยอมรับได้ว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกัน (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2548)

ระยะที่ 3 การเขียนข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยจากผลที่ได้ในระยะที่ 1 และแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคตจากผลที่ได้ในระยะที่ 2 จากนั้นเขียนเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในระยะที่ 1 และแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคตที่ได้จากการเก็บข้อมูลรอบที่ 3 ของระยะที่ 2 ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของแบบสอบถามเดลฟาย พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับแนวทางมากถึงมากที่สุด (Mdn. = 4.00 และ Mdn. = 5.00) และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกันสูงถึงสูงมาก (IQR = 0.00 และ IQR = 1.00) ซึ่งปรากฏผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยและแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต

สภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์	แนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์
1. นโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์	
1.1 สสวท. เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ซึ่งการบริหารจัดการเกี่ยวกับนโยบายและการปฏิบัติงานไม่อิงกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการแต่ละยุครัฐบาลเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง	1.1 สสวท. ควรเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องอยู่ภายใต้ การดูแลของสสวท.
1.2 การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของสสวท. และหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งภาครัฐและเอกชนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามความมุ่งหมายของหลักสูตรชาติ	1.2 สสวท. และหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมมือกันในการกำหนดแนวทาง การพัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ให้ชัดเจนและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมถึงการสร้างแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา (Big Data)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยและแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต (ต่อ)

สภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์	แนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์
1.3 ในระดับประถมศึกษาครูคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่จบไม่ตรงวิชาเอกคณิตศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ศึกษา ขณะที่ประเทศไทยต้องการเตรียมความพร้อมกำลังคนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1.3 การสอนวิชาคณิตศาสตร์ ครูควรจบตรงกับวิชาเอกตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาจึงจะเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตรคณิตศาสตร์เพื่อให้สอดรับกับความต้องการของประเทศชาติ
2. หลักสูตรคณิตศาสตร์	
2.1 หลักสูตรคณิตศาสตร์ยังคงพัฒนาและปรับเปลี่ยนความมุ่งหมายอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงตามสภาวการณ์ของโลก แต่ผลการทดสอบในระดับประเทศและระดับนานาชาติไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สะท้อนให้เห็นว่าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร	2.1 สสวท.จัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์แกนกลางใช้กับทุกโรงเรียนเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานใน การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรให้มากขึ้น เพื่อผลลัพธ์ที่ดีของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ
2.2 องค์ประกอบของหลักสูตรคณิตศาสตร์พัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มความชัดเจนในการนำไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผลการทดสอบในระดับประเทศและระดับนานาชาติสะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้ ครูไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองความต้องการของหลักสูตรตามองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ อาทิ ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะ	2.2 หลักสูตรคณิตศาสตร์ต้องระบุจุดเน้นอย่างชัดเจนในการจัดเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน โดยจัดเนื้อหาแยกระหว่างผู้เรียนที่ต้องการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันกับผู้เรียนที่ต้องการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในการเรียนต่อในขั้นสูงพร้อมกับกำหนดจำนวนชั่วโมงเรียนที่เหมาะสม โดยผู้เรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ควรกำหนดชั่วโมงเรียน 200 ชั่วโมง/ปีขึ้นไปหรือร้อยละ 45 – 55 ของจำนวนชั่วโมงเรียนทั้งหมด
3. การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์	
3.1 การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ถือผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะต่าง ๆ ในการนำไปใช้ในชีวิตจริงหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความมุ่งหมายของหลักสูตรและพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครูจึงพยายามออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สอดรับกับความมุ่งหมายในข้างต้น แต่ผลการทดสอบระดับประเทศและระดับนานาชาติสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนไม่สามารถบูรณาการความรู้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งบ่งชี้ถึงการ	3.1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อการพัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการบูรณาการความรู้ทักษะ/กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือสมรรถนะกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และส่งเสริมการขยายเครือข่ายการทำงานร่วมกันของครูในการบูรณาการความรู้ระหว่างวิชา

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยและแนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต (ต่อ)

สภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์	แนวทางการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์
พัฒนาตนเองของครูและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้อีกด้วย	
3.2 ครูรับผิดชอบภาระงานอื่น ๆ ที่มากกว่าภาระงานสอนส่งผลให้จำนวนชั่วโมงเรียนและการเตรียมตัวของครูไม่เพียงพอ ขณะเดียวกันครูต้องจัดการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ตัวชี้วัด จึงเป็นเหตุให้ครูยึดการสอนโดยใช้แบบเรียน (หนังสือเรียน) หรือคู่มือครู หรือแผนการจัดการเรียนรู้ตามที่สสวท. หรือสำนักพิมพ์เอกชนอื่น ๆ จัดทำขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทของผู้เรียนในห้องเรียน	3.2 การจัดสรรเวลาและภาระงานในโรงเรียนของครูควรเอื้อต่อการเตรียมความพร้อมและการจัดการเรียนรู้ของครู หากจำนวนชั่วโมงเรียนไม่เพียงพอควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) การจัดทำบทเรียนขนาดสั้น (Micro – Learning) ผสมผสานกับ Smartphone 2) การจัดการเรียนรู้แบบ Flipped Classroom (ห้องเรียนกลับด้าน)
4. การวัดและประเมินผล	
การวัดและประเมินผลย่อยระหว่างชั้นเรียน การประเมินผลรวมเมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลในระดับชาติเป็นการวัดความรู้และการคำนวณซึ่งไม่ได้ส่งเสริมการแสดงแนวคิดที่หลากหลายในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นการวัดและประเมินผลสวนทางกับความมุ่งหมายของหลักสูตรชาติและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ	- การประเมินผลควรส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและเน้นการแสดงทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ - เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลควรมีความเหมาะสมและหลากหลายในการวัดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ - การตัดสินผลผู้เรียนควรพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยยกเลิกการประเมินแบบตัดเกรด - การทดสอบระดับประเทศควรให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกสอบตามความพร้อมของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลต่อการวินิจฉัยและพัฒนาผู้เรียน

จากตารางข้างต้นได้ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคตตามองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. ด้านนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบายต่อบทบาทหน้าที่และการขับเคลื่อนการศึกษาของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังนี้

1.1 สสวท. ควรเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบาย การพัฒนา และวิจัยหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยองค์กร/หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบัน องค์กร/หน่วยงานที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ควรอยู่ภายใต้การดูแลของสสวท.

1.2 สสวท. ควรสร้างข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานใน การพัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ให้กับองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้แนวคิดและแนวทางปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการควรสร้างแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา (Big Data) เพื่อใช้ในการทำงานและพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป

1.3 กระทรวงศึกษาธิการ ก.ค.ศ. และคุรุสภาควรพัฒนาระบบข้อมูลและจัดทำแผนระยะยาวใน การกำหนดกำลังคนโดยส่งเสริมให้ในระดับประถมศึกษาควรมีครูตรงวิชาเอกพร้อมทั้งการสนับสนุน สร้างแรงจูงใจ หรือการประกาศเกียรติคุณแก่ครูคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมการทำงานที่ดีต่อไป

2. ด้านหลักสูตรคณิตศาสตร์ ปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบายต่อหลักสูตรคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังนี้

2.1 สสวท.ควรพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ในลักษณะของหลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้กับทุกโรงเรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์ไปใช้ร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อตอบโจทย์บริบทต่าง ๆ ของสังคม การเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ และการนำความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตจริง

2.2 การจัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์ควรระบุจุดเน้นเกี่ยวกับเนื้อหา ทักษะ/กระบวนการ สื่อการเรียนรู้ และแนวทางการนำไปใช้ให้ชัดเจน โดยแบ่งเนื้อหาระหว่างผู้เรียนที่ต้องการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวันกับผู้เรียนที่ต้องการนำคณิตศาสตร์ไปใช้ขั้นสูงให้เหมาะสมกับช่วงวัยและการนำไปใช้ในชีวิตจริง โดยควรกำหนดจำนวนชั่วโมงเรียนสำหรับผู้เรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เป็น 200 ชั่วโมง/ปีขึ้นไปหรือร้อยละ 45 – 55 ของจำนวนชั่วโมงเรียนทั้งหมด

3. ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังนี้

3.1 สสวท. และหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันวางแนวทางปฏิบัติใน การสนับสนุนและติดตามการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้สามารถพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะสำคัญต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้

3.2 กระทรวงศึกษาธิการ ก.ค.ศ. และหน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานควรวิจัยและพัฒนาร่วมกันเกี่ยวกับระบบการบริหารงานในโรงเรียนเพื่อจัดสรรเวลา

และภาระงานที่เอื้อต่อการทำงานของครู ควบคู่กับการพัฒนาครูในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับจำนวนชั่วโมงเรียนที่จำกัดและบริบทของผู้เรียนในสังคมยุคปัจจุบัน อาทิ การจัดทำบทเรียนขนาดสั้น (Micro – Learning) ผสมผสานกับ Smartphone และการจัดการเรียนรู้แบบ Flipped Classroom (ห้องเรียนกลับด้าน)

4. ด้านการวัดและประเมินผล ปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการวัดและประเมินผลทางคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังนี้

4.1 กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสสวท. พิจารณาเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินเพื่อตัดสินผลผู้เรียนโดยเกณฑ์การประเมินควรพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลักพร้อมกำหนดแนวทางการประเมินผู้เรียนโดยเน้นการประเมินระหว่างเรียนและให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลควรมีความหลากหลายและเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนแสดงทักษะ/กระบวนการผ่านแนวคิดของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.3 กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสทศ. ควรปรับรูปแบบการสอบในระดับชาติและการสอบเข้าระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สอดรับกับความมุ่งหมาย การจัดการศึกษาของประเทศไทยและได้ผลลัพธ์ที่จะสะท้อนข้อมูลแท้จริงในการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต พบว่า

1. ด้านนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ในส่วนบทบาทหน้าที่และ การขับเคลื่อนการศึกษาของหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ควรทำข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ให้ชัดเจนและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดซึ่งการเชื่อมประสานการทำงานอย่างเป็นระบบในการกำหนดนโยบาย การออกแบบหลักสูตรชาติ และการพัฒนาวิชาชีพครูสอดคล้องกับแนวการปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาในสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Bautista, A. et al. , 2015) รวมทั้ง การส่งเสริมและให้ความสำคัญกับครูโดยเชื่อว่าครูคือหัวใจของการศึกษาและเป็นอาชีพที่มีเกียรติ (ประวิต เอราวรรณ์, 2561); (National Center on Education and The Economy, 2016) ดังนั้นการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์จึงควรขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติงาน การวางระบบพัฒนาครูควรจัดทำเป็นแผนระยะยาวเพื่อให้การบรรจุครูตรงวิชาเอกตั้งแต่ระดับประถมศึกษาพร้อมกับการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับครู โดยการวางแผนหรือวางระบบการพัฒนาการจัดการศึกษาควรสร้างแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา (Big Data) เพื่อใช้ใน

การวิจัยและพัฒนาหรือนำมาใช้ในการทำงาน ซึ่งประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์อย่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้สร้าง Big Data เพื่อใช้ใน การบริหารการศึกษา การวางแผนพยากรณ์หลักสูตร การกำหนดคุณสมบัติครูและอาจารย์ การประเมินสถานศึกษา และการวิเคราะห์การทำงานและการวิจัย (วราลี จิเนราวัตและคณะ, 2564); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) เพื่อให้การพัฒนาการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

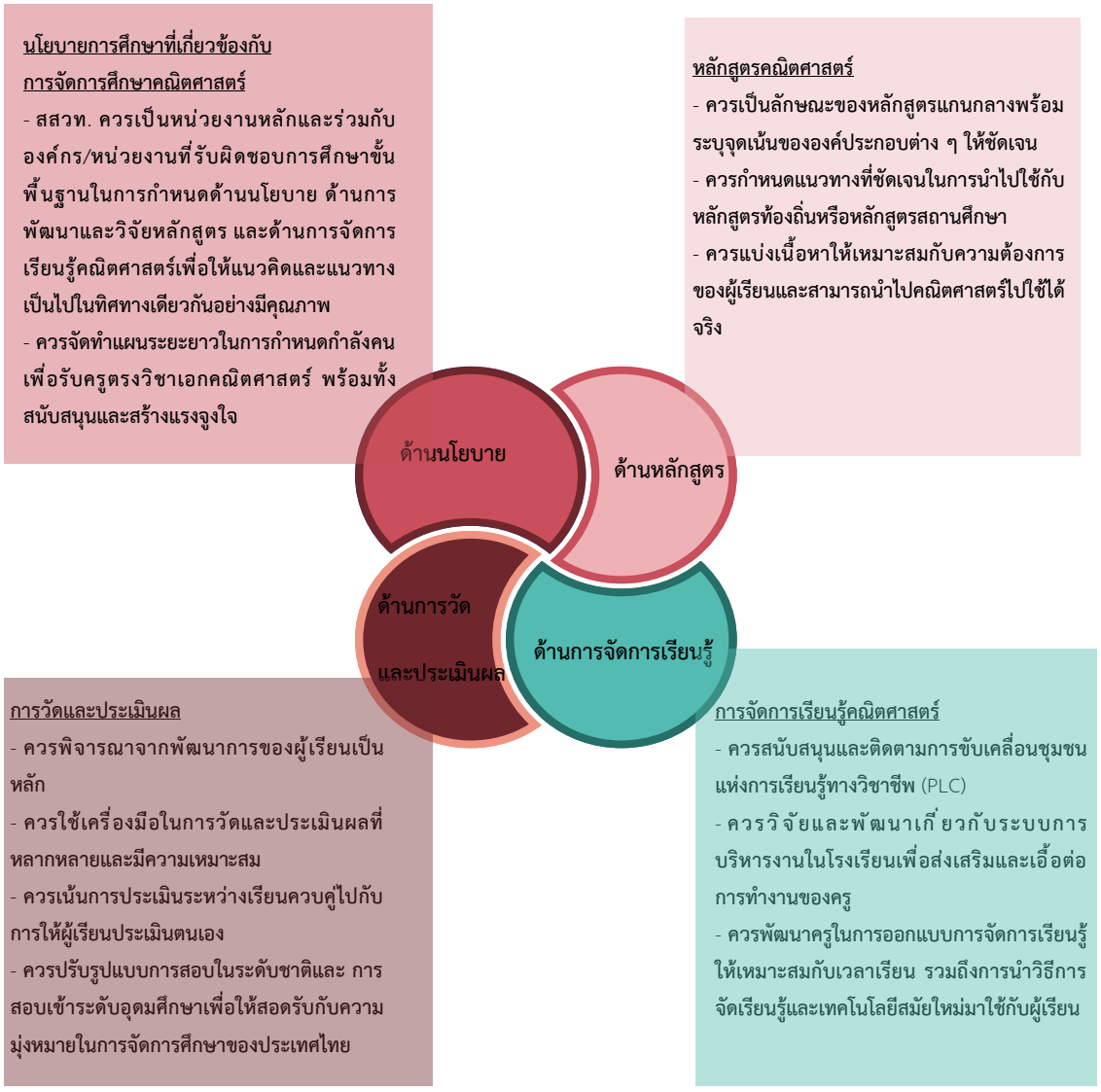
2. ด้านหลักสูตรคณิตศาสตร์ สสวท. ควรจัดทำหลักสูตรคณิตศาสตร์แกนกลางที่ระบุจุดเน้นขององค์ประกอบต่าง ๆ อาทิ การนำทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์หรือสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติจริง การวัดและประเมินผล และผลลัพธ์ของผู้เรียนให้ชัดเจนเพื่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์ไปใช้ร่วมกับหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติม ด้านการปรับปรุงหรือการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา และด้าน การจัดทำสื่อการเรียนรู้ขึ้นใหม่พบว่ายังไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน (ปัทมา รุ่งศิริวัฒนกิจ, 2550) โดยหลักสูตรคณิตศาสตร์ควรจัดเนื้อหาและจำนวนชั่วโมงเรียนให้เหมาะสมกับวัยความต้องการของผู้เรียนและการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) กล่าวว่า เพื่อให้บรรลุความคาดหวังในการสร้างความสามารถทางคณิตศาสตร์ การจัดการศึกษาจึงต้องเตรียมพร้อมอย่างเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง การวางแผนอนาคต การให้เหตุผลและแก้ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่างๆ ในชีวิตได้เต็มตามศักยภาพ (OECD, 2018)

3. ด้านการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สสวท. และก.ค.ศ. ควรร่วมกันวางนโยบายและแนวทางปฏิบัติการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะสำคัญต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยการสนับสนุนและติดตามการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการจัดสรรเวลาและภาระงานที่เอื้อต่อการทำงานของครูซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่ยึดถือมาโดยตลอดในการให้ความสำคัญกับบทบาทครูในแนวคิดที่ว่าความเชี่ยวชาญและโอกาสที่แตกต่างกันของครูไม่ใช่อุปสรรคในการพัฒนาเพราะระบบการพัฒนาครูนั้นโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกแห่งได้รับคำสั่งให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งทำงานร่วมกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย นักวิจัย และครูผู้สอนในการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนาการศึกษาของประเทศ (Bautista, A. et al. , 2015)

4. ด้านการวัดและประเมินผลทางคณิตศาสตร์ การตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนควรพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลัก หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานและสสวท. ควรกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการวัดและประเมินผู้เรียนรวมถึงการเตรียมความพร้อมครู โดยครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายและ มีความเหมาะสมในการวัดและประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลในการวินิจฉัยและพัฒนาครูกับผู้เรียน นอกจากนี้ การทดสอบในระดับชาติและการสอบเข้ามหาวิทยาลัยควรปรับรูปแบบการสอบเพื่อให้สอดรับกับความมุ่งหมาย การจัดการศึกษาของประเทศไทยและได้ผลลัพธ์ที่จะเป็นข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสาธารณรัฐสิงคโปร์และประเทศฟินแลนด์ซึ่งเน้นการวัดคุณค่าที่อยู่ในตัวผู้เรียนรวมถึงการประเมินเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะ โดยเครื่องมือในการวัดและประเมินผลถือเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพัฒนาและการตัดสินใจรวมทั้งการรับประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งยังใช้กลไกการวิจัยใน การเก็บรวบรวมข้อมูลและการกำกับติดตามคุณภาพการจัดการศึกษาอีกด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาปรากฏข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ข้อเสนอเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอในการนำผลวิจัยไปใช้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) หน่วยงานที่รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานหรือการกำหนดนโยบายสำคัญหรือการกำหนดวิธีการต่าง ๆ เพื่อ

พัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ตามองค์ประกอบ 4 ประการ อาทิ 1) นโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ เพื่อให้การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงอาจจะพิจารณาจัดทำนโยบายสำคัญสำหรับเรื่องที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์โดยตรง เช่น การพิจารณาปรับแก้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์หรือการกำหนดกำลังในการบรรจุครูตรงวิชาเอกคณิตศาสตร์,การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับครูคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) หลักสูตรคณิตศาสตร์ พิจารณาเพิ่มการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการนำทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์หรือสมรรถนะไปใช้ให้เกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ 3) การจัด การเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์และการพัฒนาครูมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรพิจารณาปรับแผนการดำเนินงานหรือกำหนดแผนการปฏิบัติงานที่เคร่งครัดและชัดเจนในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในสถานศึกษา และ 4) การวัดและประเมินผล เป็นตัวแปรสำคัญสำคัญที่สะท้อนถึงผลของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ดังนั้นการทดสอบในระดับต่าง ๆ รวมถึงระดับชาติจึงควรพิจารณาปรับแก้รูปแบบของการสอบรวมถึงข้อสอบเพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่สะท้อนผลการใช้หลักสูตรคณิตศาสตร์และการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างแท้จริง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ของประเทศต่อไป สำหรับข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป พัฒนาตัวบ่งชี้หรือแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการพัฒนาการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โครงการ PISA ประเทศไทย. (2556). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุป สำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

จารุวรรณ สิงห์ม่วง. (2556). การพัฒนาการทางคณิตศาสตร์ Evolution in mathematics. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ฉะเชิงเทรา: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2548). ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(2), 19-31.

นาตยา ปิลันธนานนท์. (2526). อนาคตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โฮเดียนสโตร์.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร Curriculum development. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวิต เอราวรรณ์. (2561). สิงคโปร์ผลิตและพัฒนาครูอย่างไร. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5(2), 61-84.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2554). หลักสูตรการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปรีชาญ เดชศรี และคณะ. (2550). มองคุณภาพการศึกษาตะวันออกจากการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

ปรีชาญ เดชศรี และคณะ. (2551). ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ สำหรับโลกวันพรุ่งนี้. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

ปัทมา รุ่งศิริวัฒนกิจ. (2550). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วราลี จิเนราวัต และคณะ. (2564). การบริหารการศึกษาบิ๊กดาต้า : กรณีศึกษาสาธารณรัฐประชาชนจีนและ การประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(3), 1-13.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2556). ค่าสถิติพื้นฐาน O – NET รายมาตรฐาน. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2564 จาก https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3865

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). การศึกษาคณิตศาสตร์ในระดับโรงเรียนไทย : การพัฒนา-ผลกระทบ-ภาวะถดถอยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). ความรู้และสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สำหรับโลกวันพรุ่งนี้. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเซเว่น พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). ผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซัคเซสพับลิเคชั่น จำกัด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562ก). ผลการประเมิน PISA 2018 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562ข). คู่มือการใช้หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริม การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์แลเทคโนโลยี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานผลการศึกษา เรื่อง การนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่ การปฏิบัติ : บทเรียนจากต่างประเทศ. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). บทบรรณาธิการ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 57(1), 1 - 5.

Bautista, A. et al. . (2015). Teacher Professional Development in Singapore : Depicting the Landscape. Psychology, Society, & Education, 7(3), 311-326.

Kim, R. (2012). The quality of non-textual elements in mathematics textbooks. an exploratory comparison between South Korea and the United States, 44(2), 175-187.

National Center on Education and The Economy. (2016). Singapore: A Teaching Model for the 21st Century. Singapore: Stanford Center for Opportunity Policy In Education.

OECD. (2018). PISA 2022 MATHEMATICS FRAMEWORK (DRAFT). Retrieved May 15, 2021, from https://pisa2022-maths.oecd.org/ca/index.html

World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. Retrieved March 24, 2021, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf.

บทความวิจัย

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

EFFECTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY DISCLOSURE ON FINANCIAL PERFORMANCE OF THE FOOD AND BEVERAGE COMPANIES LISTED IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

นันทพัทธ์ โนนศรีเมือง*
Nanthaphat Nonsrimueang*
การันต์ กิจระการ
Karun Kidrakarn
คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาสารคาม
Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand
*Corresponding author E-mail: 63010990007@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ 2) ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2) จำนวน 46 บริษัท ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2563 จำนวน 170 ชุดข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม อยู่ในระดับสูง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมพนักงาน ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม และ 2) การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม 2.1) ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2.2) ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ มี

* Received 5 April 2023; Revised 27 May 2023; Accepted 31 May 2023

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2.3) ด้านกิจกรรมพนักงาน ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ผู้บริหารธุรกิจสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การกำหนดกลยุทธ์ การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มผลการดำเนินงานทางการเงินขององค์กร ให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กรให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่งคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม, ผลการดำเนินงานทางการเงิน, ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

The purpose of this research were to examine the effects of corporate social responsibility disclosure and financial performance of the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand by collecting data from the annual reports (Form 56-1 and Form 56-2) of 46 the food and beverage companies listed in the Stock Exchange of Thailand from 2017 to 2020 was used to collect data from 170 datasets. The statistics used for analyzing the collected data were means, standard deviation and multiple regression analysis. Results revealed that: 1) Corporate social responsibility disclosure of the food and beverage companies when each aspect was considered, the aspect found to be at the highest level was employee activities, community and social activities and product and services activities and the aspect found to be at the moderate level was environmental activities and 2) Corporate social responsibility disclosure 2.1) the aspects of environmental activities had negative effects on financial performance 2.2) the aspects of community and society activities and product and services activities had positive effects on financial performance and 2.3) the aspects of employee activities no effects on financial performance. The results of this study could be applied to guidelines on management, establish strategies, policies in corporate social responsibility disclosure. To be in accordance with environment of organizations changing all the time financial performance and to affect the competitive advantage of organizations stability, and sustainability in the future.

Keywords: Corporate Social Responsibility Disclosure, Financial Performance, Food and Beverage Companies, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

การประกอบธุรกิจในปัจจุบันไม่สามารถดำเนินธุรกิจโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ขององค์กรเพียงอย่างเดียวได้ เนื่องจากในปัจจุบันมีการเรียกร้องความรับผิดชอบต่อภาคธุรกิจให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ภาคธุรกิจถูกมองว่าเป็นต้นตอของปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาทางด้านสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงได้เกิดกระแสเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การลดภาวะโลกร้อน การมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม และรับผิดชอบต่อคุณภาพของผู้บริโภค (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2564) ด้วยเหตุนี้ ภาคธุรกิจทั่วโลกต่างจึงหันมาตระหนักและให้ความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นโดยเล็งเห็นว่าการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการขับเคลื่อนธุรกิจให้บรรลุเป้าตามที่กำหนดไว้ได้และเป็นไปอย่างยั่งยืน (Nyarku, K. M. & Ayekple, S., 2019)

ความสำคัญของการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้ปัจจุบันธุรกิจต่างดำเนินโครงการหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยธุรกิจสามารถกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดำเนินธุรกิจ หรือสามารถดำเนินการในลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแยกต่างหากได้เช่นเดียวกัน เช่น การหักส่วนแบ่งหากการขาย การส่งเสริมประเด็นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม หรือการบูรณาการเข้ากับกระบวนการดำเนินธุรกิจ (อนันตชัย ยูรประถม และคณะ, 2557) ในการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ธุรกิจต้องเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงประเด็นทางสังคมว่าปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาที่แท้จริงคืออะไร เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้นเกิดประสิทธิภาพและประโยชน์มากที่สุด ทั้งในแง่ของการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสังคม และการสร้างผลกระทบเชิงบวกย้อนกลับมายังธุรกิจด้วย ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจจึงต้องมีการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของธุรกิจให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบถึงผลการการดำเนินงาน การนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีส่วนได้เสียได้รับรู้ถึงผลการดำเนินงานทางธุรกิจนิยมรายงานข้อมูลการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เพราะเชื่อว่ารายงานที่แสดงข้อมูลกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ผู้มีส่วนได้เสียของธุรกิจเห็นถึงคุณค่าและอยากมีส่วนร่วมกับธุรกิจ มากกว่าธุรกิจที่ไม่มีการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (ครองรัตน์ อนุศาสนนันท์ และสุรีย์ โบษกรนัฏ, 2563) ดังนั้นการดำเนินงานของธุรกิจจึงต้องมี

หน่วยงานกำกับดูแลเพื่อให้แต่ละบริษัทมีรูปแบบการเปิดเผยข้อมูลที่สะท้อนข้อมูลที่เป็นความจริงเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและผลการดำเนินงานของธุรกิจให้สูงขึ้น

สำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีข้อกำหนดและหลักปฏิบัติแนวทางการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจสำหรับธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ที่จัดอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมอาหาร โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมองว่าธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรในสังคมสูง และการดำเนินธุรกิจบางส่วนอาจส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติ และอาจเกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียในวงกว้าง (อนันตชัย ยูรประถม, 2559) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีแนวปฏิบัติเพื่อให้บริษัทที่จดทะเบียนสามารถดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเหมาะสม จากการทบทวนงานวิจัยในอดีตพบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินสูงขึ้น (Platonova, E. et al., 2018) เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ ก็คือ ความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียเนื่องจากองค์กรซึ่งผู้มีส่วนได้เสียต่างพึ่งพาต่อกัน และหากองค์กรแสดงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียโดยการมอบสิ่งที่ดีให้แก่พวกเขา เช่น การรับซื้อวัตถุในราคายุติธรรม การให้ค่าจ้างที่เป็นธรรม การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ การจำหน่ายสินค้าราคายุติธรรม ใส่ใจต่อสังคมและชุมชน เป็นต้น ก็จะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียเกิดความรู้สึกเชิงบวก ให้ความไว้วางใจ และอยากจะร่วมมือหรือให้การสนับสนุนต่อกิจกรรมของธุรกิจ อันเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงซึ่งจะส่งผลให้ธุรกิจสามารถดำเนินการไปสู่ความสำเร็จในระยายาว (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2564) แต่ยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสม หรือการดำเนินกิจกรรมประเภทใดถึงจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจได้เพื่อให้ธุรกิจตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่ก่อให้แก่ประโยชน์ต่อสังคมและส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจสูงสุด โดยการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจในประเทศไทยในอดีตจะมุ่งเน้นการศึกษากลยุทธ์ หรือรูปแบบที่เหมาะสมในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (วิภา จงรักษ์สัตย์, 2559)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้หรือไม่อย่างไร ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารธุรกิจที่จะทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อทดสอบผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม 46 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564) โดยใช้ข้อมูลระหว่าง ปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563 รวม 170 ชุดข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กระดาษทำการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563 ประกอบด้วยการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 34 รายการ ประกอบด้วย ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม จำนวน 11 รายการ ด้านกิจกรรมพนักงาน จำนวน 11 รายการ ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม 6 รายการ และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ จำนวน 6 รายการ และผลการดำเนินงานทางการเงิน คืออัตรากำไรสุทธิ ของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่เปิดเผยไว้ในแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และแบบแสดงรายงานประจำปี (แบบ 56-2) ในระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563 และผลการดำเนินงานทางการเงิน เก็บข้อมูลจากงบการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้กระดาษทำการเพื่อรวบรวมข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม โดยอ้างอิงงานวิจัยของ Jitaree, W. (Jitaree, W. , 2015) และคู่มือการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของ

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม โดยมีประเด็นในการศึกษาจำนวน 11 ประเด็น การเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 1.1) ข้อมูลนโยบายการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม 1.2) ข้อมูลการปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม 1.3) ข้อมูลกิจกรรมการควบคุมมลพิษ 1.4) ข้อมูลกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 1.5) ข้อมูลการป้องกันและซ่อมแซมความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อม 1.6) ข้อมูลการสนับสนุนโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 1.7) ข้อมูลการออกแบบสิ่งก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 1.8) ข้อมูลการปล่อยมลพิษทางอากาศ 1.9) ข้อมูลการบำบัดน้ำเสีย 1.10) ข้อมูลการกำจัดของเสียจากกระบวนการผลิต และ 1.11) ข้อมูลรางวัลที่ได้รับด้านสิ่งแวดล้อม 2) ด้านกิจกรรมพนักงาน โดยมีประเด็นในการศึกษา จำนวน 11 ประเด็น การเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 2.1) ข้อมูลการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย 2.2) ข้อมูลกิจกรรมการอบรมพนักงาน 2.3) ข้อมูลกิจกรรมการลดอุบัติเหตุในการทำงาน 2.4) ข้อมูลกิจกรรมการสนับสนุนสวัสดิภาพและสวัสดิการของพนักงาน 2.5) ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการดูแลพนักงาน 2.6) ข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกกิจกรรมสันทนาการของพนักงาน 2.7) ข้อมูลสิทธิผลประโยชน์ของพนักงาน 2.8) ข้อมูลสิทธิการลาของพนักงาน 2.9) ข้อมูลนโยบายการขึ้นเงินเดือนของพนักงาน 2.10) ข้อมูลนโยบายความก้าวหน้าและมั่งคงของพนักงาน และ 2.11) ข้อมูลนโยบายสิทธิความเท่าเทียมของพนักงาน 3) ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม โดยมีประเด็นในการศึกษา จำนวน 6 ประเด็น การเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 3.1) ข้อมูลกิจกรรมการบริจาคหรือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนและสังคม 3.2) ข้อมูลกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ในโรงงานของนักเรียน 3.3) ข้อมูลสนับสนุนสุขภาพของคนในชุมชน 3.4) ข้อมูลการสนับสนุนทุนการศึกษาหรือกิจกรรมการศึกษา 3.5) ข้อมูลการบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย และ 3.6) ข้อมูลการพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนและสังคม และ 4) ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ โดยมีประเด็นในการศึกษา จำนวน 6 ประเด็น การเปิดเผยข้อมูล ประกอบด้วย 4.1) ข้อมูลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ 4.2) ข้อมูลมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 4.3) ข้อมูลการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ 4.4) ข้อมูลการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4.5) ข้อมูลสรรพคุณของผลิตภัณฑ์ และ 4.6) ข้อมูลผลกระทบที่จะเกิดกับผู้บริโภค โดยมีหลักในการให้คะแนนการเปิดเผยข้อมูลและวิธีการคำนวณดัชนีการเปิดเผยข้อมูล ตามงานวิจัยของ Matuszak, t. & Rozanska, E. คือ หากบริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลประเด็นใดจะให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และหากไม่มีการเปิดเผยข้อมูลจะให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน และนำมาหาคะแนนรวมที่แต่ละบริษัทได้รับ โดยจะคำนวณหาดัชนีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม (Matuszak, t. & Rozanska, E., 2020) ดังนี้

ดัชนีการเปิดเผยข้อมูล = คะแนนจริงที่แต่ละบริษัทได้รับ ÷ คะแนนเต็มที่แต่ละบริษัทควรได้รับ

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการประเมินผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้ววัดระดับการเปิดเผยข้อมูลจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ (ทัศนีย์ กล้ามาก และคณะ, 2561) ดังนี้

ระดับการเปิดเผยข้อมูลมากกว่า 0.65 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับสูง

ระดับการเปิดเผยข้อมูลมากกว่า 0.45 – 0.65 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับปานกลาง

ระดับการเปิดเผยข้อมูลต่ำกว่า 0.45 เป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำ

4.2 การศึกษาผลการการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการเก็บข้อมูลจากงบการเงินในรายงานประจำปีที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) ซึ่งสามารถคำนวณได้จาก

อัตราส่วนกำไรสุทธิ = (กำไรสุทธิ ÷ 100) / รายได้จากการขาย

จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการประเมินผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 การทดสอบผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{Financial Performance} = \beta_0 + \beta_1 ENV + \beta_2 EPM + \beta_3 COM + \beta_4 PRO + \varepsilon$$

โดยที่ β แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

ε แทน ค่าความคลาดเคลื่อน

ENV แทน การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม

EPM แทน การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมพนักงาน

COM แทน การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม

PRO แทน การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ

ผลการวิจัย

ผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยเป็น ดังนี้

1. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x}$ = 0.75, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง 3 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ ($\bar{x}$ = 0.92, S.D. = 0.11) ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม ($\bar{x}$ = 0.76, S.D. = 0.29) และด้านกิจกรรมพนักงาน ($\bar{x}$ = 0.72, S.D. = 0.27) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ($\bar{x}$ = 0.63, S.D. = 0.27) ดังการแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1

2. ผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีอัตรากำไรสุทธิ เฉลี่ยเท่ากับ 5.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.08 ดังการแสดงผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมและการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับการเปิดเผย
การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดต่อสังคม	ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม	0.63	0.27	ปานกลาง
	ด้านกิจกรรมพนักงาน	0.72	0.27	สูง
	ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม	0.76	0.29	สูง
	ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ	0.92	0.11	สูง
ผลการดำเนินงานทางการเงิน	อัตรากำไรสุทธิ	5.75	7.08	-

3. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ มีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมพนักงานไม่ผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมมีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม	ผลการดำเนินงานทางการเงิน		t	p-value	VIF
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน			
ค่าคงที่ (a)	-7.065	4.411	-1.602	0.111	
ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม	-7.225	2.678	-2.709	0.007*	1.917
ด้านกิจกรรมพนักงาน	-2.255	2.526	-0.918	0.360	1.699
ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม	5.367	2.326	2.307	0.022*	1.678
ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ	16.269	5.573	2.919	0.004*	1.502
$F = 3.807$, $p = 0.005$, $AdjR^2 = 0.062$					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทั้ง 3 ด้านสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้ ร้อยละ 6.2 ผู้วิจัยจึงได้นำการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และ

บริการ ไปสร้างสมการพยากรณ์ของผลการดำเนินงานทางการเงิน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ ($AdjR^2$) เท่ากับ 0.063 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\text{Financial Performance} = -7.827\text{ENV} + 4.895\text{COM} + 14.496\text{PRO} + \boldsymbol{\varepsilon}$$

อภิปรายผล

1. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจาก ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจด้านกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม คือ การป้องกันมลพิษ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานทางธุรกิจ พร้อมทั้งฟื้นฟูสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหารซึ่งเป็นบริษัทที่มีความความอ่อนไหวและสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และส่วนหนึ่งของการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเนื่องจากแรงกดดันจากภาครัฐจึงทำให้ธุรกิจต้องดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมค่อนข้างสูง สอดคล้องกับ ทฤษฎีการปฏิบัติงานเพื่อสังคมของธุรกิจ ที่อธิบายว่าองค์กรธุรกิจจะต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคม อันเนื่องมากจากองค์กรธุรกิจตั้งอยู่ในสังคมและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคม โดยองค์กรธุรกิจอาจเป็นเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้น ดังนั้น องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องรับผิดชอบโดยตรง หรือปัญหาทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นจากสาเหตุอื่นๆ แต่องค์กรธุรกิจอาจเข้าไปช่วยรับผิดชอบในการแก้ไข แม้ว่าจะเป็นความรับผิดชอบที่อยู่นอกเขตทางเศรษฐกิจหรือกฎหมายที่ธุรกิจจะต้องรับผิดชอบก็ตาม (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินท์ วงศ์ก่อ พบว่า บริษัทที่จดทะเบียน มีการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสูงที่สุด ซึ่งการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจย่อมหมายถึงมีการส่งผลต่อต้นทุนทางการเงินในการดำเนินกิจกรรมที่เพิ่มสูงขึ้น (อรพินท์ วงศ์ก่อ, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของ โสรญา เนื่องกุมพร และปิติมา ดิสกุลเนติวิทย์ กล่าวว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจอาจส่งผลต่อต้นทุนของกิจการในระยะยาว ซึ่งอาจทำให้การเปิดเผยข้อมูลกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลในทางลบกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ (โสรญา เนื่องกุมพร และปิติมา ดิสกุลเนติวิทย์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจับของ Jha, M. K. & Rangarajan, K. พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลในทางลบกับผลการดำเนินงานทางเงินของธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศอินเดีย เนื่องจากการมีความรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อมทำให้ค่าใช้จ่ายของธุรกิจสูงขึ้น (Jha, M. K. &

Rangarajan, K., 2020) และสอดคล้องกับ Su, R. et al. พบว่า การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทในประเทศจีนส่งผลให้ต้นทุนทางการเงินของธุรกิจเพิ่มขึ้น (Su, R. et al., 2020)

2. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจาก การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคมและมีการเปิดเผยข้อมูลจะทำให้เกิดการตระหนักรู้ของคนในชุมชนและสังคมต่อการดำเนินธุรกิจที่อาจส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนและสังคม สิ่งที่จะได้รับจากการตระหนักรู้ต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อและมีความโปร่งใสจะทำให้สมาชิกในชุมชนและสังคมมีความเชื่อมั่นต่อองค์กรของธุรกิจ ลดแรงกดดันจากชุมชนและสังคมและสุดท้ายจะส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจ และสุดท้ายก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเงินของธุรกิจนั้นเอง (ชลิดา อนันตรัมพร และสมยศ อวเกียรติ, 2561) สอดคล้องกับทฤษฎีทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียที่เน้นการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียในฐานะที่เป็นรากฐานของการปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งตระหนักว่าสิทธิของผู้มีส่วนได้เสียแตกต่างกัน หากปฏิบัติตามอย่างถูกต้องจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของธุรกิจ (พัทรียา หลักเพ็ชร, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Su, R. et al. พบว่า การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศจีนส่งผลทางบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน เนื่องจากค่านิยมของชาวจีนที่ยกย่องบุคคลหรือองค์กรที่ทำคุณประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลอื่น จึงส่งผลให้ธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านชุมชนและสังคมได้รับการยกย่องจากชุมชนและสังคมและส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจนั้นเอง (Su, R. et al., 2020)

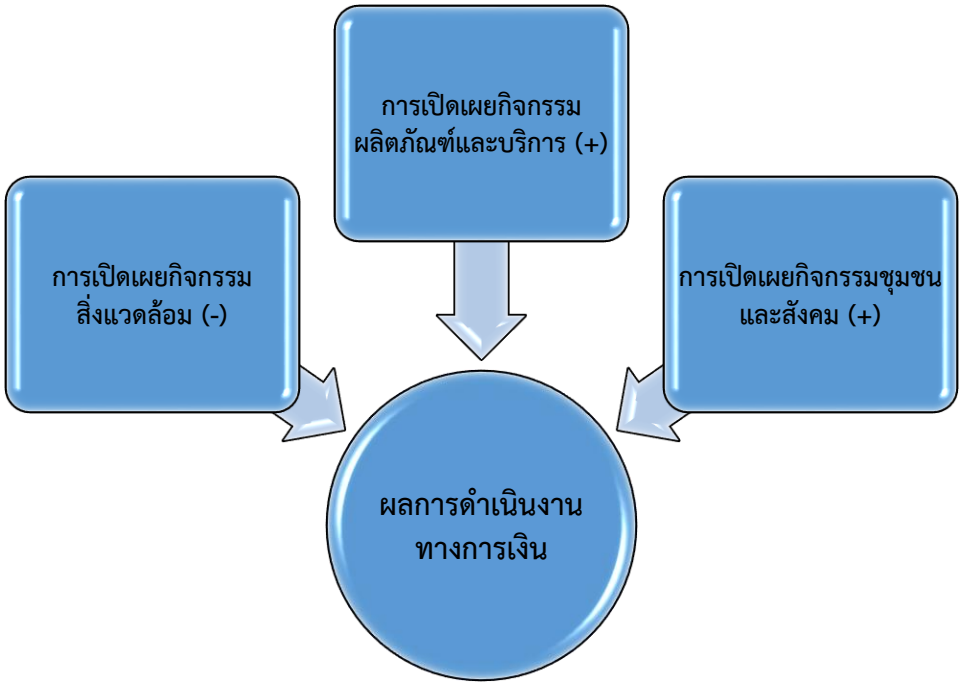
3. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจาก การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์และบริการ หรืออีกนัยหนึ่งคือการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค คือ การมุ่งความรับผิดชอบโดยการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค การกำหนดราคาที่เป็นธรรมตลอดจนการสื่อสารการตลาดอย่างมีจริยธรรมนั้น ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ความเชื่อใจของผู้บริโภคตามมา ซึ่งย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในทางบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ta, H. T. T. พบว่า การปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศเวียดนาม (Ta, H. T. T. , 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Niresh, J. A. & Silva, W. H. E. พบว่า การเปิดเผย

ข้อมูลความรับผิดชอบด้านผลิตภัณฑ์และบริการมีผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของสถาบันการเงินที่จดทะเบียนในประเทศศรีลังกา (Niresh, J. A. & Silva, W. H. E., 2018)

4. การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมพนักงาน ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจาก การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อพนักงานของธุรกิจนั้นจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานเป็นจำนวนมาก ถ้าหากพนักงานมีการลาออกองค์กรก็จำเป็นต้องสูญเสียงบประมาณเพิ่มขึ้นเพื่อสรรหา และพัฒนาพนักงานใหม่ให้สามารถปฏิบัติงาน ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อกิจกรรมพนักงานจึงมีผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจน้อยหรือไม่มีผลกระทบเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Moslemany, R. El. & Etab, M. พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานไม่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศอียิปต์ (Moslemany, R. El. & Etab, M., 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Su, R. et al. พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินทางการเงิน ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศจีน เนื่องจากบริษัทในประเทศจีนต้องสูญเสียต้นทุนทางการเงินในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ในกับพนักงานเป็นจำนวนมาก (Su, R. et al., 2020) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Okafor et al. พบว่า การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านความรับผิดชอบต่อพนักงานไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานทางการเงิน ของธุรกิจในสหรัฐอเมริกา (Okafor, A. et al., 2021)

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นข้อมูลให้ผู้บริหารธุรกิจสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการเงินธุรกิจ คือการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ ที่ผู้บริหารธุรกิจสามารถในปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจให้สูงขึ้น ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้น ผู้บริหารธุรกิจควรให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมชุมชนและสังคม และด้านกิจกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ เนื่องจาก 2 กิจกรรมดังกล่าวส่งผลกระทบในทางบวกกับผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจ และผู้บริหารธุรกิจควรระมัดระวังในการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก ผลการวิจัยกิจกรรมดังกล่าวส่งผลทางลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางลบต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน ดังนั้น ธุรกิจต้องให้ความระมัดระวังต่อการเปิดเผยข้อมูลกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยยิ่งธุรกิจเปิดเผยข้อมูลมากยิ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินลดลง

ในทางตรงข้ามธุรกิจควรมีการดำเนินกิจกรรมและเปิดเผยข้อมูลกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม และกิจกรรมที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ยิ่งมีการเปิดเผยข้อมูลมากยิ่งส่งผลให้ผลการการดำเนินงานการเงินของธุรกิจสูงมากขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งในครั้งต่อไป ควรมีศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มมากขึ้น หรือเปลี่ยนตัวแปรตามเป็นผลการดำเนินงานของธุรกิจที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ผลการดำเนินงานทางการตลาด ภาพลักษณ์องค์กร เป็นต้น และควรเปลี่ยนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารธุรกิจ เป็นต้น จะทำให้งานวิจัยมีความลุ่มลึกและจะได้มุมมองการวิจัยจากการเปรียบเทียบผลลัพธ์การวิจัยจากให้ข้อมูลการวิจัยแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ผู้สนใจที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ควรพิจาณาด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลการผลการดำเนินงานทางการเงินในช่วงที่มีการระบาดของไวรัส Covid-19 ซึ่งส่งผลให้ผลการดำเนินงานทางการเงินของธุรกิจต่ำกว่าปกติ

เอกสารอ้างอิง

ครองรัตน์ อนุศาสนนันท์ และสุรีย์ โบษกรนัฏ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารสัมคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7), 61-76.

ชลิดา อนันตรัมพร และสมยศ อวเกียรติ. (2561). แนวทางการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. วารสารรัชต์ภาคย์, 12(26), 241-254.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). รายชื่อบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2564 จาก https://www.set.or.th

ทัศนีย์ กล้ามาก และคณะ. (2561). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทในหมวดธุรกิจการแพทย์ที่จะทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์, 13(2), 63-76.

พัทรียา หลักเพ็ชร. (2562). การบริหารจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิภา จงรักษ์สัตย์. (2559). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการในประเทศไทย. วารสารศรีนครินวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(15), 128-144.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2564). ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

โสรญา เนื่องกุมพร และปิติมา ดิสกุลเนติวิทย์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยความรับผิดชอบต่อสังคมกับต้นทุนเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(16), 18-31.

อนันตชัย ยูรประถม. (2559). แนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรม: เกษตรและอุตรสาหกรรมอาหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วนิดาการพิมพ์.

อนันตชัย ยูรประถม และคณะ. (2557). ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: วนิดาการพิมพ์.

อรพินท์ วงศ์ก่อ. (2562). การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารบันฑิตวิทยาลัย พชญทรรศน์, 14(3), 193-203.

Jha, M. K. & Rangarajan, K. (2020). Analysis of corporate sustainability performance and corporate financial performance causal linkage in the Indian context. Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility, 5(1), 1-30.

Jitaree, W. . (2015). Corporate social responsibility disclosure and financial performance: evidence from Thailand. In Doctoral Dissertation in Accounting, University of Wollongong. University of Wollongong.

Matuszak, t. & Rozanska, E. (2020). Online corporate social responsibility (CSR) disclosure in the banking industry: evidence from Poland. Social Responsibility Journal, 16(8), 1191-1214.

Moslemany, R. El. & Etab, M. (2017). The effect of corporate social responsibility disclosures on financial performance in the banking industry: empirical study on Egyptian banking sector. International Journal of Business and Economic Development, 5(1), 20-34.

Niresh, J. A. & Silva, W. H. E. (2018). The Nexus between corporate social responsibility disclosure and financial performance: Evidence from the listed banks, finance and insurance . Accounting and Finance Research, 7(2), 65-82.

Nyarku, K. M. & Ayekple, S. (2019). Influence of corporate social responsibility on non-financial performance. Social Responsibility Journal, 15(7), 910-923.

Okafor, A. et al. (2021). Corporate social responsibility and financial performance: Evidence from U.S tech firms. Journal of Cleaner Production, 292(1), 1-11.

Platonova, E. et al. (2018). The impact of corporate social responsibility disclosure on financial performance: Evidence from the GCC Islamic banking sector. Journal of Business Ethics, 151(2), 451-471.

Su, R. et al. (2020). The heterogeneous effects of CSR dimensions on financial performance - A new approach for CSR measurement. Journal of Business Economics and Management, 21(4), 987-1009.

Ta, H. T. T. . (2018). Effect of Corporate Social Responsibility Disclosure on Financial Performance. Asian Journal of Finance & Accounting, 10(1), 40-58.

บทความวิจัย

ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันระดับอุดมศึกษาเอกชน*

THE EFFECTIVENESS OF AN ENRICHMENT OF FINANCIAL LITERACY CURRICULUM BASE ON BRAIN-BASE LEARNING MANAGEMENT OF THE UNDERGRADUATE STUDENTS IN PRIVATE HIGHER EDUCATION

พัชราภา อินทพรต*
Patchrapa Intaprot*
วัยวุฒฑ์ อยู่ในศิล
Waiyawut Yoonisil
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
The Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
สิรินธร สินจินดาวงศ์
Sirinthorn Sinjindawong
ศูนย์สนับสนุนและพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร
Teaching and Learning Forum, Sripatum University, Bangkok, Thailand
*Corresponding Author E-mail: patchrapaint@pim.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยแบ่งสาระการเรียนรู้เป็น 2 หน่วยคือ หน่วยที่ 1 การวางแผนทางการเงิน เรื่องการวางแผนทางการเงินตามช่วงวัย และหน่วยที่ 2 การจัดการการเงิน เรื่องวิธีการหารายได้ วิธีการใช้เงินและจัดสรรเงิน วิธีการออมเงิน และวิธีการลงทุนและบริหารความเสี่ยง โดยหลักสูตรเสริมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 ก่อนนำไปทดลองใช้และทำการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางการเงินของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 39 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง ได้นักเรียนกลุ่มทดลองจำนวน 17 คนและกลุ่มควบคุม จำนวน 22 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับหลักสูตรเสริมเพื่อ

* Received 5 May 2023; Revised 26 May 2023; Accepted 30 May 2023

เสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ และกลุ่มควบคุมได้รับความรู้ความฉลาดรู้ทางการเงินในห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความฉลาดรู้ทางการเงิน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน t-test independent ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษากลุ่มทดลองมีความฉลาดรู้ทางการเงินทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านเจตคติทางการเงินสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ประสิทธิผลหลักสูตรเสริม, ความฉลาดรู้ทางการเงิน, การจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐาน, เกมจำลองสถานการณ์, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

The purpose of this experimental research was to examine the effectiveness of financial literacy curriculum based on brain-based learning management of the undergraduate students in the private higher education**.** The researcher developed the curriculum divided into 2 learning units, namely Unit 1 Financial Planning was financial planning by age and unit 2 financial management about how to earn money, how to use and allocate money, how to save money and methods of investment and risk management. The supplementary curriculum was most appropriate and had a consistency between .60 and 1.00 before being tested, by comparing the financial literacy of the experimental group with the control group 39 undergraduate students by purposive random sampling participated in the study. There were 17 undergraduate students in the experimental group and 22 undergraduate students in the control group. In the experimental group, financial literacy curriculum based on brain-based learning management in conjunction with a simulation game was used. On the other hand, the control group got financial literacy knowledge in the classroom. Questionnaires about the financial literacy were used as a tool for data collection. The data were analyzed by using the descriptive statistic and inferential stat (t-test independent). The result of this study showed that the effectiveness of enrichment of undergraduate students

who participated in the financial literacy curriculum based on brain- based learning management in conjunction with a simulation game got more financial literacy scores (the financial knowledge, the financial attitudes and the financial behavior) comparing with the control group at the post-test period with statistical significance at .05.

Keywords: The Effectiveness of An Enrichment, Financial Literacy, Brain-Based Learning Management, Simulation Game, Undergraduate Students

บทนำ

การเตรียมคนที่พร้อมสู่วัยทำงานเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญคือควรมีทักษะทางการเงิน (Financial Literacy = FL) โดยงานวิจัยของ OECD ได้ทำการศึกษาความรู้เรื่องความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) โดยวัด 3 ด้านคือ 1) ด้านทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) 2) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) และ 3) ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) และจากการตื่นตัวของความฉลาดรู้การเงินในระดับนานาประเทศส่งผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มดำเนินการสำรวจความฉลาดรู้การเงินของประชาชนผ่านแบบวัดความฉลาดรู้การเงินซึ่งเทียบเคียงจากแบบวัดความฉลาดรู้การเงินขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) กับประชาชนในทุกระดับ ได้แก่ 1) ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาพบว่ามีความรู้ทางการเงินและเจตคติทางการเงินในเกณฑ์ต่ำ ในขณะที่ด้านพฤติกรรมทางการเงินที่คนไทยควรจะปรับปรุงที่สุด คือ พฤติกรรมความรับผิดชอบการตัดสินใจทางการเงินในครัวเรือน การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการบริหารจัดสรรเงินเพื่อใช้จ่ายและออมอย่างเหมาะสม (Bank of Thailand, 2013) ในขณะที่ด้านเจตคติทางการเงินที่ควรปรับปรุง คือ การนิยมความสุขในการใช้จ่ายเงินมากกว่าการออมเพื่ออนาคต

นอกจากนี้ในระดับเทียบเท่ามัธยมและระดับต่ำกว่ามัธยม พบว่านักเรียนยังมีพื้นฐานความรู้ทางการเงินที่ไม่ดีขาดทักษะในการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนการบริโภค ไม่เห็นความสำคัญของการตั้งเป้าหมายทางการเงินระยะยาว ไม่เห็นความสำคัญของการออมและขาดการออมเงินอย่างเหมาะสม (Bank of Thailand, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพฤติกรรมทางการเงินของเยาวชนโดยสถาบันรามจิตติ พบว่า เยาวชนไทยมีปัญหาพฤติกรรมทางการเงิน ได้แก่ การบริโภคที่เกินตัว การบริโภคตามกระแสนิยมการขาดการออมเงิน การเป็นหนี้ การขาดวินัยทางการเงิน การขาดการบริหารจัดการการเงินและการวางแผนทางการเงินในระยะสั้น รวมถึงการขาดการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเงิน (Ramjitti Institute, 2006) จึงนำมาสู่การขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้การเงินให้แก่ประชาชนในประเทศ

โดยเฉพาะการปลูกฝังให้เยาวชนมีความฉลาดรู้การเงินที่ดีย่อมเป็นการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพทางการเงินในอนาคตโดยเฉพาะเรื่องการวางแผนและจัดการการเงินส่วนบุคคล (Kenan Foundation Asia, 2015) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินเยาวชนขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2015) เสนอกรอบการพัฒนาความฉลาดรู้การเงินของเยาวชน ได้แก่ด้านการวางแผนการเงินและการจัดการเงิน (Planning and Managing Finance) คือ ความสำคัญของการวางแผนและจัดการรายได้ในระยะสั้นและระยะยาว กระบวนการในการวางแผนและตรวจสอบรายได้ค่าใช้จ่าย รวมถึงเข้าใจวิธีการในการเสริมสร้างความมั่งคั่งความเป็นอยู่ทางการเงิน การใช้บัตรเครดิตและการออม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความฉลาดรู้ทางการเงิน การพัฒนาควรมุ่งเน้นการนำความรู้สู่การประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง เพื่อให้เข้าใจเฉพาะเนื้อหาเชิงทฤษฎี แต่ขาดรูปแบบการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้มาสู่ความฉลาดรู้ทางการเงินตามบริบทของตัวผู้เรียนในชีวิตจริง และเมื่อศึกษากรอบมโนทัศน์ของความฉลาดรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) คือ การพัฒนาทักษะทางการเงินในรูปแบบของกระบวนการ (Process) ที่ใช้ทักษะกระบวนการคิด (Cognitive Process) ในการนำมาซึ่งการเลือกใช้ข้อมูล การสร้างความเข้าใจ วิเคราะห์ คาดคะเนข้อมูล และการประเมินข้อมูลทางการเงิน ซึ่งนำสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mason, C. L. J. & Wilson, R. M. S., 2000); (OECD, 2014) ด้วยเหตุนี้แนวทางการส่งเสริมความฉลาดรู้ ควรเริ่มต้นที่การจัดการเรียนรู้ภายในชั้นเรียนและเป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่มุ่งจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับประสบการณ์ทางการเงินของผู้เรียน รวมถึงการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กันในห้องเรียน โดยใช้การอภิปรายและการถ่ายทอดเรื่องราวหรือประสบการณ์ทางการเงินเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (Tisdell, E. J. et al., 2013) วิธีสอนที่เน้นการปรึกษาหารือ (Deliberative Methodology) เน้นการสนทนา การสื่อสาร การอภิปราย และการโต้แย้ง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินอย่างไม่เป็นทางการผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการเล่นเกมการเงิน (Financial Entertainment Game) ในรูปแบบวิดีโอเกมเพื่อความบันเทิงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงิน ซึ่งผลของการเล่นเกมทางการเงิน ในรูปแบบของวิดีโอเกมเพื่อความบันเทิงที่สามารถใช้ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงิน (Maynard, N. et al., 2012) อีกทั้งการนำเกมจำลองสถานการณ์ที่มุ่งเน้นพัฒนาระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทางการเงินของไทย เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องการเงินที่ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง

(Thongphuak, P., 2018) นอกจากจะเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติแล้วนั้น ยังคงมุ่งเน้นการสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินในรูปแบบของการใช้กระบวนการทางปัญญา และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการตัดสินใจทางการเงินที่หลากหลาย เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดจากการตัดสินใจที่อาจต้องเผชิญในอนาคต จากแนวคิดของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงานและธรรมชาติการเรียนรู้ของสมองมาออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Jensen, E., 2008) อาจกล่าวได้ ภาวะที่ดีที่สุดในการใช้สมองของมนุษย์คือการใช้ขีดจำกัดความสามารถทางสมองเพื่อการเชื่อมโยงและการเข้าใจสิ่งที่เป็นเงื่อนไขสูงสุดในกระบวนการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) Orchestrated Immersion คือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ซับซ้อน และเป็นประสบการณ์ที่แท้จริง 2) Relaxed Alertness คือพยายามกำจัดความกลัวของผู้เรียน และเพิ่มเติมบรรยากาศที่ท้าทายให้มากขึ้น 3) Active Processing คือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นว่าจะเรียนรู้ได้โดยวิธีการใดเรียนรู้อย่างไร ให้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Klomim, K., 2017) สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินต้องใช้ระยะเวลาประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยเริ่มส่งเสริมความรู้ทางการเงิน เจตคติทางการเงิน จนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงิน (Marlowe, J., 2014) รวมถึงแนวทางในการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจในสถานการณ์ทางการเงินในบริบทที่ผ่านกิจกรรมที่ใช้ความฉลาดรู้ทางการเงินในรูปแบบของกระบวนการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานผ่านการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดสมองเป็นฐานและเกมจำลองสถานการณ์มาพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และได้นำหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เตรียมพร้อมสู่วัยทำงาน และเป็นกำลังหลักของประเทศให้มีความฉลาดรู้ทางการเงินเพื่อนำไปใช้ในสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ รวมถึงทำการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมนี้ด้วยว่ามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้นักศึกษามีความฉลาดรู้ทางการเงินได้มากขึ้น โดยผลของการศึกษาในงานวิจัยนี้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการนำไปใช้ในการปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ชนิดสองกลุ่ม มีกลุ่มทดลอง (Experiment Group) และกลุ่มควบคุม (Control Group มีการวัดผลก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (The Randomized Pretest-Posttest Control Group Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เคยลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน/การจัดการความมั่งคั่ง สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวน 1,631 คนตั้งแต่ปีการศึกษา 2562 - 2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 49 กลุ่มเรียน (Office of the Registrar and Educational Data Processing, 2022) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เคยลงทะเบียนเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน/การจัดการความมั่งคั่ง จำนวน 2 กลุ่ม โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่เคยเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และสถิติในชีวิตประจำวัน/การจัดการความมั่งคั่ง และเป็นนักศึกษากลุ่มสาขาเดียวกันที่สมัครใจมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 17 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 22 คน สำหรับการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดนอกตารางเรียนของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม จัดการเรียนการสอน 2 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 9 ชั่วโมง ตามคู่มือหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยนี้ประกอบด้วย 1) หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) ความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ โดยมีการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเสริมด้วยการนำการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมากำหนดเป็นหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน แบ่งสาระการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียน ซึ่งในแต่ละหน่วยการเรียน ประกอบด้วย 1) ผลการเรียนรู้ 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สื่อการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยใช้เวลา 9 ชั่วโมง แบ่งเป็น หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การวางแผนทางการเงิน (Financial Planning) (บทที่ 1 การวางแผนทางการเงินตามช่วงวัย 2 ชั่วโมง) และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การจัดการการเงิน (Financial Management) (บทที่ 2 วิธีการหารายได้ (หาได้) และวิธีการใช้

เงินและจัดสรรเงิน (ใช้เป็น) 3 ชั่วโมง บทที่ 3 วิธีการออมเงิน (เน้นออม) 2 ชั่วโมง และบทที่ 4 วิธีการลงทุนและบริหารความเสี่ยง (พร้อมลงทุน) 2 ชั่วโมง) โดยจัดทำเป็นคู่มือหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์

ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานเป็นหลัก และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านเกมจำลองสถานการณ์ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างแรงจูงใจก่อนเรียน (motivation) 2) ขั้นลงมือปฏิบัติ (practice) 3) ขั้นการสะท้อนคิด (reflection) และ4) ขั้นสรุปความคิด (concept summary) (Thongphuak, P., 2018) โดยออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐาน 3 องค์ประกอบ (Caine, R. N. & Caine, G., 1991); (Caine, R. N. et al., 2009) ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ซับซ้อน คือ 1) ขั้นสร้างบรรยากาศ (Relaxed Alertness) 2) ขั้นสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Orchestrated Immersion) และ 3) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Active Processing) ดังนั้นผู้วิจัยใช้แนวทางดังกล่าวข้างต้น มาดำเนินกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ โดยแต่ละบทประกอบด้วย 5 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 อุ่นเครื่อง (Warm-up) การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมเข้าสู่บทเรียนให้สมองตื่นตัวและผ่อนคลายพร้อมเรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียน ช่วงที่ 2 นำเสนอความรู้ (Present knowledge) สื่อการเรียนการสอนนำเสนอให้จูงใจเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ และการรับรู้เนื้อหาของผู้เรียน ช่วงที่ 3 ลงมือปฏิบัติ (Practice) การจัดกิจกรรมโดยใช้เกมจำลองสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนผ่านประสบการณ์จริง และเข้าใจสิ่งที่เรียนรู้ผ่านการเล่นเกมจำลองสถานการณ์ ช่วงที่ 4 สรุปความรู้ (Conclusion) ผู้เรียนสรุปความรู้จากการเรียนรู้ผ่านเกมจำลองสถานการณ์ โดยมีการสะท้อนคิดตามการเรียนรู้ของเกมจำลองสถานการณ์ ว่าได้เรียนรู้อะไร สิ่งใด อย่างไร และประเด็นใด และช่วงที่ 5 นำไปใช้ (Apply) ผู้เรียนสามารถยกตัวอย่างสถานการณ์ในเรื่องที่เรียนรู้อะไร สิ่งใด อย่างไร และประเด็นใดได้ รวมถึงผู้เรียนแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้จริง ปฏิบัติจริง เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้มีการทำประเมินผลในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยใบงานการสะท้อนคิด มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ภาพประกอบ สื่อสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ และเกมจำลองสถานการณ์ เป็นต้น ส่วนการวัดและประเมินผล มีการประเมินตนเองด้วยการทำใบงานสะท้อนคิด และการทำแบบวัดความฉลาดรู้ทางการเงินหลังเรียนครบหลักสูตรเสริม

ผู้วิจัยนำโครงร่างหลักสูตรเสริมตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของหลักสูตรเสริม โดยหลักสูตรเสริมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 แล้วดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ เป็นแบบสอบถามเลือกตอบ (Check List) และเป็นคำถามปลายปิด (Closed Ended Questionnaires) ตอนที่ 2 ความฉลาดรู้ทางการเงิน ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ทางการเงิน จำนวน 10 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและจัดการการเงิน 2) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน จำนวน 21 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ตัวเลือก โดยการวัดพฤติกรรมทางการเงิน เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการใช้จ่าย การออม และการลงทุน 3) ด้านเจตคติทางการเงิน จำนวน 24 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ตัวเลือก โดยการวัดเจตคติทางการเงิน เกี่ยวกับการรู้คิด ความรู้สึก และความพร้อมเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งทางการเงิน และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงินของบุคคล จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามในแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง .60 - 1.00 โดยแบบวัดมีคุณภาพความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ (Srisaart, B., 2017)

ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความรู้ทางการเงินของนักศึกษา จำนวน 10 ข้อ ซึ่งได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพดีแล้ว ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบทดสอบที่ได้ นำแบบทดสอบที่สมบูรณ์แล้ว ตรวจให้คะแนน และดำเนินการหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ทางการเงิน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบชุดนี้ โดยการคำนวณหาค่า KR.- 20 พบว่า แบบทดสอบวัดความรู้ทางการเงิน ของนักศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89 หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง .20 - .67 และด้านค่าอำนาจจำแนก .40 - .90 และสำหรับแบบวัดพฤติกรรมทางการเงินและเจตคติทางการเงินของนักศึกษา จากการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแบบวัดที่ไม่มีข้อนั้นรวมอยู่ (Item-Total Correlation) หรือค่า r โดยค่า r มีค่ามากกว่า 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป (Cronbach’s Alpha Coefficient) (Saiyot, L. & Saiyot, A., 1985) ซึ่งแบบวัดตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ตัวเลือก และมีความเหมาะสมตามเกณฑ์การพิจารณา ประกอบด้วย 1) แบบวัดเจตคติทางการเงิน ค่า r เท่ากับ .65 - .84 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .97 3 2) แบบวัดพฤติกรรมทางการเงิน ค่า r เท่ากับ .34 - .71 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .92 ซึ่งมีความเหมาะสมตามเกณฑ์การพิจารณา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกรอบกิจกรรมในการทดลองหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ ดังต่อไปนี้

1. ระยะดำเนินการทดลอง แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 17 คน และกลุ่มควบคุม 22 คน โดยให้นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความฉลาดรู้ทางการเงินก่อนการทดลอง (Pre-test) โดยกลุ่มทดลองเข้าร่วมในการเรียนหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ทั้งหมดจำนวน 9 ชั่วโมง และกลุ่มควบคุมเรียนหลักสูตรความฉลาดรู้ทางการเงินตามปกติ

2. ระยะหลังการทดลอง มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ ผู้วิจัยประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมฯ โดยสำหรับทั้งสองกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองทุกคน ต้องตอบข้อมูลแบบสอบถามความฉลาดรู้ทางการเงิน (Post-test) นอกจากนี้กลุ่มทดลองต้องทำแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรเสริม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่มีการบันทึกข้อมูลแล้วไปวิเคราะห์และประมวลผลด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูลความฉลาดรู้ทางการเงิน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test independent และ paired t-test

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยทำการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริม โดยผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านแนวคิดหลักการของหลักสูตรเสริม	4.20	0.47	เหมาะสมมาก
2. ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเสริม	3.67	0.48	เหมาะสมมาก
3. ด้านโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเสริม	4.10	0.33	เหมาะสมมาก
4. ด้านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริม	4.48	0.53	เหมาะสมมาก
5. ด้านสื่อการเรียนรู้	4.47	0.52	เหมาะสมมาก
6. การวัดและประเมินผลของหลักสูตรเสริม	4.40	0.51	เหมาะสมมาก

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรเสริมโดยผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
7. ด้านองค์ประกอบของเอกสารประกอบหลักสูตรเสริม	4.08	0.41	เหมาะสมมาก
รวม	**4.20**	**0.46**	**เหมาะสมมาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าร่างหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากรายการประเมินในแต่ละด้านถือว่ามีความเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงว่า หลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินที่เหมาะสมกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

เมื่อร่างหลักสูตรเสริมมีความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการนำหลักสูตรเสริมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินหลังการทดลองใช้หลักสูตรเสริมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินหลังการทดลองใช้หลักสูตรเสริมระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองและนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุมจำแนกเป็นแต่ละด้านและโดยภาพรวม

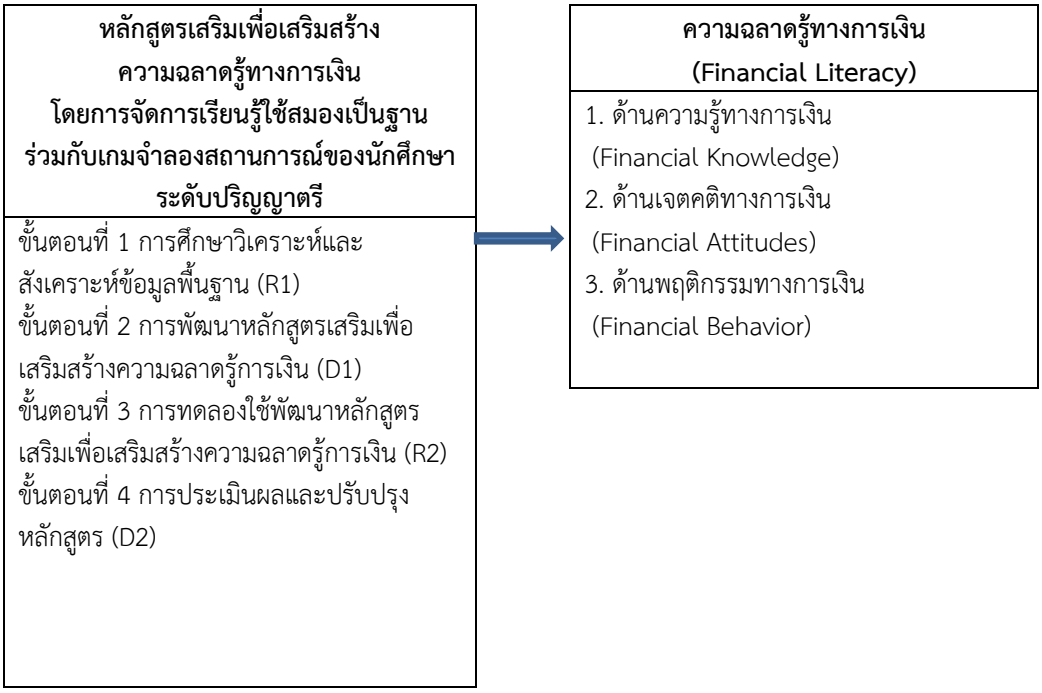
คะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ด้านความรู้ทางการเงิน	7.53	1.38	5.09	1.34	5.57	.00*
ด้านเจตคติทางการเงิน	4.39	0.49	3.65	0.65	3.91	.00*
1. ด้านความมั่นคงทางการเงิน	4.75	0.91	3.74	0.63	4.13	.00*
2. ความมั่นคั่งทางการเงิน	4.02	0.40	3.56	0.71	2.61	.01*
ด้านพฤติกรรมทางการเงิน	3.98	0.63	3.50	0.57	2.48	.02*
1. พฤติกรรมการใช้จ่าย	4.42	0.56	3.83	0.79	2.72	.01*
2. พฤติกรรมการออม	3.99	0.76	3.23	0.60	3.39	.00*
3. พฤติกรรมการลงทุน	3.47	0.91	3.41	0.77	2.51	.01*
โดยภาพรวม	**15.90**	**1.72**	**12.24**	**1.61**	**6.82**	**.00***

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 เป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยใช้สถิติ t-test independent พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินโดยภาพรวมหลังการทดลองใช้หลักสูตรเสริมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองและนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโดยค่าเฉลี่ยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่ม

ควบคุม ทั้งภาพรวมและรายด้าน โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงิน ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน หลังการทดลองใช้หลักสูตรเสริมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองและนักศึกษาปริญญาตรีกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมามีความสามารถในการฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่านักศึกษาที่เรียนเสริมตามปกติทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้าน

ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรเสริมโดยใช้แนวทางสมองเป็นฐาน มีรายละเอียดของแผนผังการออกแบบการดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังการออกแบบการดำเนินการวิจัย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษากลุ่มทดลองมีความฉลาดรู้ทางการเงินทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโดยค่าเฉลี่ยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่ม

ทดลองสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุม เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมามีความสามารถในการฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่านักศึกษาที่เรียนเสริมตามปกติทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมีแผนการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความฉลาดรู้ทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ Hoge, P. T. ได้รวบรวมผลการเรียนรู้ตามแนว Brain-based learning และการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน การเรียนรู้ตามแนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมองนั้น เป็นการเน้นให้มนุษย์เรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อมีแนวการสอนที่ทำให้สมองของนักเรียนทำงานได้ดี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เทคนิคการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดพัฒนาการและการเรียนรู้ของสมองเป็นตัวช่วยส่งเสริมและพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนคนสามารถอ่านออกเขียนได้ จึงเห็นได้ว่าของสมองที่พัฒนาตามธรรมชาติทางการเรียนรู้มีความสำคัญยิ่ง (Hoge, P. T., 2003) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ozden, M. & Gultekin, M. ศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนของความรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิเคราะห์การทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน อีกทั้งความคงทนพบว่ากลุ่มที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานและกลุ่มที่จัดการเรียนการสอนแบบปกติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (Ozden, M. & Gultekin, M., 2008) และยังสอดคล้องกับ Tüfekçi, S. & Demirel, M. ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบด้านผลสัมฤทธิ์ความคงทน ทัศนคติ และกระบวนการเรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงสมอง ผลการวิจัย พบว่าธรรมชาติการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานส่งผลให้การเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ ความคงทนของการเรียนรู้ และทัศนคติต่อการเรียนของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้สำหรับการจัดการเรียนรู้ใช้เกมจำลองสถานการณ์นั้น (Tüfekçi, S. & Demirel, M., 2009) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Taljaroen, H. ได้ทดลองผลของการใช้เกมจำลองสถานการณ์ 2 เรื่องคือ Career Game ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพและ Legislative Game มีเนื้อหาเกี่ยวกับการออกบัญญัติกฎหมาย พบว่า เกมจำลองสถานการณ์ทำให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลได้ดีและสามารถทำให้นักเรียนเปลี่ยนทัศนคติได้ (Taljaroen, H., 2007)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงินโดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินโดยภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุมทั้งภาพรวมและรายด้าน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มควบคุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านเจตคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่เรียนตามหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมามีความสามารถในการฉลาดรู้ทางการเงินสูงกว่านักศึกษาที่เรียนเสริมตามปกติ ดังนั้นสถาบันทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ควรมีการนำหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ทางการเงิน โดยการจัดการเรียนรู้ใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมจำลองสถานการณ์ไปปรับใช้ในการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหาความรู้ผ่านการเรียนการสอนและทำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา/มหาวิทยาลัย และผลักดันให้มีการสอนความรู้ทางการเงินในหลักสูตรวิชาภาควิชาบังคับ เช่น คณิตศาสตร์การเงิน การเงินบุคคล เป็นต้น เพื่อให้สามารถส่งผ่านความรู้ได้อย่างทั่วถึง รวมถึงกระบวนการเรียนรู้นอก ห้องเรียนเพิ่มเติม และเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินและตระหนักถึงความสำคัญการบริหารการเงิน รวมถึงมีจัดอบรมความรู้ทางการเงินเกี่ยวกับ การคำนวณอัตราดอกเบี้ย การออม การลงทุนให้กับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ทางการเงินที่เป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดรู้ทางการเงินช่วยให้สามารถสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้เกิดแก่นักศึกษาและประเทศชาติในอนาคตได้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการขยายกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้น โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่อื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลหรือพื้นที่ในภูมิภาคอื่น ๆ หรือ ครอบคลุมทั้งประเทศ ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีบริบทต่างออกไป เพื่อให้ได้ผลการวิจัย ที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรนักศึกษาระดับปริญญาตรี รวมถึงเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในแต่ละบริบทมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของระดับความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาไทย ทำให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมความฉลาดรู้ทางการเงินของนักศึกษาในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่การพัฒนารวมถึงการวางนโยบายของผู้บริหารสถาบันการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อนักศึกษา นอกจากนี้ควรเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างทักษะทางการเงินที่ซึ่งเป็นวัยที่จะก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย และในอนาคตต้องกลายเป็นกำลังหลักของประเทศเช่นเดียวกันกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

เอกสารอ้างอิง

Bank of Thailand. (2013). Report of the 2020 Thai financial skills survey. Bangkok: Financial Literacy Promotion Department, Bank of Thailand.

Bank of Thailand. (2016). Report of the 2020 Thai financial skills survey. Bangkok: Financial Literacy Promotion Department, Bank of Thailand.

Caine, R. N. & Caine, G. (1991). Teaching and the human brain. . Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.

Caine, R. N. et al. (2009). 12 brain/mind learning principles in action: Developing executive functions of the human brain. (2nd ed.). Thousand Oaks, Cl: Corwin Press.

Hoge, P. T. (2003). The Integration of Brain- Based Learning and Literacy Acquisition. Dissertation Abstract International, 63(11), 3884-A.

Jensen, E. (2008). Brain-based learning: The new paradigm of teaching. (2nd ed.). San Francisco, CA: Corwin Press.

Kenan Foundation Asia. (2015). Thai Move Forward with Financial Awareness Project 2015. Bangkok: City Foundation. Retrieved January 18, 2023, from https://readgur.com/doc/2120372/

Klomim, K. (2017). How to Learning Problem Based Learning: Coursed Design and Development Coursed for Students Teachers. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University, 11(2), 179-192.

Marlowe, J. (2014). Governing Guide to Financial Literacy Conecting Money, Policy and Priorities. USA: The Governing Institute.

Mason, C. L. J. & Wilson, R. M. S. (2000). Conceptualising financial literacy. In Occasional Paper. Loughborough: Business School, Loughborough University.

Maynard, N. et al. (2012). Can Game Build Financial Capability? Financial Entertainment: A Research Overview. Santa Monica, California: Doorways to Dreams Fund.

OECD. (2014). PISA 2012 Results: Students and Money (Volume VI): Financial Literacy Skills for the 21st Century. Paris: PISA, OECD Publishing.

_____. (2015). National strategies for financial education: OECD/INFE policy handbook. Retrieved March 18, 2023, from https://www.gpfi.org/

Office of the Registrar and Educational Data Processing. (2022). Report of the Number of Student Data 2022. Nonthaburi, Thailand: Panyapiwat Institute of Management.

Ozden, M. & Gultekin, M. (2008). The effects of brain-based learning on academic achievement and retention of knowledge in Science Course. Electronic Journal of Science Education, 12(1), 1-17.

Ramjitti Institute. (2006). Behavior Investigation on Personal Financial Management (Money Watch) Project. Retrieved March 15, 2021, from http: / / www. digitalschool. club/ digitalschool/ technologym1-3/businessm1_1/more1/lesson4/web4.php

Saiyot, L. & Saiyot, A. (1985). Principles of Educational Research. Bangkok, Thailand: Suksaporn.

Srisaart, B. (2017). Preliminary Research. (10 ed.). Bankkok, Thailand: Suweerivasarn.

Taljaroen, H. (2007). Effects of Using Web-Based Simulation Games Based on Constructivism upon Mathematics Achievement of Eighth Grade Students with Different Learning Styles. In Degree of Master of Education Program in Audio-Visual Communications. Chulalongkorn University.

Thongphuak, P. (2018). Effects of Economics Instruction by Using Simulation Games on Financial Literacy of Upper Secondary School Students. In Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction. Chulalongkorn University.

Tisdell, E. J. et al. (2013). Community-based financial literacy education in a cultural context: A study of teacher beliefs and pedagogical practice. Adult Education Quarterly, 63(4), 338-356.

Tüfekçi, S. & Demirel, M. (2009). The effect of brain based learning on achievement, retention, attitude and learning process. Procedia-social and Behavioral sciences, 1(1), 1782-1791.

บทความวิจัย

การสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี*

MARKETING COMMUNICATION OF NONGNUER MASCOT TO PROMOTE SUPANBURI BRAND

ปรียนันท์ ประยูรศักดิ์*
Preeyanan Prayoonsak*
ศุภวรรณ อภิชาติไตรสรณ์
Supawan Apicharttraisorn
กฤษณพร ประสิทธิ์วิเศษ
Gritsanaporn Prasitwisate
วิภาวี วลีพิทักษ์เดช
Vipavee Valeepitakdej
สุทิตา จุลกนิษฐ์
Suthita Julakanit
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Faculty of Management Science, Suan Dusit University, Thailand
*Corresponding author E-mail: dr.preeyanan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อในการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากภาคราชการ ภาคเอกชน และคณะกรรมการขับเคลื่อนแบรนด์น้องเหน่อ ที่กำหนดนโยบายการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการสื่อสารแบรนด์จังหวัดประกอบด้วย 1) ผู้ผลิตและผู้ส่งสาร คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดในการฐานะผู้กำหนดนโยบาย และคณะกรรมการขับเคลื่อนแบรนด์น้องเหน่อ 2) สาร คือ การกำหนดอัตลักษณ์และบทบาทของการมาสคอต 3) การสื่อสารการตลาด คือ การใช้สื่อและกิจกรรมในการสื่อสารแบรนด์จังหวัด 4) ผู้รับสาร คือ ประชาชน

* Received 4 May 2023; Revised 28 May 2023; Accepted 31 May 2023

นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการที่มีการรับรู้ มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสื่อสารแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีผ่านมาสคอตน้องเหน่อ ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ที่จำกัด ขาดความหลากหลาย ขาดการบริหารจัดการแพลตฟอร์ม ทำให้มีผลต่อความโดดเด่นในการสื่อสารข้อมูล ขาดการสร้างเรื่องราวเพื่อดึงดูดความสนใจ และการสื่อสารเชิงรุก ความแตกต่างของรูปลักษณ์ระหว่างมาสคอตและหุ่นน้องเหน่อ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย การจัดทำ Website น้องเหน่อเพื่อนำเสนอข้อมูล จัดให้มีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย สร้างการสื่อสารด้วยการเล่าเรื่อง จัดทำสื่อแผนงานเชิงรุก การผลิตหุ่นน้องเหน่อมีรูปลักษณ์ให้เหมือนกับมาสคอตน้องเหน่อ

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดด้วยมาสคอต, การสื่อสารแบรนด์เมือง, จังหวัดสุพรรณบุรี, มาสคอต, มาสคอตน้องเหน่อ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the problems and the obstacles of marketing communication of Nongnuer Mascot and its support to Suphanburi Province brand; 2) provide suggestions on how to improve marketing communication of Nongnuer in order to support Suphanburi Province brand. This research is implemented by using the qualitative research methodology, selecting a very specific sample space, together with various depth interviews in the related field from 5 government officers and 3 persons from private sector. The committee Driving brand Nong Nuer, which set the marketing communication policy of its mascot, analyzes the collective data by using content analysis technique. It examines the consistency with the research objectives. The result shows that using limited marketing online platforms and lack of managing skills are the problems and the threat to Nongnuer marketing communication because using the online platform of the Provincial Public Relations Office Therefore, it lacks the prominence of Nong Nuer mascot in communicating news and information. In addition to the lack of interest from a good storytelling, there is no proactive ways of communication both offline and online. The difference in personality of mascot Nongnuer and its mannequin is so vague. To improve the marketing communication of Nongnuer, this research comes up with solutions and suggestions: making a related website of Nongnuer (showing the story of Nongnuer), creating various marketing communication online platforms,

supporting offline communication media, creating proactive plan, analyzing specific target groups, and manufacturing Nongnuer mannequin to look exactly like the mascot.

Keywords: Marketing communication with Mascot, Province brand marketing communication, Suphanburi Province, Mascot, Mascot Nongnuer.

บทนำ

การสร้างแบรนด์สินค้าและแบรนด์องค์กรจนโด่งดังคือ สิ่งที่สร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งขัน ลูกค้าจะเกิดความรู้สึกภูมิใจและจงรักภักดีที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของแบรนด์ ในขณะเดียวกันแบรนด์ที่มีชื่อเสียงจะดึงดูดลูกค้าใหม่ให้มาสนใจ แบรนด์ที่ประสบความสำเร็จจึงเป็นสิ่งสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน (Greyser, S. A. & Urde, M. , 2019) แนวคิดการสร้างแบรนด์ของภาคธุรกิจจึงนำมาสู่การสร้างแบรนด์จังหวัด โดยมุ่งหวังว่าหากแบรนด์จังหวัดเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางก็จะสามารถนำเสนออัตลักษณ์ ของดีมีคุณค่าในพื้นที่แก่ผู้คนทั่วไปให้เข้ามาเยี่ยมชมเมือง และซื้อสินค้าท้องถิ่น แบรนด์จังหวัดจึงจะเป็นกลไกที่ช่วยสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ผู้ประกอบการและประชาชน (Kavaratzis, M., 2009); (Warren, G. & Dinnie, K, 2017)

การสร้างแบรนด์จังหวัดจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของจังหวัดต่าง ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งพบว่ากลยุทธ์หนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการสร้างและสื่อสารแบรนด์จังหวัดคือ การใช้มาสคอต จากหลักฐานงานวิจัยพบว่าจังหวัดในประเทศไทยมีการสร้างมาสคอตประจำจังหวัดจำนวน 23 ตัว (Wattanacharoensil, A. et al., 2021) เช่นเดียวกับมาสคอต น้องเหน่อของจังหวัดสุพรรณบุรีที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีบทบาทหน้าที่สื่อสารการตลาดและประชาสัมพันธ์กิจกรรม วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ของดีต่าง ๆ ของจังหวัด แต่พบว่า มาสคอตยังไม่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารการตลาดเท่าที่ควร ทั้งการรับรู้ว่า มาสคอตน้องเหน่อคือ มาสคอตของจังหวัดใด รวมทั้งศักยภาพของมาสคอตในการทำหน้าที่สื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลจังหวัด เช่น การสืบค้นที่พบว่าแฟนเพจน้องเหน่อ @nonguersuphan มีการโพสต์ข้อมูลประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพียง 34 รูปภาพ และ คลิปจำนวน 5 ชิ้น ในปี 2561 ซึ่งเป็นปีที่มีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุดจากแพลตฟอร์มแฟนเพจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นข้อสงสัยและเกิดคำถามวิจัยว่าปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อมีประเด็นใดบ้างที่ทำให้มาสคอตยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และยังไม่สามารถประชาสัมพันธ์แบรนด์จังหวัดให้ประสบความสำเร็จได้ ปัญหาดังกล่าวควรมีแนวทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเข้าใจถึงบริบทของการสื่อสารการตลาดด้วยมาสคอตจึงทำการศึกษามาสคอตน้องเหน่อของจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งถูกสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559 และขับเคลื่อนมาจนถึงปัจจุบันเป็นกรณีศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อในการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการทำงานวิจัยได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดของ มาสคอตน้องเหน่อเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้กำกับนโยบายและขับเคลื่อนการสื่อสารมาสคอตน้องเหน่อเพื่อสร้างแบรนด์จังหวัดจำนวนทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ว่าและรองผู้ราชการจังหวัด ตัวแทนสำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี ตัวแทนโรงเรียนกีฬาสุพรรณบุรี

2. กลุ่มผู้ส่งเสริมประชาสัมพันธ์มาสคอตน้องเหน่อแก่องค์กรธุรกิจและร้านค้าเอกชนในจังหวัดสุพรรณบุรีจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี ในฐานะผู้สร้างมาสคอตน้องเหน่อ ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และผู้ประกอบการจังหวัด ในฐานะผู้ส่งเสริมประชาสัมพันธ์มาสคอตน้องเหน่อแก่องค์กรธุรกิจและร้านค้าเอกชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยจำนวนข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจึงทำให้ข้อมูลมีความนิ่ง อิ่มตัว และมีความสมบูรณ์สามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการโดยมีขอบเขตการศึกษา ได้แก่ สื่อที่ใช้สำหรับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของมาสคอตน้องเหน่อ แผนงานการสื่อสารการตลาดของมาสคอต วิธีการและเทคนิคการสื่อสารการตลาด รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารทางการตลาดของมาสคอต น้องเหน่อ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Item Objective Congruence; IOC) เท่ากับ 0.94 พบว่าเนื้อหามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับวัตถุประสงค์การวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินงานโดยติดต่อสภาหอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งเป็นผู้ออกแบบและสร้างมาสคอตน้องเหน่อเป็นลำดับแรก ติดต่อประสานหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการขับเคลื่อนมาสคอตน้องเหน่อเพื่อสื่อสารแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าและรองผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานราชการ และภาคเอกชนของจังหวัดสุพรรณบุรีที่ร่วมกันสร้างการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อ รูปแบบการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structural Interview) ตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้น และถามเจาะประเด็นเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ เชิงเนื้อหา (Content analysis) ตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์หาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา ข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลัก แม้ว่าจะต่างบุคคลแต่ได้รับคำตอบในลักษณะเดียวกัน สะท้อนถึงสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อในการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี

มาสคอตน้องเหน่อถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการตลาดสำหรับส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี น้องเหน่อจึงมีบทบาทเป็นประชาสัมพันธ์จังหวัด ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้เผยแพร่อัตลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ และอื่น ๆ น้องเหน่อจะนำสารที่เป็นอัตลักษณ์และกิจกรรมของจังหวัดสื่อสารผ่านช่องทางทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ ดังนั้นถ้าการสื่อสารทางทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์โดยมาสคอตน้องเหน่อมีประสิทธิภาพก็จะทำให้แบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นที่รับรู้ จดจำได้ รวมทั้งสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้คน แต่จากการวิจัยพบปัญหาของการสื่อสารทางการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อดังนี้

1. การใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ที่จำกัดและขาดความหลากหลาย

การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการสื่อสารแบรนด์ แต่ละแพลตฟอร์มจะมีคุณลักษณะจุดเด่นและกลุ่มผู้ใช้แตกต่างกันไป ซึ่งพบว่าแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ มาสคอตน้องเหน่อใช้เป็นช่องทางสื่อสารข่าวสารและกิจกรรมของจังหวัดมีจำกัดเพียงแค่ Facebook Website และ YouTube แม้ว่าจะเป็นสื่อพื้นฐานที่จำเป็นในปัจจุบัน แต่

ถ้ามีการใช้แพลตฟอร์มอื่น ๆ จะทำให้การสื่อสารแบรนด์จังหวัดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะแพลตฟอร์มที่สามารถสร้างกระแสอย่างรวดเร็ว เช่น Twitter ที่จะสื่อสารข่าวสารของน้องเหน่อได้วินาทีต่อวินาที มีการส่งต่ออย่างรวดเร็วผ่านการ Retweet หรือแพลตฟอร์มที่กำลังเป็นที่นิยม และมีฐานผู้ใช้งานจำนวนมากและเติบโตอย่างต่อเนื่อง เช่น TikTok ก็พบว่ามาสคอตน้องเหน่อไม่มีบัญชีของทั้งสองแพลตฟอร์ม ดังนั้นจึงทำให้การสื่อสารประชาสัมพันธ์จังหวัดผ่านมาสคอตน้องเหน่อจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้ใช้ Facebook Website และ YouTube ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสุพรรณบุรี เท่านั้น

2. ขาดการบริหารจัดการแพลตฟอร์มในนามมาสคอตน้องเหน่อ

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่ น้องเหน่อใช้สำหรับการสื่อสารกับสังคมและผู้รับสารไม่ได้ใช้บัญชีชื่อของมาสคอตน้องเหน่อโดยตรง ซึ่งพบว่า Facebook Website YouTube ที่เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมน้องเหน่อเป็นบัญชีชื่อของประชาสัมพันธ์จังหวัดซึ่งต้องมีการลงข่าวประชาสัมพันธ์อื่น ๆ ของจังหวัด เรื่องราวของน้องเหน่อจึงปรากฏเพียงภาพประกอบข่าว มาสคอตน้องเหน่อที่ไม่ได้มีบัญชีแฟนเพจของตัวเอง จึงไม่สามารถสื่อสารกิจกรรมเรื่องราวของตัวเองได้อย่างเต็มที่ การเล่าเรื่องราวกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไปร่วมงานด้วยคำพูด รูปแบบเฉพาะอันเป็นเสน่ห์และแสดงถึงตัวตนของนักประชาสัมพันธ์น้องเหน่อก็จะขาดหายไป เพราะไม่มีช่องทางสื่อของตัวเองในการถ่ายทอด ฐานแฟนเพจก็จะติดตามได้ยากขึ้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะช่วยแชร์ข้อมูล มาสคอตน้องเหน่อและกิจกรรมของจังหวัด อีกทั้งจะไม่สามารถวิเคราะห์ความนิยม การมีส่วนร่วมกับมาสคอตน้องเหน่อในแพลตฟอร์มได้ การไม่มีช่องทางให้ติดตามอย่างใกล้ชิดจึงทำให้ฐานแฟนเพจในอนาคตเกิดขึ้นได้ ยากต่อการสร้างความจงรักภักดีหรือความชื่นชอบต่อแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีโดยใช้น้องเหน่อเป็นตัวกลาง รวมทั้ง การสร้างยอดติดตามที่มีจำนวนน้อยและความถี่ในการโพสต์ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มากและขาดความสม่ำเสมอ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

3. ขาดการสื่อสารโดยการสร้างเรื่องราวเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้คน

ส่วนหนึ่งของการสื่อสารแบรนด์จังหวัดผ่านมาสคอตให้ประสบความสำเร็จและมีผู้ติดตามจำนวนมาก คือการมีเรื่องราวที่น่าสนใจเพื่อดึงดูดผู้รับสาร ความน่าสนใจของ มาสคอตจึงไม่ใช่แค่รูปปรากฏที่น่ารักโดดเด่น แต่อยู่ที่การสร้างเรื่องราวให้แก่มาสคอต ซึ่งก็พบว่าแรกเริ่มของการสร้าง มาสคอตน้องเหน่อได้ถูกกำหนดเรื่องราวให้เป็นเด็กผู้ชายยุคอดีต อายุ 4-5 ปี นุ่งโจงกระเบน ร่างกายท่อนบนไม่สวมเสื้อ ไว้ผมจุก มีความซุกซน ร่าเริง และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัด แต่ต่อมาก็พบว่า มาสคอต น้องเหน่อถูกนำไปร่วมกิจกรรมเพื่อสื่อสารประชาสัมพันธ์งานของจังหวัดที่ซ้ำ ๆ กัน แต่ไม่ได้มีการสร้างเรื่องราวเพื่อดึงดูดผู้คนให้หันมาสนใจมากไปกว่านี้ ในทางกลับกัน ถ้ามีการสร้างเรื่องราวพิเศษเพื่อเรียก

กระแสก็จะทำให้เกิดการดึงความสนใจของผู้คนได้อย่างสม่ำเสมอ และเกิดการบอกเล่ากันแบบปากต่อปาก สร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมกับ มาสคอตผ่านเรื่องราวที่ได้รับรู้มา

ภาพที่ 1 มาสคอตน้องเหน่อและหุ่นน้องเหน่อ

หมายเหตุ: มาสคอตน้องเหน่อที่ปรากฏในรูปคือ มาสคอตในช่วงดำเนินการวิจัย และจังหวัดสุพรรณบุรีได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบมาสคอตใหม่แต่ยังคงองค์ประกอบสำคัญไว้ได้แก่ นุ่งโจงกระเบน ไว้ผมจุก ไม่สวมเสื้อ

4. การสื่อสารผ่านช่องทางออฟไลน์และวางแผนประชาสัมพันธ์เชิงรุกยังทำได้ไม่เต็มที่

ช่องทางออฟไลน์ของมาสคอตน้องเหน่อในการสื่อสารการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์แบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า ดำเนินงานผ่านการร่วมกิจกรรมของหน่วยงานราชการ ซึ่งขึ้นกับความต้องการขอยืมใช้มาสคอตของหน่วยงาน การให้ยืมใช้ มาสคอตอนุญาตเฉพาะในหน่วยงานและกิจกรรมของราชการ แม้ว่าที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จในกลุ่มของหน่วยงานราชการซึ่งมีการ ขอยืมใช้จำนวนมาก แต่ยังไม่กระจายสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ยังไม่มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย จึงไม่สามารถตอบได้ว่ากลุ่มเป้าหมายใดมีศักยภาพต่อการกระจายเผยแพร่และติดตามน้องเหน่อ กลุ่มใดที่ถ้านำมาสคอตน้องเหน่อไปประชาสัมพันธ์จะสร้างพลังในการกระจายข่าวสารและอัตลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว นอกจากนั้น ยังพบว่า สื่อออฟไลน์ ไม่ว่าจะเป็นไวนิล สแตนดี้ มีปรากฏเฉพาะจุดและไม่แพร่หลาย จึงทำให้คนไม่ได้พบเห็นและคุ้นเคยกับมาสคอตน้องเหน่อซึ่งยากต่อการนำน้องเหน่อไปสื่อสารแบรนด์จังหวัด

5. การจัดสร้างหุ่นน้องเหน่อมีความแตกต่างกับมาสคอตน้องเหน่อ

หุ่นน้องเหน่อซึ่งมีลักษณะเป็นตุ๊กตาปูนปั้น เป็นสื่อออฟไลน์อีกลักษณะหนึ่งที่ทางจังหวัดได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของมาสคอตน้องเหน่อ เนื่องจากว่ามาสคอตน้องเหน่ออาจจะไม่สามารถปรากฏตัวและสื่อสารได้ทุกวัน หุ่นน้องเหน่อจึงถูกจัดทำขึ้นและนำไปตั้งไว้ ณ แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ ได้แก่ บึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ ตลาด ร้อยปีสามชุก ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กล้วย อุทยานมังกรสวรรค์ ศาลากลางจังหวัด แต่ปัญหาที่พบคือ การกระจายจุดวางหุ่นน้องเหน่อมีเพียงไม่กี่ที่ ขาดการนำไปเผยแพร่ ณ แหล่งท่องเที่ยวใหม่ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยงจำนวนมาก และอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการสื่อสารคือ หุ่นน้องเหน่อที่สร้างขึ้นหน้าตาไม่เหมือนมาสคอตน้องเหน่อจึงอาจจะยากต่อผู้รับสารในการเชื่อมโยงไปสู่มาสคอตน้องเหน่อ หรืออาจสร้างความสับสนได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อการส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี

จากปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อ งานวิจัยเสนอแนะแนวทางปรับปรุงดังต่อไปนี้

1. จัดทำ Website ของมาสคอตน้องเหน่อโดยเฉพาะ เพื่อนำเสนอข้อมูลน้องเหน่อให้เป็นที่รู้จักผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การนำเสนอเรื่องราวของมาสคอต น้องเหน่อว่าคือใคร กิจกรรมประจำวันหรือสัปดาห์ทำอะไรบ้าง การสร้างตารางออกงานในอนาคตของน้องเหน่อเพื่อให้สามารถติดตามกันได้ ทั้งนี้การจัดสร้าง Website จะมีประโยชน์ต่อการสื่อสารการตลาดในอนาคตอีกด้วย โดยเฉพาะหากต้องการพัฒนา มาสคอตน้องเหน่อในเชิงพาณิชย์ เช่น การทำของที่ระลึกและสินค้าของมาสคอตน้องเหน่อ Website จะเป็นแพลตฟอร์มที่รวมสินค้าแบรนด์น้องเหน่อให้ประชาชนได้เข้ามาดูและสั่งซื้อได้สะดวก

2. จัดให้มีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย ได้แก่ Facebook IG Twitter YouTube TikTok หรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการเจาะกลุ่มผู้รับสารหลายกลุ่ม หลายวัย โดยแพลตฟอร์มเหล่านั้นควรใช้ชื่อบัญชีน้องเหน่อ (Official) โดยตรง ก็จะทำให้น้องเหน่อมีตัวตนและสามารถสื่อสารกับผู้รับสารได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการโพสต์เรื่องราวของกิจกรรมควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความผูกพันกับผู้ติดตาม รวมทั้งมีการคุยโต้ตอบกับคนในสังคมออนไลน์ เช่น การทวีตโต้ตอบกลับจาก Twitter การตอบ Comment ซึ่งจะสร้างความมีส่วนร่วม ทำให้ มาสคอตน้องเหน่ออยู่ในความสนใจของผู้ติดตามได้ตลอดเวลา

3. จัดทำสื่อออฟไลน์เพื่อเผยแพร่ เช่น สแตนดี้ ไวนิลน้องเหน่อ กระจายติดไว้ตามแหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร และพื้นที่ชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้แก่คนในจังหวัดและนักท่องเที่ยว รวมทั้งการใช้สื่อที่กระจายข่าวสารได้ในวงกว้าง อาทิ การสื่อสารกิจกรรม น้องเหน่อผ่านวิทยุชุมชน เครือข่ายสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

4. การสื่อสารด้วยการเล่าเรื่อง การนำเสนอเฉพาะกิจกรรมที่น้องเหน่อไปร่วมงานอาจยังไม่สร้างการจดจำอย่างเพียงพอ ซึ่งในการเพิ่มผู้ติดตามและกระตุ้นให้เกิดความสนใจต้องสร้างแรงดึงดูดใหม่ ๆ แก่ผู้คน โดยอาจจะใช้วิธีการแบบ Real-time marketing หรือการสร้างเรื่องราวให้แก่มาสคอตน้องเหน่อตามกระแสสังคมที่คนกำลังสนใจ ไม่ว่าจะเป็นกระแสข่าวสาร สถานการณ์ เพลง ละคร ก็จะทำให้ผู้รับสารเกิดเสียงหัวเราะ รอยยิ้มขึ้นมาได้ก็จะช่วยให้ภาพลักษณ์มาสคอต น้องเหน่อเป็นที่สนใจ รวมทั้งควรมีการจัดทำสื่อในรูปแบบหลากหลายเช่น คลิป หนังสั้น การ์ตูน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของ น้องเหน่อ และนำเสนอบุคลิกภาพของมาสคอตที่เป็นเด็กผู้ชายยุคโบราณซึ่งมีถิ่นกำเนิดมาจากเมืองสุพรรณบุรี อ้วนท้วม ซุกซน ร่าเริง ใบหน้ามีรอยยิ้ม ซึ่งก็จะทำให้ผู้คนเข้าถึงและเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นผ่านสื่อที่หลากหลาย

5. การสร้างแผนสื่อสารเชิงรุก โดยการจัดทำการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายซึ่งอาจจะจำแนกเป็นกลุ่มธุรกิจในจังหวัด กลุ่มประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยว หรือแยกตามเพศและ ช่วงอายุ เพื่อสร้างแผนและกิจกรรมของมาสคอตน้องเหน่อให้ตอบโจทย์ความสนใจของแต่ละกลุ่ม โดยอาจจะมีการจัดทำแผนกิจกรรมของมาสคอตน้องเหน่อประจำเดือนตลอดทั้งปีก็จะทำให้ทราบว่ามาสคอตน้องเหน่อถูกนำไปร่วมงานของหน่วยงานราชการในช่วงเวลาใดและช่วงเวลาที่ไม่ถูกนำไปใช้ ก็จะสามารถสร้างกิจกรรมขึ้นมารองรับเพื่อให้การสื่อสารประชาสัมพันธ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งดำเนินการจัดทำแผนการสื่อสารลงสู่กลุ่มเป้าหมายภาคธุรกิจ เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงแรม แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งภาคธุรกิจจะมีกิจกรรมโปรโมทสินค้าและกิจการของตนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้มาสคอต น้องเหน่อสามารถสร้างการสื่อสารสู่กลุ่มลูกค้าของภาคธุรกิจได้โดยตรง

6. ปรับปรุงหุ่นน้องเหน่อให้มีรูปลักษณ์เหมือนกับมาสคอตน้องเหน่อ การปรับเปลี่ยนให้มีความถูกต้องตรงกันจะสร้างการรับรู้ในแบบเดียวกัน รวมทั้งควรจัดทำจำนวนหุ่นน้องเหน่อเพิ่มขึ้นโดยนำไปตั้ง ณ สถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ หรือสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมไปเยี่ยมชมเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน หุ่นน้องเหน่อที่ถูกปรับปรุงก็จะเป็นตัวแทนของ มาสคอตน้องเหน่อในการสร้างการสื่อสารแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. จัดตั้งให้มีทีมงานเพื่อทำการสื่อสารการตลาดให้แก่มาสคอตน้องเหน่อโดยเฉพาะซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่าการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อมีหลายประเด็นที่ยังเป็นปัญหา ซึ่งหากพิจารณาทฤษฎีการสื่อสารทางการตลาดซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสาร

การตลาดคือกิจกรรมทั้งหมดที่ทำขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปสร้างแรงจูงใจแก่กลุ่มเป้าหมายให้เกิดการยอมรับ สนใจแบรนด์และสินค้า (Boovee, C. L. A. et al., 1995) โดยที่ผลวิจัยพบปัญหาของกิจกรรมการสื่อสารของมาสคอตหลายประเด็นซึ่งสะท้อนว่ากิจกรรมสื่อสารทางการตลาดของน้องเหน่อจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เพื่อกระตุ้นการรับรู้และส่งเสริมแบรนด์จังหวัดจากการใช้มาสคอต นอกจากนั้นถ้าดูจากองค์ประกอบของการสื่อสารก็จะพบว่ามีปัญหาของช่องทาง สื่อ และการจัดทำสารเพื่อให้น้องเหน่อสื่อสารกับผู้คน ปัญหาดังกล่าวอาทิ มาสคอตน้องเหน่อไม่ได้เป็นเจ้าของแพลตฟอร์มออนไลน์ของตัวเอง แต่ใช้แพลตฟอร์ม Facebook Website YouTube ของหน่วยงานประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัดสำหรับการสื่อสารข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้มาสคอตน้องเหน่อขาดช่องทางของตัวเอง ทำให้ไม่สามารถสื่อสารแบรนด์จังหวัดได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเสริมยศ ธรรมรักษ์ ได้ระบุไว้อย่างสอดคล้องว่ากระบวนการสื่อสารแบรนด์ไปยังผู้บริโภค หากต้องการทำให้ผู้บริโภคได้รู้จักบริษัทเจ้าของแบรนด์ ต้องใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม จึงทำให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาของสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน ก็จะสร้างการรับรู้ จดจำแบรนด์ได้ (เสริมยศ ธรรมรักษ์, 2557) ดังนั้น ปัญหาของมาสคอตน้องเหน่อที่ไม่ได้มีแพลตฟอร์มออนไลน์ของตัวเองจึงทำให้ขาดช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งยังขาดการนำเสนอเรื่องราว (Story telling) ความเป็นมาของมาสคอตน้องเหน่อ เพื่อดึงดูดผู้คนให้สนใจการสื่อสารแบรนด์จังหวัดผ่านมาสคอตน้องเหน่อจึงยังไม่เป็นที่ติดตามอย่างแพร่หลายของผู้คน ซึ่งเป็นปัญหาด้านข่าวสารในองค์ประกอบการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารดีและมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างการรับรู้แก่ผู้รับสาร ดังเช่น Inoue & Fujisaki พบว่า การให้ข้อมูลเรื่องราวของมาสคอตจะมีผลต่อการสร้างความประทับให้แก่มาสคอตแบรนด์เมือง (Inoue, H. & Fujisaki, Y., 2018) เช่นเดียวกับ Callcott & Phillips ได้อธิบายว่า มาสคอตจะส่งผลให้เกิดการจดจำแบรนด์และองค์กรได้ดีถ้าได้เห็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพ และลักษณะกายภาพซึ่งสื่อสารออกมาอย่างชัดเจน (Callcott, M. F. & Phillips, B. J. , 1996) ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารของตัวเองจะทำให้การนำเสนอเรื่องราวและบุคลิกภาพของมาสคอตน้องเหน่อมีความชัดเจนและสร้างการรับรู้ได้ดียิ่งขึ้น

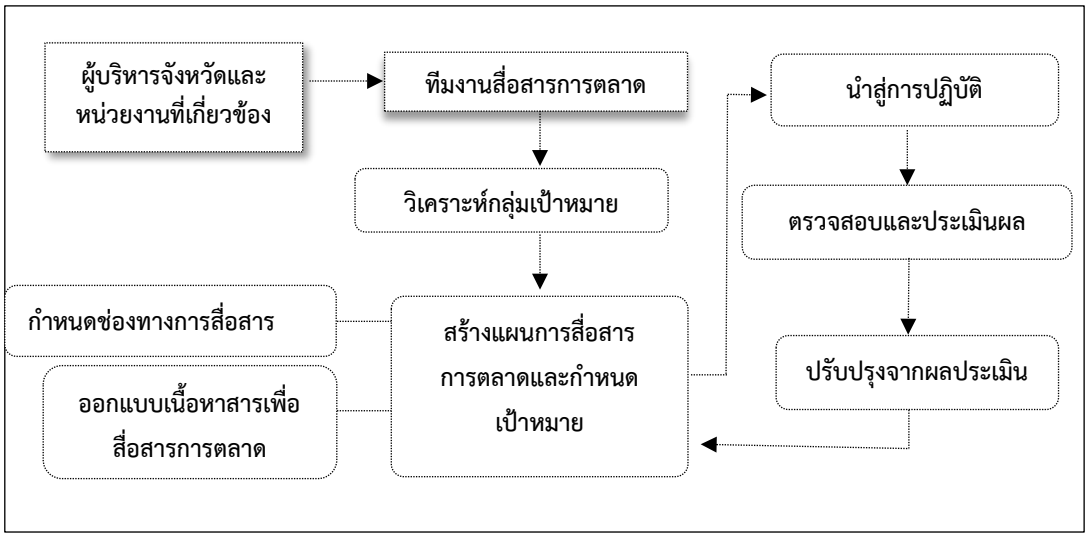
ผลการวิจัยยังพบว่า การใช้สื่อออฟไลน์และออนไลน์ที่มาสคอตน้องเหน่อใช้สื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมและของดีของจังหวัดขาดความหลากหลาย โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่เป็นแพลตฟอร์มอันเป็นที่นิยมและมีผู้ใช้งานจำนวนมาก อาทิ Twitter TikTok ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มผู้รับสารรุ่นใหม่ มีการเติบโตต่อเนื่องในอนาคต แพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นที่นิยมของกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่ม Influencer จะทำให้มีโอกาสแพร่กระจายแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีผ่านการนำเสนอโดยมาสคอตน้องเหน่อ แต่ก็พบว่ามาสคอตน้องเหน่อไม่มีการใช้แพลตฟอร์มดังกล่าว การใช้สื่อจึงอาจยังไม่ทันต่อความนิยมของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบัน ดังเช่น พจน์ ใจชาญสุขกิจ ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์และ การวางแผนสื่อสารแบรนด์องค์กรจะต้อง

ปรับให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2558) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการสื่อสารของคุมะมง มาสคอตหมีสีดำแก้มแดงประจำเมืองคุมะโมะโตซึ่งประสบความสำเร็จในการสื่อสารการตลาด ทำให้คน ทั่วโลกรู้จักแบรนด์เมืองคุมะโมะโตะ นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมและซื้อผลิตภัณฑ์ของเมือง พบว่า การใช้สื่อของมาสคอตคุมะมงมีการวางแผนมาอย่างดี โดยใช้สื่อในรูปแบบผสมผสานระหว่างสื่อออนไลน์และสื่อออฟไลน์อย่างครอบคุลมเพื่อสร้างการรับรู้ จึงส่งผลให้คุมะมงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางภายในเวลาอันสั้น เช่น การใช้ Twitter ก็สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตาม จนทำให้เกิดการตลาดแบบปากต่อปาก เป็นที่พูดถึงคุมะมงบนสังคมออนไลน์ (กะรัตเพชร บุญชูวิทย์ และวรัชญ์ ครุจิต, 2561) ดังนั้น การที่มาสคอต น้องเหน่อไม่มีบัญชีผู้ใช้แพลตฟอร์มที่หลากหลายจึงพลาดโอกาสในการนำเสนอ มาสคอตน้องเหน่อให้เป็นที่รู้จักและไม่สามารถสื่อสารแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีจากเครื่องมือเหล่านั้น ซึ่งก็จะสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา วัฒนารักษ์ ที่ศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดด้วยมาสคอตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยพบว่า มาสคอตประจำจังหวัดที่ใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์เพียงแค่ไม่กี่ช่องทางจะไม่สามารถเผยแพร่ข่าวสารให้คนรู้จักมาสคอตประจำจังหวัดนั้นได้อย่างต่อเนื่อง ผู้คนจึงรู้จักไม่มาก ในขณะที่มาสคอตของจังหวัดที่มีการใช้ช่องทางออนไลน์และออฟไลน์หลากหลาย รวมทั้งมีพันธมิตรสื่อสนับสนุนจะทำให้คนรู้จักเป็นอันดับแรก ๆ เมื่อเทียบกับมาสคอต ประจำจังหวัดทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา (สุชาดา วัฒนารักษ์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาปัญหา และการนำเสนอข้อเสนอแนะจึงนำมาสู่ การประมวลองค์ความรู้ใหม่ซึ่งพบว่า การสื่อสารการตลาดของมาสคอตเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดให้ประสบความสำเร็จต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อการทำงานเชิงรุก ดังนี้

ผู้บริหารของจังหวัดควรจัดตั้งทีมงานบริหารจัดการด้านการสื่อสารของมาสคอตโดยตรง ทีมงานควรทำหน้าที่ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ทราบถึงธรรมชาติและความสนใจเฉพาะกลุ่มคน การนำมาสคอตไปสื่อสารจะได้ครอบคลุมมีทิศทางและเข้าถึงแต่ละกลุ่มได้ตรงประเด็น ดำเนินการสร้างแผนการสื่อสารและกำหนดเป้าหมายของแผนทั้งช่องทางการสื่อสารออนไลน์และออฟไลน์ เลือกใช้แพลตฟอร์มให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เลือกใช้สื่อที่สามารถกระจายการสื่อสารของมาสคอตได้ในวงกว้าง

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการสื่อสารการตลาดของมาสคอตเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัด

ทำการออกแบบสารและเนื้อหาให้น่าสนใจ หยิบฉวยประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันมาสร้างเรื่องราวให้แก่มาสคอตเพื่อให้เกิดเป็นจุดสนใจและติดตาม แผนงานเหล่านั้นนำสู่การปฏิบัติ และควรมีการติดตามและประเมินผล เช่น การรับรู้มาสคอตประจำจังหวัดของคนทั่วไป การติดตามความนิยมและการมีส่วนร่วม รวมทั้งการศึกษาผลกระทบจากการใช้มาสคอตในการสื่อสารแบรนด์จังหวัดในมิติต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคมของจังหวัด ผลที่ได้จากการตรวจสอบและประเมินจะนำไปสู่การปรับปรุง และสร้างแผนงานใหม่ ๆ เพื่อให้การสื่อสารด้วยมาสคอตดียิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสรุปได้ว่าปัญหาที่พบได้แก่ 1) การใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารออนไลน์ของมาสคอตน้องเหน่อยังจำกัดและขาดความหลากหลาย โดยเฉพาะการใช้แพลต์ฟอร์มซึ่งเป็นที่นิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ 2) แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ที่เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรม น้องเหน่อเป็นบัญชีชื่อของประชาสัมพันธ์จังหวัด จึงไม่สามารถสื่อสารกิจกรรมเรื่องราวของมาสคอตได้เต็มที่ 3) มาสคอตน้องเหน่อยังขาดการสื่อสารเรื่องราวเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้คน 4) การสื่อสารมาสคอตน้องเหน่อผ่านช่องทางออฟไลน์กระจายไปสู่หน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีแผนประชาสัมพันธ์เชิงรุกสู่ภาคเอกชน 5) สื่อออฟไลน์ ได้แก่ หุ่นน้องเหน่อมีหน้าตาแตกต่างจากมาสคอตน้องเหน่อซึ่งมีผลต่อการรับรู้ และก่อให้เกิดความสับสนได้ ดังนั้น ทางจังหวัดควร 1) จัดทำ Website ของมาสคอตน้องเหน่อโดยเฉพาะเพื่อนำเสนอข้อมูลน้องเหน่อให้เป็นที่รู้จัก

ผ่านช่องทางออนไลน์ สร้างแผนและขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ข่าวสารจังหวัดโดยมาสคอตน้องเหน่ออย่างมีกระบวนการที่ชัดเจนและเชิงรุก 2) จัดให้มีการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย ได้แก่ Facebook IG Twitter YouTube TikTok หรือแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ 3) จัดทำสื่อออฟไลน์เพื่อเผยแพร่ เช่น สแตนดี้ ไวนิลน้องเหน่อ กระจายติดไว้ตามที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ 4) ใช้การสื่อสารด้วยการเล่าเรื่อง (Story telling) เพื่อสร้างการดึงดูด โดยวิเคราะห์พฤติกรรมและการตอบสนองต่อมาสตอตน้องเหน่อของผู้รับสารแต่ละกลุ่มเพื่อสร้างเนื้อหา (Content) ให้เข้าถึงผู้รับสารในแต่ละกลุ่ม 5) สร้างแผนสื่อสารเชิงรุก สู่กลุ่มเป้าหมายภาคราชการ เอกชน สื่อมวลชน 6) ปรับปรุงหุ่นน้องเหน่อให้มีรูปลักษณ์เหมือนกับมาสคอตน้องเหน่อ 7) จัดตั้งทีมงานเพื่อทำการสื่อสารการตลาดให้แก่ มาสคอตน้องเหน่อโดยเฉพาะ

กิติกรรมประกาศ

บทความเรื่องการสื่อสารการตลาดของมาสคอตน้องเหน่อเพื่อส่งเสริมแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรี จากเนื้อหาที่นำเขียนในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบรนด์จังหวัดสุพรรณบุรีผ่านมาสคอตน้องเหน่อ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี รองผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนกีฬาสุพรรณบุรี หน่วยงานภาคเอกชนจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้แก่ หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งอยู่ในภาคส่วนของคณะกรรมการขับเคลื่อนแบรนด์น้องเหน่อ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจนโครงการประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

เสริมยศ ธรรมรักษ์. (2557). การสื่อสารแบรนด์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กะรัตเพชร บุญชูวิทย์ และวรัชญ์ ครุจิต. (2561). การศึกษาการสื่อสารแบรนด์ของคุมะมงผ่านสื่อออนไลน์. วารสารการสื่อสารและการจัดการนิด้า, 4(1), 43-61.

พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2558). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อบริหารแบรนด์และสื่อสารการตลาดในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สมาคมประชาสัมพันธ์ไทย.

สุชาดา วัฒนารักษ์. (2563). การสื่อสารอัตลักษณ์จังหวัดด้วยมาสคอตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย. ใน นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์การตลาด. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

Boovee, C. L. A. et al. (1995). Marketing. (2nded.). United States of America: McGraw-Hill.

Callcott, M. F. & Phillips, B. J. . (1996). Observations: Elves Makes Good Cookies: Creating Likable Spokes-Character Advertising. Journal of Advertising Research,, 36(5), 73-79.

Greyser, S. A. & Urde, M. . (2019). What does your corporate brand stand for. Harvard Business Review, 1(2), 82-89.

Inoue, H. & Fujisaki, Y. (2018). Impression Space Analysis of Local Mascot Characters for Regional Promotion. Journal of Advanced Computational Intelligence and Intelligent Informatics, 22(5), 731-737.

Kavaratzis, M. (2009). Cities and their brands: Lessons from corporate branding. Place branding and public diplomacy, 5(1), 26-37.

Warren, G. & Dinnie, K. (2017). Exploring the dimensions of place branding: an application of the ICON model to the branding of Toronto. International Journal of Tourism Cities, 3(1), 56-68.

Wattanacharoensil, A. et al. (2021). An investigation of the Kumamon and Sukjai mascots on destination branding. Journal of Place Management and Development, 14(2), 201-221.

บทความวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน*

CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF MANAGEMENT MODEL OF MEDIUM-SIZED AGRIBUSINESS FOR SUSTAINABILITY

เสาวณี วิเลปะนะ*
Saowanee Wilepana*
ธันนิกานต์ สูญสิ้นภัย
Tannikarn Soonsinpai
ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Cholvit Jearajit
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: Saowanee.wilepana@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากเจ้าของกิจการและพนักงานบริษัท จำนวน 150 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ .91 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน (SD) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.904 องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.975 องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.991 และองค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.977 ทุกองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 2 May 2023; Revised 25 May 2023; Accepted 28 May 2023

ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติไค-สแคว์ (Chi-Square) ค่าสถิติ χ^2 เท่ากับ 142.89, df = 146, p = .557, AGFI = 0.92, RMSEA = 0.00, SRMR = 0.03 ส่วนดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ CFI = 1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้องทุกดัชนีชี้ให้เห็นว่าโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, รูปแบบการบริหารธุรกิจ, ธุรกิจเกษตรขนาดกลาง, การบริหารธุรกิจเกษตร

Abstract

This quantitative research aimed to analyze confirmatory factors and to examine the consistency of the management model of medium-sized agribusiness for sustainability. The data were collected via a questionnaire distributed to 150 business owners and employees who were selected by purposive sampling. Data analysis utilized descriptive statistics were mean and standard deviation (SD), analysis of confirmatory factors. The reliability was .91. Research findings indicated that 1) the average scale of the questionnaire results were high in all aspects; 2) the management model of medium-sized agribusiness for sustainability consisted of 4 factors which were knowledge building factor (rating scale=0.904), transformational leadership factor (rating scale= 0.975), business relations factor (rating scale= 0.991) and community relations building factor (rating scale= 0.977); all factors were statistically significant at the .05 level; and 3) the consistency of the management model of medium-sized agribusiness for sustainability and the empirical data of confirmatory factors were consistent at Chi-square 2=142.89, df = 146, p = .557, AGFI = 0.92, RMSEA = 0.00, SRMR = 0.03 and group comparison index CFI=1.00. When considering the consistency criteria, the results indicated that the medium-sized agribusiness management model for sustainability was consistent with the empirical data.

Keywords: Factor Analysis, The Management Model of Medium-Sized Agribusiness, Medium-Sized Agribusiness Management

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจในประเทศไทยเป็นธุรกิจขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 95 ของธุรกิจทั้งหมดของประเทศ และมีอัตราการจ้างงานสูงกว่าร้อยละ 50 ของทุกประเภทในธุรกิจ (ชุติมา หวังเป็ญหมัด และธนัชชา บินดุเหล็ม, 2560) กล่าวได้ว่า ธุรกิจขนาดกลางซึ่งเป็นรากฐานให้กับเศรษฐกิจของประเทศของธุรกิจทั้งหมดในประเทศก่อให้เกิดการจ้างงาน อีกทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 39 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และมีมูลค่าการส่งออกโดยตรงคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 29 ของมูลค่าการส่งออก (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2553) ดังนั้นธุรกิจขนาดกลางจึงมีส่วนสำคัญสำหรับการสร้างงาน สร้างรายได้อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสู่รูปแบบของธุรกิจขนาดใหญ่

อย่างไรก็ตามธุรกิจขนาดกลางที่มีความสำคัญต่อการเป็นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศไทยแล้วนั้น ในส่วนของธุรกิจเกษตรขนาดกลางย่อมมีความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมรายได้ด้านเกษตรกรรมทว่าจากปัจจัยสภาวะเศรษฐกิจการเกษตรด้วยปัจจัยของเศรษฐกิจในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในภาพรวมของธุรกิจเกษตรขนาดกลางยังคงพบปัญหาที่ไม่ส่งผลดีต่อเกษตรกร อาทิ ปัญหาด้านการตลาด การขาดแหล่งเงินทุน แรงงาน เทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิต รวมถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการ หรือปัญหาเชิงโครงสร้างนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ปัญหาขาดการส่งเสริมของภาครัฐ นโยบายที่ไม่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งที่ในภาพรวมของธุรกิจเกษตรขนาดกลางสามารถเป็นกำลังสำคัญทางการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่อาจนำไปสู่การส่งออกตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ ธุรกิจการเกษตรขนาดกลางจะมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ที่มีเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาประเทศภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยมีแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นไปตามเป้าหมายที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันมีการกำหนดการส่งเสริมและพัฒนาในภาคเกษตรกรรมอันประกอบไปด้วย เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2562)

การพัฒนารูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลาง จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นจากการยกระดับการผลิตทางเกษตรให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคตของประเทศไทย และเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (UN) ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ที่มีความครอบคลุมในเรื่องของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล ทั้ง 3 เสาหลักข้างต้นนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) อีกทั้งการทำให้ธุรกิจเกษตร

ขนาดกลางมีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องสร้างความยั่งยืนเพื่อให้เกษตรกรรม โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกร มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอัตรารายได้ต่อวันมากพอต่อการครองชีพและการตั้งทุนเพื่อขยายธุรกิจออกไปในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการกิจการธุรกิจเกษตรขนาดกลางในอนาคต สร้างความยั่งยืนแก่นักธุรกิจเกษตรกรรุ่นใหม่และเกษตรกรให้มีโอกาสทางธุรกิจอย่างมีกลยุทธ์มากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับทางการพัฒนารูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจเกษตรขนาดกลางสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดทั้งในแง่ของนโยบายหรือการดำเนินการบริหารธุรกิจให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริงในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเกษตรขนาดกลางจำนวน 5 บริษัท คือ 1) บริษัท คิง ฟรุทส์ จำกัด 2) บริษัท Air Orchid จำกัด 3) บริษัท ผักอร่อย จำกัด 4) บริษัท NC Coconut จำกัด และ 5) บริษัท N&N จำกัด โดยผู้วิจัยคัดเลือกตามเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ 1) เป็นเจ้าของกิจการหรือพนักงานบริษัทธุรกิจเกษตรขนาดกลางที่มีการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน 2) ประกอบกิจการหรือมีประสบการณ์ในการทำงานกับบริษัทธุรกิจเกษตรขนาดกลางมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และ 3) เป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ทุพลภาพ เจ็บป่วยรุนแรง ได้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 150 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) โดยใช้เกณฑ์ขนาดที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (ไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ, 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้มีการกำหนดให้มีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ แบบสอบถามรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการแนวคิดบริหารจัดการธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน และแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจ มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ การสร้างองค์ความรู้ ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ และการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน เก็บข้อมูลจากเจ้าของกิจการและพนักงานบริษัท จำนวน 150 คน ซึ่งพิจารณาความเหมาะสมอิงเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัด (Item-Objective Congruence Index: IOC) มีค่าระหว่าง .60 - 1.00 นำมาแก้ไขเฉพาะข้อคำถามที่ควรปรับปรุง หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับพนักงานบริษัทที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach’s alpha coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .91 สรุปได้ว่ามีค่าความเชื่อมั่นในระดับดีมาก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวทางในการเก็บและรวบรวมข้อมูลของการวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทางเกษตร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแนวคิดบริหารจัดการธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน และแนวคิดเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน และตรวจสอบคุณภาพก่อนการเก็บรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 150 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้การวิเคราะห์ความถี่จากข้อมูลที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) รายข้อและรายด้านสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด (4.51 - 5.00) มาก (3.51 - 4.50) ปานกลาง (2.51 - 3.50) น้อย (1.51 - 2.50) และน้อยที่สุด (1.00 - 1.50) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (The second order confirmatory factor analysis) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นจากตัวอย่างวิจัยจากธุรกิจเกษตรขนาดกลางในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย ที่มีการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรท้องถิ่น มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน หรือเคยได้รับรางวัลธุรกิจที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารงานธุรกิจเกษตรขนาดกลาง หรือด้านอื่น ๆ ในระดับชาติ จำนวน 5 บริษัท จำนวน 150 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.67) ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี (ร้อยละ 30.00) ส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท (96.00) รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15,001 - 25,000 บาท และมีประสบการณ์ทำงานส่วนมากอยู่ระหว่าง 3 ถึง 5 ปี (ร้อยละ 35.33) มีผลการศึกษาดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		Mean	SD	แปลผล
ด้านการสร้างองค์ความรู้		**4.57**	**0.50**	**มากที่สุด**
1	ท่านเห็นว่าความสำเร็จของธุรกิจเกษตรขนาดกลางจำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกันอยู่เสมอ (A1)	4.54	0.64	มากที่สุด
2	ท่านเห็นว่าความสำเร็จของธุรกิจเกษตรเกิดจากองค์ความรู้จากการปฏิบัติงาน รวมถึงประสบการณ์เดิมของทุกคน (A2)	4.54	0.64	มากที่สุด
3	ท่านเห็นว่าการพัฒนาธุรกิจเกษตรให้เข้มแข็งต้องใช้องค์ความรู้หลายด้านรวมกัน ไม่สามารถใช้องค์ความรู้ด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะได้ (A3)	4.61	0.62	มากที่สุด
4	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรเป็นธุรกิจที่ต้องใช้องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เข้ามาจัดการเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา (A4)	4.59	0.64	มากที่สุด
5	ท่านเห็นว่าองค์ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อยู่เสมอระหว่างการทำงานในภาคธุรกิจเกษตร (A5)	4.56	0.65	มากที่สุด
ด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง		**4.59**	**0.53**	**มากที่สุด**
6	ท่านเห็นว่าผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจเกษตร (B1)	4.58	0.67	มากที่สุด
7	ท่านเห็นว่าการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงธุรกิจเกษตรมักจะเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ของผู้นำ (B2)	4.61	0.65	มากที่สุด
8	ท่านเห็นว่าผู้นำเป็นผู้ที่สร้างรูปแบบที่ยั่งยืนให้เกิดกับธุรกิจเกษตรได้ (B3)	4.55	0.63	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		Mean	SD	แปลผล
9	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนเป็นเพราะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง (B4)	4.59	0.65	มากที่สุด
10	ท่านเห็นว่าการพัฒนาธุรกิจให้เกิดความยั่งยืนได้ต้องมาจากการบริหาร การจัดการของผู้นำเป็นสำคัญ (B5)	4.59	0.65	มากที่สุด
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ		**4.61**	**0.49**	**มากที่สุด**
11	ท่านเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจเกษตรได้ (C1)	4.67	0.55	มากที่สุด
12	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานรัฐ และระหว่างเอกชนเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ (C2)	4.62	0.59	มากที่สุด
13	ท่านเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจจะช่วยให้เกิดการพัฒนา และช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในธุรกิจเกษตรได้ (C3)	4.57	0.60	มากที่สุด
14	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรเป็นธุรกิตที่ต้องใช้แรงสนับสนุนบางประการจากหน่วยงานหรือธุรกิจอื่น ๆ (C4)	4.55	0.67	มากที่สุด
15	ท่านเห็นว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างธุรกิจเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้นำจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะจะช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน (C5)	4.63	0.63	มากที่สุด
ด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน		**4.58**	**0.48**	**มากที่สุด**
16	ท่านเห็นว่าชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนให้ธุรกิจเกษตรสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน (D1)	4.56	0.65	มากที่สุด
17	ท่านเห็นว่าการขยายธุรกิจจำเป็นต้องใช้แรงสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน (D2)	4.63	0.61	มากที่สุด
18	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรที่ยั่งยืนควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนในพื้นที่ (D3)	4.56	0.64	มากที่สุด
19	ท่านเห็นว่าทรัพยากรในชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับธุรกิจเกษตรในพื้นที่ (D4)	4.59	0.57	มากที่สุด
20	ท่านเห็นว่าธุรกิจเกษตรถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ธุรกิจเกษตรจึงต้องช่วยเหลือชุมชนภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก (D5)	4.58	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่าง

ธุรกิจมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงที่สุด (M = 4.61, SD = 0.49) รองลงมาเป็นด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (M = 4.59, SD = 0.53) ด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน (M = 4.58, SD = 0.48) และด้านการสร้างองค์ความรู้ (M = 4.57, SD = 0.50) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัด เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่พบว่ามีค่าไคสแควร์เท่ากับ 1996.786 ($p < .001$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีไกเซอร์-เมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin measures of sampling adequacy: KMO) มีค่าเท่ากับ .949 ซึ่งเข้าใกล้ 1 ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ ในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันมากและมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ .379 ถึง .694 ที่ระดับนัยสำคัญ .01

2.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัด โดยพิจารณาความสอดคล้องจากดัชนี เกณฑ์และค่าสถิติในโมเดล ตามเกณฑ์ของ Hair ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ดัชนี เกณฑ์และค่าสถิติในโมเดล

ดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติในโมเดล
χ^2	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	χ^2 = 142.89, df = 146, p = .557
GFI	มากกว่า 0.92	0.93
AGFI	มากกว่า 0.92	0.92
CFI	มากกว่า 0.97	1.00
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.00
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.03

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสถิติ χ^2 เท่ากับ 142.89, df = 146, p = .557, AGFI = 0.92, RMSEA = 0.00, SRMR = 0.03 ส่วนดัชนีกลุ่มเปรียบเทียบ CFI = 1.00 เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ความสอดคล้องทุกดัชนีชี้ให้เห็นว่าโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน

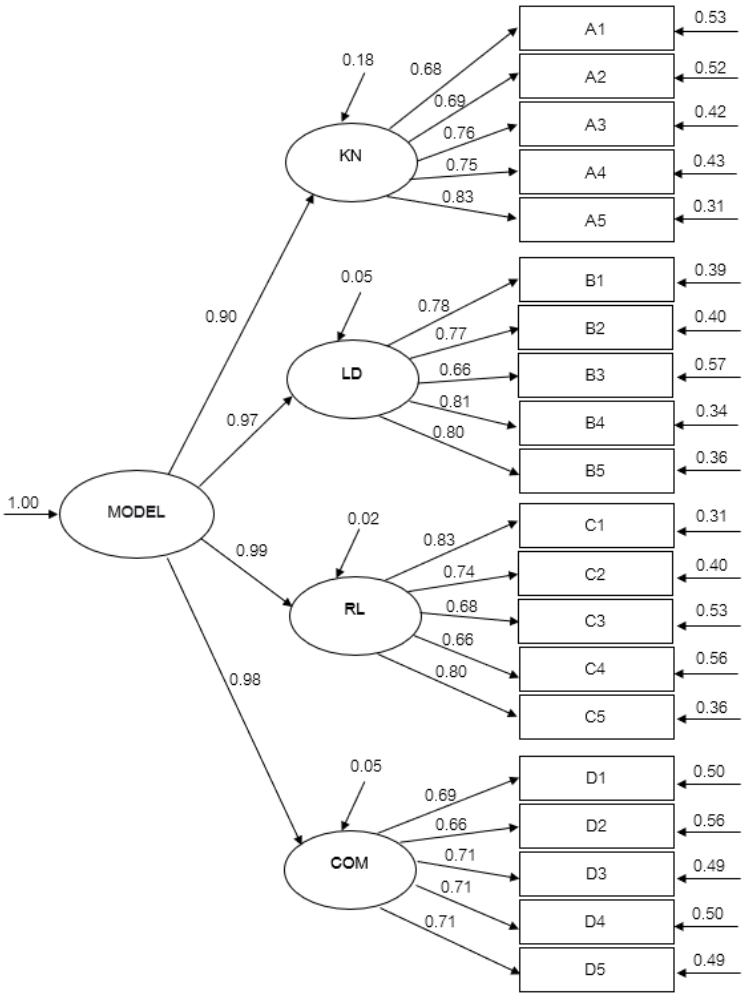
ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		T	R^2
	b(SE)	β		
การวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่ 1				
องค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้				
A1	1.000	0.685	-	0.469
A2	1.019(0.132)	0.694	7.696*	0.482
A3	1.075(0.129)	0.760	8.318*	0.578
A4	1.087(0.132)	0.752	8.229*	0.565
A5	1.230(0.154)	0.831	7.965*	0.690
องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง				
B1	1.000	0.779	-	0.607
B2	0.972(0.096)	0.773	10.127*	0.597
B3	0.797(0.083)	0.657	9.590*	0.432
B4	1.008(0.093)	0.813	10.798*	0.661
B5	0.997(0.095)	0.802	10.454*	0.644
องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ				
C1	1.000	0.829	-	0.687
C2	0.955(0.092)	0.744	10.407*	0.553
C3	0.898(0.085)	0.684	10.572*	0.468
C4	0.974(0.109)	0.665	8.967*	0.442
C5	1.107(0.096)	0.798	11.491*	0.637
องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน				
D1	1.000	0.694	-	0.482
D2	0.892(0.118)	0.661	7.584*	0.437
D3	1.008(0.124)	0.713	8.152*	0.508
D4	0.894(0.110)	0.708	8.097*	0.501
D5	0.975(0.119)	0.714	8.164*	0.509
การวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับที่ 2				
ตัวบ่งชี้รวมรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน				
Knowledge	1.000	0.904	-	0.818
Leadership	1.274(0.160)	0.975	7.965*	0.950
Relationship	1.138(0.135)	0.991	8.452*	0.981
Community	1.108(0.152)	0.977	7.298*	0.955

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน (ต่อ)

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		T	R^2
	b(SE)	β		
เมทริกสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง				
ตัวแปร	I Knowledge	Leadership	Relationship	A Community
Knowledge	1.000	-	-	-
Leadership	0.882	1.000	-	-
Relationship	0.896	0.966	1.000	-
Community	0.884	0.953	0.968	1.000

หมายเหตุ: * P <. .05 ตัวเลขในวงเล็บ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนพบว่า โมเดลการวัดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในองค์ประกอบลำดับที่ 1 อยู่ระหว่าง 0.66 ถึง 0.83 โดยองค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากับ 0.83 รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงโดยตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงธุรกิจเกษตรที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนเป็นเพราะมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.81 องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ ตัวบ่งชี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างธุรกิจเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้นำจำเป็นต้องปฏิบัติ เพราะจะช่วยให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.80 และองค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน ตัวบ่งชี้ด้านการขยายธุรกิจจำเป็นต้องใช้แรงสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชนมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดเท่ากับ 0.66 ส่วนค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในโมเดลการวัดองค์ประกอบลำดับที่ 2 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.90 ถึง 0.99 โดยองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุด มีการผันแปรร่วมกับการรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนในระดับสูง (ร้อยละ 98.1) รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน มีการผันแปรร่วมกับรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนระดับสูง (ร้อยละ 95.5) รองลงมาเป็นองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงมีการผันแปรร่วมกับรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนระดับสูง (ร้อยละ 95.0) และองค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด มีการผันแปรร่วมกับรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนระดับสูง (ร้อยละ 81.8) ตามลำดับดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุดในทุกองค์ประกอบ และองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน และองค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้ตามลำดับ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการประกอบธุรกิจเกษตรของ คณะกรรมการอาชีวศึกษา ที่ต้องใช้การประสาน

ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาพส่วนเพื่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ธุรกิจเกษตรจึงมีความจำเป็นต้องสร้างความเป็นปึกแผ่นและอาศัยการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่ายทั้งภาคการผลิต การขนส่ง แรงงาน การตลาด และการบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายคือการเพิ่มผลผลิตได้นั้น ต้องดำเนินงานกันเป็นระบบ การมองธุรกิจเกษตรจึงเป็นการมองความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ของระบบที่หลากหลาย (คณะกรรมการอาชีวศึกษา, 2556) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับองค์ประกอบของโมเดลธุรกิจของ Osterwalder, A. & Pigneur, Y ได้กล่าวถึง Customer Relationships ความสัมพันธ์ที่องค์กรมีต่อกลุ่มลูกค้าโดยเฉพาะ ซึ่งความสัมพันธ์อาจเป็นได้ตั้งแต่แบบรายบุคคลไปจนกระทั่งใช้ระบบอัตโนมัติ อาจเป็นความสัมพันธ์แบบบริการตนเอง (Self-Service) หรืออาจเป็นความสัมพันธ์แบบรายบุคคล (Personal Assistance) ซึ่งคือการสร้างความสัมพันธ์โดยใช้คนมามีปฏิสัมพันธ์เพื่อช่วยเหลือลูกค้าในเรื่องต่าง ๆ (Osterwalder, A. & Pigneur, Y., 2010)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืน พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานในโมเดลการวัดองค์ประกอบลำดับที่ 2 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.90 ถึง 0.99 โดยองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุด มีการผันแปรร่วมกับการรูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนในระดับสูง (ร้อยละ 98.1) องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน (ร้อยละ 95.5) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ 95.0) และองค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด (ร้อยละ 81.8) ตามลำดับสอดคล้องกับ จักรพงษ์ นวลชื่น และดวงกมล ศิริยงศ์ ที่กล่าวถึงปัจจัยในการพัฒนาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนทั้งรูปแบบการค้าทั้งส่งและปลีก การบริการการค้าปลีกและการผลิตเพื่อการค้าส่ง โดยใช้กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ที่ต้องเน้นการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เพราะถือว่าเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่สำคัญ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของแรงงาน และทรัพยากร ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนโดยรอบจะทำให้การบริหารจัดการกับธุรกิจเกษตรเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561); (ดวงกมล ศิริยงค์, 2555) นอกจากนั้นในด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับ จักรพงษ์ นวลชื่น ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้นำซึ่งจะสามารถนำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมาสู่การประกอบธุรกิจได้ จากความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น รวมไปถึงการบริหารจัดการและด้านการสร้างองค์ความรู้ (จักรพงษ์ นวลชื่น, 2561) ยังสอดคล้องกับ ปิยภรณ์ ชูชีพ ที่กล่าวว่าการการจัดการองค์ความรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ รูปแบบการบริหารที่ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรที่สร้างความยั่งยืนให้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน (ปิยภรณ์ ชูชีพ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางเพื่อความยั่งยืนจากกรณีศึกษาธุรกิจเกษตรขนาดกลาง จำนวน 5 บริษัท คือ 1) บริษัท คิง ฟรุทส์ จำกัด 2) บริษัท Air Orchid จำกัด 3) บริษัท ผักอร่อย จำกัด 4) บริษัท NC Coconut จำกัด และ 5) บริษัท N&N จำกัด มี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านการสร้างองค์ความรู้ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ และองค์ประกอบด้านการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชน ทั้งนี้ องค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการบริหารธุรกิจเกษตรขนาดกลางกลางให้มีความยั่งยืนได้ กล่าวคือ การสร้างองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอทั้งกับผู้บริหาร บุคลากร รวมทั้งพนักงานขององค์กรในทุกภาคส่วนถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น สามารถแข่งขันกับคู่ค้าทางธุรกิจได้อย่างมั่นคง ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก จะเห็นได้ว่าองค์กรธุรกิจที่มีระบบการบริหารงานในธุรกิจขนาดกลางจะไม่มีความซับซ้อนมาก ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรจึงเป็นเรี่ยวแรงสำคัญในการนำพาธุรกิจให้สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้ผู้นำจำเป็นต้องมีความเด็ดขาดและมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ ทั้งกับลูกค้าองค์กร คู่ค้า หรือองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นแหล่งปัจจัย แหล่งความรู้รวมถึงช่องทางในการพัฒนาธุรกิจอยู่เสมอการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้เกิดช่องทางหรือทางลัดในการพัฒนาได้เร็วกว่าช่องทางปกติ และการเสริมสร้างสัมพันธ์ชุมชนชุมชนหรือสังคมทั้งในและนอกองค์กรถือเป็นแรงสนับสนุนให้องค์กรสามารถพัฒนาได้อย่างก้าวกระโดดทั้งนี้ นอกจากจะเป็นเจ้าของทรัพยากรแล้ว ยังถือว่าเป็นแหล่งวัตถุดิบ ตลาดที่สามารถขยายธุรกิจออกไปได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะสำหนับการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้บริหารองค์กร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรศึกษาพื้นที่ของธุรกิจ ความจำเพาะเจาะจงในธุรกิจก่อนการนำรูปแบบไปใช้เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจเกษตรที่มีความหลากหลาย ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจในภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของประเทศ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอาชีวศึกษา. (2556). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจทางเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2566 จาก https://slideplayer.in.th/slide/1879327/

จักรพงษ์ นวลชื่น. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร. เรียกใช้เมื่อ 19

มีนาคม 2566 จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF

ชุติมา หวังเป็ญหมัด และธนัชชา บินดุเหล็ม. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยาการจัดการ, 1(1), 26-39.

ไชยันต์ สกุลศรีประเสริฐ. (2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. จิตวิทยาคลินิค, 44(1), 1-16.

ดวงกมล คิริยงค์. (2555). รูปแบบและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนศึกษาเฉพาะ 4 ธุรกิจ SME ที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายในรายการ SME ตีแตกเพื่อชิงรางวัลสุดยอด SME แห่งปีประจำปี 2554. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการประกอบการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปิยภรณ์ ชูชีพ. (2563). แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการสืบทอดทายาททางธุรกิจของธุรกิจครอบครัวในประเทศไทย. รังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(2), 73-94.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2562). แผนปฏิรูปประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2566 จาก https://www.senate.go.th/view/181/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81/TH-TH/

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2552 และแนวโน้มปี 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2566 จาก http://nscr.nesdc.go.th/ns/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2566 จาก https://sdgs.nesdc.go.th/

Osterwalder, A. & Pigneur, Y. (2010). Business Model Generation. New Jersey: John Wiley & Sons.

บทความวิจัย

ตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยของสังคมไทยในงานโฆษณา*

THE LOGIC OF RESIDENTIAL CONSUMPTION OF THAI SOCIETY IN ADVERTISING

หวานทิพย์ พงษ์ประพันธ์*
Waantip Pongpapan
รัฐพล ไชยรัตน์
Rattapol Chaiyarat
ทิฆัมพร เอี่ยมเรไร
Tikamporn Eiamrerai
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University, Thailand
*Corresponding author E-mail: waantipp60@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยของภาพโฆษณาในสื่อออนไลน์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ในปี 2554-2562 จากบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย 10 บริษัทที่มีชื่อเสียงและได้รับความน่าเชื่อถือในตราสินค้า การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า ภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยประเภทบ้าน ทาวน์โฮม และคอนโดมิเนียม มีนำเสนอตรรกะการบริโภคผ่านทางข้อความและภาพประกอบ ได้แก่ 1) คุณค่าการใช้สอย การนำเสนอคุณสมบัติที่อยู่อาศัยในการพักอาศัยพักผ่อนและกำบังร่างกาย 2) คุณค่าการแลกเปลี่ยนเศรษฐศาสตร์ เป็นการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจริงตามหลักเศรษฐศาสตร์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโครงการที่อยู่อาศัย 3) คุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ เป็นการแลกเปลี่ยนกันทางจินตนาการและความรู้สึกระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายผ่านทางโฆษณา 4) คุณค่าเชิงสัญญะ เป็นการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอื่นที่มีคุณค่ามากกว่าแค่การอยู่อาศัย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม เกิดจากการประกอบสร้างความหมายและคุณค่าให้กับสินค้าโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าและผู้บริโภค ทั้งนี้ในภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยมีการใช้ตรรกะการบริโภคในลักษณะที่ผสมผสานกัน โดยเนื้อหาในการโฆษณาจะเน้นจูงใจจากจุดเด่นของโครงการที่อยู่อาศัย รวมถึงเอกลักษณ์

* Received 10 May 2023; Revised 28 May 2023; Accepted 31 May 2023

และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยในงานโฆษณาที่อยู่อาศัยนั้น ตรรกะบริโภคการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นเมื่อที่อยู่อาศัยกลายเป็นสินค้าในระบบตลาด จากนั้น เมื่อที่อยู่อาศัยในฐานะที่เป็นสินค้าเข้าสู่กระบวนการโฆษณา ที่อยู่อาศัยก็จะมีคุณค่าเชิงสัญญะ และคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ด้วย

คำสำคัญ: ตรรกะการบริโภค, ที่อยู่อาศัย, การสื่อความหมาย, สื่อโฆษณาออนไลน์

Abstract

The purpose of this research article is to study the residential consumption logic of advertising images in online media. It is a qualitative research. Study from a sample of residential advertising images. Published in online media in 2011-2019 from 10 real estate developers in Thailand that are famous and have received brand credibility. The data was analyzed by using content analysis approaches. Residential advertisements for houses, townhomes, and condominiums Consumption logic is presented through text and illustrations, namely 1) The logic of use value presentation of residential properties to live in Rest and cover the body. 2) The logic of exchange value. It is an actual exchange based on economic principles between buyers and sellers of residential projects. 3) The logic of symbolic exchange value. It is an exchange of imagination and feelings between buyers and sellers through advertising. 4) The logic of sign value. It defines the quality and standard of products that are different from other products that are more valuable than just living. It's a form of social relationship. Caused by creating meaning and value for the product by linking the relationship between the product and the consumer. However, in the residential advertisements, the logic of consumption is used in a combination. The advertising content will focus on the strength of the residential project. Including the identity and credibility of the real estate developer brand. In the advertisement of the housing the trade-off consumer logic takes place when housing becomes a commodity in the market system. Then, when housing as a commodity enters the advertising process. The residence also has the logic of sign value and the logic of symbolic exchange value.

Keywords: Logics of Consumer, Residence, Signification, Online Advertising

บทนำ

ที่อยู่อาศัยไม่ได้หมายถึงแค่การอยู่อาศัยเท่านั้น (นิติ รัตนปรีชาเวช, 2561) แต่ยังบอกถึงรสนิยม สถานภาพ ตอบสนองต่อความต้องการด้านร่างกายและจิตใจด้วย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์น่าสนใจกว่าสินทรัพย์ประเภทอื่นๆ มาจากปัจจัยการขยายตัวของเมืองที่มีแนวโน้มมากขึ้น กลุ่มผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์จึงมีการใช้ช่องทางโฆษณาในการสื่อสารไปยังผู้บริโภค สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคมากและถูกนำมาใช้ในงานโฆษณาสินค้าไม่ว่าจะเป็นลักษณะภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหว ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเนื้อหา รูปภาพ เสียงหรือวิดีโอมีลักษณะเป็นสื่อที่แพร่กระจายด้วยปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม การแพร่กระจายของสื่อทำได้ง่ายขึ้นโดยเกิดจากการแบ่งปันเนื้อหา ทำให้สามารถผลิตเนื้อหาและกระจายไปยังผู้รับสารได้อย่างเสรีและด้วยการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกรวดเร็วจึงทำให้การโฆษณาในสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้ในการทำการตลาดของสินค้าประเภทที่อยู่อาศัย บริษัทต่างๆ หันมาสนใจและทำการโฆษณาบนสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น สินค้าประเภทที่อยู่อาศัยไม่ใช่เป็นเพียงแค่สินค้าธรรมดาเท่านั้น แต่เป็นสินค้าที่ถูกสร้างความหมายจากบริบททางวัฒนธรรม สังคม และผู้บริโภค ที่สำคัญคือความหมายต่างๆ เหล่านี้ได้ถูกทำให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะทางกายภาพ (Physical feature) ของสินค้าเช่นเดียวกับคุณลักษณะที่ติดตัวสินค้ามาตั้งแต่แรก เนื่องจากการโฆษณาเป็นช่องทางสำคัญในการก่อร่างและพัฒนาภาพลักษณ์ของสินค้าและตราสินค้าการโฆษณาจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการรับรู้เชิงค่านิยมของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า ฉะนั้นยิ่งการโฆษณาทำให้ผู้บริโภคเห็นถึงคุณค่าต่างๆ มากเท่าไหร่ ก็จะยิ่งทำให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจที่จะครอบครองเพื่อเป็นเจ้าของสินค้ามากขึ้นเท่านั้นโฆษณามีบทบาทหน้าที่และผลกระทบต่อตลาดในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางการตลาด การโฆษณาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานซึ่งนอกจากจะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับตราสินค้าแล้ว การโฆษณายังเป็นเครื่องมือประกอบสร้างความหมายให้กับสินค้าเพื่อโน้มน้าวใจและกระตุ้นพฤติกรรมการบริโภคด้วยเช่นกัน กลยุทธ์การโฆษณาในช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะปกติและสภาวะเศรษฐกิจเริ่มถดถอย พบว่ากลยุทธ์การโฆษณาของโครงการที่อยู่อาศัยในสภาวะปกติจะเน้นเรื่องของการสร้างยอดขายควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์ การสร้างสรรค์โฆษณาจะเป็นในลักษณะของการขายสินค้าใช้เนื้อหาเพื่อจูงใจด้านอารมณ์มากกว่าเหตุผล แต่ในช่วงที่สภาวะเศรษฐกิจเริ่มถดถอยกลยุทธ์การโฆษณาส่วนใหญ่จะเน้นการส่งเสริมด้านยอดขายมากกว่าภาพลักษณ์ ลักษณะการสร้างสรรค์งานโฆษณาจะเน้นการให้ข้อมูลเพื่อจูงใจด้านเหตุผลมากขึ้น และเป็นการขายโดยเน้นขายตัวสินค้า (hard sell) ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยนี้ซึ่งเป็นการศึกษากลยุทธ์การโฆษณาของโครงการที่อยู่อาศัยในช่วงกระตุ้นอสังหาริมทรัพย์ (พิชชา จิรเดชพิทักษ์, 2540) แม้ว่าโครงการที่อยู่อาศัยในแต่ละบริษัทจะโฆษณาเพื่อการขายโครงการที่อยู่อาศัยที่มีการ

สอดแทรกเนื้อหาแบบสร้างอารมณ์ (Soft sell) ใช้เนื้อหาแบบสร้างอารมณ์หรือการจูงใจทางด้านอารมณ์ไปกับการโฆษณาในโครงการที่อยู่อาศัยควบคู่ไปในเนื้อหาโฆษณา ปัจจุบันที่สื่อออนไลน์เป็นที่นิยมใช้ในการติดต่อสื่อสารในด้านต่างๆมากมายไม่เว้นแม้กระทั่งช่องทางในการโฆษณาขายสินค้า ทั้งนี้เมื่อการโฆษณากลายเป็นช่องทางในการประกอบสร้างความหมายซึ่งส่งผลต่อการกำหนดความเป็นจริงในสังคม ความหลากหลายตามบริบทของสังคม ความหมายเชิงสัญญะที่เชื่อมโยงผ่านทางการโฆษณา ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่างานโฆษณาที่อยู่อาศัยมีมิติที่น่าสนใจศึกษาวิเคราะห์ ในมุมของการผลิตงานโฆษณาสินค้าประเภทที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นประโยชน์ในสายงานโฆษณาที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย หรือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบเพื่อประยุกต์ใช้กับการโฆษณาสินค้าประเภทอื่นๆ ในด้านของผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจซื้อสินค้า รวมไปถึงการรู้เท่าทันสื่อจากแนวคิดตรรกะการบริโภคที่ปรากฏในสื่อโฆษณาประเภทที่อยู่อาศัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยของภาพโฆษณาในสื่อออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนในการศึกษาดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตรรกะการบริโภค แนวคิดและทฤษฎีด้านสัญญะวิทยา แนวคิดเรื่องรสนิยม แนวคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย แนวคิดการสร้างสรรค์งานโฆษณา นอกจากนี้ยังศึกษาจากแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร เก็บรวบรวมและศึกษางานวิจัย บทความ นิตยสาร บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานโฆษณาที่อยู่อาศัยและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยใช้การสุ่มคัดเลือกภาพโฆษณาจากกลุ่มตัวอย่างมาจัดหมวดหมู่ของภาพโฆษณา การคัดเลือกภาพโฆษณา โดยโครงการที่อยู่อาศัยที่ในบริบทพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ด้วยระบบภูมิศาสตร์และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเมืองหลวงของประเทศไทยจึงศึกษาลักษณะการโฆษณาที่แตกต่างตามประเภทที่อยู่อาศัยเห็นได้ชัดโดยเฉพาะประเภทคอนโดมิเนียม

ภาพที่ 1 แสดงระยะเวลาก่อตั้งบริษัทของตราสินค้าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มตัวอย่าง

จากภาพที่ 1 จากระยะการดำเนินธุรกิจที่ยาวนานนับตั้งแต่การก่อตั้งบริษัทและการสร้างความน่าเชื่อถือของตราสินค้าที่มีต่อผู้บริโภค และ ผลสำรวจ Thailand's Most Admired Brand 2015 (ปีที่ 15) ใช้วิธีการวัดจากตราสินค้าที่คนเชื่อถือมากที่สุด หมวดบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์(บ้านและคอนโด) 5 อันดับ ได้แก่ บริษัทแสนสิริ, แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์, เอพี(ไทยแลนด์), พฤกษาและควอลิตี้เฮ้าส์ ตามลำดับ และบริษัทอื่นๆของกลุ่มตัวอย่าง ติดอันดับ 1 ใน 10 ในปี 2020 -2023 ด้วยเช่นกัน (BrandAge, 2566) แหล่งข้อมูลจากภาพโฆษณาโครงการที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่าง 10 บริษัทอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย ได้แก่ แสนสิริ (Sansiri), แลนด์ แอนด์ เฮ้าส์ (Land&houses), เอพี(ไทยแลนด์) (AP Thailand), พฤกษา (Pruksa), ควอลิตี้เฮ้าส์ (Q House), เอสซี แอสเสท (SC Asset), โนเบิล(Noble), พร็อพเพอร์ตี้ เพอร์เฟ็ค (Property Perfect), อนันดา (ANANDA) และอารียา พร็อพเพอร์ตี้ (Areeya Property) จำนวนภาพโฆษณา 170 ชิ้นงานโฆษณา

ขั้นที่ 3 เก็บข้อมูลภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยของบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์โดยเลือกจากภาพโฆษณาที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ โฆษณาผ่านโปรแกรมในสื่อออนไลน์ ได้แก่ ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตราแกรม เฟสบุ๊ค และเว็บไซด์บริษัท โดยคัดเลือกภาพจากโครงการที่อยู่อาศัยในทุกโครงการที่มีการเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ที่มีการเผยแพร่โฆษณาในระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ.2554 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2562 ซึ่งจากการสำรวจจะพบว่าแต่ละ บริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ใช้โปรแกรมในสื่อออนไลน์นำเสนอภาพโฆษณาด้วยความถี่และการโฆษณาในโปรแกรมที่แตกต่างกัน ทั้งในประเภทที่อยู่อาศัยและตามช่องทางการนำเสนอโฆษณาที่อยู่อาศัยของแต่ละบริษัท เช่น บริษัท เอสซี แอสเสท มีการโฆษณาที่อยู่อาศัยประเภทภาพนิ่งในทุกโปรแกรมในสื่อออนไลน์ ในขณะที่บริษัทโนเบิล นิยมทำการโฆษณาผ่านเว็บไซด์ และเนื่องจากแต่ละบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์จะมีโครงการการก่อสร้างประเภทที่อยู่อาศัย

ที่แตกต่างกัน เช่น บริษัท อนันดา มีการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยในทำเลที่ตั้งใจกลางเมืองจึงพบภาพโฆษณาประเภทคอนโดมิเนียมมากที่สุด

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวทางการศึกษาการวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (cross-sectional study) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการศึกษาและจำแนกประเภทที่อยู่อาศัย เนื้อหาที่มีอยู่หลายประเด็นด้วยกัน โดยจัดทำตารางบันทึกข้อมูล(Coding sheet) มาใช้เป็นเครื่องมือจำแนกลักษณะภาพโฆษณาแต่ละประเภท ได้แก่ บ้านเดี่ยว ทาวน์โฮม และคอนโดมิเนียม โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลและการตรวจสอบสามเส้าด้วยการรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลโดยใช้ แนวคิดทฤษฎีตรรกะการบริโภค แนวคิดเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย แนวคิดการบริโภคเชิงสัญญะ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 5 นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตรรกะการบริโภคผ่านการนำเสนอภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยในสื่อโฆษณาออนไลน์ จากกลุ่มตัวอย่างภาพนิ่งทั้งหมด จำนวน 170 ชิ้นงาน แบ่งลักษณะการนำเสนอในภาพโฆษณา ได้แก่ บ้าน 33 ชิ้นงาน ทาวน์โฮม 25 ชิ้นงาน คอนโดมิเนียม 94 ชิ้นงาน และอื่นๆ (ส่งเสริมการตลาด) 18 ชิ้นงาน พบว่า ภาพโฆษณาที่อยู่อาศัย ประกอบด้วยส่วนที่เป็นภาพประกอบและข้อความ ส่วนของภาพประกอบ เป็นภาพเกี่ยวกับโครงการ ภาพจากสถานที่จริง หรือภาพจำลองบรรยากาศ ภาพเชิงสัญญะ ที่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบ ภาพโฆษณาที่ให้ความหมายตรง คือภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยที่มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือมีภาพส่วนประกอบของโครงการ เช่น ภาพโฆษณาที่มีองค์ประกอบเป็นภาพภายในโครงการที่อยู่อาศัย ภาพภายนอกโครงการที่อยู่อาศัย ภาพพื้นที่ส่วนกลางของโครงการที่อยู่อาศัย และส่วนของภาพเชิงสัญญะ คือ ภาพที่นอกเหนือจากภาพของส่วนประกอบของโครงการ

ตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยภาพโฆษณาพบว่า 1) คุณค่าการใช้สอย นำเสนอคุณสมบัติที่อยู่อาศัยในการพักอาศัย พักผ่อนและกำบังร่างกายโดยเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าการใช้สอย ได้แก่ เนื้อหาที่ระบุถึงพื้นที่ใช้สอย พื้นที่ส่วนกลาง และรายละเอียดให้เห็นภาพเกี่ยวกับพื้นที่ใช้สอย ภาพที่อยู่อาศัย ภาพส่วนประกอบห้องต่างๆ เช่น ห้องนั่งเล่น ห้องนอน ห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร พื้นที่จอดรถ และภาพพื้นที่ส่วนกลาง เช่น ภาพสระว่ายน้ำ ฟิตเนส สวนสาธารณะ 2) คุณค่าการแลกเปลี่ยนเศรษฐศาสตร์ เป็นการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจริงตาม

หลักเศรษฐศาสตร์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโครงการที่อยู่อาศัย เช่น ข้อมูลด้านราคาและการส่งเสริมการขาย เป็นต้น 3) คุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ เป็นการแลกเปลี่ยนกันทางจินตนาการและความรู้สึกระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายผ่านทางโฆษณา เช่น การสร้างความประทับใจโดยเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตรรกะที่ให้ความหมายหรือสัญลักษณ์แก่วัตถุหรือสินค้าเพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์กับบุคคลหรือมอบให้แก่บุคคลอื่น โดยคุณค่าข้อนี้ปรากฏในโฆษณาที่อยู่อาศัยในลักษณะการนำเสนอถึงภาพอันสื่อความหมายถึงความสัมพันธ์อันอบอุ่น ความรัก ระหว่างบุคคลภายในครอบครัว การนำเสนอวิถีชีวิตกับการอยู่อาศัยภายใต้เทคโนโลยีการปลูกสร้างที่ทันสมัย 4) คุณค่าเชิงสัญญะ เป็นการกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอื่นที่มีคุณค่ามากกว่าแค่การอยู่อาศัย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยจะเป็นการสร้างสัญญะเพื่อความแตกต่าง ไม่ได้มีพื้นฐานจากคุณค่าแท้จริงของสินค้า แต่เกิดจากการประกอบสร้างความหมายและคุณค่าให้กับสินค้าโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าและผู้บริโภค เพื่อทำให้สามารถมีความต้องการบริโภคได้ไม่สิ้นสุด โดยตรรกะข้อนี้ปรากฏในโฆษณาสินค้าประเภทที่อยู่อาศัยโดยมีลักษณะ การกำหนดแนวคิดของงานโฆษณาให้เชื่อมโยงสินค้ากับผู้บริโภค การกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอื่นที่มีคุณค่ามากกว่าแค่การอยู่อาศัย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างตรรกะการบริโภคกับส่วนของข้อความ ตรรกะการบริโภคด้านคุณค่าการใช้สอย ข้อความที่ระบุถึงพื้นที่ในการใช้สอย เช่น ขนาดของพื้นที่ใช้สอย ขนาดของพื้นที่รอบบริเวณบ้าน จำนวนชั้นของคอนโดมิเนียม จำนวนห้องของทาวน์โฮม เป็นต้น ตรรกะการบริโภคคุณค่าการแลกเปลี่ยน ข้อความที่ระบุถึง ราคาและการส่งเสริมการตลาด ตรรกะการบริโภคคุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ ข้อความที่ระบุถึง ทำเลที่ตั้งและการขนส่งสาธารณะ ที่เป็นคุณค่าเชิงนามธรรม เช่น ที่ตั้งโครงการอยู่ใจกลางเมือง ใกล้สถานีรถไฟฟ้า ใกล้ห้างสรรพสินค้าหรือโครงการที่อยู่อาศัยที่มีราคาที่สูง เป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อถึงวิถีการดำเนินชีวิตในเมืองหลวงและรสนิยมในการเลือกที่อยู่อาศัยหรือข้อความที่ระบุแนวคิดในการออกแบบหรือรูปทรง เช่น พื้นที่สีเขียวในโครงการ เป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อถึงการพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติอย่างแท้จริง และส่วนตรรกะการบริโภคคุณค่าเชิงสัญญะเกิดจากการประกอบสร้างความหมายและคุณค่าให้กับสินค้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าและผู้บริโภค แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตรรกะการบริโภคกับส่วนของข้อความ

1. ส่วนของข้อความในภาพโฆษณา คือ การให้ข้อมูลถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย นำเสนอข้อความเกี่ยวกับ จุดเด่นของโครงการ รูปแบบการใช้ชีวิต ประเภทที่อยู่อาศัย แนวคิดการออกแบบ พื้นที่ใช้สอย ทำเลที่ตั้ง คำขวัญ การเดินทาง สิ่งอำนวยความ

สะดวก ขนส่งสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวก ราคา การส่งเสริมการตลาด ชื่อโครงการและแบรนด์โครงการ

2. ส่วนที่เป็นภาพประกอบในงานโฆษณา โดยการใช้ภาพจำลอง และภาพถ่ายจากสถานที่จริง ส่วนของภาพในสื่อโฆษณาภาพนิ่ง ส่วนของภาพประกอบนี้ พบลักษณะภาพที่ให้ความหมายตรง ประกอบด้วย

2.1 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว ทาวน์โฮม และคอนโดมิเนียม ภาพในสื่อโฆษณาภาพนิ่ง มีการใช้ภาพภายในอาคารเป็นส่วนประกอบในการโฆษณา ส่วนของห้อง/มุมต่างๆในบ้าน ภาพส่วนของภายในที่อยู่อาศัย เช่น ห้องครัว ห้องนั่งเล่น ห้องนอน ห้องแต่งตัว ห้องรับประทานอาหาร ได้แก่ มุมเตรียมอาหาร ห้องทานอาหาร ห้องนั่งเล่น ห้องนอน ห้องแต่งตัว ระเบียงห้อง ภาพภายนอกอาคาร ตัวอาคาร ภาพรูปทรงอาคาร ได้แก่ การใช้ภาพโครงสร้างแบบเต็มหลัง ภาพที่จอดรถ พื้นที่สวนบริเวณบ้าน สระว่ายน้ำส่วนตัว ภาพพื้นที่ส่วนกลางของโครงการที่อยู่อาศัย ฟิตเนส สระว่ายน้ำ ส่วนกลาง สวนสาธารณะ ที่จอดรถ ทางเข้าหน้าโครงการ ส่วนกลางโครงการ ได้แก่ ทางเข้าหน้าโครงการ ห้องรับรอง ล็อบบี้ ห้องฟิตเนส สวนสาธารณะ ที่จอดรถยนต์อัตโนมัติ และสระว่ายน้ำ

2.2 ส่วนของภาพประกอบอื่นๆ หรือภาพเชิงสัญญะ คือ ภาพส่วนที่นอกเหนือจากภาพที่เป็นองค์ประกอบของโครงการที่อยู่อาศัย โดยจะนำเสนอภาพในลักษณะอื่นๆเพื่อสื่อความหมายในงานโฆษณา ตัวอย่างเช่น ใช้ภาพของชานชลาสถานีรถไฟฟ้าหรือสถานีรถไฟใต้ดิน ภาพโลโก้ของสถานีรถไฟฟ้าหรือสถานีรถไฟใต้ดิน เพื่อสื่อความหมายถึงการเดินทางที่สะดวก ทำเลที่อยู่ใจกลางเมือง ภาพโลโก้ของบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโลโก้บริษัท ในรูปแบบที่สามารถมองเห็น ในโฆษณาเหล่านี้จะบ่งบอกถึงความเป็น “branded" ในเนื้อหาของป้ายโฆษณา ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการโฆษณาการตลาดชั้นเชิงหรือการเพิ่มค่าวาทกรรมขององค์กรกับเนื้อหาโฆษณา บ่งบอกถึงความเป็นเจ้าของอาศัยอยู่ในวัฒนธรรมสินค้า อำนาจทุนนิยมในเนื้อหาโฆษณาสะท้อนให้เห็นว่าแต่ละบริษัทมีการฝังตัวในการก่อสร้างความเป็นจริงทางสังคมและยกระดับตัวเองให้เป็นสถาบันที่โดดเด่น ภาพผู้คนวัยต่าง ๆ หรือภาพสมาชิกในครอบครัว เพื่อสื่อความถึง ประเภทของที่อยู่อาศัย ภาพประกอบการส่งเสริมการตลาด เช่น รถยนต์ ,เครื่องใช้ไฟฟ้า, โทรศัพท์ , ทองคำฯ ภาพประกอบในอิริยาบถต่าง ๆ เช่น เล่นดนตรี ภาพสัตว์เลี้ยง

อภิปรายผล

การบริโภคเชิงสัญญะเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญของสังคมการบริโภค เป็นสิ่งที่ปรากฏในงานโฆษณาที่อยู่อาศัย สังคมการบริโภคนั้นคุณค่าการใช้สอยถูกทำให้ลดบทบาท โดยงานโฆษณาที่นำเสนอต่อผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับคุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์และ

คุณค่าเชิงสัญญะเป็นคุณค่าหลัก (สุภางค์ จันทวานิช, 2557) ซึ่งประเด็นการโฆษณาจะเน้นที่เรื่องภาพลักษณ์และความแตกต่างที่ทำให้ผู้บริโภคทำการบริโภคบ้านในฐานะที่เป็นสินค้าที่แสดงสัญญะ มากกว่าการบริโภคเพื่อวัตถุประสงค์ในการเป็นที่พักอาศัยอย่างแท้จริง ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่กระบวนการผลิตเป็นการผลิตในลักษณะ “จำนวนมาก” (Mass production) ทำให้สินค้าที่ได้มีลักษณะคล้ายคลึงกันในประเด็นหลัก ผนวกกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ล้นตลาด การโฆษณาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ผลิตนำมาใช้เพื่อเป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้บริโภคให้เกิดความต้องการซื้อสินค้า ทั้งนี้การพิจารณาเรื่องการบริโภคสินค้าประเภทที่อยู่อาศัย นอกจากการมองว่าเป็นการเป็นที่พักอาศัยแล้วยังต้องมองไปสู่การเป็นวัตถุที่ทำการสื่อสารกันในสังคมซึ่งในงานวิจัยนี้พิจารณาจากโฆษณาที่อยู่อาศัย เมื่อการโฆษณาถูกใช้เป็นเครื่องมือที่ผู้ผลิตสร้างให้เกิดความแตกต่างให้กับสินค้าบ้านในเรื่องของการมีความหมายทางสังคม โดยการสร้างความหมายแฝงผ่านทางสารโฆษณาไปสู่การรับรู้ของผู้บริโภค และถือเป็นคุณค่าเพิ่มที่งานโฆษณาได้สร้างให้กับสินค้า ยุคที่สังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ผู้บริโภคถูกครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยมทำให้การบริโภคที่คำนึงถึงหน้าที่เบื้องต้นได้ถูกแปรเปลี่ยนไป การบริโภคเพื่อแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกคำนึงถึงมากกว่า ซึ่งถือเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาในสังคมที่คุณค่าเชิงสัญญะและคุณค่าการแลกเปลี่ยนทางสัญลักษณ์มีเหนือคุณค่าดั้งเดิมบ้านจึงเป็นสินค้าที่มีหลากหลายมิติและมิติที่สำคัญคือมิติทางวัฒนธรรมและการใช้วัตถุเพื่อเป็นเครื่องมือที่ทำการสื่อสารไปยังบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เพื่ออรรถประโยชน์จากตัววัตถุเอง สภาวะแวดล้อมเป็นส่วนที่สร้างความหมายใหม่ให้กับวัตถุโดยผ่านทางความแตกต่างและความสัมพันธ์ภายในสังคมเดียวกัน โดยที่บริบททางสังคมจะเป็นตัวกำหนดความหมายใหม่ให้กับวัตถุ (ปัทมวรรณ เนตรพุกกณะ, 2539) สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะศึกษาจากงานโฆษณาที่อยู่อาศัยที่ปรากฏในสื่อภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยการนำเอาแนวคิดเรื่องตรรกวิทยาการบริโภคของโบดริยาร์ดมาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์ เนื่องจาก ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ที่กระบวนการผลิตเป็นการผลิตในลักษณะ จำนวนมาก (mass production) ทำให้สินค้าที่ได้มีลักษณะคล้ายคลึงกันในประเด็นหลัก ผนวกกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อยู่ในภาวะที่ล้นตลาด การโฆษณา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้ผลิตนำมาใช้เพื่อเป็นการโน้มน้าวจิตใจของผู้บริโภค ซึ่งในการวิจัยในครั้งนี้วิเคราะห์การโฆษณาจากการให้ข้อมูลข่าวสารของผู้ผลิตซึ่งในทางทฤษฎีก็คือการสร้างอุปสงค์ให้กับผู้บริโภค โดยการสร้างให้เกิดความแตกต่างกับตัวสินค้าและก่อให้เกิดการรับรู้ในจิตใจของผู้บริโภค ซึ่งการโฆษณาใช้เป็นเครื่องมือที่ผู้ผลิตสร้างให้เกิดความแตกต่างให้กับสินค้าที่อยู่อาศัยในเรื่องของการมีความหมายทางสังคม โดยการสร้างความหมายแฝงผ่านทางสารโฆษณาไปสู่การรับรู้ การพิจารณาเรื่องการบริโภคที่อยู่อาศัยจึงต้องมองให้เลยไปจากในฐานะที่เป็นที่อยู่อาศัยเบื้องต้นไปสู่การเป็นวัตถุที่เป็นสิ่งที่ทำการสื่อสารกันทางสังคม ใน

การแสดงความแตกต่างหรูหรา (Dimitri Mortelmans, 2014) ซึ่งเป็นมิติในเรื่องของการมีความหมายทางสังคม (Social meaning) เพิ่มสูงขึ้นเกินกว่าหน้าที่การใช้งานโดยตรงของบ้าน จากการเป็นสินค้าที่ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของหน้าที่การใช้งานโดยตรงของบ้าน แต่มิติทางวัฒนธรรมอันได้แก่แบบแผนการบริโภคนั้นได้ส่งให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมากมาย ซึ่งบริบททางสังคมจะเป็นตัวที่กำหนดความหมายใหม่ให้กับวัตถุในเรื่องของการตีความหมายทางสังคมและเพื่อที่จะเข้าใจอย่างชัดเจนถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน ขยายมุมมองสู่มิติทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ตรรกะการบริโภคสินค้าที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน พบสัดส่วนการบริโภคมูลค่าเชิงสัญญะมากที่สุด และมีแนวโน้มว่าการบริโภคสัญญะจะมีความซับซ้อนมากขึ้น สัญญะมีความทับซ้อนปรากฏในตรรกะการบริโภคอื่นๆด้วยเช่นกัน การตีความโฆษณาที่อยู่อาศัยในฐานะที่เป็นสินค้าเข้าสู่กระบวนการโฆษณาแล้วก็จะมีคุณค่าเชิงสัญญะและคุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ด้วยและการบริโภคสินค้าประเภทที่อยู่อาศัยนั้นเป็นไปเพื่อการบริโภคมูลค่าเชิงสัญญะด้วยเช่นกัน คุณค่าในการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นเมื่อบ้านกลายเป็นสินค้าในระบบตลาด จากนั้นเมื่อบ้านในฐานะที่เป็นสินค้าเข้าสู่กระบวนการโฆษณาบ้านก็จะมีคุณค่าเชิงสัญญะและคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ด้วย เช่น เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยและวิถีชีวิตที่หรูหราของผู้มีรายได้สูง คุณค่าเหล่านี้เป็น "คุณค่าที่เพิ่มขึ้น" ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีความสำคัญมากกว่าคุณค่าเชิงอรรถประโยชน์ อันเป็นคุณประโยชน์ตามหน้าที่แท้จริงของบ้าน ทั้งนี้ผู้บริโภคที่นอกจากจะสนใจเรื่องคุณภาพของสินค้าแล้ว ยังสนใจสัญญะหรือภาพลักษณ์ของการได้ครอบครองที่อยู่อาศัย ซึ่งกระบวนการสื่อความหมายของสัญญะเหล่านี้ นอกจากจะสร้างผ่านข้อความโฆษณาซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านวัจนภาษาแล้ว ยังต้องอาศัยองค์ประกอบด้านของอวัจนภาษา เช่น ภาพประกอบ ผู้แสดง แสงและสี ตลอดจนบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์เป็นส่วนเสริมด้วย สัญญะในโฆษณาที่อยู่อาศัยเป็นสัญญะในความหมายทางบวก (ณัฐวิภา สินสุวรรณ, 2553) ได้แก่ ความหรูหรา ความเป็นครอบครัว ความสำเร็จ ความรัก มิตรภาพ ซึ่งจากการศึกษาตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยในภาพโฆษณา ที่อยู่อาศัยแต่ละประเภท อันได้แก่ บ้านเดี่ยว ทาวน์โฮมและคอนโดมิเนียม มีลักษณะการนำเสนอเพื่อจูงใจผู้บริโภคตามลักษณะเด่นของประเภทหรือโครงการที่อยู่อาศัย สินค้าประเภทที่อยู่อาศัยแม้จะเป็นสินค้าที่มีราคาสูงภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนไป ความต้องการที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน อาจไม่ใช่เพื่อการอยู่อาศัยเพียงเท่านั้นจากประโยชน์ที่ไว้พักพิงเพื่อพักอาศัยกลายเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน รวมถึงกลายเป็นการบริโภคสัญญะในตัวสินค้าที่อยู่อาศัย ทุกวันนี้ประสบการณ์ของมนุษย์ล้วนซึมซับเอาความคิด โลกทัศน์สู่โลกเสมือนจริงของการโฆษณา (Baudrillard, J., & Glaser, S. F., 1994) ซึ่งหมายความว่า มนุษย์เราอาจไม่ได้สัมผัสกับวัตถุหรือสินค้าที่เป็นของจริงอีกต่อไปแล้ว แต่โฆษณาได้ผันเปลี่ยนให้มูลค่าเชิงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ กลายเป็นเพียงภาพตัวแทนของประโยชน์ใช้สอย เมื่อการรับรู้ที่

เปลี่ยนไปทำให้ความจริงถูกสร้างขึ้นมาใหม่กลายเป็นความจริงเสมือนเข้าสู่สภาวะที่เรียกว่าสภาวะเกินจริง(Hyperreality) เป็นการอธิบายถึงสภาวะที่มนุษย์เราไม่สามารถแยกแยะโลกความจริงกับโลกเสมือนหรือโลกแฟนตาซีได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) ในโลกสมัยใหม่คำนี้หมายถึง การที่จิตของเราให้ความหมายของคำว่าจริงนั้นคืออะไร ซึ่งบางที่อาจเป็นความจริงที่มีสื่อเป็นตัวดัดแปลงรูปร่างและกลั่นกลองเหตุการณ์หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น Hyperreality เป็นความจริงที่ไม่มีอยู่จริง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นความจริงที่ถูกจำลองขึ้นมานั่นเอง Hyperreality หรือ“สภาวะล้ำจริง” นั้นมาจากแนวคิดสัญวิทยาและแนวคิดหลังสมัยใหม่ อธิบายถึงการที่จิตสำนึกของคนเราอยู่ในสภาพไม่สามารถแยกแยะโลกความจริงกับโลกแฟนตาซีได้ โดยเฉพาะในภาวะหลังสมัยใหม่ คำว่า Hyperreality จึงหมายถึงวิธีการที่จิตสำนึกของเราเป็นผู้ให้ความหมายว่าอะไรคือ “ความจริง”ภายในโลกที่มีสื่อมากมายหลายระดับคอยดัดแปลงรูปร่างและกลั่นกรองเหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริง Hyperreality นั้น เป็นการจำลองบางสิ่ง ที่ไม่เคยมีอยู่จริง” สิ่งที่ถูกมีส่วนกำหนดให้เรารู้สึกว่า “สิ่งนั้นเป็นความจริง” กลับกลายเป็น “สื่อ” ที่มนุษย์สร้างขึ้นเองทั้งนั้น ทั้งนี้โบดริยาร์ดเสนอว่าในโลกยุคปัจจุบันนั้น “ความจริง”ไม่ใช่สิ่งสำคัญลำดับแรกอีกต่อไปเพราะ “มนุษย์สมัยใหม่ไม่สามารถบอกได้ว่าความจริงคืออะไร เพราะเขาได้หลงเข้าไปในโลกแห่ง “simulacra”นั่นคือภาพและสัญลักษณ์ได้สร้างและนำเสนอว่าเป็น“ความจริง”โดยสื่อมวลชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2542) ซึ่งโฆษณาที่อยู่อาศัยในภาพยนตร์โฆษณาจะเห็นถึงลักษณะการใช้ภาพจำลอง ภาพนิมิตและสภาวะล้ำจริงในงานโฆษณาได้ชัดเจน สำหรับในภาพโฆษณาจะพบมากในส่วนของภาพประกอบและข้อความโฆษณาที่มีคำว่า “สไตล์” ทั้งนี้ข้อความและภาพประกอบสไตล์ของที่อยู่อาศัย เป็นการแสดงถึงการจำลองออกมาเท่านั้น ในสื่อโฆษณาที่อยู่อาศัยในสื่อโฆษณาออนไลน์นั้น กลยุทธ์การโฆษณาพื้นที่โครงการ ก่อสร้างที่อยู่อาศัย ส่วนที่เป็นภาพนิ่งจะมีการใช้ภาพจริงจากโครงการก่อสร้างและภาพจำลองบรรยากาศโครงการ งานโฆษณาคอนโดมิเนียม มีเป้าหมายหลักคือ การสร้างภาพลักษณ์เพื่อกระตุ้นยอดขายโดยการสร้างเหตุการณ์เทียมเป็นสร้างสภาวะจำลอง เนื่องจากธรรมชาติของสินค้าที่ยังไม่มีการก่อสร้างจริงทั้งหมดก่อนเปิดขาย (อวยชัย หาญทวีทอง, 2538) การสร้างสภาวะจำลอง แบ่งออกเป็น สองแบบ คือการจำลองทั้งหมดในกรณีที่ยังไม่มีการก่อสร้าง และกึ่งจริงกึ่งจำลองในกรณีที่มีการก่อสร้างอยู่บ้าง และปัจจัยสำคัญในการใช้และสร้างเหตุการณ์เทียม ได้แก่ ตัวสินค้า กลุ่มเป้าหมาย เจ้าของโครงการรวมทั้งนักโฆษณา และประเภทของสื่อโฆษณา (ภาณิณ สงฆ์ประชา, 2548) รูปแบบโฆษณามีลักษณะเป็นแก่นสาร โฆษณาเพื่อส่งเสริมการขาย โฆษณาเชิงกลยุทธ์ โฆษณาโดยยั่วยวนให้ติดตาม และโฆษณาแอบแฝง รูปแบบโฆษณาแบ่งเป็น โฆษณาที่ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งประกอบด้วย ภาพรูปแบบบ้าน ภาพการตกแต่งภายใน ภาพบรรยากาศในโครงการ และโฆษณาที่ไม่ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย ภาพที่สื่อถึงทำเลที่ตั้ง สื่อถึงความน่าเชื่อถือ

ของโครงการ สื่อถึงการส่งเสริมการขายและสื่อถึงการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ ในส่วนการรับรู้และการจดจำของผู้ซื้อและอยู่อาศัยในโครงการฯ พบว่า ผู้ซื้อและอยู่อาศัยในแต่ละโครงการสามารถจดจำรูปแบบสถาปัตยกรรมในโครงการได้ สิ่งที่มีผลต่อการรับรู้และจดจำโครงการได้มากที่สุด คือรูปทรงบ้าน ในส่วนประสิทธิภาพการรับรู้และจดจำโครงการได้จากการโฆษณาที่ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมได้ดีกว่าโฆษณาที่ไม่ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรม การโฆษณาที่อยู่อาศัยเป็นการทำโฆษณาเพื่อขายสินค้าจริงหรือโครงการจะก่อสร้างแล้วเสร็จ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตรรกะการบริโภคนำเสนอเนื้อหาสารเกี่ยวกับตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัย เพื่อสื่อสารไปยังผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้า ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยระหว่างผู้ผลิตสื่อโฆษณาและผู้บริโภค

ตรรกะการบริโภค	เนื้อหาสารในสื่อโฆษณาที่อยู่อาศัย	ความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้บริโภค
1. การใช้สอย	นำเสนอพื้นที่ใช้สอยและบริการส่วนต่างๆ ที่บริษัทจะให้แก่ผู้บริโภค	ซื้อเพื่ออยู่อาศัย เพื่อเก็งกำไร เพื่อลงทุน
2. การแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์	การนำเสนอราคา โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การใช้เครื่องหมาย “X” ราคา 1.6x , ใช้คำว่า “ราคาเพียง” “ราคาเริ่มต้น” “ราคาเดียว” และเสนอโปรโมชั่น เช่น ฟรี , แถม	ราคาที่ซื้อขายในการท้องตลาด ที่สอดคล้องกับความต้องรวมถึงโปรโมชั่นที่ตอบสนองต่อความต้องการ
3. การแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์	สร้างความน่าเชื่อถือในส่วนของโครงการรวมไปถึงตราสินค้าของบริษัทและเนื้อหาที่สื่อถึงความหมายในเชิงบวก เช่น ความผูกพัน ความอบอุ่น ความมั่นคง ความสำเร็จ ความรัก	ที่อยู่อาศัยเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน สามารถส่งต่อเป็นมรดกให้ทายาทต่อไป เป็นคุณค่าทางจิตใจ หรือการมีที่อยู่อาศัยเป็นบ้านหลังแรกเป็นของขวัญในการสร้างชีวิตคู่เป็นคุณค่าที่ประเมินไม่ได้
4. เชิงสัญญะ	การสร้างความน่าเชื่อถือหรือสร้างอัตลักษณ์ของโครงการที่อยู่อาศัยรวมไปถึงตราสินค้าของบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์	การมีอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยหลังที่ 2 ขึ้นไปที่ผู้บริโภคแสดงถึงความสำเร็จหรือการมีวิสัยทัศน์ในการเป็นนักลงทุน เป็นต้น , การอยู่อาศัยในโครงการอสังหาริมทรัพย์ที่มีชื่อเสียง ,การเลือกรูปแบบการอยู่อาศัยที่บ่งบอกรูปแบบการใช้ชีวิต

จากตารางที่ 1 แสดงถึงตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยระหว่างผู้ผลิตสื่อโฆษณาและผู้บริโภค เมื่อผู้ผลิตสื่อโฆษณานำเสนอเนื้อหาสารตรรกะการบริโภคในสื่อโฆษณาเพื่อส่งสารไปยังผู้บริโภคเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคตามแต่ละปัจเจกบุคคล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาตรรกะการบริโภคที่อยู่อาศัยจากภาพโฆษณาในกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดขึ้นมาของระบบโครงสร้างที่ให้ความหมายระดับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุซึ่งตรรกะการบริโภค ประกอบด้วยความหมาย 4 ประการ นั่นคือ *คุณค่าการใช้สอย* เป็นคุณค่าที่แท้จริงที่ผู้ซื้อจะได้รับอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริโภคที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เป็นตรรกะด้านอรรถประโยชน์ที่นำวัตถุมาใช้ในแง่เครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งในงานโฆษณาที่อยู่อาศัย คือการนำเสนอคุณสมบัติที่อยู่อาศัยในการพักอาศัย กำบังร่างกาย รูปแบบประเภทของที่อยู่อาศัย เทคโนโลยีการก่อสร้าง รูปทรงการออกแบบอาคาร *คุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์* เป็นตรรกวิทยาเชิงเปรียบเทียบเชิงการตลาดที่นำวัตถุไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งอื่นๆ เป็นการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจริงตามหลักเศรษฐศาสตร์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายโครงการที่อยู่อาศัย ภาพโฆษณานำเสนอเรื่องของราคา การส่งเสริมการขาย การเสนอสิทธิพิเศษ หรือการลดแลก แจก แถม *คุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์* มักอยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค เป็นตรรกะที่มีพื้นฐานมาจากคุณค่าที่แท้จริงของสินค้า มูลค่าของการแลกเปลี่ยนมักจะเป็นนามธรรมและใช้ได้ทั่วไป เป็นการแลกเปลี่ยนกันทางจินตนาการและความรู้สึกระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายผ่านทางโฆษณา การสร้างความประทับใจโดยเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกันและเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยลักษณะการนำเสนอภาพโฆษณาที่สื่อถึงความรัก ความสัมพันธ์อันอบอุ่น ปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน *คุณค่าเชิงสัญญะ* เป็นคุณค่าที่สร้างเพื่อการบริโภคทางจิตวิทยาหรือทางจิตใจ ภาพโฆษณานำเสนอความทันสมัยของงานระบบการก่อสร้าง อัตลักษณ์ของบริษัท แนวคิดโครงการโดยเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโครงการที่อยู่อาศัยกับผู้บริโภค การกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอื่นที่มีคุณค่ามากกว่าแค่การอยู่อาศัย คุณค่าเชิงสัญญะเป็นตรรกะที่ไม่ได้มีพื้นฐานจากคุณค่าแท้จริงของสินค้า แต่เกิดจากการประกอบสร้างความหมายและคุณค่าเพื่อทำให้สามารถมีความต้องการบริโภคได้ไม่สิ้นสุด ทั้งนี้ในภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยในสื่อออนไลน์พบลักษณะตรรกะการบริโภคที่บรรจุอยู่ในเนื้อหาส่วนต่างๆ ของภาพประกอบและข้อความแทบทั้งสิ้น การให้ความหมายสินค้าในงานโฆษณาคือการที่ผู้สร้างงานโฆษณาพยายามดึงเอาความหมายต่างๆที่ปรากฏในภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยโดยใช้จุดเด่นของสินค้าออกมาสร้างความหมายทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจสินค้าที่โฆษณา โดยสามารถแยกเป็น 2 ประเด็น คือ เน้นจุดเด่นการสร้างภาพลักษณ์ของบริษัทผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์และเน้นจุดเด่นโครงการที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทโดยที่อยู่อาศัยไม่ว่าจะเป็นประเภทใดต่างก็มีคุณประโยชน์ในการใช้สอยใกล้เคียงกัน การออกแบบที่อยู่อาศัยให้มีความแตกต่างโดดเด่น ทำให้สินค้ามีความหลากหลายถือเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมบริโภคนิยมในปัจจุบัน ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวและทาวน์โฮมนำเสนอจุดเด่นด้านพื้นที่ใช้สอยและการออกแบบ

รูปทรงภายนอก ในขณะที่คอนโดมิเนียมจะเน้นการโฆษณาจุดเด่นที่การตกแต่งภายในและทำเลที่ตั้ง โดยรูปแบบที่อยู่อาศัยมีผลต่อการตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคในผ่านกระบวนการสร้าง การใช้ภาพลักษณ์ วิถีชีวิต รสนิยม ทำเลที่ตั้ง มาเป็นส่วนที่สร้างความแตกต่างให้กับผู้บริโภค เนื่องจากรูปแบบเป็นส่วนที่สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าประเภทที่อยู่อาศัยโดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ในยุคที่สังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ผู้บริโภคถูกครอบงำด้วยสังคมบริโภคนิยม การบริโภคเพื่อแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมกลับกลายเป็นสิ่งที่ถูกคำนึงถึงมากกว่าหน้าที่เบื้องต้น เกิดเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาในสังคมที่คุณค่าเชิงสัญญะและคุณค่าการแลกเปลี่ยนทางสัญลักษณ์มีเหนือคุณค่าดั้งเดิม ที่อยู่อาศัยเป็นสินค้าที่มีมิติทางวัฒนธรรมและการใช้วัตถุเพื่อเป็นเครื่องมือที่ทำการสื่อสารไปยังบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เพื่ออรรถประโยชน์จากตัววัตถุเอง สภาวะแวดล้อมเป็นส่วนที่สร้างความหมายใหม่ให้กับวัตถุโดยผ่านความแตกต่างและความสัมพันธ์ภายในสังคมเดียวกัน โดยที่บริบททางสังคมจะเป็นตัวกำหนดความหมายใหม่ให้กับวัตถุ วัฒนธรรมการบริโภคสัญญะในสังคมไทยได้รับอิทธิพลมาจากการโฆษณา และการสร้างภาพลักษณ์เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นถึงการพัฒนาของตลาดรูปแบบใหม่ และการขยายตัวของวัฒนธรรมการบริโภค ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่แตกสาขาออกมาจากความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมการบริโภค มุมมองหลักคือการขยายตัวในระบบทุนนิยม การผลิตสินค้าก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของวัฒนธรรมทางวัตถุ ในรูปของการซื้อและการบริโภค ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะเด่นของกิจกรรมการพักผ่อนและการบริโภคในสังคมร่วมสมัยของชาวตะวันตก สินค้าที่แสดงถึงสัมพันธ์ทางด้านสังคมโดยที่ความพึงพอใจและสถานภาพขึ้นอยู่กับการโอ้อวด และการรักษาไว้ซึ่งความแตกต่างที่เน้นถึงการใช้สินค้าของบุคคลเพื่อที่จะสร้างพันธะและสถานะทางสังคม ในด้านของอารมณ์ความเพ้อฝัน ความปรารถนา ซึ่งได้สร้างภาพลักษณ์ของวัฒนธรรมการบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริโภคที่ได้ก่อให้เกิดในหลายๆรูปแบบ วัฒนธรรมการบริโภคนี้จึงปรากฏอยู่ในการโฆษณา ทำให้เกิดการขยายตัวของระบบทุนนิยมและการเพิ่มขึ้นของวัฒนธรรมทางวัตถุซึ่งไม่ใช่เพียงแต่สินค้าประเภทที่อยู่อาศัยเท่านั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตรรกะการบริโภคที่ตัวสารหรือเนื้อหาในภาพโฆษณาที่อยู่อาศัยในบริบทพื้นที่ตั้งโครงการที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทั้งนี้ยังมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อจะได้เห็นลักษณะของคุณค่าของงานโฆษณาว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาไปงานโฆษณาสินค้าประเภทอื่นๆ ศึกษาจากผู้บริโภคหรือศึกษาในบริบทพื้นที่แตกต่างกันออกไป เพื่อจะได้เห็นถึงลักษณะของตรรกะการบริโภคที่หลากหลายมากขึ้นในกระบวนการสื่อสาร

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การสื่อความหมายปรัชญาการอยู่อาศัยยุคใหม่ในสื่อโฆษณาออนไลน์”

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอดิสันเพรส โพรดักส์ จำกัด.

กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

ณัฐวิภา สินสุวรรณ. (2553). การวิเคราะห์ตัวบทและการถอดรหัสความหมายเชิงสัญญะของโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์เคหพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเคหะการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิติ รัตนปรีชาเวช. (2561). หลักการและแนวคิดในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัทมวรรณ เนตรพุกกณะ. (2539). การวิเคราะห์ที่อยู่อาศัยในเชิงเศรษฐกิจสังคมโดยการใช้สื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิชชา จิรเดชพิทักษ์. (2540). กลยุทธ์การโฆษณาของโครงการที่อยู่อาศัยในสภาวะเศรษฐกิจปกติและในสภาวะเศรษฐกิจถดถอย. ใน วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาณิณ สงฆ์ประชา. (2548). ประสิทธิภาพของการสื่อสารโดยใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมในสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์. ใน วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). ทฤษฎีสังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อวยชัย หาญทวีทอง. (2538). กลยุทธ์การสร้างเหตุการณ์เทียมในสื่อโฆษณาที่อยู่อาศัยแบบคอนโดมิเนียม. ใน วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Baudrillard, J., & Glaser, S. F. (1994). Simulacrum and Simulation. Retrieved February 18, 2022, from https://cognitive-liberty.online/simulacra-and-simulation-jean-baudrillard-1994/

BrandAge. (2566). Thailand's Most Admired Brand 2015. Retrieved May 17, 2023, from https://web.facebook.com/brandageonline/photos/a.466989453828/10153181299493829/?type=3&_rdc=1&_rdr

Dimitri Mortelmans. (2014). Measuring the luxurious in advertisements: On the popularization of the luxury perfume Market. Semiotica, 199(2014), 193-217.

บทความวิจัย

การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก*

COMMUNICATION OF POLICY AND OPERATIONS FOR ENHANCING WORK QUALITY AS WELL AS AND LIFT QUALITY OF EMPLOYEES 'S IN CERAMIC FACTORIES

ลีโอ กรรณสูต*
Leo Karnasuta*
สุภาภรณ์ ศรีดี
Supaporn Sridee
หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล
Hareutai Panyarvuttakul
เสนีย์ คำสุข
Senee Comsook
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
*Corresponding author E-mail: lkarnasuta@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงาน 2) การสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรม และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน จากจังหวัดสระบุรีและจังหวัดราชบุรี คือ กลุ่มตัวแทนผู้บริหารจากบริษัทกลุ่มเซรามิก กลุ่มตัวแทนพนักงานจากบริษัทกลุ่มเซรามิก แรงงานจังหวัดสระบุรี แรงงานจังหวัดราชบุรี ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดสระบุรี ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดราชบุรี ตัวแทนสำนักงานเทศบาลจังหวัดสระบุรี ตัวแทนสำนักงานเทศบาลจังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพ

* Received 2 May 2023; Revised 28 May 2023; Accepted 30 May 2023

ชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก มีการกำหนดมาตรฐานการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการคุ้มครองแรงงานในโรงงานให้มีประสิทธิภาพ 2) กลุ่มตัวแทนภาครัฐ-แรงงานจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาล ร่วมวางแผนการสื่อสารเพื่อขอความคิดเห็นในการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารเพื่อเพิ่มคุณภาพงาน 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการบิดเบือนข้อมูลการสื่อสารที่อาจเกิดขึ้นจากพนักงาน ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: การสื่อสารนโยบาย, การเพิ่มคุณภาพงานคุณภาพชีวิตของพนักงาน, โรงงานกลุ่มเซรามิก

Abstract

this research article The objectives were to study 1) Communication of policies and operations 2) Communication to create knowledge and understanding attitudes and behaviors, and 3) guidelines for the development of policy communication and operations to create knowledge and understanding Attitudes and Behaviors to Improve work quality as well as lift quality of employees 's in ceramic factories,purposive sampling 20 key informants from Saraburi and Ratchaburi provinces were executive representatives from ceramic companies. A group of employee representatives from ceramic companies Saraburi province workers Ratchaburi province workers representative of the local government organization (LAO) Saraburi province representative of the local government organization (LAO) Ratchaburi province representative of Saraburi Municipality Office representative of Ratchaburi Municipality Office. The research tool was a structured interview, use the in-depth interview method and analyze the data by forming conclusions The research findings were as follows: 1) Communication of policies and operations to increase the quality of work and the quality of life of ceramic factory employees. There is a standard for the quality of life of employees. Local government organizations participate in driving the mission of labor protection in factories to be effective. 2) Representative groups of government-provincial labor Local administrative organizations and municipalities jointly plan communications to ask for opinions in the survey of attitudes and communication behaviors via

online social networks. 3) Guidelines for the development of policy communication and operations to create knowledge and understanding. Attitudes and Behaviors to Improve Work Quality and Quality of Life of Ceramic Factory Employees Communication spolicies should be developed to prevent potential isrepresentation of communications by employees. Should develop a communication policy to find accurate information.

Keywords: Communication Policy, Enhancing Work Quality as Well as Lift Quality of Employees's, Ceramic Factories

บทนำ

การสื่อสารในองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรและช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้รับทราบกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย การสื่อสารภายในองค์กร คือ เครื่องสร้างความเข้าใจ และสร้างวัฒนธรรมตลอดจนสามารถสร้างความมั่นคง ให้กับองค์กรนั้น ๆ เป็นศูนย์รวมให้องค์กรนั้น ๆ ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิผล โดยผู้ใช้จะต้องเข้าใจและเข้าถึงกระบวนการสื่อสารเป็นอย่างดี เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลในองค์กร มีลักษณะเป็นเครือข่าย (Network) ซึ่งกระทำได้โดยใช้เครื่องมือในการสื่อความหมายด้วยการพูด การเขียน การใช้สัญลักษณ์ เพื่อให้ผู้อื่นรับทราบ (Zaramba, 2003) การสื่อสารระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อการดำเนินงานในเชิงบวก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ องค์กรควรมุ่งมั่นที่จะตอบสนองความคาดหวังของพนักงานโดยใช้แรงงานสัมพันธ์ที่ดี (Thomas, K. , 2016) พนักงานจะได้รับข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของบริษัทผ่านสหภาพแรงงานหรือตัวแทนลูกจ้าง ซึ่งสามารถสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีตัวแทนลูกจ้างเพื่อการสร้างแรงงานสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในสถานประกอบกิจการนั่นเอง (Emily, A. & Jacob, O., 2014)

การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง จึงถือเป็นกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์กรในการประสานความเข้าใจระหว่างคน กลุ่ม และองค์กร ช่วยให้เกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์กรร่วมกัน การสื่อสารภายในองค์กรจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง (Ferreira, M., 2006) คุณภาพชีวิตในการทำงาน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะโดยการศึกษา ฝึกอบรมหรือการพัฒนาต่างเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานให้สูงขึ้น (สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน), 2565)

เนื่องจากอุตสาหกรรมเซรามิกเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ จำนวน 5 ประเภท ได้แก่ กระเบื้องเซรามิกเครื่องสุขภัณฑ์ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร กลุ่มของที่ระลึกและลูกถ้วยไฟฟ้า อุตสาหกรรมเซรามิกซึ่งได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นอุตสาหกรรมผลิตเพื่อส่งออก โดยมีสถิติการส่งออกผลิตภัณฑ์เซรามิกปี 2560 มีมูลค่าส่งออกรวม 26,720 ล้านบาท ปี 2561 มีมูลค่าส่งออก 27,234 ล้านบาท และถ้าดูเปรียบเทียบมูลค่าส่งออกรวมช่วงเดือนมกราคม - สิงหาคม 2561 มีมูลค่ารวม 18,341.91 ล้านบาท เปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันปี 2562 มูลค่ารวมอยู่ที่ 18,746.84 ล้านบาท ส่วนสถิติการนำเข้าปี 2560 มีมูลค่าการนำเข้าที่ 24,824 ล้านบาท ปี 2561 มีมูลค่า 23,938 ล้านบาท และในช่วง เดือนมกราคม -สิงหาคม 2561 มีมูลค่ารวม 15,538.93 ล้านบาท เปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันปี 2562 มูลค่ารวมอยู่ที่ 14,329.75 ล้านบาท ถ้าเปรียบเทียบกับการส่งออกรวมอุตสาหกรรมเซรามิกในอดีตที่มีมูลค่าสูงกว่า 30,000 ล้านบาทต่อปี (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563)

ปัจจุบันยังพบปัญหาด้านแรงงานสัมพันธ์ที่เกิดจากการขัดแย้งในด้านการสื่อสาร การรับข่าวสารที่ไม่ถูกต้องคลาดเคลื่อน การใช้ภาษาไม่เหมาะสมกับลูกจ้าง รวมทั้งความขัดแย้งกันใน ข้อเท็จจริงของการทำธุรกิจที่ผู้บริหารมีเป้าหมายในการแสวงหาผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มอง พนักงานหรือลูกจ้างเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนของธนาคาร ทำให้มีผลต่อสวัสดิการและรายได้ของพนักงานในทางตรงข้ามพนักงานมองตนว่าเป็นส่วนในความสำเร็จของธนาคารมากกว่าที่จะเป็นต้นทุนของธนาคาร จึงเห็นควรที่จะได้รับอัตราค่าจ้างและสภาพการทำงาน พนักงานมีทัศนคติเชิงลบกับนายจ้าง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีผลต่อความรู้สึกต่อการทำงานของพนักงานและผู้บริหาร สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการ ทำงานในองค์กรอย่างหลีกเหลี่ยงไม่ได้ (Sadaenghan, P. et al., 2018)

ผู้วิจัยเลือกเจาะจงโรงงานเซรามิกในจังหวัดสระบุรี และโรงงานเซรามิกในจังหวัดราชบุรี เนื่องจากมีสภาพปัญหาการบริหารงาน เป็นพื้นที่ที่อยู่ในภาคเดียวกัน มีการใช้วัตถุดิบ มีการจ้างแรงงานที่คล้ายกัน อีกทั้งสองจังหวัดที่เลือกทำวิจัย ยังผลิตผลิตภัณฑ์สะท้อนอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นตนเองโดยผลิตภัณฑ์เซรามิกที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระเบื้องปูพื้น บุผนัง เครื่องสุขภัณฑ์ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ของชำร่วยเครื่องประดับ ลูกถ้วยไฟฟ้า และยังมีการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิกที่คล้ายคลึงกันอีกด้วย

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก เพื่อให้ได้กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก รูปแบบการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก และแนวการ

พัฒนาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิกให้ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก

2. เพื่อศึกษาการสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเจรจาหรือการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก อีกทั้งผู้วิจัยทำงานในตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายขายในประเทศในเครือ โรงงานกลุ่มเซรามิก ซึ่งทำให้ง่ายและสะดวกในการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก ได้แก่ กลุ่มตัวแทนผู้บริหารจากบริษัทกลุ่มเซรามิก กลุ่มตัวแทนพนักงานจากบริษัทกลุ่มเซรามิก แรงงานจังหวัด และตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตัวแทนสำนักงานเทศบาล จำนวนรวม 20 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวแทนผู้บริหารจากบริษัทกลุ่มเซรามิก จำนวน 7 บริษัท จำนวน 7 คน 2) กลุ่มตัวแทนพนักงานจากบริษัทกลุ่มเซรามิก จำนวน 7 บริษัท จำนวน 7 คน 3) แรงงานจังหวัดสระบุรี จำนวน 1 คน 4) แรงงานจังหวัดราชบุรี จำนวน 1 คน 5) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดสระบุรี จำนวน 1 คน 6) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จังหวัดราชบุรี จำนวน 1 คน 7) ตัวแทนสำนักงานเทศบาลจังหวัดสระบุรี จำนวน 1 คน 8) ตัวแทนสำนักงานเทศบาลจังหวัดราชบุรี จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มตัวแทนผู้บริหารและกลุ่มพนักงาน จากบริษัทกลุ่มเซรามิก กลุ่มตัวแทนพนักงานจากบริษัทกลุ่มเซรามิก

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับแรงงานจังหวัด ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และตัวแทนสำนักงานเทศบาล

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยเชิงเอกสารและข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่กำหนดไว้

วิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Investigator Triangulation) เป็นการตรวจสอบยืนยันความน่าเชื่อของข้อมูล คือไม่ว่าผู้ใดทำการเก็บรวบรวมข้อมูลก็จะได้ข้อมูลที่ตรงกันในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเพิ่มเติมด้วยการให้ผู้ช่วยวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลหลักที่ร่วมรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก โดยเมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้วิจัยจะนำมาเปรียบเทียบและแยกแยะว่ามีข้อมูลในเรื่องเดียวกันตรงกันหรือไม่อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในระหว่างวันที่ 2 มกราคม 2566- 20 กุมภาพันธ์ 2566 ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญและแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาสร้างข้อสรุปตามวัตถุประสงค์และการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและแผนกลยุทธ์ เพื่อนำองค์กรไปสู่การเพิ่มคุณภาพงานที่ต้องการในอนาคต โดยกำหนดเป็นปัจจัยที่บอกอนาคตของโรงงาน เป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาการพัฒนาผลผลิตของโรงงานมีการกำหนดมาตรฐานการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม

ในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการคุ้มครองแรงงานในโรงงานให้มีประสิทธิภาพ ร่วมวางกลยุทธ์ด้านเครือข่ายแรงงานของพนักงาน มีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตให้ชัดเจน ประเมินปัจจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาการสื่อสารในอนาคต

“โรงงานที่ข้าพเจ้าทำงานอยู่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแผนกลยุทธ์ เพื่อนำองค์กรไปสู่การเพิ่มคุณภาพงานที่ต้องการในอนาคต โดยกำหนดเป็นปัจจัยที่บอกอนาคตของโรงงาน เป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา การพัฒนาผลผลิตของโรงงาน”
(สมศักดิ์ จันผา, 2566)

“โรงงานของข้าพเจ้ามีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและการกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตให้ชัดเจน ประเมินปัจจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาการสื่อสารในอนาคต” (ภัทศร นานวลศรี, 2566)

2. การสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรม เป็นความร่วมมือโดยใช้กลุ่มตัวแทนภาครัฐได้แก่แรงงานจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาลร่วมกันวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารโรงงาน เพื่อขอความคิดเห็นในการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงงาน สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารเพื่อเพิ่มคุณภาพงาน

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการป้องกันการบิดเบือนข้อมูลการสื่อสารที่อาจเกิดขึ้นจากพนักงาน ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในภาระหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกี่ยวกับปริมาณและความสลับซับซ้อนของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมา ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการรับข้อมูลข่าวสารของพนักงานและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและจำเป็นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่จะพัฒนาช่องทางการรับรู้ และช่องทางการแสดงออกของทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผล

การศึกษาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก มีอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงาน มีการกำหนดมาตรฐานการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการคุ้มครองแรงงานในโรงงานให้มีประสิทธิภาพ ร่วมวางกลยุทธ์ด้านเครือข่ายแรงงานของพนักงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม คือค่าตอบแทนที่ได้รับจากการปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานให้สอดคล้องกับค่าการครองชีพที่เหมาะสม ได้รับค่าตอบแทนที่มีความยุติธรรมแก่พนักงาน มีการกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ โรงงานเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นโยบายและระบบสื่อสาร มีการกำหนดการสื่อสารกลุ่มย่อยระดับเครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดโครงสร้างหน่วยงานที่ชัดเจน มีการกำหนดกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ อีกทั้งโรงงานมีรูปแบบการคุ้มครองแรงงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่ง (อนวัช มีเคลือบ, 2560) ศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาความผูกพันศิษย์เก่า ของมหาวิทยาลัยรัฐในประเทศไทย พบว่า การสื่อสาร ควรมีการกำหนดการสื่อสารกลุ่มย่อยระดับเครือข่าย กลุ่มใหญ่ระดับสถาบัน ใช้สื่อใหม่ สื่อมัลติมีเดีย ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นโยบายและระบบสื่อสาร ควรกำหนดโครงสร้างหน่วยงานดูแลชัดเจน กำหนดยุทธศาสตร์ และควรสร้างรูปแบบการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยให้สมบูรณ์

2. การสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรม เป็นความร่วมมือโดยใช้กลุ่มตัวแทนภาครัฐได้แก่แรงงานจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาลร่วมกันวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจจากการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารโรงงาน เพื่อขอความคิดเห็นในการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงงาน สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริหารเพื่อเพิ่มคุณภาพงาน

ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงโรงงานมีการสร้างความรู้ความเข้าใจทัศนคติและพฤติกรรมกับแรงงานซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจ มีส่วนอย่างมากในการสร้างความสัมพันธ์ในด้านแรงงานได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้พนักงานมีทัศนคติเชิงบวกส่งผลถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในองค์กร และส่งผลให้พนักงานมีทัศนคติการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยในการสร้างความผูกพันองค์กรและทำให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมโดยสามารถเข้าถึงข้อมูลสารและเข้าใจอย่างสมบูรณ์ พนักงานมีทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสาร และมีทักษะของผู้สื่อสารต่อผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมีความเต็มอกเต็มใจในการรับสาร ความสามารถในการฟังการตอบสนองต่อสาร มีความสัมพันธ์ที่ต่อผู้บริหารโรงงาน ซึ่ง (Gabiel, T., 2011) ศึกษาการพัฒนาวิธีการสื่อสารร่วมสมัยและประสิทธิภาพการใช้งานด้านแรงงานสัมพันธ์ พบว่า สหภาพแรงงานและลูกจ้างมีส่วนอย่างมากในการสร้างความสัมพันธ์ในด้านแรงงานได้เป็นอย่างดี และ (Budd, J. & Velasquez, D., 2014) ศึกษาปรากฏการณ์การสื่อสารภายในองค์กร พบว่า ด้านทัศนคติส่งผลถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในองค์กร ทัศนคติของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ช่วยในการสร้างความผูกพันและทำให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมโดยสามารถเข้าใจอย่างสมบูรณ์ และ (Redding, W. C., 1972) ได้ทำการวิจัยที่มหาวิทยาลัยเปอร์ตูเกี่ยวกับการสื่อสารในองค์กร พบว่า ทัศนคติที่ดีต่อการสื่อสารและทักษะของผู้สื่อสารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบังคับบัญชาที่ดีมีประสิทธิภาพ ความเต็มอกเต็มใจในการรับสาร ความสามารถในการฟังการตอบสนองต่อสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบังคับบัญชาที่ดี

3. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการป้องกันการบิดเบือนข้อมูลการสื่อสารที่อาจเกิดขึ้นจากพนักงาน ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในภาระหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกี่ยวกับปริมาณและความสลับซับซ้อนของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมา ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการรับข้อมูลข่าวสารของพนักงานและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและจำเป็นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่จะพัฒนาช่องทางการรับรู้ และช่องทางการแสดงออกของทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงานให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการสื่อสารเป็นกระบวนการในการส่งข้อมูลและความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากร การสื่อสารในที่ทำงานมีความสำคัญต่อการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานที่มีคุณภาพในองค์กร ซึ่ง (Adu, O. & Emmanuel, A., 2014) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารในสถานประกอบการเพื่อสร้างแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการในการส่งข้อมูลและความเข้าใจร่วมกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง การสื่อสารในที่ทำงานมีความสำคัญต่อการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานที่มีคุณภาพในองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก ผู้วิจัยมีข้อค้นพบใหม่ คือ เกณฑ์คุณภาพชีวิตการทำงานในโรงงานนั้นพนักงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอ เหมาะสมและเป็นธรรม มีสภาพการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ มีการบูรณาการทางสังคมในการทำงาน โอกาสในการใช้และพัฒนาขีดความสามารถของพนักงาน โอกาสในอนาคตสำหรับการเติบโตอย่างต่อเนื่องและความปลอดภัย ความเกี่ยวข้องการสื่อสารทางสังคมกับชีวิตการทำงานของพนักงาน ความยืดหยุ่นของตารางการทำงาน โรงงานเซรามิกต้องคำนึงถึงค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมผลประโยชน์ของพนักงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของพนักงานรวมถึงสมาชิกในครอบครัวพนักงาน โรงงานต้องเตรียมตารางการทำงานเป็นตามกฎหมายแรงงาน การสื่อสารนโยบายที่ดีจะส่งผลต่อการทำงาน ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรและส่งผลต่อความผูกพันองค์กร โรงงานใช้กระบวนการสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และ

พฤติกรรมโดยใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่สร้างความเข้าใจร่วมกันให้เกิดการขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน วางแผนการเพิ่มคุณค่าของงาน การบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วางแผนการหมุนเวียนงาน และการขยายงานของโรงงานการใช้รูปแบบของการมีส่วนร่วม การเอาใจใส่ในการสื่อสารนโยบายจะช่วยให้เกิดคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงาน และการสื่อสารนโยบายที่ดีจะช่วยให้พนักงานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานสามารถเพิ่มปริมาณงานและคุณภาพของงานอีกด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงาน มีการกำหนดมาตรฐานการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงาน การสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรม มีความร่วมมือโดยใช้กลุ่มตัวแทนภาครัฐได้แก่ แรงงานจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาลร่วมกันวางแผนการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้บริหารโรงงาน เพื่อขอความคิดเห็นในการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงงาน ดังนั้นผู้บริหารโรงงานควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการป้องกันการบิดเบือนข้อมูลการสื่อสารที่อาจเกิดขึ้นจากพนักงาน ควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในภาระหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกี่ยวกับปริมาณและความสลับซับซ้อนของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมา และควรพัฒนาการสื่อสารนโยบายในการรับข้อมูลข่าวสารของพนักงานและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารแก่พนักงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานงานขอความช่วยเหลือในการส่งเสริมด้านความเป็นอยู่ของพนักงานเพื่อให้พนักงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดเวทีประชาคมโรงงานเซรามิกเพื่อถอดบทเรียนการสื่อสารในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานเพื่อค้นหาการสื่อสารรูปแบบใหม่ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). โรงงานผลิตภัณฑ์เซรามิกส์. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2565 จาก https://www.industry.go.th/th

ภัทศร นานวลศรี. (17 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก. (นายลีโอ กรรณสูต, ผู้สัมภาษณ์)

สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน). (2565). คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality Of Working Life). เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2565 จาก https://www.tosh.or.th/

สมศักดิ์ จันผา. (2 มกราคม 2566). การสื่อสารนโยบายและการดำเนินงานเพื่อเพิ่มคุณภาพงานและคุณภาพชีวิตของพนักงานโรงงานกลุ่มเซรามิก. (นายลีโอ กรรณสูต, ผู้สัมภาษณ์)

อนวัช มีเคลือบ. (2560). การจัดการการสื่อสารเพื่อพัฒนาความผูกพันศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยรัฐในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Adu, O. & Emmanuel, A. (2014). Communication in the Workplace : Guidelines for Improving Effectiveness. USA: Longdom Group SA.

Budd, J. & Velasquez, D. (2014). Communication. New York: John Wiley & Sons.

Emily, A. & Jacob, O. (2014). An Analysis Of The Factors Affecting Employee Relations in the Flower Industry in Kenya, a Case of Waridi Ltd, Athi River. International Journal of Business and Social Science, 5(1), 147.

Ferreira, M. (2006). Regional Competitiveness of Tourism Cluster: A Conceptual Model Proposal. Retrieved April 29 , 2023, from http://mpra.ub.uni-muenchen.de/

Gabiel, T. (2011). International Standards for Social Security and Their Fulfillment in Estonia : Changes in Pension. New York: John Wiley & Sons.

Redding, W. C. (1972). Communications within the organization: An interpretive review of theory and research. New York: Industrial Communication Council and Purdue University.

Sadaenghan, P. et al. (2018). The Best Practice of Labor Relations in Companies in Enterprises Awarded with Outstanding Company in Amata City Industrial Estate of Rayong Province. Rampaipunnee Research journal, 12(2), 132-140.

Thomas, K. . (2016). Relationship Between Employee Relation Strategies and Performance of Commercial Banks in Kenya. International Journal of Research in IT, Management & Engineering, 6(1), 17.

บทความวิจัย

การศึกษาการนำเสนอและการแสดงออกของสื่อโทรทัศน์ที่มีมาตรฐาน STEM เป็นพื้นฐานโดยการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์ STEM สำหรับเด็กของสหรัฐอเมริกา*

A STUDY OF THE PRESENTATION AND BROADCAST OF TELEVISION MEDIA BASED STEM STANDARDS BY ANALYZING US CHILDREN'S BASED STEM CONTENTS

สีว์ เผิงหยวน*
Xu Pengyuan*
สาขาวิชาศิลปะ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกริก
Department of Fine Arts, International College, Krirk University, Thailand
*Corresponding author E-mail: pengyuanxu14@gmail.com

บทคัดย่อ

แนวทางการจัดการศึกษาที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ โดยเน้นการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และการทำงาน หรือ STEM มีบทบาทสำคัญต่อการฝึกความสามารถและการพัฒนาความสนใจของเด็กในด้านดังกล่าว โดยเฉพาะการฝึกฝนและพัฒนาผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งสหรัฐอเมริกานับเป็นประเทศที่มีการริเริ่มและผลักดันการใช้ระบบ STEM มาอย่างยาวนานเมื่อเทียบกับประเทศจีนที่ยังคงเพิ่งเริ่มต้น การวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ STEM ของสหรัฐอเมริกาจะช่วยเพิ่มความเข้าใจและประยุกต์ใช้มาตรฐาน STEM ทั้งยังสามารถใช้อ้างอิงการศึกษาระบบ STEM สำหรับประเทศจีนได้อีกด้วย งานวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์จำนวน 20 รายการ (รวม 63 ตอน) โดยคัดเลือกรายการที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์หรือวิชาอื่น ๆ จากรายงานของกลุ่มเป้าหมายผู้ชมที่มีอายุ 3-6 ปี และจะตรวจสอบการกำหนดรหัสว่าได้มีเนื้อหาอยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาระดับปฐมวัยขั้นพื้นฐานสหรัฐอเมริกา (CCSS) กับมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่หรือไม่ (NGSS) ผลการวิจัยพบว่าการนำเสนอของรายการโทรทัศน์ STEM ที่มีต่อมาตรฐานวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีน้ำหนักที่ต่างกัน ซึ่ง 3 เนื้อหาที่พบได้บ่อยจะเป็นในส่วนของเนื้อหาการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งมีชีวิตและ

* Received 6 April 2023; Revised 29 May 2023; Accepted 31 May 2023

ประเภทตัวเลข แต่ส่วนที่ถูกละเลยมากที่สุดจะเป็นในส่วนของเนื้อหาเรื่องแรง พลังงาน และภัยพิบัติทางธรรมชาติ และเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สาธารณะมีเนื้อหาที่สมบูรณ์กว่ารายการโทรทัศน์เชิงพาณิชย์อย่างชัดเจน ซึ่งผลการวิจัยที่ค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำไปเป็นตัวอย่างสำหรับการพัฒนาของประเทศจีนได้อย่างดี

คำสำคัญ: STEM สื่อโทรทัศน์, การแสดงออกและการนำเสนอ, มาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่

Abstract

The educational management method that integrates science, technology, engineering, and mathematics emphasizes the application of knowledge to solve real-life problems and includes developing new processes or production that are beneficial for life and work or STEM play an important role in children's ability training and interest development, especially through educational television programs. Compared to China, which has just started, the United States has long been promoting the use of STEM. Analyzing the content of American STEM television programs will help improve understanding and application of STEM standards and can serve as a reference for systematic research STEM in China. This research analyses 20 TV shows, totaling 63 episodes, covered science, math, and other topics, were gathered from target audiences between the ages of 3-6. Password configuration is examined to prove that the content is related to Common Core State Standards (CCSS) and Next Generation Science Standards (NGSS). The findings show that 3 most occurring contents were the scientific revolution, living things, and numerals. The least occurring contents were force, energy, and natural disasters. Plus, public TV shows' contents are more diverse than commercial TV shows. From the findings, researcher find that it could be used as an example for the development of China as well.

Keywords: STEM Television Media, Expression and Presentation, Next Generation Science Standards

บทนำ

STEM ย่อมาจาก Science, Technology, Engineering and Mathematics หรือการบูรณาการความรู้ระหว่าง 4 สาขาวิชา ซึ่งได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์

และคณิตศาสตร์ โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่นำเอาแกนหลักของสาขาวิชาเหล่านี้มาผสานรวมกัน เรียกว่า STEM Education หรือ "สะเต็มศึกษา" ซึ่งถือเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ (Interdisciplinary Integration) เพื่อนำเอาจุดเด่นของแต่ละสาขาวิชามาผสมผสานกันอย่างลงตัว โดยมุ่งเน้นไปที่ทักษะหรือการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงการเรียนทฤษฎีเท่านั้น คำว่า STEM ถูกนำมาใช้เรียกแนวทางการเรียนรู้ของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เป็นครั้งแรกโดยมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติสหรัฐอเมริกา (U.S. National Science Foundation) หรือ NSF ใน ค.ศ. 2001โดยในตอนแรกทาง NSF ได้ใช้ตัวย่อ SMET เพื่อกล่าวถึงสาขาอาชีพ รวมถึงศาสตร์หรือหลักสูตรการศึกษาในที่รวมเอาความรู้และทักษะจากสาขาวิชาทั้งสี่เข้าไว้ด้วยกัน (Zhao, Z. J., 2014) อย่างไรก็ตาม ในปีเดียวกันนั้น จูดิธ รามาลีย์ (Judith Ramaley) นักชีววิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาและทรัพยากรบุคคลของ NSF ในขณะนั้น ได้ทำการเรียบเรียงตัวย่อดังกล่าวใหม่ให้เป็นคำว่า STEM แทน (STEM Education, 2023)

STEM เริ่มต้นได้รับความสนใจในสหรัฐอเมริกาเนื่องมาจากรายงานทางการศึกษาที่สำคัญหลายฉบับในช่วงต้นยุค 2000 ได้ชี้ให้เห็นว่ามีการบูรณาการความรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงปัญหาจากผลการทดสอบความรู้ของนักเรียนวัย 15 ปีในโครงการประเมินผลระดับนานาชาติหรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีนักเรียนจำนวนมากในสหรัฐฯ ที่ทำผลงานได้ต่ำกว่ามาตรฐานในแง่ความสามารถและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้รัฐบาลมีนโยบายมุ่งมั่นสนับสนุนการศึกษาด้าน STEM เพื่อเพิ่มศักยภาพของเยาวชนและความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลักสูตรที่มุ่งเน้นไปยังทักษะ STEM ได้รับการเผยแพร่และเป็นที่รู้จัก รวมถึงได้รับความนิยมในหลายประเทศทั่วโลกเพิ่มเติมจากในสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย จีน ฝรั่งเศส เกาหลีใต้ สหราชอาณาจักร เป็นต้น (Hallinen, J., 2023); (Yang, Y. P., 2015)

ปัจจุบัน การศึกษารูปแบบ STEM ได้กลายเป็นประเด็นสนทนาที่เป็นที่สนใจในแวดวงการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโลก ซึ่งไม่เพียงแต่จะพัฒนาจากที่เป็นเพียงแนวคิดการศึกษากลายเป็นหลักสูตรที่สามารถจับต้องได้ได้สำเร็จในระยะเวลาสั้น ๆ เพียงแค่ 30 ปี และยังได้กลายเป็นวาทกรรมการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเป็นมากที่สุดในยุคศตวรรษที่ 21 โดยได้ครอบคลุมจุดสนใจของการปฏิรูปนโยบายการศึกษาของทุกประเทศอีกด้วย สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกสุดที่ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในรูปแบบ STEM ในด้านของการพัฒนาก่อให้เกิดเค้าโครงการพัฒนาที่เกือบจะสมบูรณ์แบบ ซึ่งได้สั่งสมการพัฒนาประสบการณ์ที่เฟื่องฟู และในเดือนพฤศจิกายน ปี 2019 กระทรวงการศึกษาของสหรัฐอเมริกาก็ได้ลงทุนเงินกว่า 540 ล้านดอลลาร์สหรัฐในการพัฒนาการศึกษารูปแบบ STEM อีกด้วย แต่

จะทำอย่างไรถึงจะวิเคราะห์ผ่านรูปแบบที่ประสบความสำเร็จของอเมริกาได้ และนำมาใช้ในสื่อโทรทัศน์ให้ดียิ่งขึ้นได้ จนสุดท้ายได้เป็นจุดสนใจให้กับหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหารายการโทรทัศน์รูปแบบ STEM สำหรับเด็กของสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการวิจัย

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research Method)

ผู้วิจัยจะทำการสืบค้นข้อมูลอ้างอิง รวบรวม คัดแยกและจัดระเบียบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผ่านการศึกษาวิจัยและจัดหมวดหมู่รูปแบบการศึกษา STEM รวมไปถึงหนังสือ วารสาร นิตยสาร งานวิจัยระดับปริญญาโทเอกและข้อมูลจากอินเตอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับสื่อโทรทัศน์ ทำความเข้าใจประวัติศาสตร์การพัฒนา การแบ่งประเภทและสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษา STEM และดำเนินการวิเคราะห์ สรุป เพื่อวางรากฐานสำหรับการวิจัยเบื้องหลังและวิเคราะห์เชิงลึกสำหรับหัวข้อนี้

1.2 การวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research Method)

ผู้วิจัยจะทำการเลือกรายการ STEM สำหรับเด็ก ในสหรัฐอเมริกาที่มีความเป็นตัวแทนมาเป็นกรณีศึกษา แล้วจะดำเนินการวิเคราะห์รายการต่อไป เพื่อที่จะศึกษาการวางรากฐานของแนวทางการนำเสนอของรายการประเภทนี้ ทำให้งานวิจัยมีการชี้นำความสำคัญที่เป็นจริงยิ่งขึ้น

1.3 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Research Method

ระหว่างขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการเปรียบเทียบแบบคู่ขนานจากมุมมองต่าง ๆ ที่มีต่อรายการ STEM สำหรับเด็ก ในสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดประสงค์คือเพื่อที่จะสามารถศึกษาเจาะลึกความแตกต่าง รวมไปถึงข้อดีข้อเสียของแต่ละรายการ และจะสามารถวิจัยวิธีการถ่ายทอดของสื่อโทรทัศน์ที่มีมาตรฐาน STEM เป็นพื้นฐานได้ดียิ่งขึ้นไป

2. การออกแบบงานวิจัย

2.1 การเลือกกรณีศึกษาวิจัย

เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ได้เลือกรายการ STEM สำหรับเด็กมาทำการวิเคราะห์ งานวิจัยได้เผยว่า การที่ได้สัมผัสกับการปฏิบัติหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับ STEM ตั้งแต่อายุยังน้อยจะส่งผลบวกต่อความเข้าใจและความตั้งใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ และการที่ให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา แม้กระทั่งช่วงอนุบาลนั้นได้เรียนรู้แบบบูรณาการกับ STEM ถือเป็นสิ่งที่สำคัญ ยิ่งได้สัมผัสกิจกรรมหรือขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ STEM ได้เร็วก็จะยิ่งเป็น

ผลดีต่อการพัฒนาความสามารถองค์รวมของผู้เรียนได้ (Tang, X. W. & Wang, W. Z., 2014) โดยจะดึงนักเรียนให้สนใจเนื้อหาเกี่ยวกับ STEM ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่ม ซึ่งจะมั่นใจได้ว่าพวกเขาจะปฏิบัติตามแนวทางช่วงมัธยมศึกษาในการทำชิ้นงานในชั้นเรียนได้โดยสมัครใจ และเพื่อที่จะเตรียมตัวให้พร้อมในการได้รับวุฒิการศึกษา STEM ของสถาบันการเรียนระดับสูง ในการอนาคต โดยจะเริ่มดำเนินการในระดับชั้นประถมศึกษาก่อนเป็นอันดับแรก การทำแบบนี้จะทำให้เด็กช่วงประถมศึกษาได้สัมผัสแต่เริ่มต้น แล้วกระตุ้นแรงบัลดาลใจที่เกี่ยวกับ STEM ของพวกเขา เป็นการรักษาระดับการเรียนรู้ขอบเขตสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับ STEM ได้ดียิ่งขึ้น สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาแล้ว ค่อนข้างเหมาะกับการใช้ STEM ทั้งในเรื่องของการบูรณาการ STEM และการใช้ศิลปะ ดังนั้น STEM จะสามารถช่วยให้นักการศึกษาประถมวัยในการสร้างรากฐานความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ได้ ใช้ศิลปะกระตุ้นให้เด็กได้ใช้รูปแบบที่หลากหลายและมีความสร้างสรรค์ในการแสดงความคิดออกมา และส่งเสริมการเรียนรู้ประสบการณ์และการค้นคว้าร่วมกัน (Zhang, B. H. & Zhang, H. X., 2013) งานวิจัยนี้จึงได้ใช้รายการทีวี STEM สำหรับเด็กของสหรัฐอเมริกาเป็นกรณีศึกษาวิจัยนั่นเอง

2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้อิงจากตารางรายการสำรวจเด็กที่ออกอากาศทางโทรทัศน์และช่องเคเบิลทีวีทั่วสหรัฐอเมริกาในการสำรวจจัดอันดับใน Nielsen Ratings ซึ่งช่วงเวลาจัดอันดับที่เลือกคือเดือนมกราคม ค.ศ. 2020 จนถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2022 มีจำนวนทั้งหมด 348 รายการ ฐานผู้ชมมีอายุตั้งแต่ 2-11 ปี แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษารูปแบบ STEM ในระดับการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยจึงได้อ้างอิงจากข้อมูลแนะนำรายการที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต และคัดเลือกรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ STEM สำหรับการศึกษาระดับปฐมวัยจากรายการทั้งหมดข้างต้น ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้มีทั้งหมด 20 รายการ (63 ตอน) โดยทั้ง 20 รายการเป็นรายการสำหรับเด็กช่วงอายุประมาณ 3-6 ปี

2.3 การถอดรหัส

ผู้วิจัยได้นำมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา (Kindergarten Common Core State Standards ชื่อย่อว่า CCSS) มาใช้กับเงื่อนไขของวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งมาตรฐานนี้ถูกใช้โดย 42 รัฐและเขตโคลัมเบียในอเมริกา รวมไปถึงมาตรฐานวิทยาศาสตร์ปฐมวัยที่อยู่ในมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่ ที่ใช้ใน 16 รัฐและเขตโคลัมเบีย (Council of Chief State School Officer, 2023) ในขณะเดียวกันก็ได้ศึกษาและปฏิบัติตามจุดประสงค์ที่สมาคมการศึกษาปฐมวัยสหรัฐอเมริกาและโครงการ Head Start นั้นได้เสนอมา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางรวมไปถึงมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่อีกด้วย ในบริบทการเล่าเรื่องทางโทรทัศน์ เนื้อหาความรู้คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มักจะใช้ตัวละครพิเศษมานำเสนอในการแก้ไขปัญหาบางอย่าง ซึ่งทำให้มาตรฐานหลักสูตรที่ต่างกันอย่างเช่นการนับเลข การเปรียบเทียบหรือการบวกเลข อาจจะปรากฏอยู่ในบริบท

เดียวกันอย่างพร้อมเพรียง ในมาตรฐานคณิตศาสตร์แกนกลางที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยมีทั้งหมด 5 ด้านแบ่งเป็นการนับและเลขจำนวน โอเปอเรชั่นและการคิดเชิงพีชคณิต โอเปอเรชั่นของเลขฐานสิบ การวัดและสถิติและเรขาคณิต ซึ่งในทุกประเภทจะถูกแยกออกเป็นหัวข้อย่อยอีกหลายหัวข้อ

งานวิจัยนี้ได้นำประเภทของคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ประเภท (การนับและเลขจำนวน โอเปอเรชั่นและการคิดเชิงพีชคณิต โอเปอเรชั่นของเลขฐานสิบ) มารวมกันเป็นรหัสว่า “ประเภทตัวเลข” ยกตัวอย่างเช่น ใน “Mickey Mouse Club House” ตอนหนึ่ง มีอยู่ตัวละคนหนึ่งได้ทำการนับจำนวนการกระโดดเชือกให้กับเพื่อน ดังนั้นจึงถูกจัดเป็นรหัส “ประเภทตัวเลข” และยังมีในตอนหนึ่งของรายการ “Peg + Cat” มีตัวละครที่ต้องการนับเลขและเปรียบเทียบสิ่งของไปพร้อมกัน และตัดสินว่าสิ่งของใดมีจำนวนที่เยอะกว่า

ในมาตรฐานของ “การวัดและสถิติ” นั้นมีคำอธิบายอยู่ 2 ประโยค แบ่งออกเป็น “การอธิบายและเปรียบเทียบคุณสมบัติที่สามารถวัดได้” และ “การจัดและนับแยกในแต่ละหมวดหมู่” ซึ่งเนื้อหาของทั้งสองประโยคมีความต่างกันมาก จึงทำให้งานวิจัยนี้ต้องแบ่งออกเป็น 2 รหัส คือ “การวัด” และ “การจัดหมวดหมู่” ในส่วนของ “การวัด” ได้รวมการวัดมิติของขนาดรูปร่างและปริมาตรเป็นต้น ยกตัวอย่างเช่นในรายการ “Peg + Cat” มีตัวละครหนึ่งต้องการที่จะวัดจำนวนน้ำผึ้งที่ต้องใช้ทั้งหมดในการทำเค้กน้ำผึ้ง ต่อมาคือรหัส “การจัดหมวดหมู่” ยกตัวอย่างเช่นรายการ “Cyberchase” ตอนหนึ่ง เหล่าตัวเอกของเรื่องต้องการที่จะคัดแยกขยะกองใหญ่ โดยแยกทิ้งที่ถังขยะตามประเภทที่ต่างกันคือขยะใช้ซ้ำ ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์

มาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่ได้กำหนด 6 มาตรฐานวิทยาศาสตร์ระดับปฐมวัย แบ่งออกเป็น 1) การเคลื่อนไหวและความมั่นคง เรื่อง: แรงและการเคลื่อนที่ 2) พลังงาน 3) โมเลกุลสู่สิ่งมีชีวิต: โครงสร้างและกระบวนการ 4) ระบบของโลก 5) โลกและกิจกรรมมนุษย์ 6) การออกแบบเชิงวิศวกรรม นอกจากเรื่อง “โลกและกิจกรรมมนุษย์” อีก 5 ประเภทที่เหลือนั้นได้ประกอบเป็น 5 รายการรหัสที่สอดคล้องกัน แบ่งออกเป็นเรื่อง “แรง” “พลังงาน” “ท้องฟ้าและสภาพอากาศ” “สิ่งมีชีวิต” “วิศวกรรม” แต่ในมาตรฐานของ “โลกและกิจกรรมมนุษย์” ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 หัวข้อหลักคือ “ทรัพยากรธรรมชาติ” และ “ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” (Yu, S. Q. & Hu, X., 2015) เนื่องด้วยทั้งสองหัวข้อนี้มีความต่างจากเรื่อง “การวัดและการจัดหมวดหมู่” ค่อนข้างมาก ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะใช้หัวข้อทั้งสองระดับนี้มาเป็นรายการรหัส สุดท้ายจึงประกอบรวมกันเป็นทั้งหมด 7 รหัส

ภายใต้ทุก ๆ มาตรฐานของมาตรฐานวิทยาศาสตร์ศึกษายุคใหม่ยังได้แบ่งอีกเป็น “วิทยาศาสตร์กับปฏิบัติการทางวิศวกรรม” “แนวคิดและแก่นของแต่ละสาขาวิชา” “แนวคิดข้ามสาขาวิชา” ทั้ง 3 ประเภท ซึ่งจาก 3 มาตรฐานนี้มีเพียงแค่เรื่อง “การปฏิบัติการ

ทางวิศวกรรม” ที่ได้ระบุมาตรฐานเอาไว้ ซึ่งมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับช่วงปฐมวัยมีทั้งหมด 7 ประเภทแบ่งออกเป็น “การวางแผนและการศึกษาค้นคว้า” “การวิเคราะห์ข้อมูล” “รูปแบบการอธิบายและการวางแผนแก้ไขปัญหา” “การค้นหาหลักฐาน” “การตั้งคำถามและการกำหนดปัญหา” “การพัฒนาและการใช้แบบอย่าง” “การรับ การประเมินและการแลกเปลี่ยนข้อมูล” ผู้วิจัยได้รวมรายการรหัสประเภทนี้เอาไว้ว่า “การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์” ซึ่งเหมือนกันกับ “ประเภทตัวเลข” ของมาตรฐานคณิตศาสตร์ ซึ่งหัวข้อเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นซ้ำกัน ยกตัวอย่างเช่นรายการ “Dino Dan” ที่เทร็คกำลังตรวจสอบไดโนเสาร์ชนิดหนึ่งว่าเป็นไดโนเสาร์ที่หากินเป็นฝูงหรือไม่ ซึ่งจุดนี้ได้แสดงถึง 6 มาตรฐานจาก 7 มาตรฐานข้างต้น มาตรฐานเหล่านี้มักจะปรากฏออกมาไล่เลี่ยกัน ดังนั้น “การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์” จึงได้กลายเป็นรายการรหัสลำดับที่ 8 ของมาตรฐานวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า จากอัตราส่วนของรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหา STEM รวมอยู่ทั้ง 63 ตอน เนื้อหาที่แสดงบ่อยที่สุดคือ “การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์” (65%) “สิ่งมีชีวิต” (46%) และ “ตัวเลข” (38.1%) มาตรฐานการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาน้อยที่สุดคือ “พลังงาน” (3.2%) “แรง” (4.8%) และ “ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” (4.8%) นอกจากนี้ “การจำแนกประเภท” (9.5%) “ท้องฟ้าและสภาพอากาศ” (4.8%) ทั้งสามนี้ล้วนมีอัตราส่วนไม่ถึง 10%

ตารางที่ 1 อัตราส่วนรายการโทรทัศน์ของมาตรฐาน STEM

ประเภทรายการ	อัตราส่วน
การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	65%
สิ่งมีชีวิต	46%
ตัวเลข	38.1%
วิศวกรรม	25.4%
รูปทรง	19%
การวัดน้ำหนัก	12.7%
ทรัพยากรธรรมชาติ	12.7%
ท้องฟ้าแล้วสภาพอากาศ	9.5%
การจำแนกประเภท	9.5%
แรง	4.8%
ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	4.8%

รายการได้แนะนำในช่องโทรทัศน์และสื่อทั่วไปว่ามีเนื้อหาของวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์หรือกลุ่มวิชาที่เกี่ยวข้อง แต่ในกลุ่มตัวอย่างกลับไม่มีรายการที่เน้นเรื่องเทคโนโลยีเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในคำอธิบายรายการมักจะพูดถึงเนื้อหาสาขาวิชาที่มากกว่าหนึ่ง หรือไม่ก็ใช้คำว่า STEM ครอบคลุมไว้โดยตรง เพื่อที่จะตอบปัญหางานวิจัยที่เกี่ยวกับระดับความเหมาะสมระหว่างการนำเสนอรายการกับการออกแบบรายการ ด้านล่างนี้จะแสดงการวิเคราะห์รายการคณิตศาสตร์ รายการวิทยาศาสตร์และรายการประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะ

1. รายการประเภทคณิตศาสตร์

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบอัตราส่วนรายการโทรทัศน์ที่มีมาตรฐานคณิตศาสตร์

รายการหมวดหมู่	อัตราส่วน STEM	อัตราส่วนมาตรฐานคณิตศาสตร์
หมวดหมู่ตัวเลข	38.1%	70%
การจัดหมวดหมู่	9.5%	20%
รูปทรง	19%	30%
การวัด	12.7%	20%

จากผลวิจัยข้างต้นจะพบว่า สิ่งที่ได้ตรวจสอบเป็นอันดับแรก คือ ในรายการที่แนะนำว่ารายการตัวเองนั้นมีเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์อยู่นั้น ได้มีอัตราส่วนของมาตรฐานวิชาคณิตศาสตร์อยู่จริง และจากทั้งหมด 20 รายการ มีอยู่ 10 รายการที่กล่าวว่ารายการตัวเองมีเนื้อหาของคณิตศาสตร์อยู่ด้วย ตอนที่ผู้วิจัยได้แยกดูรายการที่อ้างว่ารายการตนเองนั้นมีเนื้อหาคณิตศาสตร์แฝงอยู่นั้น อัตราส่วนของพวกเขาเพิ่มขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัด แต่ว่าการเพิ่มขึ้นในลักษณะนี้กลับไม่สมดุลนัก “เรื่องตัวเลข” ที่อยู่ในรายการประเภทคณิตศาสตร์ (70%) และเรื่อง “การจำแนกประเภท” (20%) มีขอบเขตที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด ซึ่งพื้นฐานแล้วมีการยกระดับที่มากกว่าการวิเคราะห์ในครั้งก่อนถึง 1 เท่า แต่ว่าเรื่อง “รูปทรง” (30%) และเรื่อง “การวัด” (20%) กลับเพิ่มขึ้นแค่เพียงครึ่งเดียว จากผลการวิจัยในจุดนี้จะพบว่า การเพิ่มขึ้นของประเภทคณิตศาสตร์นั้นจะเห็นได้ชัดมากที่สุด สามารถพบได้ว่าการศึกษาคณิตศาสตร์ที่นำเสนอออกมาทั้งหมดบนรายการโทรทัศน์นั้น หลัก ๆ แล้วจะให้ความสำคัญไปที่เรื่องของตัวเลข

2. รายการประเภทวิทยาศาสตร์

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบอัตราส่วนรายการโทรทัศน์ที่มีมาตรฐานวิทยาศาสตร์

รายการหมวดหมู่	อัตราส่วน STEM	อัตราส่วนมาตรฐานคณิตศาสตร์
แรง	4.8%	4.4%
พลังงาน	3.2%	4.4%
ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	4.8%	6.7%
ท้องฟ้าและสภาพอากาศ	9.5%	11.1%

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบอัตราส่วนรายการโทรทัศน์ที่มีมาตรฐานวิทยาศาสตร์ (ต่อ)

รายการหมวดหมู่	อัตราส่วน STEM	อัตราส่วนมาตรฐานคณิตศาสตร์
ทรัพยากรธรรมชาติ	12.7%	17.8%
วิศวกรรม	25.4%	33.3%
การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	65%	73.3%
สิ่งมีชีวิต	46%	57.8%

รายการโทรทัศน์ 20 รายการที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยมี 14 รายการที่ระบุไว้ว่ามีเนื้อหาวิทยาศาสตร์อยู่ และมีบางรายการที่ระบุเอาไว้มามีทั้งเนื้อหาวิทยาศาสตร์และเนื้อหาคณิตศาสตร์อยู่ด้วย

ในช่วงที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายการที่มีเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์อยู่แยกกัน ลำดับสัดส่วนของรายการเหล่านี้ที่มีมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นเล็กน้อย เรื่องของ “แรง” (4.4%) และ “พลังงาน” (4.4%) มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด ลำดับรองถัดมาคือในเรื่องของ “ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” (6.7%) เรื่องของ “ท้องฟ้าและสภาพอากาศ” อัตราส่วนที่ปรากฏอยู่ที่ 11.1% “ทรัพยากรธรรมชาติ” อัตราส่วนอยู่ที่ 17.8% และ “วิศวกรรม” อัตราส่วนอยู่ที่ 33.3% เนื้อหาที่ครอบคลุมอัตราส่วนมากที่สุดก็ยังคงเป็นเรื่องของ “การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์” (73.3%) และ “สิ่งมีชีวิต” (57.8%) จากจุดนี้พบว่า เนื้อหาที่มีมาตรฐานทางวิทยาศาสตร์แฝงอยู่ค่อนข้างเยอะ ซึ่งในบรรดารายการหลัก ๆ แล้วจะมุ่งเน้นไปที่เนื้อหาด้านการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงเนื้อหาทางด้านสิ่งมีชีวิต

3. โทรทัศน์สาธารณะกับโทรทัศน์เชิงพาณิชย์

เพื่อที่จะตรวจสอบว่าในด้านการนำเสนอเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สาธารณะกับรายการโทรทัศน์เชิงพาณิชย์นั้นมีความแตกต่างกันชัดเจนหรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์สถานการณ์การกระจายรหัสสำหรับรายการสาธารณะ (N=27) กับรายการเชิงพาณิชย์ (N=36) ในตัวอย่างเหล่านี้

อันดับแรกใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนว่าช่องโทรทัศน์สามารถคาดการณ์จำนวนมาตรฐานคณิตศาสตร์ได้หรือไม่ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแสดงว่า ($F(1,61)=4.31$, $p<0.05$) ซึ่งรายการที่อยู่ในโทรทัศน์สาธารณะมีมาตรฐานคณิตศาสตร์ที่มากกว่า ($M=1.07$,$SD=.10$) แต่รายการที่อยู่ในโทรทัศน์เชิงพาณิชย์มีมาตรฐานคณิตศาสตร์ที่ค้อนข้างน้อย ($M=.58$, $SD=.87$)

ในจุดเดียวกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนได้ทดสอบการคาดการณ์ของช่องโทรทัศน์ที่มีต่อมาตรฐานวิทยาศาสตร์ของรายการ แสดงผลว่า ($F(1, 61)=10.52$, $p<0.01$)เมื่อเปรียบเทียบกับรายการโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ ($M=1.28$, $SD=1.03$) พบว่ารายการโทรทัศน์สาธารณะมีมาตรฐานวิทยาศาสตร์ที่กว้างกว่า ($M=2.30$, $SD=1.46$)

ถัดมา ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนในการทดสอบค่าความถี่ของช่องโทรทัศน์ที่มีต่อ 12 รหัสหมวดหมู่มาตรฐาน STEM ว่ามีผลการคาดการณ์หรือไม่ จากใน 12 มาตรฐาน มีทั้งหมด 5 มาตรฐานที่เห็นชัดเจน แบ่งออกเป็นเรื่องการวัด การจัดหมวดหมู่วิศวกรรม ทรัพยากรธรรมชาติและการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งค่าความถี่ที่ปรากฏอยู่ในรายการโทรทัศน์สาธารณะมีมากกว่าโทรทัศน์เชิงพาณิชย์

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก พบว่ารายการโทรทัศน์ STEM ของสหรัฐอเมริกาที่อยู่ในตัวอย่างงานวิจัย ส่วนใหญ่จะมีมาตรฐานอยู่ไม่กี่ประเภทดังต่อไปนี้ คือ เรื่องการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เรื่องตัวเลข เรื่องสิ่งมีชีวิต แต่มีการกล่าวถึงเรื่องแรง พลังงาน และภัยพิบัติทางธรรมชาติค่อนข้างน้อย (Clements, D. & Sarama, J., 2014) มองว่าพื้นฐานของการเรียนรู้ขอบเขตเนื้อหาที่ต่างกันในสาขาวิชาเดียวกัน เพียงแค่ต้องมีพื้นฐานของสองสาขาวิชานี้ที่ดีมาก ถึงจะสามารถรักษาการเรียนรู้วิชาเหล่านี้ได้ดี กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคือเด็กที่อยู่ในช่วงก่อนวัยเรียนและปฐมวัย ซึ่งสามารถช่วยให้เข้าใจถึงทักษะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐานที่จำเป็นได้ดียิ่งขึ้น ในความเป็นจริงแล้ว การเรียนรู้ของเด็กช่วงก่อนวัยเรียนที่มีต่อแนวคิดพื้นฐานเหล่านี้ จะส่งผลต่อการเรียนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในภายภาคหน้า (Bowman, B. T. et al., 2000) ขณะเดียวกัน ยังมีความต่างกันของการนำเสนอมาตรฐาน STEM ในสื่อโทรทัศน์เชิงพาณิชย์กับโทรทัศน์สาธารณะของอเมริการอีกด้วย หัวข้อ STEM ที่นำเสนอในโทรทัศน์สาธารณะนั้นรูปแบบที่มากมายหลากหลายกว่า ซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายที่ต่างกันของผู้ที่ได้รับประโยชน์จากบริษัท ขณะที่สถานีโทรทัศน์สาธารณะได้แบกรับหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาบางอย่างอยู่ กล่าวคือต้องทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลการศึกษาให้กับผู้ชมชาวอเมริกัน แต่โทรทัศน์เชิงพาณิชย์นั้นจะไม่มีหน้าที่ในส่วนตรงนี้ ดังนั้น สำหรับบางแนวคิดของ STEM เด็กอาจจะสัมผัสโอกาสการเรียนรู้จากโทรทัศน์สาธารณะได้มากกว่า

จากงานวิจัยนี้ สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงให้กับการศึกษาโทรทัศน์ STEM ให้กับประเทศจีนได้ จากการมองสภาพการณ์ของโทรทัศน์สาธารณะของสหรัฐอเมริกาที่มีความโดดเด่นกว่าแล้ว การสร้างรายการโทรทัศน์เหล่านี้จะสอดคล้องกับเอกลักษณ์การสื่อสารของสื่อโทรทัศน์ เมื่อเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานและง่ายต่อการนำเสนอมากที่สุดได้ เมื่อรายการ STEM ของประเทศจีนได้เข้าสู่การแข่งขันในตลาดแล้ว อันดับแรกควรที่จะให้ความสนใจจุดเริ่มต้นของพื้นฐานเหล่านี้ จำกัดและครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่พื้นฐานที่สุด จากนั้นค่อยเสริมช่องว่างหรือเนื้อหาที่ไม่ได้รับความสำคัญของรายการในอเมริกา นอกจากนี้แล้ว ในกระบวนการที่ได้ติดตามการศึกษาแบบ STEM นอกเหนือจากเรื่องของการ

ขับเคลื่อนปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการส่งเสริมความต้องการเข้าร่วมของประชาชนด้วย ยกตัวอย่างเช่น จากความรู้เรื่องพลังงานและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ได้สอนให้กับเด็ก ด้านหนึ่งก็จะเป็นการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพต่อมาตรฐานวิทยาศาสตร์ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็จะสามารถวางรากฐานให้เด็กเหล่านี้สามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพลังงานและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เจาะลึกมุมมองจากจุดหนึ่งขยายไปยังอีกจุดหนึ่ง ผ่านการวิเคราะห์รายการ STEM สำหรับเด็กของอเมริกาจากช่วงเวลาหนึ่งจากในหนึ่งสัปดาห์ และศึกษาวิธีการแสดงออกของสื่อโทรทัศน์โดยมีมาตรฐาน STEM เป็นพื้นฐาน จากนั้นใช้ทฤษฎีการศึกษาเป็นพื้นฐาน ในขณะเดียวกันก็ได้รวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อโทรทัศน์และทฤษฎีการเข้ารหัสกับการถอดรหัส โดยจากการวิจัยทำให้เห็นว่าการนำเสนอของรายการโทรทัศน์ STEM ที่มีต่อมาตรฐานวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มีน้ำหนักที่ต่างกัน ซึ่ง 3 เนื้อหาที่พบได้บ่อยจะเป็นในส่วนของเนื้อหาการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งมีชีวิตและประเภทตัวเลข แต่ส่วนที่ถูกละเลยมากที่สุดจะเป็นในส่วนของเนื้อหาเรื่องแรง พลังงาน และภัยพิบัติทางธรรมชาติ และเนื้อหาของรายการโทรทัศน์สาธารณะมีเนื้อหาที่สมบูรณ์กว่ารายการโทรทัศน์เชิงพาณิชย์อย่างชัดเจน ข้อค้นพบจากการวิจัยข้างต้นเป็นสิ่งที่วงการศึกษาและสื่อสารมวลชนของจีนสามารถนำไปประยุกต์ใช้และพัฒนา STEM ในรายการโทรทัศน์ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

Bowman, B. T. et al. (2000). Eager to Learn: Educating Our Preschoolers. Washington, DC: National Academies Press.

Clements, D. & Sarama, J. (2014). Learning and Teaching Early Math: The Learning Trajectories Approach. Routledge: National Academies Press.

Council of Chief State School Officer. (2023). Common Core State Standards. Retrieved March 17, 2023, from https://learning.ccsso.org/ common-core-state-standards-initiative

Hallinen, J. (2023). STEM. Retrieved March 17, 2023, from https://www.britannica.com/topic/STEM-education

STEM Education. (2023). What is STEM? Retrieved March 17, 2023, from https://stem.edu.gr/en/what-is-stem/

Tang, X. W. & Wang, W. Z. (2014). การวิเคราะห์แนวทางที่มีประสิทธิภาพของการบูรณาการการศึกษา STEM เพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์พื้นฐานในประเทศจีน. Education Research., 35(9), 61-68.

Yang, Y. P. (2015). การศึกษาเปรียบเทียบการศึกษา STEM ในระดับประถมศึกษาของอเมริกา เยอรมันและญี่ปุ่น. Elementary & Secondary Schooling Aboard, 2015(8), 23-30.

Yu, S. Q. & Hu, X. (2015). ทฤษฎีการศึกษา STEM กับโมเดลการบูรณาการ. Open Education Research, 8(4), 13-22.

Zhang, B. H. & Zhang, H. X. (2013). การปฏิรูปและการพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์ภายใต้เบื้องหลังโลกาภิวัตน์. สัมมนาการศึกษาวิทยาศาสตร์นานาชาติ บรรยายเรื่องการคาดการณ์การศึกษาทั่วโลก, 2013(4), 120-128.

Zhao, Z. J. (2014). การปฏิรูปหลักสูตรในมุมมองของ STEM. People's Education, 2014(2), 64-67.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2*

A SUPERVISION MODEL DEVELOPMENT USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY THROUGH LESSON STUDY FOR TEACHERS' ACTIVE LEARNING ABILITIES PROMOTING OF ANUBANCHUN SCHOOL (BAN BUA SATHAN) UNDER THE PHAYAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ลักษณา จันธิมา*
Laksana Chantima*
โรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
Anubanchun School (Ban Bua Sathan) The Phayao Primary Educational Service Area Office 2 , Thailand
*Corresponding author E-mail: laksanachantima0903@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู 36 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบโดยครู 36 คน และ 4) ประเมินรูปแบบโดยผู้บริหารและครู 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปข้อมูล แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูต้องการพัฒนาการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคนิคกระบวนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน 2) รูปแบบที่พัฒนามี 7 องค์ประกอบ

* Received 18 April 2023; Revised 21 May 2023; Accepted 25 May 2023

ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา บุคลากร กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการนิเทศ ขั้นวางแผนการนิเทศ ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน ขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน 3) ครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม และ 4) ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อรูปแบบด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objective of this research article was to develop a supervision model using professional learning community through lesson study for teachers' active learning development For Anubanchun School (Ban Bua Sathan) under The Phayao Primary Educational Service Area Office 2. This study used research and development method, as follows: Step 1, baseline study that data were collected via literature reviewing, survey of problems and needs of 36 teachers and interviewed 9 experts. Step 2, to create and review the model by 7 experts, Step 3, to implement the model by 36 teachers, Step 4, evaluation the model by 38 administrators and teachers that were purposive selection. The research tools were summary form, survey form, semi-structure interview, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions and t-test. The findings showed that 1) Teachers need to improve the design and writing active learning lesson plan, using various teaching techniques and learning process to organize content and activities according with students' abilities and interests. 2) The supervision model consist of 7 major components: principles, objectives, contents, personnel, process, measurement and evaluation, and success conditions. The 4 steps of the model process consist of (1) Supervision preparing, (2) Supervision planning, (3) Practical and classroom observation, (4) Evaluation and reflection. 3) Teachers were able to design active learning management overall at a good level , able to write active learning lesson plan at good level,

and able to organize active learning activities overall correctly and appropriately. 4) School administrators and teacher's opinion on input, process, product of model in overall was at the highest level.

Keywords: Supervision model, Processional Learning Community, Lesson plan, Active learning.

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goals: SDGs) ซึ่งเป็นทิศทางร่วมกันของโลกอนาคตระหว่างปี ค.ศ.2015 - 2030 (พ.ศ. 2558 - 2573) มุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพพลเมืองให้มีคุณภาพส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทุกด้านในระยะยาว โดยใช้การศึกษาและการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายว่า ให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเร่งพัฒนาคุณภาพในทุกระดับการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านโอกาสทางการศึกษา ความเสมอภาค ความเท่าเทียมและทั่วถึงทุกช่วงวัย ผ่านกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) จากวิสัยทัศน์และนโยบายการศึกษาในประเด็นการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ มีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่ "ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student's learning outcome)" ซึ่งผลการวิจัยของบริษัทที่ปรึกษา McKinsey ได้ทำการวิจัยเรื่อง What works in Education ให้แก่องค์การเพื่อการค้าและการพัฒนา (OECD) สรุปว่า การจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ เด็กเก่ง มีความสามารถสูง เกิดจากครู ได้แก่ 1) ครูมีคุณภาพสูง 2) ครูได้รับการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ครูมีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีที่สุดแก่เด็ก (OECD, 2012; พิณสุดา สิริธรังศรี, 2560)

แนวทางการแก้ปัญหาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริง สร้างความรู้ใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและและเพื่อนในชั้นเรียน และสะท้อนคิดผ่านการอ่าน การพูด การฟัง การคิด การเขียน และการแสดงความคิดเห็นขณะลงมือทำกิจกรรม ในขณะเดียวกันผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดขั้นสูง คือ การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และประเมินค่า สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและมีความหมาย และเกิดประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ใช้หลากหลายวิธีสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถ

พัฒนาปัญญาอย่างหลากหลายคือ พัฒนาพหุปัญญา รวมทั้งเน้นการใช้วิธีการวัดผลอย่างหลากหลายวิธี (Shenker, J.I. et al., 1996; Petty, G., 2004; ทิศนา แขมมณี, 2558; พิมพันธ์ เดชคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2561) ครูต้องมีทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการสอน ทักษะการจัดการชั้นเรียน ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะการวิจัยในชั้นเรียน ทักษะการประเมินผล และทักษะการคิดวิเคราะห์ (พิณสุดา สิริธรังศรี, 2560) ดังนั้นการที่ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความต้องการ ความถนัด ความสนใจตามศักยภาพของแต่ละคน ได้เรียนรู้โดยการศึกษาค้นคว้า ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จากสถานการณ์จริงในสังคม มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกกระบวนการคิด ได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน และผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในสังคมได้ (พิมพันธ์ เดชคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2561; มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2563; สิทธิพล อาจอินทร์, 2564)

จากการสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) พบจุดที่ควรพัฒนาอันเนื่องมาจากครูผู้สอนยังไม่เข้าใจการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเนื้อหาและกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านๆ มา จึงไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ไม่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาเพราะยึดตามเอกสารมากเกินไป ตลอดจนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร จึงส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้ไม่ครบหรือไม่ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัด นอกจากนี้ยังพบว่าครูขาดความรู้ความเข้าใจทักษะด้านการจัดและประเมินผลของการเรียนรู้แบบเชิงรุก มีวิธีการวัดและประเมินผลไม่หลากหลาย ไม่สอดคล้องความต้องการหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้วัดและประเมินผลผู้เรียนได้ไม่ครอบคลุม ไม่ตรงจุดประสงค์ที่ต้องการวัดและเนื้อหาในบทเรียนไม่ครอบคลุมตามตัวชี้วัดและอิงตามมาตรฐานโรงเรียน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ครูได้เสนอความต้องการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน คือ ความต้องการให้โรงเรียนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ครูมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในด้านการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีเทคนิคกระบวนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถความสนใจของผู้เรียน (โรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน), 2563)

แนวทางการแก้ปัญหาโดยการใช้กระบวนการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการนิเทศช่วยให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการได้อย่างถูกต้อง และ

สามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การศึกษาดูงาน (วชิรา เครือคำอ้าย, 2558) การใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกันการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (มนสิช สิทธิสมบูรณ์, 2563) และกระบวนการนิเทศมุ่งเน้นการส่งเสริมช่วยเหลือและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน รักษามาตรฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกันช่วยให้โรงเรียนสามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ทันท่วงที และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนอีกด้วย (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548; เสาวนี สิริสุขศิลป์, 2563)

จากสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของครู แนวคิดการนิเทศการสอน แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกันและการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ให้ความสำคัญกับการร่วมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) ทั้งด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและเป็นรูปธรรม และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาอื่นๆ ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการนิเทศที่เน้นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพมากขึ้น สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และได้รับการยอมรับจากชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน หน่วยงานทางการศึกษา เครือข่ายการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อสร้าง เพื่อศึกษาผลการใช้ และเพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) 4 ขั้นตอน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยศึกษากับครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) จำนวน 36 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปข้อมูล แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบ โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาออกแบบและยกร่างรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบ ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษาซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านนิเทศการศึกษา จำนวน 1 คน ทั้งหมดได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญและแบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นทดลองนำร่องโดยครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) โดยเลือกใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว และนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) จำนวน 36 คน ได้มาโดยสุ่มจากครูอาสาสมัคร เพื่อประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน จำนวน 3 ฉบับ แต่ละฉบับมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (RAI)

ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.99 ฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.99 และฉบับที่ 3 เท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะเนื้อหาและสรุปข้อมูล และการทดสอบค่าที (t-test)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ รองผู้อำนวยการ จำนวน 2 คน และครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) จำนวน 36 คน รวมจำนวน 38 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีค่า IOC เท่ากับ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

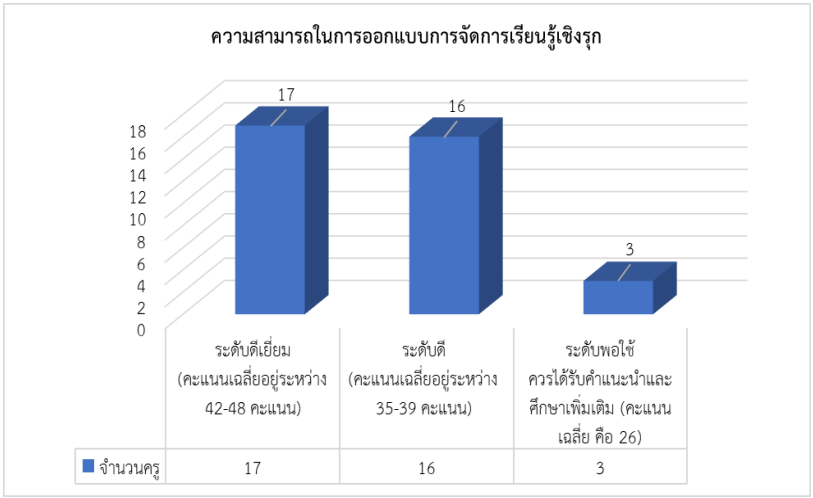
1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า สภาพปัญหา พบว่า ครูผู้สอนไม่เข้าใจการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด และผลการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้น กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจริง และครูส่วนใหญ่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามหนังสือของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ จึงไม่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน มีการวัดและประเมินผลไม่หลากหลาย 2) ความต้องการของครู คือ ต้องการมีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงด้านการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคนิคกระบวนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อจะได้จัดเนื้อหาและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน โดยอิงตามมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยโรงเรียนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครู และมีการนิเทศติดตามตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและให้คำชี้แนะอย่างถูกต้อง 3) แนวทางการนิเทศติดตามโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกัน เพื่อปรับปรุงการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคการสอน กลยุทธ์ของครูผู้สอน ให้เกิดประสิทธิภาพบนพื้นฐานของกระบวนการสอนและการแก้ไขบทเรียนร่วมกัน เพื่อการพัฒนาทักษะของนักเรียนของครู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคณะกรรมการนิเทศ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้เชี่ยวชาญ ครูฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และผู้รับการนิเทศ และควรสร้างความตระหนักและความร่วมมือร่วมใจของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน

(บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา บุคลากร กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการทดลองใช้ พบว่า

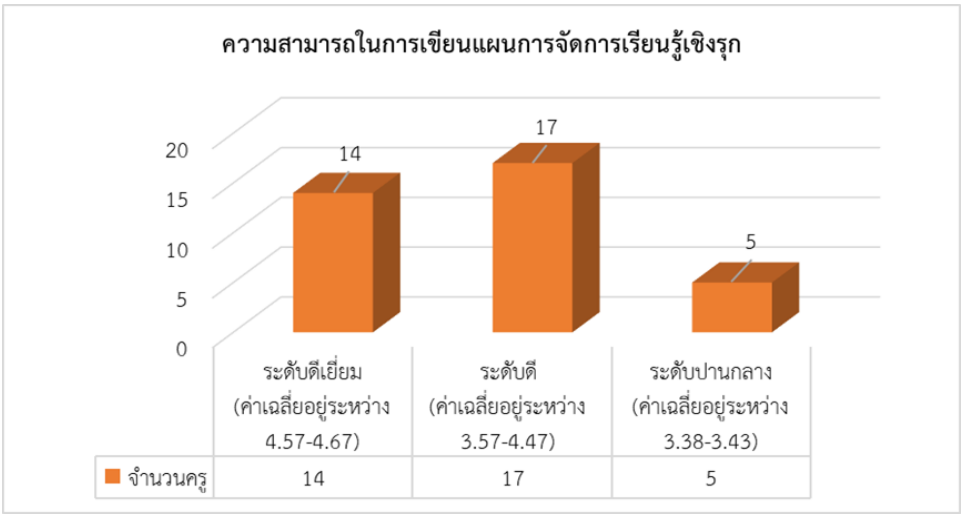
3.1 ครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 40 คะแนน) เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเป็นรายบุคคลจากผลการประเมินของผู้นิเทศ พบว่า ครูมีความสามารถในระดับดีเยี่ยม จำนวน 17 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 42-48 คะแนน) ครูมีความสามารถในระดับดี จำนวน 16 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 35-39 คะแนน) รวมจำนวน 33 คน ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 35 คะแนนขึ้นไป และครูมีความสามารถในระดับพอใช้ ควรได้รับคำแนะนำและศึกษาเพิ่มเติม จำนวน 3 คน (คะแนนเฉลี่ย คือ 26) ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ แสดงตามภาพดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน)

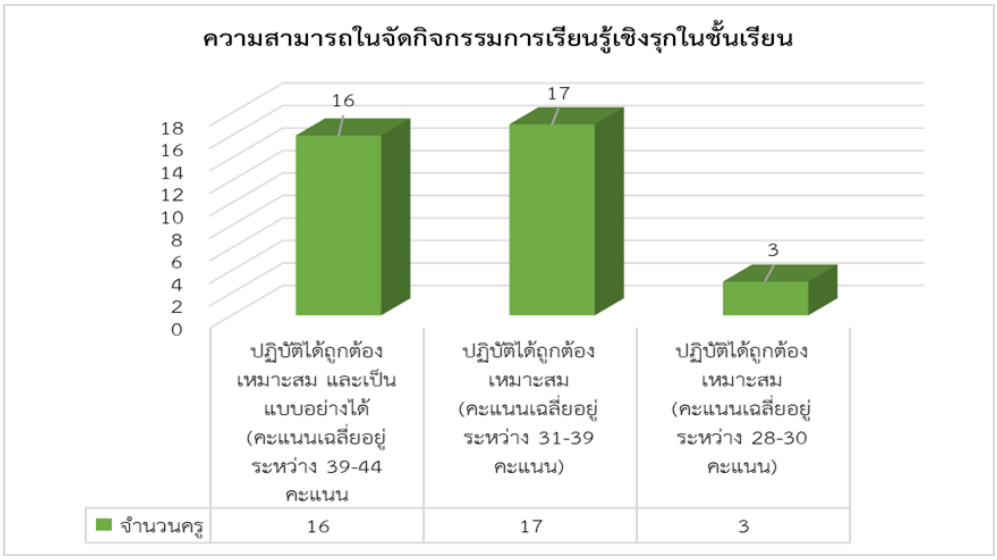
3.2 ครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) มีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. 0.07) เมื่อพิจารณาผลการประเมินโดยรวมเป็นรายบุคคลจากผลการประเมินของผู้นิเทศ พบว่า ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับดีเยี่ยม จำนวน 16 คน (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง

4.57 - 4.67) ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับดี จำนวน 17 คน (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.57 - 4.47) รวมจำนวน 33 คน ซึ่งผ่านเกณฑ์ระดับดีขึ้นไปหรือค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป และครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับปานกลาง จำนวน 5 คน (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.38 - 3.43) ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ แสดงตามภาพดังนี้

ภาพที่ 2 สรุปความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน)

3.3 ครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม (คะแนนเฉลี่ย 37 คะแนน) เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยโดยรวมเป็นรายบุคคลจากผลการประเมินของผู้นิเทศ พบว่า ครูสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม และเป็นแบบอย่างได้ จำนวน 16 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 39 - 44 คะแนน) และครูสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม จำนวน 17 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 31 - 39 คะแนน) รวมจำนวน 33 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 31 คะแนนขึ้นไป และมีครูสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม จำนวน 3 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 29 - 30 คะแนน) แต่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และมีครูสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม จำนวน 3 คน (คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 29 - 30 คะแนน) แต่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ แสดงตามภาพดังนี้

ภาพที่ 3 ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน)

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการ และครูโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. 0.22) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยรวม แสดงตามตารางดังนี้

รายการ	n=38		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ความเหมาะสม
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.47	0.26	มาก
ด้านกระบวนการ	4.51	0.26	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.60	0.24	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.52**	**0.22**	**มากที่สุด**

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูผู้สอนไม่เข้าใจการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด และผลการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้น ครูจึงต้องการพัฒนาการออกแบบและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เทคนิคกระบวนการการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่เป็นนวัตกรรมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องในบริบทของการทำงานจริง โดยความร่วมมือกับเพื่อนครูในการปรับปรุงและพัฒนาวิชาชีพผ่านการสังเกตชั้นเรียน การชี้แนะและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมุ่งเป้าหมายที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ครูได้แผนการสอนที่สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Stigler, J., & Hiebert, J., 1999; ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2547) และแนวทางการนิเทศ พบว่า ในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันจำเป็นต้องมีการนิเทศติดตามโดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนและการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านการสอน เทคนิคการสอน กลยุทธ์ของครูผู้สอนให้เกิดประสิทธิภาพบนพื้นฐานของกระบวนการสอนและการแก้ไขบทเรียนร่วมกัน เพื่อการพัฒนาทักษะของนักเรียนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพที่เป็นกระบวนการซึ่งครูโดยการตกลงทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพด้วยการสังเกตการสอนในชั้นเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ การอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันในเรื่องที่เกี่ยวกับการปรับปรุงวิชาชีพ ซึ่งครูสามารถเลือกวิธีการพัฒนาได้หลากหลายวิธี ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ คือ การจัดให้มีการอบรมทักษะที่จำเป็นสำหรับครูและการนิเทศโดยแลกเปลี่ยนการสังเกตการสอนในชั้นเรียน การใช้ข้อมูลย้อนกลับ อภิปรายให้ความคิดเห็น และสรุปรายงานความก้าวหน้า และแนวคิดการนิเทศแบบร่วมมือ เป็นการนิเทศผ่านการทำงานของผู้ร่วมงานที่มีความชำนาญใกล้เคียงกันหรือผู้นิเทศที่มีความชำนาญมากกว่าและมีความสนใจในประเด็นเดียวกันร่วมกันพัฒนาโดยการวางแผน ดำเนินการนิเทศร่วมกันภายใต้บริบทการทำงานจริง (วชิรา เครือคำอ้าย, 2558; จุไรรัตน์ สุดรุ่ง, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุญมาก ที่ค้นพบว่า การนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลักการที่ผู้นิเทศจะให้คำชี้แนะแก่ผู้รับการนิเทศที่สามารถพัฒนาได้ด้วยตนเอง และให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ผู้รับการนิเทศที่มีประสบการณ์น้อย หรือเริ่มงานให้ได้รับการพัฒนา และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (วาสนา บุญมาก, 2562)

2. รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ซึ่งโดยรวมรูปแบบและคู่มือการใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับการร่วมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนเป็นภาระงานที่สำคัญจำเป็นในการพัฒนาความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของครูที่มีคุณภาพทุกคน จึงได้นำมาเป็นหลักเกณฑ์ส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพให้แก่ครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) และมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือในการเตรียมการนิเทศ วางแผนการนิเทศ ปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน และการประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูทุกคนในโรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) และผู้เชี่ยวชาญภายนอกที่เป็นวิทยากรให้ความรู้ และร่วมให้คำแนะนำ คำปรึกษา คำชี้แนะในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน นอกจากนี้ในการพัฒนารูปแบบได้นำหลักการนิเทศ หลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และหลักการพัฒนาบทความร่วมกันมาใช้ในการพัฒนาครู ทำให้การนิเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดจากการสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน และครูนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการปรับปรุงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองทำให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะการสอนจากการจัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มุ่งเน้นการมีวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือรวมพลัง ทำงานร่วมกัน และรับผิดชอบผู้เรียน โดยเปิดชั้นเรียนเป็นพื้นที่ส่วนรวมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน ให้ผลป้อนกลับสะท้อนคิดผ่านการสังเกตชั้นเรียน นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาวิชาชีพครู (ซาโต มานาบุ, 2559; DuFour, R. et al, 2008)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับดี และ 3) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ในการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติจริงจำเป็นต้องสร้างความตระหนัก ให้ความรู้ความเข้าใจ และกระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

เชิงรุกในบริบทของการทำงานจริงเพื่อให้ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจตรงกัน และในขั้นเตรียมการนิเทศ จำเป็นต้องอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ พัฒนาความสามารถโดยการฝึกปฏิบัติจริงในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการสาธิตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ครูได้เห็นกระบวนการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน และกระบวนการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และในขั้นวางแผนการนิเทศ เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ข้อเสนอแนะเชิงบวก เพื่อกำหนดเป้าหมาย ข้อตกลง วิธีการ และแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้ร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน มีสมาชิกชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ชัดเจนเพื่อนำผลสะท้อนจากการปฏิบัติมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเผยแพร่ผลการดำเนินงานและแนวปฏิบัติที่ดีสู่เพื่อนครูและภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและหลักการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของ ชาริณี ตรีวรัญญู และนฤมล อินทร์ประสิทธิ์ ที่ระบุว่าการพัฒนาบทเรียนร่วมกันมีหลักการสำคัญ คือ การทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง เป็นการทำงานอย่างร่วมมือรวมพลังของครูและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบทเรียน มีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน มีความรับผิดชอบและมีความเป็นเจ้าของร่วมกันในผลงานที่เกิดขึ้นโดยเกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและเกิดสิ่งที่มีคุณค่าขึ้น สังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนรู้และการคิดของผู้เรียนโดยตรงในชั้นเรียนการให้ผลสะท้อนและการอภิปรายผลการปฏิบัติงานภายหลังการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไปบทเรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (นฤมล อินทร์ประสิทธิ์, 2552; ชาริณี ตรีวรัญญู, 2557) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิรัตน์ แก้วสุด และคณะ ที่พบว่า ผลการใช้รูปแบบ ทำให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถด้านการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุก จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกระบวนการ PLC อยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และครูมีผลงานที่เป็นเลิศอยู่ในระดับดีเยี่ยม (วิรัตน์ แก้วสุด และคณะ, 2561)

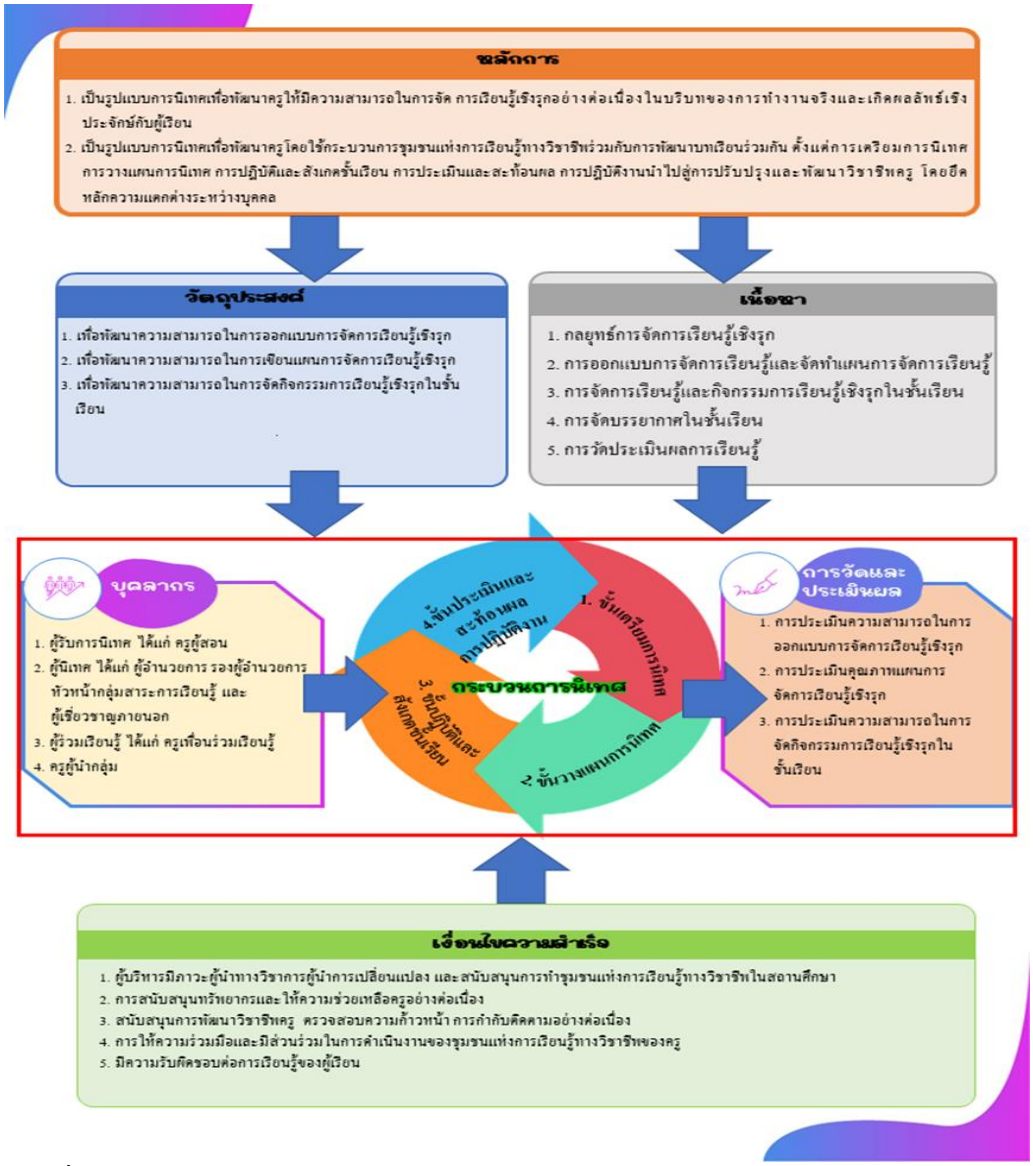
4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) ตามความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการ และครู โดยรวมมีความคิด

เห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะกระบวนการของรูปแบบ เป็นกระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่องและผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ในด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน) ได้สำรวจความพร้อมและการให้ความร่วมมือของผู้รับการนิเทศ และผู้นิเทศ และได้เชิญวิทยากรภายนอกซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนมาให้ความรู้และทักษะปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นอกจากนี้ได้สร้างความเข้าใจและชี้แจงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนทราบถึงกระบวนการและวิธีการ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการนิเทศโดยใช้รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และในระหว่างการพัฒนาครูตามกระบวนการของรูปแบบ ได้มีการวางแผนการนิเทศและดำเนินการนิเทศอย่างเป็นขั้นตอนตามแผนการนิเทศที่ได้กำหนดไว้ และได้ส่งเสริมให้ครูเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็น การวิพากษ์และชี้แนะการสอนงานในหน้าที่จากเพื่อนครูและผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อมูลจากการสะท้อนคิดของเพื่อนครูและผู้เชี่ยวชาญสำหรับนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ และในระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้สนับสนุนทรัพยากรและให้ความช่วยเหลือครูอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ทำให้ครูมีผลงานหรือชิ้นงานสามารถเผยแพร่สู่สาธารณชนได้ และภายหลังการใช้รูปแบบดังกล่าว พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากขึ้น มีแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีคุณภาพ และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 70 ที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศการสอนของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ที่ระบุว่า การนิเทศการสอนช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู และส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548) และเกิดกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ ที่ว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มี 7

องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา บุคลากร กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาครูโดยใช้รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลจุน (บ้านบัวสถาน) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา บุคลากร กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการนิเทศ 2) ขั้นวางแผนการนิเทศ 3) ขั้นปฏิบัติและสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นประเมินและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน ทำให้ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับดี และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้คือ 1) สามารถนำรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่มี 7 องค์ประกอบ และกระบวนการนิเทศ 4 ขั้นตอนนี้ ไปส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนอื่น ๆ ทั่วไปได้ 2) รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน สามารถ ชี้แนะ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ การสร้างเจตคติ/ทัศนคติ รวมทั้งการออกแบบ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนได้ และ 3) สามารถนำรูปแบบการนิเทศตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านการพัฒนาบทเรียนร่วมกันนี้ไปสร้างเครือข่าย ขยายผลการใช้กันโดยทั่วไปได้ โดยเฉพาะผู้บริหารสำนักงานเขต ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ครูแกนนำ หรือครูหัวหน้ากลุ่มสาระต่างๆ เพื่อการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้แพร่หลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์.

ชาริณี ตรีวรัญญู. (2557). การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study): ทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (ฉบับปรับปรุง 2557). เรียกใช้เมื่อ 4 มีนาคม 2564 จาก https://english.prc.ac.th/document/teacher/curriculum/4c5991e59785af35dc4cb3f2de80863ce8fd1307.pdf

ซาโต มานาบุ. (2559). การปฏิรูปโรงเรียน แนวความคิด “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” กับการนำทฤษฎีมาปฏิบัติจริง. แปลโดย กุลกัลยา ภู่สิงห์. กรุงเทพมหานคร: ปิโก (ไทยแลนด์).

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). การศึกษาชั้นเรียน : นวัตกรรมเพื่อการปฏิรูปครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(2), 2-12.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู กลยุทธ์การยกระดับคุรภาพการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: M & N Design Printing.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

พิณสุดา สิริธรังศรี. (2560). ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพันธ์ เดชคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนสิช สิทธิสมบูรณ์. (2563). เอกสารประกอบการสอน กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2547). การสอนโดยใช้วิธีการแบบเปิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่น Teaching by open Approach Method in Japanese Mathematics Classroom. KKU Journal of Mathematics Education, 1(1), 5-6.

โรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน). (2563). สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน. พะเยา: โรงเรียนอนุบาลจุน(บ้านบัวสถาน).

วชิรา เครือคำอ้าย. (2558). การนิเทศการศึกษา. เชียงใหม่: ส.การพิมพ์.

วาสนา บุญมาก. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ การสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิรัตน์ แก้วสุด และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศ PPDER เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เสาวนี สิริสุขศิลป์. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการและการนิเทศการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เอกสารประกอบการสอน. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วารสารจันทรเกษมสาร, 23(44), 81-96.

DuFour, R. et al. (2008). Revisiting professional Learning Communities at Work. Bloomington, IN: Solution Tree.

OECD. (2012). PISA 2012 Results in Focus. เรียกใช้เมื่อ 4 March 2021 จาก https://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-overview.pdf

Petty, G. (2004). Active Learning Work: the evidence. เรียกใช้เมื่อ 4 March 2021 จาก http://www.geoffpetty.com

Shenker, J.I. et al. (1996). Instructor's Resource Manual for Psychology: Implementing Active Learning in Classroom. Boston: Houghton-Mifflin.

Stigler, J., & Hiebert, J. (1999). The Teaching Gap: Best Ideas from the World's Teachers for Improving Education in the Classroom. New York: The free.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล*

เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกๆ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำาหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย)* (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย)* (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)
*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)